CALCUTTA

This copy of the Scriptures is presented by the British and Foreign Bible Society to THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL

ANGAMI NAGA

The Angamis (43,000) occupy the section of the Naga Hills lying to the North of Manipur. They show traces of mixed origin and are, probably, related to the Igorots and other Philippine tribes by blood or culture or both. It is possible, too, that they contain some Aryan element from the other side of India caught up among migrating tribes.

They are the most powerful and war like, as also the most intelligent and enterprising of the Naga tribes. (For a full description see 'The Angami Nagas' - J.H. Hutton, C.I.E., I.C.S.

TRANSLATION WORK

In 1890 St. Matthew's Gospel was translated by the Rev. W. Rivenburg and published by the Am. Bap. Miss. Union. Translations of the other gospels followed. St. John's Gospel was printed at the 'Secretariat Press, Shillong. Also St. Matthew and the Acts. Other translations were privately printed by the A.B.M.U.

THE NEW TESTAMENT

This translation of the N.T. was made by the Rev. J.E. Tanquist, B.A., A.B.M.U. It was completed in 1927 and was published by the B.F.B.S. Cal.

KETHÂ LESHÜ KESAU

THE NEW TESTAMENT

IN

ANGAMI NAGA

KALAKATA

BRITISH AND FÂREN BAIBEL SOSAIETI THUO

CHÜ KEYIE KESHÜ

23, CHOWRINGHEE ROAD

—

1927

THE NEW TESTAMENT IN ANGAMI NAGA

First Edition 1,000

BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY

CALCUTTA

1927

Mathi-a Thukeshü Dieliekevi

Jisu Khrista pfutsanuokâ

1 Abraham nuo David, David nuo Jisu Khrista pfutsa-
nuokâ zakeru leshü hauha.
2 Abraham nuo Isak, Isak nuo Jakob, Jakob nuo Juda
3 mu puo siazedzüriakâ. Sirâ Tamar pfü geinu Juda nuo
Perez mu Zera unia penuolie; sirâ Perez nuo Hezron,
4 mu Hezron nuo Aram. Sirâ Aram nuo Aminadab, mu
5 Aminadab nuo Nashon, tsiu Nashon nuo Salmon. Sirâ
Rahab pfü geinu Salmon Boas penuolie, mu Rut pfü geinu
Boas nuo Obed penuolie. Sirâ Obed nuo Jese, mu
6 Jese nuo kediu David.
Sirâ thiadzü Uria *kimia* pfü geinu David nuo Solomon
7 penuolie; sirâ Solomon nuo Rehoboam, mu Rehoboam
8 nuo Abija; tsiu Abija nuo Asa, mu Asa nuo Jehoshafat.
9 Sirâ Jehoshafat nuo Joram, mu Joram nuo Uziâ. Tsiu
Uziâ nuo Jotham, mu Jotham nuo Ahaz, sirâ Ahaz nuo
10 Hezekia. Tsiu Hezekia nuo Manase, mu Manase nuo
11 Amon, sirâ Amon nuo Josia. Süsia ukâ teze Babel nu
kevâ meseki Josia nuo Jekonia mu puo siazedzüriakâ
penuolie.
12 Sirâ ukâ teze Babel nu vâketa sianu Jekonia nuo
13 Shaltil penuolie, sirâ Shaltil nuo Zerubabel. Tsiu Zeru-
babel nuo Abiud, mu Abiud nuo Eliakim, sirâ Eliakim
14 nuo Azor. Tsiu Azor nuo Sadok, mu Sadok nuo Akim,
15 sirâ Akim nuo Eliud. Tsiu Eliud nuo Eleazar, mu
16 Eleazar nuo Mathan, sirâ Mathan nuo Jakob. Süsia
Jakob nuo Maria nupfu Josef penuolie, mu *Maria* pfü
geinu Jisu, Khrista ükechüu, penuolie.
17 Hamhiei Abraham geinu vâ David ketsâ kesa themia
phou-keredia; sirâ David geinu ukâ teze Babel nu kevâ
ketsâ rei phou keredia; tsiu ukâ teze Babel nu kevâ
nunu vâ Khrista ketsâ phou keredia.

18 Sirâ Jisu Khrista penuo kechü ḥamhie: Puo zuo
Maria bu Josef unia keri tuoüwata, *mu* unia thenuṭhepfü
chülhouketa mhâdzü Kemesa Ruopfü geinu puo nuonipfü
19 tuota kechü silieta. Sitse puo nupfü Josef miathâmia
puo zâ kechüla mechü mhâdzü puo bu thetha pfünyü modi
20 pekhre puo khawa nyüta. Derei puo die sükâ lekebanu,
harie, puomhâ geinu Niepuu dieliemiapuo puo ki vârdi
sie, Harie David nuo Josef, nâ n kimia Maria lie prei
hiechie: mhakekreilamonyü puo nuonipfü kebayâ
2 Kemesa Ruopfü geinu zâ kechüla. Sirâ puo thepfu-
nuomia puo penuolietuo, mu nâ puo za thâpie Jisu
chüliechie; mhakekreilamonyü puo puo themiakâ ke-
22 phuma nunu ukâ kelalie zâtuo kechüla; sita. Süudze
Niepuua siadzekesiu tia nunu,
23 Harie, rüü süpfü nuonipfüliedi thepfunuoyâ puo
penuolietuo.
Mu mia puoza thâpie Imanuel chütuo; isipiezhü. Mu
Imanuel cha: Jihova u ze bate. Die süv tseilie ketuola
24 mhahakâ petekâ chükelie zâ. Süsia Josef châsierdi
Niepuu dieliemia puo ki pukeshü kemhie puo kimia lie-
25 lieta. Derei nuosüyâ penuolie kemochie puoa puo *kimia*
ze thenuthepfu chümo: süsianu nuosüyâ za Jisu thâlie.

NIETHUTSATIENU MHAKESIMIA KRÂPUO KEVÂR

2 Sirâ Herod kediu teiki Judia *kijünu* Betlehem rüna
nunu Jisu penuokelie ki, harie, niethutsatienu mhakesi-
2 mia krâpuo Jirusalem nu vârdi sie, Tsiedâkinu penuoze
bakechü Judamia kediu kedikipuo baga? mhakekreila-
monyü hie niethutsatienu puo themvü ngudi puo kelu
3 tuoü vârzhü kechüla; sidi ketsâta. Sitse kediu Herod
die süu siliedi puo rei mu Jirusalem mia pete rei puo ze
4 unou kehoukeruo chüta. Sidi puo phichü kezhakâ mu
themia dânu mhakesithâkâ kie kengu phreliedi, Khristau
5 sü kirapuonu penuo tuoü tuoga? idi ukâ ketsâ. Sitse
ukâ sie puo ki, Judia kijü nu Betlehem nunu tuo:
mhakekreilamonyü siadzekesiu bu hakemhie thupiezhü
kechüla:
6 Mu nâ Judia kijünu Betlehem, motazâ:
Nâ Judia *kijünu* kezhakâ dânu kechüthâu

Mhakekreilamonyü n geinu kezhamiapuo partuo,
Mu süuthuo a themia Israelkâ kepfe chüzâtuo
kechüla.
7 Sitse Herod pekhre mhakesi sükâ kieliedi, themvü süu
parketa zha kitsuote shi kechü ukâ kinu sitoulie.
8 Süsia puo ukâ ketsepie Betlehem nu shüdi sie, Niekâ
vâdi nuo süyâ dze sitouliedi puo ngulietse abu rei vâ
9 puo keluketuo la a ki pushüchie; sishü. Sirâ ukâa
kediu die siliedi tuozà vâta; sitse, harie, neithutsatienu
ukâ themvü ngukechüu ukâ mhâdzü tuozâvâ unuoyâ
10 bakechü tsâliedi sümhâ tounu zhata. Sükisü ukâ themvü
11 süu ngudi ukâ neipie mhapuo chüta. Sirâ ukâ ki
süu nu leru nuosüyâ puo zuo Maria ze badi ngulie:
sitse ukâ tsu nerhupfüzhüliedi puo rüsuota; sidi ukâ
ukâvie dzekâ phreiliedi, suna, dhünatsa, mu puore ke-
12 thengu dzüpfü rei khapie puo kelu. Süsia ukâ bu Herod
ki lavâ mo ketuola umhâ geinu *Jihova medâ* siliedi ukâ
cha kekrei ze ukâthuo ukâ ra vâta.

JISU ZE IJUPT NU KEVÀ; BETLEHEM NU NHICHUNUOKÂ DUKHRIKECHÜ; IJUPT NUNU JISU ZE LAVÂRKETA

13 Sirâ ukâ tuotatse, harie, Josef mhâgeinu Niepuu dielie-
miapuo vârdi sie, Nâ tuosieliedi unuoyâ mu puo zuo ze
ta Ijupt nu vâliechie, mu a n ki mhapushü kemochie nâ
sünu bazâliechie: mhakekreilamonyü Herod-a nuochü-
yâ dukhriwa tuoüdi puo pfüzâtuo kechüla; sishü.
14 Sitse puo tuosie unuoyâ mu puo zuo ze pezei Ijupt nu
15 vâta; sidi Herod siata kemochie sünu bata. Niepuua
siadzekesiu tia nunu, Â Ijupt nunu a nuo kieliewe,
isipie kezhü dieu tseilie ketuola sikelie zâ.
16 Sükisü Herod-a mhakesi sükâ puo sekewa leliedi puo
neimosedi mia ketseshüdi, mhakesikâ kinu puotei sitou
kelie kemhie Betlehem mu sukhie sümhou kebakhekâ
nu thepfunuomia chie kenia khrà nu vâ chie kenia nuo
17 ketsâkâ dukhri phrewata. Sümvasü,
Rama nu mhapfepuo si,
Kra mu thekrü chü phi,
Rachel bu puo nuonuokâ kru krakra;
18 Sidi sükâ juketala puobu puo nouluolienyü mota;
isikechü siadzekesiu Jeremia bu thiadzü pupie kezhü dieu
tseiwate.

19 Derei Herod siatatse, harie, Ijupt nu Josef mhâgeinu
20 Niepuu dieliemiapuo puo ki vârdi sie, Nâ sieliedi unuoyâ
mu puo zuo ze tuose Israelmia kijünu vâliechie : mhake-
kreilamonyü unuoyâ dukhrinyü ketuokâ siaketala ; sita.
21 Sitse puo siedi unuoyâ mu puo zuo ze Israelmia kijünu
22 vârta. Derei puo Arkela puopuo Herod sou chüdi Judia
kijü nu kedi chükeba silietse puo sünu vâ michieta ; mu
sükisü puo mhâgeinu Jihova medâ siliedi puo tuo rüdei
23 Galil kijünu vâta. Sidi vâ Nazaret ükechü rühapuo nu
bata ; süsü puo üse Nazaretmia ütuo isikechü thiadzü
siadzekesikâ bu pupie zhü kechü dieu tseilie ketuola zâ.

Johan Mia Baptaiz Chükezhau mhathâ dze

3 Sirâ sümesekisü Johan mia baptaiz chükezhaü vâr
2 Judia nhatsa nunu mia pethadi, Niekâ nou kediliechie ;
3 teigei kedi chüketuo vâr penuo bata kechüla. Thiadzü
Isaya siadzekesiu puo dze pudi sie,

Nhatsa nunu miapuo shiekhouidi,
Niekâ Niepuu chau keselie,
Puo chatsekâ dukemezhülie chie,

isiketuo pfeu sü puo zâ kechüla ; situota.
4 Sirâ Johan süusü puopfe puonei ut-mie se chü, mu
chüzhü chiepha pie puo chiephapfü, mu puocha ku mu
5 nhapfidzü. Sükisü Jirusalem mu Judia pete mu Jordan
6 rür merhie khekâ nunu mia puo ki vâ ; sidi themia sükâ-
sü uthuo ukemoukâ phrashüdi Jordan rür nunu puo dzie
7 nunu baptaiz chü phrelie. Derei puo Farisikâ mu Sadu-
kikâ kekra puo baptism nu vârketuo ngulietse, puo ukâ
üse, Niekâ tinyhü seyiekâ, thesia pfü vârketuo therhielie
8 tuoükechü supuonie niekâ ki pushü ga ? Süla thenou
9 kedilie kesü siu bu rüchü parliechie. Sirâ, Hie rei
Abraham hie puo zâ, ikechü putuoü kechü nie nou nu
medâhiechie : a niekâ ki pushü tuo, Jihovaa ketsie hakâ
10 geinu Abraham nuonuo pelhoushülie vi zâwe. Sirâ tsie-
harei seidurüu seibâkâ phinu zhü zâ : süla seibâ sükâ kehu-
puorei puo si kevi rüchülie kemomia wipie mi nu shüwa-
11 tuo. Azâwe niekâ bu thenou kedilie ketuola dzü nunu
niekâ baptaiz chüketuo zâ : derei a sia vâr kezhüu zâwe
aki zhakuo, a puo phikou pie rei lie sü mo : puoa Kemesa
Ruopfü nu mu mi nunu rei niekâ baptaiz chütuo.

12 Puo lieherür puo dzienu bazâ, mu puo puosia hekeme-
sampou watuo; sidi puo puolhakâ pie telhakinu kengu-
lietuo, derei puo shübekâwe pie mhetaliekelhâ mi nunu
thewatuo.

Jisu Baptaiz Chükelie

13 Sümesekisü Jisua Johan dzie nunu baptaiz chülie tuoü-
14 di Galil nunu tuose Jordan rür nu Johan ki vâr. Derei
Johan puo khanyüdi sie, A n dzie nunu baptaiz chükechü
15 mese zâ, derei nâ a ki vârzhüte le? Sirei Jisu sie puo
üse, Tsieuva sishüchie: mhakekreilamonyü ubu mhachü-
lie kezhü kehupuorei chürâ puotou zâ kechüla. Sitse
16 Johan chüshü tuoüta. Sirâ Jisu baptaiz chülietatse me-
tha dzü nunu mhaparta: sükisü, harie, teikâ kâshü puo
tsü, mu sükisü puoa Jihova Ruopfü mekhru kemhie ker
17 puo gei bakelie ngulie; sitse, harie, teigeinu mhapfepuo
Hauha anuo akhrieu, a puo ngupie aneithâu zâ, isi ker.

Jisu Satan bu puo kedâ kechü

4 Süsia Jisu Satan bu puo kedâ tuoüdi Ruopfüu bu puo
2 hüze nhanu vâta. Sirâ puo teisâzha hiedia mu teizeizha
3 hiedia khe tuota ru süsia puova merta. Sitse puo kedâ-
kechüu vârdi puo üse, Nâ Jihova Nuo ürâ, ketsie hakâ ki
4 mhapushüdi sükâ bu niekhrüda meviliechie; sita. Derei
puo lasie. Themia niekhrüda rürbei la zâ monyü Jihova
tia nunu kepar die kehupuo la rei rheilie zâtuo, ikechü
5 thupie zhü; sita. Süsia Satan-a puo ze rüna kemesau nu
6 vâdi puo bu rüsuoki tsüle gei balie. Sidi puo üse, Nâ
Jihova Nuo-u zâü lirâ, nthuo tetsuchie: mhakekrei-
lamonyü,

N la puo dieliekâ ki pushüdi
N bu tsu ketsie gei nu n kese mo lie ketuola
Ukâ bu ukâ dziepie n pielietuo,

isikechü thupie kezhüla; sita.
7 Jisua puo ki, Nâ n Niepu Jihova kedâsuo isikechü
8 rei thupie zhü zâ, sita. Lasie Satan puo ze kijüthou
kerükriese puo gei vâdi kijü kedi rüna petekâ mu sükâ
9 kinyikâ thashü puo kia; sidi sie puo ki, Nâ tsu a rüsuo
10 lirâ, a mhahakâ pete pie n tsütuo; sita. Sitse Jisu sie
puo ki, Tuotaliechie, Satan; mhakekreilamonyü, Nâ n

Niepu Jihova rüsuolie mu puo lie rürbei chüzâlie morâ
11 suo, isikechü thupie kezhüla ; sita. Sitse Satan puo kha-
wata, mu harie, teigeidieliemia vârdi puo rühwilieta.

GALIL NU JISU MHATHÂ THERIAKÂ DZE JISUA PITOR, ANDRIA, JAKOB MU JOHAN NUOKÂ KIEKELIE

12 Süsia mia Johan telie keta die sidi Jisu rürdei Galil
13 nu vâta. Süsia Nazaret nunu tuose dzükezha khieki
Zebulun mu Naftali nia ria nu keba Kafarnaum nu vâ
14 bata. Süusü mhakekreilamonyü Isaya siadzekesiü bu
15 pupiekezhüdiekâ tseilie ketuola zâ. Die sükâ,
Jordan rür khie dzü kezha tsatie keba,
Zebulun kijü mu Naftali kijü,
Puocha Judakemokâ Galil ;
16 Kezei nu keba themia sükâ
Kezie kezha puo ngulietse,
Sirâ kesia kijü mu puo khrünu kebakâ gei rei
Zie parte ; sipiezhü.
17 Süze Jisu mia petha chie siedi sie, Niekâ nou kedilie
chie, teigei kedi chüketuo vâr penuo bata kechüla.
Situota.
18 Sidi puo tuo Galil dzükezha khieki vâzhürü, siaze-
dzüriamia kenia, Simon Pitor ükezhau mu puo siazeu
Andria unia jal pie dzükezhanu vashüzhüdi ngulie ; unia
19 khuoketemia zâ kechüla. Sükisü puo unia üse, nnia a
siamedzilieachie, sirâ a nnia bu themia ketemia chülietuo ;
20 sita. Sitse unia unia jal kha mhawadi puo siamedzita.
21 Sirâ puo sünunu tuo sa phi zhüru, siazedzüriamia kekrei
kenia, Zebedi nuo Jakob mu puo siazeu Johan unia
uniapuo Zebedi ze rou nunu ukâ jal pekhuo badi ngulie ;
22 sidi puo unia rei kie. Sitse unia rou mu unia puo
khamhawadi puo siamedzita.
23 Süsia Jisu rühou Galil kijü petenu vâdi ukâ kehoukikâ
nu vâdi mia petha mu kedi dze dieliekeviu pupie mia kia,
sidi themia dânu kechükenyü neiükâ pete chükeshürhâ-
24 shü. Sükisü Siria kijü petekâ nu puo dze kepubou vâta.
Sirâ mia kechükenyü neiü chüketuo kechükâ pete, terhuo-
kesuokâ bu ukebizeketuokâ mu terhuovüzie kechükâ mu
kerünyiekâ rei pete ze puoki vâr, mu puo sükâ chüke-
25 shürhâ phreshü. Sitse Galil mu Dekapoli mu Jirusalem

mu Judia kijü nunu rei mu Jordan rür khietsatienu rei themia krâdi keze puo siamedzita.

JIṢUA KIJÜTHOU GEINU MIA KEPETHA DIE.—RUOKUOTHÂKÂ DZE

5 Sirâ Jisu themiakrâkâ ngushüdi tuose kijüthougei
2 khâta: sidi puo khâ balietse puo siadzikâ puo ki vârlie.
Sitse puo puotia tiahiesie ukâ pethakechü hamhie:
3 Ruopfü kitsatie ketsâpfükâ ruokuothâ: mhakekreila-
monyü teigei kedi-a sükâ vie zâ kechüla.
4 Unoumezhieya kezhakâ ruokuothâ: mhakekreila-
monyü sükâ unou luolie zâtuo kechüla.
5 Kemiakâkemokâ ruokuothâ: mhakekreilamonyü sükâ
kijüu pie ukâ vie chüzâtuo kechüla.
6 Kemiathâ dze pfü keterhür kemerür chükezhakâ ruo-
kuothâ: mhakekreilamonyü sükâ pevülie zâtuo kechüla.
7 Mia ngumezhieya kezhakâ ruokuothâ: mhakekreila-
monyü sükâ rei ngukemezhie ngulie zâtuo kechüla.
8 Unou kemesakâ ruokuothâ: mhakekreilamonyü sükâ
Jihova ngu zâtuo kechüla.
9 Kevichüya kezhakâ ruokuothâ: mhakekreilamonyü
sükâ üse Jihova nuonuo chüzâtuo kechüla.
10 Kemiathâ la miabu upese kezhakâ ruokuothâ: mha-
11 kekreilamonyü teigei kedi-a sükâ vie zâ kechüla. A la
mia niekâ kerhie mu niekâ pese mu tijüdi niekâ gei die
12 kesuo neiükâ purâ, niekâ ruokuothâ. Nie neilie, mu nie
neithâr zâlie: mhakekreilamoü teigei niekâ zhakhra vise
zâ ketuola. Süsütuoi mia thiadzü niekâ mhâdzü ketuo
siadzekesikâ rei pesephi zâ.

KHRISTA KEDI NUOKÂ ZHÂ

13 Niekâ kijü tsia zâ: derei metsia zârei puo kelhe jüta
râ, kedipuo pie chü pelhelieta? süsia mhathâpuomo tadi
14 kelhoupie mia bu kedekewa zâtaya. Niekâ kijü kezie zâ.
15 Kijüthougei keba rüna, mia puo ngumotalielhâ. Mia mi
petupie bie khrâ monyü mituba gei baya; silirâ kinu
16 kebakâ pete vapezielieya. Süsütuoi mia bu nie mhathâ
kevi ngudi teigei keba niekâ Puo tsélie ketuola niekâ
kezie pie mia vapezieliechie.

JISU VÂR MOSA ZHÂ MU SIADZEKESIKÂ DIEKÂ CHÜTSEIKELIE

17 Niekâ aü *Mosa* zhâu mu siadzekesikâ diekâ biepejüwa
tuoü vâr ükechü medâhiechie : a sükâ biepejüwa tuoüdi
18 monyü chütseishü tuoüdi kevâr zâ. Sirâ a niekâ ki putou
shütuo, Tei mu kijü jütakemochie mu mha hakâ petekâ
chütseiwakemochie thezhâu nunu i puo mu kethushü
19 keviyâ puo rei mhapuorei chüdi jütalielhâ. Süla themia
kehupuorei diekhakeshü kechüthâ sükâ dânu diepuo
varhuo mu süsü pupie mia pethaya râ, teigei kedi nu
puo üse kechüthâ chütuo : derei themia kehupuorei sükâ
chüüze mu pupie mia pethaya râ, teigei kedi nu puo üse
20 kezha chütuo. Sizâmonyü a niekâ ki pushü tuo, Niekâ
kemiathâa leshükesithâkâ mu Farisikâ *miathâ* ki vikuo
mo lirâ, niekâ mhapuorei chüdi teigei kedi nu lekelie jü
zâ.
21 Nâ mia dukhri suo zâ ; sirâ themia kehupuorei mia
dukhri râ, siazha ngukelie prei. isikechü keriakimiakâ ki
22 pupie tuo kechü niekâ silieta dia : Derei a niekâ ki
pushütuo, Themia kehupuorei puo siazedzüriamia gei
puo neimo râ, puo rei siazha ngukelie prei ; sirâ themia
kehupuorei diekesuo pupie puo siazedzüriamia rhie râ,
pehümia hou nunu siazha ngukelie prei ; mu themia
kehupuorei süu üse, Nâ kenyamia zâ, isi râ, miziau nunu
23 siazha ngukelie prei. Süla nâ mha se rüsuoba ki kevâki
n siazedzüriamia n gei kenya kechü die huo keba nsiale-
24 lie râ, Nâ mhasekevâkâ khapie rüsuobau mhâdzünu
piezhüwadi, vâ n siazedzüriau ze kezevilie periadi süze
25 vârdi mhasükâ khashüliechie. Nâ n gei kenya kezhau ze
chala nu ketuo nu puo ze kezevi mhailiechie ; simolirâ
n gei kenya kezhau n tepie kenyakechü kezhau dzienu
shüwatuo, mu kenyakechü kezhau n tepie darga dzienu
shüwatuo, sidi n tepie kediekinu shüwa rei silielhâ.
26 A n ki putou shütuo, Nâ vâ priesayâ puorei chü thewa
kemochie mhapuorei chüdi sünunu par kelie jü.

PIEÜ CHÜHIE NU KECHÜ MU UNUPFÜNUO VAWA HIE NU KECHÜ

27 Nâ pieü chüsuo, isikechü pupie zhü kechü niekâ
28 silieta dia : derei a niekâ ki pushütuo, Themia kehu-

puorei thenumia mengudi puo mehâ râ, sitsemetha puo
29 nounu puo ze pieü chüwata zâ. Sirâ n mhi n zatsa n
chüpesuo râ, n geinu kerürlapie kelhouwa chie: mhake-
kreilamonyü n mâ pete pie mi nu shükewau monyü n chü
30 zapuo jüketawe n kemevi zâ kechüla. Sizâmonyü n dzie
n zatsa n chü pesuo râ, n geinu süu da kelhouwachie:
mhakekreilamonyü n mâ pete pie mi nu shükewau monyü
n chü zapuo jüketawe n kemevi zâ kechüla. Sirâ,
31 Themia kehupuorei puo kimia khawatuo lirâ, puo
khawaketa leshü pie puo tsüchie, isikechü rei pupie
32 zhü: derei a niekâ ki pushütuo. Themia kehupuorei pieü
la zâ kemosia puo kimia khawa râ, puo üse pieükechümia
pfü chüwata zâ: sirâ themia kehupuorei mia puo khakewa
pfü lie râ, puo rei pieü chüta zâ.

Rüsehie nu kechü

33 Süsia rei, Nâ tijüdi rüse hieü Jihova kitsatie rüsedi
mhapupie kezhükâ chütseiliechie, isidi keriakimiakâ ki
34 pupie tuo kechü niekâ silieta dia: Derei a niekâ ki
pushü tuo, Mhapuorei pu rüsehie; tei rei pu hie, süusü
35 Jihova kedibau zâ kechüla; kijü rei puhie, süusü puo
phibau zâ kechüla. Jirusalem rei puhie, süusü kedi
36 kezhau rüna zâ kechüla. Sizâmonyü nâ n tsü rei pu rüse
hie, nâ thaprü puo chü pekra morei petereilie kelhâ la.
37 Derei n die urâ, uülie, mo râ moülie: modi süzieta râ
sükâ kesuo-u kinunu kepar zâ.

Ungümvümia ki mha chülie morâkesuo

38 Mhi puo khe mhi puo, mu hu puo khe hu puo zâtuo;
isikechü thiadzü pupie zhü kechü niekâ silieta dia:
39 Derei a niekâ ki pushütuo, Kesuomia mese chühie: sike-
chüumonyü themia kehupuorei n dzâ n zatsa vü râ,
40 kekreitsatie rei kereila pie puo tsüchie. Sirâ mia n
boulia lielie nyüdi n ze vâdi diekechü tuoüta râ, n pfe rei
41 kha puo tsüwachie. Mu themia kehupuorei n kemvü
chüdi n ze maildâ puo vâ tuoüta lirâ, puo ze dâ kenia
42 rei vâchie. Mia n ki mha cha râ, kha puo tsü chie;
tsiu nâ mia n kinu mha thepu kenyümia therhieta hie-
chie.

43 Nâ n siazanuomia khrielie mu n ngumvümia ngumvü-
44 lie chie, isipie kezhü niekâ silie dia: Derei a niekâ ki
pushütuo, Nie ngumvümia khrielie, ñu nie pesekezhamia
45 la chaliechie. Silielirâ niekâ teigei keba niekâ Puo-u
nuonuo chülietuo: mhakekreilamonyü puo puo niaki
pethupie kesuomia rei mu kevimia rei vashüya, mu tei
perürpie kemezhümia rei mu mezhükemomia rei vashüya
46 kezhala. Simodi niekâ mia niekâ khrie kezhakâ khrieya
kezha zâ lirâ, niekâ kedipuo ngulieta? thesâkeliemia zârei
47 sükemhie chüya zâ moü ma? Sirâ niekâ nia siadzüriamia
rürbei kelu kezha zâ lirâ, sü mhapuo ma? Judakemo-
48 mia thuo zâ rei sükemhie chüya zâ moü ma? Süla
teigei keba niekâ Puo-u vitsei kechü tuoi niekâ rei
vitseilie chie.

MHAKHAKESHÜ, KECHA, MU MEVÂ KECHÜ

6 Themia bu ngu zâ tuoüdi themia mhâdzü niekâ mhathâ
kevikâ chüzâ molie ketuo nie kireilie chie: kemosia teigei
2 keba niekâ Puo kinu nie zhakhra puorei ngulielhâ. Sirâ
nâ mhapie mia ketsü ki kethera kezhakâ themia kinu
thetse pfülie ketuola *Judamia* kehoukikânu mu chapfükâ
nunu chüyakezha tuoi ketsü kekhou kemhie shietuo zâ hie
chie. A niekâ ki putou shütuo, Sükâwe u zhakhra ngu-
3 liete. Derei nâwe mha khakeshü ki n zatsa pie kechüun
4 vitsa bu sihie chie: sidi nâ mhakha keshükâ bu
pekhrelie; silie lirâ mhakepekhrekâ nguya kezha n Puo-u
puothuo n zha chüpie n tsütuo.
5 Sirâ niekâ cha kechüki kethera kezhamia mhieta hie-
chie: sükâwe miabu ukâ ngu ketuola kehoukikâ nu mu
cha tiatsükâ nunu thadi cha kechü uneiphiya. A niekâ
ki putou shütuo, Sükâwe u zhakhra nguliete.
6 Derei nâzâwe chaketuoki n kinutsekou ledi ki khalie,
sidi kepekhrera baya kezha n Puo ki chalie chie; silirâ mha
kepekhrekâ nguya kezha n Puo-u thuo n zha chüpie n
7 tsütuo. Sirâ nâ kechaki Judakemomia tuoi diethuo
kepusia pulala hie: sükâzâwe ukâ die kekra kepu la ukâ
8 kecha rünyülie tuoü kechü letuoya. Süla niekâwe sükâ
mhieta hie: mhakekreilamonyü niekâ Puo-ua niekâ puo
ki mhakecha mhâdzü niekâ mha tsâpfü kebakâ sibaya
9 zâ kechüla. Süla niekâ hamhiedi chaliechie:
Teigei keba hie Puo,

miabu n zaü kemesau ükechü pukelieu chüliechie.
10 N kedi chüvârkelie u chüliechie.
Kijüha reipie teigei kemhiei n neiu chüliechie.
11 Thia thia va kha hie tsü chie.
12 Sirâ nâ hie kejâkâ vashü hie tsüchie,
hie rei mia kejâkâ vapie mia tsükewa tuoi.
13 Sirâ hie khapie kedâkechünu shü hiechie,
sikechüumonyü kesuo-u *dzienunu* hie kelaliechie.
14 Tsiu niekâ mia kejâ vashü mia tsü lirâ, teigei keba niekâ
15 Puo-u rei niekâ *kejâ* vashü nie tsütuo. Sirei niekâ mia
kejâ vashü mia tsü morâ, niekâ Puo-u rei niekâ *kejâ*
vashü niekâ tsü lielhâ.
16 Sizâmonyü niekâ mevâketuoki kethera kezhakâ tuoi
niekâzie pesupie tuota hiechie: sükâzâwe miabu ukâ
mevâ ketuo ngunyüdi ukâzie suosiei tuoya. A
niekâ ki putou shütuo, sükâzâwe uzhakhra nguliete.
17 Derei nâzâwe mevâ ketuoki tier pie n tsü kenhelie, mu n
18 zie rei tsuwalie; sidi n kemevâ pie miabu ngu hieü kepekhrenu baya kezha n Puo-u bu *n ngulie*: silirâ mhakepekhrekâ nguya kezha n Puo-u thuo n zhachü pie n tsütuo.

Kijü hau nu mu luu nu rüli kemedâ

19 Shülhe mu mhouthie bu chü pejüwaya kezha mu
kerügumia bu rei rhieledi rügulieya kezha kijü nu
20 nie kinyi kengu hiechie: sikechüumonyü shülhe rei
morei mhouthie rei chüpejüwalie kelhâ, mu kerügumia
rei rhieledi rügulie kelhâ teigei nu nie kinyi kengulie
21 chie. Mhakekreilamonyü n kinyi kebara n nou re
22 sünu bazâ tuo kechüla. Umâ kezieu sü umhi zâ: süla
23 n mhi vi ba râ, n mâ pete zie poui batuo. Derei n mhi
suo râ. n mâ pete zei boui tatuo. Süla n nou keba kezieu
24 zei râ, kedithede zeita! Mia kituo chüyakezhamia
miapuorei niepumia mia kenia kituo chü keduolie suo;
silirâ puo miapuo rütse mu kekreiu ngu puonei tatuo;
morei miapuo kitsa batadi kekreiu thitatuo. Niekâ
25 Jihova mu mamon unia kituo chükeduolie suo. Süla a
niekâ ki pushütuo, Niekâ tsiedâ kelhou hau la mhakechü kekria rülikâ morei niekâ mâu la pfemeneikâ rüli lepie
niekâ nou kemezhie chühie. Nie kelhou nie cha ki vikuo,

26 mu nie mâ rei nie pfeneikâ ki *vikuo* zâ moü ma ? Teirakâ
rüli leshüchie; ukâ tsia se tsu chieya mo, re reiya mo,
morei ukâ lhakikâ nu telha kengureiya mo; derei teigei
keba niekâ Puo-u sükâ va thuo rei chüya ze. Niekâ sükâ
27 ki viphi kuo moü ma ? Derei niekâ supuonie puo nou
kemezhie chüdi, süusüla puo kelhouzha thupuo chierei
28 chüpechalie vita ? Sirâ niepfe nieneikâ rüli lepie kiüdi
nienou mezhieya ga ? Lie' nu terhuobiepeukâ rüli
leshüphichie; sükâ lhoukesieki mhachü 'mhalieya
29 mo, morei terhiterhie rei chüya mo; derei a niekâ
ki pushütuo, Solomon thuorei puonyie vise kechü
30 thuorei sükâ mhiei kerütsâ mo. Derei lienu nha
thia lhou barei sâdu chüpie miphunu shüwaketuokâ,
Jihova sükâ rütsâ thuorei chüshüya lirâ, harie niekâ
kepele ketsakâ, puo sükâ ki niekâ rütsâ chükuo shümo
31 tuo ma ? Süla niekâwe, Kedipuo chü mu kria tie shi ?
kechü, morei kedipuo se kerütsâ tie shi ? kechü lepie
32 nienou mehyu mezhie hie. *Kijü* haunu kelhoukâ
mhasükâ pete pfübaya zâ ; derei niekâ mhasükâ petekâ
ngulie morâkesuo teigei keba niekâ Puo-ua siphre ba.
33 Sirei niekâ puo kedikechü mu puo kemiathâ pfü peria-
34 lie ; silielirâ mhasükâ reipie niekâ tsüsashü tuo. Süla
sâdu rüli lepie nie nou mehyumezhie hie: mhakekrei-
lamonyü sâduthuo sâdu rüli medâlie tuo kechüla. Teisâ-
nhia puothuo puo mezhie baphre.

MIA KEJÂ KEPFÜ : KECHA : THEZHÂ KEVITHÂ :
MU TARHÂKESHÜ DIE NEIÜ NEI

7 Niekâ mia kejâ pfühie, simolierâ miarei nie kejâ pfü-
2 lielhâ. Mhakekreilamonyü niekâa se mia pejâkechüu,
miarei süuse niekâ pejâ zâ tuo: mu nie mhanunu medâ
keshüu, miarei sünunu medâla shü nie tsüzâ ketuola.
3 Sirâ nâ kiüdi nthuo n mhinu kithe kebau lemodi n
4 siazeu mhinu kerhu mehâya ga ? Morei nâ kikidi
nthuo n mhinu kithe kebau mehâmozâdi n siazeu üse, A
siazeu, abu n mhinu kerhu kebayâ kawachie! ikechü
5 pulie viga ? Nâ kethera kezhau, nthuo n mhi nunu
kitheu thawa periachie, silie lirâ süsiawe nâ n siazeu
mhinu kerhu kebayâ rei ngumeyiemeluoliedi kawalie tuo.
6 Mha kemesapfü khapie tefü tsühie chie, mu nie chü

puoma kerepfü kelhoupie thevâ mhâdzünu shühie chie, ukâ uphi reipie sükâ kede mu reipardi *uke pie* nie du rei silielhâ.
7 Chachie, sirâ khapie niekâ tsütuo; pfüchie, sirâ niekâ bu ngulietuo; kikha ketouya zâ chie, sirâ khrüshü niekâ
8 tsütuo: sirâ themia kehupuorei chaya kezha mia ngulie-
ya; mu pfüya kezhamia ngu rei lieya; sirâ kikha
ketou kezhamia mia kikha khrüshü sümia tsüya zâ.
9 Tsiu niekâ dânu supuonie puo nuoa niekhrüda charâ,
10 ketsie pietpuo tsüya ga? Morei khuo puo charâ, tinyhü
11 chüpie puo tsüya ga? Sirâ niekâ kerüzhümia thuo zârei
mhakevi pie nie nuonuo ketsü dâ si râ, niekâ Puo teigei
kebauwe mhakevi pie mia puo ki chaya kezhakâ tsü
12 sa phi mo tuo ma? Süla mia niekâ gei kikechüpuo
chüshü râ niekâ nei shiü niekâ rei mia gei sükemhie
chüliechie. Mhakekrei-lamonyü thezhâumu siadzeke-
sikâ *diebä* stusü zâ kechüla.
13 Niekâ kharu kemereu ze leliechie: mhakekreilamonyü
mia ze kekanu vâya kezha kharuu meya mu cha süu
14 mechü, mu themia kekra süu ze leya kechüla. Sizâ-
monyü mia ze kerheinu vâya kezha kharuu mere mu
puocha rei kerürbe, mu süu ngukelie themia tsa.
15 Siadzekesi ketijükâ gei nie kireiliechie; sükâ tekuo
pfenei sedi niekâ ki vâr zhie, derei ukâ noutsawe mia
16 tekechü sâchie krâpuo zâ. Ukâ si geinu niekâ ukâ
silietuo. *Mia* zohubâ geinu khuobesi rielieya ma?
17 morei kikhahu bâgeinu chiedesi rielieya ma? Süsütuoi
sei kevi khekâ puosi kevi vülieya, derei sei kesuo khekâ
18 puosi kesuo vütaya. Sei kevimia puosi kesuo vütalie
19 kenjü, mu sei kesuomia puosi kevi vülie kenjü. Sei puo
20 si kevi vülieya kemo khekâ wipie mi nu shüwaya. Süla
21 ukâ si geinu niekâ ukâ silietuo. A üse Niepu, Niepu,
iya kezha khekâ teigei kedinu lephrelielhâ; derei teigei
22 keba Apuo medâkâ chüya kezhau zâtuo. Sünhia teisâ nu
themia kekra a üse, Niepu, Niepu, hie n za se siadzeke-
sidie pu mo ma? mu hie n za se terhuo kerüzhükâ whuo
23 mo ma? mu hie n za se mha kekuo kezha chü phi mo ma?
isisietuo. Sitse a ukâ üse, A mhakipuorei niekâ simowe:
niekâ mhakesuo chüya kezhakâ, niekâ tuo a therhietalie
chie; sitatuo.
24 Süla themia kehupuorei a diekâ siliedi sükâ chü mu

zeya kezhamia pie ketsietsâru geinu puo ki kechü udâke-
25 vimia ze kemejü shütuo. Silirâ teirür vâr mu dzü rei di
sierür mu tei rei rükhria vâr ki süu va; derei puo vatsâ-
lie mota: mhakekreilamonyü ki süu ketsietsâru geinu
26 chü kelie la. Sirâ a die hakâ sidi sükâ chüü zeya kemo-
mia pie huochanyâ geinu uki kechü udâkejümia ze
27 kemejü shütuo. Silirâ tei rürtsur mu dzü rei di sier
mu tei rei rükhria vâr ki süu va; sidi puo vatsâ pie
zhüwa: mu puo kerhepha zâwata.
28 Sirâ Jisu die sükâ puthe shütse themiakrâkâ puo ukâ
29 kepethadie la ungâta: mhakekreilamonyü puo ukâ dânu
leshükesithâkâ mhiemodi puo die kekuo kenyimia mhie
ukâ pethata kechüla.

Jisua lepra kechümia puo, chüpaihi kria mhâ kezhamia kituomia puo, Pitor' niapfü, mu themia kekrei kekra chükeshürhâ keshü

8 Süsia Jisu kijüthou geinu kerlietse themia krâdi
2 krâpuo puo siamedzi vâr. Sirâ harie, lepra kechümia
puo puo ki vârdi puo rüsuodi sie, Niepuu, nâ n medâ râ,
3 nâ a chü keshürhâlie zâtuo; sita. Sitse *Jisu* puo dzie
chapie *themia* süu biedi sie, A medâwe; n kechü bu
4 viliechie; sishü. Sitsemetha puo leprakechü bu vilieta.
Sirâ Jisu puo üse, Nâ mia ki pu suo tuo muü vâdi n
mâpie phichüu bu mehâchie, sidi mia bu silie ketuola
Mosaa pupie kezhü ruothâu chüwa chie; sita.
5 Süsia *Jisu* Kafarnaum nu letse, chüpaihimia kria mhâ
6 kezhamia puo puo ki vâr puo chabeidi sie, Niepuu, a
kituomia puo rünyiedi kemezhiesedi puo ki nu zhü
7 zâlie; sita. Sitse puo süu üse, A vârdi puo chükeshürhâ
8 shütuo; sita. Sitse kriamhâ kezhau lasie, Niepuu, a n
bu aki khrükhrâ lerür nulie sü mo; derei diechayâ puo
9 pushü zâ rei, a kituo-u shürhâlie tuo. A rei kezhamia
khrükhrâ tuo kezhamia zâ: a khrâ rei chüpaihimia huo
ba; mu a miapuo ki, "Nâ vâchie," isirâ, puo vâya; mu
kekreimiapuo ki, "Nâ vârchie," isirâ, puo vârya; sirâ a
kituomia ki, "Nâ hau chüshüchie," ishürâ, puo süu
10 chüshya; sita. Sirâ Jisu die süu sipie puo ugâdi sie puo
siamedziketuokâ üse, A niekâ ki putou shütuo, A Israelmia
11 dânu zârei kepele hau de ngulie mo zâ. Tsiu a niekâ ki

pushü tuo, Niethutsa mu niekratsa nu themia kekra
vârdi teigei kedinu Abraham mu Isak mu Jakob ze
12 batatuo: derei kedi nuonuokâwe khapie chazou kezeinu
shüwatuo: sünusünu kra uhu thegei pie batatuo.
13 Sishüdi Jisu kriamhâkezhau se, Tuo vâlie; n gei n
kepele kemhie chükelieu chülie; sita. Sitse kituo süu
sümese toukisü shürhâlieta.

14 Süsia Jisu Pitor kinu leru sükisü puo süu kimia nuozuo
15 ruki zhüdi ngulie. Sitse puo süpfü dzie bieshüru süpfü
ruki mota, sitse thenusüpfü siedi mha pfü puo tsü bata.
16 ¶Tsiu thevatia tatse mia terhuokesuo bu ukebizeketuo
kekra ze puo ki vâr: mu puo dieü ruopfü sükâ whuowa
17 mu kechükâ pete chükeshürhâshü: sidi Isaya siadzekesiu
bu thiadzü, Puothuo ukesuo kemeziakâ mu ukechü-
kenyükâ toupfüliete, isipie kezhü dieu tseilie.

Jisua mia kenia vâ puo ki mhacha kechüla mhapula keshü mu teirüteikhria kedezeikewa

18 Süsia Jisu themia krâdikrâpuo vâr puo houpfü tha
kelie ngulietse puo puodie khashüdi *dzükezha* khie ke-
19 kreitsatie pfüta tuoüta. Sükisü leshükesithâmiapuo vârdi
puo üse, Kepethau, a rei n kevâra n siamedzi vâtuolie;
20 sita. Sitse Jisu sie puo üse, Meserukâ rei uki nyi, mu
teirakâ rei ukru *nyi;* derei Themianuouwe puo tsü
21 piese thuse keshü chü rei jü; sita. Tsiu pethakeliekâ
miapuo puo ki, Niepuu, nâ a khashüdi abu vâ apuo
22 khruwa riachie; sita. Sitse Jisu puo ki, Nâwe a siame-
dzilie: mu kesiakâ bu uthuo ukesiakâ khruwalie chie;
sita.

23 Süsia puo roupuo nu lelietse puoa pethakeliekâ puo
24 siamedzita. Sitse harie, dzükezhanu teirükria rükhriapie
kemerie chü vâr, sidi dzüüpfü sie rouu vupfü tuota:
25 derei puowe zezhü. Sitse ukâ puo ki vâ puo kesoudi
sie, Nâ hie rüvuoliechie, Niepuu; ukâ siata tuoü zhie!
26 sita. Sitse puo ukâ üse, Harie niekâ kepele ketsakâ,
niekâ kidi michieya ga? Sidi puo siedi teikria mu dzü-
27 kezha ruoshü; sitse lazeita. Süla themiakâ ungâdi sie,
Teikhria mu dzükezha thuo rei puo die ze kezha themia
hau themia kikechüpuo shiha! sita.

Jisua gadara rüna nunu terhuokesuo bu ukebizeketuomia kenia nunu terhuokesuokâ whuokewa

28 Süsia puo sü chie vâ Gadaramia kijünu tsâlietse ter-
huokesuo bu kebizeketuo mia kenia mia mekhru nunu
par puoze keselie ; unia zhâ suopie kemerie chü kechüla
29 miapuorei sütsa tie cha ze vâlieya mo. Sükisü harie,
unia shiekhouidi sie, Jihova Nuo-u, nâ hienia gei kedipuo
chü tuoü vâr ga ? Puotei tsâ kemonu nâ, hienia pechü
30 tuoüdi hanu vâr ma ? sita. Sükisü thevâ krâdipuo vâ
31 ratsa nu mha nge chütuoru ; terhuokesuokâ puo ki ume-
zhiemelâdi sie, Nâ hie whuoshürâ, hie whuopie thevâ krâu
32 nu shüchie ; sita. Sitse puo sie ukâ üse. Tuotalie chie ;
sishü. Sitse ukâ pradi thevâkâ dânu leta : siru harie, krâ
süu pete ta rüsou tsiekhiekha tsudi dzükezhanu ledi dzü
33 nunu siaphreta. Sitse ukâ kepfekâ ta rüna nu vâdi
mhapete mu terhuokesuokâ bu kebizeketuo nia gei mha
34 chüketakâ pushü. Süla harie, rüna süu nu keba petekâ
Jisu ze kese tuoüdi par ru, ukâ puo ngulietse ukâ puobu
tuo ukâ kijü tsetanu beita.

Jisu kerünyiemiapuo chükeshürhâ keshü

9 Süsia puo roupuo nu ledi tuose puo rüna nu vâta.
2 Sitse harie, themiakrâpuo miapuo rünyietadi thezhü nu
zhüya zâ kechü puo pie puo ki vâr : süki Jisu themia sükâ
kepele nguliedi rünyieketau üse, Anuo, n dzüzielie chie, n
3 kephumakâ vashü n tsüwate ho ! sishü. Sitse harie leshü-
kesithâkâ krâpuo uthuo unounu sie, Themia hauba Jihova
4 thaya ha ; sithata. Derei Jisu ukâ noudâkâ siliedi sie,
5 Niekâ kidi niekâ nou mhakesuo leya ga ? "N kephu-
makâ vashü n tsüwate ho," ikechü kepu mu, "Siedi
chatuolie chie," ikechü kepu, die hania kiu pu rüükuo
6 tuo ga ? Derei kijü themia kephumakâ vashü tsülie
ketuo Themianuo-u kekuo ba kechü niekâ bu silienu
kechüla, (puo kerünyieu üse) Siedi n zhü chüpieliedi tuo
7 n kinu vâlie chie ; isi keshü zâ. Sishütsemetha themia
8 süu siedi tuo puo kinu vâta. Sirei themia krâ sükâ süu
ngudi michieta, mu kekuo sikechü kha themia gei keshü
Jihova tseta.

Jisua mathi kiekelie. Mathi kinu hiekechü. Mevâ kechü dze keprüli keta

9 Süsia Jisu sünunu tuopra zhüru puo za Mathi üsi
kechümia puo thesâkelie banu badi ngulie : sidi puo süu
üse, Nâ a siamedzilie chie ; sishü. Sitse themia süu
siedi puo siamedzita.
10 Süsia puo hie tuoüdi le kinu balietse, harie, thesâkeliekâ
mu kephumakâ kekra vâr Jisu mu puoa pethakeliekâ ze
11 *hietuoüdi* balie. Sükisü Farisikâ süsü ngudi ukâ puoa
pethakeliekâ üse, Niekâ Kepethau kidi thesâkeliekâ mu
12 kephumakâ ze hieya ga ? sita. Derei Jisu die süu sidi sie,
Keshürhâmia darukesimia zepie mhapuorei kechü jü ;
13 derei *darukesimia* kechümia la zâ. Niekâ vâdi, "Aa
ruosuo-u monyü ngukemezhie aneiya" isipie ketuo dieu
cha silieehie : mhakekreilamonyü a miathâkâ monyü
14 kephumakâ kietuoü vâr zâ kechüla ; sita. Sitse Johan-
a pethakeliekâ Jisu ki vârdi sie, Kidi hie mu Farisikâ
mevâvâya derei nâa pethakeliekâ mevâya mo ga ? sita.
15 Sirei Jisu sükâ üse, Miapuo thenuliedi miaze hiekechüki
yasau ukâ ze kebanu puo khriethâkâ nousuo balie vi ma ?
derei puotei vârtuo, mu puo khriethâkâ kinu yasau zeta
16 tuoü kechüki sükisü sükâ mevâtuo. Tsiu miapuorei pfe
rütata moluo kechüyâpuo pie vâ pfekra pekhuoya mo ;
mhakekreilamonyü pievâ pekhuo keshü upfeyâ pfeluu
17 shürhapfütaya, mu rürha kechü taya. Sirâ miapuorei
khuobedzü kesa üse chüzhüsü kewenu shüya mo : sishü
ümharâ chüzhüsü pfüphawa tuo, sidi khuobedzü bu kru-
tatuo, mu chüzhüsü rei suotatuo : derei mia khuobedzü
kesa pie chüzhüsü kesanu shüya süla kenimia krulieya ;
sita.

Jisua pehümiapuo nuopfü chüperhiei keshü ; mu puo gei thezia krukétuo pfüpuo ; mhichhiemia kenia ; terhuo kesuo bu kebizetuoketa keliehuomiapuo chüpevikeshü

18 Puo ukâ ki die hakâ pu kethanu, harie, pehümiapuo
vâr puo rüsuodi sie, A nuopfü tsiekinu siate ; sirei nâ
vâr n dzie kha puo gei shüthie, sitse puo rheilie tuo ;
19 sita. Sitse Jisu siedi puoa pethakeliekâ sadi themia süu
20 siamedzita. Sükisü chiekerekenia thezia kru tuo keta

21 pfüpuo puo siatsatienu vârdi puo pfephrie bie : mhake-
kreilamonyü puo puothuo puonou nu, A puo pfe bielie
22 zârei a shürhâlietuo, isikechü letuo ketala. Derei Jisu
reipra puo ngushüdi sie, Anuopfü, n dzüzielie chie ; n
kepele thuo n chükeshürhâ shüwate ho ; sita: Sitse sü-
23 mesetoukisünu thenusüpfü chükeshürhâ shüwata. Sirâ
Jisu vâ pehü süu ki tsâkelieki luoü kekhoukâ mu kebou
24 keba themiakrâkâ ngulie ; sidi puo sie, Niekâ rüdeita
chie : rüühapfü siata mo, derei zezhü keta zeru ; sita.
25 Sitse ukâ puo kreta. Derei themia sükâ whuopie kitia
shükewa sia puo kinu ledi *rüüsüpfü* dzie teshüshü ru,
26 puo sierlie. Sitse kijü süu petekânu süu dze kepu bou
vâta.
27 Sirâ Jisu sününu tuovâzhütse mhichiemia kenia puo
siamedzi vâr shiekhouidi sie, David Nuo, nâ hienia
28 ngumezhie shüchie ; sita. Süsia Jisu mia kinu letatse,
mhichie nia rei puo ki vâta : sitse Jisu unia üse, A haha
chülievi ükechü nnia pele bama ? sita. Sitse unia rei
29 puo üse, U, Niepu ; sita. Sitse puo unia mhi biedi sie,
30 Nnia gei nnia kepele kemhie chüliechie ; sishü. Sükisü
unia mhi mhirhâ parta. Süsia Jisu unia kekha beidi
sie, Miapuorei bu haha simolie ketuo nnia zha chüzâlie
31 chie ; sita. Sirei unia pradi kijü süu petenu puo dze pu
kemeyie phiwata.
32 Süsia ukâ vâzhütse, harie, mia terhuokesuo bu puo
33 kebizetuo keta keliehuomiapuo ze puoki vâr. Sirâ ter-
huo kesuo-u whuowatse themia keliehuo-u diepulieta :
sitse themiakrâkâ ungâdi sie, Israelmia dânu hakembie
34 mhakipuorei sichie mowe ; sita. Derei Farisikâ sie,
Puo terhuokesuokâ kediu zedi terhuokesuokâ whuoketuo
zâ ; sita.

Jisua Galil kijünu kevâ useu mu mia ; ngumezhie keta

35 Süsia Jisua rünanadi mu sâchüsânuo petekânu vâdi
ukâ kehoukikâ nu ledi mia petha, mu kedi dieliekevi
pupie mia kia, mu mia kechükenyü neiükâ mu mia
36 kesuokemezie neiükâ chükeshürhâ shü. Tsiu puo themia
krâkâ kenguki ukâa tekuo puo kepfe kejü tuoi kemezhie
37 chü chüretuo ketala puo ukâ ngumezhie phita. Sükisü

puoa pethakeliekâ ki, Telha kra pere zâ, derei mha-
38 kechümiawe tsa. Niekâ süla lie Niepuu bu mhathâmia
ketsepie puo liehu shülieketuola puo ki chaliechie; sita.

Apostel kerekeniakâ ki mhapushüdi ukâ ketsekeshü

10 Süsia puoa pethakelie kerekeniakâ kieze puo ki
vârdi, mesakemo ruopfükâ whuolie tuoü kechü, mu
kechükenyü neiükâ mu kesuokemezie neiükâ chükeshü-
rhâlie tuoü kechü kekuo kha ukâ tsüshü.
2 Sirâ apostel kerekeniakâ za hakâha: Keriau Simon
mia puo üse Pitor üketau, mu puo siazeu Andria; Ze-
3 bedi nuo-u Jakob mu puo siazeu Johan; Filip mu
Bartoloma; Thoma, mu Mathi thesâkelieu; Alfia nuo-u
4 Jakob, mu Thadia; Kanamia Simon, mu Jisu tekeshüu
Iskariot Judas rei sa.
5 Jisu kerekenia hakâha ketseshüdi mhapu ukâ kiadi
sie, Niekâ Judakemomia chanu vâhie, mu Samariamia
6 rünapuo nurei le hie: sikechüu monyü Israel seyiemia
7 jüketa tekuokâ kiu vâliechie. Mu niekâ vâ kechüki mia
8 pethadi sie, Teigei kedi penuotewe, isiliechie. Kechümia
chükeshürhâ shülie, kesiamia chüperhei shülie, lepramia
chükemene shülie, terhuokesuokâ whuowalie: niekâ
9 rei methuo ngulieta zeru, methuopie zashülie. Niekâ
priesabou ŋu suna morei raka morei priesa puorei pfüse
10 hie; mu niekâ rüve likhuo morei boulie kenia morei
phikou morei kethe *se hie:* mhakekreilamonyü mha-
chüyakezhamia puocha puova ngu chü zhü kechüla.
11 Tsiu rünanadi morei natse kehupuonu le shierei supuo
sünu puotou be shi kechü pfüliechie; sidi niekâ tuotake-
12 mochie sünu bazâliechie. Sirâ niekâ ki sünu keleki
13 japie ki sünu shüliechie. Tsiu ki süu puotou râ, nie theja
süu bu sünu vâr kelieu chülie: derei süu puotou morâ,
nie theja bu nie gei lavâr kelieu chülie. Tsiu themia
14 kehupuorei niekâ zeliemo, morei niekâ die rei rünyü-
morâ, ki sünu morei rüna sününu tuota ketuoki niekâ phi
15 gei nyâphe rei kepfüwalie chie. A niekâ ki putou shütuo,
Ketsâkechünhia rüna süu rüli ki Sodom mu Gomora
rünania rüliwe hie rüükuo tuo.
16 Harie, tekuo sâchie dânu kevâ tuoi a niekâ ketseshü

tuoü zhie: süla niekâ tinyhü dâ kevi tuoilie, mu me-
17 khru zhâ kevi mhielie. Derei themia geiwe nie kireilie:
mhakekreilamonyü ukâ niekâ tepie ketsâkezhakâ hou
nu shütuo, mu ukâ ukâkehoukikâ nunu niekâ vütuo;
18 sükâ mu Judakemokâ mhâdzünu zhapupuo la aza la
niekâ ze kezhakâ mu kedikâ mhâdzünu rei vâzâtuo ke-
19 chüla. Derei mia niekâ tekeshüki kikidi mha puta,
morei kedipuo puta? süsü le nienou kemezhie chü hie-
chie: mhakekreilamonyü sümesekisü niekâ bu diepu
20 ketuokâ khashü niekâ tsü zâtuo kechüla. Süsü niekâ-
thuo puzâ monyü niekâ Puo Ruopfüuthuo niekâ nunu
21 pushüya kezhazâ kechüla. Tsiu siazedzüria thuo siaze-
dzüria teshü mu upuonuo thuo unuonuo teshü miabu
dukhrituo: sirâ unuonuo thuo ukrünuo ngumvü siedi
22 miabu dukhrituo. Mu aza la themia kehupuo burei niekâ
mechü tuo: sirei hie zâtha puotei chükelieu kelalietuo.
23 Tsiu rünapuo nu mia niekâ pese kesieki ta rüna sü kepe-
nuora vâtalie chie: a niekâ ki putou shütuo. Niekâ
Themianuo-u kevâr mhâdzü niekâ Israel rünakâ nu vâ
ketsâ phre lielhâ.
24 Kepethau ki pethakelieu zha mo. morei niepuu ki
25 puo kituomia *zha mo*. Pethakelieu puo kepethau mhie,
mu kituomia puo niepuu mhie kelie siesü vita zâtuo.
Kinu niepuu thuorei üse mia Belzebub ütarâ, puo
26 kinumiakâ üse sikuo mo tuo ma? Süla niekâ sükâ
preihiechie: mhakekreilamonyü mhapuorei se mia pesi-
pengu lielhâ üdi whepie keba jü; tsiu miabu simo tuoüdi
27 keviepie kezhü tei jü zâ kechüla. A kezei nunu niekâ
ki pukeshükâ, niekâ kezie nunu se mia ki pushülie
chie; tsiu niekâ nyiepie rünyükeliekâ kikhru geinu sükâ
28 pie shieshülie chie. Sirâ themâu dukhriwa, derei ruopfü
dukhriwalie kenju kechükâ preihie chie; sirei ruopfü mu
themâ rei sapie Gehena nunu biepesuowalie keviu prei-
kuolie chie.
29 Chiekhrie kenia pie priesapuo khrüya mo ma? Süderei
30 nie Puo-u *medâ* zâ kemosia sükâ puorei te kijü tsuta lie-
31 lhâ: derei niekâ tsütha zârei phrüphreliete. Süla niekâ
32 michiehie chie: chiekhrie kekra ki niekâ vikuo zâ. Süla
themia kehupuorei themia kenguki aza pie pu lirâ, arei
33 teigei keba Apuo kenguki puo za pie putuo. Derei
themia kehupuorei themia mhâdzünu aza pie pumvü

lirâ, arei teigei keba Apuo mhâdzünu puo za pie pulielhâ.
34 A kezekevi kha kijü shü tuoü vâr ükechü medâ hie-
chie : A kezekeviu monyü zhiecha khashü tuoüdi vârwe.
35 A' miabu kediekreidi upuonuo ngumvü, puo nuopfü bu
puozuo ngumvü, mu puo miepfü bu puo niapfü ngumvü
36 isishütuoü kechüla kevâr zâ : sidi ukinumia thuo u-
37 ngumvü *chütatuo*. Themia kehupuorei a ki puopuo puo-
zuo khrie kuoya râ, puo a *themia* chüsü mo ; tsiu,
themia kehupuorei a ki puonuo thenu rei thepfu rei khrie
38 kuoya râ, a *themia* chüsü mo. Mu themia kehupuorei
puothuo puo krus piedi a siamedzi morâ a *themia* chü
39 sümo. Themia kehupuorei puophou khriepie puo vie
chükelieu puo süu pejüwatuo ; mu themia kehupuorei
a la puo phou khrie modi pejükewau, puophou pie puovie
chülietuo.
40 Themia kehupuorei niekâ zelie kezhau azerei lieya, mu
themia kehupuorei a zelie kezhau a Ketsekeshüu rei
41 zelieya. Themia kehupuorei siadzekesimia za nunu
siadzekesimia zelieya kezhau siadzekesimia zhakhra ngu-
lietuo : mu themia kehupuorei miathâmia za nunu
miathâmia zelieya kezhau miathâmia zhakhra ngulietuo.
42 Sirâ themia kehupuorei pethakeliemia za nunu dzüku
hieyâpuo zârei khapie zhase hakâ miapuo dieshü zârei,
a niekâ ki putou shütuo, süu puo zhakhra jütalielhâ zâ.

11 Süsia Jisua pethakelie kerekeniakâ ki mhapu
theshükewa sia puo sünunu tuose mia rünakâ mu mia
petha mu mhapu mia kia tuoü vâta.

JOHAN MIA BAPTAIZ CHÜKEZHAU MIA KETSÂKESHÜ
MU JISU PUO KI MHAPULA KESHÜ ; MU
KEPETHADIE HUO SA

2 Süsia Johan-a kedieki nunu Khristau mhathâkâ
3 silietse puoa pethakeliekâ ketseshü ; mu ukâ puo ki,
Nâ vâr tuoü ketuo-u ma ? mo hie bu kekreipuo pfela
4 batuo ga ? sidi puo ketsâ. Sitse Jisu lasie ukâ ki,
Niekâ tuo vâliedi niekâ kesikengukhekâ pie Johan ki
5 pushüchie : mhichiemia rei mhangulieta zhie, kerünyie-
mia rei chatuolieta zhie, lepramia rei chükemesalalie
tazhie, nyievümia rei miapfe silalieta zhie, kesiamia rei
chüperheilalie bate, sirâ dieliekeviu pupie kejükâ kia

6 bate. Mu themia kehupuorei mhachapuo nurei a gei
Jamotâ zâ kechümia ruokuothâ; sishü.
7 Süsia themia sükâ tuotatse, Jisu Johan rüli pupie
themia krâkâ kia tuoüdi sie, Niekâ nhatsa nu kedipuo
mehâ tuoü pra ga? Teikhria bu hekeniekelie tekhriebâ
8 puo ma? Mo niekâ kedipuo mehâ tuoü vâ ga? Themia
upfe unei puolâ kememhie pfü se kezhamia ma? harie,
themia *upfe unei* puolâ kememhie pfü se kezhamia kedi-
9 mia kinu baya ze. Derei niekâ kidi pra ga? 'siadzeke-
simia puo mehâ tuoüdi ma? Üükechü, a niekâ ki pulie
vi; mu sizâmonyü siadzekesimia ki rei zhakuo kechüpuo-
10 zâ. Puo dze thiadzü thupie tuo kechü,

Harie, n zie kengu mhâdzü, a achaliemia ketse-
shütuo;
Mu puo n mhâdzü, nunu n cha kesetuo.

11 Süusü puo zâ. A niekâ ki putou shütuo, thenumia geinu
lhou kepraká dánu Johan mia baptaiz chükezhau ki
kezha puorei lhousier mo: derei Jihova kedinuwe kechüu
12 zârei puo ki zha. Sirâ Johan mia baptaiz chüya kezhau
kelhoukikâ nu vâr tsie ketsâ mia teigei kedi pfü mvürü-
mvü tuote, mu mvürümvü ketuokâ süu khapie uvie
13 chülielie tuote. Mhakekreila monyü Johan vâr kemochie
siadzekesikâ pete mu thezhâu rei siadzekesidie puvâr
14 tsâ kechüla. Niekâ rei die süu lekethâ nyü lirâ, vâr
15 tuoü ketuo-u Elia sü Johan zâ ho. Ünyie nyidi
16 rünyü ketuomia bu rünyülie chie. Sirei a tsiedânuokâ
ha pie kedipuo mhieü shülie vita? Hakâha nhichunuo-
17 mia pheluokâ nu badi, ukrâmia kiedi sie, Hie luoü
khoushü nie kia, derei nie dâ chülie mote; hie thekrü
chüshü, derei nie kralie mote! isikeshükâ mhie zâ
18 Süsütuoi Johan vâr mhachü mhakria mo ru, mia puo
19 üse, Puo terhuo kesuo pepfiya; sita. Themia Nuo-u vâr
mhachü mhakria ru, mia puo üse, Harie, themia mhake-
chü khu mu khoubezu bou, thesâkeliekâ mu kephumakâ
khriethâpuo zâ; siya. Derei mhasiu zâwe puo mhathâ
geinu miabu puo kemezhü silie.

JISU PUOTHUO PUO MHATHÂKÂ DZE KEPU; MU PELEKEMVÜKÂ KETHA

20 Süki puo puokekuo mhathâ kekratsa chükeshü rünakâ
21 nu mia mianou kedilie mo keta la sükâ tha sieta. Che,

Korasin, nâwe chülie tiea! che Betsaida, nâ rei chülie tiea!
nie rüna nunu mha kezha chükeshükâ thiadzü Tur mu
Sidon rüna nunu chüshü lirâ, unia rei gakhrâpfe mu mige
22 sedi thiadzüthâ unia nou kedilie tiechiü. Derei a niekâ
ki pushütuo, Themia rüli ketsâ kesiernhia niekâ mezhie ki
23 Tur mu Sidon mezhie tsakuo tuo. Sirâ nâ, Kafarnaum,
n chü kerükrie sekhâ teithu tuoü bamo? n chü kerü-
nuopie Hades nu shüwâtuo: mhakekreilamonyü n rüna
nunu mhakezha chükeshükâ Sodom nu chükeshü siewe,
24 puo, thiatsisâ harei balie zâtuo kechüla. Sirei a niekâ
ki pushütuo, Themia rüli ketsâ kesiernhia n mezhie ki
Sodom kijünukâ mezhie tsakuo tuo.

Jisu Jihova tsekechü, mu kephumakâ kiekechü

25 Sümesekisü Jisu mhapuladi sie, Hei Apuo, tei mu kijü
Niepuu, nâ mhakesi kelekâ kiwe die hakâ keviepie tuodi
26 pie nuoranuokâ pesipengu keshüla a n tseya: kethâ,
Apuo, n kengukiwe hikechü n nei n medâ zâ kechüla.
27 Apuo thuo mhapetekâ kha adzienu shüwate: mu Apuo
zâ kemosia miapuorei puo Nuo-u siya mo; süsütuoi Nuo
süu mu Nuo süu thuo thapie mia kia keshümia zâ
28 kemosia miapuorei Apuo siya mo. Niekâ kemezhie mu
nie pie mesi kezha khekâ a ki vârliechie; sirâ a kerürlei
29 khapie niekâ tsütuo. Niekâ a vâchie pfülie mu a kinu-
mhasilie; mhakekreilamonyü a zhâ vi mu a kâmo ke-
chüla: silielirâ niekâ niekâ nou kerürlei ngulie tuo.
30 Sizâmonyü a vâchie pfürüü mu a pie rei medza.

Kerürleizhanhia pethakeliekâ telha kre merhe kechü mu dziesiamia puo chüpevikeshü geinu Jisu mia petha kechü. Farisikâ puo dukhrikewa hrüketa

12 Sükisü Jisu kerürleizha puo nhia tuose mia lievu puo-
nu tsu ru; puoa pethakeliekâ ukâ vamerürdi telha kre
2 merhe chü tuota. Derei Farisikâ süsü ngushüdi sie puo
üse, Harie, nâa pethakeliekâ kerürleizhanhia chükechü
3 thezhâ kemopuo chü tuote; sita. Derei puo sie ukâ üse,
David mu puo ze ketuokâ thiadzü merürkelie ki chüke-
4 chü dze niekâ phrü mozâ ma? Puo Jihova kinu ledi

phichümia zâ kemosia David rei mu puo ze ketuokâ rei
chü kechü thezhâ kemo, se mia kia ketuo niekhrüda chü
5 ze. Sizâmonyü phichükâ thuo zârei kerürleizhanhia ke-
rüsuokinu thezhâ varhuo zârei kejâjü ükechü, niekâ
thezhâu nu phrü mozâ ma? Derei a niekâ ki pushü-
6 tuo, Kerüsuoki kirei zhakuo kechüpuo haki tha.
7 Sirei, A ruosuo monyü ngukemezhie anei, isikechü dieu
cha niekâa sikechü siawe, jâkemomia pejâlielhe chiü.
8 Mhakekreilamonyü Themianuouwe kerürleizha mhâ rei
Niepu zâ kechüla; sita.
9 Tsiu puo sünunu tuopradi ukâ kehouki nu le:
10 ru harie, dziesiamia puo *sünu ba*. Sükisü ukâ puo pejâ
kenyü la puo ki. Kerürleizhanhia mia chükeshürhâ kechü
11 thezhâ ma? sidi ketsâta. Sitse puo ukâ üse, Niekâ
huomia tekuopuo nyidi kerürleizhanhia süusü te thekhe-
puo nu letarâ, puo süu merhashü se par zâ mo tuo ma?
12 Di sirâ themiawe tekuo ki puo na rephi moü ma? Süla
kerürleizhanhia zârei mhakevi chükechü puotou zâ;
13 sita. Sidi puo themia süu ki, N dzie chashü chie; sishü.
Sitse puo rei chashü; sitse chüpevipie puodzie kekreitsa
14 mhie lashü. Sirei Farisikâ pradi puo dukhrikewa hrüdi
puo la kerüchüta.
15 Sükisü Jisu die sü siliedi sünunu tuo rürdeita: mu
themia kekra puo siamedzi vâta; mu puo sükâ petekâ
16 chükeshürhâ phreshü; sidi ukâ bu puo rüli se mia ki
17 puhie nudi sükâ kekhawata. Sidi thiadzü Isaya siadze-
kesiu bu,
18 Harie, a kituo-u, a thuo puo kedakelieu;
A khrieu, anou zârei ngupie puo neikechüu.
A a Ruopfü khapie puo gei shütuo,
Mu puoa die kemezhüpie Judakemokâ pesishütuo.
19 Puo mia ze keprüli mu shie zâtuo lielhâ;
Mu chapfükâ nurei miapuorei bu puopfe si reilielhâ.
20 Puo die kemezhü bu mia ki kuolie kemochie.
Puoa tekhrie tseütsazhü ketakâ rei biewa lielhâ,
Mu puoa *mi kepetu* lâ khukezhüpuo zârei pemhewa-
lielhâ.
21 Sirâ Judakemokâ puo za sedi puo khremerür tatuo;
isipie kezhü diekâ tseilie.

JISUA TERHUO KESUO BU KEBIZETUO KETAMIA PUO CHÜPEVISHÜ RU FARISIKÂ PUO MHATHÂ ÜSE BELZEBUB MHATHA ÜDI THAKETA MU SÜU LA JISU MHAPULA KESHÜ

22 Sükisü mia terhuokesuo bu kebi zetuo keta mhichie
mu keliehuomiapuo ze puo ki vâr: ru puo süu chüpevi-
shü; sidi keliehuo süu bu diepulie mu mhangulie.
23 Sitse themia krâkâ pete ungâdi sie, Themia hauha Da-
24 vid Nuo vâ monyü? sidi ketsâta. Sirei Farisikâ die süu
sishüdi sie, Themia hau terhuokesuokâ kediu Belzebub
kekuo se kemosia terhuokesuokâ whuolieya mo; sita.
25 Sükisü puo ukâ noudâkâ siliedi sie ukâ üse, Kedi kehu-
puorei puothuo puopfü phrâta lirâ kataya; mu rüna
miorei ki kehupuorei puothuo puopfü phrâta râ balieya
26 mo: Sirâ Satan thuo Satan whuota râ, puothuo puopfü
27 phrâwate; silirâ puo kedi kikidi balieta? Mu a Belze-
bub *kekuo* sedi terhuokesuokâ whuoyaü lirâ, niekâ nuonuo-
kâ supuo *kekuo* sedi sükâ whuoya ga? Süla ukâ sie
28 niekâ ketsâkechükâ chütuo. Derei a Jihova Ruopfüu
kekuo sedi terhuo kesuokâ whuoya lirâ, sirâ Jihova kedi
29 vâ nie tsâ bate. Tsiu miapuoa kekuomiapuo phalie ria
modi kikidi kekuo süu ki nu ledi puo viekâ chülie viga?
Puo phakelie sia puo ki nu viekâ chülietuo.
30 Themia kehupuorei a kitsakemo-u a ngumvümia zâ,
mu themia kehupuorei a ze mha kenguya kemo-u se kehu-
31 keruo chüwaya. Süla a niekâ ki pushütuo, Kephuma mu
mia ketha kehupuorei vapie themia tsütuo; sirei Ruo-
32 pfüu kethawe vashü lielhâ. Mu themia kehupuorei
themia Nuo gei die kesuo purei vashü puo tsütuo; derei
themia kehupuorei Kemesa Ruopfü gei die kesuo pu râ,
kijü hau nu rei mu tsiesiau nurei vashü puo tsü lielhâ.
33 Nhasibâu rei mu puo si rei chüpevishülie; morâ nhasi-
bâu rei mu puo si rei chüpesuo shülie: mhakekreila-
monyü puo si geinu puo bâu rei silieya kezhala.
34 Niekâ nyhübvüpfü seyiekâ, niekâ vimodi kikidi mha
kevi pulie viga? mhakekreilamonyü unou mhakekra ba
35 kechü nunu utia bu puparya kezhala. Themia kevimia
puo mhaviebou kevi nunu mhakevi hielashüya: mu
themia kesuomia puo mhaviebou kesuo nunu mha kesuo
36 hielashüya. Süla a niekâ ki pushütuo, Themia diepu

kezha diethuo dieruo khekâ la rei urüli ketsâ ketuo nhia
37 pula phre zâtuo. Mhakekreilamonyü n diekâ la nâ
mezhülie zâtuo, mu n diekâ la nâ jâta zâtuo kechüla;
sita.

Teigei nu zasipuo chüshünu sie kechüla Jisu mha pulakeshü

38 Sitse leshükesithàkâ mu Farisikâ huomia lasie puo ki,
Kepethau, hie n bu zasipuo chüshüdi apgunyüyalie:
39 sita. Derei puo lasie ukâ üse, Tsiedâ themia kerüzhü
mu diethâkemokâ thuo zasi pfüya kezha zâ; derei sia-
dzekesiu Jona zasiu sia zasi kekreipuo rei khasashü lie-
40 lhâte. Mhakekreilamonyü Jona teisâ zha se mu teizei
zha se khuo kezhau va nu kezhü tuoi Themianuou rei
teisâ zha se mu teizei zha se kijü vadi nu zhü ketuola.
41 Themia rüli ketsâ ketuo nhia Ninivi miakâ sier tsiedâ
themia hakâ zethaliedi ukâ pejâtuo: mhakekreilamonyü
sükâ Jona bu vâ ukâ petha kechüki ukâ nou kedilie ke-
tala; mu harie, Jona ki zhakuo kechüpuo haki tha zâ.
42 Themia rüli ketsâ ketuo nhia pesâtsatie kedipfü sier
tsiedâ themia hakâ zethaliedi ukâ pejâtuo: mhakekreila-
monyü puo kijü valatsatienu Solomou mhasidie rünyü
tuoü vâr zâ kechüla; sirâ harie, Solomon ki zhakuo
43 kechüpuo haki tha. Sirei kerhu ruopfüua themiau nunu
praketaki puo kerürleiba pfüdi tuose dzükejükâ nu
44 vâya, mu süu pfüpejütaya. Sükisü puo sie puothuo puo
üse, A thiadzü badi tuopraketa akiu nu lavâ tatuo,
isitaya; süsia puo tuo sünu kevâki ki süu methuo
45 mu tsâpie ketsâ kezivipie keba ngulieya. Sidi puo vâ
puo ki rei urüzhü kesuo roupfü kekrei thenia ze puo
saliedi ukâ keze sünu ledi bataya: sirâ themia süu rüli
kenuothâtsa keriathâtsa ki suokuotaya. Tsiedâ themai
kerüzhü hakâ geirei sümhie zâtuo; sita.

Jisu nuozuo mu puo siazenuokâ puo pfükevâr

46 Puo themiakrâkâ ki mhapu kethanu harie, puo zuo
mu puo siazenuokâ puo ze kerüchütuo üdi puo pfüvâr
47 kitia thata. Süki miapuo puo ki, Harie n zuo mu n
siazenuokâ n ze kerüchütuoüdi n pfü vâr kitia thalie;

48 sishü. Derei puo lasie mia puo ki mhapu keshüu ki,
Suopfü puo azuo ga? mu suomia a siazemia ga? sita.
49 Sidi puo puodzie chapie puo siadzikâ thadi sie. A zuo mu
50 a siazekâ, harie! Mhakekreila monyü themia kehupuo-
rei teigei keba, Apuo medâ zeya kezhamia, sümia a siaze-
mia a üpfünuo, mu a zuo zâ; sita.

LIECHIEMIAPUO PIE KEDIEVII KESHÜ

13 Sünhi Jisu ki süu nunu tuo pradi vâr dzü kezha
2 khieki balie. Sitse themia krâdipuo vâ puo phinu ke-
ngulie; süla puo roupuo nu ledi sünu balie; mu themia-
3 krâu pete kesânu balie. Sitse puo kedieviidi mha ke-
krapie ukâ ki pudi sie, Harie tsia vaketuo puoa puo lha-
4 tsia vatuoüdi tsu ru; puo tsia vashütse huo tsu chakhie
5 zhüta, sirâ perakâ thuo vâr sükâ pachülieta. Mu huo tsu
puojü vikemo ketsietsârukâ gei zhüta; sidi sükâ puojü
6 shükemola tsü mhaparta: tsiu teirünia partse ukâ
7 phiedi, ukâ mie kejüla phie pesiawa. Sirâ krâpuo zohukâ
8 nu tsuta; sidi zohukâ zha sier ukâ gekhriwa. Derei
kekreikâwe tsu rünyâ kevinu zhüliedi puo si rüchülie,
huomia kriapuo, huomia hiesorou, mu huomia serür vülie.
9 Themia kehupuorei puo nyie kenyimia bu rünyüliechie;
sita.
10 Sitse pethakeliekâ vârdi puo üse, Nâ kiüdi mia kekrei-
11 mia ki dievii pie puya ga? sita. Süla puo lasie ukâ ki,
Niekâ bu zâwe teigei kedi dze die kesoukâ silienu shü-
12 wate, derei kekreikâ bu zâwe sishü mote. Mhakekreila-
monyü themia kehupuorei mha puoki tuo kechüu kha
puo tsü sashü tuo; sitse puo vie kraphilie tuo: sirei
themia kehupuorei mha puoki tuo kemo-u puoki ketuokâ
13 rei puodzie nunu chü setazâtuo kechüla. Mu a ukâ ki
dievii pie pu kechü mhakekreilamonyü ukâa mehâtha
rei ngulieya mo, mu rünyütha rei sireilieya mo mu lerei-
14 lieya mo kechüla zâ.
Mu sükâ dze Isaya thiadzü,
Niekâ kerünyüwe rünyütuo, derei silie kenjütâ
zâtuo!
Mu niekâ kemehâwe mehâtuo, derei ngulie kenjütâ
zâtuo!
15 Tsiu themia hakâ melou rübite,

Ukâ nyie rei kenyiebite,
Mu ukâ mhi rei mhimie tuote;
Mhakekreilamonyü ukâ ukâmhi pie ngulie,
Mu ukâ nyie pie silie,
Mu ukâ melou pie lelie,
Sidi lavârdi a bu ukâ chüpevikelie keprei la;
16 isidi siadzekesidie pupie kezhükâ tseiliete. Sirei niekâ
mhi ki puoruo kekuojü, süќâ mhanguya kezhala, mu
niekâ nyie rei sümhie zâ, sükâ mhapfe siyâ kezhala.
17 Tsiu a niekâ ki putou shütuo. Thiadzâ siadzekesi-
mia mu kemiathâmia kekra niekâ tsiedâ ngukezhakâ
ngunyü phi vâr, derei ngulie mote; mu ukâa
niekâ tsiedâ sikezhakâ sinyü phi vâr, sirei silie mote.
18 Sirâ niekâ rei telhatsia vakeshüu dze dieviiu rünyü-
19 liechie. Themia huomia kedi dieu rünyüliedi puo
cha leliemo kebanu Kerüzhüu vârdi tsia puo nou
leketau sesetaya. Süusü mia tsia vapie chakhieki
20 shükewau zâ. Mu mia tsia vapie ketsie tsârukâ mu
shükewau zâwe die süu silie tsemetha puo nei sieidi ze
21 mhalietaya; süderei puo mu puomie krelie modi zâpuoki
rürbei bakelie zâtaya; mu süusü die süu la kemezhie
kechü morei mia puo kepese siertse puo perhe khrüwaya.
22 Tsiu mia tsia vapie zohu dânu shükewau. themia süusü
die süu siliedi; lasie tsiedâ rülikâ lepie thenou kenyü
chü kechü mu u sekezha kinyikâ thuo die süu tipejüwadi
23 puo bu puosi rüchülie motaya. Mu mia tsia vapie kijü
kevinu shükewau zâwe die süu rünyüliedi puocha silieya;
mu süu puo si rüchülie petuoya. huomia si kriapuo,
huomia hiesorou mu huomia serür vülieya: sita.

Zatsütsia, gakrietsia mu khrei pie kedieviidi teigei kedi dze kepu

24 Dievii kekreipuo pie ukâ ki pu tuoüdi puo sie, Teigei
kedi-a miapuo telhatsia kevi pie tsu puo lienu prü keshü-
25 mia puo mhie zâ: Derei mia zekezhünu puo ngumvü-
26 mia zâtsütsia sela tsu telha dânu prushüdi tuota. Sirei
telha tsüpardi puo si rüchülietse, zâtsü rei nguparta.
27 Sitse niepu süu nuokituokâ vâr puo üse, Niepuu, nâ
telhatsia kevi pie n lienu prushü mo ma? di Sirâ zâtsü
28 kirapuonu vârta ga? sita. Sitse puo sie ukâ üse, A
ngumvüumia puothuo ha chüshüa muha! sita. Sirâ puo

kituokâ puo üse, Nâ hiekâ bu vâ sükâ piekenguwatâ
29 mo ? sita. Sirei puo sie, Lhâ ; niekâ zâtsü piekengu
30 vâtse telhakâ rei sa shülou kewa prei mu. Lieyie tei
vârkemochie unia keninia bu kezelhou bazâluo : sirâ
lieyietei vârtse athuo liekerekâ ki, Niekâ zâtsü bie
kengulie riachie, mu thewa ketuola sükâ khrâpie thepie
chüliechie ; derei telhakâwe pievâ a lhakinu kengulie
chie, sishütuo ; sita.
31 Puo ukâ ki dievii kekreipuo pulashü tuoüdi sie, Teigei
kedi-a gakrieshü yâpuo kemhie zâ, miapuo süu setsu puo
32 he nu leishü ; süusü mhatsiakâ dânu kechüthâpuo zâ,
derei lhou sierür zha lierâ ga ki zhakuo taya, mu seibâ
chütaya, sidi teirakâ bu vâr puo châkâ gei rüselie kevi
chütaya ; sita.
33 Puo dievii kekreipuo pie ukâ ki pula : Teigei kedi-a
khrei kemhie zâ : thenumia pfüpuo süu chüse vâ thou
mhakemejürha ketsu senu shüdi thou pou phreparlie
kemochie keviapie zhü.
34 Jisua kedieviidi themiakrâkâ ki die hakâ petepie pu-
shü ; mu puo dievii kemo mhapuorei pie ukâ ki puno :
35 süusü mhakekreilamonyü thiadzü siadzekesiu bu,
A atia bu dievii pie mha putuo ;
Kijü chülietsenu nu keviapie ketuokâ a pushü tuo ;
isipie kezhü diekâ tseilie ketuola.
36 Süsia puo themia krâkâ khawadi ki nu leta : süki
puoa pethakeliekâ puo ki vârdi sie. Lie nu zâtsü dieviiu
37 cha pu menuo pie hiekâ kiashü chie ; sita. Sitse puo lasie,
38 Tsia kevi pru shüya kezhau Themianuo-u zâ ; mu lieu
rei kijüu zâ ; sirâ tsia kevikâ zâwe kedi nuonuokâ zâ ; mu
39 zâtsü tsiakâ kerüzhüu nuonuokâ zâ. Tsiu sükâ prukeshü
ngumvü süu Unguvüdâu zâ : sirâ lieyieki sü vâr themia
lhou thelatsatie zâ ; mu liekerekâ teigei dieliekâ zâ.
40 Sirâ zâtsü kengupie mi nunu thekewa tuoi vâr themia
41 lhou thelatsatie rei sümhie zâtuo. Themia Nuou thuo
puo dieliekâ ketseshüdi puo kedi nu mha chüpesuo kezha
khekâ mu themia mhakesuo chükezhakâ pfükengulietuo ;
42 sidi sükâ khapie miü nu shüwatuo ; sidi mia bu sünunu
43 kra mu mia bu thegeipie batuo. Sükisü themia kemia-
thâkâwe ukâ Puo kedi nunu ziepie niaki mhiei pfü
batatuo. Themia kehupuorei unyie kenyimia rünyülie-
chie.

Lienu mha keviapie kezhü, chü puoma kere, jal nunu khuo neiünei tekelie pie kedieviidi teigei kedi dze pukeshü

44 Teigei kedi-a lietsapuo nu mhakevipuo keviapie kezhü
mhie zâ ; miapuo vâ süu nguliedi' kevialapie zhüwa ;
süsia puo puokeneipfü vâdi puovie ketuo petekâ zepie
vâ lietsa süu khrülie.
45 Süsia rei, teigei kedi-a lhithâmia chü puoma kerepfü
46 pfütuoya kezhamiapuo mhie zâ : sirâ puoa chü puoma
kerethâ pfüpuo nguliedi vâ puo vieketuokâ pete zeliedi
süu khrülie.
47 Süsia rei, teigei kedi-a jal puo kelhupie dzükezhanu
48 shüdi *khuo* neiükâ tekengukelie mhie zâ : *jal* süu tsu-
lietse mia bu merhashü par kesânu shülie ; süsia
kebaliedi kevikâ pie uviebou nu kengulie, derei kesuo-
49 kâwe khawata. Vâr themia lhou thelatsatie rei sümhie
zâtuo : teigei dieliekâ vârdi kerüzhükâ kedakreize
50 kemiathâkâ therhietatuo ; sidi *kerüzhü* sükâ khapie miü
nu shüwatuo : mia bu sünunu kra mu mia hu thegeipie
batuo.
51 Niekâ die ha petekâ cha siliete mo ? sita. Sitse ukâ
52 puo ki, U ; sita. Mu puo sie ukâ üse, Süla Leshükesith â
kehupuorei teigei kedinuo chüketamia, miapuo nuokimia
puo mhaviebou nunu mha kesa mu kewe hiela keshümia
mhie zâ ; sita.

Jisu Nazaret rüna nunu mia petharu mia puo meliata kechü va keniau

53 Sirâ Jisu dievii sükâ puthe keshü sia sünu nu tuota.
54 Sidi puo tuose puothuo puo rüna nu vârdi ukâ kehou-
ki nu nu mia petha ; sükisü ukâ ukângâ phidi sie, Themia
hauha mhakesi haha mu ungâ mhathâ hakâha kirapuonu
55 ngulie shi ha ? Hauha sei mistri-u nuo-u zâ mo ma ?
Puo zuo Maria ükezhapfü mo ma ? Mu puo siazekâ
56 Jakob mu Josef mu Simon mu Juda nuokâ mo ma ? Tsiu
puo üpfünuokâ pete u zetuo zâ mo ma ? Di sirâ themia
57 hauha kirapuonu mhahakâ pete silie ga ? sita.. Sidi ukâ
puo gei unou kekrüta. Derei Jisu ukâ üse, Siadzekesimia
puothuo puo kijü nu mu puothuo puo kinumia zâ kemo-

58 sia kekreira zâwe mia puo rhukemo jü ; sita. Sidi puo
ukâ mhapelemo ketala sünu ungâ mhathâ chüpekra mota.

Kediu Herod Jisu üse Johan mia baptaiz chükezhau üketa mu Johan se

14 Sükisü kediu Herod Jisu za meyieketa sidi
2 sie puo kituokâ üse, Hauha Johan mia baptaiz chüke-
zhau zâ ; puo kesiakâ dânunu rheila sierta zâ ; mu süla
3 puo geinu ungâ mhathâ hakâchülie keba zâ ; sita. Herod
süusü hadzü puo siazeu Filip kimia Herodia la Johan
4 teliedi puo phapie kediekinu shüwa. Mhakekreilamonyü
Johan puo üse, Nâ thenu süpfü liekechü thezhâ mo, isi-
5 keshü la zâ. Sirâ *Herod-a Johan* dukhriwa nyü kesieki
themiakrâkâ preita, ukâ puo üse siadzekesi puo ütuo keta-
6 la. Sirei Herod kepenuozha tsâ vârtatse Herodia nuopfü
7 mia mhâdzü nunu nashüpie Herod nei chüta. Süla
puo thenusüpfü mhakehupuo cha rei kha puo tsü tuoüdi
8 rüsedi pushüwata. Sükisü thenusüpfü puozuo die liedi
sie, Nâ Johan mia baptaiz chükezhau tsü pie mekhoupuo
9 nu shü sevâr a tsümha shüchie ; sita. Sitse kediu puo-
nou kemezhie phita ; derei puo rüse la mu mia vâr puo
kinu hiekebakâ la khashü puo tsü tuoüdi pushüwata ;
10 sidi puo mia ketseshüdi mia bu kediekinunu Johan
11 tsü zielie. Sidi puo tsü pie mekhoupuo nu shüliedi pie-
vâr rüüsüpfü tsüwata : mu süpfü rei süupie vâ puozuo ki
12 shüwa. Sirâ *Johan* siadzikâ vârdi puo rüngetsa toupie
vâ khruwa ; sidi ukâ vâ Jisu ki pushüwata.

Jisu mia kejüra nu themia nyie pengou va chükeshü

13 Süsia Jisu die süu siliedi sünunu roupuo geinu tuo
rürdei se nhatsapuo nu vakhrâ vâta : sitse themiakrâkâ
puo tuoketa siliedi rünanadiükâ nunu chatuo se puo sia-
14 medzi vâta. Sükisü puo tuopardi themia krâdipuo ngulie
ru puo ukâ ngumezhiedi ukâ kechükâ rei chükeshürhâshü.
15 Sirâ thevatia tazhütse pethakeliekâ puo ki vârdi, sie,
Haha terha zâ, nu teisâzha rei chizâte ; süla themiakrâ-
kâ ketseshüwadi ukâ bu rünakâ nu vâ unouva rei khrü-
16 liechie ; sita. Derei Jisu ukâ üse, Ukâ bu tuota morei

17 vi; niekâ thuo ukâ va chü chie; sita. Sitse ukâ sie puo
üse, Hiekâ niekhrüda pengou mu khuo kenia sia tuo-
18 mote; sita. Sitse puo sie, Sükâ sévâr a tsüchie; sita.
19 Sidi puo themiakrâkâ bu nhagei balie nuta; mu puo
niekhrüda pengoukâ mu khuo nia chüpieliedi-tâsie teigei
mehâdi japie sükâ gei shü. Süsia niekhrüdakâ bietsie-
liedi khapie pethakeliekâ tsüshü, mu pethakeliekâ rei
20 liepie themiakrâkâ tsüshü. Sidi ukâ petekâ sükâ chüdi
pevüphrelie: mu ukâ puo se chü kepeshakâ khâpenuo
21 kerekenia ketsupfülie. Sirâ ukâ sükâ kechükâ, thenu
thenuo sakemo mia nyie pengou mese.

JISU DZÜ MHÂ NU CHATUO VÂDI PETHAKELIEKÂ ZE KESE KECHÜ. KECHÜ NEIÜ CHÜKESHÜRHÂ KESHÜ

22 Süsia puoa pethakeliekâ bu rou nu leliedi puo themia-
krâkâ ketseshüwa kethaki puo mhâdzü kekreitsatie
23 pfülie nuta. Mu puo themiakrâkâ ketseshü kewa sia, puo
cha tuoüdi puothuo tuokrei kijüthou gei khâta: sidi
24 thevatatse puo puorürbei sügei bata. Derei süki rou
süu teikhria puo mhâdzütsatienu vâr puo heta kechüla
dzürüpfü bu puo pfü kekhe se dzükezha metsuonu tuota.
25 Sükisü theva rükhou kevali udiau nu puo dzükezha
26 mhânu chatuo se ukâ ki vârzhü. Sitse pethakeliekâ puo
dzükezha mhânu chatuo vâr kezhü ngudi ukânou kehou-
keruo chüdi sie, Temipuo ze le, idi michiedi shiekhouita.
27 Derei sitsemetha Jisu ukâ kiedi sie, Niekâ melou thepfu,
28 lie; a zâ: michie hie; sita. Sitse Pitor lasie puo üse-
Niepu, nâ zâ lirâ, nâ abu dzümhâ nu tuose n ki vâr
29 mushü chie; sita. Sirâ puo sie, Vârlie; sita. Sitse
Pitor rou nunu tuo kerdi dzü mhânu chatuose Jisu ki vâ
30 tuoü sie. Derei puo teikhria ngudi michiephita; sükisü
puo rületa tuoü zhüta kechüla shiekhuoidi sie, Niepu,
31 nâ a rüguoliechie; sita. Sitse metha Jisu puobou cha
sepra puo merhashüliedi sie puo üse, Harie n kepele
32 ketsau, nâ kidi keloupe taga? sita. Sidi unia tuo rou
33 nu lelietse teikhria la zeita. Sitse rou nu ketuokâ puo
rüsuodi sie, Nâ Jihova Nuo-u kethâ zâ; sita.
34 Süsia ukâ süu chiepralietse tuo kesâ nu, puo cha
35 Genesaret nü, prata. Sirâ rüna sünu kebakâ puo silie-
tse ukâ mia ketsepie rüna sükhie sümhou keba khekâ nu

36 shüdi mhachü keba khekâ ze puo ki vâr. Sidi ukâ puo
ki ukâ bu puo pfephrie zârei bielienudi chata; mu bie-
kelie khekâ shürhâ phrelieta.

U VAPERHUWAYA KEZHA DZE

15 Sükisü Farisikâ mu leshükesithâkâ Jirusalem nunu
2 tuose Jisu ki vârdi sie, Kidi n siadzikâ hie pfutsanuokâ
zhâ varhuoya ga? mhakekreilamonyü ukâ mha kechü
3 mhâdzü udzie meteiya mo kechüla; sita. Sitse puoa lasie
ukâ üse, Niekâ rei kidi niethuo nie zhâkâ la Jihova die-
4 khakeshükâ varhuoya ga? Jihova thiadzü, N puo n zuo
rhuliechie, mu, Themia kehupuorei puopuo puozuo gei
die kesuo puya lirâ, puobu siata zâtuo, isipie zhü ze.
5 Derei niekâwe, Themia kehupuorei, "Apuo azuo khruohi
6 kezhükâ khapie Jihova tsüwate," isikezhamia, sümiawe
upuonuo rhu moreivi, isiya. Sidi niekâ niethuo nie
7 zhâkâ la Jihova die pie kemethuo chüwate. Niekâ
kethera kezhakâ; Isaya thiadzü niekâ dze pu tou pie
kezhü hamhie:
8 Themia hakâha utia pie a rhuya kezha zâ;
derei ukâ nouwe a therür vâ ratsa tuo zâ.
9 Derei themia thuo chükelie dâkâ pie ukâ die chü
mia pethadi
Ukâ a rüsuo kethedâ tuoya kezha zâ; sita.
10 Sidi puo themiakrâkâ kiepie puo ki shüliedi sie ukâ üse,
11 Niekâ rünyüliedi leliechie: Themia me nu kelekâ
themia va perhuya mo; sirei themia nunu parya kezha-
12 kâ themia va perhuwaya; sita. Sitse pethakeliekâ puo
ki vârdi puo üse, Farisikâ die hakâ silietse ukâ nou
13 kekrüta kechü nâ simo moga? sita. Sirei puo lasie,
14 Teigei keba Apuoa leishükemo khekâ phewa tuo. Ukâ
bu chi ba zâluo: ukâ mhichiedi mha thapie mia kiaya
kezha krâpuo zâ. Sirâ mhichiemia chathapie mhichiemia
15 kiaya râ, unia keninia te thekhe nu leta zâtuo; sita. Sitse
Pitor lasie puo üse, Dievii chau pupie hie kiashü chie;
16 sita. Sirâ puo rei sie, Niekâ rei tsierei mhasilieya mo zâ
17 ma? Mha kehupuorei u me nu letaya kezhau uva nu kedi
khapie chavüchü nu shüwaya kechü; niekâ süu siya mo
18 ma? Derei ume nunu parya kezhakâ unou nu parya;
19 mu sükâ themia va perhuwaya. Mhakekreilamonyü

unou nu kerüzhü medâkâ, mia kedukhri, pieü kechü,
pierüü, kerügu, ketijü zhapu, mia ketha, hakâha parya
20 kechüla : mha hakâha thuo themia vaperhuwaya ; derei
udzie meteimodi mhachü kezhala themia vaperhuwaya
mo ; sita.

Jisua kanan miapfüpuo puo nuopfü terhuo kerüzhüu bu puo kebi zetuotadi chüpevi keshü

21 Süsia Jisu sünunu tuose rüdei Tur mu Sidon rüyania
22 kitsatie vâta. Sükisü, harie, Kanan miapfüpuo rüna
sünia khietsatienu vâr shiekhouidi sie, Hei Niepu,
David nuo, nâ a ngumezhie shüchie ; a nuopfü terhuoke-
23 suo bu puo kebi pesuo phi setuotelie ; sita. Derei puo
puo ki diepuorei pula shü mota. Sitse puoa pethakeliekâ
vâr puo ki chabeidi sie, Puobu tuotalie chie ; mhakekrei-
lamonyü puo u siamedzi shietuo zâta kechüla ; sita.
24 Sirei puo lasie, A ketsepie Israel seyie jüketa tekuokâ ki
25 rürbei keshü zâ ; sita. Derei puo vâr puo rüsuodi, Niepu,
26 nâ a ngumezhieshü chie, isi bazâta. Sirei puo lasie, Nhi-
chunuokâ nouva pievâ tefükâ ki shükechü puotou mo ;
27 sita. Sitse puo sie, Kethâzâ, Niepu ; derei tefükâ zârei
uniepumia mhachaba geinu rüria ketsurkâ chüya zâ ;
28 sita. Süki Jisu lasie puo üse, Harie thenupfü, n kepele
zha ze ha : n neiu chüpie n ketsüu chüliechie ; sita. Mu
sümesetoukisü puo nuopfü vilie.

Jisua kechümia kekra chüpevikeshü mu themia nyie dia vachü keshü

29 Süsia Jisu sününu tuose Galil dzükezha penuo vârta ;
30 sidi tuo kijüthou gei khâdi sügei bata. Sitse themia
krâdi krâpuo kerünyiemia, mhichiemia, keliehuomia, la-
lhimia mu kekrei rei kekra ze puo ki vârdi sükâ khapie
31 puo phi nu shü ; mu puo sükâ chüpevi phreshü. Sidi
themia krâkâ bu keliehuomia diepukelie, lalhimia chüpe-
vikelie, mu kerünyiemia chatuokelie, mu mhichiemia
mhangukelie ngutse ungâ phita : mu themia sükâ Israel-
mia *puo rüsuoya kezha* Jihova tseta.
32 Sükisü Jisua pethakeliekâ kiepie puo ki shüliedi sie, A
themiakrâkâ ngu a noumezhiete ; mhakekreilamonyü

ukâ zha se a ze tuote, mu mhapuorei kechü jüketa la :
mu a ukâ pekhe ketseshü nyü mo, ukâ chalanu phisiata
33 rei silie kelhâ la; sita. Sitse pethakeliekâ puo üse, Hie
nhatsa nunu themiakrâdi hathede va chü kepevülie ketuo
niekhrüda hatsuohade kirapuonu ngulieta ? sita. Süki
34 Jisu ukâ üse, Niekâ niekhrüda kitsuo setuo ga ? sidi ketsâ-
ta. Sitse ukâ sie, Thenia, mu khuo kechü nuonuo huoyâ
35 rei satuo ; sita. Süsia, puo themiakrâkâ bu ke kijü
36 balienüta. Sidi puo niekhrüda theniakâ mu khuokâ
chüpielie ; sirâ puo *Jihova* tseshüdi chiechü petselie,
sidi khapie pethakeliekâ tsüshü, mu pethakeliekâ rei kha-
37 pie themia krâkâ tsüshü. Sidi ukâ petekâ sükâ chüdi
pevü phrelie : süsia ukâ chü kepesha puosekâ pfükengu-
38 pie khâpenuonuo thenia tsulie. Mu ukâ keze mhakechü-
39 kâ thenu thenuo sakemo mia nyie dia. Süsia puo
themiakrâkâ ketseshüwadi rou nu ledi tuose Magadan
khietsatiekâ merhie vâta.

FARISIKÂ MU SADUKIKÂ ZASI PFÜLA KECHÜ. JISUA PETHAKELIEKÂ BU THEMIA SÜKÂ DIE TSATIE UKIREILIE NUKECHÜ

16 Süki Farisikâ mu Sadukikâ puobu teigei nu zasipuo
2 chüshü ukâ kianudi vâr puo kedâta. Derei puo lasie
ukâ üse, Thevatiaki niekâa, "Tei vitatuo : mhakekreila-
3 monyü tei merie zhata kechüla," isiya ; mu khise rei,
"Thia tei suo *tuo :* mhakekreilamonyü tei merie mu
kemhoushü zaza tuota kechüla," isiya. Niekâ tei zie
kevikesuo sikekreilieya ; derei niekâ puo teikâ zasikâwe
4 sikekrei keliejü. Kerüzhü mu diethâkemo themia hakâ-
ha thuo zasi pfüya kezha zâ ; derei Jona geinu chükeshü
zasiu sia zasi kekrei puorei khalapie ukâ tsü salielhâte ;
sita. Sidi puo ukâ khawadi tuota.
5 Süsia pethakeliekâ tuose kekreitsatie khie vâta, mu
6 ukâ niekhrüda chülie rükramota. Sükisü Jisu ukâ üse,
niekâ Farisikâ mu Sadukikâ khrei tsatie nie kireilie mu
7 menuolie ; sita. Sitse ukâ keze kerüchüdi sie, Hya !
8 ukâ niekhrüda chülie mote ; sita. Derei Jisu süsü
siliedi sie, Harie niekâ kepele ketsakâ ! niekâ niekhrüda
9 setuomo ketala kidi kepu tuo zâ ga? Niekâ tsierei
mhale tuomo zâma ? Niekhrüda pengou pie themia nyie

pengou *vachüliedi* niekâ bu khâpenuonuo ketsu kitsuo
10 pfülalie ga ? mu niekhrüda thenia pie themia nyie dia
vachüliedi niekâ bu khâpenuonuo ketsu kitsuo pfülalie
11 ga ? niekâ süsü rei niekâ sialetuo mozâma ? Niekâ a
niekâ ki niekhrüda dze putha mo zâ kechü, niekâ süu-
thuo lelie mo zâkechü, kidi higa ? Berei niekâ Farisikâ
12 mu Sadukikâ khreitsatie niekâ kireilie chie ; sita. Süze
ukâ puo ukâ bu niekhrüda khrei tsatie monyü Farisikâ
mu Sadukikâ die tsatie ukireilie nushü ükechü lelie.

PITOR-A JISU ÜSE JIHOVA THUO KEDAKELIE KELAKELIEU ÜKETA. JISUA PUOTHUO PUOMEZHIE, PUOSE MU PUO RHEILALIE KETUO DZE PEDZÜ PUKESHÜ

13 Süsia Jisu tuose Kaisaria Filipi tsatie vâdi puoa petha-
kelliekâ ketsâdi sie, Themiakâ Themianuo-u üse supuo
14 üya ga ? sita. Sitse ukâ sie, Huomiawe, Johan mia
baptaiz chükezhau ü, huomiawe Elia ü, mu kekrei-
miawe Jerimia morei siadzekesikâ miapuo üya ; sita.
15 Sitse puo ukâ üse, Sirei niekâwe aü supuo üya ga ? sita.
16 Sükisü Simon Pitor lasie, Nâ Khrista, rheituoyazâ kezha
17 Jihova Nuo-u zâ ; sita. Sitse Jisu lasie puo üse, Nâ
Jona nuo-u Simon nâ ruokuothâ zâ ; mhakekreilamonyü
uchü-uzia medâ nunu monyü teigei keba Apuo thuo ha
18 pupie n pesipengushü zâ kechüla. Mu a rei n ki pushü-
tuo, nâ Pitor (*puo cha ketsie*), mu a ketsie hau gei hanu
a kehou chütuo : mu Hades kharukâ puo penyülielhâ
19 zâ. A teigei kedi sabikâ kha n tsütuo : sirâ nâ kijü mha-
kehupuorei kha lirâ, teigei rei khata zâ tuo ; mu nâ kijü
mhakehupuorei khrüshü lirâ, teigei rei khrüshü tuo ;
20 sita. Süki puoa pethakeliekâ bu puo Khristau zâ üke-
chü se miapuo ki rei pu hie nuwata.
21 Sükisünu Jisua puo Jirusalem nu vâdi pehükâ mu
phichü kezhakâ mu leshükesithâkâ dzie nunu kemezhie
dâneiü chütuo mu miabu puo dukhriwadi zha se nhia
rheilasielie morâsuo ükechü pupie pethakeliekâ kia sieta.
22 Sitse Pitor puoze kerei mhatsapuo vâdi puo ruodi sie,
Niepuu, n bu si suotuo zâ : n bu hau mhakipuorei hi lie-
23 lhâ zâ ; sita. Sirei puo reipradi Pitor üse, Nâ a
siatsa vâtaliechie, Satan : nâ a chakhapuo zâ : mhake-
kreilamonyü nâ Jihova diekâ lemonyü themia diekâ letuo-

24 ya zâ kechüla; sita. Sidi Jisua pethakeliekâ üse
Themia kehupuorei a siamedzi kenyümia puothuo puo
25 kekhaliedi puo krus pie a siamedzilie. Mhakekreila-
monyü, themia kehupuorei puothuo puophou pekrupie
puo vie chülie kenyümia süu pejüwatuo: mu themia
kehupuorei a la puophou pekapejü kewamia süu ngulalie
26 zâtuo kechüla. Sirâ themia kijü pete prapie puovie
chükelieu rei puothuo puophou pekapejüwa lirâ puo ke-
dipuo pralietuo ga? Sizâmonyü themiaa kedipuo khapie
27 puophou sou chüshülie vi ga? Mhakekreilamonyü
Themianuo-u puo Puo kekuo sedi puo dieliekâ ze tsur tuo;
mu süki puo themia mhathâ khekisüchüpie themia kehu-
28 puorei tsü zâtuo kechüla. A niekâ ki putou shütuo,
Haki ketha huomia Themianuo-u puo kedinu kevâr
ngukemochie sia lielhâ zâ kechü krâpuo tha zâ; sita.

JISU KIJÜTHOU GEINU PUO KELHOU CHÜPEKREIPIE
MIA PEKIA KESHÜ

17 Süsia zha sorou sianu Jisua Pitor, mu Jakob, mu
süu siazeu Johan ze puo saliedi sükâ ze krei kijüthou
2 kerükriepuo gei khâta. Sidi puo ukâ kengukinu puo ke-
lhou bu kreikhrâta; mu puozie niaki tuoi ziekruoita, sirâ
3 puopfe puoneikâ rei krapie kezie mhieta. Sirâ harie,
Mosa mu Elia unia sünu vâr ukâ pengudi puo ze kerü-
4 chü. Sitse Pitor lasie Jisu üse, Niepuu, ukâ keze haki
batse vizâ tuo: n medâ lirâ, a hakihanu pru se chüshü
5 tuo, puo N la, puo Mosa la, mu puo Elia la; sita. Puo
dieputha zâluo kechünu, harie, kimhou ziekruoi kechüpuo
vâr ukâ zepfü lie: sükisü, harie, kimhou sünunu mhapuo
puvâr kechü hamhiei: Hauha Anuo akhrieu, a neithâusü
6 puo zâ; niekâ puo pfe rünyüliechie; si. Sirâ pethakelie-
kâ die süu silietse tsu zerepfü zhüta, mu michiephi
7 zhüta. Sükisü Jisu vâr ukâ biedi sie, Sierliechie, mu
8 michie hiechie; sita. Sitse ukâ mhirhâ sieru Jisu rürbei
sia miapuorei ngumota.
9 Süsia ukâ kijüthou geinu kerta kezhüki Jisu ukâ üse,
Themianuo-u kesiakâ dânunu rheila sielie kemochie niekâ
mhakengu hauha pie miapuo ki rei puhie zâ chie; isidi
10 puwata. Sitse puoa pethakeliekâ puo ketsâdi sie, Di
sirâ Elia vâr ria morâsuo ükechü leshükesithâkâ kidi

11 putuoya ga ? sita. Sitse puo lasie, Elia vârdi mhapete-
12 kâ chüpevila zâtuo, kethâ : derei a niekâ ki pushütuo,
Elia hadzü vârwata zâ : süki mia puo silie mota zâ,
derei puo geinu ukâ medâkâ chüwata zâ. Themianuo-u
13 rei süsütuoi ukâ kinu kemezhie tuo.' Süze puoa Johan
mia baptaiz chükezhau dze ukâ ki pukechü pethakeliekâa
lelie.

JISUA NHICHUNUOMIA TERHUOKESUO BU PCO KEBI ZETUO KETA YÂPUO CHÜPEVIKESHÜ

14 Süsia ukâ themiakrâ nu vârlietse miapuo Jisu ki vâr
15 puo mhâdzünunu khoutoupfü zhüliedi sie, Niepuu, nâ
anuo ngumezhie shüzâchie : mhakekreilamonyü puo
terhuovüzie chüdi kemezhie setuoyazâte : mu puo tsie-
melie te minu rei letataya, mu tsiemelie dzünu rei letata-
16 ya kezhala. Sirâ a puo ze n siadzikâ ki rei vâ ru ukâ
puo chüpevilielhâte ; sita.
17 Sitse Jisu lasie, Harie diethâkemo mu nienou kerüzha
kechü themiakâ, abu zha kitsuo niekâ ze batuo ga ? abu
zha kitsuo niekâ gei a kethe thatuo ga ? puo ze hanu vâr
18 a ki shüchie ; sita. Sidi Jisu terhuokesuo-u kechüshü,
sitse süu puo geinu prata : mu sükisünu nuo süyâ
chüpevishü tsüwata.
19 Süsia pethakeliekâ thuo krei Jisu ki vârdi sie, Hiekâwe
20 kidi puo whuo lielhâta ? sita. Sitse puo ukâ üse, Niekâ
kepele ketsa la zâ : a niekâ ki putou shütuo, Niekâ kepe-
le gakrieshüdeyâ puorei ba kechü siewe, niekâ kijüthou
hau ki, "Nâ hanunu tuo rürdi lutsatie khie vâtachie,"
ishü zârei puo tuo rürdi tatuo ; mu niekâ mhapuorei
chülie kelhâ jütatuo ; sita.

JISUA PUOTHUO PUOSE MU PUORHEILASIELIE KETUO DZE PULAKESHÜ VA KENIAU VA ; MU KERÜSUOKINU KHRUO KHRUOSHÜ KETUOLA MHA UNGÂZÂ KECHÜPUO CHÜKESHÜ

21 Süsia ukâ Galil nu baluo kechünu Jisu ukâ üse,
22 Themianuo-u tepie mia dzienu shüwatuo, sidi miabu
puo dukhridi puo zha senhia rheila sietatuo ; sita. Sitse
ukâ ukâ thesuo phita.

23 Süsia ukâ Kafarnaum nu vârlietse doulei khruo khruo-
kengu kezhakâ Pitor ki vârdi sie, Niekâ Kepethau doulei
24 khruo-u khruo shüya mo ma ? isidi ketsâta. Mu puo rei
sie, U., *khruoshüya ;* sita. Sidi puo kinu lerürtse, Jisua
puo rüchü riadi sie, Simon, Kijü hanu kedikâ suomia kinu
mhakepfüzha morei khezhanuo lieya ga ? uthuo unuonuo-
kâ kinu mo rüsâmia kinu ga ? Nâ n noule kedipuo le ga ?
25 sita. Mu puoa sie, Rüsâmia kinuwe, isishütse, Jisua sie
puo üse, Süsia puonuonuokâwe mha khashü moreivia sü.
26 Derei ukâ sükâ pejakewa keprei la nâ dzükezhanu tsudi
khuoshüwi kelhou shüchie ; sidi khuo shüse par keriau
chüliedi puo me chie gashütse nâ raka puo ngulietuo ho :
mu nâ süu chüliedi sevâ a mese mu ń mese rei sa chüpie
sükâ tsüwachie ; sita.

TEIGEI KEDINU SUOMIA ÜSE KEZHATHÂ TIESHI KECHÜ DZE,
MU MHACHU KEPESUO DZE REI SA PUPIE MIA PETHA
KESHÜ

18 Sümesekisü pethakeliekâ Jisu ki vârdi sie, Di sirâ
teigei kedinu supuonie kezhathâ chüya ga ? sidi ketsâta.
2 Sitse puo nhichunuomia yâpuo kieze puo ki vârlie, sidi
3 puo khapie ukâ dânu pebaliedi sie, A niekâ ki putou
shütuo, Niekâ lavâ nhichunuomia mhielie kemosia niekâ
4 teigei kedinu le lielhâ zâ. Süla themia kehupuorei puo-
thuo puo lepechüpie nhichunuo hayâ kemhie chükelieu
5 teigei kedinu kezhathâ zâ. Mu themia kehupuorei aza
nunu nhichumia hikechümia yâpuorei zelie kezhamia a
6 zelieya. Derei themia kehupuorei a pelekezha kechü
hakâ dânu miayâpuo rei chüpesuo keshümia, mhakegetsie
kezhapuo pie puovâ gei goupfüliedi puo khapie dzükezha
kesou nu shükewawe puo dze vikuotuo.
7 Mhachükepesuokâ la kijü hauwe che chülie tiea !
mhakekreila monyü mhachükepesuokâ vârmo lielhâ zâ
kechüla ; derei puo la mhachükepesuo bu kevâr-uwe che
8 chülie tiea ! Sirâ n dzie morei n phi n chüpesuo shüya
lirâ, n geinu süu da kelhouwachie : n dzie kenia mu n
phi kenia pfüdi miabu n khapie kechachie keba miu nu
shükewa ki n bou lalhi mu n phi lalhidi kerheinu kelewe
9 n dze vikuo tuo. Sizâmonyü n mhi n chüpesuoya lirâ, n
geinu süu kerüülapie kelhouwalie chie : n mhi kenia pfüdi

miabu n kelhoupie Gehena mi nu shükewa ki mhipuo
10 rürbei pfüdi kerhei nu kelewe n dze vikuo tuo. Niekâ
kechü hakâ dânu miapuorei lepechü molie ketuo leterür-
lie chie : a niekâ ki pushütuo, teigei ukâ kitsatiê ketha
teigei dieliekâ teigei keba Apuo zie mehâ seituoya zâ.
12 Niekâ niekânou kedipuo letuo ga? Miapuoa tekuo
kriapuo nyidi sükâ dânu puo nyatuota lirâ, puo hiethe-
pfüa thepfükâ khabadi vâ' kijüthou gei nyatuoketau
13 pfümo tuo ma? Sidi puo süu ngulie lirâ, a niekâ ki
putou shütuo, Puo nya tuotakemo hiethepfüa thepfükâ
14 ki rei süu la puoneikuo zâtuo. Süsütuoi teigei keba nie-
kâ Puo rei kechü hakâ dânu puorei bu jüketa Puo medâ
mo.

UKEZEMIA KEJÂ VASHÜ TSÜ ZHÜKECHÜ DZE JISUA DIEVII-
PUO PUKESHÜ

15 Sirâ n siazeu n gei kejâpuo chü lirâ, vâdi nnia thuo
nnia rürbei zâ kechü kinu puokejâ pupie puo kia chie : puo
16 n die rünyülie lirâ, nâ n siazeu ngulie te. Derei puo *n die*
rünyü motarâ, nâ miapuo morei mia kenia ze sa vâ
chie ; silirâ mia kenia kese tiase zhapu chü lirâ, die kehu-
17 puorei puotoulie tuo. Mu puo sükâ die rünyümvüta lirâ,
pie kehou ki pushülie chie : sidi puo kehoudie rei rünyü-
mvüta lirâ, puo bu mia kekreimia mu thesâkeliemia mhie
18 tachie. A niekâ ki putou shütuo, Niekâ kijü mha kehu-
puorei kha lirâ, teigei rei kha zâtuo ; mu niekâ kijü mha-
19 kehupuorei khrüshü lirâ, teigei rei khrüshü zâtuo. Sizâ-
monyü a niekâ ki pushü tuo, Kijü hanu niekâ mia kenia
kenourhedi mhakehupuorei keze cha lirâ, teigei keba
Apuo-u thuo mha süu chüshü sümia tsü zâ tuo.
20 Mhakekreila monyü mia kenia kese a za se vâkehoukengu
kezhara a sükâ dânu bazâ tuo kechüla ; sita.
21 Sitse Pitor vârdi sie puo üse, Niepuu, a siazeu a gei
kejâ chü va kitsuo lirâ, abu puo kejâ vashü puo tsünu
22 ga? Va thenia ketsâ tuo ma? sita. Jisua sie puo üse,
Va thenia ketsâ nudi a n ki pumo, sirei va hiethenia chü
23 thenia ketsâ rei tuo. Süla teigei kedi-a kedimiapuo
puo kituokâ bu uthuo u hisab khashünu keta mhie zâ.
24 Mu puo lekesieki talent nyie ker puo pupfü ketuomiapuo
25 ze puo ki vâr. Sirei puo puopu chükulie kenjüta kechü-

la puo niepuu puo bu puo mu puo nupfü puo nuokâ mu
26 puovie ketuokâyâ ze sevâr puopu chünuta. Sitse kituo
süu tsu puo rüsuodi sie, Niepuu, angumezhiedi tsiehieluo
27 chie; a n pu chüphreshü tuolie; sita. Sitse kituo süu
nuo niepuua puo ngumezhiedi puo khashü, mu thepukâ
28 rei vashü puo tsüwata. Sirei kituo süu pradi puodziese
kituo kekreipuo puopu talent za kria dia chüdi zapuo puo
pupfü kezhümiapuo ngulieru puo süu teliedi puo mezharâ
thenyie puliedi sie, Nâ apu pfüketuokâ chüshüchie; sita.
29 Sitse kituo puodzieseu sü tsu zhüliedi puo ki cha beidi sie,
a ngumezhiedi tsiehieluo chie, arei n pu chüshü n tsütuo-
30 lie; sita. Sirei puo mvüdi, puo pu chüshü kemochie puo
31 teze vâ kediekinu shüpie batsâ. Sirâ puodziese kituo
kekreikâ mha süusü ngudi ukânou suophita, sidi vâr ukâ
32 niepuu ki mhasükâ petepie pushü Sitse puo niepuu puo
kieze puo ki vârdi sie puo üse, Harie kituo n zhâ kesuo-u,
nâ a ki n mezhiemelâ ketala a n pupie pete vaphre n tsü
33 ze. Mu nâ rei a n ngumezhie kewa tuoi n dziese kituomia
34 ngumezhiewa zhü mo ma? Sita. Sidi puo niepuu puonou
meyiedi puo puopupfü kezhükâ chü phreshü puo tsü
kemochie puo tepie puo pechükezhakâ dzienu shüpie
35 batsâ. Süsütuoi niekâ kehupuorei nie siazemia kejâ
vashütsü kethâ chüwa mo lirâ, teigei keba Apuo rei niekâ
gei sükemhie chüzâtuo; sita.

JISU JORDAN RÜR KHIE NIETHUTSATIE KEBA RÜNA NU KEVÂ UNUPFÜNUO VAKEWA LESHÜ KHAKESHÜ DZE FARISIKÂ MHAKETSÂ KECHÜ MU JISU SÜLA MHAPULA KESHÜ

19 Sirâ süsia Jisu die sükâ puthe shüwatse Galil nunu
2 tuose Jordan rür khie lutsatie Judia merhiekâ nu vârta;
sükisü themia krâdikrâpuo puo siamedzi vâr ru, puo
sününu ukâ chükeshürhâ shü.
3 Sükisü Farisimia krâpuo puo ki vâr puo kedâdi sie,
Themia mhakehupuo 'lanu rei puothuo puo nupfünuo
4 khakewa thezhâ ma? sita. Sitse puo lasie, Sietsenu
themia Chükeshüu thepfumia mu thenumia unia chüshü;
5 mu sükisü pukechü, "Hala themia puopuo puozuo kha-
wadi puo nupfünuo penoutatuo, mu unia keze chüpuo
6 chütatuo," ikechü niekâ phrü mo zâ ma? Sidi unia kenia

monyü keze chüpuo tazâ tuo. Süla Jihovaa chü kesa ke-
7 shüu themia bu chükhâkekreiwa hięchie; sita. Sitse ukâ
sie puo üse, Di sirâ, kidi Mosa thiadzü unupfünuo vakewa
leshü khashüdi puo khawalienu kechü pushüga? sita.
8 Mu puo ukâ üse, Mosaa niekâ nou kere la niekâ nupfünuo
vawanu keshü zâ: derei sietsenu zâwe sishü mo zâ.
9 Sizâmonyü a niekâ ki pushütuo, Themia kehupuorei pieü
la zâ kemosia puo nupfünuo vawadi kekrei lie râ, pieü
chüta zâ: mu themia kehupuorei mia puo khakewapfü
10 lie râ, puo rei pieü chüta zâ; sita. Sitse pethakelieka
sie puo üse, Themia puonupfünuo gei silirâ, kiya kemowe
11 vikuo; Sita. Sirei puo ukâ üse, Kekuo kha utsü keshü-
mia zâ kemosia themia petekâ die hau ze phrelie kenjü.
12 Mhakekreilamonyü themia huomia uzuonuo vanu ketuo-
nunu rei, mu huomia mia medâ la rei, mu huomia teigei
kedi la uthuo u medâ chüdi kiyalie kęnjü kechü nyi zâ
kechüla. Themia kehupuo tei die süu zelie keviu bu
zeliechie; sita.

JISUA NHICHUNUOMIA KRÂPUO ZELIEDI JASHÜ UKÂ KETSÜ

13 Sükisü puo bu puodzie pie ukâ gei shüdi chashü nu
kechüla mia nhichunuomia krâpuo ze puo ki vâr; ru
14 pethakeliekâ sükâ ruota. Derei Jisua sie, Nhichunuokâ
khashüdi ukâ bu a ki vârchie; ukâ khahie chie: mhake-
15 kreilamonyü teigei kedi sükâ vie zâ keechüla; sita. Sidi
puo puodzie pie ukâ gei shüdi sününu tuota.

KECHACHIE KERHEI NGULIE NYÜDI KENYIMIAPUO VÂR MHA KETSÂKECHÜ: JISUA MHAPULA KESHÜ; MU SÜU DZE PU MIA PETHA KESHÜ

16 Sitse, harie, miapuo puo ki vârdi sie, Kepethau, a
kechachie kerhei ngulie ketuola abu mhakevi kikechüpuo-
17 chülie morâsuo ga? sita. Mu puo süu üse, Nâ kidi a ki
keviu dze ketsâya ga? Keviu sü puo rürbei zâ: derei
nâ kerhei nu lenyü lirâ, die khakeshükâ zeliechie; sita.
18 Sirâ süu puo üse, Kikâ ga? sita. Sitse Jisua sie, Nâ
mia dukhrisuo, Nâ pieü chü suo, Nâ rügu suo, Nâ mia
19 gei ketijü zhapu chü suo, N puo mu n zuo rhulie, Nâ n
siazanuomia khriepie n thuo n kekhrie mhielie, isipie

20 kezhükâ ; sita. Sitse khriesa süu puo üse, A mha sükâ
ze phre tuote : a mhakikechüpuo tsâ moluo ga ? sita.
21 Jisua sie puo üse, Nâ vitseilie nyü râ, vâdi n vie
ketuokâyâ zeliedi khapie mhakejükâ tsüwalie ; silie
lirâ teigei n vie nyilie tuo ; sidi vâr a siamedzilie ;
22 sita. Derei khriesa süu die süu siliedi puo thesuo sieidi
tuota ; mhakekreilamonyü puo mhakenyiphi miapuo zâ
kechükâ.
23 Sitse Jisua pethakeliekâ üse, A niekâ ki putou shütuo.
24 Kenyimiawe teigei kedinu letuoü kechü reze. Sizâmonyü
a niekâ ki pushütuo, Kenyimia Jihova kedi nu kele ki ut
puo bu thepre kinu meliekeprawe rüükuo tuo ; sita.
25 Sitse pethakeliekâ diesü sidi ukâ ngâpie mhapuo chüdi
sie, Di sirâ, supuonie kelakelie ngulie vita ? sita. Sitse
26 Jisu ukâ mehâdi sie ukâ üse, Themia zâwe sü chü-
27 kelie jü ; derei Jihovawe mhapete chülie vi ; sita. Süki-
sü Pitor lasie puo üse, Harie, hie mha ketuokâyâ kha
phrewadi n siamedzi tuote ; süla hie kedipuo pralieta ?
28 sita. Sitse Jisu sie ukâ üse, A niekâ ki putou shütuo, Nie-
kâ a siamedzituo ketakâ, mhachülakesala kechüuva The-
mianuo-ü puo kediba zapuzayie kechüu gei bakelie ki
niekâ rei kediba kerekenia gei badi Israei seyie kerekenia-
29 kâ ketsâkechü chütuo. Sükisü themia kehupuorei aza
la ukikâ, u siadzüriakâ, u üpfünuokâ, upuonuo mu uzuo-
nuo, mu unuonuokâ mu u kijükâ khawa ketakâ süde the-
kria ngulietuo, mu sizâmonyü kechachie kerhei rei sa
30 ngulietuo. Derei ria ketuokâ kekra nuotatuo, mu nuoke-
tuokâ kekra riatatuo.

Mia zha khrüze mhakechü pie kediemi keshü

20 Sirâ teigei kedi-a miapuonuo kimia miabu puo
khuobe lienu tsu mhachü nudi khiserürna vâ miazha
2 khrü kechü mhie zâ. Mu sükisü puo khunhia puo doulei-
lei tuoüdi mia ze kevasiliedi sükâ ketsepie puo khuobelie
3 nu shüwa. Sidi keba thepfü kevü mese puo lavâ bazar
4 nu miakekreimia krâpuo mhachümo thadi ngulie ; ru
puo sükâ üse, Niekâ rei a khuobelie nu tsuchie ; sirâ a
nie zhatouu sü khapie nie tsütuo ; sishü. Sitse ukâ tsu
5 ta. Süsia puo barâbazhü mu keba se kevü meseki lapra-
6 di sükemhie chü. Sirâ keba pengou kevü meseki puo

lapraru miakekreimia krâpuorei thadi ngulie; di puo
ukâ üse, Niekâ kidi mhachümodi zhate hanu thazâ ga?
7 sishü. Sitse ukâ puo üse, Miapuorei hiezha khrü kemo
lalie; sita. Sitse puo ukâ üse, Niekâ rei a khuobelie nu
8 tsuchie; sishü. Sidi thevatia tatse khuobelie niepuu puo
kituo-u üse, Lienu mhachüketuokâ kieliedi thenuothâu
nunu vâ theriathâu ketşâ ukâ zha chüshü ukâ
9 tsüchie; sita. Sitse keba pengou kevü ze uzha khrüke-
10 liekâ rei vârdi miapuo doulei puopuo ngaphrelie. Süsia
keriathâkâ vârtse ukâwe mia ki ngukralie ketuo le vâr;
derei ukâ rei khinyhükâ mhiei miapuo doulei puopuo
11 ngulie. Sidi ukâ süu ngulietse ukâa kinu niepuu gei
12 kenyadi sie, Kenuo hakâ bavüdâpuo zie mhachümo, mu
nâ sükâ bu hie zhate teikelenu kemezhie keçhükâ de
13 chüte; sita. Derei puo lasie ukâ miapuo üse, Azeu, a n
gei puotou kemo puorei chümo ho: nâ avu douleipuo
14 zâtuoüdi kepulie mo ma? N'vie chü liese tuotalie chie;
n ketsü depie thenuo hau rei tsütuoü kechü a medâ zâ.
15 A athuo avie pie a medâ chü kechü puotou mo zâ ma?
A mezhü kechüla nâ a ngupie n mhi keluya ma? siwa.
16 Haha tuoi kenuomia rialietuo, mu keriamia nuotatuo.
Sita.

Jisua puothuo puo mezhie, puose, mu puo rheilalie ketuo dze peria pukeshü va seu

17 Süsia Jisu Jirusalem nu khâ kezhüki pethakelie kere-
18 keniakâ ze krei tuodi puo chala nunu ukâ üse, Harie,
ukâ Jirusalem nu khâ tuoü zhie; khâtse miabu Themia-
nuo-u tepie phichükezhakâ mu leshükesithâkâ dzienu
19 shüwatuo; sidi ukâ puo pejâdi puobu sia tanu tatuo; sirâ
puoü kethekre mu puo vü mu pie krus gei gouwa nudi
puo tepie Judakemokâ dzienu shüwa tuo: mu puo zha se
nhia rheilasielie tuo; sita.

Zebedi nuonia zuopfü mhapuo cha kechü mu Jisu süla mha pula keshü

20 Sükisü Zębedi nuonia zuopfü puo nuonia ze puo ki vâr
21 *puo* rüsuodi puo ki mhapuo cha. Sitse puo süpfü üse,
Nâ kedipuo chanyü tuo ga? sita. Sitse süpfü puo üse,

Nâ n kedi nu anuo hania miapuo bu n zatsa mu miapuo
22 bu n vitsa bakelie n die khashü chie; sita. Derei Jisu
lasie, Niekâ chaketuo-u simodi chatuo zâ. N nia a tehie-
puo nu kria tuoüdi a kese sekebau nu krialie vituo ma?
sidi ketsâta. Sitse unia puo üse, Hienia chülie vituo;
23 sita. Puo unia üse, N nia a hienu kria zâtuo kethâ:
derei azatsa mu avitsa balie ketuowe athuo khashü
monyü Apuo thuo rhüsetuo ketamia tsü zâtuo; sita.
24 Sirâ mia kerkâ die süu silietse ukâa siazedzüria sünia gei
25 ukâ neimota. Sirei Jisu ukâ kieze puo ki vârliedi sie,
Mia kekreimiawe kezhakâ bu umhâ niepu chüya, mu ukâ
26 kekuokâ bu ukâ mhâ diya kechü niekâ rei sibatuo. Nie-
kâ dânuwe silielha: sikechüumonyü niekâ dânu themia
27 kehupuorei zha kenyümia niekâ liechütuo; mu themia
kehupuorei niekâ dânu ria kenyümia niekâ theke chütuo.
28 Süsütuoi Themianuo-u hazârei miabu puo theke tuoü
monyü mia theke tuoü mu themia kekra rhalie ketuo la
puothuo puophou khashü tuoüdi kevâr zâ.

Jeriko rüna kepenuo kinu Jisua mia kenia mhi chüpevi keshü

29 Süsia ukâ Jeriko nunu prata kezhüki themiakrâdipuo
30 puo siamedzita. Süki, harie, mhichiemia mia kenia cha
khieki badi Jisu sütsatie vâzhü ükechü siliedi shiekhouidi
sie, Niepuu David nuou, nâ hienia ngumezhie shüchie;
31 sita. Sitse themiakrâu unia bu kemekriezei bata nudi
unia ruota: derei unia shie kechü sadi sie, Niepuu,
David nuou, nâ hienia ngumezhie shüchie; siba zâta.
32 Süki Jisu thaliedi unia kieshüdi sie, abu n nia gei kedi-
33 puo chükeshü n nia medâ ga? sita. Sitse unia puo üse,
34 Niepuu, hienia mhi bu mhangulie yi! sita. Süla Jisu
unia ngumezhiedi unia mhi biephreshü; sitsemetha unia
mhi mhirhâ parlie, sidi *unia* puo siamedzita.

Jisua Jirusalem rüna nu kele mu kerüsuoki chükemesala keshü va keniau

21 Süsia ukâ Jirusalem penuo vârlietse tuose Oliv ki-
jüthoui gei Betfage nu vârlie: sükisü Jisua pethakelie
2 kenia ketseshüdi sie unia üse, N nia tuose rüna n nia

petsou kebau nu vâlie; sirâ vâtsemetha n nia mia gadapfüpuo mu puonuo sa khepie ketha ngulie tuo ho; ru
3 sünia phreiliedi ze a ki vârliechie. Sirâ mia n nia ki
mhapu lirâ, n nia mia ki, "Niepuu hania se mhapuo
chütuoü balie," sichie; sitse themia süu sünia khashü
4 tuo ho. Silirâ siadzekesiu bu thiadzü,

Niekâ vâ Sion nuopfü ki pushüchie,
Harie, n Kediu puozhâ vidi
Gadapfüpuo, *puocha* gadapfünuo gei
Siedi n ki vârzhie ho;

5 isipie kezhü dieu tseilie ketuola situo; sita.
6 Sitse pethakelie sünia vâdi Jisu unia ki pukeshü ke-
7 mhie chü; sidi unia gadapfü mu puo nuoyâ merhashü
vârdi, ukâ pfepie *gadania* gei khra shülietse, puo sie
8 sügei balie. Mu themiakrâu kekratsa upfe khrapie chanu
shülie; mu kekreikâ seigei nu puochâkâ zapie chanu
9 khrashü. Sidi themiakrâkâ puo mhâdzü ketuokâ mu
puo sia ketuokâ shiekhouidi sie, David Nuo-u bu kuokelieu chülie chie; Niepuu zase vâr kezhüu ruokuothâ zâ;
10 teigei nu theja bu puo gei vârkelieu chülie chie; sita. Sirâ
puo Jirusalem nu vârlietse rüna süu pete bouübidi sie,
11 Themia hau supuo shi? siphreta. Mu themiakrâkâ sie,
Hauha Galil kijünu Nazaretmia siadzekesiu Jisu zâ;
sita.
12 Süsia Jisu Jihova rüsuokiu nu ledi rüsuokiu nu mha
khrü mha ze kebakâ pete whuowa, mu shükei raka keli
kebakâ mizhükâ rei mu paruonuo zekebakâ bakâ rei
13 phoupela phrewa. Sidi puo sie ukâ üse, A ki üse kechaki ütuo, ikechü thupie zhüzâ; derei niekâ ha üse miavie
14 sekechükâ ki chübate; sita. Sükisü mhichiekâ mu
phihyâkâ kerüsuokinu zâ puo ki vâr; mu puo sükâ chüpevi phreshü.
15 Derei phichükezhakâ mu leshükesithâkâ puoa chükeshü ungâ mhathâkâ, mu nhichunuokâ kerüsuoki nunu
shiekhouidi, David Nuo-u bu kuokelieu, chüliechie, isike-
16 tuo rei ngudi ukâ noumeyiedi sie puo üse, Nâ hakâ mhapu
ketuo si nhia? isita. Sitse Jisu sie ukâ üse, U, "Nhichunuokâ mu nuoranuokâ tia nunu rei n ketse chütseilie
tuo," isikechü niekâ thiadzü mhakipuorei phrümo zâ
17 ma? sita. Sidi puo ukâ khawadi rünanadi sünusünu
tuo se Bethani nu vâdi süzhü sünu zhüta.

Jisua chiedebâ puosi kejüu kekha kewa

18 Süsia khise puo rünanadi sünu lavâr zhüru puova
19. merürta. Mu chakhieki chiedebâpuo keba nguliedi puo
tuǒ puo ki vâ, ru sügeisü puonyü rürbei sia mhapuorei
ba ngulie mota; sitse puo sie süu üse, Thia yawinu
kechachie n geinu n si puorei rüchühieta chie; sishü.
20 •Mu sishütsemetha chiedebâ süu rüwita. Tsiu pethake-
liekâ süusü ngudi ukâ ṅgâdi sie, Chiedebâu kikidi rüwi-
21 mhate shi! sita. Sitse Jisu lasie ukâ üse, A niekâ ki
putou shütuo, Niekâ keloupe modi niekâ kepele balie
lirâ, niekâ chiedebâu gei hakemhie chülie ketuo rürbei
zâmonyü, niekâ kijüthou hau ki rei, Nâ hanunu tuose
22 dzükezhanu letalie chie! ishürei sürei chülie zâtuo. Sizâ-
monyü pelekhrudi niekâ mhakehupuorei cha lirâ, ngulie
zâtuo; sita.

Jisu kekuo dze phichükezhakâ mu pehükâ vâr ketsâ kechü. Johan baptism dze Jisua mha ketsâ kechü. Miapuo nuo keniapie kedievii keshü

23 Süsia Jisu kerüsuokinu ledi mia petha kethaki phichü
kezhakâ mu themiakâ dânu pehükâ puo ki vârdi sie, Nâ
kedipuo kekuo se mhahakâ chülieva ga? sirâ supuonie
24 kekuo ha kha n tsü shü ga? sita. Sitse Jisu lasie ukâ
üse, A rei niekâ ki mhapuo ketsâ tuo; mu niekâ süuse a
ki pushürâ, arei niekâ ki a kedipuo kekuo se mhahakâ
25 chütuoya shi kechü pushü tuo. Johan baptism kediki-
puonu vâr ga? teigei nu mo themia kinu vâr ga? sita.
Sitse ukâ thuo kerüchüdi sie, Teigei nu ükechü we pu
lirâ puo u üse, "Di sirâ niekâ kidi puo pelelie mota ga"?
26 isitatuo. Mu, Themia kinu vârzâwe, ishü râ; we themia-
krâkâ preia; mhakekreilamonyü themia petekâ Johan
27 üse, siadzekesipuo ütuota ze. Sibadi ukâ lasie Jisu üse,
Hie si mo; sita. Sitse puorei ukâ üse, Arei kedipuo ke-
kuo se mhahakâ chütuoya shi kechü pie niekâ ki pulielhâ.
28 Derei niekâ nou kedipuo medâya ga? Thiadzü miapuo
puonuo thepfumia kenia nyi; mu puo theriau ki vârdi sie,
Anuo, nâ thïa tsu a khuobelienu mhachü chie; sishü.
29 Sitse puo lasie, A tsu lielhâ; siwata: derei süsianu puo-
30 nou rürdilaliedi tsu. Sirâ puo kekreiu ki vârdi sükemhie
pushü, mu süu lasie, A tsutuo, apuo, sishü; sidi tsu

31 mota. Ka, sünia kiu puo puo nei chü ga? sita. Sitse
ukâ sie, Theriau zâ; sita. Sitse Jisu ukâ üse, A niekâ ki
putou shütuo, thesâkeliekâ mu thethenukâ niekâ mhâ-
32 dzüria Jihova kedinu letatuo. Mhakekreilamonyü Johan-
â kemiathâ cha ze niekâ ki vâr, derei niekâ puo pele
mvüte; sirei thesâkeliekâ mu thethenukâ puo pelelie: mu
niekâ süsü ngu zârei puo pelelie ketuo kenuotsa niekâ
nou rei mechalie mota kechüla; sita.

Liechiemia kerüzhü krâpuo pie kedipvii keshü.

33 Dievii kekreipuo rei rünyüliechie: Thiadzü miapuonuo
kinumiapuo khuobelietsapuo chielie, di chakha pie puo
houlie, sidi sünu khuobedzü ketheba thieshü, süsia sha
dzeshüdi khapie liechiemia krâpuo pelewadi tuo rüna ke-
34 kreipuonu vâta. Situodi puo mhathâsi vükelie tei
tsâlietse puo puomhathâ sikâ pfülie ketuola puo kituomia
35 krâpuo ketsepie liechie sükâ ki shü. Ru liechie sükâ
puo kituo sükâ teliedi miapuo vü, mu kekreipuo dukhri-
36 wa, mu ketsiepie kekreipuo vakhriwa. Lasie puo keriauva
kirei krakuo kechü puokituo kekrei krâpuo ketselashü:
37 süuva rei ukâ sükâ gei sükemhie chüla. Sirei kenuotsa
puo puothuo puonuo-u ketsepie sükâ ki shüdi sie, Ukâ rei
38 a nuo-uwe rhulie tuo; sisie. Derei liechie sükâ nuo süu
ngushütse ukâthuo sie kerüchüdi, Hauha kayieu zâmu;
39 khe, ukâ puo dukhriwadi puo ka lielie khe! sita. Sidi ukâ
puo teliedi, puo shükethou ze khuobelie nhaphie pradi puo
40 dukhriwata. Süla khuobelie süu niepuu vârtse liechie
41 sükâ gei puo kedipuo chütuo ga? sidi ketsâ. Sitse ukâ
sie puo üse. Puo themia kerüzhü sükâ peka peruowatuo,
sidi khuobelie süu khapie puoteitouki puomhathâ si bu
rüchü shü puo tsülie kevi liechie kekreimia krâpuo tsüwa-
42 tuo; sita. Sitse Jisu sie ukâ üse, Niekâ thiadzü Kethâ
Leshü nu,

Ketsie chükezhakâa khawaketa tsieu,
Mia Süu pie puo kenu kezhau chüte;
Süusü Niepuu geinu ta zâ,
Mu umhingukiwe ungâ zâ;

43 isipie ketuo phrüchie mo zâ ma? Süla a niekâ ki pushü-
tuo, Niekâ kinu Jihova kedi seliedi khapie puosi bu
44 rüchüshülie kevi themia krâpuo tsüwatatuo. Sirâ the-

mia kehupuorei te ketsie süu gei ketsuu kesetsie phawa-
tuo; mu puo te themia kehupuo gei tsu rei, themia süu
45 nyâphe mhie pruo chüre tuotatuo; sita. Phichükezhakâ
mu' Farisikâ puo dievii sükâ silietse, puo üse ukâ dze pu
46 ükechü lelie. Di ukâ puo telie tuoü kechü hrü sieru
themia krâkâ puo üse siadzekesipuo ütuo ketala sükâ
preita.

KEDIMIAPUONUOPUO NUYIE PIE KEDIEVII KESHÜ

22 Süsia Jisu lasie dievii krâpuo pie sükâ ki pulashü
2 tuoüdi sie, Teigei kedi-a kedimiapuo puonuo bu thenuliedi
3 miaze hiekechü mhie zâ. Sükisü puo puo kituomia krâ-
puo ketsepie nuyie henu vârnudi kiepie kebakâ kie: derei
4 ukâ vârnyü mota. Sitse puo lasie puo kituo kekrei
krâpuo ketse-lashüdi sie, Niekâ vâdi kiepie kebakâ ki,
"Harie, a thehe kesepie bate; a thudâkâ rei mu a ri
puophou kevikâ biepie zhüwate, sidi mhapetekâ kesepie
bate; mu niekâ nuyiehe haunu vârliechie," isiliechie;
5 sishü. Derei ukâ die sü lekerüdzadi tuo uthuo umedâkâ
nu yâ phreta. Miapuo puothuo puolienu tsuta, kekrei-
6 miapuo puothuo puolhithâ tsatie vâta; mu sü keshakâ
we puo kituokâ teliedi ukâ biekezhasedi ukâ dukhriwa.
7 Sitse kedi süu puonou meyiedi puo chüpaihikâ ketseshüdi
8 mia kedukhri sükâ pekawa, mu ukâ rüna thewata. Süsia
puo puokituokâ krâpuo üse. Nuyiehe kesepie bate; derei
9 kiepie kebakâ vâr sü mote. Süla niekâ cha tiatsükâ nu
vâdi themia ngukelie khekâ bu nuyiehe haunu vâr nulie-
10 chie; sita. Sitse kituo sükâ chapfükânu vâdi kevi kesuo
ngukelie khekâ kiezevâr kengulie: sidi nuyiehe sünu kie-
11 kelie kâ bu vâr tsulie. Derei kedi süu mia kiezevâ keba
sükâ mehâ tuoü leru, le nuyie kinu kehiepfe se kemomia-
12 puo sünu badi ngulie: di sie puo üse, Azeu, nuyie kinu
kehiepfenci semodi nâ kidi hanu ler baga? sita. Sitse
13 themia süu diepulie kenjüta. Süki kediu puo kituokâ
üse, Niekâ puophi puo dzie phaliedi puo khapie chazou
kezeinu shüwata chie; miabu sününu kra mu uhu thegei-
14 pie batuo. Süsütuoi kiepiekebakâwe kraphi, derei keda-
kelie zâwe tsa; sita.

KAISAR KHRUO KHRUOKECHÜ DZE FARISIKÂ MU HERODIAKÂ MHAKETSÂ KECHÜ, MU JISU MHA PULA KESHÜ

15 Süsia Farisikâ vâdi puo die pu nunu puo tekelie rhüdi
16 kerüchü. Sidi ukâ ukâ siadzikâ ketsepie Herodiakâ sa
puo ki shüdi sie, Kepethau, nâ diethâzâ, mu kethâtou
nunu Jihova zhâ thapie mia kiaya, mu nâ miapuorei
preiya mo kechü, hie sita zâ: mhakekreilamonyü nâ n
17 neimia sikreiya mo kechüla. Süla n noukeleu se hie ki
pushü chie. Kaisar khruo khruo kechü puotou momo ga ?
18 sita. Derei Jisu ukâ nou kerüzhü siliedisie, Niekâ kethe-
19 ra kezhakâ, niekâ kidi a kedâya ga ? Khezhanuo rakau
khapie a pekia chie; sita. Sitse ukâ rakapuo se puoki
20 vâr. Süki puo ukâ üse, Miarhi hau supuo miarhi ga ?
21 mu hau supuo za ga ?sita Sitse ukâ puo üse, Kaisar zâ,
sita. Süsia puo ukâ ki, Sirâ Kaisar ketsü mesekâ pie
Kaisar tsüwalie, mu Jihova ketsü mesekâ pie Jihova tsü-
22 walie; sita. Süki ukâ die sükâ sipie ukâ ngâdi puo
khawadi tuota.

SADUKIKÂ KESIAMIA RHEILAKESIE DZE KETSÂ, MU JISU MHAPULA KESHÜ

23 Sünhiasü kesiamia rheilasieliellhâü kezha Sadukikâ vâr
24 puo ketsâdi sie, Kepethau, Mosa hie ki, "Miapuo puo
nuonuo jüdi siata râ, puo siazeu bu puo kimia liedi puo
25 dzüriau seyie pelhouchie," isishü. Sirâ thiadzü hie dânu
siazedzüria kechü mia thenia tuoru: theriau thenuliedi
puo yie jüdi siatadi puokimia vapie puo siazeu tsüwa;
26 mu keniau mu useu rei sükemhie chütata zâvâ theniau
27 tsâ. Mu sükâ petekâ sia thenupfü rei siata.
28 Süla ka, rheilakesieki thenusüpfü sükâ mia theniakâ su-
puo kimia chü tuo ga ? sükâ pete puo liephre zeru;
29 sita. Derei Jisu lasie ukâ üse, Niekâ Kethâleshü rei mu
30 Jihova kekuo-u rei simodi kekrütuoya zâ. Mhakekreila-
monyü themia rheilakesieki thenureilieya mo morei
nyhüreiya modi teigeidieliemia mhie tuotaya kechüla.
31 Sirâ kesiamia rheilakesie dzezâwe thiadzü Jihova sie nie-
32 kâ ki "A Abraham Jihova zâ, mu Isak Jihova rei zâ, mu
Jakob Jihova rei zâ," isipie kezhü niekâ phrü mo za
ma ? Jihovaa kesiamia dzetsatie monyü rheilie ketuokâ
33 dzetsatie zâ; sita. Sitse themia krâkâ diesü sidi puo
diekâ la ukâ ngâta.

Thezhâ nu die kezhathâu dze

34 Sirei Farisikâ Jisua Sadukikâ die vapejükewa siliedi vâ
35 kengulie. Mu ukâ dânu thezhâ kesimiapuo puo kedâ
36 tuoüdi puo ki mhapuo ketsâdi sie; Kepethau, thezhânu
37 die kiu die kezhathâu ga? sita. Sitse puo sie süu üse,
"Nâ n melou pete se, mu n ruopfü pete se, mu n nou pete
38 se n Niepu Jihova khrie mu rhulie chie." Die süusü die
39 kezha keriathâu zâ. Mu süsütuoi süsiasâu rei, "Nâ n
siazanuomia khriepie nthuo n kekhrie mhielie chie"
40 isikechüu zâ. Thezhâu pete mu siadzekesikâ die pete
die sünia pie udiebâ chüphre zâ. Sita.

David nuo-u dze Jisua mha ketsâ kechü

41 Sirâ Farisikâ vâr kengu ketha nu Jisu ukâ ki mhapuo
42 ketsâ tuoüdi sie, Khrista dze niekâ kedipuo medâya ga?
Puo supuo nuo-u ga? sitâ. Sitse ukâ puo üse, David
43 *nuo-u* zâ; sita. Sirâ puo ukâ üse, Di sirâ, David kidi
Ruopfüu zedi thiadzü puo üse "Niepuu" üdi sie.
44 "Niepuu a Niepuu ki,
A n ngumvükâ khapie n phikhrâ shüwa kemochie
Nâ a zatsa bazâlie chie," isi ga?
45 David süki puo üse "Niepuu" ülirâ, puo kikidi *David*
46 nuo tuo ga? sita. Sitse miapuorei puo ki mhapuorei
pulie kenjüta; sizâmonyü sünhia yawinu miapuorei puo
ki mha ketsâ sa michieta.

Jisua Farisikâ mu Leshükesithâkâ kejâ pukechü, mu Jirusalem la puonoumezhie kechü

23 Süsia Jisu themiakrâkâ mu puoa pethâkeliekâ ki
2 mhapu tuoüdi sie, Leshükesithâkâ mu Farisikâ Mosa ba
3 gei baya: süla ukâ niekâ ki mhakehupuo puo rei, sükâ
chü mu zelie; derei ukâ mhathâ kemhiewe chühie: mha-
kekreilamonyü ukâ kepuwe puya, derei chüya kemo la.
4 Sikethâzâ, Ukâ thepie kemesi mu miabu pfüchielie ke
lhâkâ chüpie mia bouka gei shüya; derei ukâ thuo zâwe
5 ukâ dziekinuorei sephi biekenie rei nyüya mo. Sikechü-
umonyü miabu nguketuola ukâ mhakehupuorei chütuoya
kezha zâ; ukâ *kethâleshü nu diebâkâ se* ukâ tabiz chü
kemeyiemeluo setuoya, mu ukâ pfephrie rei chü kerü-
6 tsuse setuoya; sirâ thehethehie kechükâ nu kezhamia

bakâ, mu kehoukikâ nu rei theba kemeyiekâ ukâ neiya;
7 mu lhithâchükâ nu miabu ukâ kelukechü, mu miabu ukâ
8 üse "Rabi" ükechü *ukâ neiya.* Derei niekâwe miabu
niekâü "Rabi" ühiechie: mhakekreila monyü niekâ Ke-
pethau puo rürbei zâ, mu niekâzâwe siazedzüria phre zâ
9 kechüla. Sirâ kijü hanu niekâ miapuorei üse niekâ Puo
chühiechie: mhakekreilamonyü teigei kebau rürbei niekâ
10 Puo-u zâ kechüla. Sizâmonyü miabu niekâü kezhakâ
ütahie chie: mhakekreilamonyü Khrista rürbei niekâ mhâ
11 Kezhau zâ kechüla. Sirei niekâ dânu kezhamia niekâ
12 theke chütuo. Mu themia kehupuorei puothuo puo chü-
pezha kechüu chü pechüwa tuo; sirâ themia kehupuorei
puothuo puo chüpechü kelieu chüpezha shütuo.
13 Sirei leshükesithâkâ mu Farisikâ niekâ kethera kezha-
kâ, niekâ miabu teigei kedinu kele khapfü ba ketala
niekâwe che chülie tiea: mhakekreilamonyü niekâ
14 niekâthuorei lereilieya mo, mu mia lefuoü kezhümia bu
rei lemvü kechüla.
15 Leshükesithâkâ mu Farisikâ, niekâ kethera kezhakâ,
niekâwe che chülie tiea; mhakekreilamonyü niekâ mia-
puo burei Judamiazhâ zelie tuoüdi dzükezha mu kijükâ
nu whituoya; sidi puobu silietse niekâ puo chüpie puobu
niekâ de kenia thekhe kesouthâu nuo chüsawa kezhala.
16 "Themia kehupuorei kerüsuokiu pudi rüse râ mha-
puorei cha jü; derei themia kehupuorei kerüsuokinu su-
nau pudi rüse râ themia süu mhapuo chüwata zâ," isiya
kezha niekâmhi chiedi chatha mia kiaya kezhakâ, niekâ-
17 we che chülie tiea. Niekâ kemelâkâ mu mhichiekâ: ka,
sunau mo sunau chükemesalie keta rüsuokiu, sünia kiu
18 zhakuo ga? Sizâmonyü *niekâ,* "Themia kehupuorei ruo-
suo bau pudi rüse râ mhapuo cha jü; derei themia
kehupuorei mha kha pie sügeinu uruosuo chükeshükâ
19 pudi rüse râ puo mhapuo chüwate." isiya. Niekâ
mhichiekâ: ka, mha khapie niekâ ruosuo chükewakâ mo
20 sükâ chükemesalieya kezha ruosuobau, sünia kiu zhakuo
ga? Süla themia kehupuorei ruosuobau pudi rüse râ, süu
21 mu mha sügei keba petekâ pudi rüse phrewata zâ. Sirâ
themia kehupuorei kerüsuokiu pudi rüse râ, süu mu sünu
22 Kebau rei sa pupie rüse wata zâ. Sizâmonyü themia
kehupuorei teigei pudi rüse râ, Jihova kedibau mu sügei
baya kezhau rei sa pudi rüsewate.

23 Leshükesithâkâ mu Farisikâ, niekâ kethera kezhakâ,
niekâwe che chülie tiea : mhakekreiliamonyü niekâ teph-
rienyietsâ mu guamori mu zira pfü za ker chüdi zapuo
khashü meya, derei thezhâu nu sükâ ki diekezhakâ,
kemezhütouu, ngukemezhie mu kepele khaphrewate :
derei niekâ hakâha rei chü mu ze zhü, mu lukâ rei khawa
24 zhü mo. Niekâmhi chiedi chatha mia kia kezhakâ, nie-
kâ zierwe chawaya, sirei ut mezulieya.
25 Leshükesithâkâ mu Farisikâ, niekâ kethera kezhakâ,
niekâwe che chülie tiea : mhakekreilamonyü tehie rei mu
mekhou rei hazouwe khrükemesawaya, derei puo noukou-
we mia kechüchü kechü mu mhachü kenyü se tsupfü
26 tuoya kechüla. Nâ Farisi n mhi kechieu, tehie rei me-
khou rei puo noukou khrükemesawa riachie, silie lirâ
chazoutsa rei mesa parlietuo.
27 Leshükesithâkâ mu Farisikâ, niekâ kethera kezhakâ,
niekâwe che chülie tiea : mhakekreilamonyü niekâ me-
khru nyhüpekrapie keba mhiezâ kechüla : sükâ cha-
zoutsa ngu kezivipbi, sirei puonoutsawe kesiamiaru mu
28 mhakerhu neiükâ bu tsupfü zhüya. Süsütuoi niekâ rei
chazou themia mhingukiwe ngu kemiathâ, derei thenou-
tsa kethera kechü mu mha kesuo bu niekâ tsupfütuo zâ.
29 Leshükesithâkâ mu Farisikâ, niekâ kethera kezhakâ,
niekâwe che chülie tiea : niekâa siadzekesikâ mekhru
pfetuoya mu kemiathâkâ mekhru chükezivi shütuoya ;
30 sidi sie, "Urei upuonuokâ kelhouki tuo lirâ, sükâ ze
31 siadzekesikâ dukhri lielhe chiü." isituoya. Sidi niekâ
niethuo nieü thiadzü siadzekesikâ kedukhrikâ nuonuo zâ
32 ütuoya. Sirâ niekâ rei niekâ puonuokâ kemhie
33 chülie. Niekâ tinyhükâ, niekâ nyhübvüpfü seyiekâ
niekâ kikidi Gehena *mi* nunu siazha kechü terhielie tuoü
34 baga ? Süla harie, a siadzekesikâ mu mhakesikâ mu le-
shükesithâkâ ketsepie niekâ ki shütuo : mu niekâ sükâ
huomia dukhri mu krus gei nu rei goutuo : mu niekâ niekâ
kehouki nunu huomia vü mu whuo keyiepie rünaü kânu
35 shütuo. Sidi Abel themia kemiathâu kedukhri nunu vâ
rüsuokiu mu ruosuoba unia dânunu niekâ puo dukhri
kewa Barakia nuo Zakaria kedukhri ketsâ kijü haunu
kemiathâkâ pete kedukhri kejâ bu niekâ tsü gei vâr
36 tuo. A niekâ ki putou shütuo, mhasükâ pete tsiedâ the-
mia hakâ gei vârphretuo.

37 Harie, siadzekesikâ dukhriya kezha, mu mia ketsepie
n ki keshükâ ketsiepie vakhriya kezhau Jirusalem,
Jirusalem, vükrüa puo nuonuo kekâ kengupie puo shükhrâ
shülieya kezha tuoi, a va keditsuo kedithede n nuonuokâ
38 kie kengulie nyü sie ga! derei niekâ thuo mvüte! Harie
niekâ ki bu methuotadi khapie niekâ dzienu shüwa
39 tatuo. Sizâmonyü a niekâ ki pushütuo, Niekâa, "Nie-
puu za se vâr Kezhüu ruokuothâ." isi kechü pukemochie,
niekâ a ngulielhâte.

Jirusalem rüna kataketuo: mu Khrista lavâr kētuo dze pedzü pukeshü

24 Süsia Jisu kerüsuoki nunu pradi tuota zhüru; puoa
pethakeliekâ puo ki vârdi mhapie kerüsuoki chüpie keba-
2 kâ thashü puo kia. Derei puo lasie ukâ üse, Niekâ rei
mha hakâ ngu phretha momo ga? A niekâ ki putou
shütuo, Mhahakâha biemewâ modi ketsiepuo burei ke-
mhâ sepfü balielhâ; sita.
3 Süsia puo vâ Oliv kijüthou gei balietse pethakeliekâ
pekhre puo ki vârdi sie, Mhahakâ kedikechü kipuonu chü-
ta? sirâ kedipuo pie n kevâr mu tsiedâ kelhoukâ teitsâ
ta ketuo zasi chüshüta, süsü pie hie ki pushü chie; sita.
4 Sitse Jisu lasie ukâ üse, Niekâ miabu niekâ sewamo
5 ketuola nie kirei terür balie. Mhakekreilamonyü themia
kekra a za se vârdi, "A Khrista zâwe," isidi themia
6 kekra sezetatuo kechüla. Sizâmonyü niekâ terhrükegei
kezha mu terhrükegei kechü dze puphi kechü silietuo;
süki niekâ nou kehoukeruo chütamo ketuo-u lezâlie chie;
mhakekreilamonyü *mhahakâ* chümolie kenjü zâ kechüla;
7 derei süusü thelau mo. Sükisü themiakrâpuoa krâ
kekreiu ngumvü, mu kedi puoa kedi kekreiu ngumvü sie-
8 tuo; sirâ luki haki pekrie mu kiükishü vârtuo. Derei
9 mhasükâsü pete kemezhieketuo theriakâ zâtuo. Sükisü
mia niekâ tepie kemezhiekechü nu shütuo, sidi niekâ
dukhrituo: sirâ aza lanu themia neiükâ pete bu niekâ
10 mechü tuo. Mu süki themia kekra jatatuo, mu huonie-
11 huo tepie mia tsütuo, mu huoniehuo mechütatuo. Sizâ-
monyü siadzekesi ketijü kekra sierdi themia kekra
12 seketsi zetatuo. Mu mha kesuo kraphi ketâ la themia
13 kekra mia khriemo pie mekute tatuo. Derei themia
kehupuorei hiezâtha tsâkelieu kelakelie ngulie zâtuo.

14 Sirâ themia neiükâ mhâdzünu zhapupuo chüshü ketuola
kijü hau petenu kedi dieliekevi hau pupie mia petha
tsâshü zâtuo ; sidi süsianu thelau vârtuo.
15 Süla Daniel siadzekesiu bu thiadzü pupie kezhü mha
vaperhüse zâketuo kemechü chüzâ kechüu vâr thechü
kemesau nu ketha niekâa ngukelieki (die süu phrüya
16 kezhamia bu lelie) süki Judia nu kebamia bu ta kijüthou
17 gei vâtalie : mu ki mhâgei kebamia bu puo kinu mhachü-
18 lie tuoüdi lake hie : mu lienu ketuomia bu puopfe chülie
19 tuoü lavâ hie. Derei süki nuonipfü ketuokâ mu unuonuo
20 nuya kezhakâwe kemezhiephi tuo. Sükisü niekâ taketuo
bu teiseiki morei kerürleizhanhia molie ketuola niekâ
21 chaba zâliechie : mhakekreilamonyü süki miabu keme-
zhiepie kijü chülie tsenunu vâr tsie ketsâ, morei süsia rei
22 sükemhie chükelhâ pfü chüvâr zâtuo kechüla. Sirâ teisâ-
zha sükâ chüpedzüshü kemosiawe miapuo rei kelakelie
ngulielhe chüü : derei kedakeliekâ la teisâzha sükâ chüpe-
23 dzü watuo. Süki mia niekâ ki, " Harie, Khrista hanu ba "
morei, " Lunu ba " isikechü puzâshierei, niekâ süu pele-
24 hiechie. Mhakekreilamonyü Khrista ketijü mu siadze-
kesi ketijükâ sierdi zasi kemerie chükechü mu ungâ
mhathâkâ chüpie mia kiatuo ; sidi chüliekevi siawe
25 kedakeliekâ rei seketsi zetatuo kechüla. Harie, a pedzü
26 niekâ ki pushüwate ho. Süla mia niekâ ki, " Harie, puo
nhatsanu ba " isisierei, vâhie chie : " Harie, puo kinutse-
27 kânu ba " isisierei puo pelehiechie. Mhakekreilomonyü
niethutsatienu teimela shüra, kisiatsatie rei ngu vâya
kezhatuoi, Themianuo-u kevâr rei sümhie zâtuo kechüla.
28 Kehurapuorei kesiamâ kezhüra chürhaükâ rei vâ sünu
kengutuo.
29 Sirei kemezhiekechü teisâ sükâ sia niaki zei mhatatuo,
mü khrü rei zieshü motatuo, sizâmonyü themvükâ rei
teigei nu rüriatatuo, mu teigei kekuokâ shükenie phrewa-
30 tatuo : sidi sükisü teigeinu Themianuo-u zasi chüpie mia
pekiashütuo : di sitse kijü ketuo themia neiükâ kratatuo,
mu ukâa Themianuo-u teigei kemhou geinu kekuo mu
31 zapuzayie chüphi zâ kechü seker kezhü nguleituo Süki-
sü puo puodieliekâ ketsepie ukâbu ketsükhou kemerie
chüshü tuo, sidi ukâ bu teigei tietsatiepuonu vâ kekreitsa
ketsâ ke diakâ nunu puoa kedalie ketakâ pfüke-
ngulietuo.

32 Sirâ chiedebâu geinu niekâ puo dze dieviiu siliechie:
puochâ medzülaliedi puonyü thepar kelieki teiletia take-
33 chü niekâ rei sibatuo; süsütuoi niekâ rei mha sükâ pete
ngukelieki puo penuote, kikha ki thate, ikechü siliechie.
34 A niekâ ki putou shütuo. Mha sükâ pete chütseiwa
35 kemochie tsiedâ kelhou hakâ jüta lielhâ. Tei mu kijü
36 jütatuo, derei a diekâwe jütalielhâ zâ. Sirei sünhia mu
bavüdâ süu dze Apuo-u rürbei sia miapuorei, teigeidielie-
37 kâ rei morei Nuo-u rei siya mo. Sirâ Noa kelhouki tuoi
38 Themianuo-u kevârki rei sümhie zâtuo. «Mu sükikâ dzü
kra sierlie kemoki Noa rounu leta kemochie mia mhachü
39 mhakria, thenulie mu nyhü ibatsâ, sidi dzü krasierdi ukâ
pete kenou pfüta kemochie siba mo; Themianuo-u
40 kevârki rei sümhie zâtuo. Sükisü mia kenia lienu tuo-
41 tuo; sünia miapuo chüsetatuo, mu miapuo khawatuo:
thenumia kenia mhakegenya pie mhage batuo; sünia
42 miapfüpuo chüsetatuo, mu miapfüpuo khawatuo. Süla
pfeba zâliechie: Mhakekreilamonyü niekâ Niepuu kinhia-
43 puo vârtuo shi niekâa sikemo la. Derei kerügumia
kedikechükipuo vâr tuoshi kechü kinu keba niepumia
süsü sibalirâ, puo pfebazâliedi miabu le puoki rhie molie
44 tuo, die hauha siliechie. Süla niekâ rei dâjü balie chie;
mhakekreilamonyü niekâ simo keba bavüdâpuo nunu
Themianuo-u vâr zâtuo kechüla.
45 Sirâ supuonie kituo kediethâ mu puodâ keviu chüdi
puo niepumia bu puo chüpie puo kinu kezha chüdi
46 puotei touki mha khapie ukâ tsünu tuo ga? Puo niepuu
kevârki sükemhie chübadi ngulie ketuo kituo süu ruokuo-
47 thâ. A niekâ ki putou shütuo. Puo themia süu bu puo-
48 vie petekâ mhâ kezha chütuo. Derei kituo kerüzhü süu
49 puothuo puonou nu, "A niepuu vâr menuotuo," isidi puo
dziese kituo kekreikâ vü, mu kemezemia ze mhachü
50 mhakria bata râ; kituo süu nuo niepuu puo lemo keba-
51 puo nhia mu puo simo keba bavüdâpuo nu vârdi,
puo duthe kenia chüwadi puo khapie kethera kezhakâ
krânu shüwatuo; sünu miabu kra mu uhu thegeipie ba-
tuo.

Rüümia ker mu rakabou ker pie kedievii keshü

25 Süki tefgei kedi-a rüümia ker umitubou pie yasau
2 chaphi tuoü kevâ mhietuo. Mu ukâ mia pengou udâsuo,

3 derei mia pengouwe udâvi. Sirâ udâkesuokâ umitubou
4 chüpie kelicki tier sesalie mota: sirei udâkevikâ utierbou
5 nu tier chüpie umitubou sa selie. Sidi yasau vâr menuo-
6 tatse ukâ petekâ rüngudi zeta. Derei khisâteiluo mia
shiekhouidi, "Yasau sü, harie! Niekâ vâr puo chaphilie-
7 chie," isi vâr. Sitse rüü sükâ petekâ siedi umitubou *lâ*
8 bephrelie. Sükisü udâkesuokâ udâkevikâ üse, "Niekâ
tier pie hie tsüchie; hie mitu mheta zhiemu," sita.
9 Derei udâkevikâ lasie, "Sishülirâ hie rei mu nie rei tsâlie
mota tuo chhia; niekâ thuo vâdi zeyakezhamia kinu
10 khrükeliewe vikuotuo;" sita. Sidi ukâ vâ khrü tuoü
tatse yasau vâr; di dâjüse kebakâ ze keze nuvieheu nu
11 leta: sidi kikha khalieta. Süsia nu rüü kekreikâ rei vâr-
12 di sie, "Niepuu, niepuu, kikha khrü hie tsüchie," isisie.
13 Derei puo lasie, "Aniekâ ki putou shütuo, A niekâ
simo," sita. Süla niekâ pfeba zâliechie, niekâ puo teisâ-
zhau morei puo bavüdâu sikemola.
14 Sizâmonyü miapuo rüna kekreipuonu vâtatuoüdi puo
kituokâ kieshüdi puo viepie sükâ dzienu keshü rei mhiezâ.
15 Sükisü puo ukâ dâ kevikesuo ledi rakabou pengou pie
miapuo tsü, kekreimiapuo bou kenia, mu kekreimiapuo
16 boupuo pie tsü; süsia puo tuota. Süsia bou pengou
ngukelieu kenourhei vâ sükâ se telhi chüdi rakabou kekrei
17 pengou pralie. Mu süsütuoi bou kenia ngukelieu rei bou
18 kekrei kenia pralie. Derei boupuo ngukelieuwe vâ kijü
19 thiedi puo niepu raka pie keviepie zhüwa. Sirâ telhete-
phou tuotadi süsianu kituo sükâ niepuu lavârdi sükâ lhi
20 lesie. Sükisü rakabou pengou ngukelieu rakabou kekrei
pengou sa sevârdi sie, "Niepuu, nâ rakabou pengou kha a
dzienu shü; mu harie, a rakabou kekrei pengou praliete;"
21 isisie. Sitse puo niepuu puo üse, "Siya zemu, nâ kituo
kevi kedicthâpuo: nâ mha keduoyâgei rei diethâ balie te,
a n bu mha kekra mhâ kezha chütuo: vâr n niepuu ze
22 n nei batalie chie;" sita. Sirâ rakabou kenia ngukelieu
rei vârdi sie, "Niepuu, nâ rakabou kenia pie adzienu
shü; harie, a rakabou kekrei kenia praliete;" sisie.
23 Sitse puo niepuu puo üse, "Siya zemu, nâ kituo kevi
kedicthâpuo: nâ mha keduoyâ gei rei diethâ baliete, a n
bu mha kekra mhâ kezha chütuo; vâr n niepuu ze n nei
24 bataliechie;" sita. Süsia rakaboupuo ngukelieu rei
vârdi sie, "Niepuu, Nâ themia n nou kerepuo; nâ n

tsia setsu vashükemora rei retuoya, mu nâ nyüria shü-
25 kemo ra rei pakengu tuoya kechü a sidi, a michiedi vâ n
rakabou pie kijü khrânu keviepiezhü watazâ: n viesü,
26 harie;" sita. Derei puo niepuu lasie puo üse, "Nâ
kerüzhü mhachükemechü kituo-u, a tsia setsu vashü
kemora reya kechü, mu a nyüria shükemora rei patuoya
27 kechü nâ sitatele? Nâ süla a raka pievâ dak kinu shüpie
kezhü mese; sirâ a kevârki' a rakakâ mu puo pra sa
28 ngukelie mese. Süla niekâ puodzie nunu rakabouu sese-
29 vâ di rakabou ker sekebau tsüwalie chie." "Mhakekreila-
monyü themia kehupuorei mhakebau, khashü puo tsü
satuo, sitse puo kraphilietuo: derei bakemo-u puovie
30 kebau rei puodzie nunu chü setatuo kechüla. Sirâ miabu
kituo mhachü mhathâkemo-u kelhoupie chazou kezeinu
shüwachie; sünu miabu kra mu uhu thegeipie batuo.

MIA KETSĀKETUO THELATHĀNHIA DZE

31 Sirei Themianuo-u zapuzayie chüdi teigeidielie petekâ
ze puo sa kevârki, sükisü puo puokediba zapuzayie ke-
32 chüu gei batuo: mu themia neiükâ pete zevâr puo
mhâdzünu kengutuo: sidi tekuokepfemia temvükâ dânu-
nu tekuokâ kelakrei lieya kezhatuoi puorei mia khâ-
33 kreipie lakenia chüwatuo. Sirâ puo tekuokâ khapie
puo zatsa shülietuo, derei temvükâwe khapie puo vitsa
34 shüwatuo. Sükisü Kediu puo zatsa kethakâ üse.
"A puo japie niekâ ketsükâ, niekâ vârdi kijü chülietse
nunu kedi kesepie niekâ merürtuo ketau weliechie:
35 mhakekreilamonyü a merürlie ru, niekâ mhapie a tsü;
a terhrülie ru, niekâ mhapie abu kria; a rüsâ chütuo ru,
36 niekâ a pesâlie; methuo tuo ru, niekâ pfemenei pie a
wheshü; a mhachü zhü ru, niekâ vâr a mehâ; a kedie
37 chüba ru, niekâ a ki vâr kechüla," isisietuo. Sükisü
kemiathâkâ lasie puo üse, Niepuu, hie kedikechükipuo
nâ merür ketuo ngudi mhapie n vachü ga? morei terhrü
38 tuo ngudi mhapie n die ga? Mu hie kedikechükipuo nâ
rüsâ chüketuo ngudi n pesâlie ga? morei methuo tuo
39 ngudi pfemenei pie n wheshü ga? Mu hie kedikechüki-
puo nâ mhachüzhü mu kedie chüba ngudi n ki vâr ga?"
40 isitatuo. Sükisü Kediu lasie ukâ üse, "A niekâ ki putou
shütuo. Niekâ a siazekâ hakâ kechüthâkâ miapuo gei

zârei süu chükeshü sia a gei chükeshü mhie zâ ; " isitatuo.
41 Sükisü puo puo yitsa kethakâ üse, " Niekâ rüsepfü keta-
kâ, niekâ a kinu tuose terhuo kesuo-u mu puo dieliekâ la
rei sa kesepie keba kechachie baya kezha miu nu vâtalie
42 chie: mhakekreilamonyü a merürlie ru, niekâ mha
khapie a bu chümote; a terhrülie ru, niekâ mha khapie
43 a die mote; a rüsâ chütuo ru, niekâ a pesâlie mote;
methuo tuo ru, niekâ premeneipie a wheshü mote; mha-
chü mu kedie chüba ru, niekâ vâr a mehâ mota kechü-
44 la ; " isitatuo. Sükisü ukâ rei lasie, " Niepu, hie kedike-
chükipuo nâ merür ketuo, mu terhrüketuo, mu rüsâ
chüketuo, mu methuo ketuo, mu mhachü kezhü mu
kedie chükeba ngudi n theke mota ga ? " isisietuo.
45 Sükisü puo lasie ukâ üse, " A niekâ ki putou shütuo,
Kechüthâ hakâ miapuo geirei niekâ süu chü kemosia
46 niekâ a gei chükemo mhie zâ." isitatuo. Süsia sükâ
kechachie siazha kechinu vâtatuo: derei kemiathâkâwe
kechachie kerhei nu vâtatuo. Sita.

JISUA MIA PUO TESHÜ KETUO DZE PEDZÜ PUKESHÜ, MU MIA TIER LAPIE PUO GEI KESHÜ. ISKARIOT JUDAS MIA ZE KEVASI KELIE

26 Sirâ Jisu die sükâ puthe shütse, puoa sie pethakelie-
2 kâ üse, Zha kenia sia kelakelienyi nyitaketuo niekâ rei
sibatuo, mu süki miabu Themianuo-u pie krus geinu
3 gouwanudi teshü tuo ; sita. Sükisü phichükezhakâ mu
themiakâ dânu pehükâ vâ Kaifa ükechü phichükezhathâu
4 kinu kengulie ; Sidi ukâ thedâ pie vadi Jisu tepie du-
5 khriwa ketuo dze kerüchü. Derei ukâ sie, Thenyiki lielhâ,
themiakâ dânu kebvü kechü sierketa keprei la ; sita.
6 Sirâ Jisu Bethani nu Simon leprakechüu kinu kebaki,
7 sükisü thenumia pfüpuo tier puoma kerese alabaster
boupuo se puo ki vâr, di puo hiekebanu lapie puo tsügei
8 shü. Derei pethakeliekâ süsü ngupie ukâ râdi sie, Kedi-
9 puo chüdi mhaha pekawaya ga ? Mhaha pie priesa
10 khrüphi pie kejükesuomia tsülie vize ; sita. Derei Jisu
sü siliedi sie ukâ ki, Niekâ kidi thenuhapfü kehyuya ga ?
11 puo a gei mha kevipuo chüshü ze. Kejümiawe niekâ
12 ze seibazâ tiea ; derei niekâ a ze seiba lielhe. Puo
tier ha lapie amâ gei shükechü puo a kekhru nyie kese-

13 shü kenyü la zâ. A niekâ ki putou shütuo, Kijü petekâ
nu dieliekevi hau pupie mia kia keçhü khekâ nu thenu-
hapfü rüli rükralie ketuola puo chükeshü dze rei sa pie
puzâtuo; sita.
14 Sükisü kerekeniakâ dânu miapuo üse Iskariot Judas
15 ükezhau phichükezhakâ ki vâdi sie, Niekâ kedipuo pie a
tsünyü ba ga? a puo tepie niekâ dzienu shütuo mu;
16 sita. Sitse ukâ raka serür phrüpie puo tsü. Sirâ sünhia
yawinu puo Jisu tepie *ukâ dzienu* shü tuoükechü rürtuo
zâta.

JISUA KELAKELIENYI NYIKECHÜ: MU NIEPUU KERÜKRA CHA KESE KECHÜ

17 Süsia khrei üse shükemo niekhrüda kechü nyi theria-
nhia pethakeliekâ Jisu ki vârdi sie, Nâ hiebu vâ kirapuonu
kelakelienyi cha keseshü n bu chükechü n medâ ga?
18 sita. Sitse puo sie, Niekâ rünanadiu nu miapuo ki vâdi
puo ki, "Kepethaua," A teitsâ batemu, aa pethakeliekâ
ze n kinunu kelakelie nyi nyituo," isiyalie, sichie; sita.
19 Sitse pethakeliekâ vâ Jisu ukâ ki pukeshü kemhie chülie;
di ukâ kelakelie nyiebau keselie.
20 Süsia thevatatse puoa pethakelie kerekeniakâ ze badi
21 mhachü; mu ukâ mhachü kebanu puo sie, A niekâ ki
putou shütuo, niekâ dânu miapuo a teshü zâ tuo; sita.
22 Sitse ukâ nousuophidisie, Niepu, süusü a ma? a ma?
23 si phre ta. Sitse puo lasie, Miapuo hienia keze nnyhü
puodziepie mekhounu keshüu, süuthuo a teshütuo.
24 Themianuo-u sü puodze thupie kezhü mhiei tuotatuoü
bate: derei Themianuo-u teshüketuo-uwe che chülie
tiea! themia süu penuo vârmo kechüwe puodze vikuo
25 kechüzâ muru. Sükisü puo teshü ketuo-u Judas lasie,
Rabi, süusü a ma? sita. Sitse puoa puo ki. N zâ;
sita.
26 Sirâ ukâ mhachükebanu Jisu niekhrüda chüpieliedi
jashü di bietsielie; sidi puoa khapie pethakeliekâ tsüshü-
27 di sie, Liepie chüliechie; hauha amâ zâ; sishü. Süsie
puo tehieu rei pieliedi jashü, di khapie ukâ tsüdi sie.
28 Niekâ hau kria phrechie; mhakekreilamonyü hauha
themia kekrâ kephuma valie ketuola krukepar kedietsei
29 kediekhâkelie a zia zâ kechüla. Derei a niekâ ki pushü-

tuo, A a Puo kedi nunu *khuobesidzü* kesa kria kemochie
a thiayawinu khuobebâ hau si geinu kria lielhâte ; sita.
30 Süsia ukâ chielishüdi tuose Oliv kijüthou gei vâta.

PETHAKELIÈKÂ LUKIHAKI VÂTAKETUO, MU PITOR JISU DZE PUMVÜTA KETUO DZE JISUA PEDZÜ PUKESHÜ

31 Süki Jisua ukâ üse, Niekâ petekâ tsiezhü agei ja phreta
tuo: siketuo dze thiadzü, " A tekuo kepfeu vütuo, sitse
tekuokrâu ta chüretatuo " isi kechü thupiezhü zeru.
32 Derei a rheilasie keta sia a niekâ mhâdzüria Galil nu
33 vâtuo ; sishü. Sirei Pitor lasie puo üse. Hakâ petekâ n
34 gei jata shierei awe jatalielhâ zâ ; sita. Sitse Jisu sie
puo üse, A n ki putou shütuo: tsiezhü nâ thevü kekhou
35 mhâdzü a dze pumvü se tuo ; sita. Sitse Pitor puo üse,
Abu siata zâtuoü siezâ rei a n dze pumvü talielhâ zâ ;
sita. Pethakeliekâ pete rei si phreta.

JISUA GETSEMANE NUNU PUO NOU KEMEZHIESE KECHÜ, MU MIABU PUO TEPIE PUO NGUMVÜMIA DZIENU SHÜKEWA

36 Süsia Jisu ukâ zedi Getsemane ükechü theehüpuo nu
vâdi puoa pethakeliekâ üse, A lunu vâ cha ketaki niekâ
37 hanu balie chie ; sita. Sidi puo Pitor mu Zebedi nuonia
ze puo sa vâdi puonou kemezhie mu puonou kehoukeruo
38 chüta. Sükisü puo ukâ üse, Anou kemezhiepie siata tuo-
üthatemu : niekâ hanu badi a ze pfebalie chie ; sita.
39 Sidi puo ukâ mhâdzüria zaphidi puo ziepie zerepfü zhüta,
sidi chadi sie, A Puo, chülie vi tuo lirâ, tehie hau bu a
therürtalie chie : derei a medâ kemhie hie, n thuo n medâ
40 chülie ; sishü. Süsia puo tuola pethakeliekâ ki vâr ru
ukâ zezhüdi ngulietse puo sie Pitor üse, Ka, niekâ
41 bavüdâpuo rei a zedi pfebalielhâte ma ? Niekâ medâke-
phinu leketa keprei la pfebalie mu chaba zâlie : uruo-
pfütsatie zâwe chünyü beibazâ, derei uchütsatie zâwe
42 thachü bazâ ; sita. Sidi puo süsiauva rei tuolavâ chadi
sie, A Puo, abu hauha kriamodi khawa lielhâ lirâ, n thuo
43 n medâ chüliechie ; sishü. Sidi puo lavâr ru ukâ zeke-
44 zhü ngulalie, ukâ mhirhâlie lhâ bazâta kechüla. Sidi
puo va seu va ukâ khala wadi vâ nnyhü die kemhiekâ se
45 chalashü. Süsia puo tuo pethakeliekâ ki vârdi sie ukâ

üse, Tsiewe niekâ zelie mu rüleilie: harie, puotei tsâte,
mu Themianuo-usü tepie kephumakâ dzienu shüwatatuoü
46 bate! Sielie, ukâ tuota khe: Harie, a teshü ketuo-u vâr
tsâ thate: sita.
47 Sirâ puo diepu kethanu, harie, kerekeniakâ dânu
miapuo chükechü Judas-a phichükezhakâ mu themiakâ
dânu pehükâ kinu zhiecha mu seide kepie themiakrâdipuo
48 ze puo sa vâr thata. Sü mhâdzü puo teshüketuo-u zasipuo
chüpie ukâ kiadi sie, A puo mebâshü ketuo-u süusü puo
49 zâho; puo telie chie; sishüwata. Sitse puo mhazâ Jisu
50 ki vârdi sie, Salam, Rabi, isidi puo mebâ shü. Sitse Jisu
sie puo üse, A zeu, nâ chü tuoüdi vâr kechüu chüliechie;
51 sita. Sitse ukâ vâr ukâ dziepie Jisu thezelie. Sükisü,
harie, Jisu ze ketuokâ miapuo puodzie sele puo
zhiecha shüzouliedi pie phichü kezhathâu kituo-
52 u dusieru puonyie metakreiwa. Sükisü Jisu puo üse,
Nâ n zhiecha khalapie puochünu shülawa chie: mhake-
kreila monyü zhiecha seyakezha khekâ zhiecha geinu
53 kaphreta zâtuo kechüla, Mo nâ, a üse Apuo ki cha shü
râ, puo tsie rei teigei dieliemia nyie kerekenia kezie rei
54 ketseshü lielhâü ba ma? Sitali kechüsiawe kikidi ke-
55 thâleshü diekâ chütseilie tuo ga? sita. Sümesekisü
Jisu themia krâkâ üse, Niekâ kerügumia kete kemhie
zhiecha mu seide piedi a tetuoü vârzhü tele? A teisânhia
kerüsuokinu badi mia petha baya zâ, derei süki niekâ a
56 teliemote. Sirei thupiekezhü siadzekesimia diekâ tseilie
ketuola ha hiphre keliezâ: sita. Sitse pethakeliekâ pete
puo khawadi ta phreta.

Kaifa mu Judamia mechükehou nunu Jisu ketsâ kechü

57 Süsia Jisu tezeketuokâ puo ze phichükezhathâu Kaifa
kinu vâta; sünusü leshükesithâkâ mu pehükâ vâ kengu ba.
58 Sirâ Pitor puo tsâpenuomodi puo siamedzi zâvâ phichü-
kezhathâu kitiazha tsâlie, sidi kedipuo chütieshi kechü
59 mehâshü tuoüdi le chaliekâ dânu bata. Sükisü phichüke-
zhakâ mu mechükehou pete Jisu dukhrikewa hrüdi puogei
60 ketijü zhapu pfüsieru; ketijü zhapu kekra vâr zârei, die
puotou puorei ngulie mota. Sirei kenuotsatienu mia
61 kenia vârdi sie, Themia hauha hadzü, "A Jihova rüsuo-

kiu bierhuowadi zha se nu chülalie vi," isilie; sita.
62 Sitse phichükezhathâu siethaliedi puo üse, Nâ mhapuo-
rei pulamo zâ tuoü ma? hakâha n gei mhapu ketha ha
63 nâ. kiütha ga? sita. Derei Jisu kemekrie zei thata.
Sitse phichükezhathâu sie puo üse, A rheiseituokezha
Jihova zase n bu rüsedi putuo, nâ Jihova Nuo-u Khrista
64 zâ mo mo ga? Pie hie ki pushüchie: sita. Sitse Jisu
sie puo üse, N dieu zâ ; derei a niekâ ki pushütuo, thesia
niekâ Themianuo-ua Kekuo-u zatsa keba, mu teigei ke-
mhou geinu kevâr ngutuo; sita.
65 Sitse phichükezhathâu puopfe puonei chierhadi sie,
Puo *Jihova* kethadie pute: ukâ zhapu pfüla sa se kedi-
puo chüta? harie, niekâ thuorei puo *Jihova* kethadie
66 silieta zeru: niekâ kedipuo medâ tha ga? sita. Sitse
67 ukâ lasie, Puo bu siata rei vi; sita. Sükisü ukâ puo
mhâ metsiadi duthepie puo vü: mu huomia dziezhü pie
68 puo vüdi sie, Harie, Khrista, supuonie n vü shiü, hie ki
siadzekesidie pushü thia; sita.

PITOR JISU DZE PUMVÜTA KECHÜ

69 Sükisü Pitor kitia chazoutsa baru: rüümiapfüpuo puo
70 ki vârdi sie, Nâ rei Galil-u Jisu zetuo dia; sita. Derei
puo ukâ petekâ mhâdzü nunu moüdi sie, A n diepu si
71 mo; sita. Süsia puo tuola kifükhrâ praru, rüümia ke-
kreipfüpuo puo ngudi sie, süki kethakâ üse, Themia hau
72 rei hadzü Nazaret Jisu ze tuozâ; sita. Sitse puo mo-
73 üladi rüsedi sie, A themia süu simowe; sita. Süsia zaki
süki kethakâ krâpuo vârdi sie Pitor üse, Nâ rei themia süu
krâmiapuo kethâ zâ; n die nunu n silieta zeru; sita.
74 Sitse puo rüse khuboudi sie, A themia süu simo zâ; sita.
75 Mu sümesetou kisü thevü khou parta. Süze Pitor-a Jisu
puo ki, Nâ thevü kekhou mhâdzü va se a dze pumvü tatuo,
isikeshüdieu rükralie. Sidi puo kitia vâdi krapie mha-
puo chüta.

JISU TEPIE PILAT DZIE NU SHÜKEWA. PUO GOUWA
NUDI HUKUM KHASHÜKEWA. KRUS GEINU PUO
GOUKEWA. MU SÜKISÜ KEMERIE CHÜKETA

27 Süsia teisâlietse phichükezhakâ mu themiakâ dânu
2 pehükâ pete Jisu dukhriwa tuoüdi vâ kerüchü: sidi ukâ

mhapie puo *dzie* phaliedi puoze vâ urüna mhâ kezhau
Pilat dzie nu shüwa.
3 Sükisü puo tekeshüu Judas mia Jisu pejâwata kechü
siliedi puonou kemezhiedi raka serürkâ sü selavâr phi-
4 chü kezhakâ mu pehükâ tsüladi sie, A jâkemomia khapie
mia bu biekhri tuoü kechü a phumate; sita. Derei
5 ukâ sie, Hie medâ puo mo; nthuo lelie; sita. Sükisü
puo raka sükâ kelhoupie kerüsuokinu shüwadi tuota;
6 sidi puothuo vâdi kerüchakhrita. Süsia phichükezhakâ
raka sükâ chüliedi sie, Ha thezia ma zâ kechüla khapie
7 rakabou nu kezhü thezhâ mo; sita. Sidi ukâ vâ kerü-
chüdi sükâpie lithâu kijü khrüliedi sünunu rüsâmia khru
8 tuoüta. Süla thiaha rei lie süu üse Thezia lie ütuoya zâ.
9 Sükisü thiadzü Jeremia siadzekesiu bu, Israel mia nuo-
nuo huomia puoma pukeshü, süuma raka serürkâ sevâdi
10 sükâ pie Niepuu aki pu keshümhie, lithâu kijü khrü, isipie
kezhüdieu tseiliete.
11 Süsia Jisu vâ rüna süu mhâ kezhau mhâdzünu tha-
lietse, kezha süu puo ketsâdi sie, Nâ Judakâ kediu ma?
12 sita. Sitse Jisu sie puo üse, N zâ; sita. Derei phichü-
kezhakâ mu pehükâ puo pejâ kesieki puo mhapuorei
13 pumota. Sükisü Pilat puo üse, Mia kezhapudi n gei
14 mha kedithede puthaga, nâ simo zâ ma? sita. Derei
puo puoki diechayâ puorei pulashü mota: süla kezha
15 süu puo ngâ phita. Sirâ thenyi süunu kezha süua the-
miakrâkâ kedie ukâ medâmia puo khashü ukâ tsü kechü
16 thezhâ tuo. Mu sükisü Baraba ükechü kedie mechü
17 sipuo ba. Süla ukâ vâ kenguliet se, Pilat sie ukâ üse,
Abu kiu kha niekâ tsükeshü niekâ medâ tuo ga?
Baraba tâmo? Jisu Khrista ükezhau tuo ga? sita.
18 Mhakekreilamonyü ukâ puo ngukemvü la puo khapie
19 puodzie nu shü zâ kechü puo si keba la. Sidi puo ke-
tsâkechü bau nu kebaki puo kimia mia ketsepie puoki
shüdi sie, Nâ miathâ süu gei mhapuorei chühiezâ chie;
mhakekreilamonyü a thia a mhâgei nu puo la kemezhie
20 phi zâ kechüla; sishü. Derei phichükezhakâ mu pehü-
kâ Baraba chalie mu Jisu dukhriwanudi themiakrâkâ
21 ketsüshü. Sirei kezhau lasie ukâ üse, Abu hania kiu
khashü niekâ tsükeshü niekâ medâ tuoga? sita. Sitse
22 ukâ sie, Baraba chie; sita. Sitse Pilat ukâ üse, Di sirâ,
abu Jisu Khrista ükechüu pie kedipuo chüta? sita.

Sitse ukâ pete sie, Puo pie krus geinu gouwa chie; sita.
23 Sirâ puo sie, Kiüdita? Puo mhakesuo kikechüpuo chü-
wadi ga? sita. Sirei ukâ shiepie mhapuo chüdi sie,
24 Puo pie krus geinu gouwalie chie; sita. Sidi Pilat
kuokelieu monyü mhakebvükechü krakechü sierta
kezhü la, puo themia krâkâ mhâdzü nunu dzüpie
puodzie meteidi sie, Themia kemiathâ hau kedukhri
tsatie zâwe a mesa mezhüzâ ho; niethuo niezha ho; sita.
25 Sitse themia sükâ petekâ lasie, Puo zia *pepra kechü zhakhra*
bu puothuo hie gei mu hie nuonuo geirei vârlie; sita.
26 Sitatse puo Baraba khapie ukâ tsüshüwa mu puo Jisu
vüwadi khapie krus geinu gouwa nudi ukâ dzienu shü-
wata.
27 Sükisü kezhau chüpaihikâ Jisu ze mechübouunu vâdi
28 chüpaihikâ petekâ bu vâr puo houpfüthalie. Sidi ukâ
puopfenei rhuowadi pfe kemeriepfüpuo pie puobu dzielie.
29 Sidi ukâ zohu, pie keditsürepuo chüpie puo tsüre shü mu
tekhriepuo pie puodzie puo zatsa shü; sidi ukâ tsu puo
mhâdzünu khoutoupfü baliedi puo kredi puo keludi sie,
30 Harie Judakâ kediu, kuokelieu chüliechie; sita. Süsia
ukâ puo mhâmetsie mu tekhrieu chüpie puotsü vü.
31 Sirâ ukâ puo pie kethekre kechü sia puo geinu puopfe lhe-
wadi puothuo puopfenei pie puobu selaliedi krus geinu puo
gouwa tuoüdi puo merhashü zevâta.
32 Sidi ukâ prazhütse Simon ükechü Kurinmiapuo ngulie:
sitse ukâ puobu *Jisu* krus pienudi puo kemvüchüdi puo
telie.
33 Sidi ukâ tuovâ Golgatha ükechü, puo cha Miatsü
34 tsâru ükechü kijü, tsâlie; di ukâ khuobedzü pie kepfü sa
kereikechü pie puo bu krianushü: derei puo süu liepie
35 methadi kria nyü mota. Süsia ukâ puo pie krus geinu
gouwadi puopfe puonei pie chithi khelipfü chüdi ukâ thuo
36 kezalie; sidi ukâ süki badi puo pfebata. Sizâmonyü ukâ
37 puotsü mhâgeinu puo pejâkechü die, Hauha Judakâ
38 Kediu Jisu we, ikechü thushü. Sükisü kerügumia mia
kenia rei, miapuo pie puo zatsa mu miapuo puo vitsa idi
39 puo sa krus geinu gou. Sükisü kekhâ keke khekâ puo
40 krenyüdi tsülâdi sie, Nâ kerüsuoki biepesuowadi zha
senu chülie tuoü ketuo-u, nâ nthuo n kelalie chie; nâ
Jihova nuo-u ürâ, krus geinu tuo kerliechie! sita.
41 Süsütuoi phichükezhakâ rei, leshükesithâkâ mu pehükâ

42 ze puo kredi sie, Puo mia kekreimiawe kelalieya; derei
puothuo puo kelalie kenjü. Puo Israel kediu zeru;
puobu tsie krus geinu tuo kerlie chie, silie lirâ hie puo
43 pelelie tuo. Puo Jihova peletuoya zeru; Jihova bu puo
ngu puonei râ, puobu tsie puo kelashü chie: puo, "A
44 Jihova nuo-u zâ" isituoya zeru; sita. Sizâmonyü puo
sa krus geinu goupie kezha nia rei die sükemhie pu puo
kerhieta.
45 Sirâ barâbazhü nunu vâ keba se kevü ketsâ rüna süu
46 petenu zeiboui batsâta. Süsia keba se kevü meseki Jisu
melie shiekhouidi sie, Eloi, Eloi, lama sabakthani, puocha
47 A Jihova, a Jihova, nâ kiüdi a khawata ga? sita. Sitse
süki ketha huomia die süu kesiki sie, Themia hau Elia
48 kie zhie; sita. Sitse ukâ miapuo ta mhavâ spünj pfüpuo
chüpie kekhrâdzü nu seliedi pie tekhriepou ,puo nunu
49 khapie puobu kria. Derei themia kekreikâwe sie, Tsiehie-
luo; Elia puo kelalie tuoü vârtâ mo lhe shiü, phi ba khe!
50 sita. Süsia Jisu melie shiekhouiladi puo ruopfü khashü-
51 wata. Sitse, harie, kerüsuokinu pfepie khapie kezhau
puotsüle geinu rürhatsu puothâtsü tsâdi rürha kenia chü-
52 ta; sirâ kiüki rei shüta, ketsie rei prâ krakrata. Mu
mekhrukâ rei chie parta; sirâ siakezhü kemesakâ mâ
53 kekra rei bu rheila sielie; sidi sükâ ukâ mekhrukâ nunu
pardi puo rheilaketa sia ukâ tuose rüna kemesau nu ledi
54 themia kekra bu ukâ ngu. Sükisü kriamhâkezhau mu
puo ze Jisu rükhou kethakâ kiükishü keta mu mha chü-
keta khekâ ngukelieki michiepie mhapuo chüdi sie, Hau-
55 ha Jihova Nuo-u kethâ zâ; sita. Sirâ Galil nunu Jisu
siamedzidi puo lie chütuo keta thenumia kekra ratsa
56 thadi mehâtha: mu sükâ dânu Maria Magdalin, mu
Jakob mu Joses unia zuopfü Maria, mu Zebedi nuonia
zuopfü rei sa tha.

JISU PIE KHRUKEWA MU RÜKHOU KEDAKESHÜ

57 Süsia thevatiaki Arimathia nunu kevâr puoza Josef
ükechü kenyimiapuo vâr; puorei thiadzü Jisu siadzimia-
58 puo chüvár. Themia süu tuo Pilat ki vâdi Jisu mâ cha.
59 Sitse Pilat-a khashü nushü. Sidi Josef-a puomâ pievâ
60 linen pfe kemesa pfüpuo pie kezüliedi pie püothuo puo
mekhru kesa puo thiadzü ketsiepuo hâpie kezhüu nu pie-

zhüwa: sidi ketsie kethekei kechüpuo ketupie mekhru
61 süu kikhanu mekawadi tuota. Sirâ Maria Magdalin, mu
Maria kekreipfü rei vâdi mekhru süu mhâdzü nu bata.
62 Sirâ, süsianhia mhakese kezha sianhia phichükezhakâ
63 mu Farisikâ keze Pilat ki vâdi sie, Kezhau, mia se tuoya
kezha hau puo kerheiki, "A zha se sia rheilasielie tuo,"
64 isikechü hie puo die süu rükraliete. Süla zha se ketsâ
puo mekhru pfemenuo balienu kechü hukum khashü chie,
puoa pethakeliekâ vâr puo rügu pieliedi themiakâ ki puo
kesiakâ dânunu rheilasiete isita rei silielhâ: silirâ mhake-
65 bvükechü theriau ki rei thelauwe suokuotatuo; sita. Si-
tse Pilat ukâ üse, Rükhou zeliedi vâdi niekâ thuo chülie
66 kevichie pfemenuo selie chie; sita. Sitse ukâ vâdi utsieu
gei mohor vüwadi rükhou kha sünu shüliedi mekhru pfe
menuo bata.

JISU RHEILAKESIE, MU PETHAKELIEKÂ KI JISU DIE THELAU

28 Sirei kerleizha tseitadi deobazha theria chülata tuoü
kezhü tiaki Maria Magdalin mu Maria kekreipfü unia
2 mekhru mehâtuoü vâr. Ru harie, kiükishü pie mhapuo
chüta; mhakekreilamonyü Niepu dieliemiapuo teigei nu
3 kerdi, vâ utsieu bieketuwadi sü gei bata kechüla. Puo
ngupie teikemela tuoi mu puopfe puonei krapie pekrie
4 tuoi bata: mu puo keprei la rükhoukâ pepie kesiamia
5 mhie pfüzhüta. Sirei teigei dielieu sie thenukâ üse, Nie-
kâ michiehiechie. Niekâ mia puopie krus geinu goukewa
6 Jisu pfüvâr zâkechü a sibate. Puo hanu zhü mote; mha-
kekreilamonyü puo thiadzü pukeshü mhiei rheilasieta zâ
kechüla. Niekâ phirdi Niepuu pie kezhü chünu mehâchie.
7 Sidi tuo kenourhei vâ puoa pethakeliekâ ki, "Puo kesiakâ
dânunu rheilasiete" ikechü pushüchie. Sirâ harie, puo
niekâ mhâdzüria Galil nu vâtazhie; niekâ vâ sünunu puo
8 ngülietuo. Harie a niekâ ki pushü ho. Sita. Sitse ukâ
michie mu ukâ neipie mhapuo chüdi tuo kenourhei me-
khru chiepradi die sükâ pie puoa pethakeliekâ ki pushü-
9 nyüdi ta vâta. Si vâtse harie, Jisu ukâ dzüliedi sie, Keviu
chülie; sita. Sitse ukâ ke puophi biedi puo rüsuota.
10 Sükisü Jisu ukâ üse, Niekâ michiehiedi vâ a siazekâ bu tuo
Galil nu vâlie nu shüchie, ukâ vâ sünu a ngulie tuo;
sita.

11 Süsia ukâ vâ kezhünu, harie, rükhoukâ huomia rüna-
nadiu nu vârdi mhachüketa khekâ pie phichü kezhakâ ki
12 pushüwata. Sükisü ukâ vâ pehükâ ze kenguliedi kerü-
chülie keta sia ukâ raka kekra khapie chüpaihikâ tsüdi
13 sie, Niekâ, "Puoa pethakeliekâ thuo theva ze vârdi hie
14 ze kezhünu puo rügupiete we," isiliechie. Mu die hau
urüna mhâ kezhau nyienu vâlie lirâ, hiethuo puo rüchülie
15 tuo; nie bu nienou mezhie lielhâ; sita. Sidi ukâ raka
sükâ lieliedi mia ukâ ki pukeshü kemhie chüta: sidi die
süu vâr tsieha ketsâ rei Judamia dânu kepu vâr zhü zâ.
16 Sirei pethakelie kerepuokrükâ Jisua thiadzü ukâ ki
17 pupie kezhü Galil nu kijüthouu gei vâta. Sidi ukâ vâ
puo ngulietse ukâ puo rüsuota; derei huomiawe peletou
18 mota. Sükisü Jisu ukâ ki vâdi ukâ rüchüdi sie, Teigei
19 rei mu kijü rei kekuo petepie a tsüwatewe. Süla niekâ
tuo vâdi themia neiükâ pete bu a siadzi chülie, sirâ Apuo
mu Puo Nuo mu Kemese Ruopfüu za nunu sükâ baptaiz
20 chüshülie: sidi ukâ bu a niekâ ki pukeshükâ pete chüü-
zelie ketuola ukâ pethashülie chie. Sirâ harie, A kenuo
kenuotsa ketsâ rei niekâ ze seituo zâtuowe. Sishü wata.

Calcutta:—Printed by P. Knight, Baptist Mission Press, and published by
A. W. Young, for the British and Foreign Bible Society,
23, Chowringhee Road.

Mark Thukeshü Dieliekevi

JOHAN MIA BAPTAIZ CHÜKEZHAU MHAPUPIE MIA KIA KECHÜ

1 Johova Nuo Jisu Khrista dieliekevi die theriau.
2 Thiadzü siadzekesiu Isaya leshüda nu,
Haric, n zie kengu mhâdzü a achalieu ketseshü-
tuo,
Puo n cha kesetuo;
3 Nhatsa nunu shiekhouidi,
Niekâ Niepuu cha keselicchie;
Puo chatsekâ chükemezhülie chie,
Isiketuo pfeu sü puo zâ;
isikechü thupie kezhü tuoi.
4 Süsü tuoi Johan mia baptaiz chükezhau nhatsa nu
vârdi kephuma valie ketuola thenou kedilie ketuo bap-
5 tism se mia petha. Sükisü Judia kijü pete mu Jirusalem
mia pete puo ki pradi uthuo ukephumakâ phra phredi
Jordan rür nunu puodzie nunu baptaiz chüphrelio.
6 Sirâ Johan süu ut mie pfe se mu chüzhü chiephapie puo
7 chiephapfü, sirâ ku mu nhapfidzü pfü chü. Sükisü puo
mia pethadi sie, A ki zhakuo kechüu a siatsatie vârzhie;
8 a nuketsu puo phikou pha phrei reilie sü mo. Awe dzü-
nunu niekâ baptaiz chüya kezha zâ; derci puowe Kemesa
Ruopfünunu niekâ baptaiz chü zâtuo; sita.

MIÂ BU JISU BAPTAIZ KECHÜ MU PUO KEDÂ KECHÜ

9 Sirâ sükisü Jisu Galil kijünu Nazaret nunu pardi Jor-
10 dan rür nunu Johan dzie nunu baptaiz chülie. Sidi dzü
nunu par zhütse metha, puo teikâ kâkeshü mu Kemesa
11 Ruopfü mekhrupfü mhiei puogei ker kezhü ngulie. Sükisü
teigei nu, Nâ a Nuo a khrieu, nâ a neithâu zâ! isikechü
puvâr.
12 Sirâ sitsemetha Ruopfüu puo ketsüpie nhatsanu shüwa.

13 Sidi puo nhatsa nunu Satan bu zha hiedia puo kedâ;
sükikâ puo nhachükâ ze ba; mu tcigeidielieka puo liechü
ba zâ.

Jisu Galil kijü nunu mia petha chie kesie. Puo Pitor, Andria, Jakob, mu Johan hakâ mia diakâ kiekelie

14 Sirâ mia Johan telieketa sia Jisu Galil nu vârdi Jihova
15 dieliekeviu pie mia pethadi sie, Puotei sü tsâte; Jihova
kedi vâr penuo bate: niekâ niekâ nou kediliedi dielieke-
viu pelelie chie; situota.
16 Sidi puo Galil dzükezha khie merhie vâ kezhüki Simon
mu Simon siazeu Andria unia dzükezha nunu jal pie khuo
17 vaketuo ngulie; unia khuo ketemia zâ kechüla. Sitse
Jisu unia üse, Nnia a siamedzilie chie; sirâ a nnia bu
18 themia kete chüta tuowe; sita. Mu sishütsemetha unia
19 jal khawadi puo siamedzita. Süsia puo saza vâzhüru
Zebedi nuo-u Jakob mu puo siazeu Johan unia rei rou
20 nunu jal pekhuo badi ngulie. Sitsemetha puo unia kie
sie: mu unia uniapuo mu kituo zhakhrü zeketuokâ bu
rounu batadi puo siamedzita.

Jisua Kafarnaum nu mu Galil kijü luki haki nu mia petha kechü mu ungâ mhathâ neiü chükechü

21 Süsia ukâ Kafarnaum nu vâlie; sitsemetha puo ker-
22 leizhanhia kehoukinu ledi mia petha. Sükisü puo leshü-
kesithâkâ mhie monyü kekuo kenyimia mhiedi ukâ
23 petha keshü la ukâ puo die la ungâ phita. Mu süme-
setoukisü mesakemo ruopfü bu puo kebizetuo ketamia
puo vâr ukâ kehouki nu ba; ru süu shiekhuoidi sie,
24 Nazaret Jisu, Nâ hie gei kedipuo chü tuoü vâr ga? Nâ
hie biepesuowa tuoüdi vâr ma? Nâ supuo shi kechü,
25 a n si; nâ Jihova kinu kepar Kemesau zâ! sita. Sirei
Jisu puo kechüdi sie, Nâ kemekrieta liechie; sidi puo
26 nunu tuo partaliechie! sita. Sitse mesakemo ruopfü
süu puo biepechü penyüphi shüdi shiekhouidi puo geinu
27 parta. Sidi ukâ bu ukâ ngâphredi ukâ thuo kepudi sie,
Kia ha! kepetha kesapuo ze ha! themia hau puo

kekuoü mesakemo ruopfükâ ki rei mhapushü râ, sükâ
28 puo die zeta ze! sita. Sitse Galil kijü petekâ nu lutsa
hatsa puoza kemeyie süu kepubou vâta.
29 Süsia ukâ kehouki sününu pratatsemetha ukâ Jakob
mu Johan zesadi tuose Simon mu Andria unia ki nu leta.
30 Sükisü Simon hiapfü ruki zhü; ru mia süpfü dze pie
31 Jisu ki pu mha shü. Sitse puo ledi puodzie teshüliedi
puo phoushüru puo ruki mota; sidi puo sie ukâ liechü
bata.
32 Süsia thevatia niaki letatse mia mhachü ketuo khekâ
mu terhuo kesuo bu ukebi zetuo keta khekâ ze puo ki
33 vâr. Mu rüna süunu themia petekâ vâr kikha ki kengu
34 phrelie. Sidi puo kechükenyü neiükâ uvaketuo kekra
chükeshürhâshü, mu terhuo kesuo kekra whuowa; sirâ
puo terhuokesuokâ bu diepu mota, ukâ puo si ketala.
35 Sirâ khise teisâ mo philuo kechünu puo sie kitia vâdi
36 tuose mia tuokemorapuo vâdi sününu cha bata. Süsia
37 Simon mu puo ze ketuokâ puo siamedzi vâta; sidi ukâ
puo nguliedi sie puo üse, Themia pete n pfüzhie; sita.
38 Sitse puo ukâ üse, Ukâ tuose rüna hakâ kekreikâ nu
vâta khe: abu vâ sükânu rei mia petha shü ketuola
mhakekreilamonyü a süula hanu vâr kechü zeru; sita.
39 Sidi puo Galil kijü petekâ nu ukâ kehoukikânu vâdi mia
petha mu terhuo kesuokâ rei whuowa.
40 Sizâmonyü lepra kechümiapuo puo ki vâr puo mhâ-
dzünu khoutou pfüliedi puo ki chabeidi sie puo ki, Nâ n
41 medâ lirâ, nâ a chüpevi shülie vi; sita. Sitse puo
puonou mezhiedi puodzie chapie süu biedi puo ki, A
42 medâwe; nâ viliechie; sita. Mu sitsemetha puogei le-
43 prakechü jüta, sidi puo chüpevishü. Sirâ puo puo
44 kekha beishüdi kenourhei puo ketsedi sie puo ki, Nâ
miapuo kirei mhapuorei pumo tuoü kechü le ter zâliechie:
sizâmonyü nâ phichüu ki vâdi n mâpie puo pekiachie,
sidi ukâ bu silie ketuola n chükemesalie keta ruothâ
45 thiadzü Mosa pupie kezhükâ chüwalie chie; sishü. Sirei
puo vâdi süu dze puphishü tuoüta mu luki haki themia
bu sivâta kechü, Jisu bu meyie rünapuo nu rei lelie suo-
tadi vâ themia kejükâ nu ketuo zâta: sirâ mia lutsa hatsa
nu puo ki vâr.

Jisua Kafarnaum rüna nunu kerünyiemiapuo chüpevikeshü

2 Sirâ zha huoyâ sianu Jisu Kafarnaum nu la letse puo
2 puo kinu ba ükechü mia sivâta. Sidi themia kekra vâr
kengulieta kechü vâr kikha ketsâ rei themia tha jü zâta:
3 sitse puo ukâ ki diepu sieta. Sükisü mia dia kerünyie-
4 miapuo pie puo ki vâr. Mu ukâ themia krâkâ la puo ki
lelie kenjü tadi ki mhâ puo tha mesenu biephalie: sidi
ukâ biephalietse metha kerünyieu bu kezhü zhü sadi puo
5 kha kerünuoshü. Sitse Jisu sükâ kepele nguliedi sie
kerünyieu üse, Anuo n kephumakâ vashüwate ho! sita.
6 Sirei leshükesithâkâ huomia sünu baru, ukâ ukânou nu
7 medâdi sie, Themia hauha kedipuo chüdi hakemhie puya
shi? Puo Jihova thate. Jihova rürbei zâ kemosia,
supuonie mia kephuma vashü mia tsülie vi ga? sibata.
8 Sitsemetha Jisu ukâ ukâ nou nu sikechü lekeba puothuo
puo ruopfü nunu siliedi sie ukâ üse, Niekâ kedipuo chüdi
9 niekâ nounu hikechükâ leya ga? Kerünyieu ki, "N
kephumakâ vashü n tsüwate ho," ikechü kepu, mu,
"Siedi n zhü chüpie cha tuotalie chie," ikechü kepu,
10 haniaha kiu pu rüükuo tuoga? Sirei kijü themia ke-
phumakâ vashü tsülie ketuo Themianuo-u kekuo bake-
11 chü niekâ bu silie kenyüla (puo kerünyieu üse), A n bu
siedi n zhü se n kinu vâliechie; isikechü pukeshü zâ;
12 sita. Sishütsemetha puo ukâ petekâ mhâdzü nunu puo
zhü se tuoprata; sitse ukâ petekâ ungâphi mu Jihova
tsedi sie, Hie mhakipuorei hakemhie nguchie mozâ;
sita.

Levi kiekelie, mu mevâ kechü dze mha pupie mia petha keshü

13 Süsia puo tuola dzükezha khieki vâzhü; mu themia
krâu pete tuo puo ki vârlie, sitse puo mhapupie ukâ petha-
14 shü. Sirâ puo sivâ kezhüki, puo Alfia nuo Levi khezha-
nuo kekhruo banu keba nguliedi sie puo üse, Nâ a
siamedzilie chie; sita. Sitse puo rei sie puo siamedzita.
15 Süsia puo themia süu kinu hie tuoüdi vâ balie, sükisü
thesâkeliekâ mu kephumakâ kekra vâr Jisu mu puoa
pethakeliekâ ze balie: ukâ themia kekra, mu ukâ puo

16 siamedzi tuota kechüla. Sitse leshükesithâkâ mu Fari-
sikâ, puoa kephumakâ mu thesâkeliekâ ze mhachü keba
ngutse sie puoa pethakeliekâ üse, Puo kidi thesâkeliekâ
17 mu kephumakâ ze mhachü mhakriaya ga? sita. Sirâ
Jisu die süu silietse sie sükâ üse, Keshürhâmia daru-
kesimia zepie mhapuorei kechü jü, derei kechümia la zâ:
aa kephumamiau morâ miathâkâ kie tuoüdi vâr zâ mo.
18 Sirâ Johan siadzikâ mu Farisikâ mevâvâ vâr: süki
mia vâr puo ki, Kidi Johan siadzikâ mu Farisikâ sia-
dzikâ mevâ vâya, sirei n siadzikâwe mevâyamo ga? sidi
19 ketsâta. Sitse Jisu sie ukâ üse, Miapuo thenuliedi *mia
ze hiekechüki* yasau ukâ ze kebanu puo khriethâkâ bu
mevâlie vi ma? yasau ukâ ze kebachie ukâ mevâlie
20 kenjü. Derei puotei vârtuo, mu ukâ kinu yasau zeta-
21 tuoü kechüki, sünhia ukâ mevâtatuo. Miapuorei pfe
rürtatakemo yâpuo sevâ pfekra gei shüdi pekhuo kesaya
mo: siümhalinâ sevâ pekhuo keshü upfeyâ luu shürha-
pfütaya, *puocha* kesau keweu *shürhapfütaya*, sidi rürha
22 pesuo kuotaya. Sirâ miapuorei khuobedzü kesa üse
chüzhüsü kewenu shüya mo: sishü ümharâ khuobedzü
bu chüzhüsü pfüphawatuo, sidi khuobedzü mu chüzhüsü
rei pekawataya: derei mia khuobedzü kesapie chüzhüsü
kesanu *shüya*. Sita.

PETHAKELIEKÂ TALHAKRE MERHE KECHÜ. JISUA KERLEIZHANHIA DZE PUPIE MIA PETHA KESHÜ; MU PUO MIABOU SIAKETAMIA PUO CHÜPEVI KESHÜ

23 Süsia kerleizhapuo nhia puo tuose mia lievupuo nu
tsu zhü ru; puoa pethakeliekâ chatuo chakhra mialha
24 kre merhe tuota. Sitse Farisikâ puo üse, Harie, ukâ
kidi kerleizhanhia chükechü thezhâ kemo ha chüya ga?
25 sita. Sitse puo ukâ üse, Thiadzü David mhachülie
kenjü, mu merürketaki puo mu puoze ketuokâ reisa
26 chükechü niekâ mhakipuorei phrü mozâ ma? Abiathar
phichükezha chükebaki puo Jihova kinu ledi phichükâ
zâ kemosia chükechü thezhâ kemo se-mia-kia-ketuo-
niekhrüda chü, sidi khapie puoze ketuokâ rei tsü moüma?
27 sita. Sidi puo ukâ üse, Kerleizha la themia chüshü mo-
28 nyü, themia la kerleizhau chükeshü zâ. Süla Themianuo-
u kerleizha mhâ rei niepu zâ. Sita.

3 Süsia puo la kehouki nu le; ru miapuo puodzie siadi
2 sünu ba. Süki ukâ puo pejâkelie ledi kerleizhanhia puo
themia süu chükeshürhâ shü tâ nhomo shi idi puo mehâ
3 terür ba. Sitse puo puodzie kesiau ki, Siedi phirliechie!
4 sishü. Sidi puo ukâ üse, Kerleizhanhia *mia gei* mhakevi
chükechü mo *mia gei* mha kesuo chükechü thezhâ ga? mia
chüperhei tuo mo mia dukhri tuo ga? sita. Derei ukâ ke-
5 mekriezei bata. Sitse puo ukâ noukere lepie puo nousuo
kechüla puo neimodi reipra lutsa hatsa ukâ mehâdi themia
süu üse, N dzie chashüchie! sita. Sitse puo chashü di puo-
6 dzie chüpevilashü. Süsia Farisikâ kitia vâdi kenourhei
Herodiamiakâ ze Jisu biepesuokewa ledi puo la kerüchü
bata.

Galil dzükezha khie kinu themia kekrâ Jisu siamedzi keta

7 Süsia Jisua pethakeliekâ ze krei dzükezhatsatie vâta:
sitse Galil nunu themia krâdipuo puo sia medzita;
8 sizâmonyü Judia nunu, mu Jirusalem nunu, mu Idumia
nunu, mu Jordan rür khie lutsa khienu, mu Tur mu
Sidon merhiekâ nunu themia krâdipuo rei, puo mha-
9 kezha phiphi chükeshü sikelie la puo ki vâr. Sitse puo
miabu puo ge mo tuoüdi themia krâu la pethakeliekâ bu
10 rou kechüyâpuo pie puo pfebalie nuta. Puo themia
kekra chükeshürhâ keshüla ukechü nyiketuo khekâ puo
11 bie tuoüdi puo ge toutou zhü kechüla. Sirâ mesakemo
ruopfükâ rei puo ngutsemetha tsu puo mhâdzünu zhü-
liedi shiekhouidi sie, Nâ Jihova Nuo-u zâ, isita tata.
12 Sirei puo ukâ bu puo rüli pupie mia pesi hienudi ukâ
khabei shüshü tuota.

Jisua pethakelie kerekenia kedaliedi apostel kam khapie ukâ tsükeshü

13 Süsia puo kijüthou gei vâdi puo medâmia bu puo ki
14 vânudi kieta; sitse sükâ puo ki vâ. Sükisü puo mia
kerekenia bu puo ze tuo nu, mu puo ukâ ketsepie mia
15 petha tuoü, mu terhuokesuokâ whuolie ketuo kekuo kha
16 ukâ tsü tuoüdi ukâ kedalie. Sükâ: Simon, Puo süu üse
17 Pitor chüketau, mu Zebedi nuo Jakob mu Jakob siazeu

Johan; puo sünia zathâ pie Boanerges, *puocha teikese*
18 *nuonia*, chüshü: sirâ Andria mu Filip, mu Bartholoma,
mu Mathi, mu Thoma, mu Alfia nuo Jakob, mu Thadia,
19 mu Kananmia Simon; sirâ puo tekeshüu Iskariot Judas
rei sa.

JISU NUO KINUKÂ PUO ÜSE MECHIEMOTA ÜKETA. LESHÜKESITHÂKÂ PUO MELEKETA; MU JISU UKÂ KI MHA PULA KESHÜ

20 Süsia puo kipuo nu lelie. Sitse themiakrâkâ vâr
21 sünu kengulie; sidi ukâ bu mhachü reilie kenjüta. Mu
puo kinukâwe süsü sidi vâ puo telie tuoü tuota: mha-
kekreilamonyü ukâ sie, Puo nyata zâ, isi tuo ketala.
22 Sirâ Jirusalem nunu keker leshükesithâkâ rei sie, Puo
Belzebub ze tuote, mu terhuo kesuo kedi süu zedi puo
23 terhuo kesuokâ whuo tuote, sita. Sitse puo sükâ kie
puo ki shüliedi kedieviidi ukâ üse, Satan kikidi Satan
24 whuolie viga? Mu kedi kehupuorei puo thuo puo pfü-
25 phrâta lirâ, kedi süu balie kenjü. Sirâ ki kehupuorei
26 puothuo puo pfüphrâta lirâ ki süu bakelie jü. Mu
Satan rei puothuo puo ngumvü siedi kepfüphrâta lirâ puo
27 rei balie kenjüdi kata tuo. Sirei miapuorei kekuomia pha-
lie ria kemosia puo kinu ledi puoviekâ selie kenjü; phalie
28 lirâ puo kinu viekâ selie tuo. A niekâ ki putou shütuo,
Themia nuonuokâ kephuma neiükâ mu ukâ mia thayâ
29 kezha kethadie neiükâ vashü ukâ tsü zâtuo: derei the-
mia kehupuorei Kemesa Ruopfü tha râ, mhakipuorei
vashü tsü lielhâ, sirei kechachie kephuma la puobu jâ
30 tuotatuo. Sita. Süusü ukâ, Puo mesakemo ruopfü
zetuote, isi ketala zâ.

31 Sükisü puo zuo mu puo siazekâ vâr kitia thadi mia
32 ketse puo kishüdi puo kie. Mu süki themia krâpuo puo
houpfü ba; ru ukâ sie puo üse, Harie, n zuo mu n
33 siazenuokâ n pfüvâr kitia thalie; sishü. Sitse puo lasie
34 ukâ üse, A zuo mu a siazenuokâ suomia ga? sita. Sidi
rei lutsa hatsa vâ puo houpfü kebakâ mehâdi sie, Harie,
35 azuo, mu asiazenuokâ! Mhakekreilamonyü themia ke-
hupuorei Jihova medâ chüüze kezhamia, sümia a siaze-
mia, a üpfünuo, mu a zuonuo zâ kechüla; sita.

LIECHIEMIAPUO PIE KEDIEVIKESHÜ

4 Süsia puo dzükezha khiekinu mia petha lasie. Sitse
themia krâdipuo vâr puo ki kengulie; süla puo rou-
puonu ledi dzükezhanu bata; mu themia krâkâ pete
2 dzükezha khie kesânu balie. Sitse puo dievii nunu mha
kekra pupie ukâ petha, mu ukâ petha kechüki puo ukâ
3 üse, Rünyüliechie, harie: tsia vakezhamiapuo puo lha-
4 tsia pie vatuoü tsu: ru puotsia vashütse huomia te
5 chakhie tsuta, sitse perakâ vârdi sükâ pachülie. Mu
kekrei huo te ketsie tsâru rünyâ shüzhükemo nu tsuta,
6 sidi rünyâ shü kemo la tsü mha par: di niaki siertse
7 phie guzâwa, sidi puo mie kejü la rüwi tâta. Mu kekrei
huo te zohu dânu tsuta, di zohu lhou sie puo gepie
8 puobu puosi puorei rüchülie mota. Mu kekreikâ te
rünyâ kevinu tsulie, di tsü mu pechü sie puosi rüchülie;
sidi si serür, mu si hiesorou, mu si kriapuo ketsâ rüchü-
9 lie; sita. Sidi puo sie, Themia kehupuorei unyie nyidi
rünyü kenyümia, sümia bu rünyülie chie; sita.
10 Süsia puo puorürbei kebaki puo houpfükebakâ, kere-
keniakâ zesadi dieviikâ dze puo ki ketsâta. Sitse puo
11 sie ukâ üse, Teigei kedi dze die kesouu khapie niekâ
dzienu shüwate: derei chazou kebakâ kiwe dievii nunu
12 mhakehupuorei kha ukâ kishüya. Mhakekreilamonyü
ukâ kenguwe ngutuo derei silielhâ, mu ukâ kerünyüwe
rünyütuo derei lelielhâ; ukâ bu hwi lavârdi ukâ *kephu-*
13 *ma* vakelie kepreila. Sidi puo ukâ üse, Niekâ dievii hau
simo zâle? silirâ kikidi niekâ dievii petekâ silieta?
14 Tsia vakezhau dieu pie vashüya. Cha khiekikâ, dieu te
15 ukâ nou le; sirâ ukâ süu silietse Satan kenourhei vârdi
16 te ukâ nou kele dieu sesetaya kezhakâ zâ. Süsütuoi te
ketsietsâru nu kelekâ, ukâa dieu silietse ukâ neisie idi
17 zemhalie; derei ukâ nou puomie kejü la zâpuoki rürbei
bakelie zâtaya; süsia dieu la kemezhie kechü, morei
upechüpenyü kechü sier râ ukâ nou kekrü mhataya
18 kezhakâ zâ. Sirâ huo te zohu dânu kelekâwe, dieu
19 siliedi tsiedâ kelhouki rülikâ lepie unoukenyü kechükâ
mu useyakezha kinyikâ mu mha kekrei kemchoukâ
ukânou ledi dieu ge pejüwadi ukâ si rüchülie motaya
20 kezhakâ zâ. Sirâ te kijü kevinu kelekâ zâwe, dieu
siliedi liepie uvie chülie, di ukâ si serür, mu hiesorou,
mu kriapuo rüchülieya kezhakâ zâ. Sita.

21 Sizâmonyü puo ukâ üse, Mia saki pie vâ sakiba
gei bamodi bie khrâ morei thezhü khrâ baya ü ma?
22 Mhakekreilamonyü pie mia pesipengu shü tuoü kechüu
sia mhapuorei keviapie kezhü jü; mu miabu silie tuoü
23 kechüu sia mhapuorei kepekhre jü zâ kechüla. Themia
kehupuorei unyie nyidi rünyü kenyümia sümia bu rü-
24 nyülieehie. Sita. Sirâ puo lasie ukâ ki, Niekâ mha kerü-
nyüu menuolie: niekâ pie mejükezhau pie mejüpie
niekâ tsüzâ tuo; mu sü zie rei kha sapie niekâ tsü zâtuo.
25 Mhakekreilamonyü themia kehupuorei kenyiu khapie
puo tsü zâtuo, mu themia kehupuorei kejüu puo kinu
puo ketuokâyâ rei chüseta zâtuo kechüla. Sita.

TELHA TSÜSIE ZHAKELIE PIE KEDIEVIIDI JIHOVA KEDI ZE KEMEJÜ KECHÜ

26 Sirâ puo lasie, Jihova kedi-a miapuo tsia se tsu kijü
27 prushüdi, theva vâ zeta mu teisâ lierâ sierürür idi puo
tsia kikidi tsüsie zhalieya shi kechü sikemo mhie zâ.
28 Kijüa puothuo puosi rüchülie, puonyü thelie ria, süsia
29 puokre, süsia puokrenu puoshü puotsu parlieya. Sidi
puo lha melietse metha lieyie tei tsâ ketala themia süu
puo zupfinuo se tsurya. Sita.

GAKRIETSIA PIE KEDIEVIIDI JIHOVA KEDI ZE KEMEJÜ KECHÜ

30 Sirâ puo lasie, Ukâ kikidi Jihova kedi pie mha ze
kemejülieta? morei kedipuo pie kedieviidi mia ki
31 pushüta? Süu gakriashüyâpuo kemhie zâ; mia süyâ
setsu kijü leikeshüki kijü ketuo mhatsia petekâ ki chü,
32 derei setsu leishü di tsüpar lierâ ga petekâ ki zhataya,
sidi puo châ kezhazha kechü theparlieya; mu teirakâ bu
puo khrükhrâ nu rüselie kevi chülieya. Sita.
33 Sizâmonyü puo ukâ bu silie kevi chüdi dievii sikechü
34 kekra nunu dieu pupie ukâ kia. Mu dievii semodi puo
ukâ ki mhapuorei pumo: derei pethakeliekâ rürbei kinu
puo mhapetekâ cha pupie ukâ kia phreshü.

JISU TEIKHRIA KECHÜZEI KEWA

35 Sirâ sünhia thevatia tatse puo ukâ üse, Ukâ tuose
36 lutsatie khie pfüta khe! sita. Sükisü ukâ themia krâkâ

khawadi puo keba rou nunu puo ze ukâ sa vâta zhü.
37 Mu rou kekrei krâpuo rei puo zetuo. Ru sükisü teikhria
khriadipuo sierür, di dzürüpfükâ bu rou kepfüpie rounu
38 dzü bu le tsuta tuoüta. Sükisü puo rou siatsatie theba-
puo geinu zezhü: ru ukâ puo kesoudi sie puo üse,
Kepethau, ukâ siata tuoü zhükechü nâ n nou mecha
39 zhü mo zâ mo? sita. Sitse puo châsierliedi teikhria
ruoshü di dzükezha ki, Nâ kemekrie zeitalie! sishü.
40 Sitse teikhria lata, mu tei mesa phite. Süsia puo ukâ
üse, Niekâ kiüdi michieya ga? Niekâ tsierei niekâ
41 kepele nyilie mozâ ma? sita. Sirei ukâ michie pie
mhapuo chüdi huoniehuo üse, Themia hauha themia
kikechüpuo ga? Teikhria mu dzükezha thuo rei puo
die zeya kezha ha? sita.

Jisua gadara rüna nunu terhuo kesuo bu puo kebize ketuo miapuo chükemechie keshü

5 Süsia ukâ tuose dzükezha lutsa khie vâdi Gerasin
2 kijünu vârlie. Sidi puo rou nunu tuoparlietse metha
mesakemo ruopfü bu puo kebizetuo ketamiapuo me-
3 khrukâ nunu tuopar puo ze keselie. Süu mekhrukâ nu
baya kezha zâ: miapuorei thezhürâ rei pie puo pha
4 sebalie kenjüta zâ. Hadzü mia thezhü dziekha mu the-
zhürâ pie puo phapha rei puo thezhürâkâ rei biethe pha-
wawa, mu thezhü dziekhakâ rei bietsephawawata: sidi
5 miapuorei puo kekha zebakelie kekuo jü ketala. Sirâ puo
teizeigei rei teisâ gei rei mekhrukâ nu mu kijüthoukâ
gei ba sei tuota, sidi puo shiekhouidi ketsie reipie puothuo
6 puo jâ seibaya zâta. Puo ratsanu Jisu ngudi ta vâr puo
7 rüsuota; Sirâ puo melie ruorüidi sie, Kerükriethâu Jiho-
va Nuo-u Jisu, nâ aü kedipuo chü tuoü vâr ga? A
Jihova zase rüsedi putuo, Nâ a pechüpenyü hie zâi!
8 sita. Mhakekreilamonyü Jisu puo ki, Harie mesakemo
ruopfüu, nâ themia hau geinu tuo pratalie chie, isi
9 ketala. Sitse puo süu ki, N za supuo ga? sidi ketsâta.
Mu süu rei puo ki, A za Legion zâ; hiekâ kekra tuo
10 kechüla; sita. Sidi süu Jisu bu rüna süu nunu ukâ
11 whuowa hienu kechü chabeita. Sümesekisü thevâ krâ-
12 dipuo kijüthou phila mha ngechütuo. Ru ukâ puo ki
cha beidi sie, Hiekâ bu thevâ krâ nu lelie ketuola nâ hie

13 ketsepie sükâ krânu shüwachie! sita. Sitse puo ukâ bu
vâta nuta. Ru mesakemo ruopfü sükâ pardi tuo the-
vâkrâ nu leta: sitse thevâkrâ nyie keniakâ tsiekhiekha
nu ta rüsou dzükezhanu leta; di dzükezha nunu ukâ
14 pelheikhri phrewa. Süsia sükâ kepfekâ vâ rünakâ nu
rei mu liekâ nu rei rükhruo phreshü. Sitse kedipuo
chüteshi kechü mehâ tuoüdi mia vâr. Mu ukâ Jisu
15 ki vâdi terhuo kesuo bu puo kebize ketuo-u, puocha
hadzü terhuo kesuo kekra bu puoze ketuo-u, puo
melou mechieliedi puo pfedzie bata kechüu nguliedi
16 ukâ michie phita. Süsia mha sükâ kengukâ terhuo
kesuo bu puo kebize ketuo-u gei chüketa mu thevâkâ
17 dze reipie mia ki pushü. Sitse sükâ puo bu tuo ukâ
18 rüna tseta nudi ukâ mezhiemelâ bei sieta. Süsia puo
rounu leta zhütse hadzü terhuo kesuo bu puo kebize
19 ketuo-u Jisu ze tuota tuoüdi puo ki cha beita. Derei
Jisu mvüdi sie puo ki, Nâ tuose n kinu n khriethâ
khriechükâ ki vâdi ukâ ki Niepuu n gei mhakezha
kedithede chüshüshi kechü, mu puo n ngumezhie pie
20 kedipfü chüshü shi kechü pie pushülie chie! sita. Sitse
puo tuovâdi Dekapoli rünakâ nu Jisua puo gei mha-
kezha kedithede chüshü shi kechü pie mia ki pu tuota:
sidi themia petekâ bu ungâ phita.

Jisua jaira nuopfü chüperhei keshü: mu thenumia pfüpuo kechü chüpevi keshü.

21 Süsia Jisu rou nunu tuolase lutsa khie pfülietse,
themia krâdipuo vâr puo kiki kengulie; mu sükisü puo
22 dzükezha khieki ba. Ru puoza Jaira ükechü kehoukinu
kezhamia puo sünu vâr puo ngushüdi tsu puophinu
23 zhüta, mu sie, A nganuo siata tuoü zhütelie: puo bu
viliedi rheilie ketuola nâ vârdi n dziepie puo bieshüyi!
24 isidi, puo ki chabeita. Sitse puo süu ze vâta; mu
themia krâdipuo puo siamedzi puo ge toutou tuota.
25 Sirâ thenumia chie kerekenia thezia kru tuo tadi,
26 darukesimia kekra bu puo chü, di puo vie ketuokâyâ
peka phrewa rei vikelieu monyü suokechü miamiaketa
27 pfüpuo, Jisu dze sishüdi themia krâu dânunu tuose puo
28 siatsa vârdi puopfe bie. Mhakekreilamonyü puo puo-
thuo sie, A puopfe puonei bielie zârei a vilie zütuo, isituo

29 zâ ketala. Mu bieshütse metha thezia kru ketuo sâmha-
30 ta; mu puo kechü vilieketa puothuo puogeinu silie Si-
tsemetha Jisu kekuo puogeinu praketa siliedi reivâ lutsa-
hatsa themia krâkâ mehâdi sie, Supuonie a pfe bie ga?
31 sita. Sitse puoa pethakeliekâ sie puo üse, Themia krâkâ n
ge toutou ketuo ngu zârei nâ, "Supuonie a bie ga"? isi
32 tâlâ ma? sita. Sidi puo puobie keshüpfü mehâ tuoüdi
33 reipra lutsa hatsa mehâ. Sirei sükisü thenusüpfü puo
geinu mhapuo chüpar keta siliedi michiepie pe zâdi vâr
34 puophinu zhüta, mu puo ki diethâkâ pu phreta. Sitse
puo süpfü üse, A nuopfü, n kepele thuo n chüpevi shü-
wate ho: n kechü bu viliedi n dzüziedi vâtalie! sita.
35 Puo die sükâ pu kethanu mia kehoukinu kezhau
kinunu vârdi sie, N nuopfü siate ho! kidi Kepethau bu
36 kemezhie sa vâta? sita. Derei Jisu die süu sikemo
pfüchüdi sie kehoukinu kezhau üse, Nâ michie hiedi
37 peleu pelezâlie! sita. Sidi puo Pitör mu Jakob mu
Jakob siazeu Johan sia miapuorei bu puo siamedzi tuo-
38 mvüta. Mu ukâ vâr kehoukinu kezhau ki tsâlietse, mia
39 kra thekrü chü phidi bouübi keba ngulie. Sidi puo
kinu ledi sükâ üse, Niekâ kidi kra bouübi baga? unuo
40 siata mo, zezhü ketazâ; sita. Sitse ukâ puo krenyüta.
Sirei puo sükâ bu kitia pra phre tadi nganuoyâ nuopuo
mu puo zuo mu Jisu zeketuokâ ze unuo kezhübou nu
41 leta. Di unuo dzie teshüliedi sie puo üse, Talitha kumi,
puocha, Nganuo, a n ki pushü ho, sieliechi! sishü.
42 Sitse nganuo süyâ siedi chatuo tuota; puo rei chie kere-
kenia nuote ru. Sidi mia bu mia ngâpie mhapuo chüta.
43 Sitse puo miabu süu simo ketuola sükâ khabeiwata:
süsia puo ukâ bu mhapie süpfü vachüshü nuta.

Jisu Nazaret Rüna Nunu Mia Pethashütse Mia Puongupie Mia Neimo Keta Vakenia.

6 Süsia puo sünunu pradi tuose puothuo puora vârta;
2 mu puoa pethakeliekâ rei puo siamedzi vâ. Sükisü
kerleizha tsâlietse kehoukinu ledi puo mia petha tuoü
sie; ru themia kekra puo die rünyü pie ungâdi sie,
Themia hauha kirapuo nu mhahakâ ngulie ga? Mu
kha puo ketsü mhasi harei kikechüpuo ga? Mu kikidi
3 puo dzie nunu mhakezha hikechü chülieya ga? Hauha

seimistriu mu ma? Puo zuo Maria mu puo siazekâ
Jakob mo Joses mu Juda mu Simon mo ma? Mu puo
üpfünuokâ rei u se hanu ba mo ma? sita. Sidi ukâ puo
4 gei ukâ nou kekrüta. Sitse Jisu ukâ üse, Siadzekesimia
puothuo puoramia mu puothuo puose puoyiemia mu
puothuo puo kinumia siatsatiewe kekreitsawe therhu
5 jü mo; sita. Sidi puo kechümia krâpuo bieshüdi sükâ
6 chükeshürhâ keshü sia sünu mha kezha chülie kenjüta.
Sizâmonyü puo ukâ mha pelekemvü la puo ngâta.

JISUA GALIL KIJÜNU RÜHOU KEVÂ VAKENIAU, MU APOSTELKÂ KETSEKESHÜ.

Süsia puo rühou rünakâ nu vâdi mia petha.
7 Sirâ puo kerekeniakâ kiepie puo ki shüliedi ukâ mia
kenia nia ketseshü tuoü sieta; mu puo ukâ bu mesakemo
8 ruopfükâ mhâ kekuo nyikelie khashü. Di ukâ bu rü-
veki kethepuo rürbei sia niekhrüda rei, likhuo rei, uchie-
9 phanu shükei raka rei mhapuorei sehie nuta. Sirei ukâ
bu phikou nyü lienu mu boulia kenia bouliehie nuta.
10 Sizâmonyü puo ukâ ki, Niekâ kehurapuo rei ki kehu-
puonu lezâ shierei niekâ *rüna* sününu tuota kemochie
11 sünu bazâchie. Mu kehurapuorei mia niekâ zeliemo mu
niekâ die rei rünyümo râ, niekâ rüna sünu nu tuota
ketuoki mia bu silie ketuola nie phizhü khrâ nyâphe rei
12 kepfüshüwaliechie; sita. Sitse ukâ tuovâdi miabu mia
13 nou kedilie nukechü pupie mia petha. Mu ukâ terhuo
kesuokâ kekrâ whuowa, mu kechümia kekra gei tier pie
kenheshüdi sükâ chükeshürhâshü.

HEROD-A JISU ZAKEMEYIE SIKELIE: MU JOHAN MIA BAPTAIZ CHÜKEZHAU SE DZE.

14 Süki mia Jisu za simeyietuo keta kediu Herod rei süu
siliedi sie, Johan mia-baptaiz-chükezhau kesiakâ dânu
nu rheila sierte; süla puo geinu mha kekuo hakâ chü-
15 lieya kezha zâ; sita. Derei kekreikâwe, Hau Elia zâ;
sita. Mu huomiawe sie, siadzekesikâ miapuo tuoi puo
16 rei siadzekesipuo zâ; sita. Sirei Herod zâwe süu silietse
sie, Hadzü a puotsü ziekewau Johan rheila sierte; sita.
17 Hadzü Herod puothuo puo siazeu kimia, Herodia la mia
ketseshü Johan teliedi phapie kediekinu shüwata zâ;

18 Herod thenu süpfü lielieta zeru. Mhakekreilamonyü
Johan Herod ki, Nâ n thuo n siazeu kimia liekechü
19 thezhâ mo zâwe, isikeshü la. Süla Herodia pfü rei
Johan gei puo neimodi puo dukhriwanyü siezâ; derei
20 silie kenjüta. Mhakekreilamonyü Herod Johan üse mia-
thâmiapuo mu kemesamiapuo zâ ükechü sidi puo preidi
puo rüguo sebata; sidi puo die kesiki puonou kehou-
keruo chütatata; derei puodie kerünyüwe puoneidi rü-
21 nyülielie vârzâ kechüla. Situo puotei kevipuo dzüliedi
Herod süu puo kepenuo zhanhia puo khrâ kezhakâ mu
22 chüpaihi mhâ kezhakâ mu Galil mia pehükâ ze hie. Sidi
Herodia nuopfü puothuo lerdi nashüshüdi Herod mu vâr
puo ki hiekebakâ nou vapemvüshü; sitse kediu sie rüü
süpfü ki, Nâ a ki mhakehupuorei n neiu chachie, sirâ a
23 khashü n tsütuo. Sidi puo süpfü mhâdzü nunu rüsedi sie,
Nâ a ki mhakehupuo cha rei, puothuo a kedi tielatsa zâ
24 shierei a khapie n tsütuo; sita. Sitse süpfü tuopradi
vâ puo zuo üse, Abu kedipuo chata? isidi ketsâru, puo
zuoa sie, Johan mia baptaiz-chükezhau tsü zâ; sita.
25 Sitsemetha puo rükhri kediu ki ledi, Nâ Johan mia-
baptaiz-chükezhau tsüpie mekhoupuo nu a tsü mha-
26 shütse a neizâtuo; isidi chata. Sitse kediu puonou keme-
zhie phita; derei puothuo puo rüse la mu vâr puo ki
27 hiekebakâ la puo süpfü die meliashü lielhâta. Sidi puo
rükhou ketha chüpaihimiapuo ketse mhashüdi Johan tsü
ziepie vâr nuwata: mu süu vâ kedieki nunu puotsü
28 zielie, di mekhoupuo nunu puotsü pievâr rüüpfü tsüwata;
29 sirâ rüüpfü rei süupie puo zuo tsüwata. Süsia Johan-a
pethakeliekâ süsü siliedi vâr puo rüngetsa pievâ me-
khrupuo nu piezhüwata.

Jisua apostelkâ ze mia kejürapuo kevâ: mu mhapie themia sünu kevâ khekâ vachü keshü

30 Süsia apostelkâ vâr Jisu ki kengulie; di ukâ mhakehu-
puorei chükechükâ mu mhapupie mia kepetha khekâ pie
31 puo ki pu phreshü. Sitse puo sie ukâ üse, Niekâ niethuo
tuo krei mia tuokemora vârdi rülei zalie; sita. Mhake-
kreilamonyü themia kekra puo ki vârdi tuola tatakechü
32 temo; süla ukâ nouva kechü tei rei jü keta la. Sükisü
33 ukâ roupuo nunu tuose krei mia kejürapuo vâta. Mu

mia ukâ kevâ ngushü di themia kekra ukâ zâ ükechü
sidi rüna khekâ nunu keze tase zâvâ ukâ mhâdzü riata.
34 Sükisü puo pardi themia krâdipuo ngulie; mu sükâ
ukepfe kejü tekuo krâpuo mhie zâ kechüla puo sükâ
ngumezhieta. Sidi puo mha kekra pupie sükâ petha
35 tuoü sieta. Sibadi teisâzha vâ theta zhütse puoa petha-
keliekâ puo ki vârdi sie, Haha terha zâ, mu teisâzha rei
36 vâ theta zhie; ru ukâ bu lutsa hatsa liekâ nurei mu
rünakâ hurei vâdi uthuo ukechücha huorei khrülie ketuo-
37 la ukâ ketseshüwa chie; sita. Derei puo lasie ukâ üse,
Niekâ thuo ukâ vachüchie; sita. Sitse ukâ sie puo üse,
Nâ hiekâ bu vâ niekhrüda doulei kria kenia ma khrü
38 sevârdi ukâ vachü nu ma? sita Sitse puo sie ukâ üse,
Niekâ niekhrüda kitsuo setuo ga? Vâdi mehâchie!
sita. Süsia ukâ siliedi sie, Niekhrüda pengou mu khuo
39 kenia tuowe; sita. Sitse puo themia sükâ pete bu uthuo
40 ukrâ kreikreidi ke nha kepejâ gei balie nuta. Sitse ukâ
kriapuopuo mu hiepengoungou idi puo cha kekreikreidi
41 bata. Sükisü puo niekhrüda pengoukâ mu khuonia
liepie teigei mehâdi jashü, di niekhrüdakâ bietsielie: di
khapie themiakâ tsüshü nudi pie pethakeliekâ tsüshü;
sidi puo khuonia rei kezapie themia sükâ pete tsüphreshü.
42 Sirâ ukâ petekâ chüdi pevü phrelie. Süsia ukâ khuokâ
43 reisa puosekâ pfükengupie khâpenuo kerekenia tsulie.
44 Sükisü ukâ keze niekhrüda kechükâ thepfumia nyie
pengou.

JISUA DZÜ MHÂNU CHATUO KECHÜ

45 Süsia puo themia krâkâ ketseshüwawa kethaki puoa
pethakeliekâ bu rükri rounu ledi tuo ria lutsakhie
46 Betsaida nu vâlie nu beishü. Sidi puo ukâze kekhâ keta
47 sia tuo kijüthou gei vâdi chabata. Süsia thevatatse rou
süu dzükezha metsuo nu tuota, mu puowe puorürbei
48 kesânu ba. Mu teikhria ukâ mhâdzütsatienu ukâ heta
kechüla ukâ rou thu kemezhiephi kezhü ngudi teisâ
penuokemonu puo dzükezha mhânu chatuodi ukâ ze
49 tuotanyüdi ukâ ki vâzhü. Derei ukâ puo dzükezha
mhânu chatuo vâzhü kechü ngudi puo üse temipuo üdi
50 shiekhouita; mhakekreilamonyü ukâ pete puo ngudi
unou kehoukeruo chüphreta kechüla. Sidi puo kenou-

rhei ukâ rüchüdi sie ukâ üse, Niekâ melousuo hie, a zâ
51 mu; michiehie chie! sita. Sidi puo tuo ukâ ki zâ vâ
rounu lelie; sitse tei rükhria mota: süla ukâ ukâ ngâ
52 phita; mhakekreilamonyü ukâ niekhrüdakâ dze le reilie
mo, sikechüu monyü ukâ nou rei re tuota kechüla.
53 Süsia ukâ sü chie vâdi tuose Genesaret kijünu vârdi
54 rou bu dzükezhakhie balie. Sidi ukâ rou nunu parlietse
55 metha mia ukâ siliedi, sükhie sümhou rüna petekâ nu
vâdi thezhükâ geinu themia kechükâ toüpie puo ba
56 ükechü kesikâ nu vâr rür tuota. Sidi puo sâchükâ nu
rei, rüna kezhakâ nurei, liekâ nurei puo kevâ khekânu
ukâ kechümia pievâ lhithâchükâ nu piezhüdi sükâ bu
puo pfephrie zârei biekelie ledi puo ki chabeita tata: sidi
puo biekelie khekâ shürhâ phrelielie tuota.

Udzie metei morei metei modi mhakechü: mu upfutsanuokâ zhâ dze rei rüdi ukâ petha keshü

7 Süsia Jirusalem nunu kevâr Farisikâ mu leshükesi-
2 thâkâ huo sa vâ puo ki kengulie. Mu sükâ Jisua petha-
keliekâ huomia mesamodi, puo cha unayü zhâze udzie
3 meteimodi, mhachü kechü ngu. Mhakekreilamonyü
Farisikâ mu Judamia pete upfutsanuo zhâ ze udzie metei
4 menuo kemosia mhachüya mo; mu lhithâchü nunu vâr
rei, dzürülu kemosia mhachüya mo, sürürbeizâ monyü
ukâa zemorâ kesuo tehie mekhou mu li mu mese pie
kechü mhaboukâ kekhrü mhaneiü nei ba kechüla.
5 Sükisü Farisikâ mu leshükesithâkâ sie, Kidi nâa pethake-
liekâ upfutsanuo zhâ ze modi udzie bu rhudi mhachüya
6 ga? isidi puo ketsâta. Sitse puo sie ukâ üse, Isaya
thiadzü niekâ kethera kezhakâ dze,
Themia hakâha utia se a rhuya kezha zâ,
Derei ukâ nouwe a rütsietuoya zâ.
7 Mu ukâ themia thuo kechü zhâkâ pie
Ukâ die chü mia pethadi ukâ a rüsuo thedâ chütuoya
kezha zâ;
isidi siadzekesidie pukemechie tseikeshü thupie zhü zâ.
8 Niekâ Jihovaa puo die khakeshükâ khawadi themia thuo
9 kechü zhâkâ ze menuo tuote; sita. Sizâmonyü puo
ukâ ki, Niekâ nie pfutsanuo zhâkâ ze tuoüdi Jihovaa

10 diekhakeshükâ khakewa dâ siphi tuote. Mosa thiadzü,
Niepuo niezuo rhuliechie! isi, mu, Themia kehupuorei
puopuo puozuo gei diekesuo purâ, süu bu siatalie chie!
11 isipiezhü zâ. Derei niekâwe puya kechü, "Miapuonie
puopuo morei puozuo ki, Abu n khruohi kechü mesekâ
12 korbante, puocha pie Jihova tsüwate, isidi niekâ süu bu
puopuo morei puozuo ki mhachükezhükâ rei chüyamo:
13 mu sükemhie chüdi niekâ niethuo niepfutsanuokâ zhâ se
mia pethadi Jihova dieu pie kemethuo chütuoya: sizâ-
monyü sükemhie mha kekrei kekra rei chütuoya. Sita.
14 Süsia puo themia krâkâ kiepie puo ki lashüliedi sie ukâ
15 üse, Niekâ petekâ adie rünyüliedi siliechie. Mhapuorei
chazounu themia nou ledi puo chüperhuwaya kezha jü zâ;
16 derei themia nunu parya kezhakâ thuo themia chüper-
17 huwaya kezha zâ; sita. Süsia puo themiakrâkâ nunu
tuose kinu letatse, puoa pethakeliekâ puo ki dievii süu
18 cha ketsâ. Sitse puo ukâ kî, Niekâ rei mhasimo hathe-
de chütuo zâ luo ma? Chazou nu themia nu leya
19 kezhakâ themia chüperhuwalie kenjü; sükâ puo nou
le monyü puo va nu kedi khapie chavüchü nu shüwaya
kezha, niekâ leya mozâ ma? sidi kechücha pete üse
20 mesa üwata. Sizâmonyü puo lasie, Themia nunu parya
21 kezhakâ themia chüperhuwaya. Mhakekreilamonyü the-
mia nou lukhrânu mha kesuo kemedâ, pierüü kechü,
22 kerügu mia kedukhri, pieü, mhakemehou, unoukerüzhü,
mha kese, kekhrie kezenyü kechü, mia ngu umhi kelu
kechü, mia rüpfü rüse kechü, kemiakâ kechü, kethenya
23 kechükâ parya. Mhakesuo hakâ pete lukhrâ nu pardi
themia chüperhuwaya kechüla zâ. Sita

JISUA JUDAKEMOMIA PFÜPUO NUOPFÜ TERHUO KESUO
BU PUO KEBIZE TUOTADI CHÜKEMECHIE KESHÜ

24 Süsia puo sünunu siedi tuose Tur mu Sidon rünania
khie tsatie vâta. Sidi puo kipuo nu ledi miabu süsü
25 sinyümota. Derei puo rüshü lielhâta. Sükisü thenumia
puonuo thenunuomia yâpuo mesakemo ruopfü bu puo
kebizetuo keta pfüpuo, puo dze sishüdi kenourhei vârdi
26 tsu puo phinu zhüta. Sirâ thenu süpfüsü Grikmia
Surofonikmia pfüpuo. Mu thenusüpfü puobu puo nuo-
pfü geinu terhuo kesuo-u whuowa nudi chabeita.

27 Sitse puo sie süpfü üse, Nhichu hakâ bu pevülie riachie;
mhakekreilamonyü nhichu hakâ niekhrüda pievâ tefü
28 ketsü puotou mo kechüla; sita. Sirei süpfü lasie puo
üse, Kethâzâ, Niepuu; derei tefükâ zârei mhachaba
29 khrânu nhichukâ chü keria keshukâ chüya; sita. Sitse
puo sie süpfü üse, Die hauha la hâ tuo vâtalie chie;
30 terhuo kesuo-u n nuopfü geinu prate ho! sita. Sitse
süpfü tuo puothuo puo kinu vâdi puonuo thezhü gei ke-
zhü mu terhuo kesuo-u tuopra keta ngulie.

Jisua miapuo puonyie rüvü mu diepukeluode sa kechüpuo chüpevi keshü

31 Sirâ puo Tur rüna khietsatienu tuopradi Sidon rüna
hrüse Dekapoli rüna khiekâ nunu Galil dzükezhanu vâr.
32 Sitse mia nyievü mu diepukeluode kechümiapuo ze puo
ki vâr; sidi ukâ puobu cüu bieshü nydi puo ki chabeita.
33 Sitse puo themia krâkâ nunu rüshü puoze kerei vâdi
puodziekinuo pie süu nyienia, nu shüdi mhitsiashü mu
34 puo mhiü rei bieshü; sidi teigei mehâdi puonou keme-
zhiepfe phradi sie puo üse, Efata, puocha, chieparliechie,
35 sishü. Sitse puonyieki nia chieparta, mu puomhiü pha
36 rei rüprei parliedi diepu kemechielieta. Süsia puo
themiakâ bu süuse miapuo kirei puhie nudi khabeiwa; de-
rei puo ukâ kha pereshü rei ukâ süupie mia ki pukechü
37 sakuo ta. Sidi miabu miangâpie mia ngâ thârdi sie, Puo
mhakechupuo chüzâ rei chüpevise shü-ze; puo nyievümia
burei mhapfe silie, mu keliehuomia bu rei diepu chielieta
ze! sita.

Jisua themia krâdipuo vachü lakeshü

8 Sümesekisü themia krâdipuo lavâ kengulie, mu ukâ
kechücha puorei setuomo kechü, puoa pethakeliekâ kie-
2 liedi sie ukâ üse, A themiakrâkâ ngumezhiete, ukâ zha
3 se a zetuote mu kechücha puorei setuomo kechüla. Tsiu
a ukâ bu mhachümodi ukâ ketsepie ukâ kinu shü râ, ukâ
chalanu phisiatatiea; ukâ huomiawe cha kecha nunu
4 vâr ze; sita. Sitse puoa pethakeliekâ lasie puo ki, Hie
nha terhe hikechüra nu kedikipuo nu niekhrüda ngupie
5 themia hakâ vachüpevülievi tuoga? sita. Sitse puo

sie, Niekâ niekhrüda kitsuo setuo ga? isidi ukâ ketsâta.
6 Mu ukâ sie, Thenia; sita. Sitse puo themia krâkâ bu
ke kijü balie nuta: sidi puo niekhrüda thenia sükâ liepie
Jihova tseshüdi bietsiepie themia sükâ tsüshü nudi kha-
pie puoa pethakeliekâ tsüshü: Sitse ukâ sükâ pie
7 themia krâkâ zashü Mu ukâ khuo kechü nuonuo huoyâ
rei setuo: ru puo japie sükâ gei shüdi sükâ rei zapie
8 themiakâ tsüshü nu shü. Sidi ukâ chüdi pevü phrelie:
süsia ukâ chükepesha puosekâ pfüpie kâpenuo thenia
9 tsulie. Mu ukâ sükâ mia nyie dia mese. Süsia puo ukâ
10 ketseshüwa. Mu sitsemetha puoa pethakeliekâ ze rounu
liedi tuose Dalmanutha kijütsatie vârta.

FARISIKÂA MHA ZASI HUO CHÜSHÜ UKÂ KIANU KETA
JISUA MIA BU UKÂ DIEKÂ NU UKIREILIE NUKESHÜ

11 Sükisü Farisikâ vâr puo kedâdi puo bunu teigeinu mha
12 zasipuo chüpie ukâ kiashü nudi puoze keprüli sie. Sitse
puo puothuo puoruopfü nunu puonou kesuopfe phraphi
shüdi sie, Kidi tsiedânuokâ hanie zasi pfüya shi? A
niekâ ki putou shütuo, zasipuorei chüpie tsiedânuo hakâ
13 kishü lielhâte; sita. Sidi puo ukâ khawadi rou nu la le
liedi tuose kekreitsatie khie vâta.

14 Sükisü pethakeliekâ niekhrüda chülie rükramota; ukâ
15 rounu niekhrüda puo zie setuomota. Mu sükisü Jisu sie,
Farisikâ khrei mu Herod khrei tsatiewe niekâ kirei
16 menuoliechie; isidi ukâ khabeishü. Sitse ukâ keze ke-
17 rüchüdi sie, Hya, ukâ niekhrüda setuo mote! sita. Si-
tse Jisu sü siliedi sie ukâ üse, Niekâ kidi niekhrüda setuo-
mo ketala kepu tuoga? Niekâ tsie rei siü letuo mo zâ
18 ma? Niekâ nou chüpere setuote ma? Niekâ mhi nyi-
di niekâ mha nguya mozâ ma? Mu niekâ nyie nyidi
mha silieya mozâ ma? Mu niekâ rükra reilieya mozâ
19 ma? A themia nyie pengou dânunu niekhrüda pengou
bietsie keshüki niekâ puose khâpenuonuo ketsu kitsuo
pfülie ga? sidi ketsâta. Sitse ukâ sie puo ki, Kerekenia
20 we; sita. Sizâmonyü thenia pie mia nyie dia dânu
keshüki niekâ puose khâpenuonuo ketsu kitsuo pfülie
21 ga? sita. Sitse ukâ sie puo ki, Theniawe; sita. Sükisü
puo ukâ üse, Niekâ tsierei lelie tha mozâ ma? sita.

JISUA BETSAIDA NUNU MHICHIEMIAPUO MHI CHÜPEVIKESHÜ

22 Süsia ukâ tuose Betsaida nu vârlie. Sitse mia mhi-
chiemiapuo ze puo ki vârdi puobu süu bieshü nudi. puo
23 ki chabeita. Süla puo mhichieu dzie merhashüliedi puo
ze rüna süu chasia prata; sidi puo mhitsia pie süu mhi-
nianu shü mu puo dziepie süu bieshüdi sie, Nâ mhahuo
24 ngutha mo? isidi puo ketsâ. Ru puo tâsiedi sie, A
themia krâpuo ngutha; mu sükâ ngupie chatuodi seibâ
25 krâpuo mhie tha zâ; sita. Süsia puo puodzienia pie süu
mhinia gei lashü; sitse süu mha mehâ terür lashüru.
26 viliedi mhapetekâ ngu mechie tsuoi lieta. Sitse puo süu
ketse di sie. Nâ rüna chüunu prahiedi n thuo n kinu
vâtalie; sita.

PITOR-A JISU ÜSE KHRISTA ÜDI PUKETA. JISUA PUOTHUO PUO MEZHIE, PUOSE MU PUO RHEILASIE KETUO DZE PEDZÜ PUKESHÜ

27 Süsia Jisu puoa pethakeliekâ ze tuose Kaisaria Filipi
rünakânu vâtazhü: sükisü puo chala nunu pethakeliekâ
28 ketsâdi sie ukâ üse. Mia a üse, supuo üya ga? sita. Si-
tse ukâ sie puo ki, Johan mia-baptaiz-chükezhau üsi, mu
kekreimia krâpuo n üse Elia üsi, mu huomiawe siadzeke-
29 sikâ miapuo üsiya; sita. Sitse puo sie, Sirei niekâwe a
üse supuo üya ga? sidi ukâ ketsâta. Sitse Pitor lasie
30 puo üse, Nâ Khristau zâ! sita. Sükisü puo ukâ bu puo-
dze pie miapuo kirei puhie nudi ukâ khabeiwata.
31 Sizâmonyü puo sie Themianuo-u kemezhie pie dâneiü
chüzâ tuo, sirâ pehükâ mu phichü kezhakâ mu leshüke-
sithâkâ bu puo meliawadi mia bu puo dukhriwatuo; sidi
zha se sianu rheila sielie tuo: isikechükâ pie ukâ petha
32 tuota. Mu puo die sükâ pukemeyie meluoshü zâ. Sitse
33 Pitor puo ze krei vâdi puo kechüwatuoü sieta. Sirei puo
rürei puo siatsatie pra puoa pethakeliekâ ngüliedi Pitor
kechüdi sie, Harie Satan, nâ a siatsatie vâtalie chie; nâ
Jihova rülikâ medâ monyü themia rülikâ medâya kezha
34 ze ha; sita. Sidi puo themia krâkâ kiepie puoa petha-
keliekâ sa puo ki shüliedi sie ukâ üse, Themia kehupuorei
a siamedzi kenyümia, sümia bu puothuo puo kekhalie mu
35 puothuo puo krus pielie di a siamedzilie chie. Mhake-
kreilamonyü themia kehupuorei puothuo puophou pekru

pie puovie chülie kenyümia puo süu pejüwatuo; mu
themia kehupuorei a la mu dieliekeviu la puophou peka
pejü kewamia, puo süu pekrupie puovie chülie tuo kechü-
36 la. Sirâ miapuonie kijü pete pralie zârei puo kerheirâ
37 pejüwa lirâ, puo kemevi kedipuo baga ? Sizâmonyü the-
38 mia kedipuo pie puo kerheirâ khrü lalie viga ? Mu themia
kehupuorei diethâkemo mu kephuma themia hakâ mhâ-
dzünu a dze mu a die pu menga ketau, Themianuo-u
rei teigei dielie kemesakâ zedi puo Puo zapuzayie kechüu-
nu kevârki themia süu dze pu menga tatuo. Sita.

9 Sizâmonyü puo ukâ ki, A niekâ ki putou shütuo, Haki
ketha huomia Jihova kedi kuosedi kevâr ngukemochie
siatalielhâ zâ kechü doupuo tha. Sita.

JISUA KIJÜTHOU GEINU PUO KELHOU CHÜPEKREIPIE MIA PEKIA KECHÜ

2 Süsia zha sorou sianu Jisua Pitor mu Jakob mu Johan
nuokâ ze krei kijüthou kerükriepuo gei khâta: sidi puo ukâ
3 kengukinu puo kelhou bu kreikhrâta. Mu puopfe puonei
phriephriei mu krapie mhapuo chüpie kijü hanu pfekeme-
nyimia puorei menyi pekrapie sükemhie chülie kelhâpfü
4 chüta. Sükisü Elia Mosa ze vâr ukâ pengudi unia Jisu ze
5 kerüchü. Sitse Pitor sie Jisu üse, Rabi, ukâ keze haki
batse vizâ tuo; mu hiekâ bu pru se chülie chie; puo n la,
6 mu puo Mosa la, mu puo Elia la; sita. Mhakekreilamo-
nyü ukâ michie phi ketala die kikechüpuo pu morâsuo shi
7 kechü sitha mo ketala. Sükisü kimhoupuo shüvâr ukâ ze-
pfülie: mu kimhou nunu. Hauha a Nuo akhrieu; niekâ
8 puo die rünyülie chie, isikechüdie pupar. Süsia ukâ lutsa
hatsa mehâ sieru Jisu rürbei ukâ ze ketha sia miapuorei
ngulamo mhata.
9 Süsia ukâ kijüthou geinu ker kezhüki puo ukâ kekha
beidi ukâ bu Themianuo-u kesiakâ dânunu rheilasielie
kemochie ukâ mhakengu sükâ pie miapuo kirei puhienu
10 beiwata. Sitse ukâ kesiakâ dânunu rheilakesie sü puo-
cha kedipuo shi ikechü huoniehuo ketsâdi puodieu zebata.
11 Süsia ukâ sie, Sirâ kidi Elia vâr ria morâsuo ükechü
12 leshükesithâkâ putuoya zâ ga ? sidi puo ketsâta. Sitse
puo sie ukâ üse, Elia vâr riadi mhapetekâ chüpevila

shütuoüya kethâ; di sirâ Themianuo-u kemezhiepie
dâneiü chü mu miabu puoü mhathâkemo chütatuo ike-
13 chü Kethâleshü nu puo dze thupie tuo mo ma ? Derei
a niekâ ki pushü tuo, Elia vârwate, mu puo dze thupie
kezhü tuoi mia puo geinu mia medâkâ chüwate. Sita.

JISUA TERHUO KESUO BU PUO KEBIZE TUOKETA THEPFUNUOMIAYÂPUO CHÜPEVIKESHÜ

14 Süsia ukâ tuose pethakeliekâ ki vârtse themia krâdi-
puo sükâ houpfütha mu leshükesithâkâ sükâ ze keprüli
15 ketha ngulie. Sirâ themiakrâ sükâ pete puo ngushütse
16 metha ukâ ngâphidi ta puoki vâdi puo keluta. Sitse puo
sie, Niekâ lukâ ze kedipuo keprüli ba ga ? isidi ukâ ke-
17 tsâta. Sükisü themia krâkâ miapuo lasie puo ki, Kepe-
thau, a anuou keliehuo ruopfü bu puo kebi zetuotadi ze n
18 ki vâr tuoü zhülie; mu kehurapuorei puo kebi lierâ puo
nepie kijü shüpie zhüwawaya: sidi puo mhitsia meluo
rherhedi puohu thegei krükrü tataya, sidi we tâtataya.
Mu a nâa pethakeliekâ bu puo whuowanu kechü pu sie-
19 ru ukâ chülie kenjüte; sita. Sitse Jisu lasie ukâ üse,
Harie peleyakemo themiakâ, a zha kitsuo niekâ ze batuo
ga ? mu a zha kitsuo niekâ gei adielâ chübazâ tuo ga ?
20 Puo ze a ki vârchie; sita. Sitse ukâ süuze puo ki vâr:
ru ruopfü süu puo ngushütse metha puo pechüpenyü pie
mhapuo chüta; sidi puo bu te kijü tsu puo mhitsia
21 meluopie puo kenyâ rharhapfü zhüta. Sükisü Jisu sie,
Puo hituo keta chie kitsuo taga ? sidi puopuo ketsâta.
22 Sitse puopuoa sie, Puo nhichu nunu hituota zâwe. Sidi
tsiekenuo puo biepesuowa nyüdi puo pfükelhoupie minu
rei mu dzü nu rei shüshü ituoya zâtewe: sirei nâ mhapuo
chülievi liâ, hie ngumezhiedi hie la mhapuo chüshü chie;
23 sita. Sitse Jisu sie puo ki, " Nâ chülie vi râ " le ? Peleya
24 kezhamia geiwe mhakehupuorei chülie vi zâ ! sita. Si-
tsemetha nuosüyâ nuopuo shiekhouidi sie. A rei pele
25 bawe ! A kepele ketsaha chüpekrashü atsüyi ! sita. Sü-
sia Jisua themia krâkâ keze takewhuo vâr kezhü ngu-
shütse puo mesakemo ruopfü süu ruodi sie puo ki, Harie
keliehuo mu nyievü ruopfüu, A n ki pushüwate ho, Nâ
puogei nu partalie chie, sidi puo nu la lehiechie; sita.
26 Sükisü ruopfü süu ruorüidi puo pechüpenyüphi shüdi

parta: di nuosüyâ bu kesiamia mhie pfüzhüta; sitse
27 themia kekratsa sie, Puo siate, sita. Derei Jisu puodzie
28 merhashüdi puo phoushü; sidi puo sierlie. Süsia Jisu
kinu vârlietse puoa pethakeliekâ pekhre puo ki, Hiekâ
29 kidi puo whuolie kenjü taga? sidi puo ketsâta. Sitse
puo ukâ üse, Ha hikechüha kechaü zâkemosia mhake-
kreipuo larei parlieya mo; sita.

JISUA PUOTHUO PUO MEZHIE, PUOSE MU PUO RHEILASIE KETUO DZE PUKESHÜ VAKENIAU

30 Süsia ukâ sünunu pradi tuose Galil kijü pfüthe vâta;
31 mu puo miapuorei bu süu sinyü tuomo. Mhakekreila
monyü puoa pethakeliekâ pethadi ukâ ki, Miabu Themia-
nuo-u tepie miakekreimia dzienu shüwatuo; sidi ukâ
bu puo dukhrituo; mu mia puo dukhrikewa zha se siaki
32 puo rheila sielie tuo; sizhü kechüla. Sirei ukâ puo kepudie
süu letuo mo, mu puo ki rei ketsâ michie tuota.

THENOUKEMENE MU KEKHRIE DZE KEPETHA DIE

33 Sidi ukâ Kafarnaum nu vârdi puoa kinu lelietse puo
ukâ ki, Niekâ chalanu kedipuo keputuo ga? isidi ukâ
34 ketsâta. Derei ukâ kemekriezeita; mhakekreilamonyü
ukâ chalanu ketuoki supuonie kezhathâ chütuo shi
35 kechü dze keprüli ketuola. Süsia puo kebaliedi kereke-
niakâ kieliedi sie ukâ üse, Themia kehupuorei rianyü râ,
puo petekâ ki kenuo chülie, mu petekâ theke chülie zâtuo.
36 Sükisü puo nhichunuomiayâpuo pievâ ukâ dânu pebalie:
37 süsia puo chüpieliedi sie ukâ üse, Themia kehupuorei
aza nunu nhichunuo hikechükâ zekelieu puo a zelieya;
mu themia kehupuorei a zekelieu azâ monyü a Ketseke-
shüu rei zelieya. Sita.
38 Johan sie puo üse, Kepethau, hie miapuo n za se
terhuo kesuokâ whuotuodi ngu, ru puo hie siamedzilie
39 kemola puo bu chühie nuwate; sita. Derei Jisu sie,
Puo khahie chie: Mhakekreilamonyü miapuorei a za
nunu mha kezha chütuodi a tha mha kelie jü zâ kechüla.
40 Mu ungumvü kemomia u kitsa zâ. Mhakekreilamonyü
41 themia kehupuorei niekâ üse Khrista vie üdi dzü hieyâ-

puo reipie niekâ dielirâ, a niekâ ki putou shütuo.
42 mhakipuorei puo zhakhra pejükewa die jü. Sizâmonyü
themia kehupuorei a pelekezha kechü hakâ miapuo
peja keshüu mhakegetsie kezhapfü pie puovâ gei khe-
pfüdi te dzükezhanu leketau puo dze vikuotuo kechüla.
43 Sirâ n dzie n chüpesuoshü lirâ da kelhouwalie: n dzie
dziekenia pfüdi mhetayakemo Gehena miu nu kele ki
45 lalhidi kerhei nu kelewe n dze vi tuo. Sizâmonyü n phi n
chüpesuo shüya lirâ sürei da kelhouwalie: n phi phike-
nia pfüdi Gehena nu kele ki lalhidi kerhei nu kelewe n
47 dze vituo. Tsiu n mhi n chüpesuo shülirâ kerürlawalie-
chie: N mhi mhikenia pfüdi Gehena nu kele ki mhipuo
48 pfüdi Jihova kedinu kelewe n dze vi. Gehena nu ukâ
49 khu siataya mo mu mi rei mhetaya mo. Themia kehu-
50 puorei mipie metsia chüdi pechü phre zâtuo. Metsia vi
zâ: derei metsia zârei puo kelhe jüta lirâ, niekâ kedipuo
pie süu chü pelhelieta? Niekâ metsia pie niethuo nie
nu petuoliechie; sidi huoniehuo ze kezeviliechie. Sita.

UNUPFÜNUO VAKEWA LESHÜ KHAPIE KETSÜ DZE FARISIKÂ VÂRDI MHAKETSÂ KECHÜ, MU JISU MHA PULA KECHÜ

10 Süsia Jisu sünunu siedi tuose Judia merhiekâ mu
Jordan rükhie lutsatie vârta: sirâ themia krâkâ keze
tuose puo ki lavârlie; mu puo puozhâ kisüchü sükâ
pethalashü.
2 Sükisü Farisikâ puo ki vârdi sie, Thêpfumia unupfünuo
vakewa thezhâ ma? isidi puo kedâ di puo ketsâ ta.
3 Sitse puo ukâ ki, Mosa thiadzü niekâ ki kedipuo pushü
4 ga? sita. Mu ukâ sie, Mosawe vakewa leshüpuo thushü
5 tsüdi süpfü vawanu kechü pushülie; sita. Derei Jisu ukâ
ki, Niekâ nou kere la puo thiadzü die süu thukeshü zâ.
6 Sirei pelhoukeshü sietsenu zâwe Jihovaa thepfumiapuo
7 mu thenumiapuo chü keshü zâ. Süla thepfumia upuo
8 uzuonuo khawadi unupfünuo penoutatuo, mu unia ke-
ninia chüpuo chütatuo: sidi unia kenia monyü puo
9 tazâtuo. Süla Jihovaa chükesa keshüu themia bu
10 thurhuowa hiechie. Sita. Süsia vâ kinunu pethakeliekâ
11 Jisu ki süu dze ketsâla. Sitse puo ukâ üse, Themia
kehupuorei puo kimia khawadi kekrei liê râ, süpfü
12 mhâdzü nunu pieü chüta zâ: mu thenumia rei puothuo

puo nupfunuo khawadi kekreimia ki nyi rà, thenusüpfü
rei pieü chüta zâ., Sita.

JISUA NHICHUNUOKÂ ZELIEDI JASHÜ UKÂ KETSÜ

13 Süsia mia Jisu bu nhichunuomia bieshü nudi nhichu-
nuomia krâpuo ze puo ki vâr: derei pethakeliekâ sükâ
14 ruota. Sirei Jisu sü ngushüdi puo neimodi sie ukâ üse,
Nhichunuokâ bu a ki vârliechie; ukâ khahiechie:
mhakekreila monyü Jihova kedi hikechükâ vie zâ
15 kechüla. A niekâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei
nhichunuomiayâpuo tuoi Jihova kedi lielie kemosia puo
16 sünu lekeliedie jüzâ kechüla. Sidi puo sükâ toupie-
liedi puodzienia pie sükâ biedi japie sükâ tsü.

MHAKENYIMIAPUO KECHACHIE KERHEI DZE KETSÂ, MU JISU MHAPULA KESHÜ: MU SÜU DZEPIE MIA PETHA KESHÜ

17 Süsia puo tuo chaun vâzhütse miapuo ta puo ki vârdi
tsu puo mhâdzünu khoutoupfü baliedi sie, Harie kepe-
tha keviu, A kechachie kerhei ngulie ketuola kedipuo
18 chülie morâsuo ga? isidi puo ketsáta. Sitse Jisu sie
puo ki, Nâ kiüdi aü keviu üya ga? kevi-a puo rürbei
19 sia jü, süu Jihova zâ. "Nâ mia dukhri suo, Pieü chü
suo, Mha rügu suo, Ketijü zhapu chü suo, Mia sekeda
chü suo, N puo n zuo rhulie chie" isikechü diekhakeshü
20 hakâ nâ rei 'sibatuo; sita. Sitse puo sie puo üse,
Kepethau, a a nhichu nunu mhahakâ pete ze siertewe;
21 sita. Süki Jisu puo mehâdi puo khriedi sie puo ki, Nâ
mhapuo tsâ mo baluo: vâdi n vie ketuokâ zepie mhake-
jükâ tsüwalie chie, silielirâ teigei n kinyi nyilietuo: sidi
22 vâr a siamedzilie chie; sita. Sirei themia süu die süu la
puozie pesupie thata, sidi puo nousuo sieidi tuota:
mhakekreilamonyü puo mhanyiphi kechümiapuo zâ
kechüla.
23 Süsia Jisu rürei lutsa hatsa mehâdi sie puoa pethake-
liekâ ki, Mhakenyimia Jihova kedinu le rezatielie? sita.
24 Sitse pethakeliekâ puo die sükâ la ukâ ngâta. Derei
Jisu lasie ukâ üse, Harie nhichukâ, themia uthuo
25 ukinyi 'pelekezhakâ Jihova kedinu lerezadie! Kenyimia-
puo Jihova kidinu kele ki utpuo thepre kinu keprawe

26 rüükuotuo; sita. Sitse ukâ ukâ ngâphidi sie puo ki.
27 Di sirâ supuonie kelakelie ngulie vita? sita. Sitse Jisu
ukâ mehâdi sie, Themia zâwe süu chülie kelhâpuo zâ,
derei Jihova zâwe si mba: mbakekreilamonyü Jihova
28 zâwe mhakehupuorei chülie vizâ Kechüla; sita. Sitse
Pitor sie puo ki, Harie, hiewe petekâ khawadi n siame-
29 dzi tuote; sisieta. Mu Jisu sie, A niekâ ki putou
shütuo, Miapuorei a la mu dieliekeviu la uki morei
usiadzüriamia morei uüpfünuo morei uzuonuo morei
30 upuonuo morei unuonuo morei ukijü khawadi, tsiedâ
kelhouki miabu upechüpenyü, kechü zâkemosia ukikâ
mu usiazedzüriakâ mu uüpfünuokâ mu uzuonuokâ
mu unuonuokâ mu ukijükâ de kriapuo ngulie kelhâ
puorei bamo zâ; sizâmonyü tsiesiaunu kechachie kerhei
31 ngu salie zâtuo. Derei keriakâ kekra nuotatuo, mu
kenuokâ riatatuo. Sita.

Jisua puothuo puo mezhie puose mu puo rheilasie ketuo dze pedzü pukeshü va seu

32 Süsia ukâ Jirusalem nu khâ tuoüdi tuoshüzhü; süki
Jisu ukâ mhâdzü tuo: sitse ukâ ungâ tuota; mu ukâ sia
medzi ketuokâ michie tuota. Sükisü puo kerekeniakâ
zelahedi puo geinu mha chüketuokâ dze pupie ukâ kiadi
33 sie, Harie, ukâ Jirusalem nu khâ tuoü zhie; mu mia
Themianuo-u tepie phichükezhakâ mu leshükesithâkâ ki
shüwatuo; mu ukâ puo pejâdi puo dukhriwanu tatuo,
34 sidi puo khapie Judakemomia dzienu shüwatuo; di sükâ
puoü kethekretuo, mu puo mharei metsietuo, mu puo
vütuo, sidi puo dukhri rei watuo; sidi zha se sianu puo
rheilasielie tuo; sita.

Jakob mu Johan unia mhapuo kecha mu Jisu mhapu lakeshü

35 Süsia Zebedi nuo Jakob mu Johan unia puo kiki
vârdi sie puo ki, Kepethau, hienia n ki mha cha tuoü
ketuo-u hienia n bu süu chüshü hienia tsünyüyalie; si.
36 Sitse puo sie unia üse, Nnia abu kedipuo chüshü nnia
37 tsünyü tuo ga? sita. Sitse unia sie puo ki, Nâ zayie
chüketuoki hienia miapuo bu n zatsa mu miapuo bu n
38 vitsa bakelie kha hienia tsüyi; sita. Derei Jisu sie unia

ki, Nnia cha ketuo-u sidi chatuo mo. Nnia a kria
tuoü keba hieu krialie vi ma? mu a baptaiz chülie ketuo
39 baptism-u pie baptaiz chülie vi ma? sita. Sitse unia puo
ki, Hienia chülie vi zâ; sita. Tsiu Jisu sie unia ki, Nnia
akria tuoü keba hieu krialie tuo mu a baptaiz chülie
40 ketuo baptism-u pie baptaiz chülie zâtuo; derei a
zatsa mu a vitsa balie ketuowe athuo khashü kelie jü;
sirei khapie mia tsü tuoüdi kesepie ketuomia tsüza tuo;
41 sita. Süsia mia ker kâ sü silietse sie Jakob mu Johan
42 unia gei ukâ neimota. Sükisü Jisu ukâ kiepie puo ki
shüliedi ukâ üse, Mia kekreimia mia u kekhaya ükezha-
kâ bu ukâ mhâ diya, mu ukâ kezhakâ bu ukâ mhâ
43 niepu chüya kechü niekâ siba tuo. Derei niekâ dânuwe
silielhâ: sirei themia kehupuorei niekâ dânu zha kenyüu
44 bu niekâ theke chütuo; mu themia kehupuorei niekâ dânu
45 ria kenyüu bu niekâ petekâ liechütuo. Mhakekreila-
monyü Themiānuo-u rei miabu puo theketuoü monyü
mia theketuoü mu puophou khashüdi themia kekra
rhalie tuoüdi vâr zâ Kechüla. Sita.

JERIKO RÜNA NU BARTIMIA ÜKECHÜ MHICHIEMIA PUO CHÜPEVI KESHÜ

46 Süsia ukâ Jeriko nu vârlie: di puo Jeriko nunu puoa
pethakeliekâ mu themia krâdipuo ze tuopra kezhüki
Timia nuo Bartimia ükechü mhichie khruo kechümiapuo
47 chakhieki ba. Sükisü themia süu puoü Nazaret Jisu
ükechü silietse puo shiekhouidi sie, David nuo Jisu, nâ
48 angumezhie shüchie! isibata. Sitse themia kekra puobu
kemekrie bata nudi puo kechüta: derei puo shiekhoui
kechüphi ladi. David nuo. nâ angumezhie shüchie! isi
49 bata. Sükisü Jisu thaliedi sie, Niekâ puo kieshüchie:
50 isita. Sitse ukâ mhichie süu kiedi sie puo ki. N melou-
suo rodi sieliechie! Puo n kiezhie ho! sishü. Ru puo
puopfe puonei kha kege wadi prousiedi tuose Jisu ki
51 vâta. Sükisü Jisu lasie puo ki, Nâ abu n gei kedipuo
chükeshü n neituo ga? sita. Sitse mhichieu sie puo ki,
52 Raboni, abu mhangulieyi! sita. Sükisü Jisu sie puo ki,
Tuo vâtalie chie; n kepele thuo n chüpeyi shüwate ho!
sishü. Sitsemetha puo mhanguliedi chaze puo siamedzi
tuota.

Jisu mechü mhingu chüdi Jirusalem rünanu kele

11 Sirâ ukâ tuose Jirusalem penko Oliv kijüthou khie
Betfage mu Bethani nu vârlietse puoa puosiadzikâ mia
2 kenia ketsedi sie unia üse, Nnia tuosele rüna nnia
mhâdzünu kebau nu vâchie: mu nnia sünu lelietseme-
tha thiadzü miapuorei puo gei siekemo gadanuoyâ-
puo khepie thadi ngulie tuo ho; nnia süyâ phreiliedi ze
3 vârliechie. Mu mia huomianie nnia ki, Nnia kidi
chiya ga? isi lirâ, nnia rei, Niepuu hau se mhapuo
chütieya lie, isichie; sitsemetha puo süyâ kha la hanu
4 shütuo ho. Sita. Süsia unia vâ ru chapfü nu kikha
sia hazounu gada nuoyâpuo khepie thadi ngulie; di unia
5 puovâkhe lhoulie. Sitse süki kethakâ huomia sie unia
üse, Nnia kedipuo chüdi gadanuoyâ phreitha ga? sita.
6 Mu unia rei Jisu unia ki pukeshü mhiei pie sükâ ki
7 pushü: sitse sükâ unia khamo ta. Süsia unia gadanuo-
yâ ze Jisu ki vârlie, di puo gei ukâpfe pie khrashü;
8 sitse Jisu sie sügei balie. Sizâmonyü themia kekra upfe
uneikâ pie chanu khrashü; mu kekreimiawe lienunu
9 biekelie seinyükâ pie khrashü. Sidi riaketuokâ mu
nuoketuokâ shiekhouidi, Hosana; Niepuu zase vâr
10 kezhüu kevithâu zâ! Kedi chüketuo-u, upuo David
kedichü diketuo-u, kevithâ u zâ: teigei theja bu puogei
vârkelieu chüliechie! isi tuota.
11 Sidi puo Jirusalem nu kerüsuokinu lelie; di reivâ
lutsa hatsa mhapetekâ mehâshüwatse thevatiata; süsia
puo kerekeniakâ ze Bethani nu vâta.

Jisu chiedebâ puosi kejüu rüsekewa mu kerüsuoki chükemesala keshü vakeniau

12 Sirâ süsianhia ukâ Bethani nunu par kezhüki puova
13 merürta. Sükisü puo ratsa nu chiedebâpuo puonyü theba
ngushüdi puo sügeinu mhahuo ngulietuo nhia idi vâ,
ru puo süki kevâki puonyü sia mhapuorei ngulie mota;
mhakekreilamonyü sükisü chiedesi kevü teiki kemola.
14 Sidi puo lasie süu üse, Hasia kechachie miapuorei bu n
geinu n si chühie chie; siwata. Süki puoa pethakeliekâ
die süu si.
15 Süsia ukâ Jirusalem nu vâr: sidi puo kerüsuokinu ledi
kerüsuokinu mhakhrü mhaze kebakâ whuota, mu shükei

raka kelikâ mizhükâ mu paruonuo kezekâ bakâ phou
16 pelawa; sidi puo miapuorei bu mhaboupuo reipie kerü-
17 suokinu tuovâ mvüta. Sizâmonyü puo ukâ pethadi sie,
"A ki üse themia neiükâ petekâ bu kechaki chütuo."
isikechü thupie zhü mo ma? Derei niekâ hau pie
18 kerügukâ ki chüwate ha! sita. Sitse phichükezhakâ
mu leshükesithâkâ die süu siliedi sie puo dukhrikewa
hrüta: mhakekreilamonyü themia krâu pete puodie
sidi umgâphreta kechüla ukâ puo rüli lepie michie
ketala.
19 Sükisü puo teizei metsei rüna sünusünu tuotataya.
20 Di khise ukâ süu chaze vâr kezhüki chiedebâ süu siatsu
21 puomie tsâkeba ngulie. Sükisü Pitor puo sialeliedi sie
puo ki; Rabi, harie, nâ chiedebâ rüsekewau siate;
22 isisie. Sitse Jisu lasie ukâ ki, Niekâ Jihova kitsa nie
23 kepele nyiliechie. A niekâ ki putou shütuo, Themia
kehupuorei kijüthou hau ki, "Nâ rülouse dzükezhanu
letachie" isidi puonou keloupe chie mozâdi puo puke-
shüu chülie zâtuo ikechü pele lirâ, süu silie zâtuo.
24 Süla a niekâ ki pushütuo, Niekâ nie mezhie melâdi
mhakehupuorei chashü râ, sükâ ngulieta ükechü pelezâ-
25 lie chie; silirâ sükâ ngulie zâtuo. Sirâ niekâ kehuki-
puorei cha tuoüdi sietha kelieki niekâ themia huomia
gei mhahuo ba lirâ, vashü tsüwalie chie; silirâ teigei
keba niekâ Puo rei niekâ kejâkâ vashü niekâ tsüzâ tuo.
Sita.

PHICHÜKEZHAKÂ MU LESHÜKESITHÂKÂ MU PEHÜKÂ JISU KEKUO DZE KETSÂKECHÜ. JOHAN MIA BAPTAIZ KECHÜ DZE JISUA MIA KETSÂ KECHÜ

27 Sidi ukâ Jirusalem nu lavâr, di puo tuo kerüsuokinu
rühou ketuoki phichükezhakâ mu leshükesithâkâ mu
28 pehükâ tuo puo ki vâr; di ukâ puo ki, Nâ kedipuo
kekuo üse mhahakâ chütuoya ga? morei supuonie n bu
mhahakâ chülie ketuo kekuo ha kha n tsü ga? sita.
29 Sitse Jisu sie ukâ ki, A niekâ ki mhapuo ketsâtuo, mu
niekâ süupie a ki pushü lirâ, a rei kedipuo kekuo se
mhahakâ chütuoya shi kechü pie niekâ ki pushütuo.
30 Johan mia baptaiz kechü teigei nu mo themia geinu vâr
31 zâ ga? süuse a ki pushüchie; sita. Sükisü ukâ kerü-

chüdi sie, Teigei nu vâr zâ ikechü ukâ pu sie lirâ, puo
ukâ ki, "Di sirâ niekâ kidi puo pelemo ta ga?" isita-
32 tiea. Modi, Themia kinu vâr zâ, ikechü ukâ pushü tuoü
rei—themia pete Johan üse siadzekesipuo touü tuoke-
33 tala, ukâ themia preita. Sidi ukâ Jasie Jisu ki, Hie
simowe, sita. Sitse Jisu sie ukâ üse. A rei kekuo kike-
chüpuo sedi mhahakâ chütuoya shi kechü pie niekâ ki
pulielhâ, sita.

KHUOBELIE PIE KEDIEVII KESHE

12 Süsia puo dievii pie ukâ ki pusieta. Miapuo khuobe
lietsapuo chielie, sidi chakha pie süu houlie, di khuo-
bedzü kethe thekrepuo thielie, sirâ rükhoubapuo
chülie, di khapie liechiemia krâpuo pelewadi tuo rüna
2 kekreipuonu vâta. Süsia puo teitouki liechie sükâ kinu
khuobelie süu nu puo sikâ ngukelie Jedi puo puokituo-
3 mia puo ketsepie liechie sükâ kishü. Sirei ukâ puo
teshüliedi puo vü, di mhapuorei kha puo tsümodi puobu
4 tuota. Süsia puo puo kituo kekreipuo ketsepie sükâ ki
lashü; ru ukâ puotsü vü kerüza shüdi puoü kezhase-
5 wata. Süsia puo kekreimia puo ketseshü, ru ukâ süu
dukhriwa: mu süsia kekrei kekra rei sa ru huomia
6 vü mu huomia dukhriwata. Süsia puo miapuo baluo,
süu puonuo puo khrieu: puo sie, "Ukâ a nuo-u
rhulie tuo" idi süu ketsepie ukâ ki shükenuothâ
7 chü. Derei liechie sükâ ukâ thuo kepudi sie, "Hauha
kayieu zâ; khe, ukâ puo dukhriwa tiea! sitse puo ka
8 ukâ vie chülietuo!" Sidi ukâ puo teshüliedi puo dukhri-
9 wa, di puo khapie khuobelie chasia shüwata. Silirâ
khuobelie süu Niepuu kedipuo chütuoü sieta? puo
vârdi liechie sükâ dukhriwatuo, sidi khuobelieu khapie
mia kekreimia tsüwatuo.
10 Ki kechükâ ketsie khakewau
Süu puoke nu puomvüu chüte.
11 Mha süu Niepuu geinu tuo,
Mu umhikiwe ungâpuo zâ,
isikechü kethâleshü die hau niekâ phrümo zâ ma? sita.
12 Sükisü puo ukâ pehwedi dievii hau pu ükechü sikeliela
ukâ puo tekelie lesie derei themia krâu preitadi ukâ puo
khawadi tuo vakhrâta.

Kaisar khruo kekhruo dze Farisikâ mu Herodiakâ vâr mhaketsâ kechü : mu Jisu mhapu lakeshü

13 Süsia ukâ puodie nunu puo tekelie ledi Farisikâ mu
14 Herodiakâ huomia ketsepie puo ki shü. Mu sükâ vârtse
ukâ sie puo ki, Kepethau, nâa kethâu zâ, mu miapuorei
preiya mo kechü hie siba zâ; mhakekreilamonyü nâ
miapuo gei rei n nei mia sikrei mo, sirei kethâtou chüdi
Jihova chau dze pupie mia kia kezha la. Kaisar khruo
15 khruo kechü thezhâ momo ga? Hie bu khruo tâ momo
tuoga? sita. Sirei puo ukâ thera siliedi sie ukâ üse,
Niekâ kedipuo chüdi a kedâya ga? a bu mehâketuo la
16 doulei puo se a ki vârchie; sita. Sitse ukâ süu sevâr.
Mu puo sie ukâ üse, Hau supuo miarhi mu supuo za
ga? sita. Sitse ukâ sie puo ki, Kaisar zâ, sita. Tsiu
17 Jisu sie ukâ üse, Kaisar viekâ pie Kaisar tsüwalie, mu
Jihova viekâ pie Jihova tsüwalie! sita. Sükisü ukâ puo
la ukâ ngâ phita.

Rheilakesie dze Sadukikâ vâr mha ketsâkechü : mu Jisu mhapula keshü

18 Süsia miapuorei rheilasie lielhâ ükechü putuoya kezha
19 Sadukikâ puo ki vârdi sie. Kepethau, Mosa leshü
thupie u ki shükechü, keze siazedzüria kechü miapuo
puonuonuo jüdi siata, di puo kimia vapie puo siatsatie
shüwa lirâ, puo siazeu bu puo kimia süpfü liedi puo
20 dzüriau seyie pelhou nu si. Sirâ thiadzü mia thenia
keze siazedzüria chü: mu theriau thenuliedi puoyie
21 puorei jüdi siata. Sidi keniau süpfü lie ru süurei puo-
nuounuo puorei jüdi siata: süsia useu rei sükemhie chü.
22 Süsütuoi theniakâ pete unuonuo jüdi *siata*. Sükâ
23 petekâ sia thenupfü rei siata: Sirâ rheilakesieki süpfüsü
ukâ supuo kimia chütuo ga? theniakâ puo lie phre zeru;
24 isidi puo ketsâta. Sitse Jisu sie ukâ üse, Niekâ kethâle-
shü mu Jihova kekuo-u sikemo, hauhala niekâ kekrütuoya
25 zâ mo ma? Themia kesiakâ dânunu rheilakesieki ukâ
thenulie reiya mo mu nyhü reiya mo, sidi teigei dieliekâ
26 mhiei baya. Sirei kesiakâ dze, sükâ rheila sielieya
kechü dze, thiadzü Jihova seinyhâ nunu Mosa ki. A
Abraham Jihova mu Isak Jihova mu Jakob Jihova zâ,

isikechü, niekâ Mosa leshüda nu süu phrümo zâ ma ?
27 Puo kesiamiakâ Jihova monyü rheituoketakâ Jihova zâ.
Niekâ kekrü phi tuoya ! sita

DIEKHAKESHÜ KEZHATHÂU DZE LESHÜKESITHÂKÂ MIAPUO VÂRDI KETSÂKECHÜ : MU JISU MHAPULA KESHÜ

28 Sükisü leshükesithâkâ miapuo vârdi ukâ keprüli
ketha silie, mu puo mhaputou lakeshü die rei siliedi sie,
Die khakeshü petekâ dânu kiu die keriau ga ? isidi puo
29 ketsâ. Sitse Jisu lasie, " Harie Israel, rünyüliechie : Nie-
30 puua u Jihova zâ, Niepuu puo rürbei zâ : mu nâ n melou
pete se mu n kerheirâ pete se mu n nou pete se mu n
kekuo pete se n Niepuu Jihova khrie mu rhuliechie !
isikechüu die keriau zâ.
31 Keniauwe, Nâ n siazanuomia khriepie n thuo n
kekhrie mhielie chie ! isikechüu zâ. Diekhakeshü kekrei
32 puorei hania ki kezha jü ; sita. Sitse leshükesithâu
sie puo üse, Kethâtou zâ, Kepethau ! Süu puozâ mu
Puo sia kekrei jü zâ ükechü nâ putou shüwata zâ.
33 Sirâ umelou pete mu ukesikele pete mu ukekuo pete se
puo khrie puo rhu tuoükechü mu usiazanuomia khriepie
uthuo ukekhrie mhie tuoü kechü mha thepie ruothâ
34 kechü mu uruosuo petekâ ki vikuo zâ ; sita. Sitse puo
mhale menuodi pulakeshü siliedi Jisu sie puo üse, Nâ
Jihova kedi ze kepechie tuomo zâ ! sita. Süsia miapuo-
rei puo ki mhapuorei ketsâ nreita.

DAVID NUO-U DZE JISU MHAKETSÂ KECHÜ

35 Süsia Jisu kerüsuoki nunu mia petha kethaki puo
lasie, Kidi leshükesithâkâ Khristau üse, David nuo-u üya
36 ga ? David puothuo thiadzü Kemesa Ruopfü nunu
sie,

Niepuu a Niepuu ki,
A n ngumvükâ khapie n phizhâ chüwa kemochie,
Nâ a zatsa bachie !

37 isizâ. David thuo zârei süu üse Niepuu üya râ, Süu
kikidi puo nuo tuo ga ? sita. Sirâ miaümiakâ uneisie
idi puo die rünyülie.

Jisua leshükesithâkâ kejâ pushü kechü : mu thenu sami mhakejü pfüpuo mhakha keshü

38 Sirâ puo mia petha kethaki sie, Upfe unei rütsuse se
39 idi ketuo mu lhithâchükâ nu miabu ukelu kechü, mu
kehoukikânu theba kerükriekâ mu thehekehiekâ nu
kezhamia bakâ uneiya kezha leshükesithâkâ gei niekâ
40 nie kireiliechie. Sükâ samipfükâ kikâ khachütuoya mu
puo mowi chüdi chapechatuoya kezhazâ; sükâ mia ki
usiazha kere ngutuo! sita.
41 Süsia puo mia mha khashüya kezha bou mhâdzütou
nu balie, di themiakâ shükei raka pie mhakengu kezha
bou nu keshü mehâtha: sükisü mhakenyimia kekra mha
42 khaphi shütha. Süsia thenusami mhakejü pfüpuo
vârdi dapra kenia, puocha, priesapuo mese kelhoushü.
43 Sitse puo puo siadzikâ kie puo ki shüliedi sie ukâ ki,
A niekâ ki putou shütuo, Mia mha khapie mhakengu
kezha bou nu shükethakâ petekâ ki rei thenu sami
44 mhakejü hapfüwe mha khashü kekra chüzâ. Mhake-
kreilamonyü miawe miaketsu kelikâ khashütha huzâ;
derei hapfüwe puo kejü dânu rei puocha puova kenyi
kejü pete khashüwa ketala; sita.

Jirusalem rüna kataketuo, mu Jisu lavârketuo dze pedzü pukeshü : mu miabu pfeüla balienu keshü

13 Süsia puo kerüsuokinunu tuoprata kezhüki puoa
pethakeliekâ miapuo sie puo ki, Kepethau, harie, ketsie
hakâ ketsie kikechü krâpuo shi! mu puo kithâ rei kedi-
2 puo kemhie chüdi chü shi! sita. Sitse Jisu sie puo ki,
Nâ puo kithâ kezha hakâ ngutha nyü? Ketsie hakâ
biekhrüwa modi ketsiepuo burei puo mhâ sepfüdi haki
zhülielhâ; sita.
3 Süsia puo Oliv kijüthou gei kerüsuoki mhâdzü-
tsatie, bakelieki Pitor mu Jakob mu Johan mu
4 Andria ukâ pekhredi puo ki, Hakâha kedikechü kipuo
chütuoshi mu nâ mhahakâ pete chüta ketuoki kedipuo
pie zasi chüshü tuo ga? Se hiekâ ki pushüchie! sidi
5 puo ketsâta. Sükisü Jisu ukâ ki pu tuoüdi sie,
Miapuorei bu niekâ sezetamo ketuola niekâ kirei terlie.
6 Themia kekra, "A süu zâ" isidi aza se vârtuo; sidi
7 themia kekra sezeatuo. Derei niekâ terhrükegeikechü

mu terhrükegei keba diekâ sikelieki niekâ nou kehouke
ruo chüta hiechie: *sükâsü* chümotalielhâ: derei sükirei
8 thela tsâmo zâluo. Themia krâpuo krâkekreipuo ngu-
mvü sietuo mu kedi puo kedi kekrei ngumvü sietuo: luki
haki kiükishü tuo; mu pekrie rei tuo; mha sükâsü
kemezhie ketuo bâdekâ zâ.
9 Sirei niekâ niethuo zârei nie kireiliechie: mhakekreila-
monyü mia niekâ tepie mechü kehoukânu shüzâ tuo,
mu *Judamia* kehoukikâ nunu niekâ vüzâtuo; sirâ ke
zhakâ mu kedikâ burei silie ketuola a la niekâ sükâ mhâ-
10 dzünu rei vâ morâsuo. Tsiu *thela tsâketa mhâdzü*
dieliekeviu pu pie themia neiükâ petekâ kiashü riamo
11 râsuo. Sirâ niekâ merhashü zevâdi khapie mia dzienu
shüwa ketuoki niekâ pedzü diepu ketuokâ lepie niekâ
nou kemezhie chühiechie: derei bavüdâ süunu niekâ bu
die punu keshükâ pie puzâliechie; die sükâ nie die
12 monyü Kemesa Ruopfü diezâ tuo kechüla. Sükisü puo
dzüriau thuo puo siazeu teshü tuo, mu puopuo thuo puo
nuo teshü miabu dukhrituo; sirâ unuonuo thuo ukrünuo
13 ngumvü siedi miabu sükâ dukhrituo. Mu aza lanu
themia pete bu niekâ mechü tuo: sirei shügeshühie
zâtha thela tsâkelieu, süuwe kelakelie ngulietuo.
14 Sirei niekâ mha vaperhuse zâketuo kemechü chüzâ
kechüu thazhü kemonu ketha kenguki (kephrümia bu
süu lelie), süki Judia nu kebamia bu ta kijüthoukâ gei
15 vâtalie: mu ki mhâ gei kebamia bu kijü kebie, morei
16 puo ki nunu mhapuorei chülie tuoü le rei hie: mu lienu
17 ketuomia bu puopfe chülie tuoüdi lavâ hie. Sirei süme-
sekisü nuonipfüketuokâ mu unuonuo nuya kezhakâwe
18 kemezhiephi tuo! Mu süusü teiseikinu mo ketuola
19 niekâ chaba zâliechie. Mhakekreilamonyü sükisü keme-
zhiepie Jihovaa mhapelhou keshü theria nu nu vâr tsie
ketsâ süthede chükemo, mu thesia mhakipuorei silie
20 kelhâ chüvârzâ ketuola. Sirâ Niepuu puothuo teisâzha
sükâ chü petsashü kemosia miapuorei ta therhielielhâ;
sirei puo puothuo kedakelie themiakâ la teisâzha sükâ
21 chüpetsa shüwate. Sükisü themia kehupuorei niekâ
ki, "Harie, Khristau kaki ba!" morei, "Lerei, luki
22 ba" isirei pelehie zâchie. Mhakekreilamonyü Khrista
ketijükâ mu siadzekesi ketijükâ sierdi zasikâ mu mha ungâ-
zâ kechükâ chüshü mia pekiadi, chüliekevi siewe kedake

23 liekâ rei sezeta zâtuo kechüla. Derei niekâ niekâ kirei-
balie : harie, a pedzü mhapetekâ pie niekâ ki pushüwate ho!
24 Sirei teisâzha sükâ nu kemezhie kechü süu sia niaki
25 zeitatuo, mu khrü zieshü motatuo, sirâ teigei nu themvü-
kâ rüria tatuo, mu teigei mha kekuokâ chükediwatuo.
26 Mu sükisü miabu Themianuo-u puo kekuo kezhase se mu
27 zayie chüdi kimhou geinu vârkezhü ngulie tuo. Sirâ sü-
ki puo puodieliekâ ketseshüdi kijü kela nunu vâ teigei
kela ketsâ teikhria diakâ nunu puoa kedakeliekâ kiezevâr
kengulie tuo.
28 Sirâ chiedebâu geinu puo dievii siliechie : puochâ me-
dzü laliedi puo nyü thekeparki niekâ teiletia taükechü
29 silieya. Süsütuoi niekâ rei mha sükâ chüvâr kezhü
kenguki puo penuo bate, kikha tiaki bate, ikechü silie-
30 chie. A niekâ ki putou shütuo, Mha sükâ pete chüwa
31 kemochie tsiedâ themia hakâ jüta lielhâ. Tei mu kijü
32 jütatuo, derei a diekâwe jüta lielhâ zâ. Sirei süu teisâ
mu bavüdâ süu Apuo-u zâ kemosia miapuorei, teigeidie-
liekâ zârei morei Nuo süu rei simo.
33 Niekâ niekâ kireilie, pfeüla bazâlie, mu chaba zâlie :
34 mhakekreilamonyü niekâ süu tei kevâr si kemola. Süusü
miapuo puo ki khawa mu kam uthetse khapie puo kituo-
kâ tsüshüdi pie puo kituokâ pelewadi kikha kepfeu burei
pfeüla balie nushüwadi tuo rüna kekreinu vâketa mhie
35 zâ. Süla niekâ pfeüla baliechie : mhakekreilamonyü
kinu niepuu thevatia tâmo ? khisâteiluo tâmo ? thevü
kekhouki tâmo ? mo khise tuo shi ? puo kevâr tei sikemo
36 la. Puo mhazâ vârdi niekâ zezhüdi ngulie rei silie kelhâ-
37 la. Sirâ pfeüla baliechie idi a niekâ ki puketha, die süu
a themia petekâ ki putha zâ. Sita.

PHICHÜKEZHAKÂ JISU TEKELIE HRÜKETA, TIER REKE-
THENGU PFÜPIE JISU GEI KESHÜ, ISKARIOT JUDAS
MIAZE KEVASIKELIE

14 Sirâ zha kenia sia kelakelie mu khreiü shümodi nie-
khrüda kechü nyi nyitatuoü bata : mu sükisü phichüke-
zhakâ mu leshükesithâkâ kemedadi Jisu tepie dukhrikewa
2 hrübata. Derei ukâ sie, Themiakâ mhakebvüketa keprei
la thenyiki lielhâ ; isita.
3 Tsiu puo Bethani nu lepra kechüu Simon kinu ke b a k

puo hiekebanu thenumiapfüpuo tier rekevi puoma kere
sepfü alabaster bou puo pie vâr, sirâ tier bou biephrâdi
4 puothuo lapie Jisu tsü gei shü. Derei miakrâpuo unei-
5 modi kepudi sie, Kedipuola tier pekapie hiwata ga ? Tier
ha zepie doulei kria se kezie rei khrüpie kejükesuomia
6 tsüshülie vi ze ! sita. Sidi ukâ puo gei kenyata. Derei
Jisu sie, Sihie ! kedipuo chüdi niekâ puo kehyuya ga ?
7 Puo a gei mhakevipuo chüshüwata zâ. Sirâ kejümia
niekâ ze sei bayazâ, mu niekâ kehukipuofei sükâ gei
mhakevi chünyü lirâ chülievi : sirei âwe niekâ ze sei
8 balielhâ. Puo chülie keviu chüwata zâ ; puo pedzü a ke-
9 khru nyie ledi tier pie amâ kenhewata zâ. Mu a niekâ
ki putou shütuo, Kijü petenu dieliekeviu pie mia petha-
kevâ khekâ nu thenu hapfü chükeshüu rei miabu puo
rüli rükradi puzâtuo. Sita.
10 Süsia Iskariot Judas ükechü kerekeniakâ miapuo Jisu
11 tepie phichükezhakâ dzienu keshü ledi sükâ ki vá. Ru
ukâ puodie sikelieki ukâ neidi raka pie puo tsütuoü kechü
pushüwata. Sitse süu chüliekevi kipuonu puo khapie
ukâ dzienu shükechü hrütuota.

Jisua apostelkâ ze kelakelie nyi nyikechü sirâ niepuu kerükra cha kese kechü

12 Sirâ khrei seshümodi niekhrüda kechünyi zha theria
nhia ukâ kelakelienyi *kuonuo* kedukhri nhia puoa pethake-
liekâ sie puo ki, Nâ hiekâ bu vâdi n bu kelakelienyi kuo-
nuo chüketuo kirapuonu kese kechü n medâ ga ? sita.
13 Sidi puoa pethakelie kenia ketseshü tuoüdi sie unia ki,
Nnia rünanadiu nu vâchie, sitse nnia dzülipfüpuo pieke-
tuomia puo ze keselietuo ho : ru puo siamedzi zâliechie
14 sidi nnia puo keleu nu ledi kinu niepuu ki, Kepethaua,
" Abu a siadzikâ ze kelakelienyi kuonuo-u chüketuo aba
kesepie keba rüsâbou kirapuo ba ga ? isiyalie sichie.
15 Sitse puo puothuo kilha pesâgei kese tseipie mejü keba
bou kezhapuo thashü nnia kiatuo ho : mu nnia sünusünu
16 ukâ la mha keseliechie. Sita. Sitse pethakelie nia
pradi tuose rünanadiu nu vâr, ru puo unia ki pukeshü
kemhie badi ngulie : sidi unia kelakelienyi cha keselie.
17 Süsia tkeva tatse puo kerekeniakâ ze vâr. Di ukâ
18 mhachü kebanu Jisu sie, A niekâ ki putou shütuo, Niekâ

miapuo aze kekru kebamiapuo, a tepie mia dzienu
19 shütuo! sita. Sitse ukâ unousuodi sie puo ki, A mama?
20 ita. Mu puo sie ukâ üse, Puo dzie se aze kemetha
21 mekhounu keshü kerekeniakâ miapuo zâ. Mhakekreila-
monyü Themianuo-u thiadzü puo dze thupie kezhü
tuoi tuotatuoü zhüzâ kechüla: sirei Themianuo-u tepie
mia dzienu keshüuwe che chülie tiea! themia süu penuo
vârmo zâ kechüwe puo dze vizâtuo muru! sita.
22 Sirâ ukâ hiekebanu puo niekhrüda chüpieliedi jashü,
sidi chüpie ukâ tsüdi sie, Niekâ lieliechie: hauha amâu
23 zâwe; sishü. Süsia puo tehieu rei chüpielie, di Jihova
tseshüdi khapie ukâ tsüshü: mu ukâ petekâ süu kria
24 phre. Sirâ puo sie ukâ ki, Hauha themia kekra la kru
25 kepar kedietsei diekhâkelie aziau zâ. A niekâ ki putou
shütuo, A Jihova kedinu khuobedzü kesa kria kemochie
a khuobesidzü kriala salielhâte: sita.
26 Sidi ukâ tsalipuo chüshüdi tuose Oliv kijüthou gei vâta.

Pethakeliekâ chüreta ketuo, mu Pitor Jisu dze pumvüta ketuo dze Jisua pedzü pukeshü

27 Sizâmonyü Jisu ukâ ki, Niekâ petekâ a gei niekâ nou
kekrü phretatuo: mhakekreilamonyü. "A tekuo
kepfeu vütuo, di tekuokâ bu ta chüretatuo;" isidi
28 thupie kezhüla. Siüderei a rheilalie keta sia a niekâ
29 mhâdzü tuose Galil nu vâtuo, Sita. Sirei Pitor sie puo
üse, Ukâ petekâ ukânou kekrüta zâ shierei awe lielhâ;
30 sita. Sükisü Jisu sie puo üse. A n ki putou shütuo, Nâ
thia tsiezhüteilâ thevü khou kenia kechü mhâdzü a dze
31 pumvüta se ituo! sita. Sirei puo puorhie chüsadi sie,
A bu n ze siata zâtuoü siezâ shierei, a ndze pumvüta
lielhâ zâ! sita. Mu kekreikâ rei pete sükemhie pu-
phreta.

Jisu Getsemane zienunu puonou, kemezhiekechü mu miabu puo tekelie

32 Süsia ukâ tuose Getsemane ükechü kijü puonu vâr;
di puo puo siadzikâ ki, a vâ chaketaki niekâ haki bachie,
33 sishü. Di puo Pitor mu Jakob mu Johan ze puo sa-
phidi puothuovâ puonou kemezhiepie mhapuo chübata.

34 Sirâ puo sükâ ki, A nou kemezhiepie siata tuoü thate-
35 mu: niekâ hanu badi pfebalie chie: sita. Süsia puo
tsiezaphidi puoziepie tsu kijü zeré pfüliedi, chülievi lirâ
bavüdâ süu bu tuo puo therhietalie nukechü chazhüta.
36 Sükisü puo sie, Aba, Apuo, nâzâwe mhakehupuorei
chülievi: nâ a kinu tehie hau chüwalie chie: sirei a
37 medâ zâmonyü nthuo n medâ chüliechie! sita. Süsia
puo phir, ru ukâ zekezhü nguliedi sie Pitor üse, Simon,
nâ zete ma? nâ bavüdâpuo rei pfebalielhâte ma?
38 Niekâ kedâ kechünu letamo ketuola pfeüla balie mu
chabalie: uruopfütsatie zâwe chünyübei bazâ, derei
39 uchütsatie zâwe thachü bazâ; sita. Sidi puo laphidi
40 khinyhü diekâ kemhiei pudi chashü. Süsia puo laphir,
ru ukâ zekezhü ngulie, ukâ mhirhâlielhâ bazâ ketala;
41 mu ukâ puo ki mhakepu tetuo simota. Süsia va seu
va puo ukâ ki phirdi sie ukâ üse, Tsiewe zelie mu rülei-
lie! Chüsia chizâte! Puotei tsâte. Harie, Miabu
Themianuo-u khapie kephumakâ dzienu shüwate!
42 Sielie; di ukâ tuoshüzhü khe: harie a tepie mia
dzienu shükewau vâr penuo thate! sita.
43 Sirâ puo diepu kethanu Judas ükechü kerekeniakâ
miapuo phichükezhakâ mu leshükesithâkâ mu pehükâ
kinu zhiecha mu seide kepie themiakrâpuo ze mha vâr.
44 Puo tepie mia dzienu shüwaketuo-u sümhâdzü sükâ ki
zasipuo chüshü tuoüdi sie, A puo mebâshü ketuo-u,
süu puo zâ ho: niekâ puo merhashüliedi puoze menuo
45 vâtalie chie, isipiezhü. Sirâ puo vârtse puo Jisu ki
46 mha vârdi sie, Rabi, isishüdi puo mebâshü. Sitse ukâ
47 vâr ukâ dziepie puo thezelie. Ru süki kethakâ miapuo
puo zhiecha zouse par phichükezhau kituo-u dudi puo-
48 nyie metakreiwa. Sükisü Jisu lasie ukâ üse, Niekâ
kerügumia kete kemhie zhiecha mu seidepie a tetuoü
49 vârzhüte le? A teisânhia, niekâ ze kerüsuokinu badi mia
petha baya zâ, süki niekâ a telie mote: sirei Kethâleshü
50 diekâ bu tseilie ketuola hahi kelie zâ; sita. Sitse petha-
keliekâ taphreta.
51 Sükisü khriesamiapuo linenpfe pfüpuo pie puomâ
mâthuo whepfüdi puo siamedzi vâzhü: Sükisü mia puo
52 merhashülieta; ru puo puolinenpfe khawadi methuo
tata.

PHICHÜKEZHAKÂ MU MECHÜKEHOUU MHÂDZÜNUNU JISU ZE DIEKECHÜ KECHÜ MU PUO PEJÂKETA

53 Süsia ukâ Jisu ze phichükezhathâu ki vâ: ru süki
phichükezhakâ mu pehükâ mu leshükesithâkâ vâ puoze
54 kengu ba. Mu Pitor puo tsâpenuomodi puo siamedzi zâ
phichükezhathâu kitiazhanu le di chaliekâ ze mi peguo
55 ba. Sükisü phichükezhakâ mu mechü kehou pete Jisu
dukhriwanyüdi puo kejâ si mu ngutou kechü zhapu
56 pfüsie; derei ngulie mota. Mhakekreilamonyü themia
kekra ketijü pu puoda sie, derei ukâ die kerhelie mo
57 ketala. Süsianu huomia ketijü pu puodadi sie, Hie
58 puo kepu sikechü, A thedzieü kechü kerüsuoki hau
biepesuowadi thedzie semodi zha se nu chülalie tuo.
59 isilie; sita. Sisie zârei ukâ die kerhelie mota. Süsia
60 phichü kezhathâu sie ukâ dânu thaliedi, Nâ mhapuorei
pulashü mozâ tuo ma? Hakâ die dipuo pu n da tha
61 ga? isidi puo ketsâta. Sirei puo meümo thata, mu
mhapuorei pulashü mota. Sitse phichükezhathâu lasie
puo ki, Nâ Keyithâu Nuo Khristau ma? isidi puo ketsâta
62 Sükisü Jisu sie, N zâ: mu sizâmonyü hasia niekâ Themia-
nuo-ua Kekuothâu zatsa keba mu teigei kemhou nunu
63 kevâr ngulietuo: sita. Sitse phichükezhathâu puopfe
chierhadi sie, Ukâ zhapu pfüla sase kedipuo chüta?
64 Niekâ thuo rei puo Jihova kethadie kepu silieta ze!
Niekâ kedipuo medâ baga? sita. Sitse ukâ pete puo
65 bu siata reivi üdi puo pejâ phreta. Süsia ukâ huomia
puomhâ metsiadi mhapie puo zie zelie di duthepie puo
vü, sidi sie puo ki, Nâ siadzekesidie pushüchie! sita.
Süsia thenakâ dziezhüpie puo vüdi puo zelieta.

PITOR JISU DZE PUMVÜ KETA

66 Sükisü Pitor ker kitiazha pekrâtsatie tharu phichüke-
67 zhathâu kituomiapfüpuo vârdi Pitor mi peguo ketha ngu-
shü, sitse süpfü puo mehâdi sie, Nâ rei Nazaret Jisu zetuo-
68 dia! sita. Sirei puo moüdi sie, A n kepukâ si reimo mu le
reilie mo, isitadi puo tuo kichie khrâ prata; ru sükisü
69 thevü khouta. Süsia kituo süpfü puo nguliedi puo
khieki kethakâ ki, Hauha rei puo krâmia miapuo zâwe!
70 isilasie, Sirei puo moü lata Sirâ süsia zaki süki

kethakâ lasie Pitor üse, Nâ rei puo krâmia puo kethâ-
71 zâwe; nâ Galilmia zeru! isilata. Sirei puo rüsekhu
72 zâdi, A nâ puo dze pukethau simô zâ! sita. Sishütse-
metha thevükhou keniata. Süze Pitor-a Jisua hamhâdzü puo ki, "Nâ thevü khou kenia kechü mhâdzü
a dze pumvü se ituo" ikeshü dieu puo sialelie. Mu puo
die süü ledi kra bata.

PILAT MHÂDZÜNUNU JISU ZE DIEKECHÜ KECHÜ: MU MIA PUO PEJÂ KETA

15 Süsia teisâlietsemetha phichükezhakâa pehükâ mu
leshükesithâkâ mu mechükehou pete ze kerüchüdi Jisu
2 phaze vâ puo khapie Pilat dzienu shüwa. Sükisü Pilat
sie, Nâ Judakâ kediu ma? isidi puo ketsâta. Sitse puo
3 lasie puo ki, N zâ; sita. Sirâ phichükezhakâ mhakekra
4 pu puo pejâta. Süki Pilat lasie, Nâ mhapuorei pulashü
mozâ tuo ma? Harie, mia mha keditsuo kedithede
5 pupie n pejâ thata ga? isidi puo ketsâta. Sirei Jisu
mhapuorei pulashü mo ta: süla Pilat bu puo ngâta.
6 Sirâ thenyi süuva mia puo ki kedie puo cha lirâ khashü
7 mia ketsü puozhâ ki. Mu sukisü Baraba ükechü mia
sorkari ngumvü kesieki mia kedukhrimia puo mhaze kedie
8 chüba. Ru themia krâkâ puobu thiadzü zhâ tuoi süu
9 khapie ukâ tsünudi puo ki chasie. Sükisü Pilat lasie ukâ
ki, Abu Judakâ kediu khapie niekâ ketsü niekâ medâ
10 momo ga? sita. Mhakekreilamonyü phichükezhakâ
puo ngukemvü la puo khapie puodzienu shü ükechü puo
11 silie ketala. Sirei phichükezhakâ puobu süuki Baraba
kha ukâ tsünu kechü ukâ neidi themiakrâkâ thukechü-
12 shü. Sitse Pilat lasie ukâ ki, Di sirâ abu niekâ puoü
Judakâ kediu ükezhau pie kedipuo chüwa nuga? sita.
13 Sitse ukâ shiekhoui ladi, Puo pie krus geinu gouwalie-
14 chie! sita. Sitse Pilat sie ukâ ki, Kiüdita, puo kedi-
puo kesuo chüwadi ga? sita. Sirei ukâ shiekhoui
kechüladi, Puo pie krus geinu gouwalie chie! sita.
15 Sirâ Pilat themiakâ nei chünyüdi Baraba khapie ukâ
tsüwa, sidi puo khrasei pie Jisu vüwadi puo pie krus
geinu gouwa nudi khapie ukâ dzienu shüwata.

Chüpaihikâ Jisu pie kethekre kechü: mu puo pie krus geinu goukewa.

16 Sükisü chüpaihikâ Jisu ze kitiazhanu mechübou nu ledi
17 ukâ chüpaihi krâu pete kiezevâr kengulie. Sidi ukâ pfe
meriemege kechüpuo pie puobu selie, mu zohu tsürepuo
18 chüpie puo tsü gei shü: mu ukâ sie, Judakâ kediu,
19 salam! idi puo kelu. Sirâ ukâ tekhriepuo pie puotsü
vü, mu puomhâ metsia, di khoutoupfü zhüliedi puo
20 rüsuo ita. Sidi ukâ puoü kethekrewadi puo geinu pfe
meriemege kechüu rhuowadi puopfe puonei pie puo gei
shüla shü. Sidi ukâ puo pie krus geinu gouwa tuoüdi
21 puo ze pratazhü. Sükisü rüna kekreitsatienu Alekandra
mu Rufo unia puo Simon ükechü Kurin miapuo sükisü
vârzhü ru puobu Jisu krus pievâ ketuola puo kemvüchüdi
puo telie.
22 Sidi ukâ puo ze Golgatha, puocha, Mia tsütsâru ükechü
23 kijü puo nu vârlie. Di ukâ mharekethengupie kereike-
chü khuobezupie puo tsü sie, derei puo kria mvüta.
24 Süsia ukâ puo pie krus geinu gouwadi, puopfe puoneikâ
kimia suomia zanu parlietieshi idi ukâ sükâpie chithi
25 khelipfü chüdi kezalie. Mu keba thepfü kevü meseki
26 ukâ puo pie krus geinu gouwa. Sirâ puotsü mhâgei
27 nu Judaka kediu idi puo kejâ die thupie zhawa. Mu
ukâ puo zatsa miapuo mu puo vitsa miapuo idi kerü-
28 gumia kenia pie krus geinu puo sa gou. Sirâ chanu
29 kekhâ kekekâ tsügedi puo kerhiedi sie, Hya! kerüsuoki
30 biepesuowadi zha senu chülashü ketuo-u sü, nâ n thuo n
31 kelaliedi krus geinu kerliechie! sita. Süsütuoi phi-
chükezhakâ rei leshükesithâkâ ze puo kredi sie, Puo
miakekreimia kelalie. derei puothuo puowe kelalielhâ!
32 Hiebu ngudi pelelie ketuola Israel kediu Khrista bu
krus geinu kerliechie! isidi kepu bata. Sirâ puo sa
krus geinu goukewa nia rei puo kerhieta.
33 Süsia barâbazhü meseki nu vâ keba se kevü mese
34 ketsâ kijü süu petekânu zeiba tsâta. Sirâ keba se kevü
meseki Jisu melie shiekhouidi sie, Eloi, Eloi, lama
sabakthani? puocha, A Jihova, a Jihova, nâ kiüdi a
35 khawata ga? sita. Sitse süki kethakâ huomia die süu
36 silietse sie, Harie puo Elia kiezhie; sita. Sidi miapuo
tavâ kekhrâdzü lapie spünj puonu shüliedi khapie

tekhriepou puonu pezu pie puo dieshüdi sie, Tsie-
hieluo, Elia ker puolhou shü tâmo motieshiü, ukâ puo
37 phiba khe! sita. Süsia Jisu melie petâlashüdi puo
38 ruopfü khashüwata. Sukisü kerüsuokinu pfepie lhapie
kezhau khâ puotsüle geinu rürha zâ tsu puothâtsü tsâdi
39 rürha kenia chüta. Sirâ puo sidi puo ruopfü khashü
kewa puomhâdzüki ketha kriamhâ kezhaua ngushüdi
40 sie, Themia hauha Jihova Nuo-u kethâzâ! isita. Mu
sükisü thenumiakrâpuo rei ratsanu menâtha: sükâ
dânu Magdalin Maria mu Jakob kechüu mu Joses unia
41 zuo Maria pfü mu Solome rei tha. Sükâ puo Galil
nu kebaki puo siamedzidi puo liechü tuote, Sizamonyü
puoze Jirusalem nu kekhâr thenumia kekrei kekra rei
tha.

JISU PIE KHRU KECHÜ

42 Susia theva tatse mhakese kechü teisâ kerleizha
43 mhâdzü nhia keta la Jihova kedi merürtuoya kezha
puoza Josef ükechü Arimathia miapuo vâr; themia süu
kezhamiakrâ nu therhu kepfümia puo; ru puo michie-
44 modi Pilat ki vâdi Jisu mâu cha. Sitse Pilat-a puo
siata mo kishi idi kriamhâkezhau kiezevârdi puo nyhü
45 siate ma? ikechü ketsâ. Sidi puo kriamhâkezhau kinu
süu dze süliedi Jisu mâpie Josef tsüwanu shüwata.
46 Sükisü Josef linen pfepuo khrüliedi Jisu mâ lhou pieke
linen pfepie keziliedi pievâ ketsie kepha pie kezhü
mekhru puonu piezhüwa; sidi puo ketsiepuo ketupie
47 mekhru kikha nu khawa. Sirâ Magdalin Maria mu Joses
nuozuo Maria unia puo pie kezhü chüu ngu.

JISU PHEILASIE KETA

16 Süsia kerleizha tseiwa tatse Magdalin Maria mu
Jakob nuozuo Maria, mu Salome ukâ mharekethengu pie
2 Jisu mâ kenhetuoüdi khrülie. Di kerleizha therianhia
khiserüna niaki thupartsemetha ukâ kezevâ mekhru tsâlie.
3 Sükisü ukâ sie, Supuonie mekhru kikha nunu ketsieu
4 phoushü ukâ tsütuo shi! idi kepu vâzhü. Di ukâ tâsie
mehâsie ru ketsieu ketukewa ngulie: ketsie süu ketsie ke-
5 zhaphi puo. Süsia ukâ mekhru nu le ru khriesamia puo
pfe kekra cedi thezatsatie keba ngulie; di ukâ ukâ ngâta.
6 Sitse süu sie ukâ üse, Niekâ ngâ hie chie: niekâ

Nazaret Jisu, mia puo pie krus geinu goukewau pfüzhie
ha : puo rheiliedi siete ; puo haki bamote : mia puo pie
7 kezhü chüu rei mehâchie, harie ! Sidi vâdi puoa petha-
kelieka mu Pitor ki pushüchie, Puo niekâ mhâdzü tuose
Galil nu vâtazhie ho : puo hadzü niekâ ki pukeshü tuoi
8 niekâ vâ sününu puo ngulietuo ho ; sita. Sitse ukâ
mekhru nunu pradi tapie mhapuo chüvâta ; mhakekreila-
monyü ukâ pe mu ukâ ngâphi tuo ketala : mu ukâ mia-
puo ki rei mhapuorei pulie mota ; ukâ michie phi
ketala.

JISUA PUOTHUO VÂ PETHAKELIEKÂ PENGU KESHÜ MU UKÂ KI DIEPU KESHÜ THELAU

9 Sirâ kerleizha theria nhia khieserüna puo rheiliedi vâ
puo thiadzü miapfüpuo geinu terhuo kesuo thenia whuo-
10 kewa Magdalin Maria pfü pengu keria chüshü. Sitse
puo vâdi thiadzü puo zeketuo ukâ nou mezhie mu kra
11 kebakâ ki pushü. Ru ukâ puo rheiliedi thenu süpfü bu
puo ngu ükechü si rei pele mota.
12 Sirâ süsia ukâ mia kenia tuose rünapuo nu vâtuoü
kezhüki puorhi kekreipuo chüpfüdi unia pengushü.
13 Sitse unia vârdi kekreikâ ki pushü : ru ukâ sünia die rei
pele mota.
14 Süsia kerepuokrükâ keze mhachükebanu puo vâdi ukâ
pengushü ; sidi puo rheilieketa sia ukâ mia puo kengukâ
die rei pelemo ketala ukâ mha pelekemo mu ukâ nou
15 kere la ukâ kejâ pu ukâ kiata. Sirâ puo ukâ ki, Niekâ
kijü petenu vâdi dieliekeviu pupie themia pete kiashülie
16 chie. Themia kehupuorei peleliedi baptaiz chülie râ
kelakelie ngulie tuo ; derei themia kehupuorei pelekemo-u
17 kejâ puo gei pfütuo. Sirâ pelekezhamia gei zasi hakâ
tuotuo : ukâ aza nunu terhuo kesuokâ whuolietuo : ukâ
18 pfe kesa neiü se mha putuo, ukâ tinyhü chüselietuo.
mu ukâ therei kria zârei ukâ yapesuowa lielhâ ; ukâ
kechümia gei udzieü shürâ sükâ shürhâlie tuo.
19 Sidi ukâ ki mhapushü kewa sia Niepu Jisu ze teigei
20 khâta, mu khâ Jihova zatsa bata. Süsia ukâ tuopradi
kehurapuorei mhapupie mia kia tuota, sirâ Niepuu ukâ
ze mhachü mu zasi kha ukâ tsükeshükâ pie dieu mvü pie
kemetei shüshü tuota. Amen.

CALCUTTA :—Printed by P. Knight, Baptist Mission Press, and published
by A. W. Young, for the British and Foreign Bible Society,
23, Chowringhee Road.

Luk-a Thukeshü Dieliekevi

1 Thiazdü *pupie kezhükâ* udânunu chütsei kewakâ dze
2 miakrâpuo hadzü thusie hu ; *mu themia sükâsü* thiadzü
uthuo umhi üse ngudi dieliekeviu chalie kechükâa tha hie
3 kia tou keshükâ tuoi *thusie zâ pekruo* ; süla, mia tse-
pfüya kezha, Theofil, arei vâ puo bâthâ nunu die sükâ
mehâmenuo vâdi sükâ dze thulapie hamhâdzükâ siasâ
4 puo chü n ki shülashü nyüta ; mhakekreilamonyü ha-
mhâdzü nâ sikelie kâ kethâzâ kechü n bu sitoulie ketuola.

JOHAN BAPTIST-ÜKECHÜU KEPENUO DZE

5 Herod Judia rüna mhâ kedi chü ketuoki Abia krâmia
phichüpuo, puoza Zakaria ru ; puo kimia Aron yiemia
6 pfüpuo, mu süpfü za Elisabet. Mu unia keninia Jihova
mhinguki miathâ di Niepuu thezha kha keshükâ mu puo
7 diekâ ze kemezhü chüdi tuo. Sirâ Elisabet nuojü pfüpuo
kechüla unia nuonuo puorei jü ; mu sükisü unia keninia
tsa rei satazhü.
8 Puoa puo krâkâ ukâ keze Jihova mhâdzünunu phichü-
9 kam chütuo kezhaki, phichü sükâ khunhiapuo ukâ
suomia mese shi ikechü themia keda kechü zhâu sedi
keda sieru puo bu Niepuu kerüsuokinu ledi tehoutsa
10 the nuta. Sirâ tehoutsa the kebaki themia krâkâ pete
11 chazou ulha nu chaba. Siru tehoutsa the kezha bau
thezatsatie Niepuu dieliemia puo thadi Zakaria bu
12 ngulie. Sitse Zakaria puo ngudi rie di michie phita.
13 Derei teigeidielie süu puo üse, Zakaria, nâ michie hie-
chie ; mhakekreilamonyü nâ hadzü kechakâ chüshü n
tsütuoü ba ketala. Sirâ n kimia Elisabet thepfunuomia
yâpuo penuoshü n tsütuo ; mu nâ puoza thâpie Johan
14 chüliechie. Musirâ nârei n neipie n nei lhemotatuo, mu
puo penuokelie la themia kekra rei uneituo. Mhakekrei-
15 lamonyü puo Niepuu mhinguki zha ketuola. Sidi puo

khuobesidzü pie kechü zuharâ rei, mu kriadi mezeta
kezha zu kekrei rei kria lielhâ ; mu Kemesa Ruopfü bu
puo ketsu chütuo, puo zuo vanu ketuo nuuu rei *sivâr*
16 *zâtuo*. Tsiu puo la Israel nuonuokâ kekra ukâ Niepuu
17 ukâ Jihova ki lavâlietuo. Sidi puo Elia thiadzü seketuo
kekuo mu ruopfüu sedi Niepuu zie ngukelie mhâdzü ria
vâtuo ; mhakekreilamonyü nie krünuokâ nou chükedila
sevâ nie nuonuokâ kitsa shü, mu miadie zekemokâ zevâ
kemezhükâ mhasi tsatie shü ketuola; sidi themiakrâ puo
kesepie badi ukâ bu Niepuu zelie ketuola ; si.
18 Sitse Zakaria teigeidielieu üse, Kedipuomhiedi a sü
silieta ? A rei tsate, mu akimia rei tsate ; sita. Sitse
19 teigeidielieu lasie puo üse, A Jihova mhâdzünu thaya
kezhau Gabriel we ; mu puo a ketsepie abu n rüchünu
20 mu diekevi hakâ se n ki vâr nushüwe. Tsiu harie, nâ
adie thesia puotei tsâlie râ chütseilie neehie kechükâ
pelekemo la, mhahakâha chükelie ngu kemochie n bu
dieputhâ di n tia se mia rüchü lielhâ batatuo ; sita.
21 Süsia themia sükâ Zakaria pfepfe badi, puo kerüsuo-
22 kinu ba chaphi keta la ukâ ngâta. Süsia puo par ru
puo diepu ukâ rüchülie suota : sitse ukâa puo üse
kersuoki nunu mha kethekhrü kechüpuo ngu thenyü-
23 sieta. Mu puo *puodziepie* kemelâmia diepu kechü sia.
dieputhâ bata. Sirâ süsia puo phiehükam chüwadi tuo
puo kinu vâta.
24 Sidi süsianu puo kimia Elisabet nuonipfüta ; sidi puo
25 khrü pengou pra mia pengumo bata. Sidi puo *puothuo
puo üse*, Niepuu thuo haha ageinu chükeshü zâ, miabu
a kenga *sa* mo tuoü kechüla puothuo a ngumezhie
keshüzâ ! sibata.

Teigeidieliemia Maria ki kevâr

26 Süsia khrü sorou ukhrü Jihova thuo dielieu Gabriel
ketsepie Nazaret ükechü Galil kijünu rünanadi puonu
27 shü. *Puo ketsepie* rüümia pfüpuo Josef ükechü miapuo
ze keri tuoü keba pfüpuo kishü : mu rüü süpfü za
28 Maria. Mu dielie süu süpfü ki vârdi puo üse, Harie
Jihova khrie kepfü pfü, n neiliechie ; Niepuu n ze
29 tuote ; si. Derei puodie süu sipie puo melou toutou idi
die süu puocha kedipuo üsie tieshi idi rükra tou

30 pfübata. Süsia teigeidielieu puo üse, Michie hiechie,
Maria; nâ Jihova khriepfü bate mu. Sirâ harie,
31 nâ nuonipfülietuo, sidi thepfunuomia yàpuo penuo-
32 lietuo, mu puoza üse Jisu thâliechie. Puo kezhamia-
puo chütuo, mu puo üse Kezhathâu Nuo chütuo. Sirâ
Niepuu Jihova thuo puo puo David kedibau kha puo
33 tsütuo. Mu puo Jakob seyie kechü khekâ mhâ kechachie
34 kedi chütuo; mu puo kedi jüta lielhâ zâ, sita. Sitse
Maria teigeidielieu üse. Kikidi a silieta? A anupfu ze
35 thenutheptu chümo zâluoa: si. Süsia teigeidielieu
lasie puo üse. Kemesa Ruopfüu puothuo n mhâ vârtuo,
sidi Kezhathâu puothuo puo kekuoü n soupfülietuo;
süla mesa zâkechü süu n nunu lhoupar ketuo-u üse
36 Jihova Nuo-u chütuo. Sirâ harie, u seyiemia Elisabet,
mia puo üse nuojü üya kezha pfü, puorei puo tsazenu
thepfunuomia yâpuo nuonipfü bate; mu puo siketa
37 khrü sorou te. Mhakekreilamonyü Jihova mhakehu-
puo pushü zârei chüyamo tayamozâ kechüla; si.
38 Sitse Maria puo üse, Asü Niepuu kituopfü zeru; abu n
kepu mhieliechie; sita. Süsia teigeidielieu rei tuota.

MARIA ELISABET KI KEVÂ MU PUO JIHOVA GEIZÂ
KECHÜ

39 Süsia Maria rei tuo kenourhei se kijüthou bahu kechü
40 Judia rünapuo nu vâta. Sidi tuo Zakarianuo kinu ledi
41 Elisabet kelushü. Sirâ Elisabet-a Maria puo kelu keshü
42 silietse, puo nuoyâ puo vanunu rülhou bata; sitse Eli-
sabet Kemesa Ruopfü puo tsupfüdi diepu puo rhiechü-
di *Maria üse*. Nâ thenukâ dânu ruokuothâ pfü. mu n
43 nuo n vanu kebayâ rei ruokuothâzâ. Sirâ a Niepuu
44 nuozuopfü aki kevâr ha kedipfü a keneiga! Harie, nâ
45 a kelukeshüdie a silietsemotha unuo avanu kebayârei
puo neidi rülhou bate! Sizâmonyü Niepuu puoki puke-
shükâ chütseilie mechie ikechü pele kechüpfü rei ruo-
kuothâzâ ho! sita.
46 Süsia Maria puothuo,
A nona Niepuu lepezha ba,
47 Mu aruopfü rei a Kelakelieu Jihova nunu
puo neibate.
48 Mhakekreilamonyü puo puokituo nuchünuthâ
kenuopfü rei mehâ kechüla:

Sirâ süla thiayawinu vâ lhoukenuo kenuomia
pete burei aü ruokuothâpfü ükechü kietuo.
49 Kuokejâjükechün puothuo a ngumezhie thâr
shüzâ :
Mu puo za zârei mesa zâ.
50 Tsiu lhoukeriakâ rei mu nuosenuoyiekâ rei
Puo khrüpreiya kezhakâ, puo sükâ ngumezhie
tuoya zâ.
51 Puo puothuo puobou se mha kezhaphi chüshüa ;
Puo uthuo unoukemiakâ kezhakâ bu uketuora
simote.
52 Puoa kedika ukâ ba geinu ukâ whuowate.
Mu puo mia urhuya kemokâ chüpezha shüwate.
53 Puoa merür kezhakâ bu mhakevi chü pevüliete,
Mu puo mhapuorei khapie mhakenyikâ tsümodi
ukâ bu tuote.
54, 55 Puo thiadzü upuonuokâ ki pukeshü tuoi
Puo kechachie Abraham mu puose puoyiekâ
Ngumezhie zâ tuoü kechü rükraliedi
Puo kituo Israel ngumezhie shüwate ; sita.
56 Süsia Maria khrü se nuo puoze badi tuola puothuo
puo kinu vâta

Johan Baptist ükezhau kepenuo mu puo-puo Jihova tse kechü

57 Süsia Elisabet puo nuo penuokelie tei tsâtadi thepfu-
58 nuo miayâpuo penuolie. Sirâ puo zanuokâ mu puose
puoyiekâ Miepuu thuo puo ngumezhiephi shüzâ kechü
59 siliedi ukâ keze nneiphi bata. Süsia zha thetha nhia mia
unuoyâ zhüre tuoüdi vâr ru, ukâ puo zathâpie puopuo
60 zashü chü tuoü ta. Derei puozuo ukâ üse. Silielhâ,
61 puoza thâpie Johan chüzâtuo : sita. Sitse ukâ puo üse.
Nie seyiemia miapuorei theza hahaü uza chüchie mo ;
62 sita. Süsia puopuoa puoza üse supuo chütuoü sietieshi
63 idi ukâ dziezie pie puopuo rüchü ru, puo mhapuo chadi
sügeisünu. Puoza üse Johan chütuowe, idi thushü.
64 Sitse ukâ petekâ ungâta. Süsia puotia tiaga mhaparta
mu puomhiü rei rüprei parta, sidi puo diepu chieliedi
65 Jihova tseta. Süla ukâ kepenuoki keba petekâ bunu
miehieta ; mu kijüthoukâ dânu Keba Judia rüna petekâ

66 nu die sükâ kepu boutuo ta. Sirâ die sükâ sikelie khekâ
unou nu, Nuo süyâsü thesia kedipuo chütieshi! ikechü
67 letuo zâta. Mhakekreilamonyü Niepuu puo zetuozâ
kechüla. Tsiu puopuo Zakaria Kemesa Ruopfüu bu
puo tsupfüdi siadzekesidie pukeshü haha mhiei:
68 Israel Rhuo, Niepuu tselie chie:
Mhakekreilamonyü puothuo puo themiakâ rüli
ledi ukâ rhakelie dapuo chülie ketala.
69 Sirâ puo kituo David seyiemia dânunu kelakelie
kiapuo petsüpethepie utsüwate.
70 Puo siadzekosikâ tia nunu keiaki rei die sükemhie
pupie zhü.
71 Süusü mhakekreilamoyü ungumvükâ kinu rei mu
urütse rüchie kezha khekâ dzie nunu rei u
kelalie kenyü la;
72 Sirâ puo thiadzü upuo Abraham ki rüsedi pupie
kezhü
73 Puo die kemesau rükradi puo upuonuokâ ngume-
zhie, kechü miabu silie ketuola reisa.
74 Sidi puo ungumvümia dzie nunu ukelalie râ,
U no uchüpie ubu ukelhouchie puo mhingukinu
75 Miathâ mu mesadi michiemodi puo rüsuo tuolie
tuo.
76 Sirâ nâ, anuo, nârei üse Kezhathâu siadzekesiu
chütuo:
Mu nâ Niepuu zie kengu mhadzü puo chakâ
kesetuoü vâtuo.
77 Sidi puo themiakâ bu kelakelie dze silietuo:
Kelakelie süusü ukâ kephumakâ va utsü keshüuzâ.
78 Süusü mhakekreilamonyü Urhuo *Jihova* thuo u
ngukemezhie la za.
Sidi teigeinu kesâkezieu sevâr u vatuoü,
79 Tsiu sirâ kezeinu kebakâ mu kesia khrüu rei
vapezie tuo;
Sirâ puo ushütapie uphi bu noune chanu vâlietuo.
80 Süsia nuosüvâ phichülie mu ruopfü dzetsatie rei metei
miamialie, sidi Israelkâ mhâdzünu meyiepra ketuo tei-
tsâlie kemochie nhanu mia rüna chüyakemora tuotsâ.

JISU KHRISTA KEPENUO MU TEIGEIDIELIEMIA THUO PUKESHÜ

2 Sirâ sükisü Agustu Kaisar puokijünu keba petekâ
bu uza thupie sorkari leshünu shülie nudi hukum puo
2 khashü. Kurini Siria rüna mhâ kedi chükebaki süuva-
3 sü üse theza thu theriathâ chü. Mu mia pete uza thu
4 tuoüdi uthuo rünanu vâph reta. Sirâ Josef rei Galil
kijünu Nazaret rüna uunu tuose Judia kijünu David
rüna Betlehem üsiyakezhau nu vâ; mhakekreilamonyü
5 puo David nuo kimumia mu puoyiemia zâ kechüla. Puo
puoza thu tuoüdi unia bu keri tuoü pupiezhü kewapfü
6 Maria ze vâ; mu süpfüsü nuonipfü tuo Tsiu unia vâ
sünu kebaki themu süpfüsü puonuo penuo ketuo zha tsâ
7 tuota. Sidi puo puonuo thepfunuomia nuoria yâsü
penuolie, di puo pfenyhiepie puo kezüpie peri bu mha-
chüya kezha bayâpuo nu piezhü; mhakekreilamonyü
rüsâkinu unia ba jüketala.
8 Sirâ rüna sünusü tekuo kepfekâ terha zhüdi theva
9 uthuo ukuo pfeya kezha nyi ru; Niepuu dieliemia puo
tsur ukâ khieki thalie, mu Niepuu kezie thuo ukâ vapie
10 lutsahatsa ziekruoita: mu süla ukâ michie phita. Sitse
teigei dielieu ukâ üse, Michie hiechie; harie, themia
11 petekâ uneiphi ketuo dieliekevi a se niekâ ki vâryawe:
thia David rüna nunu niekâ Kelakelieu Niepuu Khris-
12 tasü penuoliete ho! Sirâ niekâ pfenyhiepie unuoyâ ke-
züpie peri mhachüya kezha bayâpuo nu zhüdi ngulietuo,
13 niekâ süu ngura silietuo ho! si. Sishütsemetha teigei
phrühulie kelhâ chüketuokâ krâpuo dielie süu ze Jihova
tse kechü hamhiei:
14 Teigei keba Jihova bu puoza kemeyieu chüliechie;
Mu kijü keba themia, puo puonei kezhakâ burei
kevi chüwalie chie!
15 Süsia teigeidieliekâa ukâ khawadi teigei khâtâtse tekuo-
kepfekâ huoniehuo üse, Khe, tsiewe chüsia ukâ Betlehem
nu vâdi Niepuua pie ukâ ki pukeshü chüketakâ mehâ
16 khe! Sidi ukâ kenourhei vâr ru, vâr Josef mu Maria
unia mu unuoyâ peribu mhachüya kezha bayâpuo nu
17 zhüdi ngulie. Sirâ ukâ süyâ ngutse nuosüyâ dze
18 khinyhü ukâ ki pukeshükâ pie miaki pushü. Süla
tekuokepfekâ pie ukâ ki pukeshükâ kesi khekâ ungâ

19 phreta. Derei Mariawe die sükâ petepie puo nouki shü
20 sedi medâ sei tuota. Sirâ tekuokepfekâ *teigeidielieu* se
ukâ ki pukeshü khekâ ngutou keliela Jihova tse mu
rhudi tuolata.

JISU ZHÜKERE: MU PUOZE KERÜSUOKINU KEVÂ; MU PUOLA SIMEON MU HANA UNIA SIADZEKESIDIE KEPU

21 Süsia puo penuokelie zha thetha tseitadi puo zhükere
tei tsâlie tatse puo zathâpie Jisu chülie; theza süusü
puo nuonipfü kemonu teigeidielieu thuo thâshü zâ.
22 Süsia unia Mosa zhânu pupie ketuo tuoi chükemesa
ketuo tei tsâtatse *Josef mu Maria* unia puo pievâ
23 Jihova pekia tuoüdi puo ze Jirusalem nu khâ; mhake-
kreilamonyü Niepuu thuo thezhâ khakeshüu nu, Unuo
nuoriau thepfunuomia lirâ khakrei pie Niepuu bu puo
24 vie chütatuo, ikechü thupie kezhüla. Sirâ Niepuu zhâu
nu pupie ketuo mhiei puo ruosuo chü ketuola paruonuo
kenia, morei mekhru henia rei sa se khâ.
25 Sükisü miapuo puoza Simeon üdi Jirusalem nu baya;
mu themia süu miathâ mu Jihova rüsuo kechü puo nei,
sidi Israelmia nou chüpeluo ketuo-u mev tuoya; tsiu
Kemesa Ruopfü puo gei tuo.
26 Sirâ themia süu Niepuu *pupie kezhüu* Khrista kengu
mhâdzü puobu siata lielhü ükechü Kemesa Ruopfü
27 hadzü tha puo kia shüwata. Süla puo Kemesa Ruopfüu
nunu tuo kersuokinu lerür, sidi unuoyâ Jisu nuo krü-
nuoa puola *Mosa* zhânu pupie ketuo kemhiei chü tuoüdi
28 puoze vartse metha Simeon-a unuoyâ pieliedi Jihova
tse kechü hamhiei:

29 Niepuu, nâ tsiewe n die pupie kezhü tuoi,
N kituo-u aha bu anou menuedi tuovü tachie.
30 Mhakekreilamonyü a athuo amhipie
Nâa kelakeliedâ chükeshüu nguwata kechüla.
31 *Kelakeliedâ* süusü nâ nthuo kesepie
Themia neiü petekâ mhinguki shüwate;
32 Süu khapie Judakemokâ pesikeshü chü,
Tsiu süubu nthemiakâ Israelkâ neiu reisa chüwate.

33 Sira puo dze die sükâ pukeshüla puopuo puozuo unia
34 bu unia ngâtâ. Süsia Simeon japie ukâ tsü, di puo zuo

Maria üse, Harie, nuo hayâha la Israelmia kekra bu krü
rei tatuo, mu lasie reilie ketuo puo chüshü zâ ho; mu
35 puo miabu puo ngumvü ketuo yâpuo zâ ho! Nzâ kethâ,
mu zhiecha pie nthuo nmelou keze *mhie* zâtuo. Sidi
36 süla themia kekra noudâ miabu silietuo; si. Sirâ puo
za Ana üsi kechü siadzekesipfü puo rei nyi; mu süpfüsü
37 Asher yiemia Fanuel nuopfü. Puo tsa tâta; puo puorüü
nunu thepfu puo ki nyikelie chie thenia puo nupfu süu
ze lhou; di süsia themi sei tuota, sirâ sükisü puo chie
hiethethaadia ta. Thenusüpfü mevâ mu chadi Jihova
rüsuodi theva rei khinhia rei kerüsuokinu chietaya
38 chiemo. Sirâ puo bavüdâ sü mesetouki par Jihova
tsedi Jirusalem rhalie ketuo-u pfekeba khekâ ki süu dze
39 putha tsâ. Süsia Niepuu zhânu pupie ketuo kemhiekâ
chüphrewadi ukâ keze la Galil kijünu ukâthuo ukâ rüna
Nazaret nu vâta.

JISU NHICHUKI DZE, MU PUO PENUOKELIE CHIE KEREKENIAKI JIRUSALEM NU KEKHÂ DZE

40 Süsia nuosüyâ phichüliedi meteilie mu puo mhakesi
üse puo tsupfüdi Jihova kinu kepar ngukemezhieu rei
41 puogei basalie. Tsiu puopuo puozuo teichie kepra kela-
42 kelienyi nyikechüki Jirusalem nu khâ me; sirâ puo
penuokelie chie kerekenia ketaki unia thiadzü tuoi thenyi
43 sünu khâ. Sidi unia sünu baketuokâ bawadi lavâtatuoü
kezhüki unuoyâ Jisu sü unia siatsatianu Jirusalem nu
44 bata; mu puopuo puozuo unia sü sichiemo. Sikechü-
umonyü unia puo üse ukâ krânu tuo nhia idi unia tuose
45 khunhia chatuonu vâta; süsianu unia unia seyiemia mu
unia kesimia krânu puo pfüdi puo pfüpejü tatse unia
tuola puo pfü Jirusalem nu lakhâ.
46 Sirâ zha se sianu unia kerüsuokinu puo ngulie. Puo
sükisü kepethakâ dânu badi ukâ die rünyü mu ukâ ki
47 mha ketsâ rei sa ba. Mu puo ukâ ki mhakepukâ mu
48 puo mhasikâ kesi khekâ ungâta. Sirâ unia rei puo
ngudi unia ngâta: sidi puozuo puo üse, A nuo, nâ kidi
hienia gei himu? Harie, n puo mu a hienia bu hienia
49 nou kemezhiedi n pfü vâr tsâa! si. Sitse puo rei unia
üse, N nie kidi a pfü tuomu? A Apuo kinu ba morâ
50 suo kechü n nia simo zâ ma? sita. Derei unia puo

51 unia ki kepuu puocha kedipuoshi unia lelie mota. Süsia
puo unia ze Nazaret nu keta; sidi puo unia khrükhrâ
ba zâlie. Tsiu puo zuoa die sükâ pete se puo melouki
52 shüsei se tuota. Süsia Jisu mha rei sisa miamialie mu
53 phichü reilie, sirâ sizâmonyü puo Jihova mu themia
khrie rei pfü salie.

JOHAN BAPTIST ÜKECHÜU KAM DZE, MU JISU BAPTAIZ CHÜKELIE DZE

3 Tiberia Kaisar ükechü *kedi kezhau* dikelie chie pengou
chie Zakaria nuo Johan nhanu mia rüna chüya kemora
2 ketuoki Jihova die puo ki vâr. Sükisü Pontia Pilat
Judia kijünu kezhau chü, mu Herod Galil kijünu kedi
chü, sirâ puo siazeu Filip Iturea mu Trakonita rüna nia
mhâ kedi chü, mu Lusania Abilene kijünu kedi chü; mu
3 Ana mu Kaifa unia keze phichü kezha chüba. Sükisü
Johan-a Jordan rür khie lutsa hatsa rüna chüya kezha
khekâmu vâdi miabu ukephuma valie ketuola thenou
4 kedilie nukechü baptism se mia petha. Hau dze Isaya
siadzekesiu diekâ thupie ketuo leshüdau nu rei tuo:

Miapuo nhanunu shiekhoui ketuo pfeu sü hakâ zâ:
Niekâ Niepuu cha chü dâjü se balieehie;
Puo chatsekâ rei chükemezhü sebalie.
5 Kijü kernuo khekâ luowatuo,
Mu kijüthou kerkriekâ rei kernuokâ rei chüke-
methawatuo;
Cha kerwikâ chükemezhüwa tuo,
Mu cha mejukemokâ chümejuwatuo.
6 Sirâ themia petekâ Jihovaa kelakeliedâ hrüke-
shüu nguphre tuo.

7 Sirâ puoa puobu baptism kha utsünudi kevâ themia
krâu üse, Harie tinyhü nyhübvüpfü seyiekâ, thesia nie-
gei pfü ketuo-u therhielie tuoü kechü supuonie se niekâ
8 ki pushü ga? Niekâ thenou kedilie kevi nie si vülie-
chie. Sidi nie nounu, Hie rei hie puo Abraham *nuonuo*
zâwe, ikechü putahie: sirâ harie, a niekâ ki pushütuo,
Jihova ketsie hakâ geinu rei Abraham nuonuo chüshülie
9 vi. Mu tsierei seidurür pie seibâ phi nunu rür batazâ:
süla sei puo si kevi vülieya kemo khe viwadi chükelhu-
10 pie mi nu shüwaya; si. Sitse themia krâkâ puo üse,

Silirâ hie rei kedipuo chülie morâsuo ga? isidi puo
11 ketsâta. Siketala puo rei ukâ 'üse, Kehupuorei puo
boulia kenia kenyimia puobu pie uboulia kejümia tsüwa-
chie; mu ucha uva kenyimia burei sükemhie chüliechie;
12 sita. Süsia thesâkeliemia doupuo baptism ngulie nyüdi
vârdi ukâ rei puo üse, Kepethau, hie rei kedipuo chülie
13 morâsuo ga? si. Mu puo rei ukâ üse, Nie bu lienuke-
14 shü mhâ chasa hiechie; sita. Sirâ chüpaikimia doupuo
rei puo üse, Sirâ hiewe kedipuo chülie morâsuo ga?
sidi ketsâ ru, puo ukâ üse, Niekâ mia kechüdi mia vie
sehiechie, mu tijüdi miapuorei pejâhie; sikechüumonyü
niekâ kaza zârei vi ükechü medâlie; sita.
15 Mu sükisü themia sükâ *miapuo lhousier tuoü kechü*
mer tuoya ru, themia sükâ uthuo unounu Johan rüli
levâdi puo üse Khristau zâ mo kishi ikeohü lephreta.
16 Derei Johan ukâ pete üse, Awe dzüpie niekâ baptaiz
chüya kezha zá, sirei miâpuo aki zhakuo kechüpuo
vârzhü, a puo phikou pha rei phroikechü kam chü sümo;
mu puo Kemesa Ruopfü mu mi mmu niekâ baptaiz
17 chütuo. Puo puo licherür setuo, mu puo puo sianunu
puo lha hemenuotuo, sidi puo lhakâ pfükengupie puo
lhakinu shülie tuo; derei shübekâwe mhetalie kelhâ
mipie thewatuo; sita.
18 Sidi puo die neiükâ se dieliekeviu pupie themikâ kia;
19 derei Johan-a Herod kediu nuo siazeu Herodia pfü
larei mu Herod chüzhükemo kechür khekâ rei la puo
20 kenga shü zà derei puo Johan rei tepie kediekinu rei
shü sawa.
21 Süsia themia sükâ baptaiz chüphrelietse Jisu rei bap-
taiz chüliedi chashü ru, teigei *kikha* khrülie, sidi Kemesa
22 Ruopfü mekhrupfü rhi mhie idi puo gei ker. sitse teigei
nu, Nâsü Anuo akhrieu zà, nâsü aneithâu zà, ikechü die
pu vàr.

JISU KHRISTA PUOTSANUOKÂ

23 Süsia Jisu mia petha chie sietuoü kezhüki puo penuo-
kelie chie serür meseta; mu themia noule mhierâ puo
Josef nuo, mu puo puotsanuokâ hakâha:

24 Eli
Mathat
Levi
25 Melkhi
Janai
Josef
Matathia
Amos
Naum

Esli
Nagai
26 Maat
Matathia
Semein
Josek
Joda
Joanan
Hresa
Zorobabel
Salathiel
Neri
Melkhi
Adi
Kosam
Elmadam
Er
Jesu
Eliezer
Jorim
Mathat
Levi
30 Simeon
Juda
Josef
Jonam
Eliakim
31 Melea
Mena
Matatha
Natham
David
32 Jesai
Jobed
Boos
Sala
Naason
33 Aminadab
Arni
Esron
Fares
Juda
34 Jakob
Isak
Abraham
Thara
Nakor
35 Serug
Hragau
Falek
Eber
Sala
36 Kainam
Arfaksad
Sem
Noa
Lamek
37 Methusela
Enok
Jared
Malelel
Kainam
38 Enos
Set
Adam
Jihova

JISU KEDÂ KECHÜ

4 Süsia Jisu Kemesa Ruopfü bu puo tsupfüdi tuola
vàrta tuoüdi Jordan rür tsevàrta : süsia Ruopfüu bu
puo hüze nhanu vâdi zha hiedia Satan bu puo kedá.
2 Mu zha sükâ tseiketa ze puova merta. Sitse Satan-a
3 puo üse, Nâ Jihova Nuo ürâ, ketsie hau ki mhapushüdi
4 puobu niekhrüda mevilieche! si. Sitse Jisu rei puo
üse, Themia niekhrüda rürbei la rheiliehá, isikechü thu-
5 piezhü; sita. Süsia Satan puoze kerkrie puogei khâdi
kijü rüna chüketuo khecká zâpuonu thashü puo kia.
6 Sükisü Satan-a puo üse, A nbu haká peteká mhâ n medâ
chükelie kekuo mu hakâ nu mhakevi pete khapie n
tsütuo; mhakekreila monyü hakâha khapie atsüwate,
7 mu athuo khapie amedâmia tsülie vita kechüla. Süla
nâ tsu aphi nunu a rüsuo râ hakâ pete nvie tatuo! si.
8 Sitse Jisu lasie puo üse, Nâ n Rhuo Niepuu rüsuolie morâ-
suo mu puo rürbei kituo chülie morâsuo, isikechü thu-

9 piezhü ; sita. Süsia Satan-a puo hüze Jirusalem nu vâdi
puobu rüsuoki tsülegei baliedi puo üse, Nâ Jihova Nuo
10 ürâ nâ hagei hanu prou tsuchie ; mhakekreilamonyi :
Puo n la puo dieliekâ ki pushüdi ukâ bu n
rüguolie tuo :
mu,
11 N bu tsu ketsie geinu nkese molie ketuola ukâ
bu npie tuolie tuo ;
isikechü thupiezhü kechüla ; si.
12 Süsia Jisua lasie puo üse, Nâ n Rhuou Jihova kedâ
suo, ikechü thiadzü pupie tuote ; sita.
13 Sitse Satan puo kedâ ketuo neiükâ kedâ tseiwa tatse
zâpuoki puo khawadi tuota.

Jisu Galil nu vâdi mia petha kechüki mia puo melia kêta therial

14 Süsia Jisu Ruopfüu kekuou nunu tuola Galil kijünu
vâta : sükisü sükhie lutsa hatsa keba kheka nu puo dze
15 kepu bou tuota. Mu puo ukâ kehoukikâ nu mia petha,
mu mia rei puo tse phre.
16 Sidi puo thiadzü puo nhiehuki vâlhou kechü rüna
Nazaret nu vâr ; tsiu kerleizhanhia kehoukinu vâ kechü
puo zhâ kechüla puo ukâ kehoukinu ledi diepuo phrü
17 tuoüdi siethalie ru, mia Isaya siadzekesiu leshüdau
18 chüpie puo dzienu shü. Sitse puo leshüdau lhale ru,
lhale die hakâ thupie kezhü ngulie :
Jihova Ruopfüu a gei tuo :
Mu puo abu dieliekevi pie kejükâ pethanu
kechüla a kedalie ;
Puo abu kediemia khalashü ketuo.
Mu mhiehiemia bu mhangulie ketuo.
Mu mia upese kezhakâ bu rüülie ketuo
dieu pu mia kianudi ;
19 Tsiusirâ Niepuu ungumezhie ketuo teichieu
reisa pu mia kianudi a ketseshü.
20 Puo sishüdi leshüdau khalawadi chüpie dielie chü-
kethau tsüwadi kebata : mu sükisü kehoukinu keba
kheka puo phi terür pfüba.
21 Süla puoa ukâ üse, Thia niekâ kesi kinu kethâleshü
22 die hau tseiliete ; isi sie. Sitse ukâ petekâ puo tia

nunu pu kepar themia ngukemezhie diekâ la ungâdi
23 puo tseta. Sidi ukâa, Di hauha Josef nuo zâ mo
ma mu? isita. Sitse puo ukâ üse, Daru kesiu, nâ
nthuo n chükeshürhâlie chie, isi kechü mia puya
kezha tuoi niekâ rei aki puzâ tuo pekruo; sizâmonyü
niekâ a üse, Nâ Kafarnaum nunu chü ükechükâ,
24 sükâ n rüna nunu rei chüliechie, sirei tuo; sita. Sirâ
puo sie, A niekâ ki pu tou shütuo: Siadzekesimia puo-
25 rei puothuo puo ramia zâwe puoü vi üya mo. Sizâ-
monyü a niekâ ki pu tou sashü tuo: Thiadzü Elia ke-
lhouki Israelmia dânu thenu sami kekra tuoya ru, süki-
sü chie se mu khrü sorou tei khata; sükisü rüna süu
26 pete nu pekrie pie kemerie chüvâr; derei Elia ketsepie
Sidon mia kijünu Sarepta rüna nu thenu sammia pfü-
27 puo ki keshü sia sami kekreipuo kirei shü mo. Sirâ
Elisha siadzekesiu kelhouki Israelmia dânu lepramia
kekra tuoya rü, Sirianmia Naman ükechüu rürbei sia,
kekreimia puorei chükeshürhâ shü chie mo. Sita.
28 Sitse kehoukinu kebâ khekâ die sü siliedi uneimo pie
29 mhapuo chüta; ukâ sidi sie urüna nunu puo whuowa,
sidi puo merhashü ze ukâ rüna chükeba kijüthouu puo
khiehe kechü kipuo vâ. mhakekreilamonyü ukâ puo
30 peyie pie sünu shüwa kenyü la. Derei puo ukâ dânunu
tuose puothuo puo medâra vâta.

JISU KAFARNAUM RÜNA NU REI MU RÜNA KEKREIRA REI LUKI HAKI VÂDI MIA PETHA KECHÜ MU MIA KECHÜ CHÜKESHÜRHÂ KESHÜ

31 Süsia puo Galil kijünu Kafarnaum rüna nu ker. Sidi
32 puo kerleizha nhia ukâ petha: mu ukâa puo kepethadie
sidi ukâ ngâta: mhakekreilamonyü puo die kuose
33 kechüla. Sükisü terhuo mesakemo ruo keze miapuo
34 kehouki nu baru, puoa shiekhouidi, Eish! Nazaret Jisu,
ukâ keze kedipuo chüta? nâ hiekâ pekawa tuoüdi vâr
35 ma? Nâ supuo shi, a n si; *nâ* Jihova mia kemesau zâ;
si Sitse Jisu puo kechüdi sie, Melie hiedi partalie!
sita. Sitse terhuo kesuo-u mia dânunu themia süu
pfükelhoupie kijü shüwadi puothuo themia süu nunu
36 puo pechüpenyü mozâdi parta. Süla 'mia pete mia
ngâta, sidi ukâ puoniehuo üse, Hya! themia hau die

kikidi hila ? Mhakekreilamonyü puo mesakemo ruopfü-
kâ ki puo die kekuo mu miapuorei zemvütalie kelhâ
se mha pushürâ sükâ *puo die zedi* partaya kezha ha ! sita.
37 Süsia sükhie sümhou rüna chükeba khekâ nu puo dze
kepupie mhapuo chü tuota.
38 Süsia puo kehouki nunu siedi tuopra di tuo Simon
kinu le ru. Sükisü Simon kimia nuozuopfü ruki phi
39 zhü. Sitse ukâ puo la ukâ mezhiemelâta. Tsiu puo
süpfü khieki thadi rukiu khashüru, puo ruki mota :
sitse süpfüsü tuorhü sieliedi mhachü ukâ tsübata.
40 Sirâ niaki leta kezhü meseki themia kehupuorei
ukinumia kechükenyü neiü chüketuokâ ze puo ki vâr ;
sitse puo dzie chapie sükâ biedi sükâ chükeshürhâ phre-
41 shü. Sükisü terhuokesuo miakrâpuo themia kekra geinu
pardi ruorür idi sie, Nâ Jihova Nuo zâmu ha ! sita.
Derei ukâ puoü Khristau zâ ükechü siketala puoa sükâ
42 kechüwadi sükâ bu die pu mota. Süsia teisâ parlietse
puo tuopradi tuose mia tuokemora puo vâ : sitse themia-
kâ puo pfüvâdi vâr puo tsâliè ru, ukâ puo khaze bata-
43 nyüta. Sitse puo ukâ üe, A Jihova kedi dieliekevi pie
rüna kekreikâ rei pethashülie morâsuo ; mhakekreila-
monyü süla a ketse keshü zâ ; sita.
44 Puo sükisü Galil kijünu kehoukikâ nu mia petha
ketuo zâ.

PITOR, JAKOB MU JOHAN NUOKÂ KIEKELIE

5 Sirâ themiakâ puo getei pfüdi Jihova die rünyü
ketha ki sükisü puo Genezaret zia khieki tha ru ; puo
2 rüzia khieki sünu rou kenia badi ngulie ; derei khuoke-
3 tekâwe tuovâ ujal keshü bata. Tsiu rou süniasü puo
Simon rou muru, puo sünu lebaliedi puo bu puo rou
khouse rüzianu saleliemu sita. Sidi puo kebaliedi rou
4 nunu themiakâ petha. Süsia puo diepu thawatse puo
Simon üse, Rou khouse kesounu philie, sidi niekâ jal
5 kelhoushüdi khuo shüthia ; si. Sitse Simon lasie,
Kezhau, hiekâ teizei zha pete hiekâ teitsâ chüzâ, derei
mhapuorei ngulie mo zâlie ; puothuo sishierei n die la
6 a jal kelhou lashütuo ; sita. Mu ukâ sishütse ukâ khuo
7 kekra bâlfe ; mu ukâ jalkâ rei pata tuoüta ; süla ukâ
dzieziepie ukâ krâmia rou kekreikâ nü kâ tuokâ kiedi sükâ

bu vâr ukâ keze kekhruohi nuta. Tsiu süká vârdi
khuokâ chüpie rou keninia tsuliedi rounia rei rüle
8 dzünu leta tuoüta. Derei Simon Pitor sü ngutse tsu
Jisu phi nunu khoutou pfüliedi sie, Harie Niepu, nâ
9 tuo a therür tavi! a kephumamia zâ mu; si. Mhake-
kreilamonyü ukâ khuo tephi kelie la Simon mu puo ze
ketuokâ mu Simon ze kerhe ketuo Zebedi nuo Jakob
10 mu Johan unia rei sa ukâ ngâta kechüla. Sükisü Jisu
Simon üse, Nâ michie hiechie; thiayawinu n bu themia
11 te tatuo: si. Sirâ ukâ ukâ rou ze rüzia khie parlietse
ukâ uvie pete khawadi tuo puo sia medzita.

Jisua lepra kechümia puo mu kerünyie miapuo chü keshürhâ keshü

12 Süsia Jisua rüna puonu ba kechüki lepra chüphi
ketuo miapuo rei sünu Jaru, puo Jisu ngushü tsemetha
13 tsu zerepfü zhüta. Sirâ puo ki puo mezhiemelâdi sie,
Niepu, nâ n medâ râ, nâ a chükeshürhâ shü zâ tuo; si.
Sitse Jisu puo dzie chapie themia süu biedi sie, A
medâwe: n kechü bu viliechie! sishü. Sitsemetha puo
14 gei lepra kechü jüta. Süsia puoa süu bu se miapuo
kirei puhienudi sie, Tuo n kitsa vâdi n mâpie phichüu
bu mehâchie, sidi mia bu silie ketuola Mosa pukeshü
zhâ nu n chükeshürhâ kelie ruothâpuo chüwachie; si.
15 Derei puo rüli *pukemo-u monyü* pukrakuo sata; süla
themia krâdi, puo die rei rünyü tuoü mu ukechü rei
16 chükeshürhâ shünudi vâr kengulie. Süsia puo tuo
rürdei miapuorei tuo kemora vâdi chabata.
17 Tsiu khunhia Jisu mia petha tharu Farisikâ mu
thezhâ kesikâ Galil mu Judia mu Jirusalem rüna khekâ
nunu vârdi puo khie *lutsahâtsa houpfü* ba; mu kechü
18 chükeshürhâ kelie Jihova kekuo puo zetuo. Siru, harie,
themiakrâ puo thezhü puo nunu kerünyie miapuo pie
vâr; sidi sükâ themia süu pie kinu ledi pievá Jisu
19 mhâdzünu shü tuoü sie. Derei themia krathâr kechüla
sükâ puo pie le kelie cha pfü pejüta, di ukâ ki gei siedi
mhakipuo biephaliedi puo zhü sadi puo khapie themia-
20 kâ dânu Jisu mhâdzü tounu shü. Sitse puoa puo pie
kevârkâ kepele nguliedi themia süu üse, 'N kephumakâ
21 vashü n tsüwate no! sishü. Sitse leshükesithâkâ mu

Farisikâ pekhredi kepudi sie, Jihova thaya kezha
themia hauha themia kikechüpuo ga? Jihova zâ
kemosia supuonie mia kephuma vashü mia tsülie viga?
22 sitha. Derei Jisu ukâ noudâkâ siliedi lasie ukâ üse,
23 Neikâ kikidi niekâ nou sikechü leya ga? N kephu-
makâ vashü n tsüwate ho, ikechü kepu, mu, Siedi
chatuolie chie, ikechü kepu; die, sünia kiu pu rüükuo
24 tuo ga? Derei kijü themia kephumakâ vashü tsülie
ketuo Themia Nuo kekuo ha kechü niekâ bu silienu
25 kechüla (puo kerünyieu üse), A n bu Siedi n zhü se n
kinu vâlie chie; isikechü pukeshü zâ. Sishütsemetha
puo ukâ mhâdzünunu siedi puo zhü chü sedi Jihova
26 tsezâ se puothuo puo kinu vâta. Süla themia petekâ
ungâdi sükâ rei Jihova tseta; sirâ ukâ michie phi sadi
sie, Thia ukâ mhakethekhrü kechü krâpuo nguze; sita.

LEVI KIEKELIE, MU MEVÂ KECHÜ DZE

27 Sirâ hakâ chükewa sia puo tuopra zhüru puo za Levi
ükechü thesâkelie miapuo thesâkelie kinu badi ngulie,
28 sidi puo üse A siamedziliechie! sishü. Sitse themia
29 süu puo *kam* pete khawadi sie puo siamedzita. Süsia
Levi puo la mia ze vâ puo kinunu hiephi: sirâ thesâ-
keliemia kekra mu mia kekreimia huo rei sa vâ ukâ
30 keze hie. Sükisü Farisikâ mu ukâ leshükesithâkâ puo
pethakeliekâ gei kenyadi sie, Niekâ kedipuo chüdi
thesâkeliemia mu kephumakâ ze mhachü mhakriaya
31 ga? sita. Derei Jisua lasie ukâ üse, Keshürhâmia daru
kesimia zepie mhapuorei kechü jü; derei *daru kesimia*
32 kechümia la zâ. A kephumamia bu unou kedilie nu
kechüla uthâü miathâkâ kie tuoü vâr mba; sita.
33 Sitse ukâ puo üse, Johan siadzikâ mevâ mu cha-
kuophi: sirâ Farisikâ siadzikâ rei si; derei n siadzikâwe
34 mhachü mhakria baya kezha ze; sita. Sirei Jisu sükâ
üse, Miapuo themuliedi miaze hie kechüki yasau kebanu
35 puo khriethâkâ bu mevâlie vi ma? Derei puo tei vâr-
tuo; mu puo khriethâkâ kinu Yasau zetatuoü kechüki,
36 sükisü sükâ mevâtuo: sita. Sirâ puo ukâ ki dievii puo
rei pusa: Miapuorei pfe kesa geinu huo rhapie pfekra gei
shüdi pekhuo kesaya mba; siümha lirâ puo kesau rei
chierhawâto, mu kesau geinu chierha se kevâu rei puo
krau ze kemhiemo tatuo.

37 Sirâ miapuorei khuobedzü kesa üse chüzhüsü kewenu
shüya mo; sishüümharâ khuobedzü kesaa chüzhüsü
pfüphawatuo, sidi krutatuo, mu chüzhüsü rei pekawa-
38 tuo. Derei khuobedzü kesa pie chüzhüsü kesanu shüzâ
39 morâsuo. Sirâ miapuorei khuobedzü kewe kria badi
kesa menguya mba: puoa keweu zârei vi üya; si.

KERLEIZHANHIA PETHAKÉLIEKÂ TELHA KRE MERHE KECHÜ MU, JISU DZIESIA MIAPUO DZIE CHÜPEVI KESHÜ LA KENYA KETA

6 Süsia kerleizha puo nhia puo tuose mia lievu puonu
tsuzhü ru; puo siadzikâ telha kre merheliedi udzie
2 nunu menuokhâ chütuo. Derei Farisikâ huomia ukâ
üse, Niekâ kiüdi kerleizhanhia chükechü uzhâkemokâ
3 chüya ga? sita. Sitse Jisua lasie ukâ üse, David mu
puo ze ketuokâ thiadzü merlie ru, puo Jihova kinu
4 ledi phichümia zâ kemosia chükechü uzhâkemo se mia-
kiaketuo niekhrüda liepie chü, sidi khapie puo ze
ketuokâ rei tsü, ikechü niekâ phrü mba ma? sita.
5 Sidi puo ukâ üse, Themia Nuo-u kerleizha mhâ rei niepu
we;' si.
6 Süsia kerleizha kekreipuo nhia puo mia kehouki nu
le mia petha: ru sünu miapuo puodzie thezatsa
7 siatadi ba. Tsiu leshükesithâkâ mu Farisikâ puo kerlei-
zhanhia mia chükeshürhâ shütuo momo shi? idi puo
mehâ ba; mhakekreilamonyü sükâ Jisu pejâ nyü kechüla
8 zâ. Derei puo themia sükâ nouda siliedi, puo *themia
puodzie siaketau* üse, Siedi themiakâ dänu thalie chie!
9 sishü. Sitse themia süu siedi mia mhâdzü thata. Sitse
Jisu ukâ üse, A niekâ ki mhapuo ketsâ nyütha: Kia,
kerleizhanhia mhakevi chü zhü, mo mhakesuo chü zhü
ga? Mo mia sekeia zhü, mo mia biekhri zhü ga? si.
10 Puo sishüdi reivâ puotsei lutsabatsa kethakâ mehâ
phreshüdi themia süu üse, N dzie chashüchie! sishü.
Sirâ puo puodzie chashü: sitse puo dzie chüpevishü puo
11 tsü. Derei themia sükâ uneimophidi Jisu üse kedipuo
chüwarâ vitieshi, ikechü kepu bata.

Apostel kam chü ketuola mia kerekenia kedakelie

12 Sirâ sükisü puo cha tuoüdi kijüthou gei vâ, sidi puo
13 teizeizha pete Jihova ki chaba tsâ. Süsia teisâlietse
puo siadzikâ kielie: sirâ puo sükâ dânunu mia kerekenia
14 kedalie, mu sükâ üse apostel zathâlie; *sükâ za*: Simon
kenuotsa puo za Pitor thâ ketau, mu puo siazeu Andria,
15 sirâ Mathi mu Thoma, tsiü Filip mu Bartholoma, sirâ
Jakob mu Johan, sirâ Alfia nuo Jakob, mu Simon
16 puorhie kechüu, sirâ Jakob *nuo* Juda, mu Iskariot Juda
17 kenuotsa Jisu tekeshüu. Tsiu puo sükâ ze kerdi kijü
thezha kipuo thalie; sükisü puo siadzikâ rei themia
kekra, mu Judia petenu mu Jirusalem sirâ Tur mu Sidon
kijü dzükezha khie tsatienu themia kraphi puo die
rünyü tuoüdi mu ukechü rei chükeshürhâ utsü nudi vâr.
18 Sirâ mesakemo ruopfü sou ukebi seo kétuokâ rei chü
19 pevishü. Sitse themia süki ketuo khekâ puo nyü nyü
phreta: mhakekreilamonyü puo geinu kekuo puo pardi
mia shürhâ phrelieta zhü kechüla.

Jisua kijüthou geinu mia petha kechü

20 Süsia puo tâsie puo siadzikâ mehâdi ukâ üse, Niekâ
mhakejükâ ruokothâ: mhakekreilamonyü Jihova kedi nie
vie zâ kechüla. Niekâ tsie mer kezhakâ ruokuothâ: mha-
21 kekreilamonyü niekâ pevülie ketuola.. Niekâ tsie kraya
kezhakâ ruokuothâ: mhakekreilamonyü niekâ nyülie tuo
22 kechüla. Niekâ Themia Nuo la mia niekâ mechü ketuo,
mu mia niekâ melia mu nie tha mu niekâü suo üdi
23 niekâ za peka ketuoki ruokuothâ. Niekâ sünhia niekâ
neiliechie, sidi niekâ keneipfü niekâ dâ chüliechie: mha-
kekreilamonyü niekâ teigei nu mha methuo nguphilie
ketuo la. Ukâ puonuokâ siadzekesikâ rei üse sükemhie
24 chüzâ kechüla Derei tsie niekâ mhanyi kebakâwe,
che! mhakekreilamonyü niekâ tsie mha niekâ noukeluo
25 ngulie ketala Niekâ tsie pevü kebakâwe, che! mhake-
kreilamonyü niekâ mer tatuo kechüla. Niekâ tsie
nyükebakâwe, che! mhakekreilamonyü niekâ thesia
26 niekâ nousuo mu kra tuota ketuola. Themia pete niekâ
tse lirâ, niekâwe che! Niekâ puonuokâ ketijü siadze-
kesikâ rei üse sükemhie chüzâ kechüla.

27 Derei niekâ a die rünyüya kezhakâ, niekâwe niekâ
ngumvükâ khrieñiechie, mu mia niekâ mechüya kezhakâ
28 gei nie zhâ viliechie. Niekâ japie mia niekâ rüseya kezha-
kâ tsüchie ; miekâ mia niekâ peseya kezhakâ la rei chalie-
29 chie. Miapuo ñie niekâ dzâ tietsatiepuo vürâ, kekrei
tsatie rei kereila shü puo tsüchie ; tsiu n pfe selie tuoü lirâ
30 n boulie rei kha puo tsü khriehie. Themia kehupuorei
n ki mhapuo charâ, se pño tsüchie ; mu mia n vie seseta
31 râ chala hie. Sirâ mia niekâ gei kikechüpuo chüshürâ
niekâ nei shiü niekâ rei mia gei sükemhie chüliechie.
32 Tsiu niekâ mia niekâ khriekezhakâ khriezâ lirâ, supuonie
nie kevi puta ? Themia mha kesuo kechümia rei mia
ukekhriekâ khrieya ze.
33 Tsiu mia niekâ gei uzhâ viya kezhakâ niekâ sükâ gei
nie zhâ vi kezha zâ lirâ, supuonie nie kevi puta ?
34 Kesuo kechümia rei sükemhie chüya ze. Sirâ niekâ
mhapie mha khala nie tsülie ketuo kepelemia thepu
kezha zâ lirâ, supuonie nie kevi puta ? Kesuo kechümia
rei mha khapie mia ketsü de ngula kelie peledi mhapie
35 kesuo kechümia thepuya. Sirei niekâwe niekâ ngumvü-
mia rei khrieliechie, mu *sükâ gei* nie zhâ viliechie, sirâ
nie ñiapuo geirei nie shüshüta hiedi mhapie thepu chie.
Siya lirâ nie mhamethuo nguphilie tuo, mu niekâ Kezha-
thâu nuonuo chülietuo : mhakekreilamonyü puo miau-
ngumezhie rei mia üse ungumezhie üya kemokâ mu ker-
36 zhükâ geirei puo zhâ viya zâ kechüla. Nie Puo *teigei
kebau* mia ngumezhie kezha tuoi, niekâ rei mia ngume-
zhielie chie. Niekâ mia kejâ pfühie, simolierâ miarei
nie kejâ pfülielhâ : niekâ mia pejâhie, simolierâ miarei,
37 niekâ pejâ lielhâ. Niekâ mia kejâ vashü mia tsüchie
38 silie lirâ miarei nie kejâ vashü nie tsütuo. Niekâ mha
kha mia tsüchie, silie lira miarei mha kha nie tsütuo ;
sizâmonyü mia medâ peviphi mu neketetâi, mu kesü rei
sa, mu tsuzie rei sapie nie pfenu shüshü nie tsütuo.
Mhakekreilamonyü nie mhanunu medâ keshüu, miarei
sünunu medâla shü nie tsüzâ ketuola. Sita.
39 Süsia puo dieviipuo reipie ukâ ki pusashü : Mhi-
chiemia thuo chathapie mhichiemia kialie vi ma ?
Sümha lirâ unia kenínia te thekho nu leta mo tuo ma ?
40 Mia bu upetha keliemia, sümia puo kepethau ki zha
mba. Derei kehupuorei *mhakehupuo nurei* vitseilie râ,

41 puo kepethau mhielie tuo. Sirâ nâ kiüdi nthuo n
mhinu kithe kebau lemodi n siazeu mhinu kerhu mehâya
42 ga ? Morei nâ kikidi nthuo n mhinu kithe kebau mehâmo-
zâdi n siazeu üse, A siazeu, abu n mhinu kerhu kebayâ
kawachie! ikechü pulie viga ? Nâ kethera kezhau,
nthuo n mhi nunu kitheu thawa periachie, silie lirâ
süsiawe nâ n siazeu mhinu kerhu kebayâ rei ngumeyie
43 meluoliedi kawalie tuo. Sizâmonyü seibâ kevi puorei
puo si kesuo vütaya mo ; mu seibâ kesuo puorei puo si
44 kevi vülieya chie mo. Sirâ seibâ kehupuorei puo si
geinu mia bu puo silieya kezha zâ. Tsiu zohubâ geinu
mia chiedesi riachüya mo ; morei mvüteibâ geinu rei
45 mia khuobesi riachüya mo. Themia kevimia puo nou
keba puovie kevikâ nunu mhakevi pie parya ; tsiu
themia kesuomia rei puovie kesuokâ nunu mha kesuo
kâ pie parya ; mhakekreilamonyü themiaa puo noudâ
kekra nunu puo tia bu mhapuya kezhazâ kechüla.
46 Sirâ niekâ kiüdi a niekâ bu chünudi pukeshükâ
47 chüyamodi a üse, A niepu, a Niepu, isiya ga ? Themia
kehupuorei a ki vârdi a pfe rünyü, sidi a dieze ikezhamia,
sümia suomia mhie shi, a süsü tha niekâ kiashü tuo :
48 Sümiaa themia kijü thie pesou tsudi ketsie geinu uki
mvüdze keliemia mhie zâ : silie lirâ kerüdzüdi kelieki
rei kru par ki süu zoupfüta tuoü sie zârei ki süu rünia
lielhâ zâ : mhakekreilamonyü ki süu chükemetcise
49 kewala. Derei kehupuorei a die rünyüdi a die zeya
kemomia themia puo ki mvüdze chükemetei modi rünyâ
mhânu puo ki kechümia mhie zâ. Kerüdzü krupra ki
süu zou ru tsâ mhata, di ki süu kadika.

JISUA CHÜPAIHIMIA KRIAMHÂ KEZHAMIAPUO KITUO-U CHÜKESHÜRHÂ KESHÜ

7 Puo die hakâ pu thepie themia nyienu shükewa sia
tuo Kafarnaum nu vâ.
2 Sükisü chüpaihimia kriamhâ kezhamia puo kituo
3 puo khriethâpuo mhachüdi siatovüta tuoü zhüta. Mu
themia süu Jisu dze silietse Judamia pehümia huomia
ketse puo ki shüdi puobu vâr puo kituo-u sekelashü
4 nudi puo ki puo mezhiemelâ. Tsiu themia sükâ Jisu
ki vârlietse puo ki ukâ mezhiemelâ beidi sie. Nâ themia

5 hauha ngumezhie shürei zhüse kechüpuowe: mhakekrei-
lamonyü puo hie themia mia khrie pereya. sidi puo hie
6 kehouki rei chüshü hie tsü kechüla; sishü. Sitse Jisu
themia sükâ zeyâ. Di vâ kitsâlie ketuo chabamo ketaki
kriamhâ kezha süusü puo krâmia huomia ketse puo ki
shüdi puo üse, Niepuu, nâ vâr kemezhie tuo bahie: a
7 Nbu aki khrükhrâ ler tuoü kechü a zie rei jü zâte:
süla *amnyhü* rei n ki kevâ lepie a ziejüdi vâmote: derei
8 nâ diechapuo pushü zârei a kituo-u shürhâlietuo. A
rei kezhamia khrâ tuoya kezhamiapuo, mu a khrâ rei
chüpaihimia ba. Sirâ a miapuo bu. Nâ tuo vâchie
isirâ puo *adiezedi* vâya; mu kekreimia puo bu vârchie,
sirâ puorei vârya; mu a kituomia bu, Nâ mha hau
9 chüshüchie, isirâ puo chüshü atsüya sita. Sirâ Jisu
rei die sükâ siliedi themia süu rüli sipie puo ngâdi
reipradi themia puo siamedzi phi ketuokâ üse, Harie a
niekâ ki pushütuo, Israelmia dânu rei ukepele kezha hade
10 nguchie mo: sita. Niepumia uketsekeshü sükâ la kinu
vâr ru, vâ kituo süu shürhâ baketa ngulie.

JISUW THENU SAMIPFÜPUO PUONUO SIATARU PERHEILA KESHÜ

11 Süsia chaba kemonu puo tuose Nain ükechü rüna
puonu vâ; mu puoa pethakeliekâ rei mu themia krâdi-
12 puo reisa puo zevâ. Sirâ puo tuo rüna süu kharu penuo
vâzhütse mia kesiamia puo pie prata zhü; kesia süusü
puo zuo nuo püli zâ, mu thenu süpfü sürei samipfü puo:
mu rüna sünusünu themia kekra thenu-süpfü ze prazhü.
13 Tsiu Niepuu puo ngutse puo ngu puo noumezhiedi puo
14 üse Nâ krahie chie! sita. Sidi puo tuo sükâ penuo phidi
15 mâpiera bie: sitse puo kepiekâ seithata. Sitse puo sie,
Khriesau, nâ sierlie chie! sishü. Sitse siaketau sie
baliedi die pu chielie. Sidi puo puo khapie puozuo ki
16 shülawa. Tsiu themia pete michie phidi Jihova tsedi
sie, Siadzekesi kezhapuo udânu sierte! sita. Sirá, Jihova
17 vâr puo themiakâ mehâ. Tsiu puo dze die hau pu se
Judia kijü petenu mu rüna sükhie sümhou keba khekâ
nu vâta.

JOHAN BAPTIST ÜKEZHAU MHA KETSÂ KECHÜ JISU PUO KI MHA PULA KECHÜ. KEPETHADIEUUO SA

18 Süsia Johan siadzikâ mha sükâ petepie puo ki puphre-
19 shü. Sitse Johan puo siadzikâ mia kenia·kieze puo ki
vârdi sünia ketsepie Niepuu kishüdi sünia bu, Nâ vâr-
tuoü ketuo-u ma ? mo hie bu kekreipuo pfela batuo ga ?
20 ikechü ketsâ nushü. Tsiu themia sünia puo ki vâdi sie,
Johan baptist ükezhau hienia ketse pie n ki shülie ; puo
hienia bu, Nâ vâr tuoü ketuo-u ma ? mo hie bu kekrei-
21 puo pfela batuo ga ? ikechü ketsâ nushülie ; si. Süki-
sü Jisu mia kechükenyü neiükâ rei, kechü kerekâ rei,
mu kesuo ruopfü bu ukebi seketuokâ rei, kekra chükeshü-
rhâshü ; sirâ mhichiemia kekra mhi rei chü pevilashü.
22 Tsiu puo lasie sünia üse, Nnie tuo vâliedi nnia kesi
kengu khekâ pie Johan ki pushüchie ; mhichiemia rei
mha ngulalieta zhie, kefünyiemia rei chatuolie tazhie,
lepramia rei chükemesa lalie tazhie, nyiemvümia rei
miapfe silalie tazhie, kesiamia·rei chüperhei lalie bate.
23 Sirâ mhachapuo nurei a gei ja motâ zâkechümia ruokuo-
thâ. Sishü.
24 Süsia Johan chalie chükevârkâ tuotatse puo Johan rüli
pupie themiakâ petha tuoüdi sie, Niekâ nhanu kedipuo
mehâ tuoü pra ga ? teikhria bu hekenie kelie tekhriebâ
25 pfü ma ? Mo niekâ kedipuo mehâtuoü vâ gâ ? themia
upfe unei kevi sekezhamia ma ? Themia upfe unei mha-
ma kere neiükâ se kechümia mu ketheguodi lhou
kezhamia kedimia kinu bava ze. Derei niekâ kedipuo
26 mehâ tuoü pra ga ? Siadzekesimia puo ma ? U ükechü
a pulie vi. Mu sizâmonyü siadzekesimia ki rei zhakuo
27 kechüpuo zâ. Puo dze thiadzü thupie tuo kechü :
Harie, n zie kengu mhâdzü a achaliemia ketseshü tuo ;
28 Mu puo n mhâdzü nunu n cha kesetuo ;
süusü puo zâ. A niekâ ki pushü tuo thenumia geinu
lhou keprakâ dânu Johan ki kezha puorei lhou sier
mo ; derei Jihova kedinuwe kechüu zârei puo ki zha.
29 Sirâ themia petekâ, mu thesâkeliekâ rei sa, *Johan* die
sidi Johan baptism se ukâ baptaiz chüliedi Jihovaü
30 mezhü üte. Derei Farisikâ mu thezhâ kesikâwe puo
bu ukâ baptaiz chümvüdi ukâ thuo nu Jihova medâ
zemvüte.

31 A tsiedâ nuokâ ha se kedipuo ze kemejü râ puotou
32 ta ? morei ukâ kedipuo ze kemhie ga ? Ukâ nhichu-
nuomia lhithâchünu badi *umeruochüdi* huoniehuo üse,
Hie luoü khoushü nie kia, derei nie niedâ chülie mote ;
hie thekrü chüshü nie kia, derei nie kra reilie mote.
33 Süsütuoi Johan baptist ükezhau vâr kechü niekhrüda
rei chü mo, mu khuobezu rei kria mo ru, niekâ puo
34 üse, Puo terhuo kesuo ze kepekhwiya ; si. Themia
Nuoa vâr kechü mhachü mhakria ru, niekâ puo üse,
Harie kechü khu khuobezu kekria khu puo, thesâke-
35 liemia mu kephumamia khriethâ puo ! site. Siüderei
Jihova dâ zeyakezhakâ nuonuokâwe sü üse mezhü ü
phrezâ.

THENU THIADZÜ RÜZHÜ KESIER PFÜPUO JISU PHI KHRÜ KECHÜ

36 Süsia Farisimia puo puoze hienyüdi puo kieta. Sirâ
37 puo Farisiu kinu ledi mhachü tuoüdi kebalie. Sükisü
rüna sünu thenu kerüzhü pfüpuo tuoya ru ; thenu-
süpfü puo Farisiu kinu mhachü tuoüdi ba ükechü
silfedi alabaster tier boupuo pievârdi puo siatsa thadi
38 kratha : sidi puo puo mhidzü bu pâtsu puophi vava
tha, sidi kenuo puo tsütha pie puophi süwadi puophi
39 mebâ sirâ puo tierpie puophi kenhe itha. Sitse Fari-
siu puo bu kienudi puo kiekechüu sükâsü ngudi puo-
thuo lukhrânu puo rüchüdi sie, Themia hauha siadze-
kesimia ülirâ, thenu puo biekethapfüha thenu kike-
chüpfüpuo mu thenu kesuo hikechüha sikelie mese !
40 sitha. Sitse Jisu lasie puo üse, Harie Simon, a nki die
41 huo punyü balie. Tsiu puorei puo üse, Kepethau,
pushüchie. Si. Raka se mia pecha kezhamiapuo mia
kenia puopu pfüzhü : unia miapuo doulei kria pengou,
42 mu miapuo hiepengou pfüzhü : Themia süniasü mhapuo-
rei se thepu chülie kenjüta kechüla puo unia ngume-
zhiedi vaphre shü unia tsüwata. Ka, sirâ themia sünia-
43 sü kiu puo ngupie puo neikuoü tuo ga ? Simon lasie
puo üse, kekra vashü puo ketsüu zâtuo pekruo ; si. Si-
44 tse puo puo üse, Nâ rei letoudi puzâ ; si. Sidi puo reila
pra unupfü mehâdi Simon üse, Nâ thenuhapfü ngutha
mo ? A nkinu keler ki nâ dzü puorei khashü abu aphi

khrü mo : derei thenuhapfüwe puo mhidzüpie aphi tsedi
45 puo thapie süwe. Nâ a mebâ chfemo : derei puowe a
46 nkinu lertse metha aphi mebâba tsie tsâ. Nâ tier 'pie
47 atsü va mo ; derei puowe tier pie aphi rei kenhe. Süla,
harie, a nki pushü tuo : Puo kephuma rethâr tuo keta-
kâ vapie puo tsüwate ; puo *a* khrie *a* rhuphi kechüla.
Derei vapetsashü puo ketsüu puowe mia khrie petsa.
48 Si. Sidi puo thenusüpfüsü' üse, N kephumakâ vashü n
49 tsüwate ho ! si. Sitse ukâ puo ze mhachü kebakâ ukâ-
thuo kepudi sie, Themia kephuma vashü mia tsükezha
50 themia hauha kikechüpuo ga ? sibata. Süsia puo unu-
pfü üse, N kepele thuo n kelaliete ho ! vâ n nou mene
batalie ! siwa.

JISU GALIL KIJÜ NU KEVÂ KENIAU

8 Süsia zhachabamodi Jihova kedi chieliekeviu se rüna-
nadikâ nurei mu natsekâ nurei vâ mia petha rühou luki-
2 haki vâ. Sükisü kerekeniakâ rei mu thenumia thiadzü
kesuo ruopfü bu ukebize di mhachü fuoru chükemene
kewa krâpuo rei puo ze vâ : *thenusükâsü* Maria Magdalin
3 ükezha puogeinu terhuo kesuo themia praketa pfü, sirâ
Herod kituo-u Chuza kimia Joana, mu Susana, mu ukâ
viepie hakâ kese ketuo kekreimia kekra re sa.

LIECHIEMIA PUO TSIA KEVA DIEVII

4 Sirâ themia krâdipuo rüna khekâ nunu puo ki vâr
5 kengulietse puo dievii üse ukâ petha :—Tsia vaketuo
puoa puo lhatsia va tuoüdi tsu ru ; puo tsia vashütse
huo tsu chakhie zhüta ; sidi miabu uphipie kedewa,
6 sirâ teirakâ thuo pachülie. Sirâ huo tsu ketsie tsâru gei
zhüta ; sidi tsüpar tsemetha rüwi tâita, mhakekrei-
7 lamonyü puo jü nhuo mo kechüla. Sirâ krâpuo zohubâ
dânu tsuta ; sidi zohukâ sakeze zhasierdi sükâ gekhriwa.
8 Derei kekreikâwe tsu rünyâ kevinu zhülie di lhou zhasier
si puo gei si kria puopuo vülie. Puo die sükâ pushütse-
metha puo diepu petâdi sie, Themia kehupuorei unyie
kenyimia sümia bu rünyüliechie ! si.
9 Süsia pethakeliekâ puo ki dievii süu puo cha kedipuo
10 shi kechü ketsâ. Sitse puo sie, Jihova kedi die kesoukâ
niekâ bu silienudi kha niekâ tsüwe : derei kekreikâ

kiwe dievii se puya; mhakekreilamonyü sükâ bu mehâ
11 rei ngulie mo, sirâ rünyü rei silie mo ketuola. Sirâ
12 dieviuwe hauha zâ: Telhatsiakâ Jihova die zâ. Sirâ
chakhieki ketsukâwe, sükâ die rünnyülietse metha
Satan vârdi ukâ bu peleliedi ukâ kelaliemo ketuola ukâ
13 nounu udiekâ sesetaya kezhakâ zâ. Sirâ ketsie tsâru
gei ketsukâwe, sükâ udiekâ silietse uneisiedi lielie; sirei
ukâ mia jüdi zâpuoki rürbei pelebadi, dâphi puo phir
14 kechüki latayâ kezhakâ zâ Sirâ zehubâ dânu ketsukâwe,
sükâ udiekâ siliedi lhousa zaphi râ, tsiedâ kelhouki merei-
kâ mu ukinyikâ mu unei unyü kechükâ bu uti pejüwadi
15 usi vü lâtsâlie motâ ketukâ zâ. Sirâ kijü kevinu ketsu-
kâwe, sükâ udiekâ siliedi diethâ mu unou mezhüdi khawa
mo vâtsâlie sidi ushüshüta modi usi vükeliekâ zâ.
16 Sirâ miapuorei mi petupie mhaü bâpie baya mba,
morei pie thezhü khâ shüpie baya mo; derei kelekâ bu
17 mhangu ketuola pie miba gei shüpie baya. Mhakekrei-
lamonyü se mia pesishü lielhâ ükechü mhakepekhre
puorei jü; morei meyie pardi mia pesi pengu shü lielhâ
18 ükechü mha kerüshü kerüvie puorei jüzâ kechüla. Niekâ
rünyü menuolie tuoü kechüu nie teitsâ chülieehie: mhake-
kreilamonyü themia kehupuorei mha puoki tuo kechüu
kha puo tsü sashütuo; mu themia kehupuorei mha puo-
ki tuokemo-u, puo tuo üdi lekezhakâ rei puo dzie nunu
chü setatuo.

Jisu nuozuo mu puo siazenuokâ puo pfü kevâr

19 Süsia Jisu nuozuo mu puo siazenuokâ puo ki vâr ru,
sükisü themia krathâr ba kechüla ukâ puo ki lelie suota.
20 Sirei mia puo ki, N zuo mu n siazenuokâ n ze kengushü
21 nyüdi vâr kitia thalie; sishü. Sitse puo ukâ üse, Themia
kehupuorei Jihova die sidi puo die zeya kezha hakâ
hauthâü azuo mu asiazekâwe; sita.

Jisua dzükezha puo chie vâzhüru tei rükhria
kemerie chüsierdi kechüzei kewa; sirâ
süu tse vâzhüru kenyamia nguliedi
puo chükemene kewa

22 Sirâ khunhiazua puo mu pethakeliekâ sadi rou pounu
lebalietse puo ukâ üse, Khe! ukâ touse dzükezha khie

23 lutsatie pfü khe! sita. Sidi ukâ rou ze tuovü. Derei
ukâ tuotuo vâzhüru puo *rüngâdi* zeta: sirâ sükisü
dzükezhanu tei rükhria kemerie chüvâr; tsiu dzü ler
ukâ rounu tsuta tuoü zhükechü nguliedi michie phita.
24 Sidi ukâ puo ki vâ puo kesoudi sie, Kepethau, Kepe-
thau! ukâ siata tuoü zhie! sita. Sitse puo châsiedi
25 teikhria mu dzü rüpfü kezhükâ ruoshü: sitse sükâ ke-
merie chüsa modi zeita.
Sitse puo ukâ üse, Niekâ kepele kirapuo tuota ga?
sita. Sirâ ukâ michiedi ungâsadi huonieliuo üse, Tei-
khria mu dzü kirei mhapushü râ, sükâ thuo rei puo die
zeya kezha themia hauha themia kikechüpuo dimu?
sita.
26 Süsia ukâ Ga'il mhâdzütsatie Gerasin mia kijünu
27 vâlie. Tsiu puo tuo ke-ânu pralietse rüna sünusünu
terhuo kesuo bu puo kebize ketuo miapuo par puoze
keselie; mu themia süusü puopfe puonei seyamo keta
28 mu mekhrukâ nu sia kinu bayamo keta chaphita. Sü-
kisü puo Jisu ngutse shiekhouidi tetsu puo mhâdzünu
zhüta, tsiu puo melie puo rhie chüdi sie, Kezhathâu
Jihova Nuo Jisu, Avu keze tuo kedipuo chüta? N bu
a pechüpenyü hienudi a uki a mezhie melâya'we! sita.
29 Mhakekreilamonyü puo themia süu geinu mesakemo
ruopfüu bu prata nudi puthata kechüla. Ruopfü süu
hamhâdzüba puo ketsi ze tuota: mu mia bu puo pfe-
baya zâ, tsiu thezhürâ mu phikha se puo phapfü baya-
zâ; derei puo kepha sükâsü bietse phaphawadi terhuo
kesuo-u bu puo whuoze nhakâ nu t-utataya kechüla.
30 Sükisü Jisu puo ketsâdi sie, N za supuo ga? si. Sitse
puorei sie, A za Legion! sita. Mhakekreilamonyü te-
31 rhuo kesuo kekra puo nu lebata kechüla. Tsiu ukâ puo
bu ukâ ketsepie kesouthâu nu shühie nudi puo ki ukâ
32 mezhiemelâta. Sirâ sükisü mia thevâ krâdipuo whuo-
tsu kijüthou gei mha ngechü tuo ru: terhuo kesuokâ
puo bunu ukâ khashü râ, ukâ bunu thevâkrâu nu vâta-
nu kechü pushünudi puo ki ukâ mezhiemelâta. Sirâ
33 puo ukâ bu vâlie nushü. Sitse terhuo kesuokâ themia
süu geinu pardi thevâ krânu leta. Sitse thevâkrâ süu
tarüsou tsiekhie kha tsudi dzükezha nu ledi ukâ pelhei-
khri phrewa.
34 Sitse ukâ kepfekâ mha sükâsü ngudi tavâ rüna nurei

35 mu lienu kebakâ kirei puphreshü. Süla ukâ kedipuo chü
shi kechü mehâtuoü vâ ; sidi ukâ Jisu ki vâr ru, vâ puo
geinu terhuo kesuokâ whuokewau mechieliedi puo pfe
dziedi Jisu phinu bakechü ngulie : siru ukâ michie phita.
36 Tsiu sümhâdzü maha sükâ kengukâa themia terhuokâ bu
puo kebi zetuodi puo chüpevila keshüu dze ukâ ki pushü.
37 Sirâ Gerasin rüna khie lutsahatsa keba khekâ puobu ukâ
khiera bahiedi tuota nuta ; mhakekreilamonyü ukâ mi-
chie thâr bakęta la : sitse puo le roupuo nu baliedi tuota.
38 Sirâ puo geinu terhuo kesuokâ praketau puo bu puoze
tuo nudi puo ki puo mezhie melâta : derei Jisu puo
39 ketsedi sie, Nâ nthuo nkinu lavâliedi Jihovaa n ngume-
zhie pie kedipfü kemhie chüshü shi, süsü rei se miaki
pushüchie Sirâ puo rei vâdi urüna petekânu Jisu
puo ngumezhie pie kedipfü kemhie chüshü shi kechü
pu rükhruo tuota.

JAIRA NUOPFÜ KESOULA KELIE, MU THENUMIA PFÜ-
PUO REI CHÜKESHÜRHÂ KESHÜ

40 Süsia Jisu *Gerasin rüna nu vâdi* lavârlietse themia
krâdipuo *uneidi* vâr puo zelie ; mhakekreilamonyü
thenzia sükâsü pete puo kevâr mer-kelhâ bazâ ketala.
41 Sükisü puoza Jaira ükechü miapuo vâr, mu themia süusü
kehoukinu pehü puo : puo tsu Jisu phinu zhüliedi puo-
42 bu puo kinu vânu kechü cha beita ; mhakekreilamonyü
themia süusü ,puo nuo thenu nuomia chie kerekenia
nuoyâpuo rürbei nyikechü zāru, süyâsü siata thenyüsia
zhüta kechüla. Sirâ Jisu tuoshü zhü kechüki themia
puo ge toutou zhüta.
43 Sükisü chie kerekenia thezia kru ketuo pfüpuo, puo
44 vie pete pekapie darukesimia tsü, derei vilielhâ keta
pfüpuo Jisu siatsanu vârdi puopfe phrie bieshü ru :
45 thezia kru mo mhata. Sitse Jisua sie, A bie kechüu
supuo ga ? sidi ketsâta. Sitse mia moü phreta ru, Pitor
mu puoze ketuokâ sie, Kepethau, themia n getoutou
46 tuo ze ? sita. Derei Jisua sie, Miapuo a bie zâ mu ;
mhakekreilamonyü ageinu kekuo praketa a silleta zeru ;
47 sita. Derei thenusüpfüa rüshülie kenjüta zeru idi mi-
chiepie ,pe rüsü rüsa idi vâr, sidi tsu puo mhâdzünu
zhüliedi puo kedipuola Jisu bieshi ikechü mu puo shürhâ
mhata kechü uzepie themia petekâ mhâdzü nunu puta.

48 Sitse puo süpfü üse, Anuopfü, n kepele thuo u chükeme-
neshü ho: mu nâ vâdi n nou mene bata luo! sishü.
49 Puo die sükâsü puketha nu kehoukinu pehüu kinunu
miapuo vârdi sie pehüu üse, n nuopfü sü siate! mu nâ
50 kepethau bu kemezhie tuo bahiechie! sita. Derei Jisu
diesü sidi lasie puo üse. Nâ michie hiechie! Peleu pele
51 zâliechie. Silie lirâ puo bu rhei lalie tuo; sita. Sidi
Jisu vâ ki süu tsâlietse pho Pitor mu Johan mu Jakob
mu nuosüpfü nuopuo mu puo zuo nukokâ sia miapuorei
52 bu puo siamedzi kinu lemvüta. Sükisü mia kradi puo
krü phitharu: puo ukâ üse, Niekâ krahiechie; mbake-
kreilamonyü puo siata mba, derei zekezhü zâ; sita.
53 Sitse ukâ puo siata zâ kechü sikechüla puo krenyüta.
54 Derei puo puodzie teshüliedi sie, Rüüpfü, nâ sierliechie!
55 sidi puo kieshü. Sitse puo ruopfü lavârliedi puo tuo mha
sielie: sitse Jisu mia bunu mha, sevâr rüüsüpfü bu
56 chünuta. Sirâ puopuo puozuo unia bu unia ngâta:
derei puo ukâ bu mhasükâ se miapuo kirei puhie
muwata.

Apostel kerekeniakâ ketseshüdi ukâ bu Jihova
die se mia petha kechü

9 Süsia puo apostel kerekeniakâ kie kenguliedi terhuo
kesuo khekâ whuolie kevi, mu kechü neiükâ rei chü-
keshürhâlie kevi kekuo mu puodie kha sükâ tsüshü.
2 Sidi puo sükâ bunu Jihova kedi dieu pupie mia pethanu
mu kechümia rei chükeshürhâ shü uudi ukâ ketseshü.
3 Sirâ puo ukâ üse, Niekâ vâ zârei, kethe morei likhuo
morei niekhuüda morei shükei raka, hakâha puorei
4 sehiechie. Morei boulie kenia rei sehie. Sirâ niekâ ki
kehupuonu lezâ shierei sünu bazâba nie ketuo tsâzâ-
5 chie. Tsiu themia keditsuo kedithede niekâ zeliemvü
shüü niekâ rüna sünunu tuota ketuoki sükâ kejâ zasi
thashü kia ketuola nie phi geinu nyâphekâ rei kepfü-
6 wachie: sishü. Sitse ukâ tuovâdi rüna khekânu dielie-
keviu pupie mia kia mu luki haki mia kechü rei chüke-
shürhâ vâ.

Jisu mhathâkâ sidi Herod puonou megha keta

7 Sükisü Herod kediu mhasükâ zete sidi mia huomia
Johan üse kesiamia dânunu rheila sierta-ü, mu huomia

8 Elia üse lavâr-ü, sirâ miakekreimiawe keriaki siadzeke-
sikâ m'apuo rheilâ vâr ükechü kepu la puonou kehou-
9 keruo chüta. Sirâ Herod sie, Johanwe, a puotsü
ziewate: mu a puo dze die neiü siketa themia hauhawe
themia kikehüpuo shi? si. Mu sidi puo puo ngukeshü
leba zâta.

JISUA THEMIA RÜNA CHÜYA KEMO KIPUONU THEMIA
"KEKRA VACHÜ KESHÜ

10 Süsia apostelkâ lakevârki ukâ mhathâkâ dzepie puo
ki pushü. Sitse puo ukâ ze krei Betsaida ükechü rüna
11 tsatiapuo vâta. Derei themia kekra sü siliedi puo
siamedzi vâ: sitse puo ukâ kevâr ngupie puo neidi
Jihova kedi dze pupie sükâ kia, sirâ puo ukâ kechü
12 chükeshürhâshü, kezhükâ chükeshürhâshü. Tsiu the-
vatia tazhütse kerekeniakâ puo ki vârdi puo üse, Nâ
themia hakâ ketseshüwadi ukâ bu vâ rüna nurei lienu
kebakâ kirei vâdi miaki zhü reilie mu ucha uvarei
pfüliechie: mhakekreilamonyü ukâ themia kejüra tuo
13 kechüla; sita. Derei puo ukâ üse, Niekâ thuo ukâ
vachüchie! sita. Sitse ukâ sie, Ukâ niekhrüda pengou
mu khuo kenia zie pfütuo mote; hiekâ bu vâ themia
14 hatsuohade la mha khrü nuzâ kemosia! sita. Sikechü
mhakekreilamonyü themia sükâ nyie pengou mesepuo
kechüla. Sitse puo pethakeliekâ üse, Niekâ ukâ bumu
bapuo nu mia kiepengou ngou idi uba kekrei balie
15 nuchie; sishü. Sitse ukâ rei puo die zedi ukâ petekâ bu
16 kebalie. Sirâ puo niekhrüda pengoukâ mu khuo nia
chüpie liedi tâsie teigei mehâdi jashü, sidi curechü petse-
lie; sidi pievâ themia krâkâ mhâdzünu shüphreshü nudi
17 khapie pethakeliekâ dzienu shü. Tsiu ukâ chüdi pevü
phrelie: süsia ukâ puo se pesha keliekâ pfükengu sioru
khâpe nuonuo kerekenia pfülie.

PITOR-A JISU ÜSE JIHOVA PEDZÜPERIA KEDAKELIE
KHRISTAU ÜDI PUKECHÜ. JISUA PUO SE MU PUO
RHEILASIE KETUO DZE SIADZEKESIDIE KEPU

18 Süsia mia puo ngukemora nu cha kebaki pethake-
19 liekâ puo ze bâ: sükisü puo ukâ üse, Themiakâ a üse

supuo üsiya ga ? sidi ukâ ketsâru. Ukâa sie, Johan
mia baptaiz chükezhau, mu huomia Elia üsi, derei kekrei
miawe keriaki siadzekesikâ miapuo lhoula sierta zâwe
20 ikechü puya üsi. Sitse puo ukâ üse, Di sirâ niekâwe aü
supuo üya ga? sidi ketsâ. Sirâ Pitor sie puo üse,
21 Jihova *kedakeshüu*, Khristau zâ: sita. Sitse puo ukâ
bunu die süuse miapuo kirei pu hienu kechü kha bei-
22 wadi sie, Themianuo-u' kemezhiese morâsuo, mu
pehükâ rei phichükezhakâ rei mu Iêshükesithâkâ rei
puo melia tuo, sidi miabu puo dukhri tuo, sirâ puo zha
23 senhia rheila sielietuo ; sita. Tsiu puo ukâ petekâ üse,
Themia kehupuorei a siamedzi kenyümia, sümia bu puo-
thuo puo kekhadi teisânhia puothuo puo krus piedi a
24 siamedzi tuo zâlie. Mhakekreilamonyü themia kehu-
puorei puothuo puo phou khriepie puovie chünyü lirâ,
süu pejüwatuo ; derei kekupuorei a la puo phou khriemodi
pejüwa râ, themia süu puo phou puovie chülietuo.
25 Sirâ themia kijü pete prapie puovie chükelieu rei puo-
thuo puo phou pejüwa morei pekawa lirâ, puo kedipuo
26 pralie tuo ga? Tsiu kehupuorei a larei mu adie larei
miadzü menga kechü prei lirâ. sümia la Themianuo rei
puo thuo puo kenyi mu puo Puo *kenyi* mu teigei dielie
27 kemesakâ *kenyi* seketsurki menga tatuo. Derei a nie-
kâ ki kethâtou puo pushütuo, Haki kethakâ huomia
Jihova kedi ngukemochie siata lielhâ zâ kechü doupuo
tha. Si.

JISU KIJÜTHOU GEINU PUO KELHOU CHÜPEKREIPIE
MIA PEKIA KESHÜ

28 Die sükâ pukewa zha thetha sianu puo Pitor, Johan
29 mu Jakob nuokâ zedi cha tuoüdi kijüthou gei vâ. Sirâ
cha kebanu puozie puo kreikhrâta, mu puopfe puonei
30 krapie vava ita. Tsiu sükisü mia kenia vâr puoze kerü-
31 chü ; mu themia süniasü Mosa mu Elia ; unia unia
nyie sevârdi puo tuota ketuo. süusü Jirusalem nunu
32 chüwatuoü baketau dze pukerüchü. Sükisü Pitor mu
puoze ketuo nia rüngu phi bataru, ukâ châ mechie sier-
lietse puo kezie mu puoze ketha mia kenia rei ngulie.
33 Themia sünia puoze kekhâta tuoü kezhüki Pitor Jisu
üse, Kepethau, ukâ keze haki batse vizâ tiea : ukâ pru

se chülie khe! puo n la, mu puo Mosa la, mu puo Elia
34 la! Puo die sükâ þukechü mhaledi pumo. Sirâ puo die
sükâ pu ketha nu kimhoupuo shüvârdi ukâ zepfü bata:
35 mu kimhou vâr ukâ zepfülietse ukâ michieta. Tsiu
kimhou nunu mhapuo puvâr kechü hamhiei, Hauha
anuo-u, a puo kedalie ketau zâ: niekâ puo die rünyü-
36 liechie. Sirâ die süu pukevârki Jisu rürbei ketha kengu
zâta. Süsia ukâ mha pumo zeita, sirâ ukâ mhakengukâ
puorei se sükikâ miapuo kirei pumo tâzâ tuota.

JISU TERHUO KESUO BU PUO KEBIZETUO KETA NHICHUNUO MIAYÂPUO CHÜPEVI KEWA

37 Tsiu süsianhia ukâ kijüthou süu geinu ker zhütse-
38 themia krâdipuo vâr puo se. Sükisu miapuo themia-
krâu nunu skiekhouidi sie, Kepethau, nâ angumezhiedi
39 anuoyâ mehâshüchie; mhakekreilamonyü anuo havâha
rürbei zârü: tsiu ruopfü *kesuo* vâr puo ketsilio râ puo
kenourhei krata taya, sidi puo keta reredi puo mhitsia
meluo bvübvü taya, mu puo biepesuo sekewa sia rei
40 puo khawa mvübei tataya. Sirâ a n siadzikâ bunu puo
whuowanudi charu; ukâ puo whuo lielhâte; sita.
41 Sitse Jisu lasie, Harie pelekemo mu mia reinu tuokemo
seyiekâ, a kedi thechiepuo niekâ zebadi niekâ gei adielâ
chütha zâtuo ga? N nuo ze a ki vârchie. Sita.
42 Sirâ puo phizhütse ruopfü *kesuo u* puo pfükelhupie-
kijü shüwadi puobu puo keta rere pfü kemerie chü
43 zhüta. Derei Jisu kerhu ruopfü süu kechüwadi nuosüyâ
chükemenewa, sidi puo khapie puopuo tsülawa. Sitse
ukâ petekâ Jibova kekuo kezha ngupie ukâ ngâ phreta.

JISUA PUOTHUO PUOSE DZE SIADZEKESI DIE KEPU KENIA-U

44 Derei Jisua chükelie khekâ la themia pete ungâ bake-
chüki puo pethakeliekâ üse, Die hakâha bu niekâ nyie
nu le chüse chüliechie: mhakekreilamonyü; Themianuo-
45 u khapie themia dzienu shüwata ketuola; si. Sirei
ukâ die sükâ lelie mota, mu ukâ bu leliemo ketuola se
ukâ rüshüwata; sirâ ukâ rei puo kepu süu cha puo ki
ketsâ michieta.

PETHAKELIEKÂ KEZHA KESU KECHÜLA JISU UKÂ PETHA KESHÜ

46 Sirâ ukâ dânu suomianie kezhathâ chütie shi kechü
47 pu kemeü tuo Derei Jisu ukâ noudâ sidi nhichunuo
miayâpuo zevâ puo khieki baliedi sie ukâ üse, themia
kehupuorei aza nunu nhichu hayâ zelie râ arei zelieya.
48 Sirâ themia kehupuorei a zelie lirâ, a Ketsekeshüu rei
zelieya: mhakekreilamonyü niekâ petekâ dânu kechü-
thâu, süusü kezhathâu zâ kechüla. Sita.
49 Süsia Johan lasie, Kepethau, hiekâ miapuo n zanunu
terhuo kesuokâ whuo ketuo ngudi, puo hiekâ ze kesia-
dzi mvüketa la hiekâ puobu süsü chühienu wate; sita.
50 Derei Jisu puo üse, Puo khahiechie: mhakekreila monyü
niekâ ngumvükemo-u niekâ kitsatie zâ kechüla; sita.

JISU GALIL CHIE JIRÜSALEM NU 'VÂ THELAU

51 Süsia puoze *teigei* khâta ketuo tei tsâtei tatse puo
52 Jirusalem nu vâketa tsie terür tuota; sidi peria puo
chaliemia ketse shüwaru: sükâ vâdi puo la mhakehu-
53 puorei kese tuoüdi Samaria rünapuo nu leta. Derei puo
Jirusalem nu vâketa rür terürta kechüla rüna sünukâ
54 puo zelie mvüta. Sitse pethaklie Jakob mu Johan unia
süsü siliedi sie, Niepu, nâ hienia bu teigei nu mi chashüdi
puobu themia hakâ thekewa n neitâmo mota? sita.
55 Derei puo reipradi unia kengata. Sirei ukâ tuo rüna
56 kekreipuo nu vâta.

PETHAKELIE KETHÂMIA ZASI

57 Sirâ ukâ tuovâ zhüru miapuo puo üse, Arei n kevâ ra
58 vâtuolie; sita. Sitse Jisu puo üse, Meserukâ rei puoki
nyi, mu teirakâ rei puokru nyi: derei Themianuowe
59 puotsü se kezhü chü rei jü; sita. Süsia puo 'niakekrei-
mia puo üse, Nârei a siamedzilie chie, sishüru; puo
60 sie, Niepu, abu vâ apuo khruwa periachie; sita. Derei
puo süu üse, Kesiakâ bu uthuo kesiakâ khruwalie chie;
mu nâwe tuovâdi Jihova kedi diepie miaki pushülie chie;
61 sita. Süsia kekreimiapuo rei sie, Arei n siamedzituo,
Niepu, derei abu vâ a kiaukâ ze kerüchü periachie;
62 sita. Derei Jisu puo üse, Themia kehupuorei mithujü

cha merhashü sethadi reila puo siatsa mehâta râ, themia
süu Jihova kedi themia chülie sü mo; sita.

JISU MIA HIETHENIA KEDALIEDI KETSEKESHÜ MU SÜKÂ LAKEVÂR

10 Sirâ Niepuu die sükâ *pukewa* sia miakekreimia hie-
thenia kedaliedi sükâ mia kenianía ketsepie ukâ bu
puo mhâdzü puo vâtuoü keba rüna mu kiükâ nu shü.
2 Sidi puo ukâ üse, Telhawe krapere zâ, derei mhakechü
miawe tsa: niekâ süla lie Niepuu bu mhakechümia
3 ketsepie puo lienu shü ketuola puoki chaliechie. Niekâ
tuovüliechie: harie, tekuo sâchie dânu kevâ mhiei a
4 niekâ ketseshü tuoü zhie. Niekâ priesa bou, morei
likhuo, morei phikou puorei sehie: sirâ chalanu mia-
5 puorei kelu thahie. Tsiu niekâ ki kehupuonu lerei japie
6 ki süunu shü rialie. Mu theja ngulie kesü nuo sünu ba
lirâ, nie thejau puo gei balie tuo: derei simo lirâ süu la
7 nie gei vâr tatuo. Sirâ ki sünu baliedi mia mha kehu-
puo khashü zârei chülie mu krialie: mhakekreilamonyü
8 mhachü kezhamia puo va liechü zhü kechüla. Miapuo
kinu badi rüdila kekreimia kinu lavâta hie. Sirâ niekâ
rüna kehupuonu ledi mia niekâ zelierâ, mia mha kehupuo
9 kha niekâ tsü zârei chülie chie: mu rüna sünusü kechü-
mia ba lirâ, chükeshürhâ shülie, sidi ukâ ki, Jihova kedi
10 vâr nie penuo batewe, ikechü pulie. Derei niekâ rüna
kehupuonu ledi mia niekâ zelie mota râ, niekâ mechü
11 chakâ nu vâdi themia sükâ üse, Nie rüna nunu rünyâ
hie phi kupfü keliekâ rei niekâ kejâ la hie sükâ kepfüla
shüwa tuoü zhie ho! sirei Jihova kedi vâr penuo batewe
12 kechü, die süu siliechie, ikechü puchie. A niekâ ki
pushütuo, Khunhia rüna süwe rüli kirei Sodom rüna
rüliwe kemezhie kuotuo.
13 Che, Korasin, nâwe chülie tiea! Che, Betsaida, nârei
chülie tiea! N nia rüna nunu mhakezha chükeshükâ
thiadzü Tur mu Sidon rüna nunu chüshü lirâ, unia rei
gakhrâpfe mu mige sedi thiadzüthâ unia nou kedilie
14 tatuo. Süla themia rüli ketsâ kesier nhia n nia mezhie
15 ki Tur mu Sidon unia mezhie tsakuo tuo. Sirâ Kafar-
naum, n chü kerükrie se khâ tei thu tuoü bamo? n chü
16 kerünuopie Hades hu shüwatuo. Themia kehupuorei

niekâ pfo rünyü kezhau apfe rünyüya: sirâ themia
kehupuorei niekâ melia kezhau a meliaya; tsiu themia
kehupuorei a melia kezhau a Ketsekeshüu meliaya.
17 Süsia mia hietheniakâ uneidi lavârdi sie, Niepuu,
terhuo kesuokâ thuo rei n zanunu hie die zelie! si.
18 Sitse puo ukâ üse, A teigei nu Satan teikemela tuoi ker
19 keta ngu ho! Harie, a niekâ bunu tinyhü mu seba
nuokâ kedelie ketuo, mu niekâ ngumvüu kekuo neiükâ
mhârei kekuo kha niekâ tsü shüwate ho! süla sükâsü
20 puorei niekâ pechüpenyü kelie jü ho'! Sirei ruopfükâ
niekâ die zeketa, süulawe niekâ nei hie, derei niekâ za
thupie teigei zhüketa la niekâ neilie chie! sishü.
21 Sükişü puo Kemesa Ruopfü nunu puoneidi sie, Harie
apuo, tei mu kijü Niepuu, nâ mhahakâ mhakesikâ mu
mhakelekâ kiwe keviepie tuodi sükâ pie nuoranuokâ
pesipengu keshüia a n tsephiwe: sirâ kethâ, apuo,
süusü mhakekreilamonyü n kengukiwe sikechü n nei
22 kechüla. Apuo kinu mhapotekâ kha a tsüwate: sirâ
apuo-u sia puonuo-u supuo shi, süusü mu puonuo-u mu
puonuo-ua se puo pesipengukeshü puo medâ ketau sia,
apuo-u supuo shi, süusü rei miapuorei simo. Si.
23 Süsia puo reipra pethakeliekâ mehâdi pekhre ukâ üse,
Niekâ kengukâ umhi piese sükâ kengukâ ruokuothâ:
24 mhakekreilamonyü a niekâ ki pushütuo, Siadzekesikâ
mu kedikâ themia kekra niekâ mhakengukâ ngunyü phi
derei sükâ ngulie mote, tsiu niekâ mha rünyükeliekâ
rünyünyü phi derei rünyülie mote. Sita.

MHAKESIMIAPUO JISU KI MHA KETSÂDI PULAKESHÜ MIA NGUKEMEZHIE SAMARIAMIA PUO DZE DIEVII

25 Süsia thezhâkesimiapuo sierdi Jisu kedâdi sie, Kepe-
thau, a kechachie kerhei ngulie ketuola kedipuo chülie
26 morâsuo ga? sidi ketsâru Jisu puo üse, 'Thezhâ nu
kedipuo thupie zhü ga? Nâ kedipuo ledi phrüva ga?
27 sidi puo ketsâ lata. Sitse puo rei sie, Nâ n melou pete
se, mu n ruopfü pete se, mu n kekuo pete se, mu n nou
pete seidi n Niepuu Jihova khrie mu rhuliechie; tsiu n
siazanuomia rei khriepie nthuo n kekhrie mhielie chie;
28 sita. Sitse Jisu puo üse, Nâ putou shüwata zâ: sizâlie,
29 silie lirâ nâ rheilietuo; sita. Derei themia süu puothuo

miathâ zau pfülie nyüdi sie Jisu üse, Di sirâ asiazanuo-
30 mia suomia ga ? sidi ketsâta. Jisua die süu pulashü puo
kiashünyüdi sie, Thiadzü miapuo Jirusalem nunu Jeriko
nu ke zhüru, miavie sekechümia doupuo puo merhashü-
liedi sükâ thuo puopfe puonei rhuoliedi puo vü, tsiu puo
31 dukhriwa nuodi puo khapie zhüdi tuota. Süsia thekhrü-
chü phichüpuo sütsatiesü ke ru : themia süu puo ngudi
32 puo khierhâ kekreitsatie vâta. Sirâ süsütuoi Levimia
puo rei sükisü ke ru, puo ngudi puo khierhâ kekreisatie
vâta.
33 Derei Samaria miapuo rüve tuodi tuose puo kezhü
34 chüki vâr ru puo ngudi puonou mezhieta, sidi tuo puoki
phidi puo gei thepfükâ tier mu khuobedzü lapie vashüdi
pha phreshü ; sirâ puo piepie puo gada gei shüliedi puo
35 pfü rüsâkipuo nu vâdi puo theke bata. Sirâ süsia nhia
doulei kenia chüpie rüsâkinu kezhau tsü shüdi sie, Nâ
puo theke balie chie ; sirâ nâ hasia mha prasata zâ
36 shierei a lavâr lirâ athuo kha n tsülawa tuo ; sita. Ka,
sirâ sükâ sekâ dânu supuonie miavie sekechümia bu puo
merhashü kelieu zanuomia ükechü nâ medâ baga ? sidi
37 ketsâ. Sitse thezhâkesiuwe sie, Puo ngumezhie keshüu
zemü ; sita. Süla Jisu rei sie puo üse, Nârei vâdi
süsükemhie chülie chie : sishü.

Jisua Martha mu Maria kinu vâdi unia sâ kechü

38 Süsia ukâ vâtuoü kezhü tsatie vâzhüru puo rünapuo
nu le ; sitse puoza Martha üsidi thenumia pfüpuo puo
39 pesâlie. Sirâ thenusüpfüsü puo siazemia pfüpuo puoza
Maria üsiru, puo Niepuu phinu badi puo die rei rünyü
40 sa. Derei Marthawe mhaneiükâ chüdi merei bazâ ;
süla puo Niepuu ki vârdi sie, Niepuu, asiazepfü tuotadi
abu a rürbei merei bazâ kechü, nâ süsü leba mo zâ ma ?
süla nâ puo ketseshüdi puobu hienia keze kekhruohidi
41 mhachü shüchie ; sita. Derei Niepuua lasia puo üse, Mar-
tha, Martha, nâ mha neiükâ chünyüdi n nou kemezhie chü
zhie ; derei chükezhü thâu zâwe mhapuo rürbei zâ ;
42 Mariawe mhakevithâ mhakipuorei puodzie nunu sesetalie
kelhâu kedaliete ; sita.

Jisua kechadâ thakeshü

11 Süsia puo mharapuo nu chabadi cha thekewaki
pethakeliekâ miapuo puoki vârdi sie, Niepu, nâ Johan
thapie puo siadzikâ kia keshü kemhie kechadâ thapie
2 hiekâ rei kiashü chümu; sita. Sirâ puo ukâ üse, Niekâ
cha kechüki,

Harie hie Puo, miabu n zaü kemesau
ükechü pukelieu chüliechie.
3 N kedi chüvârlie chie.
Teisânhia hie va kha hie tsüchie.
4 Sirâ hie kephumakâ vashü hie tsüchie.
Tsiu hierei mia hie thepesuo keshükâ vashü sükâ
tsü phrewaya.
Sirâ hie khapie medâkephinu shü hiechie.
Sisi chie.

5 Süsia puo ükâ üse, Niekâ dânu miapuonie puo khrie-
thâpuo nyidi khisâteiluo puoki vâdi puo üse, Azeu, nâ
6 niekhrüda se se a tsüba thia; mhakekreilamonyü azemia-
puo rüvetuodi aki vâr ru, a mhapuorei se puo ketsü
7 jütelie; siü mha râ, themia süu kinunu sie, A keyhu hie:
kikha rei khaliete tsie, mu anuonuokâ rei hiekâ keze
thezhünu zhü phrete; a siedi kha n tsü kelie jü; si tuo
8 ma? A niekâ ki pushütuo, Themia süu puo khriethâ-
mia zâ kechüla, süla puo sierdi chüpie puo tsünyü mo
zârei, puo chabei zâtha ketala puo sierdi puo kecha
9 khekâ khapie puo tsü zâtuo. Süla a niekâ ki pushütuo,
Niekâ chachie, sirâ khapie niekâ tsütuo; pfüchie, sirâ
niekâ bu ngulietuo; kikha ketouya zâchie, sirâ khrüshü
10 niekâ tsütuo. Sirâ themia kehupuorei chaya kezha
khekâ ngulieya zâ; mu pfüya kezhamia rei ngulieya zâ;
sirâ kikha ketou kezhamia mia kikha khrüshü sümia
11 tsüya. Tsiu niekâ dânu supuonie puo nuoa puopuo ki
12 niekhrüda cha râ, ketsie pie puo tsüya ga? Morei khuo
puo *cha râ*, khuo sou tinyhü chüpie puo tsüya ga?
Morei puo thevüdzü puo cha *râ*, puo seba puo chüpie
13 puo tsü tuo ma? Sirâ niekâ kerüzhümia thuo zârei
mhakevi pie nie nuonuo ketsü dâ si râ, niekâ Puo teigei
kebaua Kemesa Ruopfüu pie mia puoki chaya kezhakâ
tsü saphi mo tuo ma?

JISUA TERHUO KESUO BU PUO KEBI ZETUO KETAMIA PUO CHÜPEVI WARU MIAKRÂPUO PUO MELE KETA; MU SÜLA JISU MHAPULADI SÜKÂ PETHA KECHÜ

14 Süsia puo terhuo kesuo keliehuo puo whuoshü ru. Te-
rhuo kesuo süu tuopratatse themia keliehuo-u diepulieta;
15 sitse themiakâ bu ungâta. Derei sükâ dânu huomiä sie
puo üse puo terhuo kesuokâ kediu Belzebub zedi terhuo
16 kesuokâ, whuo ketuo zâwe; sita. Mu kekreimia krâpuo
17 puo kedâdi yuobu teigenu zasipuo chüpie ukâ kia nuta.
Derei puo ukâ noudâkâ sidi sie ukâ üse, Mia kedi
kehupuorei puo themiakâ puo la kekreidi kengumvüta
lirâ kataya: Tsiu kipuo bie kekreipie ketsieva shü
18 lirâ tetsutaya. Süsütuoi Satan rei puo la kekreidi
kengumvü ta lirâ, puo kedi kikidi balie ta? Sizechiü
19 niekâa a üse Belzebub zedi terhuo kesuokâ whuoya üba
ze. Sirâ a Belzebub zedi terhuo kesuokâ whuoketa
sie, niekâ nuonuokâ supuo zedi sükâ whuoya ütuo ga?
20 Süla sükâ bu niekâ pejâtuo. Derei a Jihova dzieki-
nuo se terhuo-kesuokâ whuoya lirâ, sirâ Jihova kedi vâr
21 nie tsâliete. Themia kekuomia puoa puonyie se chüse
chüdi puophe pfebalie lirâ, puoviekâ kru balietuo:
22 derei puo ki kekuomia puoa vâr puo khaliedi puo telie
di puo nyie pete puoa sükâ peledi kethakâ puo geinu
23 lhouphreliedi puo vie sekeliekâ kezalie taya. A kitsa
tha kemo-ua a ngumvü zâ; tsiu a ze mhakengu ke-
rheya kemo-ua mhapie kezakezidi pejüwaya kezha zâ.
24 Kerhu ruopfüua themia-u nunu praketa ki puo kerü-
leiba pfüdi tuose dzükejükâ nu vâdi; ngulie kemola
puothuo puo üse, A thiadzü badi tuopra keta akiu nu
25 lavâta tuo; situoya. Süsia tuo sünu vâdi ki süu tsâpie
26 ketsâ kezivipie keba ngulie. Sidi puo vâ puoki rei
urüzhü kesuo ruopfü kekrei thenia zeliedi ukâ keze
kisünu ledi bataya: sirâ themia süu rüli kenuothâtsa
keriathâtsa ki suokuotaya. Sishü.
27 Süsia puo die sükâ puwatse thenumia pfüpuo themia-
krâ nunu melie puorhie chüdi sie puo üse, *Thenu*
thiadzü n nuoni kepfü mu n nukeshü *pfü* ki puo ruo
28 kekuo jü; sita. Derei puo sie, Kethâzâ, derei sükirei
Jihova die rünyüdi puo die zeya kezhakâwe ruokuo-
thâkâ zâ; sita.
29 Süsia themiakâ vâr puo khieki kengulietse puo lasie

ukâ üse, Tsiedâ nuokâ ha nuo kerüzhü krâpuo zâ : ukâ
zasi pfütuoya zâ ; derei Jona geinu zasi chükeshü
sia zasi chüpie ukâ kia salielhâ.
30 Sirâ thiadzü Jona pie Ninerikâ mhâdzü zasi
chükeshü tuoi, süsütuoi Themianuo-u rei pie tsiedâ
31 nuokâ mhâdzü zasi chütuo. Thiadzü pesâtsatie kedi
kechüpfü thesia themia nyie kechü ketuo nhia tsiedâ
nuokâ ze sierdi sükâ pejâtuo : mhakekreilamonyü puo
thiadzü kijü valatsatienu Solomon mhasidie rünyü tuoü
vâr ; sirâ harie, Solomon ki kezha puo haki ba, kechüla.
32 Ninevi miakâ thesia themia nyie kechü ketuo nhia
tsiedâ nuokâ zethadi sükâ pejâtuo : mhakekreilamonyü
ukâ Jona ukâ kepethanu unou kedilie ; sirâ harie, Jona
ki kezha puo haki ba, kechüla.
33 Miapuorei mi petupie mia nguya kemora morei
mhakemejürha khrâ shülpie, baya mo, derei kinu kelekâ
bu puo kezie nguketuola pie mituba gei piebaya
34 N mâ mitu sü n mhi zâ : n mhi vi kebaki n mâ
pete ziekruoi baya, derei vimo ketakin mâ rei zei boui
35 bataya. Nâ süla n nu keba kezie süusü zeite mo
36 ki shi, süsü mehâlie. Süla n mâ pete ziekruoidi
keduonuoyâ puorei zeimotâ balie lirâ, mitua puo kezie
kemevau se n vapezieshü kezhaki tuoi, süsütuoi n mâ
pete ziekruoi balietuo.

JISUA FARISIKÂ KEJÂ, MU UKÂ PESUO KETUO DZE PUPIE KIA KESHÜ

37 Sirâ puo die sükâ pushütse Farisimiapuo puo kiedi
puobu vâ puokinu hienuta : sitse puorei puo kinu vâdi
38 mhachü tuoüdi kebalie. Sükisü Farisiu puo mhakechü
mhâdzü dzüpie puo khrükemo ngupie puo ngâta.
39 Sitse Niepuua sie puo üse, Niekâ Farisikâwe tehie me-
khoukâ chazoutsatie khrü kemesawaya ; derei niekâ
nutsatiewe mhachükenyü mu kerüzhü bu tsupfü tuoya.
40 Harie mhalekemokâ, chazoutsa chükeshüua puonutsa rei
chüshü mo ü ma ? Puo nutsa kebakâ pie mia ngume-
41 zhiedi mia tsüwaliechie ; silie lirâ harie, mhakehupuo
nurei nie, mesa phrete.
42 Sirei harie Farisikâ, niekâwe cke ! mhakekreila
monyü niekâ pudina mu arud pfü mu ga kehupuorei za

ker chüdi zapuo khashüya ; derei niekâ lhoumezhü ke-
chü Jihova khrie mu rhu kechü süniasü therhie taya.
Sikechüumonyü niekâ süniasü chükechü mese, mu ke-
43 kreikâ rei chümodi khakewa mese mo zâ. Niekâ Farisikâ
che chülietiea ! mhakekreilamonyü niekâ kehoukikânu
kezhamia bakâ nu bakechü mu lhithâchünu nurei miabu
44 niekâ kelu kechü rei niekâ neiphi, kechüla. Niekâwe
che chülietiea ! mhakekreilamonyü niekâ mia nguyake-
mo mekhru mia puogei tuovâ rei siya kemokâ mhie
zâ. Sita.
45 Sitse thezhâkesikâ miapuoa lasie puo üse, Kepethau,
46 nâ die hau kepu hie reisa kerhie tha ze ; sita. Sitse
Jisua sie, Che niekâ thezhâkesikâ rei chülietiea ! mha-
kekreilamonyü niekâ mia pie chükemesise pie miabu
pfüya, derei niekâ zâwe niekâ dziekinuoyâpuo rei pie-
47 phi thepie sükâ nyüreiya mo. Niekâwe che chülietiea !
mhakekreilamonyü niekâ nie puonuokâ thuo dukhrikewa
siadzekesikâ mekhru rei *ketsie pie* pfe ituoya kechüla.
48 Sidi niekâ nie puonuokâ zhapu chü mu ukâ mhathâkâ
rei üse vi ütuoya : mhakekreilamonyü nie puonuokâ
thuo sükâ dukhri, tsiu niekâ sükâ mekhru chü tuoya
49 kechüla. Süla Jihova mhasiu thuo rei, A siadzekesikâ
mu apostelkâ ketsepie ukâ ki shütuo : derei ukâ sükâ
huomia dukhri mu pesetuo ; sidi kijü chülietse nunu
50 siadzekesi petekâ zia, Abel zia *bu kru kechü* yawinu vâ
51 rüsuoba mu rüsuoki unia dânunu dukhrikewa Zakaria
zia ketsâ, *niekâ* tsiedâ nuo hakâha kinu sükâ khepu tuo :
sizâtuo a niekâ ki pushü tuo. Tsiedâ nuo hakâ kinu
52 sükâ khepu zâtuo. Che niekâ thezhâkesikâ chülietiea !
mhakekreilamonyü niekâa *mia dzienunu* mhasi sabiu
selie ketala : niekâa niekâ thuo rei lemvü, mu niekâ
mia letuoü kezhümia rei khawawa tuote.
53 Sirâ puo sününu pratse leshükesithâkâ mu Farisikâ
puo khashümvü petâdi puobu mhaneiükâ pukeshü ledi
54 puoze kemeüta ; mhakekreilamonyü puo die tekelie
rüterür tuota kechüla.

MIA KETHERA KEZHAMIA GEIREI PECHÜLIENU MU JISU ZA PU MENOA HIENU KECHÜ

12 Sükisü themia sâünyie vâ kengulie kechü, themia
krathâr ketala ukâ huoniehuo phi kede zâ ketaki puo

sie peria pethakeliekâ üse, Niekâ Farisikâ khreiu,
2 süusü ketherakechükâ, la menuolie. Derei mhapuorei
se mia pesipengu lielhâ üdi whepie keba jü: tsiu mîabu
3 simo tuoüdi keviepie kezhü jüzâ. Süla, niekâ kezei
nunu diepu keshükâ kezie nunu sükâ miabu situo; tsiu
niekâ kinutsenu mhapupie mia nyienu keshükâ, sükâ
4 kikhru geinu shieshü tuo. Sirâ a niekâ akhriethâ
chükeliekâ ki pushütuo, Mia nie mâ dukhriwa derei
süsia mhapuorei chüsalie kenjü kechükâ niekâ sükâ
5 prei hiechie. Derei niekâ supuo preilie morâsuo shi, a
süu pupie niekâ kiashütuo, Niekâ biekhri kewa sia rei
niekâ kelhupie Gehena nu shüwaketuo puo kekuo kebau,
niekâ Süu preiliechie; kethâzâ aniekâ ki pushütuo,
6 Niekâ puo preizâlie. Chiekhrie pengou pie priesa kenia
khrüva mo ma? Siüderei Jihova mhâdzünuwe sükâ
7 puorei rükramo taya mo. Sizâmoyü niekâ tsütha zâ-
rei pete phrüliete. Michiepie hiechie: niekâ chiekhrie
8 kekra ki vikuo eru. Sirâ a niekâ ki pushütuo, Niekâ
kehupuorei mia mhâdzü a za pie puya râ Themianuo-u
9 rei Jihova dieliekâ mhâdzünu puo za pie putuo: derei
themia kehupuorei themia kenguki a zapie pumvü
10 lirâ, Jihova dieliekâ mhâdzünu rei sümia za pie pulie-
lhâ. Tsiu themia kehupuorei Themianuo-u ngukemvü
die pu rei, vashü sümia tsütuo: derei themia kehupuo-
rei Kemesa Ruopfüu ngukemvü puo kethadie pu râ,
11 vashü sümia tsü lielhâ. Mu mia niekâ teze *Judamia*
kehoukikâ nu rei, kezhakâ mu mia mhâ diya kezhakâ
mhâdzünu vâzâ shierei, niekâ kedipuo mhiedi die putuo
12 morei kedipuo putuo, süsü medâ nienou kemezhie
chühie: mhakekreilamonyü Kemesa Ruopfüu thuo
niebu sümese toukisü kedipuo pu morâsuo shi süsü tha
nie kiatuo kechüla. Sishü.

MHA MEHOU SUO KECHÜ, MU PFEÜLA BALIENU KECHÜ

13 Süsia themiakrâu dânunu miapuo puo üse, Kepethau,
nâ adzüriau bu hienia thekau kezalienu shüchie; sita
14 Derei puo themia süu üse, Themiau, supuonie a chüpie
abu nie mhâ nienyie kechükechüu morei mhakezakechüu
15 chüshü ga? sita. Sidi sie puo ukâ üse, Niekâ menuolie
luo, tsiu mhakemehou khekâ nunu niekâ kethelie luo:

mhakekreilamonyü themia kelhou ha puokinyi kekra
16 keba la rei balieya mo zâ kechüla. Süsia puo dieviipuo
17 pudi sie ukâ üse, Kenyimiapuo puo lienu puo mhathâ
si rüchüphilie: sitse puothuo puo nounu puo rüchüdi
sie, A mhathâkâ pfüpfü vâr mharapuorei shükelie
chü jütemu; a kedipuo chütuo dimu? Sibadi sie, A
18 hau chütiea, A lhakikâ rhuoliedi chüpezhalie tuo. Sidi
19 a aruopfü üse, Aruopfü hâ bacha philie ketuo mhakevi
neiükâ keagaliete; mhachü mhalie hiedi rüüdi chü mu
20 kriadi keyukenyü chübazâlie. Sibaru, Jihova sie puo
üse, Harie mhalekemo-u, tsiezhü n geinu n ruopfü
zelieta tuo; sita lirâ nâ mhakengupie kezhükâ, sükâ
21 supuo vie chüta tuo ga? si. Themia kehupuorei Jihova
kitsatie mhakenyi *lemodi* puothuo puovie rürbei kenguya
zâ kezhamia sümhie zâ tuo. Sita.
22 Sitse puo sie pethakeliekâ üse, Süla a niekâ ki pushü-
tuo, Niekâ tsiedâ kelhou hau la kechücha rülikâ morei
23 niekâ mâu la pfemeneikâ rüli lepie niekâ nou kemezhie
chühie. Mhakekreilamonyü nie kelhou hauha nie cha
24 ki vikuo, mu nie mâ rei nie pfeneikâ ki *vikuo* kechüla.
Shüzhakâ *rüli* leshü chie; ukâ tsia se tsu chieya mo,
morei ukâ lhaki rei jü; derei Jihova sükâ va thuo rei
25 chüya ze: niekâ pera sükâ ki viphi kuo mo üma?
Derei niekâ supuonie puo nou kemezhie chüdi, süusüla
puo kelhouzha thupuo chierei chüpechalie vita?
26 Sirâ niekâ mhakechü kerür sikechüyâpuoe thuo rei
chüiielhâ lirâ, kidi mhakekreikâ rüli lepie nienou keme-
zhie chüya ga?
27 Terhuobiepoukâ rüli leshüphi chie: sükâ lhoukesieki
mhachü mhalieya mo, morei terhi terhie rei chüya mo;
derei a niekâ ki pushütuo, Solomon thuorie puonyie
28 vise kechü thuorei sükâ mhiei kerütsâ mo. Derei lienu
nha thia lhou barei sâdu chüpie miphunu shüwaketuokâ,
Jihova sükâ rütsâ thuorei chüshüya lirâ, harie niekâ
kepele ketsakâ, puo sükâ ki niekâ rütsâ chükuo shümo
29 tuo ma? Süla niekâwe kedipuo chü mu kria tie shi
kechü pfübazâ hie, morei nie nourei mehyu mezhie hie.
30 Kijü haunu kelhoukâ mhasükâ pete pfübaya kezhazâ:
derei niekâ mhasükâ ngulie morâkesuo niekâ Puo-ua
31 siphre ba. Sümonkyü niekâpuobu kedikechü pfülie-
chie; silie lirâ mhasükâ reipie niekâ tsüsashü tuo.

32 Themiakrâ ketsau, niekâ michiepie hiechie ; mhakekrei-
lamonyü niekâ Puo-ua puo kedi kha niekâ tsütuoü
33 kechü puo medâta kechüla. Nie viekâ zeliedi khapie
mia ngumezhie waliechie ; niekâ suotaliekelhâ rakabou-
kâ pie nie vie chüliechie ; teigei kinyi jütalie kelhâu
pfüliechie ; sügei kerügumia rei vâtsâlieya mo, morei
34 khunuo rei chüpejüwaya mo. Mhakekreilamonyü nie
noua nie kinyi kebara baya zâ kechüla.
35 Niekâ niekâ chie phapfü bazâlie, mu niekâ mitukâ
36 burei tu bazâlie ; sirâ niekâ mia uniepumia thenyhü
henunu lakevâr pfe baya kezhakâ mhieidi puo vârdi
kikha ketoushü lirâ, ukâ mha vâ kikha khrü puo
37 tsüshü kezhakâ mhiei bazâlie. Niepuua kevârki puo
kituokâ puo pfebadi ngukeliekâ ki ruokuo jü tuo : a
niekâ ki putou shütuo, Puo puothuo puo chie pha-
pfüliedi sükâ bu badi hietuo, sirâ puo vârdi mha kapie
38 zashü ukâ tsütuo. Sirâ rükhou kevali keriau nurei
morei keniau nurei ukâ sibadi puo vârdi ngulie râ,
39 sükâ ruokuothâ tuo. Derei niekâ sibatuo, Kerügumia
kedikechü kipuo vâr tuoshi kechü kinu niepumia siba
lirâ, puo puoki pfe menuo balietuo, sirâ miabu rhie
40 leliekâ. Niekâ rei dâjü baliechie : mhakekreilamonyü
niekâ vâkhrü kebanu Themianuo-u vârtuo kechüla.
Sita.
41 Sitse Pitor sie, Niepuu, nâ dievü hauha biekâ la rürbei
zâ mo, themia petekâ larei sa pu ga ? sidi ketsâ. Sitse
42 Niepuua sie, Ka, sirâ puo niepumia puo bunu puotei
touki puo kinumia nuva khashüshü nu kechüla puo
kinukâ mhâ puo chüpezha shüketuo kituo kediethâ mu
43 puodâ keviu kiu ga ? Puo niepua kevârki sibadi ngulie
44 ketuo kituo sümia ruokuothâ zâtuo. Diethâtou a niekâ
ki pushü zâtuo, Puo themia sikechümia bu puovie petekâ
45 mhâ kezha chütuo. Sirei kituo süua puothuo puonou
nu, A niepuu vâr zi lielhâte, isidi kituokâ thepfukâ rei
thenukâ rei vü idi mhachü mhakria meze ibata lirâ ;
46 kituo süu nuo Niepuu puo vâkhrü kebapuo nhia morei
puo simo kebaki puonu vârdi puo duthe kenia chüwadi
47 puo khapie pelekemokâ krânu shüwatuo. Tisu kituo
puo niepumia medâ sidi dâjü rei bamo, mu puo niepumia
48 medâ rei chümo kechümia vükeatuo ; derei simodi
miabu puo vüketuo thâkâ chü kechümia zâwe vü petsa-

tuo. Sizâmonyü khapie puo tsü kra keshümia kinu ngu-
kralie morâsuo : sirâ themia kehupuorei mia mha kha u
tsü krashü râ, sümia kinu mia rei cha kra tuo
49 A mi khapie kijü hau gei shütuoüdi vâr ; sirâ tsie tu
50 par ketawe aneikuo tuo. Derei a baptism puo pie
baptaiz chülie morâsuo ba ; tsiu süu chütseilie kemochie
51 a nounyü thâr bazâte ! Niekâ a üse miabu kezevi ketuo
kha kijü shü tuoü vâr ükechü leba ma ? A niekâ ki
pushütuo, "Sï" mo ; derei sikechüu monyü mia pfükhâ
52 tuoü keehü zâ : mhakekreilamonyü tsieyawinu kipuonu
mia pengou bazârei kepfükhâta tuo ; mia sea mia kenia
53 ngumvü morei mia keniaa mia se ngumvüta tuo. Puo-
puoa puonuo ngumvü mu puonuo rei puopuo ngumvü ;
puozuoa puonuopfü ngumvü, mu puonuopfü rei puo
zuopfü ngumvü ; puo niapfü puo miepfü ngumvü, mu
puo miepfü'rei puoniapfü ngumvü ; sidi sükâ thuo rei
kepfükhâta tuo. Sita.
54 Süsia puo themiakrâkâ rei üse, Niekâ kisiatsatienu
kimhou shükesier ngu lirâ, niekâ sitse, Teirükria vâr-
55 tiea, sisiya ; sirâ sireiya kethâzâ. Tsiu niekâ pesâtsa-
tienu teirükhria kevâr ngu râ, niekâ, Teinia chüphitiea,
56 isikechü puya ; sirâ sireiya zâ kethâ. Harie kethera-
kezhakâ, niekâ tei mu kijü zie kevikesuo si kekreilieya ;
derei niekâ tsiedâkiha rüli silieya kemo, kidi himu ?
57 Sirâ kiüdi niekâ niethuo nienounu rei kemezhüu silie mo
58 ga ? Sidi nâ n ze kenyaya kezhau ze kenya pepikezhau
ki vâtuoü kezhüki puoze chalanu ketuonu n rhiechüdi
kemezhü mhawalie ; simo lirâ n merhashü kenya kechü-
yakezhau ki vâtatuo : sirâ kenya kechükezhau n khapie
darga dzienu shüwatuo, sitse darga n tepie kediekinu
59 shüwatuo. A nki pushütuo, Nâ chüvâ daprayâpuo
zâta rei chüphreya kemochie süuunu par kelie jü zâtuo.
Sita.

PILAT THUO DUKHRIKEWA GALILMIA DZE JISU DIE, MU CHIEDEBÂ PUOSI VÜKEMO-U GEINU DIEVII PUKESHÜ

13 Sükisü themia doupuo thadi Pilat-a Galilmia krâpuo
ziapie perinuozü ukâ ruochü keshükâ sakerei kewakâ
2 dze Jisu ki pushü. Sitse puo lasie ukâ üse, Niekâ nouki

Galilmia these kemeriekechü hakemhie dzükeliekâ ha
üse Galil kekreikâ pete kirei phumâkuo ükechü leba ma ?
3 A niekâ ki pushütuo, Si mo; derei niekâ niekânou
kedilie kemosia niekârei sükâsü mhiei kaphretatuo.
4 Mo Siloam nu tsiepfeu me kechüki mia kerethetha
vakhrikewakâ, niekâ sükâ üse Jirusalem nu baya kezha
themia kekrei petekâ ki kejâ chükuo ükechü medâ bama ?
5 A niekâ ki pushütuo, Sirei'mo; derei niekâ sei niekânou
kedilie kemosia sükâ sütuoi kaphre tatuo. Sita.
6 Süsia puo kedieviidi sie, Miapuo puo khuobe lienu
chiedebâpuo leipieba ru; puo puosi pfüvâr ru, si puorei
7 ngulie mota. Süsia puo khuobebâkâ thekerâria kezhau
üse, Harie a vâr chie se chiedebâ hau si pfü ho! derei si
puorei ngulie mote: puo bâ viwalie chie; puobu kiüdi
8 kijü peka bata? sita. Sitse themia süu lasie puo üse,
Niepuu, puo bu chiethia rei basalie chie! Sidi abu puo-
phinu rünyâ thie kemene shüdi nyârhu pie vashüchie:
9 sirâ süsia puosi vülierâ vülie; derei mo lirâ, n medâ
lirâ vi reiwatuo. Sita.

KERLEIZHANHIA THENU CHIETHOUPFÜPUO CHÜPEVI KESHÜ.
GAKRIESHÜ MU KHREI GEINU DIEVII KEPU

10 Süsia puo kerleizhanhia *Judamia* kehoukipuonu mia
11 petha tharu. Ruopfü *kesuo* puo la puo chie kerethetha
mezia thoui tuota; tsiu puo puochie kehoupfüdi tâsie
12 lielhâtâ tuota. Sirâ Jisu puo ngushütse metha puo
kiedi sie puo üse, Thenupfü, n kemeziasü chüpejüwate
13 ho! Sishüdi puo puodzie cha thenu-üpfü gei shüru,
puo chüpie puobu puo petâ mha sielieta; sidi puo
14 Jihova tseta. Sitse kehou süunu kezhaua Jisua kerlei-
zhanhia mia chüpevikeshü la puo neimodi sie themia-
krâu üse. Themia bu mhachünu keehü zha sorou
chüshü: süla teisâzha sükânu vârdi nie chüpevilie.
15 derei kerleizhanhiawe hie. Sita Derei Niepuua lasie
puo üse, Nie ketherakezhamia, nie kehupuorei kerlei-
zhanhia zârei nie thu morei nie gada puoki nunu
16 phreiliedi zetsu puobu dzükriaya mo ma? Silirâ thenu-
hapfü Abraham nuonuo zâdinu Satan bu' chie kere-
thetha puo phasetuo tsâta kechü thia kerleizhanhia
17 puo pha süu phreishü zhü mo ma? Sita. Sirâ puodie

sükâ pushütse metha puo ngumvükâ bu menga phreta; derei themiakrâu petewe puo mha kethedze kechü mpie chükeshü khekâ la unei phita.
18 Süla puo sie, Jihova kedi kedipuo ze kemhie ga? morei süuse mhakikechüpuo ze kemejü shülie vi ga?
19 Süusü gakrieshü mhie zâ; süusü setsu puo zienu leishüdi lhou sier zhapie seibâ chülie; sidi teirakâ vâ
20 sügeisüpu rüse baya. Sita. Sirâ puo lasie, A Jihova
21 kedi üse kedipuo ze kemejü shüta? Süusü khrei miapfüpuoa pie vâ thou mhakemejürha ketsu se nu pheshüdi pou phrelie kemochie gepie keba mhie zâ. Sita.

JISU JIRUSALEM NU KEVÂ; MU SUOMIANIE KELAKELIE NGULIE TIESHI, SÜKÂ DZE KEPU

22 Süsia puo rüna kezhakâ nu mu kechükâ nurei vâ mia
23 pethathadi tuose Jirusalem nu vâzhüru, miapuo puo üse, Niepu, kelalie ketuokâ tsa zâtuo ma? sidi ketsâ.
24 Sitse puo ukâ üse, Niekâ kikha kemereu nunu le tuoü kechü niekâ rhie chüliechie: mhakekreilamonyü, a niekâ ki pushütuo. themia kekra letuoü pfü hutuo,
25 derei lelielhâ kechüla. Sükisü kinu niepuua siedi kikhau khalieta lirâ, sirâ niekâ kitia thadi kikha ketoudi sie, Niepuu, khrüshü hie tsüchie, situo; sitse puo lasie niekâ üse, Niekâ kirapuonu vârshi a niekâ si
26 mowe, sitatuo,; sitse niekâ rei, Hie thiadzü n mhingukinu mhachü mhakria, mu nâ rei hie chaükânu mia
27 petha, sisietuo; tsiu puo rei sie, A niekâ ki pushütuo, niekâ kirapuonu vârshi a niekâ simo; niekâ themia kesuo chüva kezha khekâ niekâ tuo a therhie taliechie!
28 sitatuo. Sitse niekâ Abraham mu Isak mu siadzekesikâ petekâ Jihova kedi nü keba ngukelie mu niekâ whuopie kitia shükewaki niekâ sünu sünu kradi niekâ
29 hu thegeipie batatuo. Sitse mia niethutsa mu kisiatsa nu mu pekhrâtsa mu pesâtsa nu vârdi Jihova kedinu
30 *hietuoü* balietuo. Sirâ harie, keriakâ huomia nuotatuo, mu kenuokâ huomia riatatuo. Sita.

HEROD KERÜZHÜ DZE

31 Sümese toukisü Farisimia krâpuo vârdi puo üse, Nâ hanu bahiedi tuotalie chie: mhakekreilamonyü Herod

32 n dukhriwanyü bata kechüla. Sitse puo ukâ üse,
Niekâ vâ meseru süu ki puwachie, Harie, a thia mu
sâdu terhuo kesuokâ whuo mu kechümia chü keshürhâ
33 batuo, sirâ zha senhiawe a chüthelie tatuo. Süderei a
thia mu sâdu mu nuonhiakâ tuoshü zhüzâ morâsuo:
mhakekreilamonyü Jirusalem nu zâ kemosia chazoutsa
nuwe siadzekesimia dukhriwalielhâ zâ *nhiamu* ikechüla.
34 Harie Jirusalem, Jirusalem, siadzekesikâ dukhriya
kezhau, mu mia ketsepie puoki keshükâ ketsiepie sükâ
vakezhau thevüa puo shüpie puo nuonuokâ whe kengu-
lieya kezha tuoi a va keditsuo kedithede n nuonuokâ
35 pfükengulie nyü ga! derei niekâ thuo mvüte. Harie.
niekâ ki khapie niekâ dzienu shüwa tatuo. Sizâmonyü
a niekâ ki pushütuo, niekâa. Niepuu za se kevâr-ü
ruokuothâ, ikechü pu kemochie niekâ a ngulielhâ zâ.
Sita.

Kerleizhanhia Jisu dzünuoni kepfümiapuo chüpe-
vikeshü; puo mia kepetha, mu miaze hiephi
kechü dze dievii

14 Süsia kerleizha khunhia Jisu Farisikâ dânu kezha-
miapuo ki hietuoüdi letse sükisü mia puo mehâ terür
2 pfüba ru Dzünuoni kepfümiapuo puo mhâdzüki ba
3 ngulie. Sitse Jisu lasie thezhâ kesikâ mu *Farisikâ*
rüchüdi sie, Kerleizhanhia kechü chükeshürhâ keshü
4 thezhâ mo moga? sidi ketsâ. Sirei ukâ kemekriezei bata.
Sitse puo themia süu biedi puo chükemenewadi puobu
5 tuota. Sidi sie puo ukâ üse, Niekâ huomianie nie gada
morei mhathâthu puo baü mhadi te theke kesoupuo
nu leta lirâ, kerleizhanhia zâ shierei puo kenourhei ledi
shüpar mo tuo ma? sidi ketsâ.
6 Sitse ukâ die sükâ sidi mhapuorei pulie ukâ medâ
jüta.
7 Sükisü hienudi kiezevâr kebakâ theba kevikâ pfüdi
8 baketa ngudi puo kedieviidi ukâ üse, Themia kehu-
puorei nie bu vâ kiyakechü henu hienu nie kie zâ
shierei vâ kezhamia banu batahie chie; puo nie ki
9 therhu kepfü huomia rei kie ba rei siliehâ, mu; sirâ n
nia keninyü kie keshüu vârdi n üse, Themia hau ba
10 peria shüchie sita râ; sirâ nâ mengadi vâ theba kernuo

nu batatuo. Süsüla mia n kie lirâ, vâ theba kernuo nu
baliechie; silirâ n kiekeshüua vâr râ, puo nâ üse, A
zeu nâ khâ theba kerkrie zanu baliechie, isie rei silielhâ:
silirâ nâ rei mia vâr hiekeba khekâ mhâdzünu therhu
11 pfülietuo. Mhakekreilamonyü themia kehupuorei puo-
thuo puo lepezha kezha khekâ chü pechüwa tuo, mu
themia kehupuorei puothuo puo lepechü kezha khekâ
chü pezha shütuo. Sita.
12 Süsiâ Jisua puo kiekeshüu rei üse, Nâ khinhia morei
theva miaze hie tuoü lirâ, n khrietharnia morei n
siazedzüriamia morei n se n nyiemia morei n siaza-
nuomia mhakenyimia kiezâhie chie; sükâzâwe n kiela
13 zevâdi n zhada vüwatuo pekruo. Derei nâ kehuki-
puorei miaze hietuo lirâ, mhakejümia, lalhimia,
ulhesuoketamia, mhichiemia. sikechükâ kieliechie:
14 silirâ nâ theja pfülietuo: ukâ mhapuorei se n zhada
vülie kenjü kechüla; sizâmonyü miathâkâ rheilakesieki
n zhada vüshütuo.
15 Sükisü ukâ keze hiekebakâ miapuo die sükâ sidi
Jisu üse, Jihóva kedi nu hiekeliemia ruokuothâ! sita.
16 Derei puo themia süu üse, Miapuo khuozhüpuo thehe
17 kese sepieba, sidi puo themia kekra kieshü: sirâ puo
hie ketuo tiaki puo kituomia ketseshüdi pedzü kiepie
kebakâ ki, Vârchie: mhakekreilamonyü mhapetekâ
18 *kese phrepie baketala. ikechü punushü. Derei* sükâ
petekâ kediemhiedi mhapuo kerüpupu phreta. Theriau
puo üse. A lietsa puo khrülie ru, a tsudi süu mehâ
morâsuolie; nâ a ngumezhiedi a khashüchie; sita.
19 Sirâ kekrei puoa sie. A mhathâthu keniapie puochü
chükechü pengou khrüpie tha ru, süla a tsu sükâ
kevikesuo mehâ tuolie; nâ a ngumezhie zâdi a khashü-
20 chie; sita. Sirâ kekreimiapuo rei sie, A thenupuo
21 liepie ba ru, süla a vârkelie jülie; sita. Sitse kituo
süu vârdi puo niepumia ki die sükâpie pushü. Sitse ki
süu nu niepuu puo neimodi sie puo kituo-u üse, Nâ
tuomha rünanadiu mechü chapfükâ nu *mu* chatsekâ
nurei vâdi *mhakejümia mu lalhimia mu mhichiemia mu*
22 ulhesuoketamia ze hanu vârliechie! sita. Süsia kituo-
ua sie, Niepuu, nâ chünu keshükâ sü chüliete; sirei tsierei.
23 theba ba saluo; sita. Sitse Niepuua sie kituo-u üse
Nâ pradi chaükâ nu mu chatsekâ nu vâdi mia hüze a

24 kinü vâr aki ketsu chülie. Mhakekreilamonyü a niekâ
ki pushütuo, Pedzü kiepie kebakâ puorei a thehe
kesepie kebau metha kelie jü zâ kechüla. Sita.

Jisua pethakelie kethâtoumia bu chülie morâkesuo zasi thapie themiakâ kiakeshü

25 Süsia themiakrâdi puo zetuo kechüki, puo reipra
26 sükâ üse. Themia kehupuorei aki vârdi puothuo puopuo
mu puozuo mu puokimia mu puonuonuo mu puo
siazedzüriamia mu puo üpfünuo sirâ süzâmonyü puo-
phou zârei khriemolie kemosia, sümia a siadzimia
27 ükechü chülie kenjü. Themia kehupuorei puothuo
puokrus piemodi a siakemedzimia a siadzimia ükechü
28 chülie kenjü. Ka, sirâ niekâ huomianie kudapuo
pfenyü sie lirâ, peria bachüse chüliedi mhakedithede
pie süu chüta. morei puo süusü chüvâ tsâlie tâmo
29 mota, sikechü leyakemo suomia baga? Simo lirâ
mhanuü puo puomvüu dzepiezhüdi chüvâtsâlie lhâta
30 lirâ, mia süu kengu khekâ puo kredi sie, Hou! themia
hauha hau chüchie siedi chükhâ tsâlielhâte ha! isita rei
31 silielhâ ho. Sizâmonyü kedimia puonie kedi kekreipuo
ze kegei tuoü kevâki, puo peria keba chüse chüliedi puo
mia nyie ker zophi mia nyie mepfü ze puoze kegeituoü
vâr kezhüu ze keselie vituo mo mo tieshi ikechü lekemo
32 kedi kikechüpuo baga? Chülielhâ lirâ luu vâ latsa
ketuonu puo puodieliemia ketseshüdi puobu vâ kevi
33 chüwa ketuo dze ketsâya. Süla süsütuoi niekâ dânu
themia kehupuorei puovie ketuokâyâ khawa khrie
34 kechüu puo a siadzimia chülie kenjü. Süsütuoi metsiea
vizâ; derei metsie zârei puolhe jüta lirâ, kedipuo üse
35 vapelhelie tuo ga? Süu kijü rei mu nyâpfükhru rei
vapevilieya mo: miabu pfükelhouwaya kezha zâ. The-
mia kehupuorei dierünyü tuoü kechü unyie kenyimia,
sümia bu rünyülie chie. Sita.

Kephumamia unoü kediliedi kelakelie la Jihova puo neiya ükechü dze dievii se

15 Sükisü thesâkeliekâ mu kephumakâ pete puodie
2 rünyü tuoüdi puo penuo vâr. Sitse Farisikâ mu mhake-

sithâkâ kenyadi sie, Themia hauha kephumamia rei
zelie di ukâze mhachüya zâre ha! sita.
3 Sitse puo dievii hau se ukâ rüchüdi sie, Niekâ huomia-
4 nie tekuo kriapuo baümhadi sükâ dânu puo pejüwa lirâ,
hiethepfüa thepfükâ kha nhanu piethadi vâ jüketayâ
5 nguliekemochie pfüyakemo supuo baga? Süsia puo
süyâ ngulietse pie puobouka nia gei shüliedi puo neiphi
6 tuoya. Sirâ pie kinu vârlietse puo puokhriethâ khrie-
chükâ mu puo siazanuokâ kiekengu phreliedi sie ukâ
üse, Niekâ rei ukâ keze uneiliechie: mhakekreilamonyü
7 a akuo jüketayâ ngula kelie la. A niekâ ki pushütuo,
Süsütuoi thenoukedikechü semoreivi ükezha themia
kemiathâ hiethepfüa thepfükâ kirei kephumamia the-
noukedikelie miapuo la teigei uneiphi tuo.
8 Sizâmonyü thenumia pfüpuo doulei ker badi puo
doulei puo pejüwa lirâ, mi petuliedi kizâdi puo süyâsü
9 ngulie kemochie pfüya kemo thenu huo ba ma? Süsia
puo süyâ ngulie lirâ, puo puokhriethâ khriechümia mu
puo siazanuomia kie kenguliedi sie, Niekâ rei ukâ keze
uneiliechie: mhakekreilamonyü a adoulei pejükewayâ
10 ngula kelie la. Süsütuoi a niekâ ki pushütuo, Kephuma-
mia, thenoukedikelie puo la Jihova dieliekâ mhinguki
rei uneiphiya. Sita.
11 Süsia puo lasie, Miapuo puonuo kenia nyi ru: nhi-
12 chuyâ sie puopuo üse, Apuo n vie aya mesekâ tsie kha-
13 pie atsüwa chie; sita. Sitse puo puovie kezapie unia
tsüwa. Süsia 'zha chabakemonu nhichuyâa puo viekâ
petese tuose rüna kepetse puonu vâdi; rügerüzhüdi sünu-
14 nu puo viekâ pekawa. Sirâ puo puovie petekâ zechü
thelietse rüna sünusü pekriekriedi chüta; sidi puo mhajü
15 bata. Süsia puo vâ rünasünu thekhenu kelhoumiapuo
ki puokivâ chüta; sitse themia süu puo ketsepie puo
16 lienu shüdi puobu thevâ pfenuta. Sükisü puo thevâcha
chüyakezha kharub preikâ rei chüdi puovaluo chükelie
17 rei mengubata; derei miapuorei se puo tsü mo. Süsia
puo puomelou mechieliedi sie puothuo puo rüchüdi,
Apuonuo mia zha khrüze puokituo chü kezhakâ kekra
bakechü thuorei ucha uva ukelhuo chüba, sirâ süzie rei
18 ba; derei awe hanunu thekhepfü siata tuoü bate! A
siedi tuola apuo ki lavâdi puo üse, Apuo, a teigeiu mhâ-
19 dzünu rei ma n mhâzünu rei phuma wate: a nbu aü n nuo

ükechü rei kielie sü motemu : nâ abu n kituo n zhakra-
20 mia puo rei chülie chümu. Sibuta. Sidi puo siedi
tuose puopuo ki vâr ru. Puo ratsa ketuonu rei puo-
puosü puo ngudi puo noumezhiedi tavâ puovâ chiepie-
21 liedi puo mebâta. Sitse puonuosü puo üse, Apuo, a
teigeiu mhâdzünu rei mu n mhâdzünu rei phumawate : a
22 nbu aü n nuo ükechü kielie sümote; sita. Derei puo-
puosü sie puo kituokâ üse, Niekâ mhai vâ pfekevithâ
mia sevâr puobu dzieliechie ; sirâ dziekha puo rei puo-
23 dzie nu shüshü, mu phikou rei pie puobu pfülie : sirâ
vâ uthunuo puophou keviyâ whuovârdi dukhrilie, sidi
24 ukâ keze chüdi sidi unei khe! mhakereilamouyü anuo
hau siataru, rheilaliete ; puo pejüwaru, ngulalie ketala.
25 Sita. Sidi ukâ keze unei bata. Sükisü puo dzüriau tsu
lienu tuo : di tuo ki penuo vârkezhüki puo mia ütsali
26 chü mu keyukenyü chü keba silie. Sitse puo kituokâ
miapuo kieshüdi kedipuola sükâ chüba shi kechü ketsâru.
27 Sitse süu puo üse, N siazeu lavârte ; mu n puo n siazeu
vi mu shürhâ tuodi ngulakelie la uthunuo puophou
28 keviyâ dukhri chübatelie! sita. Derei puo dzüriau
puonou meyiedi kinu vâmvüta : sitse puopuo tuo kitia
29 vârdi puo sebeita. Derei puo lasie puopuo üse, Harie,
a teichie hatsuo hachie n lie chüvâr, sirâ a khunhia puo-
rei n die vachieya mo ; situorei nâi mhakipuorei
temvünuovâ puorei khapie atsüdi abu akhriethâ khrie-
30 chümia reize anei kechü puorei chüya chiemo : sirâ n
nuo hayâ thethenukâ zedi n viekâ peka chüliedi vâr ru,
nâ uthunuo puophou keviyâ dukhripie puotsü baluo
31 tele! sita. Sitse puopuo puo üse, Anuo, nâ aze seituoya
32 zemu, a viekâ petekâ n vie ze. Derei n siazeu siataru,
rheilaliete : jütaru, ngulaliete ; süsüla we unei mu unu-
mvü keba mese ze. Sita.

Mhapie kehukeruo chükesuo dze dievii mü mia kepethadie

16 Süsia puoa pethakeliekâ rei üse, Mhakenyimia puo
miapuo bu puoviekâ mehâyakezhapuo nyi ; sirâ themia
süu üse mhakenyiu viekâ sekehuchüwata üdi mia vâ
2 puoki puta. Sitse kenyiua puo kieze vârdi puo üse, N
rülipuo pu anyie nu vârtemu, kidi higa? Nâ mhanya

keseya kezha hisab khashü chie; mhakekreilamonyü n
bu avienyakâ keso kezhau chüba lielhâta kechüla Sita.
3 Sitse puo kituo süu puothuo puo rüchüdi sie, Aniepumia
abu puokituo kam chüliehâ ütemu, a kedipuo chürâ vitâ
rümu? A kijü dutuoümu metei mia; a khruo chütuoü-
4 mu mengaa. Kituokam hau nunu mia a whuoshü râ,
miabu a zetuolie kevi chülieketuo thedâpuo siliete
5 Sibadi sie puo niepumia pupfüketuokâ miapuopuo kieze-
vârdi therigu üse, Nâ aniepumia pu kidepuo pfütuo ga?
6 idi ketsâru. Puoa sie, Tier bou kriapuo, üsita. Sitse
puo themia süu üse, Hye, n leshüu lieliedi kebadi hiepe-
7 ngou thu mhashülie; sita. Süsia puo kekreipuo rei üse,
Kia, nârei kedithede pfüzhü ga? sidi ketsâru. Themia
süua sie, Thoulha bou kriapuolie; sita. Puo süu üse,
8 Hye, n leshüu lieliedi hiethetha thulie; sita. Sitse puonie-
pumia puo keriakenuo ledi, mhachü kechüla puokituo
mezhükemo-u üse puodâ viphi üta. Süsütuoi kijü hau
nuokâ uthuo uthemia mia kitsatiewe Kezieu nuonuokâ
9 ki udâ vikuo. Sizâmonyü a niekâ ki pushütuo, Kethâ-
kemo kinyikâ se nie khriethâ pfüliechie; silie lirâ kinyi
sükâ jüketaki mia kechachie ba ketuo kikâ nu niekâ
10 zelietuo. Themia kehupuorei Mhaketsa kedunuoyâpuo
nurei miabu puo pelelie kevi chü lirâ, mhakekra nurei
mia puo pelelie vi: mu themia kehupuorei mhaketsa
kedunuoyâpuo nurei miabu puo pelelie kesuo chü lirâ,
11 mhakekra nurei mia puo pelelielhâ. Süla niekâ kethâ-
kemo kinyi nu miabu niekâ pelelie kevi chülie molirâ,
supuonie kethâ kinyiu pie niekâ dzienu shüdi nie
12 pelewalie vituo ga? Sizâmonyü niekâ miavie thuo rei
miabu nie pelelie kelhâ chü lirâ, supuonie mhakhapie nie
13 dzienu shüdi niebu se nievie chü tuo ga? Mia kituo
chüyakezhamia miapuorei niepumia mia kenia kituo chü
keduolie suo; silirâ puo miapuo rütse mu kekreiu ngu
puoneitatuo; morei miapuo kitsa batadi kekereiu thita-
tuo. Niekâ Jihova mu mamou unia kituo chükeduolie
suo. Sita.
14 Sitse Farisikâ shükei raka üse mhakekrei chüyake-
15 zhakâ diesükâ sidi ukâ puo krenyüta. Sitse puo ukâ
üse, Niekâwe themia mhinguki niethuo nieü miathâ
ütuoya; derei Jihovawe niekâ nou siphre: mhakekrei-
lamonyü themia dâru mhakezha ükezha puonie Jihova

mhinguki kerütse kechüpuo zâ *rei silielhâ* kechüla.
16 Johan vârkemochie thezhâu mu siadzekesikâ bu tuo;
sükisünu Jihova kedi dieliekeviu pupie mia petha vâr,
17 sirâ themia ketuokâyâ rüsou sünu ler nyü sie. Derei
thezhâu nu tuoshü keviyâ puo jüketa kirei tei mu kijü
jüketa rüükuo.
18 Themia kehupuorei puo kimia vawadi thenu kekreipuo
lie râ pieü chüta zâ: sirâ themia kehupuorei thenumia
puo nupfunuo puo whuokeshüpfü lie râ puorei pieü
chüta zâ.
19 Mhakenyimia puo, pfe meriemege kechü mu lienen pfe
puolâ kemesepfü dziedi teisânhia lhou puo theguo chü-
20 tuo: sirâ Lazar ükechü khruokechü miapuo puogei
kechü tsupfüdi miabu puoze vâ puochare ki piebaru;
21 puo kenyiu mizhü geinu puocha rüria ketsukâ rei chünyü
sie pfüba; sirâ tefükâ thuorei vâr puogei kechü pfükâ
22 meyâyâ baya. Süsia khunhiapuo khruokechü süu siata.
sidi teigi dieliemia thuo puo toupievâ Abraham mer gei
piebata: süsia mhakenyiu rei siatadi miabu puo pievâ
23 khruwa. Sidi puo vâ kesiamiarüna nunu kemezhiephidi
tâsieru, vâ ratsa Abraham mu puo mer gei Lazar rei
keba ngulie. Sidi puo melie puo rhiechüdi sie, Apuo
24 Abraham, nâ angumezhie zâdi Lazar ketseshüdi puobu
vâ puodziekinuo mekia reipie dzünu sedi sevâr amhiü rei
se pekoushüi; mhakekreilamonyü a miü hanunu keme-
25 zhiese bata kechüla; sita. Derei Abraham-a sie, Anuo
nâ nthurei lechie, nâ n kerheiki, n vie kevikâ mu süsütuoi
Lazar rei kesuo khekâ ngusewate: sirei puoa tsie hanunu
26 ketheguo bate, mu nâwe kemezhie bate. Sirâ süzâmonyü
hiekâ mu niekâ dânu khehâ kemeriekechüpuo chüpezhü-
wate; süla mia hatsatienu tuo niekâ ki pfünyü rei pfükelie
jü, mu chütsatienu miapuorei tuo hatsatie pfür kelie jüte.
27 Sita. Sitse puo lasie, Süla apuo, nâ a ngumezhie zâdi
28 puo ketsepie apuonuo kinu shüi; mhakekreilamonyü
asiazedzüriamia mia pengou bamu, ukâ rei kemezhie
kechü chü hanu vârta rei silielhâ mu; süla puobu ukâ ki
29 pu menuowachie ikechüla. Sita. Derei Abraham lasie,
Ukâ Mosa mu siadzekesikâ rei be ru; ukâ bu sükâ die rü-
30 nyülie chie. Sita. Sitse puoa sie, Si suolie, apuo Abra-
ham, puothuo sishierei miapuo kesia nunu rheila ukâ ki
31 vâr râ, ukâ rei ukâ nou kedilie tuo; sita. Sitse Abraham

puo üse, Ukâ Mosa mu siadzakesikâ die rei rünyü morâ, miapuo kesia nunu rheilavâ zâ shierei ukâ pelelielhâ. Sita.

Mia meshü pesuo kechü, mia kejâ vakechü kepele, mu thenou kemene dze

17 Süsia puoa pethakeliekâ üse, Mia meshü pesuo kechü-
kâ vârmo lielhâ; derei che! kehupuorei sükâ sevâr
2 kezhauwe chülietiea! Themia süu nhichu hakâ miapuo
meshüpesuo keshüwe mhakegetise pie puovâ gei kheshüdi
miabu puo kelhupie dzükezhanu shükewawe puo dze
3 vikuo tuo. Kehupuorei niethuo nie kireilie chie: n
kezemia miapuonie kejâpuo chü râ puokejâ pupie puo
kiadi puo pethachie; sidi puo puonou kedilie lirâ, puo
4 kejâ vashü puo tsüchie. Sizâmonyü puo khunhia n gei
vathenia kejâ chüdi, la n ki vâdi nâ üse, A nou kedilie-
tewe; ikechü pu lira, nâ puo kejâ vashü puo tsü morâ-
suo. Sita.
5 Sitse apostelkâ sie Niepuu üse, Nâ hie kepele chü pevi
6 sashü chie; sita. Sitse Niepuua sie, Niekâ kepele
gakrieshüdeyâ puorei ba kechü siewe, niekâ khrabvübâ
hau üse, Nâ nthuo rülou dzükezhanu ledi le sünunu
sepfü baliechie, ishü lirâ, sürei niekâ die zelietuo.
7 Niek âhuomianie ukituo puo nyidi süu lienu mhachü-
tuo morei tekuo pfetuodi, puo lienunu vârtse, puo ki,
Nâ tuo mhai vârdi badi mhachülie chie, ísituo ma?
8 Mo simodi puo ki, Nâ anouva keseshüdi pfepie n
chiepha pfüliedi a chüü kria hulie kemochie kashü atsü
thazâchie; sidi kenuo zenu nâ mhachü mhakria chie;
9 ikechü pu lielhâ le? Puo kituo süu puo kepukâ chü
10 keshüla puo thezie tuo ma? Süsütuoi niekâ rei niekâ
bu chünu keshükâ chüphrelieta lirâ niekâ, Hie n kituo
rei n kituo kevi mo hiebu chünukeshü hie zhakâ rürbei
chükelie zâ; sichie.

Jisua lepra kechümia mia ker chükemene kewa

11 Süsia ukâ Jirusalem nu vâtuoüdi tuovâ kezhüki puo
12 Samaria mu Galil rüna nia tieria nu vâzhü. Sidi puo
rüna puonu letse lepra kechümia mia ker ratsa thadi

13 ngulie ru ; ukâ melie ukâ rhiechüdi sie, Jisu, hie Niepuu,
14 nâ hie ngumezhieshü zâchie; sita. Sirâ puo ukâ
ngutse sie ukâ üse, Niekâ vâdi niekâ mâpie phichükâ
pekiachie; sita. Sidi ukâ tuovâ zhüru, ukâ kechü
15 meneta. Sükisü ukâ miapuo kechü mene keta nguliedi
melie puorhiechüdi Jihova tsetsedi lavârta ; sizâmonyü
16 puo Jisu tsetsedi tsu puo phinu zerepfü zhüta ; sirâ
17 themia süusü Samariamia puo. Sitse Jisu lasie, Mia ker
chükemeneshü mo ma ? Sirâ mia thepfükâa kita ga ?
18 Rüsâ rünakekreima themia hau sia kekreikâ miapuorei
19 lavâr Jihova ketse jüte ma ? Sita. Sidi puo sie themia
süu üse, Siedi tuo nthuo n kinu vâtalie ; n kepele thuo
n chükemeneliete ho ! sita.

Jihova kedi vâr ketuo dze

20 Süsia Farisikâ Jihova kedi kedikechükipuo vârtie shi
kechü ketsâru, Jisua sie ukâ üse, Jihova kedi miabu
miamhipie nguliekevi chü vârlielhâ : miapuorei, Harie
21 haki ba ; morei, Luki ba. ikechü pulielhâ ; mhakekrei-
lamonyü, harie, Jihova kedi niekâ nou bata kechüla.
Sita.
22 Süsia puo sie pethakeliekâ üse, Niekâ Themia Nuo-u
zhapuo ngunyüphi kesie tei vârtuo ; derei niekâ sükisü-
23 rei zha süu ngulielhâ. Sükisü mia niekâ ki, Legei, puo
luki ba ! Hagei, puo haki ba ! ikechü putuo. Sishierei
niekâ vâhie chie ; morei sükâ sia rei medzihie chie.
24 Mhakekreilamonyü teikemela tuoi teikhrâ tietsatie-
puonu teimelashü râ teikhrâ kekreitsatie zievâya kezha-
tuoi, süsütuoi Themia Nuo-u rei puo zhanhia sivâr
25 zâtuo kechüla. Derei puo kemezhie kechü nguphidi
26 tsiedânuomia bu puo melia riatuo. Thiadzü Noa
kelhouki tuoi Themia Nuo u zhaki rei sütuoi zâtuo.
27 Noa rouu nu leta kemochie, mia mhachü mhakria, mia
thenulie, mia thenyhü chü, ibadi dzüdi vârdi themia
28 sükâ petekâ pelheikhri phrewa. Lot kelhouki rei sümhie
zâ ; mia mhachü mhakria, mia mhakhrü mhaze, mia
29 mhalei mu ki chüba ; derei Lot Sodom rüna nunu tuo-
keta nhia teigei nu mi mu mitsie rür tsurdi sükâ petekâ
30 thekhri pouwa : Themia Nuo-u miabu mhâtsou puo ngu
31 ketuoki rei sümhie zâtuo. Sünhia themia kehupuorei ki

gei kebamia, sirâ uvie ukinu kebamia, sümia bu kijü ke
uvie chühie; sirâ süsütuoi ulienu ketuomia burei ukinu
32 lavâhie. Niekâ Lot kimia rüli leshüphi chie. Themia
33 kehupuorei puothuo puo phou üse puothuo puovie
chükelie rhüsie lirâ, pejüwatuo; derei themia kehupuo-
rei puophou pejüwa lirâ pekrupie puovie chülietuo.
34 A niekâ ki pushü tuo, Süzhüsü mia kenia thezhüpuo gei
35 zhü zârei; puo zelietatuo mu kekreiu khawatuo. Thenu-
mia kenia keze mhage bazâ rei; puo zelietatuo mu
36 kekreiu khâwatuo. Sita. Sitse ukâ lasie puo üse,
Kirapuoya, Niepuu? sidi ketsâta Sitse puo ukâ üse,
Themâ kezhüra, chürhaükâ rei vâ kengutno. Sita.

Ukecha rünyü ketuo dze dievii kenia

18 Süsia puoa ukâ bu uchamezieta modi cha sei balienu
kechüla dievii nunu ukâ rüchüdi sie, Rünapuonu kenya
2 pepiyakezha Jihova rei preiyakemo, themia die rei üse
3 mhaüyakemo puo ba. Sirâ rüna sünüsü thenusamimia
pfüpuo rei ba'yaru; süpfüsü tsiekenuo puo ki vârdi sie.
Nâ a zhapushüdi a ngumvümia gei a khepushü thia,
4 isidi puo mezhie melâ baya zâ. Derei puo zâpuokiwe
mvüta; sidi kenuotsanu sie puothuo puo rüchüdi, A
athuo Jihova rei preimo, morei themia die rei üse mha
5 üyamo zâshierei; siüderei thenu sami hapfü vâr a kehyu
bayazâ kechüla a puo khepushü zâtuo; simolirâ puo vâr
6 mu vâr rür zâtha a kechakhri watieru. Sibatâ. Süsia
Niepuua sie, Kenya pepiyakezha mezhükemo-u diethuo
7 rei siya kezha sü siliechie. Sirâ Jihova puothuo puonou
cha zâüderei teisânhia teizeimetsei puo ki cha seibaya
zâ kechü puo puothuo kedakeliekâ khepu motatuo ma?
8 A niekâ ki pushütuo, Puo kenourhei sie ukâ khepu zâtuo.
Sirei Themia Nuo-u vâr ketuoki süki kijü kepele badi
puobu ngulietuo ma? Sita.
9 Süsia puo themia doupuo uthuo uüse miathâ üdi
upele mu kekreimiawe üse mhaütuo kemo krâpuo la
10 dievii hauha rei pu: Mia kenia kerüsuoki nunu chatuo-
üdi khâ; sünia miapuowe Farisimia, mu kekreiuwe
11 thesâ keliemia puo. Farisiua thadi chakechü hamhie
puothuo puo rüchüdi sie, Jihova, A themia mia kekrei-
mia mia kechüdi mia vie se chü kezhamia, mezhükemo-

mia, pieü kechümia mhieü, thesâkelie hau rei mhie mo
12 kechüla a n tseyawe. A deobadâpuonu vakenia me-
vâya; a mha ngukelie khekâ za ker chüdi zapuo kha-
13 shüya. Sitha. Derei thesâkelieuwe ratsa thadi tâsie
teigei mehâ reilie suodi, puo mer kepfüdi sie Jihova, nâ
14 kephumamia a harei ngumezhie shüi! Sitha. A niekâ
ki pushütuo, Themia kekreiu monyü themia hauwe
Jihova mhâdzüki miathâta üdi tuo puo kinu kete:
mhakekreilamonyü themia kehupuorei puothuo puoü
zha ükezhau chüpechüwatuo; derei themia kehupuorei
puothuo puoü chü ükezhau chüpezhashü tuo kechüla.
Sita.

Jisua nhichunuokâ ngumezhie kechü

15 Süsia mia Jisu bu uruonuokâ bieshü nudi sükâ ze
puo ki vâr ru; pethakeliekâ sü ngudi ukâ bu vâr-hie
16 nuta. Derei Jisu ukâ kiedi sie, Nhichunuokâ bu aki
vârlie chie, mu ukâ kha hiechie: mhakekreilamonyü
hikechükâ ha Jihova kedinu ketuokâ zâ kechüla.
17 Harie, a niekâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei
nhichunuomia tuoidi Jihova kedi zelie morâ, puo sünu
le kelie jü zâwe. Sita.

Mha kenyi kezhamia puo vâr mha ketsâ kechü, mu süula diepu la keshü

18 Süsia kezhamiapuo vârdi sie puo ki, Kepetha keviu,
kechachiekerheingulieketuola, a kedipuo chülie morâsuo
19 ga? sidi ketsâ. Sitse Jisua sie puo ki, Nâ kiüdi a üse
keviu üya ga? Miapuo rürbei sia kevi puorei jü; süusü
Jihova zâ. Pieü chühie, mia dukhrihie, rüguhie, tijüdi
20 mia zhapuhie, n puo n zuo rhulie; nâ die hakâha
21 sibatie. Sita. Sitse themia süua sie, A nhichu nunu
22 hakâha pete zevârte; sita. Sirâ Jisu diesü silietse sie
puo üse, Nâ mhapuo tsâ moluo: n vie ketuokâyâ
zeliedi kezapie mhakejükâ tsüwalie; silie lirâ teigei n
23 vie nyilietuo: sidi vâr a sia medzilie. Sita. Derei puo
die sükâ silietse puo thesuo sie ita; mhakekreilamonyü
24 puo mhanyiphi kechüla. Sirâ Jisu puo ngudi sie, Mhake-
25 nyimia Jihova kedinu le reza tielie ha? Mhakenyimia

Jihova kedinu kele ki ntpuo bu thepre kinu meliepra
26 ketawe rüükuo tuo. Sitse diesüü kesimia krâpuo sie,
27 Di silirâ, supuonie kelakelie ngulie vituo ga? sidi ketsâ-
ta. Sirei Jisua sie, Themia chülie kelhâkâ Jihovaa
28 chülie vi; sita. Sitse Pitor-a sie, Harie, hiewe hie viekâ
29 khawadi n siamedzi tuote; sita. Sitse puo ukâ üse, A
niekâ ki putou shü, Miapuorei Jihova kedi la puoki morei
puokimia morei puo siazedzüria morei puokrü morei puo
30 nuonuo khawadi tsiedâ kelhouki harei süzieba ngulie mu
kenuo-u kelhounu kechachie kerhei ngulie kelhâ jü.
Sita.

Jisu se mu rheila sieketuo dze puothuosiadzekesi die kepu useu

31 Süsia puo, pethakeliekâ ze puo ki vârliedi sie ukâ üse,
Harie ukâ Jirusalem nâ khâta tuoü zhie; sirâ siadze-
kesikâ bu thupie ketuo khekâ Themia Nuo-u geinu
32 chütsei phre tuo. Khâ râ mia puo tepie Judamia
kemomia dzienu shütuo, sidi miabu puo kre mu puo
pesedi puo mhâ metsie, sirâ mia puo vü idi puo du-
33 khrituo: süsia zha senhia puo rheila sielie tuo. Sita.
34 Derei ukâ die sükâ puorei silie chiemo; tsiu diesüu se
ukâ rüshüwata kechüla kedipuo pu shi kechü ukâ
lelie mota.

Jeriko mu mhichiemiapuo mhi chüpevila keshü

35 Süsia puo Jeriko rüna penuo vâzhütse, mhichiemia
36 puo chakhie kinu khruochü badi: themia kekra puo
khieki vâkezhü sidi, kedipuo chütuoüdi situo shi kechü
37 mia ki ketsâ. Sitse mia puo ki, Nazaret Jisu vâzhü
38 ükechü se puo ki pushü. Sitse puo shiekhouidi sie,
David nuo Jisu, Nâ a ngumezhie shüi! sita. Sükisü
39 riakevâkâ puo kechüdi puobu kemekrie bata nuta:
derei puo melie puorhie chüsadi, David nuo-u, nâ a
40 ngumezhie zâi; isi bata. Sitse Jisu thatadi, miabu
puo zevâr nuta: sidi puo puo penuo phir zhütse, Nâ
41 abu n gei kedipuo chü keshü n neituo ga? isidi puo
ketsâta. Sitse puoa sie, Niepuu, abu mhangulalie
42 yi! sita. Sitse Jisu sie puo üse, N mhi bu mhangulie

chie. N kepele thuo n chüpoviliete ho! sishü. Sirâ
43 puo sishütsemetha puomhi mhangu parta; sidi puo
Jisu siamedzidi Jihova tse tuota: sirâ themia petekâ
süsü ngudi Jihova tseta.

Jisu Zakia kinu kevâ

19 Süsia puo Jeriko rünanu ledi tuose rüna süu
2 pfüthe vâzhü. Sünu Zakia ükechü mhapuo ba; mu puo
thesâkeliekâ dânu pehüpuo, sizâmonyü puo mhareinyi.
3 Mu puo Jisusü supuo shi idi puo mehâshü tuoü kechü
medâ, derei puo puoda rünuonyhi eru, themia kekra
4 tuo kechüla puo ngulielhâta. Sidi puo ta ria mia mhâ-
dzü vâdi puo mehâtuoüdi khrabvübâ puo gei li sie:
mhakekreilamonyü Jisu sütsatie vâr tuoü zhü kechüla.
5 Sirâ Jisu tuovâ süki tsâlietse tâsiedi, puo üse, Zakia
tuomha kerlie; mhakekreilamonyü â thia n kinu vâdi
6 ba morâsuo kechüla; sita. Sitse puo tuomha kerdi
7 puo neisieidi puo pesâlie Sirâ themia doupuo süsü
ngudi panya phredi sie, Legei puo kephumamia ki vâdi
8 sümia ze bate! sita. Sükisü Zakia, siethadi sie Niepuu
üse, Harie Niepuu, a avie ketoupuo khapie mhakejümia
tsüwatuowe; sirâ a tijüdi miavie huo selie ümha shierei
9 a süde dia khala mia tsüwa tuowe; sita. Sitse Jisu
puo üse, Thia kelakelie ki haunu vârte; puo rei Abra-
10 ham nuo zâ kechüla. Mhakekreilamonyü Themia Nuo-
ua jüketamia pfüdi sümia kelalie tuoüdi vâr zâ kechüla.
Sita.

Rakabou ker pie kedievii keshü

11 Sirâ mia puodie sükâ rünyü kethaki puo Jirusalem
rüna penuo rei vâtazhü kechüla mu Jihova kedi chümha
zâta ketuo mia lekechü rei la puo dieviipuo pu sashü.
12 Sidi puo sie, Kedimiapuo puothuo puo kedi liese lavâr
13 tuoüdi rüna kepetse puonu vâta. Sükisü puo kituomia
mia ker kieze vârdi rakabou ker khapie sükâ tsüshüdi
sie, sükâ üse, Niekâ a vârkemo chie *hakâhase* thelhi
14 chübachie, sishü. Derei puo rakhenumia thuo puo
ngumechüdi, dieliemiapuo ketse puo ki shüdi süu bu
sie, Hie themia hau bu hie mhâ kedi chünyü molie;
15 sita. Sirâ süsia puo puokedi ngulieci lavârtse puo-

rakapie kituomia krâpuo tsükeshükâ sükâ puo rakapie
thelhi chüdi prakeliekâ sinyüdi, sükâ kieze puo ki vâr
16 nudi hukum khashü. Sitse theriaua tuo puo mhâdzünu
vârdi sie, Niepu, n rakakâ se thelhichüdi süde ker
17 praliete;' sita. 'Sitse kediu puo üse, Sitie mu, nâ kituo
kevimusü; nâ mhakeduoyânurei diethâ bakelie la, a n
18 bu rüna ker mhâ kezha chü tuowe; sita. Süsia kenia-
ua vârdi sie, Niepu, n rakakâ se thelhichüdi süde pengou
19 pralietewe; sita. Sitse kediu puo rei üse, Nâ rei rüna
20 pengou mhâ kezha chülie; sita. Süsia kekreimiapuo
vârdi sie Niepu, harie n rakakâ sü hye! a hakâ khapie
21 pfenyhieyâ puonu shüpie zhüzâ ho! Nâ themia kepa-
chüse kechüpuo la a n preite: nâ n viekemokâ rei chü-
lielie tuovia, nâ n tsia setsu vashü kemokâ rei retuo-
22 yia; sita. Kediu puo üse, Nâ kituo kerüzhüu, n tia
nunu kepar n die se a n pejâ tuowe. A kepachü kechü-
mia, a aviekemokâ rei chülieya, a atsia setsu vashüke-
23 mokâ rei retuoya kechü nâ siliete tele? Ka, sirâ nâ kidi
a rakakâ pie dak kinu shüpie zhü mo ga? sizhülirâ a
24 lavârdi chakechüki a raka prasa ngulie tiechiü. Sitse
puo puo khieki kethakâ üse, Niekâ themia hau dzienu-
nu rakakâ chüliedi sevâ bou ker sekebau tsüwachie;
25 sita. Sitse ukâ puo üse. Niepu, puo bou ker be; sita.
26 A niekâ ki pushütuo, Themia kehupuorei mhakebau,
khashü puo tsüsatuo; derei bakemo-u, puo vie kebau
27 rei puo dzie nunu chüsetatuo. Derei a ngumvü hakâ
abu ukâ mhâ kedi chü kemvükâ ze haki vârdi a mhâdzü
nunu ukâ dukhriwachie. Sita.

Jisu meyiemeluo idi Jirusalem nu kele; mu puo rüna süü lanu kra kechü; sirâ rüsuoki chükemesa kechü

28 Süsia puo die sükâ puwadi puo riase Jirusalem nu
khâ zhü.
29 Süsia puo Oliv ükechü kijüthou gei Betfage mu
Bethani rünania penuo vâr kezhüki puo pethakelie
30 kenia ketseshüdi unia üse, N nia tuose rüna n nia pe-
tsou kebau nu vâlie: n nia sünu le râ, thiadzü miapuo-
rei puo gei sie kemo gada nuoyâpuo khepie ketha
31 ngulie tuo thoru; puo phreiliedi zevârlie. Sirâ mia n

nia üse, N nia kiüdi chüu preithaga? isidi n nia ketsâ
lirâ, n nia mia üse, Niepuu hau sè mhapuo chütieyalie;
32 isichie. Sita. Sirâ puo unia ketsekeshü nia vâdi 'puo
33 unia ki pukeshü kemhie thatoudi ngulie. Sidi unia
gadayâ phreitharu, niepumia unia üse N nia kiüdi gada-
34 nuoyâ phreitha ga? sita. Sitse unia sie, Niepuu hau
35 se mhapuo chütieyalie; sita. Sidi unia puo ze Jisu ki
vâr: sitse mia upfe khrapie gadanuoyâ gei shüshüru
36 Jisu pfü sügei balie. Sidi puo tuoshü zhütse mia mia-
37 pfe khrapie puo chanu shüshü. Sirâ puo tuose Oliv
kijüthou phiki penuo vâr kezhüki pethakeliekâ krâ
pete puomhathâ kezha petekâ kengu la melie urhie
38 chüdi uneiphidi Jihova tse sieta; sidi sie, Niepuu zase
kevâr kediu kevithâ: teigei keviu chülie mu tei pesâthâ
39 gei rei theza kevithâu chülie: sita. Sükisü themia
krâu dânu Farisimia krâpuo puo üse, Kepethau, nâ pe-
40 thakeliekâ ruowachie; sita. Sitse puo lasie ukâ üse, A
niekâ ki pushütuo, themia hakâha bu kemekrie zeitarei,
ketsiekâ thuorei melie urhiechü siertatuo; sita.
41 Süsia puo tuose rünanadiu penuo phirdi ngulietse
42 süula krakradi sie, Nâ thia hazârei n kevi dze sitse vitie
43 chiü! derei tsiewe sükâ nrüshüte. Sirâ puotei puo
vârtuo, sükisü n ngumvümia kuda chüpie n houkeselie
tuo, sidi ukâ n houpfü thalietuo; sidi n khie lutsahatsa-
44 nu n gelietuo; sidi n nuonuokâ sadi n ki bu tsâtsu n
kradapie kijü shüwatuo; sirâ ketsiekâ puorei bu kese
pfüzhü motatuo; mhakekreilamonyü nâ a n pfüvâr
ketuo tei si kemo la.
45 Süsia puo kerüsuokinu ledi mhaze kebakâ chükelhou
46 vü sidi sie themiaka üse, Sirâ a ki üse kecha ki chütuo,
ikechü thupie zhü; derei niekâwe hauha üse miavie se
kechümia kipuo chüwate: sita.
47 Süsia puo teisânhia kerüsuokinunu mia petha bazâta.
Derei phichükezhakâ mu mhakesithâkâ sirâ themia dânu
48 pehükâ puo biekhriwa tuoü kechü hrüba zâta: derei
themiakâ pete puo khashü modi puo die rünyüba zâta
kechüla ukâ kedipuo chürâ vitieshi ikechü thedâ hrü-
pejü sebata.

Mia Jisu kekuo dze ketsâ kesienu puo pulakeshü. Khuobelie kechiemia doupuo dievii

20 Süsia khunhiapuo puo kerüsuokinunu mia petha mu
dieliekeviu pupio mia kia kebaki phichükezhakâ mu lei
2 shükesithâkâ ukâ pehükâ zedi vârdi; ukâ puo üse,
Kedipuo kekuo se nâ mha hakâ chütuoya ga? more-
supuonie n bu hauha chünu kechü kekuo kha n tsü ga?
3 se hiekâ ki pushüchie; isidi ketsâ. Sitse puorei sie ukâ
ki, A rei niekâ ki mhapuo ketsâtuo; mu aki pushüchie:
4 Johan baptism kechü, süsü teigei nu mo themia kinu
5 zâ ga? sidi ketsâta. Sitse ukâ ukâthuo kerüchüdi
sie, Ukâ teigeinu zâwe ikechü pu sierâ, puo ukâ üse, Di
6 sirâ niekâ kiüdi puo pele mota ga? isi tatiea. Mu
tsiu themia kinü zâwe, ishü tuoü mu, themia hakâ pete
ketsiepie u vatatiea: mhakekreilamonyü ukâ Johan
7 üse siadzekesipuo ükechü letou tuota kechüla. Sidi
8 sie ukâ puo kirapuonu vârshi kechü simo üsita. Sitse
Jisu rei ukâ üse, A rei kedipuo kekuo üse mhahakâ chü
tuo shi kechü se niekâ ki puliclhâ: sita.
9 Sidi puo dievii hahapie themiakâ ki putuoü sieta:
Miapuo khuobelie tsapuo chiepie zhüdi khapie liechiekâ
dzienu shüwadi, vâ rüna kekreipuonu tuo chaphita.
10 Sirâ puo si vükelie teitouki ukâ rei khuobelienu khuo-
besi khapie puo tsütuo nhiamu idi puo puokituomiapuo
ketsepie liechie sükâ ki shü: derei liechie sükâ puo vü
11 di mhapuorei puo tsümodi puobu tuolata. Süsia puo
puo kituo kekreimiapuo rei ketsela shüru: ukâ süurei
vü di puo zha rei seta, sidi mhapuorei puo tsümodi puo-
12 bu tuolata. Süsia puo useu va miapuo ketselashüru:
ukâ themia süu rei vüpie puo gei thepfü penyi shüdi
13 puo pie kelhouwa. Sitse khuobelie süu khakeshü nie-
puu sie, A kedipuo chürâ vita? isidi sie, a anuo akhrie-
14 u ketseshü zâ tia; ukâ rei puowe rhulie tuo nhiamu; si.
Derei liechiekâ puo ngushütse ukâthuo keze kerüchüdi
sie, hauha kayieu zeru, ukâ puo dukhriwa khe! sitse
15 ukâ puo ka welie tieru! sibata. Sidi ukâ puo teshü ze
pra khuobelie nhaphienu puo dukhriwata. Ka, di sirâ
khuobelie süu niepumia themia sükâ gei kedipuo chütuo
16 ga? Puo vârdi liechie sükâ biekhriwadi khuobelie süu
khapie mia kekreimia dzienu shüwatuo. Sita. Ukâ die

17 sü sitse sie, Hou, si suotuomu! sita. Derei puo ukâ
mehâ terdi sie, Ka, di sirâ thiadzü,

Ketsie kepfekâ ketsiepuo khakewau,
Süu puo kenu puo tsüseu chüte;

18 diehau thupie kezhüu kitata? Themia kehupuorei te
ketsie süu gei ketsuu puothuo puo kesetsie phawatuo;
derei ketsie süu te themia kehupuo geirei ketsuu, the-
mia süu rei kesetsiepie nyâphe mhie pruo chüretatuo.

MIA KEDIKHEZHANUO MU RHEILAKESIEKI DZE KETSÂ VÂRDI JISUA PULAKESHÜ. DAVID NUO DZE JISUA MIAKI KETSÂ KECHÜ

19 Sirâ sümesetoukisü leshükesithâkâ mu phichükezhakâ
puo tekelie hrüthazâta; derei themiakâ preita: ukâ
sikechü mhakekreilamonyü puo ukâ la dievii süu puü-
20 kechü le ketala. Sidi ukâ puo rürdi puo die teliedi puo
tepie thezhâu mu ukâ rüna mhâ kezha chükebau dzienu
shükewa ledi rügu mia ketsepie miabu kemiathâ mevi
21 chüdi vâ. Sitse themia sükâsü puoki vâdi sie, Kepe-
thau, nâ die kethâtou puyakezha mu se mia pethaya
kezha mu miapuorei rhu pekrei morei pesepekreimodi
kethâtou se Jihova zhâu pupie mia kia ketuo, hie sitou-
22 liete Di ka, sirâ hie khezhanuo khapie Kaisar ketsü
23 puotou mo moga? isidi puo ketsâ. Derei puo ukâ dâ
24 siliedi ukâ üse, Ka, douleiu pie a pekia thia. Di,
hagei supuo miarhi mu supuo za thupie tuo ga? sidi
25 ketsâta. Sitse ukâa sie, Kaisar zâ; sita. Süla puo ukâ
üse, Sirâ Kaisar viekâ pie Kaisar tsülie; mu Jihova viekâ
26 pie Jihova tsüliechie; sita. Süuva ukâ miamhâdzünu
puodie telielhâta: mu ukâ puo die la ukâ ngâdi keme-
kriezei thata.
27 Süsia Sadukimia, themia rheilakesie jü ükezha krâpuo,
28 huomia puo ki vârdi: ukâ rei sie, Kepethau, Mosa hie
ki, miapuo puodzüriamia puo puokimia nyidi puo nuo-
nuo jüdi siata lirâ, puo siazeu bu thenusüpfü lieliedi
29 puodzüriau yie pelhounu kechü thupie zhü. Sirâ siaze-
dzüria kechü mia thenia tuoru: theriau thenulie, di
30 puo nuonuo jüdi siata; mu süsiasâu rei *sümhieta*: di
31 useu bu thenusüpfü lie; sirâ süsütuoi ukâ mia theniakâ
32 ukâ nuonuo jüphredi siatabu. Süsia kenuotsa thenu-

33 süpfü rei siata. Ka, sirâ themia rheila kesieki thenu-
süpfü themia sükâ supuo kimia chütuo ga? Ukâ mia
34 theniakâ puo liephreru. Isidi puo ketsâta. Sitse Jisua
sie ukâ üse, Kijü haunu themiakâ keri mu nuwe chütsü
35 ituoya; derei kijü huu nu vâ kesükâwe rheilakesie sia
36 keri morei nuwe chütsü lielhâ: sirâ ukâ sia rei lalielhâ:
mhakekreilamonyü teigei dieliekâ ze kemhieta ketuola;
sizâmonyü rheilakesie mia chüdi Jihova nuonuokâ chü-
37 tatuo. Sirâ kesiamia rheilasieya ükechü Mosa rei seibâ
geinu pukeshü dzeu nu puo Niepuu üse, Abraham Rhuo-
u, Isak Rhuo-u mu Jakob Rhuo-u üdi pukesieki thashü
38 nie kia pietuota ze. Sirâ puo kesiakâ Rhuo-u monyü
kerheikâ Rhuo-u ze Mhakekreilamonyü puo la sükâ
39 pete rhei keba la. Sita. Sitse leshükesithâkâ huomia
lasie puo üse, Kepethau, nâ putou shüzâ; sita. Mhakek-
40 reilamonyü ukâ puo ki mhakekrei puorei ketsâla michie
ketala.
41 Sirâ puo ukâ üse, Mia kidi Khrista üse David nuo
52 üya ga? David puothuo rei keriaki Tsali leshüdanu,
Niepuu 'a Niepuu üse,
A n ngumvükâ khapie n phikhrâ shüwa kemochie
Nâ azatsa bazâ chie;
siya. Sirâ David-a puo üse Niepu ürâ, kikidi puoü puo-
nuo ülie vita? sidi ketsâta.

LESHÜKESITHÂKÂ LA UKIREILIE NUDI JISU UKÂ TARHÂ KESHÜ

45 Süsia themia pete kesikinu puoa pethakeliekâ üse,
46 Niekâ leshükesithâkâ upfe unei rütsusesekechü sedi
tuokechü unei kezha, sirâ lhithâchükâ nunu miabu ukelu
kechü mu kehoukikâ nu kezhamia bakâ gei bakechü,
sirâ thehe kirei thebakevikâ gei bakechü uneiya kezha-
47 kâ gei nie kireiliechie; themia sükâ thenusamikâ kikâ
rei mezhü mezu chütuoya; sidi kethera sedi miamhâ-
dzünu chapecha phiphi tuoya: ukâ mia kirei usiezha
kerephi ngutuo. Sita

JISUA THENUSAMI PFÜPUO MHAKHAPIE KEHOUKINU KESHÜLA PUO TSE KECHÜ

21 Süsia puo tâsieru, kenyikâa mhakhapie rüsuokinu
2 mhakengukezha bounu shüketha ngulie. Sirâ puo

thenusami mhakejüpfüpuo dapra kenia khapie sünu
3 keshü ngudi sie, puo ukâ üse, A niekâ ki putou shütuo,
Thenusami mhakejü hapfüha miakekreimia pete kirei
4 mhakha krashü ho: sirâ themia hakâ petekâwe ukâvie
ukâ kelhuo chü ketuokâ nunu mhukhashü, derei puowe
puo kejü dânunu rei puo vie ketuokâyâ khashüwata
zâ. Sita.

KHRISTA LAVÂR KETUO DZE PUO SIADZEKESIDIE KEPU

5 Süsia themia huomia ketsie kevi rürpie mu mia mha-
kha keshükâ pie kerüsuokiu ketsâ kezivipie keba dze
6 pushütse, puoa sie, Niekâa nguketha mhahakâha
biemewa modi ketsiepuo burei kemhâ sepfü balie kelhâ
7 teipuo vârtuo; sita. Sitse ukâ sie, Kepethau, ka di sirâ
kedikechükipuo mha sükâ chüta? Sirâ mha sükâ chüta
ketuo tieki zasi kikechüpuo chüshütuo ga? idi puo ketsâ.
8 Sitse puo sie, Niekâ miabu niekâ sewa mo ketuola nie
kirei terür balie: mhakekreilamonyü themia kekra aza se
vârdi, A *puo* zâwe, mu, Puo teirei tsâtewe, ikechü putuo
9 kechüla: sirei niekâ sükâ siamedzi hiezâchie. Sizâmo-
nyü niekâ terhü kegeikezha mu mhakebvükechü die
sikechüki michieta hiechie: mhakekreilamonyü mha
sükâsü chüria morâsuo kechüla; derei thelau sükisü
zâmo. Sita.
10 Sükisü puo ukâ üse, Themiakrâ puoa krâ kekreiu
ngumvü, mu kedi puoa kedi kekreiu ngumvü sietuo;
11 sirâ kiükishü shüdi shütuo, mu luki haki pekrie mu thepe
theruo chü vârtuo; sirâ teigei nu mhakemerie chüphi
12 kechü mu zasi kemerie chüphi shütuo. Derei mhasükâ
pete kechü mhâdzü mia niekâ teliedi, niekâ pesüpemvü-
tuo, sidi niekâ tepie Judamia kehoukikânu mu kedie-
kikânu rei shütuo, sirâ aza lanu niekâ teze kedikâ mu
13 kezhakâ mhâdzünu rei vâtuo. Zhapu chüketuola niekâ
14 bu situo. Süla niekâ pedzü mia ki kedipuo puputuo
15 ikechü medâ hiedi niekâ nou krukre bazâlie: mhakekreila-
monyü a nie ngumvümia pete burei nie mese chülie
kelhâ morei nie prüli pejüwalie kelhâ tiase niekâ tsütuo
16 kechüla. Sizâmonyü niekrünuo mu nie siazedzüriamia
mu niese, nieyiemia mu nie khriethâmia thuorei nie
17 teshü mia tsütuo; sirâ ukâ miabu niekâ huomia dukhri

reituo, mu aza lanu themia pete bu niekâ rütse rüchie
18 tuo. Sirei niekâ tsütha prüpuorei biepesuo walielhâ.
19 Niekâ adielâ chüdi hielie râ nie ruopfü pekrupie nie vie
chülietuo.
20 Derei niekâ terhüchüpaihimia vâr Jirusalem rüna
houpfükelie kenguki puo pekakewa tei tsâte ikechü
21 siliechie. Sükisü Judia rünanu kebamia bu tasekijüthou-
kâ gei vâtaliechie; mu rüna sünnu kebamia bu tuopra-
talie chie; sirâ lienu kebakâ bunu rüna sünu lehie.
22 Mhakekreilamonyü thiadzü thupie ketuo khekâ chütseilie
23 ketuola sükisü puosiazha teipuo vârtuo kechüla. Che,
sükisü nuonipfü ketuokâ mu unuonuo nuyakezhakâwe
chülietica! mhakekreilamonyü kijü süubounu keme-
zhiepie kemerie chütuo, mu themia hakâ gei noupfüpuo
24 vârtuo kechüla. Mu ukâ miabu zhiechaü ukâ dukhri
tuo, sidi miabu ukâ teze themia neiükâ dânu vâtatuo:
sükisü Judakemokâ tei tseitakemochie Judakemomia
bunu Jirusalem kedewatatuo.
25 Sirâ niaki mu khrü themvükâ geinu zasi neiü chüpartuo;
sirâ kijü lhouva kezha themia neiükâ kemezhie phituo,
sidi dzükezha mu puo rüpfü pfekâ la uvapethâpfü bata-
26 tuo; sirâ kijü hau gei mhachüvâr ketuokâ ledi themia-
kâ michiepie uzie kejü chütatuo: mhakekreilamonyü
27 teigei kekuokâ shükeniashü ketuola. Sidi sükisü
Themia Nuo-u puo kekuo mu puo kezie meyiepie
mhapuo chüdi kimhou geinu keker miabu ngutuo.
28 Derei niekâ mhasükâ chütatuoü kezhüki tâsie niekâ mhi
pie pesâgei mehâlie: mhakekreilamonyü sükisü nie rha-
kelie tei penuotei ketala. Sita.
29 Süsia puo kedieviidi sie ukâ üse. Niekâ chiedebâu
30 mu seibâ neiükâ mehâlie: niekâ sei sükâ nyü kemene
the kepar ngurâ, teiletiata ükechü niethuo zârei si mu
31 lelieya. Süsütuoi niekâ rei mhahakâ chüvâr kezhü ngu
kechübi Jihova kedi vârta ketuo tiata ükechü siliechie.
32 A niekâ ki putoushütuo, mha sükâ chüthewa kemochie
33 tsiedânuokâha jütalielhâ Tei mu kijü jütatuo: derei
a diekâwe jütalielhâ zâ.
34 Derei niekâ rüzhü mu meze mu tsiedâ nie kelhouki
mereikâ, chüthâr di rüpârüvüpfü badi sünhiasü bu rathâ
mhiei niekâ lekemokinu niekâ ki mhavâr mo ketuola,
35 süla niekâ methuo pechû baliechie: mhakekreilamonyü

süsütuoi kechü kijü pete gei rüna chüyakezha khekâ ki
36 rei phir zâtuo kechüla. Derei niekâ mhasükâ pete chü-
vâr ketuoki, sükâ therhie kelie chüliedi Themia Nuo-u
mhâdzünu meteithalie ketuola niekâ kehukipuorei pfeüla
terürdi chabazâlie chie. Sita.
37 Sükisü puo teisâuhia kerüsuoki nunu mia petha
bayazâ; sidi teizeimetsei puo tuovâ Oliv kijüthou üke-
38 chüu gei batataya. Sirâ themia pete khiserüna puo die
rünyü tuoüdi puo ki vârür rüya.

Jisu ngumvüwa tuoüdi pehümiakrâpuo mu Judas Iskariot ükezhau ukâ thedâ kevakechü

22 Süsia Kelakelienyi ükechü khrei üse shümodi nie-
2 khrüda kechü nyiu penuotazhütse; phichü kezhakâ mu
leshükesithâkâ keze Jisu dukhriwaketuo dâ hrübazâta;
derei ukâ themiakâ prei bata.
3 Sükisü Satan-a Judas Iskariot rei üyakezha kerekenia-
4 kâ miapuo nou letaru. Puo tuovâdi phichükezhakâ
mu chüpaihimia mhâ kezhakâ ze kerüchüdi puo tepie ukâ
5 tsü tuoü kechü dâ pie pushü. Sitse ukâ ukâreisieidi
6 raka pie puo tsü tuoü kechü puoze kediekhâlieta. Sitse
puo rei puo medâta di themia krâu tuokemoranu puo
tepie ukâ tsü tuoüdi kedikechüki puo râ vitie shikechü
hrüba zâta.

Jisua kelakelie nyi nyikechü mu Niepuu rükra kechü cha kese kechü

7 Süsia khreiü seshümodi niekhrüda chüpie kechü,
kelakelienyi *kuonuo* dukhri morâke-uo teisâ vârlietse;
8 puo Pitor mu Johan unia ketseshüdi sie. Kelakelienyiu
ukâ keze nyiketuola n nia vâdi keseliechie; sishü.
9 Sitse unia sie, Nâ hienia bu vâ kirapuonu kesenu ga?
10 sidi puo ketsâta. Sitse puo unia üse, Cho, nenia rünanu
keleki miapuo dzülipfüpuo pietuodi n nia ze kesetuo ho
ru; n nia puo siamedzizâ puo kipuonu letuoru puo ze zâ
11 leliechie. Sirâ ledi ki süunu niepuu üse, Kepethauua n
ki, Rüsâmia ba abu pethakeliekâ ze badi kelakelienyiu
nyilie ketuo-u kirapuo ba ga? sidi ketsâya lie; sichie
12 Sitse puo kibou pesâgei nu kesepie keba boupuo thashü
13 n nia kiatuo ho ru; sününu keseliechie Sishü. Sidi

unia tuovâru, vâ puo unia ki pukeshü kemhietou badi
ngulie: sidi unia kelakelienyiu keselie.
14 Süsia puoteitsâ vârlietse puo apostelkâ ze mhachü
15 tuoüdi kebalie. Sidi puo ukâ üse, A kemezhie keta
mhâdzü á niekâ ze kelakelienyi hau nyinyü thâr vâr zâ:
16 Mhakekreilamonyü a niekâ ki pushütuo, Jihova kedi
nunu süusü chütseilie kemochie a niekâ ze chülielhâta
17 kechüla. Süsia puo tehiepuo lieliedi, *Jihova* tsedi sie,
18 Niekâ hauha pievâ niethuo kezakrialiechie: mhakekrei-
lamonyü a niekâ ki pushütuo, Jihova kedi vârkemochie
a tsieyawinu khuobesidzü krialielhâta kechüla. Sita.
19 Süsia puo niekhrüda chüseliedi, *Jihova* tseshüdi bie-
tsiepie ukâ tsüshü di sie. Hauha niekâ lanu khakeshü
amâ zâ: niekâ a rükra tuolie ketuola hauha chüchie.
20 Sishü. Sirâ mhachü kelie sia puo süsütuoi tehieu rei
chüpieliedi sie, Tehie hauha, rei niekâ lanu krukepar a
21 ziau la kedietsei kediekhâkelie thezhâ kesau zâwe. Sirei
22 harie, a teshü ketuo-u dzie rei mizhü hau gei bazâ. Sirâ
Themia Nuo-u rüliwe pedzüperia chütuoüdi hrüpie ketuo
kemhie chüzâtuo: derei che, puo teshü ketuo themiauwe
23 chülietiea! Sita. Sishütse ukâ supuonie hauha chütie
shi kechü ukâ thuo huoniehuo ketsâ bazâta.

JISUA PETHAKELIEKÂ KENGA KESHÜ; SIRÂ PITOR BU PUO
KIREILIENU KESHÜ

24 Sirâ ukâ supuonie kezhathâu chütieshi kechü ukâthuo
25 keze keprüli sabata. Süla puo ukâ üse, Rünakekreikâ
ukedikâ bu ukâ mhâ niepu chüya; mu ukâ mhâ kekuo
26 kenyikâ üse urazou krü chüya. Derei niekâ buwe
silielhâ: sizâmonyü niekâ dânu kezhau bu nhichuu
mhielie; sirâ pehükechüu bu mia kituo kechümia mhielie.
27 Ka, sirâ badi hiekebau mo mialie chükethau zha ga?
Süusü hiekebau moü ma? Siüderei a rei niekâ dânunu
28 mia liekechümia mhie ba ze. Puothuo sishierei niekâwe
29 mia a kedâkechü khekâ nu rei aze zâtuo tsâ; a Puo a kedi
kesepie ba a ketsü tuoi, niekâ bunu rei a kedinu aze
mizhüpuo geinu mhachü mhakrialie ketuola arei niekâ
30 bu diketuo puo kesepie bawe; süla niekârei kediba gei
badi Israel seyie kerekeniakâ mhâ kezha chütuo.
31 Harie Simon, Simon, Satan-a thoulha rüzâ kezhatuoi

niekâ pie puovie chülie tuoüdi niekâ rüzâ tuoü kechü
32 chaliete: derei n kepele bu jüta molie ketuola a n la
chashüwe; sirâ nâ n nou rüdila vârkelie sia n kezekâ
33 nou chü kethepfulichie. Sishü. Sitse Pitor puo üse,
Niepuu, a nze kediekinu rei mu kesia nu rei vâ zâ tuoü
34 rei vâlie viwe; sita. Sitse Jisu puo üse, Pitor, a nki
pushü tuowe, Nâ a simo ükechü vase pukemochie thia
thevü khou lielhâ. Sita.
35 Süsia puo ukâ üse, A keriauva niekâbunu rakabou mu
liekhuo mu phikou isi semodi niekâ ketsekeshüki niekâ
mhapuo tsâpfü ma? sidi ketsâ. Sitse ukâa sie, Mha-
36 puorei tsâpfü mo; sita. Sirâ puo ukâ üse, Derei tsiewe
rakabou kenyimia bu süu chüselie, sirâ süsütuoi liekhuo
rei salie; sirâ sünia puorei kejümia bu puo boulia zeliedi
zhiecha puo rei khrülie.
37 Mhakekreilamonyü a niekâ ki pushütuo, Puo phrüpie
thezhâ kevarhuokâ saliete, ikechü thiadzü thupie ketuo-
u ageinu chütseilie morâsuo kechüla: a dze die sükâ
38 chütseiwata zhüzâ kethâ. Sita. Sitse ukâa sie, Niepu,
harie haki zhiecha kenia tuolie; si Sitse puo ukâ üse,
Sünia zâ reivi: sita.

Jisu Getsemane zienunu puonou kemezhie kechü mu miabu puo telie keta

39 Süsia puo pradi thiadzü zhâ tuoi Oliv kijüthou gei
40 vâta; sirâ pethakeliekâ rei puo siamedzi vâta. Sidi
puo sünu vâlietse, puo ukâ üse, Niekâ medâkephinu
41 leta mo ketuola chabalie chie; sita. Sishüdi puo ukâ
kinu tsiedei chiepuo mese saphidi; puo ke khoutou
42 pfübaliedi chadi sie, Apuo, nâ n medâ tuo lirâ, tehie
hau bu a therürtalie chie: derei a medâuu monyü n thuo
43 n medâ chüliechie; sita. Sishütsemetha teigeidieliemia-
44 puo teigeinu puo ki kerdi puo chüpekuo shü. Süsia
puo kemezhiesedi cha puoteitsâ chükuo bata; sirâ puo
rükhru thezia tuoidi pâ pie kijü mhapuo chü tsurta.
45 Süsia puo cha keshü sia sierdi tuo pethakeliekâ ki vâ
ru, ukâ ukânou kemezhie kechü pfü zezhü keta ngulie;
46 süla puo ukâ üse. Niekâ kedipuo chüdi zezhü zâ ga?
niekâ medâkephinu leta mo ketuola siedi chabalie chie;
sita.

47 Puo die sükâ pukethanu, harie, themiakrâpuo mu
ukâ mhâdzü kerekeniakâ miapuo, Judas ükezhau tuo;
48 mu puo Jisu mebâ tuoüdi puo ki phir.. Derei Jisu puo
üse, Harie Judas, nâ Themia Nuo-u mebâdi puo teshü-
49 wa tuoü zhü ma? Sita. Süsia kedipuo chütuoü zhü
shi kechü siliedi puo tseilutsa ketha puo kezekâ sie,
Niepuu, hiekâ bu zhiecha se mia dutieya mo? sidi puo
50 ketsâta, Sitse ukâ miapuo *puozhiechapie* phichüke-
zhau kituo-u' dusiedi puonyie puozatsa metakreiwa:
51 Derei Jisu la'sie ukâ üse, Ukâthuo chibareite, khawalie;
sita. Sidi puo themia süu nyie biedi puo nyie chüke-
52 menelawa. Sidi Jisua sie puo tetuoü kevâr phichüke-
zhakâ mu kerüsuokinu kezhakâ mu pehükâ üse, Niekâ
zhiecha mu seide sedi miavie sekechümia teketuo
53 mhiei vârzhüte le? A teisânhia niekâ ze kerüsuokiu nu
bayazâ derei, niekâ sükiwa niekâ niekâdzie chashü a
tetuoü sie chiemo: derei tsiewe nie tei tsâte. mu
kezeiu rei puo kekuo *nyite.* Sita.

JISU MERHASHÜZE PHICHÜKEZHAU KINU KEVÂ, MU PITOR VA SE PUO SIMO ÜKETA

54 Süsia ukà puo teliedi puo merhashüze phichükezhau
kinu vâta. Derei Pitor vâ miatsâmophidi puo sia
55 medzi zâvâ. Sidi vâ mia kitiazha süununu michüdi
miakrâpuo kezekehou baru, Pitor rei le themia sükâ
56 dânu balie. Sükisü mia kituomia pfüpuo Pitor mi
peguo keba ngudi puo mehâterür badi sie, Themia hau-
57 ha rei hadzü Jisu zetuo zâwe; sita. Derei puo moüdi
58 sie, Thenupfü, a puo simo zâlie; sita. Süsia geza baru,
miakekreimia puorei puo ngudi sie, Nâ rei sükâ miapuo
zâmu; sita. Derei Pitor sie, Themia, a mo zâlie; sita.
59 Sirâ bavüdâ puo mese baketa sianu miakekreimiapuo
sie puothâchüdi, Themia hauha rei puo zetuozâ kethâ-
60 we; puo Galilmia zero; sita. Derei Pitor sie, Themia,
nâ kepuu sü a simo zâlie; sita. Sirâ diepu kethanu
thevü khou mha sierta. Sükisü Niepuu reipar Pitor
61 mehâ. Sitse Pitor Niepuu hadzü, Nâ thia thevü kekhou
mhâdzü a simoü kechü pu se tuowe, ikechü puoa puo
62 ki pukeshü dieu puosia leliedi; puothuo tuo rürdei pra
kraphi bata.

63 Süsia themia Jisu merhashü kethakâ puo kredi puo
64 vüta. Sidi ukâ pfepie puomhi želiedi sie, Ka, chü,
supuonie n vü ga? siadzekesidie pushüchie; sidi puo
65 ketsâ. Sirâ ukâ puo kerhiedi puogei die neiü pete puta.

JISU ZE PEHÜKÂ KEHOUNU VÂDI PUO KETSÂ KECHÜ

66 Süsia teisâ parlietse metha, phichükezhakâ mu leshü-
kesithâkâ reisa idi uramia pehükâ kehouu vâ kengulie;
67 sitse ukâ puo merhashüze sükâ kehounu vâdi sie. Nâ
Khristau zâü lirâ, hie ki pushüchie; sita. Derei puo
ukâ üse, A niekâ ki pushü zâ shierei, niekâ pelelielhâ:
68 mu a *niekâ ki* mhapuo ketsâ shierei niekâ süreise *a ki*
69 pulielhâ. Derei tsieha yawinu Themia Nuo-u Jihova
70 kekuo-u zatsa batatuo. Sita. Sitse ukâ pete sie puo
üse, Di sirâ nâ Jihova Nuo-u zâ ma? sidi ketsâta.
71 Sitse puo ukâ üse. U, 'a süu zâ; sita. Sitse ukâ sie,
Ukâ zhapu kikechüpuo pfüsala batuo ga? we puo tia
nunu siheta zeru; sita.

PILAT MU HEROD UNIA MHÂDZÜ NUNU JISU KETSÂ
KECHÜ. PILAT-A PUO GOUWANUDI PUSHÜ KEWA

23 Süsia themiakrâ süu pete siedi puo ze Pilat mhâ-
2 dzünu vâ. Sidi ukâ puo pejâdi sie, Hie themia hauha
uthemia seketsi ketuo mu khezhanuo pie Kaisar tsühie-
nudi ukha ketuo sirâ puothuo puo üse kedi puo *süusü*
3 Khristau üsituodi puo ngulie we; sita. Süsia Pilat-a sie
puo üse, Nâ Judamia kediu sü ma? sidi ketsâta. Sitse
4 puo rei sie, N zâ; sita. Süsia Pilat phichükezhakâ mu
themiakrâkâ üse, A themia hau gei puo kejâ puorei
5 ngulie mowe; sita. Sirei ukâ ukâ thâchükechü sadi
sie, Puo Judia kijü petenu, mu Galil kijü nunu vâr
hanu ketsâ, mia pethadi themiakâ kebvü tuo tsâte:
6 sita Derei Pilat-a diesü sihedi puo Galilmia mo kiga?
7 ikechü themia ketsâta. Siru puo Herod kitsatiemia
ükechü siliedi puo ketsepie Herod ki shü; puo rei sükisü
vâ Jirusalem nu ba kechüla.
8 Sükisü Herod Jisu ngudi puonei phita: mhakekreila
monyü puo thiadzü puo dzesidi puo telhe puo-ngu shünyü
vâr tsâzâ kechüla; sirâ puo ungâmhathâ chüshü puo kia-
9 tuo nhiamu kechü letuoya zâ. Sidi puo puoki dieneiü

10 ketsâ; derei Jisu puoki mhapuorei pulashü mota. Sirâ
phichükezhakâ mu leshükesithâkâ thadi sükisü puo pejâ-
11 pie mhapuo chüthatsâ. Süsia Herod-a puo chüpaihikâ
rei zesadi puo üse mhachü mhathâkemo kemhie chüdi
puo üse, ketheknedi puopfe puonei zhâkrei phriep hriezâ
kechüpuo pie puobu seliedi puo ketsepie Pilat ki lashü-
12 wa. Sirâ sünhiazâwe Herod mu Pilat unia kezevi
bata; derei sümhâdzüwe unia kengumvü tuoya zâ.
13 Süsia Pilat-a phichükezhakâ mu pehükâ mu puo
14 themiakâ rèisâ kiekenguliedi sie ukâ üse, Niekâ themia
hau üse mia seketsiya kezhamiapuo üdi puo teze a ki
vâr: sirâ harie, a niekâ mhâdzü nunu puo ketsâ menuo
vâzârei, niekâ puo pejâ kechü diekâ lesie kechü a puo
gei puo kejâ puorei ngulie mozâ we: mu a zâ monyü
15 Herod rei mo: süla puo puo ketse lapie ukâ kishü zâ;
sirâ harie, puo miabu puo dukhri kezhü thâpuo rei
16 chümo zâlie. Mu a süla siazhapie puo tsüwadi puo
18 khashüwa tatuo; sita. Sitsemetha ukâ petekeze shie-
khouidi sie, Themia hau bu rheituo hie, mu Barabawe
19 khalashü hie tsüwatalie; sita. *Barabu* süuwe sorkari
ngukemvüpuo mu mia kedukhripuo la puo tepie kedie-
20 kinu khapie ba. Sitse Pilat Jisu khalashü wanyüdi ukâ
21 ki pula: derei ukâ melie urhiechüdi sie Krus geinu puo
22 gouwalie, krus geinu puo gouwalie; sita. Sitse puo va
se uva ukâ üse, Kiüdita, themia hauha kedipuo kesuopuo
chüga? Awe puo gei puo gou kezhü chapuo rei ngulie
mozâ: a süla siazha pie puo tsüwadi puo khashüwa ta-
23 tuo sita. Sirei ukâ ukâteitsâ chüdi melie ukârhiechüdi
krus geinu puo gouwanu kechü chatha zâta. Sidi ukâ
24 ukâpfe la kuolie. Süsia Pilat ukâ kecha kemhie hukum
25 khashüwata. Sidi puo sorkari ngukemvü mu mia kedu-
khri la kediekinu khapie kebau, ukâ puo khashü nudi
puo cha ketau khashüwata: derei puo Jisuwe khapie
ukâ bu, ukâ medâ chülie nuwata.

Krus geinu Jisu gou kechü

26 Süsia ukâ Jisu merhashüze vâkezhüki Simon ükechü
Kurini miapuo mhatsapuonu vârkezhü nguliedi ukâ puo
teliedi puobu krus-seiu pie Jisu sia medzilie nuta.
27 Sükisü themia krâdipuo mu Jisu krükra ketuo the-
28 numia krâpuo rei puo siamedzituo. Derei Jisu reipradi

ukâ üse, Jirusalem nnopfükâ, niekâ a la krahiechie
derei niekâthuo niekâ la mu niekâ nuonuokâ la kralie-
29 chie. Harie, puotei puo vârzhie, sünhia mia Nuojükâ,
mu uvanu mhakipuorei nuonipfükemokâ mu nhichumia
bu mhakipuorei unu nukemokâ 'ruokuothâ isisietuo.
30 Sirâ sükisü mia kijüthou kerükriekâ rei üse, Niekâ
me hie gei tsurlie chie, sirâ kijüthou kerünuokâ rei üse,
31 Vâr hie yapfülie chie; isisietuo Mia seibâ kerheiu
gei thuorei mha hakâ chü lirâ, seibâ kesiakâ geiwe
kedipuo chümota? Sita.
32 Sükisü kejâ kechümia mia kenia rei puo sa gouwa
tuoüdi teze vâzhü.
33 Süsia ukâ kijü mhakipuo puoza Mia Tsütsâru ükechü
ki tsâlieru, sügei sünu mia krus geinu puo gouwata:
sirâ kejâkechünia rei miapuo puo zatsatie mu miapuo
34 puo vitsatie sidi puo sa gouwa. Sükisü Jisua sie, Apuo
nâ themia hakâ ngumezhiedi ukâ kejâ vashü ukâ tsü-
chie; mhakekreilamonvü ukâ chüketbakâ sidi chütha
mo kechüla; sita. Sidi ukâ chithi khelipfü chüdi puopfe
35 puonei kezalie. Sükisü themiakâ th'adi *sükâ* mehâtha.
Sirâ pehükâ rei puo kredi sie, Puo mia kekreimiawe kela-
lielie vâr eru; puo Jihova puothuo kedakelie Khristau
36 zâ lirâ, puobu puothuo puo kelalie chie; siba zâta. Sizâ-
monyü chüpaihikâ rei kekhrâdzü sevâr keyuchüdi kha
37 puo tsüdi sie, Nâ Judamia kediu ülirâ nthuo n kelalie-
38 chie; siba zâta. Sirâ puo tsü mhâ kinu, Hauha Juda-
mia kediu we, isikechü thu rei sashü.
39 Sirâ goupie kezha kejâ kechünia miapuo Jisu meledi
sie, Nâ Khristau moü ma? Siülirâ nâ nthuo rei mu
40 hienia rei kelaliechie; sita. Derei kekreiua puo kerhie-
di sie, Nâ rei puo mhiedi kemezhie zhazârei kiüdi siga,
41 nâ Jihova prei mo ma? Avuwe avu siazha ngulie rei
zhü; avuzâwe avu mhathâ zhakhra ngu zhe: derei the-
42 mia hauwe thezhâ kemo puorei chü mo. Sidi puo sie,
43 Jisu, nâ n kedinu kevârki ava rükrachie; sita. Sitse
Jisu puo üse, A nki putou shütuo. Nâ thia avu kerüüchü-
nu batatuo Sita.
44 Sükisü barâbazhü meseta, sirâ sükisünu vâ keba se
kevü ketsâ rüna sün pete zeiboui bata; niaki rei zielie
45 mota: sirâ kerüsuokiu nu pfepie sâza kechüu puometsuo
46 ketou nunu rürhakra ita. Sitse Jisu shiekhouidi sie,

Apuo, a aruopfü khapie ndzienu shüwa zhie ho ; sishü.
47 Sirâ puo die süu pushüdi siata. Sükisü chüpaihi kriamhâ
kezha, mha sükâ chüketa ngudi sie Jihova tsedi,
48 Themia hauha miathâmiapuo zâ kethâmu ; sita. Sirâ
themiakrâ pete süusü mehâ tuoüdi kevâr khekâ ukâ
mhasükâ chüketa ngudi umelou ketoudi tuola phreta.
49 Sirâ puo kesi khekâ mu Galil nunu puo siamedzi tuo-
keta thenukâ rei vâ ratsa thadi mha sükâ mehâ.

JISU PIEVÂ KHRU KEWA.

50 Sükisü pehükâ miapuo, miathâ rei mu themia kevi
51 puoza üse Josef ükechüpuo *tuoru* ; puo *pehü kekreikâ*
medâ mu ukâ chü kechükâ nu ukâze kedârhe mo ; puo
Judamia rüna Arimathia miapuo, mu puo Jihova kediu
52 kevâr pfetuova kezhamiapuo ru : themia süusü Pilat
53 ki vâdi Jisu mâu pielie tuoüdi chalie. Sidi puo puomâu
lhoupie kijüshüliedi süsia linenpfe pfüpie kezüliedi
ketsie gephapie mekhru chütuoü kezhü thiadzü miapuo
54 mâreise zhüchie mo zâkechü puo nu piezhüwa. Sirâ
sünhiasü Mhakesekechü teisâ, mu kerleizha rei tsâtazhü.
55 Sirâ Galil nunu puoze kevâr thenukâ rei mia siamedzi
vâdi mekhruu rei mu puomâ pie zhükewa rei ngu.
56 Sidi ukâ lavârdi mha puorekethengukâ mu tier neiükâ
pfü keselie. Sidi kerleizhanhiawe miazhâ zedi rüleilie.

JISU RHEIIASIE KETA MU PETHAKELIEKÂ BU PUO NGUKECHÜ ; MU TEIGEI LASIE KETA

24 Sirei deobadâ zha therianhia, teisâ pipartseki, thenu
sükâ mhareketheengukâ pfükesepie kebakâ sedi mekhru
2 ki vâr. Sükisü mekhruu nunu utsiepie puo kikha
3 kechüu rütuta kechü ngulie. Sidi ukâ mekhrunu leru,
4 Niepu Jisu mâu sünu zhümota kechü ngulie. Sirâ ukâ
mha süu lepie ukâ medâ kejü chüthatse, harie, mia
kenia unia pfenei phriephrie kechü sedi ukâ khieki tha
5 ngulie : sitse ukâ michiedi ukâ zie pesupie thataru ;
unia ukâ üse, Niekâ kiüdi kesiakâ dânu rheituo kezhau
6 pfüya ga ? Puo haki bamote : derei puo rheilasiete :
7 niekâ puo Galil rüna nu kebanu niekâ üse, Themia
Nuo-u miabu puo tapie kesuokechükâ dzienu shüwatuo,

sidi krus geinu miabu puo gou tuo, sirei zha senhia
puo rheila sietatuo, sikechü puo niekâ ki pukeshüu
8 rükraliechie; sita. Sitse ukâ puo diekâ ukâ sialeliedi
9 mekhruu nunu tuolavâdi die sükâ pete se kerepuokrükâ
10 kirei mu kekreikâ pete kirei pu phreshü.' Sirâ thenu-
sükâsü Magdala Maria, mu Joana, mu Jakob nuozuo
Maria: sirâ sükâ zâkemo thenu kekreikâ rei die sükâ se
11 vâ apostelkâ ki pushü. Sirei apostelkâ die sükâsü üse
diethuopuo puyazâ thenyüsiedi ukâ unukâ die pele-
12 mota. Derei Pitor siedi tase mekhruunu vâdi nuketsu
puo nu mehâru linenpfekâ rürbei kezhü ngulie; sidi
mhasükâ ngupie puo ngâdi la puo kinu vârta.
13 Süsia, harie, ukâ mia kenia sünhiasü Ema ükechü
rüna Jirusalem nunu maildâ thenia di puotie nu vâtuoü
14 zhü. Sükisü unia mhasükâ chüketa khekâ dze kepu vâ
15 zhü; sirâ unia kerüchüdi huoniehuo ki mhaketsâtsâ
ketuoki Jisu thuo unia penuo phidi unia ze keze tuota.
16 Derei unia bu puo simolie ketuola uniamhi chüpekreiwa.
17 Sükisü puo unia üse, N nia tuo chakhra keputuo kechü-
18 kâ kedipuo dze keputuo ga? sidi ketsâ. Sitse unia
uniazie suosiepfü seithata. Sirâ unia miapuo puoza
Kleopa ru puo sie puo üse, Rüve vâr Jirusalem ne kebakâ
dânu nâ rürbei tsiedâ kinu chü ketakâ sikemo zânhia
19 ha? sita. Sitse puo unia üse, Kedipuo dze ya? sidi
ketsâ. Sirâ unia puo üse, Nazarimia Jisu, siadzekesi-
miapuo Jihova mu themia petekâ mhâdzü puodie rei mu
20 puo mhathâ rei ungâse zâ kechü miapuo dzelie. Sirâ
phichükezhakâ mu uramia pehükâ puo tepie miadzienu
shüdi miabu puo dukhriwanuta, sidi krus geinu puo
21 gouwa. Derei puo Israelmia rhalie tuoü kechüu zânhia
ikechu hie puo pele vâr zâ. Derei a kepu sükâ rürbei
22 zâmonyü puo *dukhrikewa* zârei thia zha se te. Sirâ
hiekâ krâmia thenumiakrâpuo rei khiserüna mekhrunu
23 vâdi vâr hiebu hie ngâpie mhapuo chüsa; Sükâa vâ
puomâ ngulie modi lavârdi sie ukâ teigeidieliemia
24 nguru, sükâ puo üse rheila sieta üsiü sita Sirâ hiekâ
miahuomia mekhrunu vâdi thenukâ hie ki pukeshü ke-
mhie ngutou zâ shieü si-a; derei sükârei puo ngu moü
25 si-a. Sita. Sitsemetha puo ukâ üse, Harie kemelâkâ,
mu siadzekesikâa pupie kezhü khekâ niekânou sükâ rei
26 pelelie thâtsa zâ kechükâ! Khristaa kemezhie sidi puo

27 za zhakelie mese mo ma? sita. Sidi puo Mosa mu
siadzekesi petekâ puria siedi kethâleshükâ nu puo dze
28 thupie ketuokâ pu menuopie ukâ kiashü. Sirâ unia
vâtuoü ketuo rünau penuolîe zhütse, puo chaü zetuo
29 sazâ plâta tuoü zhü. Süla unia puo kha beidi sie, Nâ
hienia zâ bata chie; teizeitia rei tazhie mu teisâzha rei
kekratsatie lielie tazhieru; sita. Sitse puo rei rüna
30 sünu ledi unia ze bata. Sidi puo unia ze mhachü tuoü-
di kebakeliekj pua niekhrüda sedi Jihova tseshüdi
31 bietsiepie unia tsüshü. Sitse unia mhi mechie parlie,
sidi unia puo silie; sitsemetha unia bu puo ngusamota.
32 Süsia unia thuo kerüchüdi sie, Puo chalanu avu rüchü
ketuoki puo kethâleshü thapie avu kiazhü kechüki avu
33 avunou lelou pfütuo zâ mo ma? sibata. Süsia unia
sümese touki siedi tuola Jirusalem nu vâr ru, kerepuo-
34 krükâ mu ukâ kezekâ kezevâ kengu keba ngulieru, ukâa
sie, Niepuu rheilasieta kethâ zâwe, mu Simon burei puo
35 ngu zâwe; sita. Sitse unia rei chala nunu kengukâ
mu puo niekhrüda biechükeshüki unia puo sikelie dze
rei pushü.
36 Sidi ukâ die sükâ kepu kebanu Jisu puo le ukâ dânu
37 thaliedi sie, Niekâ keviu chüliechie; sishü. Derei ukâ
ruopfüpuo nguzâ ükechü medâdi michiepie kemerie
38 chüta. Sitse puo ukâ üse, Niekâ kiüdi niekâ melou
suota ga? mu kiüdi niekâ nou pelekemo noule leta ga?
39 A ze ru, niekâ adzie mu aphi mehâchie: a biedi a mehâ
menuolie; ruopfüa puochü mu puoru jü, derei niekâ a
40 ngukechü awe sükâ nyi; sita. Sidi puo die sükâ pu
kechüki puo puodzie mu puophi nia pie ukâ pekia shü.
41 Sirei ukâ ukâ neithâr kechüla pelelielhâdi ukâ ngâ
batatse, puo sie ukâ üse, Niekâ kechücha huo setuo ma?
42 sidi ketsâ. Sitse ukâ khuo kethuopfü ketuo khriapuo
43 chüpie puo tsü. Sitse puo süu lieliedi ukâ mhâdzünunu
chülie.
44 Süsia puo ukâ üse, Mosa zhâu nu mu siadzekesikâ
leshü nu mu chielikâ nu a dze thupie ketuokâ, sükâ pete
chütseilie morâsuo ükechü, a niekâ ze kebanu niekâ ki-
45 pukeshü adiekâ hakâhâ zâwe; sita. Sidi puo ukâ bu
kethâleshü silie ketuola ukâ nou chü phipfü shü ukâ
46 tsüshü; sidi puo ukâ üse, Khristaua kemezhiesedi,
47 süsia zhasenhia kesiakâ dânunu rheilasielie tuo; sirá

Jirusalem nunu sede chüdi themia neiü ketuo petekâ
mhâdzünu thenoukedilie nukechü mu ukephumakâ valie
48 nukechü puo za nunu pupie kiatuo, sikechü, chupiezhü.
49 Niekâ die sükâ zhapukâ zâ. Sirâ harie, A Apuoa thia-
dzü khashü tuoüdi pupie kezhüu kêtsepie niekâ ki shü-
tuo: derei niekâ teigeinu kekuosüu ngulie kemochie
rünanadi *hau* nu bazâchie; sita.
50 Süsia puo ukâ ze Bethani rüna kepetsou tsatie vâdi:
51 puo dzie chasie jashü ukâ tsü. Sirâ puo jashü ukâ tsü
kethaki; puo ukâ ze kekhâta, sidi puoze teigei khâta.
52 Sükisü ukâ puo rüsuoshüdi, ukâ neisieidi tuola Jirusalem
53 nu vâta: sidi ukâ kerüsuokiu nunu Jihova tse sei
bazâta.

Printed at the Baptist Mission Press, Calcutta.

Johan Thukeshü Dieliekevi.

KHRISTA KECHACHIE JIHOVA ZE KETUO-U. KEZIE KIJÜ KEVÂR-U. DIEU ÜKECHÜU THEMIA CHÜKEVÂR

1 Sietsenu Dieu tuo zâ, mu Dieu Jihova ze tuo, mu
2 Dieu Jihova zâ. Puo sietse nu Jihova ze tuo zâ.
3 Ketuokâyâ puo bu chü phre; mu chükeliekâ puobu
4 chükemo puorei jü. Kerheirâ *bâ* puo nu tuo, mu kerhei-
5 râ süu themia kezieu zâ. Sirâ kezieu kezeinu vapezie-
6 tuoya zâ, derei kezeiu puo ki kuolie mote. Jihova kinu
7 ketsekeshü Johan ükechü miapuo vâr. Süu la themia
petekâ bu pelejie ketuo la süu bu kezieu zhapu chüshü
8 tuoüdi zhapu chüvâr. Süu zâwe kezieu mo, sirei kezieu
9 zhapu chüshü tuoüdi *lhoukesierzâ*. Themia pete vape-
10 zie tuoü kezhü kezie kethâu kijü vâr tuoü tuo. Puo vâr
kijü nu lhou, sirâ puothuo kijüu chüshüzâ rei kijü *nu*
11 *kelhoukâ* thuo puo silie mota zâ. Puo puothuo puo themia-
kâ ki vâr zâ, derei puo themiakâ thuo puo zelie mvüte.
12 Sirei puo zekelie khekâ, *puocha* puo za nunu pelekeliekâ
puo sükâ bu Jihova nuonuo chüta tuoü kechü kekuo
13 khashüwate; sükâ thezia nunu, morei uchü-uphou medâ
nunu, morei themia medâ nunu monyü Jihova medâ
14 nunu penuokelie zâ. Sirâ Dieu uchü-uphou mevi vâr,
di ngukemezhie mu kethâ bu puo tsupfüdi hiekâ dânunu
lhou; sidi hie puo Nuopfüliu puo Puo-u kinu puo kevi
ngukelie, puo kevi süu mehâhâ vâr zâ.
15 Johan rei thiadzü puo zhapu shiekhouidi sie, A hadzü,
"A sia vâr kezhüu, puo a ki zhate, mhakekreilamonyü
puo a mhâdzü tuo zâ kechüla," isidi puo dze puketuo-u
hauha zâ ; isishüzâ.
16 Mhakekreilamonyü ukâ petekâ puo ketsu sünunu,
ngukemezhie tsügei rei ngukemezhie nguphrelie zâ
17 kechüla. Thezhâu zâwe Mosa dzie nunu keyieshü, sirei
ngukemezhie mu kethâu zâwe Jisu Khrista geinu par zâ

18 kechüla. Jihova zâwe miapuorei mhakipuorei puo ngu
mo; puo Puo-u merür gei bakezha Nuopfüliu thuo pie
mia pesipengu keshü zâ.

JOHAN MIA BAPTAIZ CHÜKEZHAUA PHICHÜKÂ MU PUOTHUO PUO SIADZIKÂ MHÂDZÜNUNU JISU ZHAPU KECHÜ. JISU SIADZI KERIATHÂKÂ

19 Sirâ Judakâ Jirusalem nunu phichükâ mu Levikâ ke-
tsepie Johan kishüdi puoü, Nâ supuo ga? idi ketsânu
20 keshüki Johan-a zhapu chükeshü haha. Sükisü puo
puphrashü zâ, mu pushümvüta mozâ; puoa, A Khristau
21 mozâ, idi pushü zâ. Sitse ukâ sie, Sirâ kia? nâ Elia
mo? isidi puo ketsâ. Ru puo sie, A süu mo zâ! sita.
22 Nâ siadzekesiu mo? Sitse puo lasie, Mo! sita. Süla
ukâ sie puo ki, Hie bu sevâ hie ketsekeshükâ ki pushü
ketuola *pushüchie*, Nâ supuo ga? Nâ nthuo n üse kipuo
23 üya ga? sita. Puo sie, Siadzekesiu Isaya thiadzü,
24 "Niekâ Niepuu cha chü kemezhülie chie!" isidi nhatsa
nunu miapuo shiekhoui ketuo pfeu sü a zâ; sita. Mu
25 sükâ Farisikâ kinu ketseshü zâ. Sirâ ukâ puo ketsâdi
sie puo ki, Nâ Khristau mo, mu Elia rei mo, mu sia-
dzekesiu rei mo lirâ, kidi mia baptaiz chüya ga? sita.
26 Johan lasie ukâ ki, A dzü nunu mia baptaiz chütuoya
27 kezha zâ: niekâ dânu niekâ puo sikemopuo tha; puo a sia
vâr zhü mu a puo phikou pha rei phreilie sü mo; sita.
28 Mhahakâha Johan-a mia baptaiz kechü Jordan rür khie
Bethani nunu chüwata zâ.
29 Süsianhia puoa Jisu puo ki vâr kezhü nguliedi sie,
Harie, kijü kephumau chüsetatieya kezha Jihova
30 kuonuo-u! Khinyhü a, "Miapuo a sia vâr zhü, puo a
ki zhate, mhakekreilamonyü puo a mhâdzü tuota zâ
31 kechüla," isidi puo dze kepuu hauha zâ. Mu arei puo
silie mota zâ; sirei puo pie Israelmia pesiskü ketuola,
32 süla a dzü nunu mia baptaiz chükevâr zâ; sita. Sizâ-
monyü Johan-a zhapu chüsadi sie, Ruopfüu tsigei nu
33 mekhru mhiei kerdi puo gei bakelie aa nguzâ. Mu azâwe
puo silie mota zâ: sirei dzünunu mia baptaiz chünudi a
ketsekeshüu puothuo a ki, Nâ Ruopfüu puo gei kerdi
puo gei bakelie ngukelieu, süu Kemesa Ruopfüu nunu
34 mia baptaiz chüketuo-u zâ ho; isishüzâ. Mu arei süu

nguliedi hauha Jihova Nuo-u zâwe ikechü puo zhapu
chüshüwata zâ hô.
35 Lasie süsianhia Johan-a puo siadzimia kenia ze tha:
36 di Jisu phere ketuo ngudi sie, Lerei, *luu* Jihova Kuonuo-
37 u zâ! sitâ. Sitse pethakelie sünia puodiepu siliedi unia
38 Jisu siamedzita. Süki Jisu reipra unia puo siamedzi ketuo
nguliedi sie unia ki, Nnia kedipuo pfüya ga? sita. Sitse
unia sie puo ki, Rabi (puocha Kepethau), nâ kirapuo
39 baya ga? sisie. Puo unia ki, Vârlie, sirâ nnia thuo
ngulietuo; sita. Süla unia vâdi puo kebachü ngulie;
sidi unia sünhia puoze bata; sükisü keba dia kevü
40 meseta. Johan diepu sidi Jisu siamedzi ketania mia-
41 puowe Simon Pitor siazeu Andria. Puo kenourhei vâ
puothuo puo dzüriau Simon pfüliedi sie puo ki, Hie
42 Mesia (puo cha Khristau) sü ngulietewe! sita. Sidi puo
puoze Jisu ki vârlie. Jisu puo mehâdi sie, Nâ Johan
nuo-u Simon: n üse Kefa (puocha Pitor) chüta tuo;
sita.
43 Süsianhia Jisu Galil nu vânyü sie ru, puo Filip
44 nguliedi sie puo ki, Nâ a siamedziliechie! sishü. Sirâ
Filip rei Andria mu Pitor unia rüna Betsaida mia zâ.
45 Filip Nathanael nguliedi sie puo ki, Hie thiadzü Mosaa
thezhâu nu puo dze *thupie ketuo* mu siadzekesikâ rei
thupie ketuo-u nguliete, puo Josef nuo-u Nazaret Jisu zâ!
46 sishü. Sitse Nathanael sie puo ki, Nazaret nunu mha
kevi parlie vi ma? sita. Filip sie puo ki, vârdi
47 mehâchie! sita. Jisua Nathanael puo ki vâr kezhü
nguliedi sie puodze pudi, Lerei, kethera chiekemo
48 Israel kethâmiapuo! sita. Nathanael sie puo ki, Nâ
kikidi a silie ga? sita. Jisu lasie puo ki, Filip n kekie
mhâdzü, nâ chiedebâ khrâ kebaki a n nguwe: sita.
49 Nathanael lasie puo ki, Rabi, nâ Jihova Nuo-u zâ; na
50 Israel kediu zâ! sita. Jisu lasie puo ki, "A chiedebâ
khrâ nu n nguwe" isidi n ki pu keshü la nâ pelete ma?
Nâ hakâ ki rei mha zha kechü sakechü krâpuo ngutuo;
51 sita. Sizâmonyü puo sie puo ki, A niekâ ki putou
shütuo, Niekâa tei khrüshüdi Themianuo-u mhâgei Jihova
dieliekâ khâ kezhü mu kerkezhü ngulietuo; sita.

JISUA KANA RÜNA NUNU DZÜ PIE KHUOBEDZÜ CHÜ KESHÜ

2 Sirâ zha se nhia Galil Kana rüna nu nuyiepuo chü;
2 mu Jisu nuozuo sünu ba. Sirâ nuyie süunu nhia Jisu mu
3 puo siadzikâ rei sa kie. Mu khuobedzü tsütatse, Jisu
4 nuozuo puo ki, Ukâ khuobedzü jüte! sita. Sitse Jisu
sie puo ki, Thenupfü, kedipuo chüdi nâ aü siya? A tei
5 tsâ moluo; sita. Puo zuo sie kituokâ ki, Puo niekâ
6 ki kehupuo pu shierei chüliechie; sita. Şükisü Judamia
u chükemesa ketuo zhâu la dzü mâm kenia kese shülie
7 kezha ketsie dzübou sorou ba. Jisu sie ukâ ki, Niekâ
dzüpie dzüboukâ tsu phreliechie; sita. Sitse ukâ sükâ
8 tsu khà puo nyie tsâ phreshü. Sidi puo ukâ ki, Chüsia
niekâ thouliedi pievâ thehe süunu kezhau ki shüchie;
9 sita. Mu ukâ rei pie vâta. Sirâ thehe süunu kezhau
dzü khuobedzü chüketa metha kechüki, kirapuonu ngulie
shi kechü simo, (derei kithuo dzüü' pfükevàrkâwe si),
10 sükisü puoa yasau kiedi, sie puo ki, Themia kehupuorei
tseki khuobedzü kevi khashü badi mia kria perelietse
süki kesuo khashütaya: nâzâwe tsierei khuobedzü kevi
11 khashüba ze ha! sita. Jisu Galil Kana rüna nunu puo
zasi keria hau chüshüdi puo kekuo pie mia peci pengu
shü; mu puo siadzikâ rei puo pelelie.
12 Süsia puo puozuo mu puo siazekâ mu puo siadzikâ
ukâ keze Kafarnaum nu ke; mu ukâ sünu zha chaba
bamota.

JISU JIRÜSALEM NU VÂDI KERÜSUOKI CHÜKEMESA KESHÜ THERIAU, MU ZASI NEIÜ CHÜ MIA KIA KESHÜ

13 Sükisü Judakâ kelakelie nyi penuota, ru Jisu Jirusalem
14 nu khâta. Di puo kerüsuokinu mia mithu mu tekuo mu
paruonuo zekebakâ, mu raka kelikezhakâ keba ngulie.
15 Sitse puo kerâ pie mhakevüsei chüliedi kerüsuoki nunu
tekuo mu mithukâ rei sa, sükâ petekâ whuo phrewa; mu
puo raka likebakâ raka bielawa, tsiu ukâ mizhükâ rei
16 phou pelawa. Sirâ puo sie paruonuo zekebakâ ki, Niekâ
hanunu hakâ se tuotalie chie; a Puo ki üse lhithâki chü
17 hiechie! sita. Süki puo siadzikâa, A n ki la shürhei
kechü thuo a chüpejüwatuo, isidi thupie kezhü dieu
18 rükralie. Sitse Judakâ lasie puo ki, Nâ mhahakâ chüya

19 kezha kedipuo zasi thapie hie pekiaya ga? sita. Jisu
lasie ukâ ki, Niekâ kerüsuoki hau bietsâwaliechie, sirâ a
20 zha se nu phou lalie tuo; sita. Süla Judakâ sie, Kerüsuoki
hau chie hiediaa sorou chü, mu nâ süu zha se nu phoulie
tuo le sita.
21 Sirei puo puomâ rüsuokiu dze kepu zâ.
22 Süla kesiakâ dânunu puo rheilasie kelieki puo hau pushü
zâ kechü puo siadzikâa rükralie; di ukâ kethâleshü
dieurei mu Jisua pukeshü dieu rei pelelie.
23 Süsia kelakelie nyiki puo Jirusalem nu kebaki thenyi
kikâ puo zasi chükeshükâ ngudi themia kekra puo za
24 nunu pelelie. Derei Jisu zâwe ukâ lepevi mo; mhake-
25 kreilamonyü puo themia pete rüli si kechüla; sizâmonyü
themia nu kedipuo tuo shi kechü puothuo sizâ kechüla,
miapuorei bu puo ki themia dze zhapu chü kechü ba jü
zâ.

Jisu Nikodema ze kerüchü kechü

3 Sirâ Nikodema ükechü Judamia kezhamiapuo Fari-
2 sikâ dânu tuoya. Süu pezei ze Jisu ki vârdi puo ki,
Rabi, nâ Jihova kinu kevâr kepethamiapuo zâkechü hie
sibata zâ; mhakekreilamonyü Jihova puo zetuo kemosia
miapuorei nâ zasi chüya kezha hakâha chülie kenjü zâ
3 kechüla; sita. Jisu lasie puo üse, A n ki putou shütuo,
Penuokesala kemosia miapuorei Jihova kedi ngukelie jüzâ.
4 Sita Nikodema sie puo ki, Themia tsaketaze kikidi
penuolie vita? puo puozuo vanu laledi penuolalie vi
5 ma? sita. Jisu lasie, A n ki putou shütuo, Dzü mu
Ruopfü nunu penuolie kemosia miapuorei Jihova kedinu
6 lekelie jüzâ. Uchü nunu kepenuo sü uchü zâ, mu Ruo-
7 pfü nunu kepenuo sü ruopfü zâ. A n ki, " Niekâ penuo-
8 kesala morâsuo " ikeshüla u ngâhie chie. Tei rükhria se
puothuo puo neitsatie vâya, mu nâ puopfe silieya; sirei
puo kirapuonu vârya shi, mu kirapuo vâtaya shi, nâ süu
siya mo: themia kehupuorei Ruopfü nunu kepenuo
9 sümhie zâ. Sita. Nikodema lasie puo ki, Mha sükâ
10 kikidi chülieta? sita. Jisu lasie puo ki, Nâ Israelmia
11 kepetha chütuodi die hakâ siyamo le? A n ki putou
shütuo, Hie hiekesikâ puya, mu hie kengukâ zhapu
12 chüya; derei niekâ hie zhapu zeya mo. A niekâ ki

kijünu diekâ pu zârei niekâ sükâtkuo rei peleya mo lirâ,
a niekâ ki teigei diekâ purâ, niekâ kikidi pelelie ta?
13 Sirâ teigei keba Themianuo-u teigeinu keker-u zâkemosia
14 miapuorei teigei siechiemo. Tsiu Mosa thi dzü nhatsa
nunu tinyhüu pie kesie tuoi, süsütuoi Themianuo-u rei
15 pie sie morâsuo zâ; mhakekreilamonyü themia kehupuo-
rei puo pelekelieu kechachie kerhei ngulie ketuola.
16 Sirâ Jihovaa kijüu khrie thâr zâdi puo Nuopfüliu khashü
zâ, mhakekreilamonyü themia kehupuorei puo pelekelieu
17 kaüjütamodi kechachie kerhei ngulie ketuola. Tsiu
kijüu bu jâtatuoüdi Jihova puo Nuo ketse pie kijünu
shü monyü, kijüu bu puo la kelakelie ngulie ketuola zâ.
18 Puo pelekeliemia pejâlielhâ: pelekemomia puo Jihova
Nuopfüliu za nunu peleliemo ketala tsierei pejâpie bata
19 zâ. Sirâ kejâdie süusü, kezieu kijü vâr zâ, mu themia
umhathâkâ mezhümo kechüla kezieu ki kezeiu khrie
20 kuota kechüu zâ. Themia kehupuorei kerüzhü chüva
kezha mia kezieu rütseya mu puo mhathâkâ jâüketa
21 keprei la kezieu ki vârya mo. Sirei themia kehupuorei
kethâ chüya kezhamia, puo mhathâkâ Jihova lanu chü-
keliezâ ükechü pie pesishülie ketuola Jihova ki vârya.
Sita.

JISUA JUDIA NU MIA PETHAKECHÜ MU MIA BAPTAIZ KECHÜ. JOHAN PUO ZHAPUKECHÜ

22 Süsia Jisu puo siadzikâ ze Judia kijünu vâr; mu puo
23 ukâ ze sünu badi mia baptaiz chü. Sirâ Johan rei Salim
kepenuo Inon nu dzü bahu kechüla mia baptaiz chüba:
24 mu mia vârdi baptaiz chülie Süki mia Johan tepie
25 kediekinu shüwa moluo. Sirâ Johan siadzikâ Judamia-
26 puo ze ukemesa kechü dze pukeprülita. Mu mia Johan
ki vârdi sie puo ki, Rabi, Jordau rür lutsa khienu badzü
n ze ketuo-u nâ puo zhapu keshüu, harie, Süu mia
baptaiz chü tuote, mu themia petekâ puo ki vâtazhie!
27 sishü. Johan lasie, Teigei nu kha themia tsükeshüu zâ
28 kemosia puo mhapuorei ngukelie jü. "A Khristau mo
zâ, derei puo mhâdzü a ketsekeshü zâ," isidi a badzü
29 pukeshü niekâ thuo zârei a zhapu bazâ. Yasapfü
ngukelieu sü yasau zâ: derei yasau khriethâu thadi
puopfe rünyü kethau yasau die la puo neiphi tha zâ:

30 süla a kenei süu tseilieta zâ. Puowe zha miamiata
morâsuo, derei awe chü miamiata morâsuote. Sita.
31 Pesageinu kevâr-u petekâ mhâ zâ: kijünu kepar-u
kijünu zâ, mu puo kijü die puya; teigeinu kevâr-u
32 petekâ mhâ zâ. Puo puokesi kengukâ, sükâ zhapu
33 chüya, sirei miapuorei puo zhapu zeya mo. Puo zhapu
zelie ketau Jihovaa kethâu zâ kechü puo zasi süu vüpfülie
34 taya. Mhakekreilamonyü Jihovaa ketsekeshüu Jihova
diekâ puya, mu puo mejümo zâdi Ruopfüu khashüya
35 kechüla. Puo-u Nuo-u khrieya, mu mhapetekâ khapie
36 puo dzienu shüwate. Themia kehupuorei Nuo-u peleke-
lieu kechachie kerhei ngulie bate; derei themia kehupuorei
Nuo-u dieze kemo-u kerhei ngulielhâ, sirei Jihova
noupfüu puo gei bataya.

Jisu samaria miapfüpuo ze kerüchü kechü, mu
samariamia kekra puo pelekelie.

4 Sirâ Jisu Johan ki miabu pethakelie chü pekraliedi
2 baptaiz chükelie Farisikâ silieketa Niepuua silie; (sirei
Jisu puothuo mia baptaiz chü monyü puo siadzikâ thuo
3 chükechü zâ); süki puo Judia khawadi tuose Galil kijünu
4 lavâta tuoü zhü. Mu puo Samaria kijü pfüthevâ morâ-
5 suota. Sidi puo tuose thiadzü Jakob lietsapuo pie puonuo
Josef tsü keshüu kepenuoki Sikar ükechü Samaria rüna-
6 nadi puo tsâlie. Mu sünu Jakob dzükhou ba. Sükisü
Jisu chatuo, meziatadi ke dzükhou khieki balie. Süki
7 khinhialuo mesekita. Ru Samaria miapfüpuo dzü ütuoü
8 vâr: Jisu sie puo ki, Dzü pie abu kriachie, sita. Puoa
pethakeliekâwe süki kechücha khrütuoüdi rünanadiu
9 nu vâta. Sitse Samariapfü puo ki, Nâ Judamiadi
a Samariamiapfü ki kidi dzü chaya ga? sita. (Mhake-
kreilamonyü Judamia Samariamia ze mhapuorei chüya
10 kemola). Jisu lasie süpfü ki, Nâ Jihova mhaza, mu n
ki, "Dzü pie abu kriachie!" ikeshüu siya kezha siawe, nâ,
puo ki mha cha sietuo, mu puo kerheidzü khapie n tsütie
11 chüü! sita. Thenupfü sie puo ki, Kezhau, nâ mhapuorei
pie thou kelie jü, sirâ dzükhou rei sou: sirâ nâ kirapuonu
12 kerheidzü ngulietuo ga? Nâ dzükhou hau hie ketsü
hie puo Jakob ki, zha ma? puo puothuo rei mu puo
nuonuokâ rei mu puo rikâ rei thiadzü kria vâr zâ! sita.

13 Jisu lasie puo ki, themia kehupuorei dzü hau kekriamia
14 terhrü latatuo: sirei themia kehupuorei a dzü kha puo
tsü ketuo-u kekriamia mhakipuorei terhrüta lielhâ;
sizâmonyü a dzü kha puo tsü ketuo-u puo nunu dzüluo
rüluokepar dzükhoupuo chüdi vâ kechachie terhei tsâtuo.
15 Sita. Thenupfü sie puo ki, Kezhau, abu terhrü molie
ketuola rei mu tuo ha thechie nu vâr dzüütuo molie
16 ketuola nâ dzü süu khapie a tsüchie! sita. Jisu
sie puo ki, Nâ tuo vâdi n nupfu kieze hanu vârlie-
17 chie; sita. Thenupfü lasie puo ki, A nupfu jü; sita. Jisu
sie puo ki, Nâ "A nupfu jü" isikechü nâ putoushü zâ:
18 n nupfu pengou nyiwate; mu nâ tsie puo ze kebau n
19 nupfu mozâ: nâ die hau kethâ pushü zâ; sita. Thenu-
pfü sie puo ki, Kezhau, nâ siadzekesimia zâ kechü a
20 lebate. Hie puonuokâ thiadzü kijüthou ha geinu
rüsuotuoya; derei niekâ themia bu vâdi rüsuo kezhü
21 Jirusalem nu thechü ba üsiya; sita. Jisu sie puo ki, The-
nupfü, a die peletuo chie, zâpuo niekâ kijüthou hau geinu
morei Jirusalem nunu rei Puo-u rüsuo zâ mota ketuo
22 teipuo vârta zhie. Niekâwe puo rüsuoyakezhau siya mo;
hiewe rüsuoya kezhau sidi rüsuoya; mhakekreilamonyü
23 Judamia kinu kelakelie par bata zâ kechüla. Sirei
kethâchüdi rüsuo kezhakâ ruopfü mu kethâ nunu
Puo-u rüsuo ketuo tei vârzhie, mu tsierei vâr bate:
mhakekreilamonyü Upuo-u miabu sidi puo kerüsuomia
24 chü tuoüdi pfütuoya zâ kechüla. Jihova sü ruopfü zâ:
mu puo rüsuo kezhamia ruopfü mu kethâ nunu rüsuo
25 morâsuo. Sita. Thenupfü sie puo ki, Mesia, Khrista
ükezhau, vâr tuoü zhükechü a sibate: puo vâr râ, mha
26 petekâ pupie hie kiatuo; sita. Jisu sie puo ki, A n ze
kerüchü kethau süuzâ! sita.
27 Sikebanu puoa pethakeliekâ vârdi puo thenumia pfü-
puo ze kerüchü keba ngüdi ukâ ngâta; derei miapuorei,
Nâ kedipuo sinyüdi ga? morei, Nâ kidi puo ze kerüchü
28 ba ga? isichie mo. Süki thenupfü puo lipfü khawadi
29 tuo rünanadiu nu vâdi themiakâ ki, Niekâ par miapuo
mehâchie! puo a chükewakâ pie a ki pu phreshü zâ!
30 Puo Khristau zâ mo kishi! sita. Ukâ rünanadi sününu
31 tuose puo ki pra zhü. Sükisü pethakeliekâ Jisu ki
32 chadi sie, Kepethau, mhachülie chie; sita. Sirei puo
sie ukâ ki, Aa niekâ sikemo kechüchâ puo ba; sita.

33 Süla pethakeliekâ sie huoniehuo üse, Huomia kechücha
34 huo sevâ puo tsü ma ? sita. Jisu sie ukâ ki, A kechü-
chaa a Ketsekeshüu nei chütuoü kechü mu puo mhathâ
35 chütsi shü tuoü kechüu zâ. Niekâa, Lieyietei vârta
ketuo khrü dia basaluo, isiya mo ma ? Harie, a niekâ
ki pushütuo, niekâ tâsie liekâ mehâshü phi chie ; tsierei
36 sükâ krapie relie reivi zhüte. Reya kezhamia uzhakhra
ngulieya, mu puo si pfükengupie kechachie kerheinu
shüpie zhüheya ; sidi tsia vaya kezhamia mu reya
37 kezhamia keze unei baya. Sirâ, Miapuo tsia vaya mu
kekreimiapuo reya, isikezha dieu sü lesiekechü kethâ zâ.
38 A niekâ ketsepie niekâ kemezhieshü kemora re nushüya :
miakekreimia kemezhieshü, mu niekâ bu sükâ mhathâkâ
nu kele zâ. Sita.
39 Sirâ thenusüpfü, "A chükewakâ puo a ki puphre-
shüzâ," isidi zhapu chükeshüla rünanadi süunu Samaria
40 mia kekra Jisu pelelie. Sidi Samariakâ puo ki vârke-
lieki puobu ukâ ze balienudi puo ki chata : mu puo
41 sünu zha kenia bata. Sirâ puo die lanu themia
42 kekra pele salie. Di ukâ sie thenupfü ki, Hie tsiewe
n diepu rürbei la pelezâ mote : mhakekreilamonyü hie
hiethuo hie nyiepie rünyüliete, mu hauha kijü Kelakelieu
kethâ tazâ kechü silie ketala : sita.

Jisu Galil Kana rünanu vâ di Kafarnaum mia pehümiapuo nuo chükeshürhâkeshü.

43 Sirâ zha sünia sia puo sünunu tuose Galil nu vâta.
44 Siadzekesimia puothuo puora khenu zâwe therhu jü
45 ükechü. Jisu puothuo pushü zeru. Sidi puo tuo
Galil nü vârkelieki puo Jirusalem nu thenyiki mha
chükeshü khekâ ngukelie la Galilkâ puo zelie : mhake-
kreilamonyü ukâ rei thenyi sünu khâ kechüla.
46 Sirâ puo dzüpie khuobedzü chükeshü Galil Kana rüna
nu lavârlie. Sükisü Kafarnaum nu pehümiapuo puonuo
47 theptumiapuo mhachü zhü. Puo Jisu üse Judia kijü
nunu tuo Galil nu vâr keta sikelieki, puo Jisu ki vâdi
puobu ke puonuo-u chükeshürhâshü nudi chata, puonuo
48 siatevü tatuoü zhü ketala. Süki Jisu puo ki, Niekâwe
zasikâ mu ungâ mhathâkâ nguzâ kemosia mhakipuorei
49 pelenyüya mozâ ; sita. Pehü süu sie puo ki, Kezhau,

50 nâ a nuo siaketa mhâdzü ker ṭâyi! sita. Jisu sie
puo ki, Nâ tuovâtalie; n nuo rheilie zâ tuo; sishü.
Themia süu Jisu puo ki kepu dieu peledi tuo zâ
51 vâta. Sirâ puo ke kezhüki puo kituokâ vâi puo seliedi
52 sie puonuo rheibata üsishü. Sitse puo ukâ ki puo kedi-
mesekinu' vichie siertaga? ikechü ketsâ. Ru ukâ puo
ki, Ndu keba puo kevü meseki puo ruki mote; sita.
53 Sitse puo puo-u Jisu sü mesetouki puo ki, "N nuo
rheilie tuo" isishü zâkechü silie: di puo rei mu puo
54 kinukâ pete rei pelelieta. Süuvasü Jisu Judia kijü nunu
Galil nu vârdi zasi chülakeshü keniau.

Jisu Jirusalem nunu kerleizhanhia kechümiapuo chüpevi keshü

5 Süsia Judakâ nyi puotsâlietse Jisu Jirusalem nu khâ.
2 Sirâ Jirusalem nu Tekuo kharu kepenuoki ki pengou
chüpie keba Ibri dienu Bethesda ükechü rüziapuo ba.
3 Ki sükânu mhichie, phihyâ, lasia, kechü kekra vâ zhüya.
5 Sükisü chie serea thetha mhachü tuo ketamia puo sünu
6 zhü. Jisu puo kezhü ngu di puo si chaphi zhüketa
sihedi sie puo ki, Nâ shürhâlie nyüya ma? sita.
7 Kechüu lasie puo ki, Kezhau, Dzü pou lala keparki a
miapuorei aze le rüziau nu keshü jü: mu a letuoü kezhü
8 ki mia kekreimia a mhâdzü tuo le tataya lie; sita. Jisu
sie puo ki, Sieliedi n zhü chüse chatuoshülie; sita.
9 Sirâ sishütsemetha themia süu shürhâliedi puo zhü
chüse chatuolieta.
10 Tsiu sünhia kerleizha. Süla Judakâ shürhâlie ketau
ki, Thia kerleizha, mu nâ n zhü chüse ketuo thezhâ mo;
11 sita. Derei puo lasie ukâ ki, A chükeshürhâ keshüu,
puo a ki, "Nâ n zhü chüse chatuoshülie," isishülie; sita.
12 Ukâ sie, "N zhü chüse chatuoshülie" isidi n ki puke-
13 shüu supuo ga? isidi ketsâta. Sirei shürhâkelieu süu
supuo shi kechü simota: mhakekreilamonyü themia
krâpuo süki ba kechüla Jisu puothuo rürei mharapuo vâ
14 ketala. Süsia Jisu kerüsuoki nunu puo nguliedi sie puo
ki, Harie, nâ shürhâliete; mhakesuo n gei vâr sa kechü
15 kepreila phuma kechü sahie chie! sita. Themia süu
vâdi puo chükeshürhâ keshüu Jisu zâ ükechü pie Judakâ
16 ki pushü. Sitse Jisu kerleizhanhia mha sükâ kechü la

17 Judakâ süu la puo peseta. Derei Jisu lasie ukâ ki, Apuo
tsie rharei mhachü ba zâ, mu a rei mhachüya; sita.
18 Sitse puo kerleizha varhuo kechü rürbei zâmonyü
Jihovaü. puo Puo üdi puothuo puoü Jihova de chüketa
rei la. Judakâ süusüla puo dukhriwa tuoü kechü
hrükechü sata.
19 Süla Jisu lasie ukâ ki, A niekâ ki putou shütuo, Nuo-
ua Puo-u mhakechü kenguka zâ kemosia puothuo zâwe
mhapuorei chükelie jü. Puo-u mhakehupuorei chüya ke-
20 zhakâ Nuo-u rei sükemhiekâ chüya. Mhakekreilamonyü
Puo-u Nuo-u khrieya mu puothuo chüya kezhakâ pete
thapie puo kieya kezhala: sirâ niekâ bu nie ngâlie ketuola
puo sü ki mhathâ kezha krâpuo thashü puo kiatuo.
21 Sirâ Puo-u kesiamia phouliedi sükâ chüperheilieya kezha
tuoi. Nuo-u rei süsütuoi puo medâmia chüperheilieya.
22 Süsütuoi Puo-u thuo miapuorei ketsâ modi ketsâketuo
23 petekâ khapie Nuo-u *dzienu* shüwate; mhakekreila-
monyü themia kehupuorei Puo-u rhu kezha tuoi sükâ
bu Nuo-u rei rhulie ketuola. Themia kehupuorei Nuo-u
24 rhuyakemo-u puo ketsekeshü Puo-u rei rhuyamo. A
niekâ ki putou shütuo. Themia kehupuorei a die rünyü-
liedi a ketsekeshüu pelelie kezhau kechachie kerhei ngulie
bate, mu süu miapejâketuo-u nu vâr monyü kesia chie
25 kerheinu prate. A niekâ ki putou shütuo. Kesiakâ Jihova
Nuo-u pfe silie tuo mu sikeliekâ rheilie ketuo tei vâr zhie,
26 mu tsierei vâr bata zâ. Mhakekreilamonyü Puo-u
kerhei puo nu ketuo tuoi Nuo-u burei kerhei bu puo nu
27 tuolie nu shüwa ketala. Mu puo themia nuo chüketa la mia
28 ketsâ ketuo kekuo kha puo tsüwate. Niekâ die hau la nie
ngâ hiechie; mhakekreilamonyü mekhrukâ nu kezhükâ
29 pete puopfe silietuo. Sidi kevi kechükâ rheila kerheinu
vârtuo, mu kesuo kechükâ rheila se upejâketuonu vâketuo
tei vârzhü kechüla.
30 A athuo zâwe mhapuorei chü lielhâ. A anyiepie
sikelie kemhie se mia ketsâya; mu a athuo aneikâ
chünyü monyü a ketsekeshüu neiu chünyü kezhala a
31 mia ketsâ kechü puotou zâ. A athuo azha puya râ a
32 zhapu puotou mo. A zha puya kezha kekreipuo ba;
mu puo azha puya kezha dieu kethâ zâkechü a siba zâ.
33 Niekâ mia ketsepie Johan ki shü, mu puo kethâu zhapu
34 chüshüwata zâ. Sirei a adze zhapu a keneiuwe themia

kinu mo: siüderei niekâ bu kelakelie ngulie ketuola a die
35 hakâ puya. *Johan* süu tu keba mu zie keba mitsu zâ; mu
36 niekâ zâpuo puo kezie nu nie nei banyü sie zâ. Sirei a
zhapu ngukelieuwe Johan kinu *ngukelieu* ki zhakuo:
mhakekreilamonyü Puo-u abu chütseishü nudi khashü a
ketsü mhathâkâ a chüya kezha toukâ thuo Puo-u a ketse-
37 shü zâ ükechü a zhapu chüshü tuoya zâ. Sirâ a ketseke-
shü Puo-u puothuo azha pushü zâ. Niekâ zâwe mhaki-
38 puorei puo pfe si reimo, mu puo rhi rei nguemo. Mu niekâ
puo die pie niekâ nou shüsetuoya mo: mhakekreilamonyü
39 puoa ketsekeshüu, niekâ süu peleya kemola. Kethâle-
shükâ nunu niekâ kechachie kerhei ngulieya ükechü ledi
niekâ sükâ pfüphrütuoya zâ; mu azha putuoya kezha-
40 kâsü sükâ zâ. Sirei niekâ kerhei ngulie ketuo pfü a
41 ki vâr nyüya mo zâ. A themia kinu thetse pfünyüya mo.
42 Derei niekâ nie noutsatiewe Jihova khrieya mo kechü
43 a niekâ siba. A Apuo zase vâr zâ, mu niekâ a zelieya
mo: kekreimiapuo puothuo puozase vâr lirâ, niekâ puo
44 zelietuo. Niekâ Jihova kinu kepar thetseu pfü zâ modi
niekâ huoniehuo kinu thetse pfüya kezhakâ, niekâ kikidi
45 pelelievi tuoga? Niekâ aü Puo-u ki niekâ pejâtuoü
kechü medâ hiechie; niekâ pejâ kezha puo ba, süusü
46 niekâ puo khremerür kevâr Mosa zâ. Sirâ niekâ Mosa
pele lirâ, niekâ a pele rei tiechüü; mhakekreilamonyü
47 puo a dze thushü zâ kechüla. Sirei niekâ puo thuke-
shükâ peleya mo lirâ, niekâ kikidi adiekâ pelelietuo ga?
Sita.

JISU THEMIA NYIE PENGOU VACHÜ KECHÜ: DZÜ MHÂNU CHATUO KECHÜ: SÜSIA KAFARNAUM NUNU KERHEI NIEKHRÜDA DZE PU MIA KIA KECHÜ

6 Süsia Jisu Tiberia dzükezha ükezha Galil dzükezha
2 khie lutsatie vâta. Mu puoa kechükâ gei ungâ mhathâ
chükeshü ngu kechüla themiakrâdipuo puo siame-
3 dzita. Tsiu Jisu kijüthou gei khâdi puoa pethakeliekâ
4 ze sügei balie. Sükisü Judakâ kelakelienyi tiakita.
5 Süki Jisu tâsie themia krâdipuo puo ki vâr kezhü ngudi
sie Filip ki, Ukâ themia lukâ vachülie ketuo kirapuonu
6 niekhrüda khrülietuo ga? sita. Filip nou kevikesuo
silie ketuola puo die süu kepu zâ: puo chütuoü kechü-

7 kâ puo puothuo siphre zeru. Filip lasie puo ki,
Miapuo bu keduonuoyâ puo ngulielie tuoü zâ shierei
niekhrüda doulei kria kenia ma zârei zavâ tsâlielhâ!
8 sita. Pethakeliekâ miapuo; Simon Pitor nuo siazeu
9 Andria sie puo ki, Nhichunuomia yâpuo niekhrüda
pengou mu khuo kenia sedi haki tuo: sirei themia
10 hatsuohade dânu sü hakâyâ hase kita? sita. Jisu sie,
Themiakâ bu ke baliechie; sita. Sirâ sükisü nha baphi.
11 Süla themia sükâ mia nyie pengou mese kebalie. Sitse
Jisu niekhrüda sükâ chüpielie; sidi puo Jihova tseshüdi
kezapie kebakeliekâ tsüphreshü; süsütuoi khuonia rei
12 ukâ cha kezha chie khashü. Sirâ ukâ chü pevülie keta
sia puo sie puoa pethakeliekâ ki, Puorei pekawa molie
ketuola niekâ chükepesha puosekâ pfükengulie chie;
13 sita. Sitse ukâ niekhrüda pengou chüdi chüpesha
14 kelie puosekâ pfüpie khâpenuo kerekenia tsulie. Süla
themiakâ puo ungâ zâsi chükeshü kenguki ukâ sie,
Themia hauha kijü tsur tuoü ketuo-u siadzekesiu kethâ
tazâ! sita.
15 Sidi Jisua mia vâr puo kemvüchüdi puo tepie puobu
kedi chüta tuoü baketa siliedi, puothuo tuo rürdeila
kijüthou gei vâta.
16 Süsia thevatia tatse puoa pethakeliekâ dzükezhanu
17 keta. Sidi ukâ roupuo nu leliedi tuose dzükezha khie
Kafarnaum tsa vâtatuoü zhü. Sükisü tei rei zeita, mu
18 Jisu ukâ ki vârmo zâluo. Sirâ teirükhriaphi ketala
19 dzükezha rüpfü sierta. Sidi ukâ rou thuse maildâ se-
dianu vâta kezhü ze ukâ Jisu dzükezha mhânu chatuose
20 rou penuo vârkezhü nguliedi michieta. Derei puo
21 ukâ ki, A zâ mu; niekâ michie hiechie; sita. Süla
ukâ puo ze rounu lerlie nyü tuota: sirâ sitsemetha rouu
ukâ vâtuoü kezhü chüu tsâlie.
22 Süsianhia dzükezha khie lutsatie ketha themia krâkâ
nduwe roupuo sia rou kekrei puorei sünu bamo; mu
Jisu puoa pethakeliekâ ze rou süu nu lemodi puoa
23 pethakeliekâ rürbei vâ keta zâ kechü nguzâ. Süderei
Tiberia nunu roukrâpuo Niepuua Jihova tsekeshü sia
24 ukâ niekhrüda kechü chü kepenuoki vâr. Süla themia
krâkâ Jisu rei mu puoa pethakeliekâ rei bakemo leliedi
ukâ uthüo rou sükanu leliedi Jisu pfü Kafarnaum nu
25 vâr. Sirâ ukâ dzükezha khie tietsatie puonu puo

ngukelieki ukâ sie puo ki, Rabi, nâ kedikechü kipuo
26 hanu vârta ga ? sita. Jisu lasie ukâ üse, A nieкâ ki
putou shütuo, Niekâ ungâ zasikâ kengulâ monyü
27 niekhrüda chüdi pevükelie la a pfüya kezhâ zâ. Kaü
jütaketuo cha pfüdi kemezhie hieü, Themianuo-ua
khapie niekâ tsüketuo kechachie rheiketuo ketsâ balie
ketuo chau la *kemezhieliechie* : mhakekreilamonyü Puo-u
Jihova thuo puo geinu mohor vüwa ketala. Sita.
28 Sitse ukâ sie puo ki, Hie kedipuo mhiedi Jihova
29 mhathâkâ chülie morâsuo ga ? sita Jisu lasie ukâ
ki, Niekâ Jihovaa puo ketsekeshüu pelekelieusü Jihova
30 mhathâ zâ ; sita. Sitse ukâ sie puo ki, Nâ hie bu
ngudi n pelelie ketuo zasi kikechüpuo chüshüya ga ?
31 Nâ mhathâ kikechüpuo chüya ga ? Hie puonuokâ
thiadzü nhatsanu mana chü ; thiadzü thupie tuo keta
tuoi, "Ukâ bu chü ketuola puo teigei nu niekhrüda
32 khapie ukâ tsü." Sita. Süla Jisu sie ukâ ki, A niekâ
ki putou shütuo, Teigei nu niekhrüda kha nie ketsüu
Mosa monyü Apuo-u thuo teigei nu kethâ niekhrüdau
33 khapie niekâ tsüya. Mhakekreilamonyü teigeinu kerdi
kerhei khapie kijüu tsüshü kezhau sü Jihova nie-
34 khrüdau zâ kechüla; sita. Süla ukâ sie puo ki, Nie-
puu, nâ kechachie niekhrüda süu khapie hie tsü sei zâ
35 tuo chie; sita. Jisu sie ukâ ki, Asü kerhei niekhüdau
zâ : themia kehupuorei a ki kevârmia merürta lielhâ,
mu themia kehupuorei a pelekezhamia mhakipuorei
36 terhrütalielhâ. Sirei a niekâ ki pushü zâ, Niekâ a
37 ngulieta zârei a peleya mo. Puo-u khapie a tsükezha
khekâ a ki vâr phre zâtuo ; mu themia kehupuorei a ki
38 kevârmia, a sümia khawalielhâ zâ. Mhakekreilamonyü
a athuo anei amedâkâ chütuoüdi monyü a ketsekeshüu
39 neiu chütuoüdi a teigeinu kerta zâ kechüla. Sirâ a
ketsekeshüu nei-a puo khapie a tsüshüwa ketakâ pete
abu sükâ puorei pejüwa modi thelathânhia phoulie ketuo-
40 u zâ. Sizâmonyü Nuo-u mehâdi puo pelekezha mia
kechachie kerhei ngulietuo; mu a thelathânhia süu
phoulietuo ; süsü Apuo medâ zâ. Sita.
41 Sirâ puo, "A teigei nu keker niekhrüdau zâ" ikeshüla
42 Judakâ puo la kenyata. Sidi ukâ sie, Hauha Josef nuo
Jisu, we putpuo puozuo kesiu zâ mo ma ? Sirâ puo tsie
43 kidi, "A teigei nu kerwe," ikechü puya ga ? sita. Jisu

lasie ukâ ki, Niekâ mha kepudi kenya bazâ hiechie.
44 Miapuorei a ketsekeshü Puo-u thuo puo ze vâr kemosia
a ki vâr kelie jü: mu a thelathânhia süu phoulietuo.
45 Sirâ, 'Ukâ petekâ Jihova bu ukâ pethalietuo," isikechü
siadzelesi leshükâ nu thupie tuo zâ. Themia kehupuorei
46 Puo-u die rünyüdi sikeliemia a ki varya. Jihova
kinunu kevâr-u zâ kemosia miapuorei Puo-u ngumo zâ;
47 süu Puo-u ngu zâ. A niekâ ki putou shütuo, Pelekezhau
48 kechachie, kerhei nyite. A kerhei niekhrüdau zâ.
49 Nie puonuokâ thiadzü nhatsa nunu mana chü, mu ukâ
50 siate. Hauha miabu puo chüdi siatakemo teigei nu keker
51 niekhrüdau zâ. A teigei nu keker kerhei niekhrüdau zâ.
Themia kehupuorei niekhrüda hau chü râ, puo kechachie
rhei tatuo. Sizâ, kijüu chüperheishü ketuola athuo
khashü ketuo niekhrüdau sü achü zâ. Sita.
52 Süla Judakâ keprülidi sie, Themia hauha kikidi puo
53 chü pie ubu chülie vi gä? 'sita. Süla Jisu sie ukâ ki, A
niekâ ki pu tou shütuo, Niekâ Themianuo-u chü chü mu
54 puo zia kria kemosia kerhei niekâ nu jü zâ. Themia
kehupuorei achü chü mu azia kriaya kezhamia kechachie
55 kerhei nyite; mu a thelathânhia süu phoulietuo. Mhake-
kreilamonyü achüa miacha kethâzâ, mu aziaa miabu
56 kriakezha pfü kethâzâ kechüla. Themia kehupuorei
achü chü mu azia kria kezhamia a nu baya, mu a puo
57 nu baya. Rheituo kezha Puo-u a ketseshü mu a Puo-u
la rheituo kezha tuoi, sütuoi themia kehupuorei a chü
58 kezhamia, süu rei a la rheituolie tuo. Hauha teigei nu
keker niekhrüdau zâ: nie puonuokâ thiadzü chüdi
siaketa mhie mo; themia kehupuorei niekhrüda hau
59 kechüu kechachie rheituolie tuo. Puo Kafarnaum nu
mia petha kechüki ukâ kehouki nunü sidi die hakâ pu.

THEMIA KEKRA UNOU KEKRÜ KETA, SIREI
HUOMIA UKEPELE METEI BAKELIE.

60 Süla puoa pethakeliekâ themia kekra, die süu kesiki
sie, Die hau die kerepuo zâ! Supuonie rünyülie vita?
61 sita. Derei puoa pethakeliekâ, die süu kenya kechü Jisua
62 siliedi sie ukâ ki, Die hau la niekâ bu jate ma? Sirâ
niekâ Themianuo-u thiadzü puo banu kekhâ ngurâ kita?
63 Kerhei khashü kezhauwe Ruopfüu zâ; uchü mhapuorei

chüshü kelie jü. A niekâ ki pukeshü diekâ ruopfü zâ
64 mu kerhei *die* zâ. Derei niekâ dânu huomia peleyakemo
ba. Sita. Jisu sietsenunu pelekemokâ suomia shi,
mu puo tepie miadzienu shüketuo-u supuo shi kechü
65 situo ketala sikeshü zâ. Sirâ puo sie, Haukala a khi-
nyhü, Puo-u kinu kekuo kha puo tsüskü kemosia
miapuorei a ki vârkelie jü, isishü zâ. Sita.
66 *Die* sükâ la puoa pethakeliekâ kekra lata, mu puo ze
67 tuo sa mota. Süla Jisu sie kerekeniakâ ki, Niekâ rei
68 tuota nyüya ma? sita. Simon Pitor lasie puo ki, Nie-
puu, hie supuo ki vâta? Nâ keehachie kerhei diekâ
69 seya. Sizâmonyü hie nâ Jihova kinu kepar Kemesau zâ
70 kechü peleliedi situota zâ; sita. Jisu lasie ukâ ki, A
niekâ kerekeniakâ kedalieta zâ mo ma? sirei niekâ dânu
71 ngumvüpuo ba. Puo Simon nuo Iskariot Judas dze die
süu kepuzâ; mhakekreilamonyü süu kerekeniakâ dânu
puo zârei Jisu tepie mia dzienu shüketuo-u zâ kechüla.

PRU NU BADI NYIKECHÜ TEIKI JISU JIRUSALEM NU KHÂDI KERÜSUOKI NUNU MIA PETHA KECHÜ MIA JISU TELIENYÜ KETA

7 Sirâ süsia Jisu Galil kijünu rühou tuota: mhakekrei
lamonyü Judakâ puo dukhriwa tuoü tuozâ ketala
2 puo Judia kijünu rühou tuo nyümo ketala. Sükisü
3 Judakâ nyi prunu badi nyikechüu tsâta. Süla puo sia-
zekâ puo ki, N siadzikâ burei nâ chütuoya kezha n
mhathâkâ ngulie ketuola nâ hanunu tuose Judia kijünu
4 vâlie chie. Miapuorei puoza bu meyie nyürâ, rüshüdi
mhapuorei chüya mo kechüla. Nâ mha hakâ chüya
5 kezha sia n thuo n thapie kijüu kiashülie chie. Puo sia-
6 zekâ zârei puo pelelie mo kechüla sita. Süla Jisu ukâ
ki, A tei tsâ vâr moluo, derei niekâ teiwe tsâ sei bayazâ.
7 Kijüu niekâ rütselielhâ; sirei a puomhathâkâ üse suo
8 ü keshüla a rütseya kezha zâ. Niekâ thenyi nu khâlie-
9 chie: Awe a tei tsâ vârmoluo kechüla thenyi hau nu
khâlielhâ. Sita. Sirâ puo ukâ ki die sükâ pushüwadi
Galil kijünu basata.
10 Sirei puo siazekâ thenyi nu khâketa sia puo meyieme-
11 luoi monyü kerüshü mhieidi khâ. Sirâ Judakâ thenyinu
12 puo pfüdi sie, Puo kirâpuo ba ga? isita. Sidi themia

krâkâ puo dze kepu bouübi tuota: huomia sie, Puo the-
mia kevipuo zâ! sita: kekreimia sie, Si mo, puo themia-
13 kâ sez ketuo zâ! sita. Siüderei Judakâ keprei la mia-
puorei puo dze pu kemeyie mota.
14 Dere thenyi 'metsuoki Jisu kerüsuokinu khâdi mia
15 petha. Süla Judakâ ukâ ngâdi sie, Themia hauha
mhakipuorei leshükinu vâmozâdi kikidi leshü silie ga?
16 sita. Süla Jisu lasie ukâ ki, A mia pethaketuo ha adie
17 monyü 'a Ketsekeshüu die zâ. Themia kehupuorei puo
nei chünyüya râ, süu die hau Jihova kinu par mo athuo a
18 kinu pupar shi kechü silietuo. Themia kehupuorei puo-
thuo puo kinu mha pukezhamia puothuo puo za pfüya
kezhazâ: derei themia kehupuorei puo Ketsekeshüu za
pfüya kezhau, süu kethâ zâ, mu kethâkemo puorei puo
19 nu bamo zâ. Mosa thezhâu khashü niekâ tsü moma?
siüderei niekâ miapuorei thezhâ süu chüüzeyamo. Nie-
20 kâ kedipuo chüdi a dukhrikewa hrüya ga? sita. The-
miakrâu lasie, Nâ terhuo kesuopuo zeya ha: supuonie n
21 dukhrikewa hrüya ga? sita. Jisu lasie ukâ ki, A mha-
22 puo chüshü ru, niekâ süu nie ngâ phre zâ. Mosaa zhü-
kere zhâ khashü niekâ tsüshü (süusü Mosa kinu monyü
nie pfutsanuokâ kinu zâ); mu niekâ kerleizhanhia nu
23 mia zhüreya. Niekâ Mosa zhâ varhuokewa kepreila
kerleizhanhia zârei mia zhüreya lirâ; a kerleizhanhia
mia chüpevi lâtsâ keshüla niekâ a gei nie neimoya ma?
24 Chazou kengu geinu kevi kesuo le monyü puotou chüdi
lelie chie. Sita.
25 Süla Jirusalemmia huomia sie, Themia hauha mia
26 puo dukhri watuoüdi pfüketuo-u moma? Mu lerei, puo
diepu kemeyiemeluo tha zâ, mu mia puo ki mhapuorei
pumo ze. Puoü Khristau zâ ükechü kezhakâ silieta
27 kethâte le? Kehuchürei we żâwe themia hau kirapuonu
vâr shi kechü siba zâ: derei Khrista kevârkiwe puo
kirapuonu vâr shi kechü miapuorei silielhâ; sita.
28 Süla Jisu kerüsuokinunu mia petha shiekhouidi sie,
Niekâ a si, mu a kirapuonu vâr shi kechü rei siba;
sizâmonyü a athuo amedâ chüdi vârmo, sirei niekâ puo
29 sikemo a ketsekeshüu, süu kethâu zâ. Awe puo siba;
mhakekreila-monyü a puo kinu par, mu puo a ketseshü
30 zâ kechüla. Sita. Sitse ukâ puo tekelie hrüta; derei
puo tei tsâvâr moluo kechüla miapuorei puo geiu dzie

31 khashü mota. Sirei themiakrâu nu kekra puo peleliedi,
ukâ sie, Khristau kevârki puo themia hau chükeshü
hakâ ki ungâ mhathâ chü krasashü tuo mo kishi ?
32 sita. Farisikâ themiakrâu puo dze die sükâ kepubou
tuoketa silie ; sitse phichükezhakâ mu Farisikâ puo
33 telienudi chaliekâ ketseshü. Süki Jisu sie, A keduokipuo
34 rürbei niekâ ze sa badi a ketsekeshüu ki vâtatuo. Niekâ
a pfütuo, mu a ngulielielhâ: sirâ niekâ a kebara vârkelie
35 jü. Sita. Süla Judakâ uthuo kepudi, sie, We puo
ngulielhâ üamu themia hau kedikipuo vâta tuoüdi
sishi ? Puo themia vâ Grikmia dânu chüretuoketakâ
36 ki vâdi Grikmia pethatuo ta tuo ma ? Puo, " Niekâ a
pfütuo, mu a ngulielhâ ; sirâ niekâ a kebara vârkelie jü,"
isikeshü die hau kedipuo ga ? sita.
37 Sirâ thenyi thela kezhathâ nhia Jisu sietha shiekhouidi
sie, Themia kehupuorei terhrü râ, puobu a ki vârdi
38 krialiechie. Themia kehupuorei a pelekezhau kethâle-
shüa pukeshü tuoi puo nunu kerheidzü rürkâ krupartuo.
39 Sita. Derei puo pelekeliekâ ngulie ketuo Ruopfüu dze
puo die hau pushü: mu Jisu zayie chülie mozâluo
40 kechüla Ruopfüu rei khashümo zâluo. Süla themiakrâ
süu *huomia* die sükâ siliedi sie, Hau siadzekesiu kethâzâ ;
41 sita. Kekreimia sie, Hau Khristau zâ ; sita. Derei huomia
42 sie, Kia, Khrista Galil nunu par tuo le ? Khrista David
yie nu mu David thiadzü keba rüna Betlehemyâ nunu par
43 tuoü kechü Kethâleshüa pushü moü ma ? sita. Sidi puo
44 la themiakrâu bu la konia chüta. Sirâ huomia puo telie
nyü sie ; derei miapuorei puo gei udzie khashü mota.
45 Sirâ chaliekâ phichükezhakâ mu Farisikâ ki lavâr,
sitse sükâ sie ukâ ki, Niekâ kidi puo zevâr mota ga ?
46 sita. Chaliekâ lasie, Miapuorei puo mhie diepu chie mo
47 lie ! sita. Süla Farisikâ lasie ukâ ki, Miabu niekâ rei
48 sewate ma ? Kezhakâ morei Farisikâ huomia puo pele-
49 taü mhama ? Derei thezhâu siyakemo themiakrâ hau
50 rüsepfüta zâ. Ukâ dânu miapuo, thiadzü Jisu ki kevâr-u
51 Nikodemaa sie ukâ üse, Ukâ zhâu pedzü mia die simo
mu mia mhathâ silie ria kemonu mia pejâya ma ? sita.
52 Ukâ lasie puo ki, Nâ rei Galilmia ma ? Phrüvâ lirâ.
Galil nunu siadzekesi puorei sierya mo zâkechü silietuo.
Sita.

THENU PIEÜ PFÜPUO MU MIA PUO PEJÂ KECHÜKÂ

53 Sidi ukâ tuo uthuo ukinu vâ phreta.

8 Derei Jisuwe tuo Oliv kijüthou gei vâta. Sidi puo
2 khiserüna tuola kerüsuokinu vâr, sirâ themia petekâ puo
3 ki vârlie; sitse puo kebaliedi ukâ petha bata. Sükisü
leshükesithâkâ mu Farisikâ thenumia pfüpuo pieü chü-
4 zhüdi teze vâr; sidi ukâ puo khapie ukâ dânu shüpie
baliedi sie Jisu ki, Kepethau, thenu hapfüha pieü chüzhü
5 zâ kechünu telielie. Sirâ thezhâ nu ketsiepie hikechü-
mia vawanu kechü Mosa hie ki pupieshü zâlie: mu nâwe
6 puo dze kedipuo puta? Ukâ Jisu pejâkelie ledi puo
kedâdi dieha kepu zâ. Sirei Jisu nouketsu puo dziekinuo-
7 pie kijü nu mha thubata. Siüderei ukâ puo ketsâ bazâ-
ta kechü puo tâsiedi ukâ ki, Niekâ dânu phuma motâzâ
8 kechüu bu ketsie kelhou riapie hapfü vachie. Sishüdi
puo noukelatsu puodziekinuopie kijünu mha thulashü.
9 Sirâ themia sükâ, ukâ puo die silietse, phichüthâu bu
riadi vâ thelathâu ketsâ miapuo puoidi tuo prata: sidi
Jisu mu ukâ dânu ketha thenupfü rürbei ketha zâta.
10 Sitse Jisu tâsie thenupfü ki, Thenupfü, ukâ kira vâta?
11 Miapuorei n pejâ mote ma? Sitse puo sie, Niepuu, mia-
puorei simolie; sita. Sirâ Jisu sie, A rei n pejâlielhâ;
nâ tuo vâtalie. Hasie kephuma chüsahie. Sita.

JISU MU PUO PUO UNIA MEDÂ KERHE KECHÜ

12 Sirâ Jisu lasie ukâ ki, A kijü kezieu zâ: themia kehu-
puorei a siamedzi kezhau kezei nu rühou monyü kerhei
13 kezieu ngulietuo; sita. Süla Farisikâ puo ki, Nâ nthuo
14 n zha puya; n zhapu kethâ mo; sita. Jisu lasie ukâ ki,
A athuo a zhapu zârei a zhapu kethâ zâ, mhakekreila-
monyü a kirapuonu vâr shi, mu a kirapuo vâtuo shi
kechü ai kezha la; derei niekâwe a kirapuonu vâr shi mu
15 a kirapuo vâtuo shi kechü siya mo. Niekäwe chü geinu
16 kevikesuo leya; awe miapuorei ketsâya mo. Mu a mia
ketsâ zârei a mia ketsâkechü puotou zâ; kekreilamoü
awe a rürbei tuo mo, sirei a mu a ketsekeshü Puo-u sa
17 tuo. Sizâmonyü mia kenia zhapuwe kethâzâ ükechü
18 nie zhâ nu rei thupie tuo zâ. A thuo azha kepuu sü a
19 zâ, mu a ketsekeshü Puo-u a zhapuya. Sita. Süla ukâ

puo ki, N puo kirapuo baga ? sita. Jisu lasie, Niekâ a
rei mu Apuo rei siya mo. Niekâ a si kechü siawe Apuo
20 rei silietuo weü. Sita. Jisu kerüsuoki nunu mia
petha kechüki mhakengu kezha bou nunu puo die hakâ
pu : sirei puo tei tsâmoluo kechüla miapuorei puo telie
mota.
21 Süsia puo lasie ukâ ki, A tuotatuo, sirâ niekâ a pfütuo,
derei nie kephuma nunu siatatuo : a kevâra niekâ vârlie-
22 lhâ ; sita. Süla Judakâ sie, " A kevâra niekâ vârlielhâ,"
puo siya kezha ha, puo puothuo puo dukhriwatuo ma ?
23 sita. Sitse puo sie ukâ ki, Niekâ puo khrâ nu zâ ; a puo
mhâ nu zâ. Niekâ kijü hau nunu zâ ; awe kijü hau
24 nunu mo zâ. Süla a niekâ ki, " Niekâ nie kephuma nunu
siatatuo," isishü zâ : mhakekreilamonyü niekâ a süuzâ
kechü pelekemo sia, niekâ nie kephuma nunu siatatuo.
25 Sita. Süla ukâ puo ki, Nâ supuo ga ? sita. Jisu sie
26 ukâ ki, A tsenunu niekâ ki pukeshüu zâ. A niekâ dze
pu ketuo mu ketsâ ketuo mha kekra ba : derei a Ketse-
keshüu kethâ zâ, mu a puo kinu a nyiepie sikeliekâ,
27 a sükâ pie kijüu ki puya. Sita. Ukâa puo ukâ ki Puo-u
28 dzepie pukeshü lelie mota. Süla Jisu sie, Niekâ Themia-
nuo-u pie kesieki, sükisü niekâ a süuzâ kechü mu a athuo
akinu mhapuorei chüyamo di. Puo-u pie a petha keshü
29 tuoi a sükâ puya kechü silietuo. Sirâ a Ketsekeshüu a
zetuoya ; süua khapie abu a rürbeitaya mo : mhakekrei-
30 lamonyü a puo nei khekâ chü seituoya kezhala. Sita.
Puo die hakâ pushütse themia kekra puo pelelie.

JISU MIA PUO DIE ZEKELIE DZE PUPIE MIA PETHA KECHÜ

31 Süla Jisu Judamia puo pelelie ketakâ ki, Niekâ a die
32 nu ba lirâ, niekâ a siadzimia kethâta zâ ; sirâ niekâ
kethâu silietuo, mu kethâ süu thuo niekâ khashüwata
33 tuo. Sita. Ukâ lasie puo ki, Hie Abraham yiemia zâ, mu
hie mhakipuorei miapuo die rei chü chiemo zâluo. Nâ ki-
34 di, " Niekâ khashüwatatuo ikechü puya ga ? sita. Jisu
lasie ukâ ki, A niekâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei
35 phuma tuoya kezhamia kephuma die ta zâ. Sizâmonyü
36 mia dieu mia kinu ba seiya mo : nuothânuouwe ba seiya.
Süla Nuo-u niekâ khashü râ, nie kha kethâ chüshüwa tuo.
37 A niekâ Abraham yiemia ükechü siba zâ. Siüderei a die

bu niekâ nou puo medâ chübalieya kemola niekâ a
38 dukhriwa tuoüdi a pfütuoya zâ. A Apuo zetuodi a thuo
ngukeniekâ se puya: niekâ rei nie puo-u kinu rünyükelie-
39 kâ chüya. Sita. Ukâ lasie puo ki, Abraham hie puo-u
zâ; sitâ. Jisu sie ukâ ki, Niekâ Abraham nuonuo lirâ,
40 niekâ Abraham mhathâkâ chütie chiü. Sirei niekâ A
Jihova kinu sikelie kethâu pie niekâ ki pukeshüu a harei
dukhriya tuoüdi pfütuoya zâ: Abraham sü chümo zâ.
41 Niekâ nie puonuo mhathâkâ chüya. Sita. Ukâ puo ki,
Hie pieü nuhu penuokelie mia mo; hie hie Puo puo ba,
42 süu Jihova; sita. Jisu sie ukâ ki, Jihova niekâ
Puo-u lirâ, niekâ a khrielie tie chiü: mhakekreilamonyü a
Jihova kinu nu par mu vâr zâ kechüla. A athuo a kinu
43 nu vâr monyü, puo a ketseshü zeru. Niekâ kiüdi adiepu
44 silieya mo ga? Niekâ a die rünyülie kelhâ la zâ. Nie-
kâ niekâ puo terhuo kesuo-u kinunu zâ, mu niekâ puo-u
neikâ chü nyüya. Puo sietsenu mia kedukhrimia
puo, mu puo nu kethâ jü kechüla puo kethâ nu thaya
mo. Puo ketüjü pu kezhaki puothuo puo kinu nu pupar-
ya: mhakekreilamonyü puo kechürürmia mu kechürür
45 krüu zâ kechüla. Sirei a kethâu kepu la niekâ a peleya
46 mo. Niekâ supuonie kephuma pu a dalie vi ga? A ke-
47 diethâ puya lirâ, niekâ kidi a peleya mo ga? Jihova
kinunu keparmia Jihova diekâ rünyüya: niekâ Jihova
kinu nu par mo kechüla, süla niekâ sükâ rünyüya mo.
48 Sita. Judakâ lasie puo ki, Nâ Samariamia puo mu nâ
terhuo kesuo zeya kechü hie putou tuoya zâ mo ma?
49 sita. Jisu lasie, A terhuokesuo zeya mo; sirei a Apuo
50 rhuya, derei niekâwe a rhumo. Siüderei a athuo aza pfüya
51 mo: pfüya kezha mu ketsâya kezha miapuo ba. A nie-
kâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei adie zeya râ,
52 puo mhakipuorei kesia ngulielhâ. Sita. Judakâ sie puo
ki, Nâ terhuo kesuo puo zeya zâ kechü, hie tsie siliete.
Abraham rei, siadzekesikâ rei siate; mu nâ pukechü
"Themia kehupuorei adie zeya râ puo mhakipuorei kesia
53 silielhâ zâ" siya. Nâ hie puo Abraham ki zha ma?
Puo rei mu siadzekesikâ rei siate. Nâ nthuo n chüpie
54 supuo chüya ga? sita. Jisu lasie a athuo aza pu
pezhaya lirâ, a za kepu süusü mhapuo mo. A za pupe-
zhaya kezhau sü Apuo-u zâ. Niekâ süu üse nie Jihova
55 üya kezhau zâ. Sirâ niekâ puo silie mote: derei awe

puo si ba. Sirâ "A puo simo" idi pu lirä, a rei niekâ
tuoi kechürürmia chütatuo. Sirei a puo siba, mu puo
56 die zeya. Nie puo Abraham thiadzü a zha ngukechü le
puo nei sie, di puo süu nguliedi puo neiliete. Sita.
57 Süla Judakâ sie puo ki, Nâ chie hiepengou rei moluo, mu
58 nâ Abraham ngu luo le ? sita. Jisu sie ukâ ki, A niekâ
ki putou shütuo, Abraham penuokelie mhâdzü a tuo zâ.
59 Sita. Süla ukâ ketsie chüpie puo va tuoüta. Derei Jisu
puothuo rüshüdi kerüsuoki nunu tuo chazou prata.

JISU MHICHIEMIA PUO MHI CHÜPEVI KESHÜ, MU SÜLA MHA CHÜKEPARKÂ

9 Sidi puo tuo vâ zhü ru puo miapuo penuolietse nunu
2 puomhi chie tuoketamia puo ngulie. Sitse puoa petha-
keliekâ puo ketsâdi sie, Rabi, themia hau puo mhichi
zâdi penuokelie, puo mo puo krüa phumatuota ga ? sita.
3 Jisu lasie, Themia hau rei mu puo krü rei phumatadi
mo : sirei puo geinu Jihova mhathâkâ pie mia pesipengu
4 shü ketuola hiketa zâ. Teisâ kebaki ukâ a ketse keshüu
mhathâkâ chü morâsuo : miapuorei mhapuorei chülieke-
5 lhâ teizei zhau vârzhie. A kijüu nu kebaki a kijü kezieu
6 zâ. Sita. Puo sidi diepu keshü sia puo mhitsia pie kijü
shüdi mhitsiapie nyâba kenyâlie di nyâba süupie puomhi
7 nyhâshü ; sidi puo ki, Vâdi Siloam ziau nunu khrüwalie
chie (*Siloam* cha ketsekeshü). Puo süla vâdi khrüwa ru
8 mhangulıedi vârta. Süla puo siazanuokâ ukâ thiadzü
puo khruochü ketuo kengukâ sie, Themia hauha badi
9 khruo chütuoya kezhau zâ mo ma ? sita. Huomia sie,
Hau puo žâ, sita : kekreikâ sie, Mo, derei puo mhie zâ,
10 sita. Puowe sie, A zâ, sita. Süla ukâ sie puo ki, Di
11 sirâ, kikidi n mhi mhângu parlie ga ? sita. Puo lasie,
Jisu ükechü miapuo nyâba chüliedi pie amhi nia nyhâ-
shüdi a ki, Nâ tuo Siloam nu vâdi khrüwaliechie, sishüru ;
12 süla a vâdi khrüwaru a mhangu parliete ; sita. Sitse ukâ
sie puo ki, Süu kirapuo baga ? sita. Puo sie, A simo ;
sita.
13 Ukâ thiadzü mhichieu ze Farisikâ ki vâr. Sirâ Jisu
14 nyâba chüliedi puomhi chüpevikelie nhia kerleizha.
15 Süla Farisikâ rei puo kikidi mhangulie shi kechü puo
ketsâta. Sitse puo sie ukâ ki, Puo nyâba pie amhi nia nu

16 shü di a vâ khrüwaru a mhanguliete; sita. Süla Farisi-
kâ kuomia sie, Themia süu Jihova kinunu vâr mo zâ,
mhakekreilamonyü puo kerleizha zeya kemola; sita.
Derei kekreimia krâpuo sie, Themia kephumamia kikidi
zasi hikechükâ ha chülie vituo ga? sita. Sidi ukâ dânu
17 kediekraita. Süla ukâ sie mhichieu ki, Puo n mhi
chüpevi keshüla nâ puo dze kedipuo leya ga? silata.
18 Sitse themia süu sie, Puo siadzekesipuo we, sita. Derei
puomhi chietuo sidi mhangu lalie kechü dze Judakâa
puomhi mhangukelie dze puopuo puozuo kiezevâr kemo-
19 chie puo pelemota. Sidi ukâ unia ketsâdi sie, Hauha
nnia nuo nnia puo üse puomhi chie zâdi penuolie ükezha-
u zâ ma? Di sirâ puo kikidi tsie mhanguliete ga? sita.
20 Puopuo puozuo nia lasie, Hauha hienia nuo puomhi
21 chiezâdi penuokelieu zâkechü, hienia sibazâ: sirei puo
kikidi mhanguliete shi hie si mo; morei supuonie puo-
mhinia chüpevishü shi hiewe simo: niethuo puo ketsâchie;
puo phichüte; puo puothuo puo dze pushütuo. Sita.
22 Puopuo puozuo Judakâ prei ketala die hakâ kepu zâ:
mhakekreilamonyü Judakâ sie, themia kehupuorei puo
üse Khrista ülirâ kehouki nunu themia süu whuowatuo
23 isikechü hrüseba ketala. Süla puopuo puozuo nia sie,
24 "Puo phichüte; niethuo puo ketsâchie," sita. Sitse ukâ
themia puomhi kechieu kiela zevârdi sie puo ki, Nâ Jiho-
va tseliechie: themia süuwe kephumamia puo zâ kechü
25 hie sibatazâ; sita. Süla puo lasie, Puo kephumamia mo
kishi awe simo: awe mhapuo siba, mha süusü a mhichie
26 tuoru tsiewe mhanguliete; sita. Süla ukâ sie puo ki,
Puo n gei kedipuo chüshü ga? Puo n bu kikidi mhangu
27 parlieta ga? sita. Puo lasie ukâ ki, A nnyhü niekâ ki
pushü zâ, derei niekâ rünyülie mote; niekâ kedipuola
sila nyüya ga? niekâ rei puo siadzimia chüta nyüya ma?
28 sita. Sitse ukâ puo kerhiedi sie, Nâwe puo siadzimia zâ;
29 sirei hiewe Mosa siadzimia. Jihova thiadzü Mosa ki
mhapushü zâ kechü hie siba; derei themia süuwe kira-
30 puonu vâr shi kechü hie simo; sita. Puo lasie ukâ ki,
Puo amhi nia chüpevishü zârei niekâ puo kirapuonu vâr
31 shi kechü simo kechü mha ungâpuo zâ. Jihovaa kephu-
mamia pfe rünyüya mo, derei themia kehupuorei Jihova
rüsuodi puo nei chüya kezhamia pfe rünyüya kechü ukâ
32 sibazâ. Kijü chülietse nunu vâr tsie ketsâ miapuorei puo-

mhi chiezâdi penuokeliemia mhi chüpevi keshü sichie mo-
33 zâ. Themia süusü Jihova kinu vârmo lirâ, puo mhapuorei
34 chülie kenjü zâtiechiü. Sita. Ukâ lasie puo ki, Nâ
kephuma nunu penuolietoudi nâ hie pethatuo le? sita.
Sidi ukâ puo whuowata.
35 Jisua ukâ puo whuowata ükechü silie; sirâ puoa puo
36 nguliedi sie, Nâ Jihova Nuo-u pelete mo? sita. Puo
lasie, Niepuu, puo supuo ga? Âbu puo pelelie ketuola
37 *a ki puchie*; sita. Jisu sie puo ki, Nâ puo ngu reiliete,
38 mu n ze kerüchü kethau puo zâ; sita. Sitse puo sie,
39 Niepuu, a rei pelete. Sidi puoa puo rüsuota. Sitse Jisu
sie, Nguyakemokâ bu ngulie ketuola, mu nguya kezhakâ
bu umhi chieta ketuola mia kevikesuo situoüdi a kijü
40 hanu vâr zâ; sita. Puo ze ketuo Farisikâ die sükâ
41 siliedi sie puo ki, Hie rei hie mhichie ma? sita. Jisu sie
ukâ ki, Nie mhi chie lirâ nie kephuma jütatie chiü.
Derei tsie nie, "Hie nguya," isiya; *süla* nie kephuma
bazâluo. Sita.

MIA KEPFE KEVI MU KESUO DZE

10 A niekâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei kharu
ze tekuo dahou nu lemodi kekreitsatie meli le kechümia,
2 sümia kerügumia mu mia vie sekechümia zâ. Sirei the-
mia kehupuorei kharu ze kelemia, sümia tekuo kepfemia
3 zâ. Kharu kepfeu kharu khrüshü sümia tsüya; mu
tekuokâ sümia pfe zeya: mu sümia uthuo ukuo za kiedi
4 sükâ shüta zetuoya. Puo puothuo puoviekâ zephre pra
lierâ, puo sükâ mhâdzü tuoya, mu puo kuokâ puo
siamedzi tuoya: mhakekreilamonyü sükâ puo pfe si ke-
5 zhala. Sirâ sükâ kekriemia siamedzita monyü ta sümia
thertatuo: mhakekreilamonyü ukâ mia kekreimia pfe
6 siya kemola. Sidi Jisu dievii hau pie ukâ ki pushü:
derei ukâ puo ukâ ki pukeshükâ cha silie mota.

THEMIA KELAKELIE KHARU KHRISTAU

7 Süla Jisu lasie ukâ ki, A niekâ ki putou shütuo, A
8 tekuokâ kharuu zâ. A mhâdzü kevârkâ pete kerügumia
mu mia vie sekechümia phre zâ: sirei tekuokâ sükâ pfe
9 rünyü mote. A kharuu zâ. Themia kehupuorei a la

keleu, puo kelalie zâtuo; sümia *kepfeu ze* pra mu ledi
10 puocha ngulietuo. Kerügumia rügutuoü mu biekhrituoü
mu mhapekatuoü kechü sia kekrei ledi vârya mo: awe
miabu kerhei ngulie tuoü mu süu ngu kralie ketuola
kevâr zâ·

Themia kepfe keviu Khrista

11 A tekuo kepfe keviu zâ. Tekuo kepfe keviuwe puo
12 kuokâ la rei puo phou üshüya. Tekuokâ puo vie kemo,
tekuo kepfeu kemo, miabu puo zhakhrü ze ketuo-u zâwe
sâchie kevâr ngushü râ, tekuokâ khawadi tataya, sidi
13 sâchie bu sükâ teliedi phruo kechürewaya. Mhakekrei-
lamonyü puo miabu puo zhakhrü ze ketuo-u sia tekuokâ
14 rüli rükraya kemola. Awe tekuo kepfe keviu zâ; a
15 athuo aviekâ siba, mu aviekâ rei a siba. Apuo a siya
kezha tuoi ârei Apuo siba; mu a tekuokâ la aphou üshü
16 tuoü zhü. Sirâ dahou haunu bakemo a kuo kekrei basa; a
sükâ rei zevârlie morâsuo, mu sükâ a pfe zelietuo; sidi
17 *petekâ* kesa krâpuo chü, ukâ kepfe rei puo tazâtuo. Sirâ
Apuo a khrieya kezha mhakekreilamonyü a aphou liela-
18 lie tuoüdi khashüwa tuoü kezhüla. Miapuorei a kinu
süu selie monyü, a athuo süu khashü zâ tuoü zhü. Kha-
shü tuoü kechü a kekuo ba, mu lielalie tuoü kechü rei a
kekuo ba. Die hauha a Apuo kinu ngulieta zâ. Sita.

Puo die la mia mhapu keta

19 Die sükâ la Judakâ dânu kediekrei la sierta. Ukâ
20 themia kekra sie, Puo terhuo kesuo zeya, mu kenyamia
21 zâ; niekâ kidi puo die rünyüya ga? sita. Kekreikâ sie,
Die hakâha terhuo kesuo bu puo kebize ketuomia die mo.
Terhuo kesuo puoa mhichiemia mhi chüpevi shülie vi
ma? sita.

Kerüsuoki ketsâlâ kechünyiki Jisu Jirusalem nunu mia petha keshü

22 Sükisü Jirusalem nu kerüsuoki ketsâlakechü nyiu
23 tsâta; teiseiki ta. Mu Jisu kerüsuokinu Solomon kifü-
24 khrâ üyakezha nu phi mu phi tha. Süla Judakâ vâr puo

houpfüliedi sie puo ki, Kedi thechiepuo nâ hie bu sikeme-
chieliemo bazâ tuo ga ? Nâ Khristau zâ lirâ, hie ki pu
25 kemechie shüwachie : sita. Jisu lasie ukâ ki, A niekâ ki
pushü zâ rei niekâ thuo peleya mo : a Apuo za se mhachü-
26 ketuokâ, sükâ a zha pushü tuo zâ. ' Derei niekâ a kuokâ
27 kemo la peleya mo. A kuokâ a pfe rünyüya, mu a sükâ si,
28 sirâ sükâ a siamedziya. Tsiu a kechachie kerhei khapie
sükâ tsü tuoya ; mu sükâ mhakipuorei katalkelhâ, sirâ mia-
29 puorei adzie nunu sükâ seseta lielhâ zâ. Sükâ khashü
a tsükewa Apuo-u, ketuokâyâ ki zha; mu miapuorei
30 Puo-u dzie nunu sükâ seseta kelie jü. A mu Puo-u
31 hienia puo zâ. Sita. Sitse Judakâ ketsie chüpie puo
32 va tuoü lata. Jisu lasie sükâ ki, Puo-u kinu a mhathâ
kevi kekra chüshü niekâ kia ; mhathâ sükâ kiu la
33 niekâ ketsiepie a vatieya ga ? sita. Judakâ lasie puo
ki, Mhathâ kevi kechü la hie ketsie pie n vatuoü
tha mo, derei Jihova kethadie kepu la zâ ; mu nâ
themia zâ rei n thuo n üse Jihova ükezha la ; sita.
34 Jisu lasie ukâ ki Niekâ zhâ nu, " Niekâ rei terhuokâ zâ,
35 isikechü a pu zâ," isidi thupie zhü mo ma ? Sirâ Kethâ-
leshüa puo die vakelie jüzeru, puo Jihova die uki kevâr-
36 kâ üse terhuokâ ülirâ, sirâ " A Jihova Nuo-u zâ " isi
keshü la, niekâa Jihova thuo puoü mesa üdi ketsepie kijü
37 keshüu üse, "Nâ Jihova thaya," isi tuo le ? A Apuo mha-
38 thâkâ chüyamo lirâ, niekâ a pele hie. Derei a sükâ chüya
lirâ. niekâ thuo a pele mo rei, mhathâkâwe peleliechie.
Silielirâ niekâa Puo-u a nu ba kechü, mu arei Puo-u nu
39 bakechü si mu lelie tuo. Sita. Ukâ puo telie tuoü
lasieta, sirei puo ukâ dzie nunu tuoprata.
40 Sidi puo tuolase Jordan rür lutsakhie Johan tseki mia
41 baptaiz kechü chünu vâdi sünu bata. Sitse themia ke-
kra puo ki vârlie ; di ukâ sie, Johan zâwe ungâ zasi
puorei chüshü mo : derei Johan themia hau dze puke-
42 shükâ pete kethâ phre zâ ; sita. Sidi sünu themia kekra
puo pelieta.

JISUA KESIAU LAZAR PERHEILA KESHÜ MU EFRAIM NU KEVÂ

11 Sirâ Maria mu puo dzüriapfü Martha unia rüna
2 Bethanimia Lazar ükechü mia puo mhachü zhü. Mu

Maria sü pfü sü thiadzü tier pie Niepuu vashüdi puotha
pie Niepuu phi sü kechü pfü zâ; mhachü kezhüu Lazar
3 puo prüu zâ. Süla siazedzüria süniasü mia ketsepie puo
ki shüdi sie, Harie Niepuu, nâ puo khrieya kezhau sü
4 mhachü zhüte; sishü. Derei Jisu die süu silietse sie,
Kechü hauha kesia shie monyü Jihova Nuo-u bu hau la
zapu zayie chülie ketuo Jihova za bu meyielie ketuo la
5 zâ; sita. Sirâ Jisu Martha mu puo siazepfü mu Lazar
6 rei khrie vâr zâ. Mu puo themia süu mhachü kezhü
7 sikelie ki puo süki zha kenia puo kebanu basata. Sidi
süsianu puo sie pethakeliekâ ki, Ukâ la Judia nu vâ
8 khe! sita. Pethakeliekâ sie puo ki, Rabi, Judakâ tsie-
dâkinu ketsiepie n vakechü lesie zârei nâ sünu lavâ tieya
9 le? sita. Jisu lasie, Khunhia bavüdâ kerekenia moma?
Themia kehupuorei khinhia gei rühou lirâ, puo kijü hau
10 kezieu nguya kezha la puophi mesüya mo. Derei themia
kehupuorei theva gei rühouya lirâ, kezieu puo nu ba ke-
11 mola puophi mesüya. Sita. Puo die hakâ pushüdi,
süsia puo ukâ ki, Ukâ zeu Lazar sü zete; derei a puo
12 keze kesoulie ketuo la a vâtuo; sita. Süla pethakeliekâ
puo ki, Niepuu, puo zezhüta lirâ puo vilalie tuo; sita.
13 Derei Jisu puo se dze pushü zâ: sirei ukâwe puo üse
14 zerülei zhüketa dze pu ükechü leta. Süla Jisu ukâ ki
15 pu kemechietsuo idi sie, Lazar siate. Mu a sünu bamo
kechü niekâ la a neise zâ; mhakekreilamonyü niekâa
16 pelelie ketuola; sirei ukâ puo ki vâ khe. Sita. Süla
Thoma, mia puo üse Diduma üyakezhau, sie pethakelie
puodzieseka ki, Ukâ rei puo ze siata ketuola vâ khe!
sita.
17 Sidi Jisu vâr ru puoa mia süupie mekhru nu shüwa
18 keta zha dia takechü silie. Sirâ Bethani Jirusalem
19 kepenuo maildâ kenia mese kepetsenu ba. Tsiu Juda-
mia kekra Martha mu Maria unia prüu la unia nou chü-
20 peluo tuoüdi unia ki vâ ba. Sirâ Martha Jisu vâr zhü
ükechü silietse tuovâ puo ze kese: derei Mariawe kinu
21 ba zâ Sidi Martha sie Jisu ki, Niepuu, nâ hanu ba lirâ,
22 a prüu siata lielhâ muru. Derei tsie zârei nâ Jihova ki
mhakehupuo cha rei Jihova süu khashü n tsü ketuo a we
23 siba zâ; sita. Jisu sie puo ki, N prüu lasierlie tuo;
24 sishü. Martha sie puo ki, A, puo thelanhia mia rheila
25 sierketuokipuo lasielie zâ tuo kechü siba zâ; sita. Jisu sie

puo ki, A rheila kesieu zâ; mu kerheirâu zâ: themia
kehupuorei a pelekezhamia sümia siata zâri rheilie
26 zâtuo. Mu themia kehupuorei rheikebanu a pelekeliemia
mhakipuorei siatalielhâ. Nâ die süu pelete mo? sita.
27 Süpfü sie puo ki, U, Niepuu, nâ 'kijü tsür tuoü ketuo
Jihova Nuo-u Khristau zâ kechü a pele tuota zâ; sita.
28 Mu puo die süu pushütse metha puo tuorâ pekhre puo
siazepfü Maria kieliedi sie, Kepethau hanu vârdi n kieya
29 ho! sishü. Sirâ süpfü die süu silie tsemetha rükri siedi
30 puo ki vâ ta. Sükisü Jisu rüna nu par modi Martha puo
31 ze kese kechü chünu tha zâ luo. Sirâ Judakâ vâ puo kinu
puoze badi puo nou chü peluo kebakâ ukâ Maria rükri siedi
pra keta ngutse, puo üse mekhru nu vâdi sünunu kra tuoü
32 prata zhü ükechü ledi tuo puo siamedzi prata. Süla
Maria vâ Jisu ketha chünu tsâlietse puo nguliedi te
puophinu tsu zhüliedi sie puo ki Niepuu, nâ hanu ba
33 lirâ, a prüu siata lielhâ 'muru; sita. Süla Jisu puo
kekra, mu puo ze kevâr Judakâ kekra rei, ngudi puo
34 nousuopie pezâdi sie, Niekâ puo khapie kedikipuo zhüwa
ga? sita. Ukâ sie puo ki, Niepuu, nthuo vârdi mehâ-
35 chie; sita. Jisu krata. Süla Judakâ sie, Lerei, puoa
36 puo khrie pie kedipfü chüvâr shi! sita. Derei ukâ huo-
37 mia sie, Thiadzü mhichiemia mhi chüpevikelieu puo
themia hau rei bu sia mo kelie chülielhâü ma? sita.
38 Süla Jisu puo nousuo ladi mekhru ki vâr. Sirâ süusü
kechiekipuo zâ, mu ketsiepuo pie puotia meka piezhü.
39 Jisu sie, Niekâ ketsieu chüwachie. Kesiau üpfü Martha
sie puo ki, Niepuu, tsiewe puomâ chiemenate; puo siake-
40 ta zha dia teru! sita. Jisu sie puo ki, A nnyhü n ki nâ
pele lierâ, nâ Jihova kekuo nguzâ tuo isishü moü ma?
41 sita. Sitse ukâ ketsieu chüwa. Sükisü Jisu tâsiedi sie,
42 Apuo, nâ a kecha rünyülie keta la a n tseya. Sizâmonyü
nâ a kecha rünyü seituoya 'kechü awe si tuota zâ: derei
themiakrâu a houpfü kethakâ la, nâ a ketseshü zâ ükechü
43 ukâ bu pelelie ketuola a die sükâ pu keshü zâ. Sita. Sirâ
puo diepu sikeshü sia puo melie chiekhouidi sie, Lazar, tuo-
44 parlie chie! sishü. Sitse siaketau pfe pie puophi puodzie
sa kezüpfü, mu pfenyhinuovâpuo pie puo zie kezüpfü
par thata. Jisu sie ukâ ki, Biewadi puo bu chatuolie
chie. Sita.
45 Süla Judakâ Maria ki vârdi puo mhathâ süu kengukâ

46 themia kekra puo peleta. Derei ukâ huomia Farisikâ ki
vâdi Jisu mhachü keshükâ pie sükâ ki pushü.
47 Süla phichükezhakâ mu Farisikâ vâ kerüchüdi sie, Ukâ
kedipuo chürâ vita? themia hau mha ungâ zasi kekra
48 chütuota ze. We puo bu hi zâ vâ lirâ, themia potekâ puo
peletatiea: sirâ Rommia vârdi uba mu uthemia rei sa
49 lielie tatiea. Sita. Sirei ukâ dânu miapuo Kaifa üsidi
süchie sü nu phichükezha chükebau sie ukâ ki, Niekâ
50 mhapuorei leya mo, mu uthemia pete bu kaü jütamo
ketuo la u themiakâ la themiapuo bu siaketawe udze
vikuo zâtuo kechü niekâ sü rei leya mo. Sita. Puo
51 puothuo puokinu die hau pupar mo: derei puo
süchiesünu phichükezha chüdi Jisua uthemiakâ la sia
52 morâsuo zâ kechü siadzekesidie pushü zâ. Sirâ themia
sükâ la rürbei zâ monyü puo Jihova nuonuo chüre
ketakâ rei pfü kengu zevâr puo chülie ketuola rei sa.
53 Sidi ukâ sünhia yawinu puo dukhrikewa hrü tuota.
54 Süla Jisu Judakâ dânu rühou rei mechü mhingu chü
sa modi sünunu tuose nhatsa kepenuo Efraim ükechü
rünapuo nu vâdi pethakeliekâ ze kijü süu nu bata.
55 Sirâ Judakâ kelakelienyiu tsâvârlie; süki rüna khekâ
nunu themia kekra uthuo ukemesalie tuoüdi kelake-
56 lienyiu mhâdzü tuo Jirusalem nu khâta. Sidi ukâ vâ
kerüsuokinu kethaki ukâ Jisu pfüdi kepudi sie, Nie nou
leki puoü thenyi hau nu vâr lhâ zâ tuoü ba mo kia?
57 sita. Sirâ phichükezhakâ mu Farisikâ puo telie kenyü
la themia kehupuorei puo kebara sirâ thashü morâsuo,
isidi hukum khashüwata.

Tier kevipfü pie Jisu vakechü, mu süu kedipuola chü shi kechü

12 Sirâ Jisu kelakelienyi nyita ketuo zha sorou baluo
kechünu puo hadzü kesiakâ dânunu perhei keshü lazar
2 keba Bethani nu vârlie. Süki ukâ sünu theva puo la
mia ze hie: sirâ Martha mhaza; derei Lazarwe puo ze
3 badi hiekechükâ miapuo. Sükisü Maria nard mpie zâ
kechü tier puoma kerephi pfü shier puotie pievârdi pie
Jisu phi kenhe shüdi puothuo puo tha pie Jisu phi sü:
4 sitse ki süunu tier re bu tsuta. Derei Iskariot Judas,
pethakeliekâ miapuo, thesia puo tepie mia dzienu shü

5 ketuo-u, sie, Kidi tier haha pie doulei kria se khrüliedi
6 khapie mhakejümia tsüwa mota gâ ? sita. Puo mhake-
jükâ rüli rükra kechüla puo die hau pu monyü, puo
kerügumia zâ mu puodzie nu rakabou sedi mha kha
7 sünu keshükâ chülielieya kezhala zâ. Sitse Jisu sie,
Puo bu a kekhrunhia nyie kesewa ketuola chüwachie.
8 Mhakekreilamonyü mhakejümia niekâ ze seibaya zâ;
derei awe niekâ ze seibalie kelhâ la. Sita.
9 Sirâ Judamia miaümiakâ Jisu sünu bu ükechü siliedi
Jisu mehâtuoü kechüla rürbei zâ monyü puoa kesiakâ
10 dânunu chüperheikelie Lazar rei mehâ tuoüdi vâr. Derei
11 phichü kezhakâ Lazar rei dukhrikewa hrüta; puo la
Judamia kekra vâdi Jisu pele keta la.

Jirusalem mia Jisu rhu phi keta

12 Süsianhia thenyi nu vâr keba themiakrâdiu Jisu
13 Jirusalem nu vâr zhü kechü silietse ukâ kukuo châ se puo
ze kese tuoü par shiekhouidi sie, Hosana! Niepuu za se
vâr kezhüu, Israelkâ kediu bu kuokeliu chülie chie! sita.
14 Sükisü Jisu gada lhou puo thera chükebapuo nguliedi sie
15 puo gei ba lie; süu dze thiadzü, Sion nuopfü, nâ michie-
hie chie. Harie, n Kediu gadanuoyâpuo gei badi vâr-
16 zhie, isidi thupie zhü. Puoa pethakeliekâ tsekiwe sükâ
lelie mota: derei Jisu zayie chükelie sia puo dze die
sükâ thupiezhü kechü mu mia puo gei mha sükâ chü
17 kechü rükralie. Sirâ puo mekhru nunu Lazar kieliedi
kesiakâ dânunu puo chü perhei kelieki puo ze ketuo
18 themia krâu thuo puo zhapu chüshü zâ. Süla themia-
krâ haka rei vâdi puo ze kese; mhakekreilamonyü puo
19 zasi hau chükeshü ukâa sikelie la. Sitse Farisikâ ukâ
thuo kepudi sie, Harie, niekâ mhapuorei chülie kenjüte:
lerei, kijüu puo siamedzituote! sita.

Grikmia krâpuo vâ Jisu chaphi kechü, mu themia-nuou kuochie siekelie

20 Sirâ rüsuo tuoüdi thenyi nu kekhârkâ dânu Grik
21 mia huomia rei tuo. Mu themia sükâ tuose Galil
kijünu Betsaida nu baya kezhau Filip ki vâr, di puo
22 ketsâdi sie, Kezhau, hie Jisu ngunyüyalie, sisie. Filip vâr

Andria ki pushü: Andria mu Filip unia vâr Jisu ki
23 pushü. Sitse Jisu lasie unia ki, Themia Nuo-u zayie
24 chülie ketuo bavüdâu vâr bate. A niekâ ki putou shü-
tuo, Telha shüpuo te kijü tsudi siata molirâ puo rürbei
25 baya kezha zâ ; derei siata lirâ puosi vüphilieya. Themia
kehupuorei puo phou khriepie puovie chülie tuoü kezha-
mia süu pejüwaya ; derei kijü haunu themia kehupuorei
puo phou khriekemo-u, pekrupie kechachie kerheinu
26 shülietuo. Themia kehupuorei a lie chü kenyümia,
sümia bu a siamedzilie chie ; silielirâ a liethâmia rei a
kebanu balie tuo. Themia kehupuorei a lie chüya
27 kezhamia, Puo-u rei sümia rhutuo. Tsiewe anou kehou-
keruo chüte ; süla a kedipuo puta ? Apuo, bavüdâ hau
nunu a kelalie chie. Sirei a hauha la bavüdâ haunu ke-
28 vâr zâ. Apuo, n za bu zayie chülie chie. Sita. Sitse
teigei nu mhapfe puo, A hadzü rei a za bu zayie chüshü
29 zâ mu zayie chülashü tuo, isi vâr. Süla süki ketha themia
krâu die süu sidi sie, tei üse seshü üta: kekreikâ sie, Teigei-
30 dieliemia puo puo rüchü zâ, isita. Jisu lasie, Die hau a la
31 vârmonyü niekâ lanu *kevâr* zâ. Tsie kijü hau ketsâ bate :
32 tsie kijü hau kediu whuowa tatuo. Sirâ awe, kijü hau nunu
apiechiesielie lirâ, *athuo* themia petekâ teshü ze aki vâr-
33 tatuo. Sita. Puo kedipuo sechü siatuo shi kechü tha-
34 shü ketuo la puo die hau kepu zâ. Sitse themiakrâu lasie
puo ki, Hie thezhâu nunu sikechü Khristau kechachie
baya üsiya, mu nà kidi, Themianuou piechie sie morâsuo,
35 isiya ga ? Themianuo hau supuo ga ? sita. Süla Jisu
sie ukâ ki, Kezieu zâpuoki zie niekâ dânu balielhâte.
Kezeiu bu vâr niekâ tsâlie mo ketuola kezieu kebaki
sünu tuoliechie. Sirâ themia kehupuorei kezeiu nu tuoya
36 kezhamia puo kirapuo vâya shi kechü siya mo. Niekâ
kezieu nuonuokâ chülie ketuola kezieu kebaki niekâ
kezieu peleliechie. Sita.

THEMIA PUO PELEMVÜ KETA.

37 Jisu die sükâ pushüwadi puo tuovâ ukâ rüshüta. Sirâ
puo hadzü ukâ mhâdzünunu mha ungâ zasi kekra chüshü
38 zârei ukâ puo pelelie mota. Sidi Isaya siadzekesiu
thiadzü,

Niepuu, supuonie hie kepudie pelelie ga ?
Sirâ Niepuu bou kekuo pie suomia mhâdzünu mia
pesi pengushü ga ?
39 isipie kezhüdieu tseiliete. Süla ukâ pelelie kenjüta,
mu Isaya thiadzü lasie,
40 Ukâ bu ukâ mhipie ngulie mu ukâ noupie lelie,
Di rei lavârliedi a bu ukâ chükeshürhâkelie
keprei la
Puo ukâ mhi chü pechie, mu puo ukâ nou chüpe-
rewate,
41 isi rei sapie zhüzâ. Isaya Jisu za kemeyie kengu la puo
42 dze pudi thiadzü die hakâ pushü zâ. Sirei kezhakâ dânu
zârei themia kekra puo pelelieta ; derei Farisikâ la, kehou-
43 ki nunu ukâ za pekakewa keprei la ukâa pumvüta. Mha-
kekreilamonyü ukâ Jihova bu ukâ ketse ki themia bu
ukâ ketse ukâ neikuo keta la.

Jisu mia bu puo pelenyü kechü

44 Sirâ Jisu shiekhouidi sie, Themia kehupuorei a pele
kezhamia, sümia a monyü a ketsekeshüu pele kezha zâ.
45 Mu themia kehupuorei a ngu kezhau a ketse keshüu
46 nguya. Themia kehupuorei a pelekezhamia, sümia bu
kezeiu nu bamolie ketuola a kezie chüdi kijü hanu vâr.
47 Sirâ themia kehupuorei a diepukâ siliedi sükâ zeya moli-
râ, athuo puo pejâya mo : a kijü hau pejâ tuoüdi monyü
48 kijü hau kelalie tuoüdi vâr zâ kechüla. Themia kehupuo-
rei a melia mu a diepukâ zelieya kemomia sümia pejâke-
zhamia puo ba : a pukeshü dieu, süuthuo thelanhia puo
49 pejâtuo. Mhakekreilamonyü a athuo akinu pu par mo
zâ ; sirei a ketsekeshü Puo-u thuo abu kedipuo pushü
morâsuo shi mu die dipuo pie mia pechü shü morâsuo
50 shi kechükâ pie aki pushüwata zâ. Mu puo die khakeshü
süu kechachie kerheidie zâ kechü a situota zâ. Süla a
diepu ketuokâ Puo-u thuo pie a ki pukeshü kemhie a
putuoya zâ. Sita.

Jisua pethakeliekâ phi kekhrü geinu kekhrie cha pupie ukâ petha keshü

13 Sirâ kerakelienyiu mhâdzü Jisua kijü hau nunu Puo
u ki vâta ketuo puo bavüdâu tsâ vârta kechü silie ; mu

kijü hanu keba puo themiakâ khrie vâr zâ, mu sükâ
2 khrie zâvâ thela tsâ. Sirâ theva mhachü kebaki terhuo-
kesuo-ua Jisu tepie mia dzienu shünudi thedâpie Simon
3 nuou Iskariot Judas nou shüwata; mu *Jisua* Puo
mhapetekâ khapie puo dzienu shüwa keta, tsiu puo
4 Jihova kinu vâr mu Jihova ki vâ ketuo silie. Süla theva
mhakecüjü nunu sier puopfe lhewadi pfenyhinuoyâ puo
5 chüpie pulochie phapfülie. Sidi puoa dzü lapie seikhou
nu shülieli pethakeliekâ' phi khrüwa mu pfenyhinuo pie
6 puochie phapfükelie yâpie sü sü vâta. Sizâvâdi puo
Simon Pitor ki vâr. Süu sie puo ki, Niepuu, Nâ a phi
7 khrü tuo le? sita. Jisu lasie puo ki, A chü keba haha nâ
8 tsie simo; derei nâ hasia nu silie tuo; sita. Pitor sie
puo ki, N bu mhakipuorei a phi khrü lielhâ! sita. Jisu
lasie puo ki, A n khrü molirâ nâ a kitsatie n ya puorei
9 jü; sita. Simon Pitor sie puo ki, Niepuu, a phinia zâ
10 monyü a dzienia mu a tsü tei sa chie! sita. Jisu sie puo
ki, Themia dzürlukewamia puophinia sia kekreitsa khrü
mo reivi, puo mesa phre bazâ: sirâ niekâ mesa ba, derei
11 petekâ mo. Sita. Mhakekreilamonyü puo supuo puo
tepie mia dzienu shütie shi kechü si kechüla sishü; süla
puo sie. " Niekâ petekâ mesa phre mo," si.
12 Puo sidi ukâ phi khrü thewatse puopfe chüdzieliedi la
kebata, mu sie ukâ ki, Niekâ a niekâ gei chükeshüu siliete
13 mo? Niekâ aü Kepethau mu Niepuu üya: mu niekâ süu
14 putou zâ; a süu zâ kechüla. Sirâ a Niepuu mu Kepe-
thau zâdi niekâ phi khrüwa râ, niekâ rei huoniehuo phi
15 khrü zhü. Mhakekreilamonyü a niekâ gei chükeshü
mhie a niekâ burei sükemhie chünu kechüla thakiapuo
16 chüpie niekâ kia shüzâ. A niekâ ki putou shütuo,
Kituo-u puo niepumia ki zha mo: morei ketseshü kewau,
17 mia puo ketsekeshüu ki zha mo. Niekâ mha sükâ sidi
18 niekâ sükâ chüü zeya lirâ, niekâ ruokuothâ zâ. A niekâ
petekâ dze pumo: a suomia kedaliete shi, a sükâ siba.
Derei kethâleshü bu tseilie ketuola, "A niekhrüda
19 kechüu, phicha pie a tsie." Mha süu chükechü mhâdzü
tsieyawinu a pedzü niekâ ki pushütuo, mhakekreilamonyü
süu kechüki a süu zâ kechü niekâ bu pelelie ketuola.
20 A niekâ ki putou shütuo, Themia kehupuorei a puo
ketsekeshüu zekeliemia a zelieya; mu themia kehupuo-
rie a zekeliemia Ketsekeshüu rei zelieya. Sita.

JISU TEPIE MIA DZIENU SHÜKETUO-U SI MEYIE PARKETA

21 Jisu sikeshü sia puo nou kehoukeruo chüdi zhapu
chüdi sie, A niekâ ki putou shütuo, Niekâ miapuo a tepie
22 mia dzienu shütuo; sita. Puo supuo dze pu shi kechü
23 sitou modi pethakeliekâ sie huohuo zie mehâta. Jisua
puo khrie vâr kechü pethakeliekâ miapuo Jisu merür
24 mezetounu mizhü gei vakhrie pfüba. Süla Simon Pitor
dziezie puo kiadi sie puo ki, Puo supuo, dze pu be
25 shi pie hiekâ ki pushü chie; sishü. Puo Jisu merür
medetounu vakhriepfü reipradi sie Jisu ki, Niepuu, süu
26 supuo ga? sidi ketsâ. Sitse Jisu lasie, Puo la a nie-
khrüda hayâ petsepie puo tsü ketuo-u süusü puo zâ; sita.
Sidi puo niekhrüda süyâ pie seliedi chüpie Simon nuo
27 Iskariot Judas tsüshü. Sirâ puo niekhrüda süya liekelie
sia Satan puo nu leta. Sitse Jisu sie puo ki, Nâ chüke-
28 tuo-u chü mhalie chie; sita. Sirei puo kedipuola die
haupie süu ki pu shi kechü mizhü gei vakhriepfü kebakâ
29 miapuorei silie mota. Derei huomia Judas rakabou seya
kezhala Jisu puo ki, Ukâ thenyi nu mha semorâkesuokâ
khrüliechie, ishü, morei puo bu mhapie kejümia tsü
30 nushü nhia isita. Sirâ süu niekhrüda lieliêtse tuo kitia
mha prata: mu süsü thevata.

KILHA PESÂGEINU JISUA PETHAKELIEKÂ ZE KERÜCHÜ KECHÜ

31 Sirâ süu kitia pratatse Jisu sie, Tsie Themianuo-u
zayie chütatuoü bate, mu Jihova thuo puo geinu zayie
32 chüshü tuoübate. Sirâ Jihova puothuo puobu zayie
33 chülietuo, mu puo puobu zayie chü mhalietuo. Harie
nhichunuokâ, A zâpuo zie niekâ ze balielhâte. Niekâ
a pfütuo; derei a hadzü Judakâ ki, "Niekâ a kevânu
vârlie kenjü" isikeshü tuoi; sütuoi a niekâ ki pushü
34 zhü. Niekâ bu huoniehuo khrielie nu kechü a die
kesapuo kha niekâ kishü tuoü zhie; a niekâ khrie vâr
35 keshü tuoi niekâ rei huoniehuo khrielie chie. Niekâ,
huoniehuo khrielie râ, sügei sünu niekâ a siadzikâ ükechü
themia petekâ bu silietuo. Sita.
36 Simon Pitor sie puo ki, Niepuu, nâ kirapuo vâtatieya
ga? sita. Jisu lasie, Nâ tsie a kevâra a siamedzi
vârlie kenjü; derei hasia nâ a siamedzi vârlietuo; sita.

37 Pitar sie puo ki, Niepuu, a tsie kidi n siamedzi vâlie
38 kenjü ga ? A n la sia rei zâ tuo ! sita. Jisu lasie, Nâ a
la sia rei zâtuo le ? A n ki putou shütuo, Nâ a za
pumvüta se-i kemochie thevü khou lielhâ ; sita.

14 Niekâ nou kemezhieta suo : niekâ Jihova pele balie,
2 a pele rei balie. Apuo kinu themia ba baphi ; simoü
kechü siavie a niekâ ki pushüwata zâtuo weü ; mhake-
kreilamonyü a vâdi niekâ ba kesetuoü bata kechüla.
3 Sirâ a vâdi niekâ ba keselieta lirâ, a lavârdi niekâ ze a
4 ki vâtatuo ; sidi niekâ bu rei a kebara balietuo. Sirâ
5 niekâ a vaketuonu chau siba. Sita. Thoma sie puo ki,
Niepuu, Nâ kirapuo vâtieya shi hie simo ; hie kikidi cha
6 süu sibata ? sita. Jisu sie puo ki, A cha süu zâ, mu
kethâu, mu kerheirâu zâ : a geinu zâ kemosia miapuorei
7 Puo-u ki vârlieya mo. Niekâ a si lirâ, niekâ Apuo rei
sizâ tuoweü : tsieyawinu niekâ puo si bate mu puo ngu
8 reiliete. Sita. Filip sie puo ki, Niepuu, Puo-u pie hie
9 pengushü chie, silirâ hie nei tsei tatuo ; sita. Jisu sie
puo ki, A zha hachie niekâ ze tuota rei, Filip, nâ a siya
mo le ? Themia kehupuorei a kenguu Puo-u nguwata
zâ. Di sirâ nâ kidi, "Puo-u pie hie pengushüchie,"
10 isiya ga ? A Puo-u nu ba, mu Puo-u a nu ba kechü, nâ
süsü peleya mo ma ? A niekâ ki diepu tuo kezhakâ a
athuo a kinu putuo monyü Puo-u thuo a nu badi puo
11 mhathâkâ chütuoya. A Puo-u nu ba mu Puo-u a nu ba
kechü niekâ a pelelie chie : morei mhathâkâ rürbei la
12 zârei a pelelie chie. A niekâ ki putou shütuo, Themia
kehupuorei a pele kezhamia a mhachütuo kezhakâ puo-
rei chüzâtuo mu puo sükâ ki rei kezha chütuo ; a Puo-u ki
13 vâta tuoü zhü kechüla. Sirâ niekâ a za nunu mhake-
hupuorei cha râ, Puo-u bu Nuo-u geinu zayie chülie
14 ketuola athuo süu chüpie tsütuo. Niekâ a za nunu
mhakehupuorei cha râ, a thuo süu chüpie tsütuo.
15 Niekâ a khrieya râ, niekâ a die khakeshükâ zetuo.
16 Sirâ a Apuo-u ki cha' tuo, sitse puo kechachie niekâ
zetuolie ketuo niekâ nou chüpeluo ketuo kekreipuo
17 khashü niekâ tsütuo, *süusü* kethâ Ruopfüu kijü hau puo
zelie kenjü zâ kechüu zâ ; mhakekreilamonyü puo süu
nguya mo, morei sireiya mo kechüla. Niekawe puo siba,
mhakekreilamonyü puo niekâ zetuoya mu niekâ nu tuo

18 zâ tuo kechüla. A niekâ kha kemerür walielhâ; a niekâ
19 ki vâr tuo. Zha keduoyâ sia kijü hau a ngu sa mo
tatuo; derei niekâwe a ngu tuo; mhakekreilamonyü a
20 rheiba mu niekâ rei rheiba zâtuo kechüla. Sünhiasünu
niekâ a Puo u nu ba, mu niekâ a nu ba, mu a niekâ nu
21 ba kechü silietuo. Themia kehupuorei a diekhakeshükâ
nguliedi sükâ zeya kezhamia, sümia a khrie kezhamia
zâ: themia kehupuorei a khrie kezhamia ipuou khriepfü
tuo, sirâ a sümia khrietuo, mu athuo a rülipie sümia pesi
22 pengushü tuo. Sita. Juda (Iskariot kemo-u) sie puo
ki, Niepuu, nâ n thuo n rülipie kijü hau pesi pengu
monyü hie pesi pengushü tuoü kechü kidi sita ga? sita.
23 Jisu lasie puo ki, Themia kehupuorei a khrieya râ, puo a
die zetuo: sirâ Apuo sümia khrietuo, sidi hienia süu ki
24 vârdi süu ze batuo. Themia kehupuorei a khrieya
kemomia a diekâ zeya mo: sirâ niekâ rünyüya kezha dieu,
adie monyü a ketsekeshü Puo-u die zâ.
25 A niekâ ze bazâluo kechünu die hakâ pie niekâ ki
26 pushüwate ho. Derei thenou chüpeluo ketuo-u, Puo-u
a za nunu ketseshü ketuo Kemesa Ruopfüu, puothuo
mhapetekâ pupie niekâ kiadi a niekâ ki mhapukeshü
27 khekâ niekâ bu rükralietuo. A nouneu khapie niekâ ki
shütuo: a anouneu khapie niekâ tsütuo: kijü hau
khapie mia tsüya kezha tuoi a khapie niekâ tsütuoü zhü
mo. Niekâ nou kehoukeruo chüta suo, mu michie rei ta
28 suo. Niekâa a niekâ ki, "A tuota tuoü zhie," mu "A
niekâ ki vârtuo," isidi pukechü siliete. Niekâ a khrie-
tuoya lirâ, a Puo-u ki vâta tuoü zhü kechüla, niekâ
neilie zâ tie chiü; mhakekreilamonyü Puo-u a ki zhakuo
29 kechüla. Sirâ mha sükâ chü ketuoki niekâ bu pelelie
ketuola, sükâ kechü mhâdzü tsie a niekâ ki pushüwate.
30 A niekâ ze kerüchü saba ba lielhâte, mhakekreilamonyü
kijü hau kediu vârta tuoü zhü kechüla; sirâ puo a
31 kitsatie mhapuorei jü. Sirei kijü hau bu aa Puo-u khrieya
mu Puo-u die kha a ki keshü toukâ, a sükâ rürbei chüya
kezha zâ kechü silie ketuola, sieliedi ukâ hanunu tuota
khe!

KHRISTA NUNU LHOU KETHÂ CHÜ KECHÜ

15 A khuobebâ bâthâu zâ, mu Apuo-u liechieu zâ.
2 A geinu *kepar* puochâ kehupuorei puosi vülieya kemomia

puosümia sawaya: sirâ puochâ kehupuorei puosi vülieya
kezhamia, sümia bu puosi vükechü salie ketuola puo
3 sümia meza kemesa shüya. A pie niekâ ki pukeshü
4 dieu la niekâ tsiezei mesa bate. Niekâ a nu balie, sirâ a
niekâ nu *balie tuo.* Puochâa puobâu gei ba kemosia
puothuo puosi vülieya kemo tuoi niekâ rei a gei ba
5 kemosia rhesi vülie kenjü zâ. A khuobabâu zâ, niekâwe
puochâkâ zâ: themia kehupuorei a gei ba mu a puo gei
ba kezhamia, sümia usi vüphilieya: mhakekreilamonyü a
sa modi niekâ mhapuorei chülie kenjü zâ kechüla.
6 Themia kehupuorei a gei bamorâ, puochâ tuoi kelhou-
waya, sidi kitaya, sirâ mia sükâ rhe kenguliedi kelhoupie
7 minu shüwaya, sidi sükâ thewaya. Niekâ a nu ba mu
adiekâ niekâ nu ba lirâ, mha nie neikâ chaliechie, sitse
8 sükâ chüpie niekâ tsütuo Niekâ si vükralie kechü,
sügei sünu Apuo-u zayie chülietuo; sidi niekâ a siadzikâ
9 chülie tuo. Puo-u a khrie kevâr tuoi a rei niekâ khrie
10 vâr zâ: niekâ a niekâ kekhrienu baliechie. Niekâ a die
khakeshükâ zebarâ A Apuo-u diekhakeshükâ zedi puo a
khrie kechünu ba kevâr tuoi niekâ a niekâ khriekechünu
11 balie tuo. A kenei bu niekâ nu balie ketuo, mu niekâ
keneiu bu tseilie ketuo la adie hakâ pie niekâ ki pushü
12 ho. A niekâ khrie kevâr tuoi niekâ bu huoniehuo
13 khrielie nu kechü, haha a die zâ. Miapuorei puo khrie-
thâkâ la puo phou khakeshü, haha ki kekhrie kezha jü.
14 Niekâ a niekâ ki die khakeshükâ chüya lirâ niekâ a
15 khriethâkâ zâ. A chüsia niekâü kituokâ ülielhâte;
mhakekreilamonyü kituomia puo niepumia mhachüya
kezhakâ siya kemola. Sirei a niekâü khriethâkâ üte;
mhakekreila monyü a Apuo-u kinu sikelie khekâ a sükâ
16 pie niekâ pesipengu shüwa ketala. Niekâ a kedalie mo,
derei niekâ bu vadi niekâ si vülie mu niekâ si bu balie
ketuola a thuo niekâ kedalie mu niekâ bu a lie chükelie
zâ: niekâ bu a zanunu Puo-u ki mhakehupuo cha zâ
17 shierei puo rei bu süu pie niekâ tsülie ketuola. Niekâ
bu huoniehuo khrielie ketuola a die hakâ kha niekâ kishü
18 ho. Kijü hau niekâ mechü zâ shierei niekâ puo niekâ
19 mhâdzü a mechüta zâ kechü siliechie. Niekâ kijü haunu-
mia lirâ, kijü hau puothuo puo miakâ khrielie tie chüü:
derei niekâ kijü hau numia monyü a kijü hau nunu niekâ
20 kedalie kechüla, süla kijü hau niekâ mechüya. A hadzü

niekâ ki, "Kituomia puo niepumia ki zha mo" ikeshü dieu
rükraliechie. Ukâ a pese lirâ, ukâ nieka rei pesetuo; ukâ
21 adie ze lirâ, ukâ niekâ die rei zetuo. Sirei ukâa a ketseke-
shüu siya kemola aza la ukâ niekâ ki mhaha pete chütuo.
22 A vâr ukâ ki pushüwata kemosiawe ukâ phumathâr
tuota lielhâ weü: derei ukâ tsiewe ukâ kephuma keprülie
23 ketuo ba jüte. Themia kehuporei a mechüya kezhamia
24 Apuo-u rei mechüya. A ukâ dânunu miapuorei hadzü
chüshü kemo mhathâkâ chüshü kemo siawe ukâ phuma
thâr tuota lielhâ weü. Derei tsiewe ukâ arei mu Apuo-
25 urei kengu rürbei zâ monyü mechü rei sate. Derei
thiadzü ukâ zhâ mu, "Ukâ kemethuonu a mechüte"
26 isidi thupie ketuo dieu tseilie ketuola hiketa zâ. Sirei
a Puo-u kinu ketsepie niekâ kishü ketuo Thenou Chü-
peluo Ketuo-u, *puocha* Puo-u kinu kepar kethâ Ruopfüu,
27 kevârki puothuo a zhapu chüshütuo. Sirâ niekâ rei
tsenunu a zetuo ketala a zhapu chütuote.

Kemesa ruopfüu uchathau zâ.

16 A niekâ bu kekrütamo ketuola die hakâ niekâ ki
2 pushü ho. Mia kehoukikâ nunu niekâ whuoshütuo:
ntuo, mia niekâ dukhri ketuomia sü üse Jihova mhâdzünu
3 ruosuo kechüpuo mhie ükechü leketuo tei vârzhie. Sükâ
4 Puo-u mu a sa sikemola ukâ mha sükâ chütuo. Derei
sükâ teiu kevârki a sümhadzü niekâ ki pukeshükâ niekâ
bu sükâ rükralie ketuola, a niekâ ki die hakâ pushü ho.
Sirâ niekâ ze bazâ kechüla tsenunu die hakâ pie niekâ ki
5 pumo. Derei tsiewe a a ketsekeshüu ki vâta tuoü bate;
sirei niekâ miapuorei, "Nâ kirapuo vâtatieva ga?" isidi
6 a ketsâ bamo zâ. Siüderei a niekâ ki die hakâ pukeshü
7 la niekâ nou kemezhiephi bate. Siürei a niekâ ki diethâu
puzâ tuo: A tuoketawe niekâ dze kevi zâ; mhakekreila-
monyü a tuota molirâ Thenou-chü peluo-ketuo-u niekâ
ki vârlielhâ zâ; derei a tuota lirâ a puo ketsepie niekâ
8 ki shüzâtuo kechüla. Mu süuwe vâr râ, kephuma dze,
mu kemiathâ dze. mu mia pejâ ketuo dze thatoupie kijü
9 hau kiashü tuo. Kephuma dze süu, ukâ a pelekemo la;
10 kemiathâ dze süu, a Puo-u ki vâ ketuo mu niekâ a
11 ngusamotâ ketuola; mia pejâketuo dze süu, kijü hau
12 kediü pejâwa ketala zâ. A niekâ ki die kekra puketuo

13 bamo, derei niekâ tsie sükâ lekekraliellhâ. Sirei kethâ
Ruopfü süu vârkelieki puothuo niekâ chathapie kethâu
nu shü phrelietuo. Mhakekreilamonyü süu puothuo puo
kinu pumonyü puo mhakehupuorei sikeliekâ, puo sükâ se
puzâ tuo; mu tsiesia mha chüketuokâ puothuo pupie niekâ
14 kie zâtuo kechüla. Puo a bu zayie chütuo: mhakekreila-
monü puo a viekâ liepie niekâ pesipengu shüzâtuo kechüla.
15 Puo-u vie ketuokâ vâsü a vie zâ: süla, "Puo a vie liepie
16 niekâ pesipengu shüzâtuo" isikechü a pushü zâ. Chaba-
modi niekâ a ngumotatuo; sirâ lasie chabakemonu niekâ a
ngutuo. Sita. Sitse pethakeliekâ *huomia* kepudi sie,
17 Puo uki "Chabamodi niekâ a ngumotatuo; sirâ lasie
chabakemonu niekâ a ngutuo:" mu, "A Puo-u ki vâta
18 tuoü ba ketala" isikechüdiekâ diedipuo ga? Süla ukâsie,
"Chabamodi" idi puo pukeshü dieu diedipuo ga? sita.
19 Ukâ puo kepu cha simo! sita Jisua ukâ puo ki
ketsânyü keba siliedi pfo sie ukâ ki, Niekâ thuo niekâ
dânunu, "Chabamodi niekâ a ngumotatuo; sirâ lasie
chabakemonu niekâ a ngutuo," a sikeshü diekâ dze kepu
20 tuo ma? A niekâ ki putou shütuo, niekâ kra mu niekâ
nousuophi tuo, derei kijü hauwe puonei phituo: niekâ
niekânou kemezhiephi tuo, derei niekâ nouzhie rüdilavâ
21 nie neitatuo. Thenumia nuonuo vachüchükelieki puo-
tei tsâvârta kechüla puonou kemezhiephi bataya: derei
puo nuopenuolie keta siawe miapuo penuopie kijü hanu
shülie keta puo kenei la puo puo mezhiekâ rukramotaya.
22 Süsütuoi niekâ rei tsiewe niekâ noukemezhie ba: derei
a niekâ ngulatuo, süki niekâ nou niekâ neiphituo, mu
23 miapuorei niekâ kinu nie kenei süu sese taliellhâ. Sirâ
sünhiawe niekâ aki mhapuorei ketsâliellhâ. A niekâ ki
putou shütuo, Niekâ Puo-u ki mhakehupuorei cha râ,
24 puo a za nunu mha süu khapie niekâ tsüshü tuo. Niekâ
vâr tsie ha ketsâ a za nunu mhapuorei chamo zâluo.
Niekâ kenei bu tseilie ketuola chachie, sitse niekâ
ngulietuo.
25 A die hakâ niekâ ki die kesou pu ho. Puoteipuo
vârta zhie, sükisü a die kesou pumonyü niekâ ki Puo-u
26 dze pukemechietsuo shütuo. Sünhia niekâ a za nunu
mha chatuo. Sirâ a niekâ la Puo-u ki cha tuo, süu a
27 niekâ ki pu bamo; Puo-u puothuo niekâ khrieya zâ
kechüla. Mhakekreilamonyü niekâ a khrievâr zâ, mu

28 a Puo-u kinu par zâ kechü pele vâr kechüla. A Puo-u
kinu pardi kijü hanu vâr zâ: lasie a kijü hau khawadi
29 Puo-u ki vâta tuoü bate. Sita. Puo siadzikâ sie, Harie,
nâ tsiewe die kesou pumodi diepu kemechie tsuo shü-
30 zhüte. Tsiewe hie, nâ mhapetekâ siya kechü mu
miapuorei n ki mha ketsâmo rei nâ sibazâ kechü si bate.
Süusüla hie nâ Jihova kinu par zâ kechü pele bata zâ.
31 Sita. Jisu lasie ukâ ki, Niekâ tsiewe pele bate le?
32 Harie, puoteipuo vâr zhie; u, vârbâte; sükisü niekâ
nie thetsera chüre tadi a khapie abu arürbei tatuo: sirei
33 Puo-u a zetuo zâ kechüla a rürbeita lielhâ. Niekâ bu
a geinu nouneu ngulie ketuola a niekâ ki die hakâ pushü
ho. Niekâ kijü hanu kemezhie zâtuo: derei nie dzüzie-
lie; a kijü hau ki kuoliete.

Jisu' kecha

17 Jisu die hakâ pushüdi tâsie teigei mehâdi pukechü
hamhie: Apuo, bavüdâu sü vârte; Nuo-u n bu zayie
2 chülie ketuola nâ n Nuo-u za chü kemeyie shüchie. Nâ
hadzü puo bu kechachie kerhei khapie nâ pie puodzienu
shüwaketa khekâ tsüketuola puochü chükepfü shüükâ
3 mhâ kekuo kha puo tsükeshü tuoi *shüchie*. Sirâ ukâ bu
puo rürbei sia kethâ kejü Jihova mu nâ puo ketsekeshü
4 Jisu Khrista sikelie süusü kechachie kerhei zâ. Nâ abu
chünudi kha atsükeshü mhathâ süu chütseiwadi kijü
5 haunu a n za chükemeyie shüwata zâ. Sirâ, Apuo, kijü
hau chükelie mhâdzü a n ze zayie chüketuo-u pie nâ tsie
6 abu n ze zayie chüliechie. Nâ kijü hau nunu themia
kha adzienu shüwa ketakâ ki a n zapie pukemeyie shü-
wata zâ. Sükâ n vie zâ: mu nâ nthuo sükâ pie a tsüshü
7 zâ; sirâ ukâ n die ze vâr tsâ zâ. Sirâ nâ kha a tsü
8 keshü khekâ n kinu par zâ kechü ukâ tsiewe sibate. Mu
nâ die pu a pese keshükâ a sükâ khapie ukâ dzienu
shüwate; mu ukâa sükâ nguliedi a n kinu vâr kethâ zâ
9 kechü sibate, Sirâ ukâ nâ a ketse shüzâ kechü pelete. A
sükâ la chaya: a kijü hau la monyü, nâ khapie a tsüshü
10 kewakâ la chaya, sükâ n vie zâ kechüla. Sirâ a viekâ
pete n vie zâ, mu n vie rei a vie zâ: mu a sükâ geinu
11 zayie chübata zâ. Sirei a kijü hanu başa lielhâte, mu
hakâwe kijü hanu batuo, mu awe n ki vârtatuo. Keme-

sa Puo-u, nâ kha a tsükeshükâ, sükâ bu avu tuoi puo
chülie ketuola nâ n za nunu sükâ rüguo zetuolie chie.
12 A ukâ ze ketuo chie a n za nunu nâ kha a tsükeshü-
kâ rüguozetuo tsâlie zâ: mu a ukâ pfetuo tsâzâ; sirâ
kethâleshü die bu tseilie ketuola kaketau nuo-u sia ukâ
13 miapuorei kata mo. Derei a tsiewe n ki vârta tuoü
bate; mu ukâ bu ukânou nu aneiu sü tsei balie ketuola
14 a kijü hanu kebanu die hakâpie kepu zâ. A n die khapie
ukâ dzienu shü; mu a kijü hau nunu par kemo tuoi ukâ
15 rei kijü haunu mia kemola kijü hau ukâ rütsete. A n
bu kijü hanunu ukâ chüwanu monyü n bu kerüzhüu la
16 ukâ rüvuo zetuolie nudi chaya. A kijü haunu mia kemo
17 tuoi ukâ rei kijü haunu mia mo. Nâ kethâu nunu ukâ
18 chükemesalie: n diea kethâu zâ. Nâ a ketsepie kijü
hanu keshü tuoi süsütuoi arei ukâ ketsepie kijü haunu
19 shüwateho. Sirâ ukâ burei kethâu nunu ukâ chükemesalie
20 ketuola ukâ la a athuo a chükemesa setuo zâ. A hakâ la
rürbei zâmonyü ukâ die nunu a pelelie ketuokâ la rei cha-
21 ya. Mhakekreilamonyü ukâ petekâ bu puo chülie ketuola.
Sidi Apuo, nâ a ketseshü zâ kechü kijü hau bu pelelie
ketuola, nâ a nu ba mu a n nu keba tuoi ukâ burei avu
22 nu baliechie. Sirâ avu puo zâ kechü tuoi ukâ bu rei
puo chülie ketuola arei nâ khashü a ketsü zayieu khapie
23 ukâ tsüshüwate ho. *Süu puocha* ukâ bu puo chütseilie
ketuo, mu kijü hau bu nâ a ketseshü zâ kechü mu nâ a
khrie kevâr tuoi ukâ rei khrie vâr zâ kechü silie ketuo
24 la, a ukâ nu *ba* mu nâ a nu *ba* zâ. Apuo, ukâ bu nâ
kha a tsü keshü aza zayieu ngulie ketuola nâ kha a tsü
keshükâ burei a kebanu aze balie ketuo a medâ zâ:
mhakekreilamonyü kijü hau chükelie mhâdzü nâ a khrie
25 vârzâ kechüla. Harie kemiathâ Puo-u, kijüu n simote,
derei awe n si; mu hakâhawe nâ a ketseshü kechü si.
26 A n zapie ukâ pesipengu shüwate, mu süupie pesipengu
shüzâtho; mhakekreilamonyü nâ se a khrie vârkechü
kekhrie süu bu ukâ nu balie, mu abu ukâ nu balie ketuola.

Jisu tekelie, mu puo ze ana mu Kaifa unia mhâdzünu kevâ. Pitor puo dze pumvüketa

18 Jisu die sükâ pushü kewa sia puo puo siadzikâ ze
Kidron rür khie lutsatie tezie tsapuo kezhünu vâ, sünu

2 puo rei mu puo siadzikâ rei le. Sirâ puo tepie miadzie-
nu keshü Judas rei thechü süu si; mhakekreilamonyü
3 Jisu puo siadzikâ ze tsiemelie sünu vâvâ kechüla. Sirâ
Judas süu chüpaihi krâu sizâmonyü phichükezhakâ mu
Farisikâ kinu chaliekâ nguliedi laltin mu mitu mu se
4 terhrüperhie kezha nyakâ se sünu vâr. Süki Jisu puo
geinu mha chüketuokâ si phredi tuopraüi sie ukâ ki,
5 Niekâ supuo pfüya ga? sita. Ukâ sie puo ki, Nazaret
Jisu zâ; sita. Jisu sie ukâ ki, A *süü* zâ; sita. Sükisü puo
6 tepie miadzienu keshü Judas rei sükâ zetha. Sirâ Jisu
ukâ ki, A *süu* zâ, ikeshüki ukâ tsiesia tsu kijü zhüta.
7 Sitse puo lasie ukâ ki, Niekâ supuo pfüya ga? isidi
8 ketsâ. Ru ukâ sie, Nazaret Jisu zâ; sita. Jisu lasie,
A nnyhü niekâ ki, "A *süu* zâ," isishüzâ; sirâ niekâ a
9 pfüya lirâ, hakâha bu tuota *peria* chie; sita. Süu mha-
kekreilamonyü puo hamhâdzü "Nâ kha a tsü keshükâ,
a sükâ miapuorei pejüwa mozâ," isikeshüdieu bu tseilie
10 ketuola. Sirâ Simon Pitor zhiechapuo setuoru, shüzou-
liedi pie phichükezha thâu kituou duru puonyie
11 puozatsa takreiwata. Mu kituo süu za Malka. Sitse
Jisu sie Pitor üse, Zhiechau khalapie puozhiesha nu
shüwachie: Puo-u tehie kha a tsü keshüu, a süu kria
zhü mo ma? sita.
12 Süsia chüpaihi krâu mu sükâ mhâ kezhau sirâ Judamia
13 chaliekâ Jisu tepie mhapie puo *dzie* phalie; sidi puo ze
Ana ki vâ ria, süu süchienu phichükezhathâ chükeba
14 Kaifa nuo meiu kechüla. Sirâ Kaifa süu hadzü Judakâ
ze kedâvadi themiakâ la miapuo siaketawe vikuotuoü
keshüu zâ.
15 Sükisü Simon Pitor Jisu sia medzituo, mu pethakelie
kekreipuo rei satuo. Sirâ pethakelie süu phichükezha-
thâu ze kemiasi kechüla Jisu ze phichükezhathâu
16 kitiazhanu leta; derei Pitorwe chazou chare nu tha.
Süla phichükezha thâu ze kesi kechü pethakelie kekreiu
chazou pardi chare kepfepfü ki pudi Pitor ze leta.
17 Sükisü chare pfeketha thenusüpfü sie Pitor ki, Nâ rei
themia hau siadzimia zâ monyü? sita. Puo sie, Awe
18 mo zâ; sita. Sükisü mia kituokâ mu chaliekâ tei meku
kechüla mizhü pie michüliedi peguo tha; sirâ Pitor rei
sükâ ze mi peguo tha.
19 Sükisü phichükezhathâu Jisu ki puo siadzikâ mu puo

20 mia kepetha dzü ketsâ. Jisu sie puo ki, A kijüu ki pu
kemeyiemeluo shüwata zâ; a Judamia pete vâ kenguya
kezha kehoukikâ nu mu kerüsuokiu nu rei mia petha
21 vârtsâ zâ; mu kerüshüra nu a mhapuorei pumo. Kidi a
ketsâya ga? a mia ki kedipuo pushü shi, *a p/e* kesikâ
22 kinu ketsâliechie: harie, sükâ a diepukâ siba. Sirâ puo die
sükâ puthütse sü khieki ketha chaliekâ miapuo dziezhü
shüpie, Jisu vüdi sie, Nâ phichükezhathâu ki ha kemhie
23 putuo le? sita. Jisu lasie puo ki, A die kesuo pushü
râ, die kesuo süu zhapu khashüchie; derei *adie* puotou
24 lirâ, nâ kiüdi a vüya ga? sita. Süsia Ana puo dzie
phapie sizâdi puo ketsepie phichükezhathâu Kaifa ki
shüwa.
25 Sükisü Simon mi peguotha. Sitse ukâ sie puo ki, Nâ
rei puo siadzikâ *miapuo* zâ monyü? sita. Puo
26 pumvüdi sie, Awe mo, zâ; sita. Phichükezhathâu
kituokâ miapuo, *puocha* Pitor puonyie du kelhoukewau
nuoseyiemiapuo, sie, Nâ tezienu puo ze ketuo a n ngu
27 mo ma? sita. Sitse Pitor pumvü lata: sirâ sitsemetha
thevü khouta.

JISU ZEVÂ PILAT MHÂDZÜNUNU KETSÂ KECHÜ, MU PUO KEJÂ JÜ ZÂ KECHÜ SIKELIE; PUO DUKHRIWANUDI HUKUM KHASHÜKEWA.

28 Süsia ukâ Kaifa ki nunu Jisu ze mechübouu nu leta:
mu süki khiserüna zâluo; sirei ukâ kelakelienyi kuonuou
chü kenyüla ukâ perhukewa preidi ukâzâwe mechübouu
29 nu lemota. Süla Pilat ukâ ki pradi sie, Niekâ themia
30 hau gei kedipuo kenya vár ga? sita. Ukâ lasie puo ki,
Themia hauha mha kesuo kechümia molirâ hie puo tepie
31 n dzienu shü, lielhâ zâ; sita. Sitse Pilat sie ukâ ki,
Niekâ thuo puo ze vâdi niethuo niezhâ nunu puo ketsâ
chie; sita. Judakâ sie puo ki, Hie miapuorei biekhri
32 kechü hie zhâ mo; sita. Jisu kedipuo se chü sia morâ-
suo shi kechü dze puo thuo pukeshü dieu tseilie ketuola
hiketazâ.
33 Sitse Pilat la mechübou nu ledi Jisu kiedi sie puo ki,
34 Nâ Judakâ kediu ma? sita. Jisu lasie, Nâ n thuo hau
putha mo miakekreimia adzeha pie n ki pushü ga? sita.
35 Pilat lasie, A Judamia puo ma? N thuo n themiamia

mu phichükezhakâ thuo n tepie a dzienu keshü zâ. Nâ
36 kedipuo chüwata ga? sita. Jisu lasie, A kediwe kijü
hau *kedi* mo: a kedi kijü hau *kedi* lirâ, mia bu a tepie
Judamia ki shü molie ketuola a kituokâ mia ze keperhie-
37 lie zâ tiechiü: derei a kedi hanu *kedi* mo zâ; sita. Süla
Pilat sie puo ki, Sirâ nâ kedimia ma? sita. Jisu lasie,
N zâ, a kedimia zâ. A penuokelie mu a kijü hanu
vârkechü mhakekreilamonyü abu kethâu zhapu chüke-
tuola zâ. Kethâu kitsatie ketha khekâ a pfe rünyüya;
38 sita. Pilat sie puo ki, Kethâusü kedipuo ga?
Sirâ puo die pukeshü sia puo la Judakâ ki pradi sie
39 ukâ ki, Awe puo gei kejâ puorei ngulie mozâ. Derei
kelakelienyiu nu abu miapuo khashü niekâ ketsü niezhâ
beru; süla niekâ abu Judakâ kediu khapie niekâ ketsü
40 niekâ medâ mo kiga? sita. Sitse ukâ shiekhoui ladi
sie. Themia hau monyü Baraba zâtuo! sita. Sirei
Baraba süu miavie sekechümia puo zâ.

19 Süsia Pilat Jisu zevâdi puo vü. Sirâ chüpaihikâ
zohu kechie pie keditsüre chüliedi pie puo tsüre shü, mu
3 pfemeriemege kechü pie puobu dzielie Süsia ukâ puo
ki vârdi sie, Judakâ kediu, nâ kuokelieu chüliechie!
4 sishüdi ukâ udziezhü shüpie puo vü. Süsia Pilat lapradi
ukâ ki. Harie, a puo gei kejâ puorei ngulie mo zâ kechü
niekâ bu silie ketuola a puo ze niekâ ki par tuoü zhü
5 ho; sita. Sitse Jisu zohu keditsüre pfü mu pfemeriemege
kechü dziedi par. Sitse *Pilat* sie ukâ ki, Themiau sü,
6 harie! sita. Süla phichükezhakâ mu chaliekâ puo ngu-
shütse shiekhouidi sie, Puo pie krus geinu gouwaliechie,
gouwaliechie! sita. Pilat sie ukâ ki, Niekâ thuo puo
ze vâ puo pie krus geinu gouwaliechie: azâwe puo gei
7 kejâpuorei ngulie mo zâ; sita. Judakâ lasie puo ki,
Hie thezhâpuo ba, mu puo thezhâ süu se chüta zhü;
mhakekreilamonyü puo puothuo puo üse Jihova Nuo-u
8 chü ketala; sita. Süla Pilat die süu silietse michie phi
9 sata; sidi puo mechübouu nu laledi Jisu ki, Nâ kirapuo-
nu vâr ga? sita. Derei Jisu puo ki mhapuorei pula
10 mota. Süla Pilat sie puo ki, Nâ a ki mha pumo zâ tuoü
ma? a n khashüwa ketuo kekuo rei mu n pie krus gei-
nu gouwa ketuo kekuo rei kebu nâ si tha mo zâ ma?
11 sita. Jisu lasie puo ki, Pesâgeinu kha n tsü kemowe nâ

i kekuo puorei balielhe chiü: süla a tepie n dzienu
12 kehüu kephur rekuote; sita. Sitse Pilat puo
khashüwa ketuo pfüsie: derei Judakâ shiekhouidi sie,
Nâ themia hau khashükewa sia, nâ Kaisar khriethâmia
mo zâ: themia kehupuorei puothuo puo üse kedimia üya
13 kezhamia Kaisar ngukemvü die puya zâ; sita. Süla
Pilat süu, die sükâ silietse Jisu ze pardi thechüpuo puo
za Tsiepie, derei Ibri dienu Gabatha, üsiya kezha kenya
14 kechü·kezha ba gei balie. Sükisü kelakelienyi kesekechü
teitsâta: khinhialuo mesekita. Sitse puo Judakâ ki,
15 Harie, niekâ kediu sü! sita. Süla ukâ shiekhouidi sie,
Puobu bahie, puobu bahie! puo pie krus geinu gouwa-
lie! sita. Pilat sie ukâ ki, Abu niekâ kediu pie krus
geinu gouwanu ma? sita. Phichükezhakâ lasie, Kaisar
16 sia hiewe hie kedi jü; sita. Süla puo sitse ukâ bu puo
pie krus geinu gouwanudi khapie ukâ dzienu shüwata.

Jisu pie krus gei kegou

17 Süla ukâ Jisu ze vâta: sükisü puo puothuo puo krus
toupie thechüpuo puoza tsütsâru ükechü, Ibri dienu
18 Golgatha ükechüu nu vâta. Ukâ sünunu puo pie krus
geinu gou, sirâ Jisu bu metsuodi puo tsei lutsahatsa
19 miapuo puo idi miakenia pie puo sa gou. Süki Pilat theza
puorei thupie krus gei shü. Sirâ sügei thukeshü hamhie:
20 *Nazaret Jisu, Judakâ Kediu.* Sirâ theza süu Ibri dienu
mu Rom dienu mu Grik die nunu rei thu; mu Jisu pie
krus geinu kegou chü rüua nadiu kepenuoki kechüla
21 Judamia kekra süu phrü. Süla Judamia phichükezhakâ
sie Pilat ki, Judakâ kediu, isikechü thuhieü, puo puothuo,
"A Judakâ kediu zâ isiya kechü" thushüchie; sita.
22 Pilat lasie, A thushükewau sü thushüwate; sita.
23 Sirâ chüpaihikâ, ukâ Jisu pie krus geinu gou kewa sia
puopfe puoneikâ chü kezapie za dia chüliedi chüpaihimia
puo bu za puopuo lielie; mu puo boulie rei sümhielie.
Puo boulia zawe puo terhrü jü puo mhâ nu dâ tsu puo
24 phi tsâ. Sula ukâ kepudi sie, Ukâ hau rhawa hieü, supuo
vielie tie shiü pie chithi khelipfü chü khe! sita. Süusü
mhakekreilamonyü Kethâleshü nu,
Ukâ thuo ukâ dânunu a pfeneikâ kezaliete,
Mu ukâ aboulia pie chithi khelipfü chüliete, isipie

25 ketuo dieu tseilie ketuola zâ. Chüpaihikâ zâwe süka
chü. Derei Jisu krus khieki puo zuo mu puo zuonuo
siazepfü, Klopa kimia Maria, mu Magdalin Maria rei tha.
26 Süki Jisu, puozuo mu puoa puo khrie kevâr pethakelieu
sü khieki ketha nguliedi puo sie puo zuo üse, Thenupfü
27 n nuo-u sü chügei! Süsia puo sie pethakelieu rei üse,
N zuo sü chügei! sita. Sirâ süsia pethakelie süu puo
ze vâ puothuo puo *kinunu* theke bata.
28 Süsia Jisu mhapetekâ chütseikewa silieli, Kethâleshü
29 die bu tseilie ketuola sie, A terhrüte, sita. Sünusü
mhaboupuo kekhrâdzü pie tsupie ba; sirâ ukâ hisob
seipfüpuo geinu spünj pie kekhrâdzünu petseliedi pievâ
30 puo tianu shü. Sitse Jisu kekhrâdzü süu krialietse sie,
Tseite, isishüdi puo tsünge tsudi puo ruopfü khashü-
wata.

Jisu pievâ kekhru

31 Sirâ Judakâ sünhia Mhakesekechü teisâ kechüla kerlei-
zhanhia themâkâ bu krus gei zha molie ketuola sükâ pie-
wa tuo üdi Pilat ki sükâ phi dutse tuoüdi cha; kerleizha
32 sünhiasü teisâzha kezhapuo zâ kechüla. Sidi chupaihikâ
vârdi pie Jisu sa krus geinu goupie kezha theriau mu
33 kekreiu phi dutsewa. Derei ukâ Jisu ki kevârki puo sia
34 zhata kechü nguliedi ukâ puophi dutse mota: siüderei
chüpaihikâ miapuo puongou pie Jisu sachünu zeshü, mu
35 sitsomethe thezia mu dzü krupar. Sirâsü kenguupuothuo
zhapu chüshü, mu puo zhapudie kethâzâ; mu puo kethâ
puzâ kechü puothuo si zâ; mhakekreilamonyü niekâ burei
36 pelelie ketuola. Sirâ Kethâleshü nu, Puo ru puorei dutsewa
lielhâzâ, isipie ketuodieu bu tseilie ketuola mhahakâ chüke-
37 lie zâ. Sizâmonyü Kethâleshü nu diekekreipuo, Ukâa
ukâthuo *rüngou pie* puo zekewau mehâ zâtuo, isipie zhü.
38 Süsia Arimathia mia, Josef, Jisu mâ pieta tuoüdi
Pilat ki cha; *Josef* süusü Jisu siadzimiapuo, derei Judakâ
keprei la pekhre tuoya; sirâ Pilat hukum khashü. Süla
39 puo vârdi Jisu mâ pielie. Süsisü sümhâdzü theva ze
Jisu ki kevâr-u Nikodema rei mur mu aloe pfü kesa
40 kerei kechü shier hiepengou pievâr. Sidi unia Jisu mâ
pie Judamia mia kekhru zhâ tuoi mhakekethengu pfü pie
41 sadi linenpfü pfüpie kezilie. Sirâ Jisu pie krus geinu
kegou chünu tezietsapuo zhü; mu tezie sünu mhakipuo-

rei themia pie hüchie kemo mekhru kesapuo zhü.
42 Sirâ sünhia Judâ mia mhakese kechü teisâ rei la mu
mekhru süu petsekemo rei la unia Jisu pie sünu pezhü-
wata.

Jisu rheilasie keta

20 Sirâ kerüleizha theria nhia teizei ketuonu Magdalin
Maria khiserüna tuose mekhru nu vâr ru mekou nunu
2 ketsieuke ukewa ngulie. Süla puo ta se Simon Pitor mu
Jisu puo khrie kevâr pethakelie kekreiu unia ki vârdi
sünia ki, Miasü mekhru nunu Niepuu toupiete mu hiekâ
mia puo pievâ kirapuo zhüwate shi kechü rei simote!
3 sita. Sitse Pitor mu pethakelie kekreiu unia tuose
4 mekhrutsatiesü vâta. Sükisü unia keze tavâ zhüru
pethakelie kekrei süu Pitor mhâdzütadi ria vâ mekhru
5 tsâlie. Sidi süu noukezâle puonu mehâshüru linen pfekâ
6 zhüdi ngulie; sirei puo tuo puonu lemota. Süsia Simon
Pitor rei puo sianu vârdi tuo mekou nu ledi, puo rei linen
7 pfekâ kezhü ngulie. Sizâmonyü puo tsü kedze pfenyhi-
nuoyâ rei, linen pfe kekreikâ sa zhümodi, rüzi vâ
8 mhatsapuo krei zhüta. Süze mekhru nu riakevâr petha-
9 kelie kekreiu reile ngudi pelelie. Mhakekreilamonyü ukâa
puo kesiakâ dânunu *rheila sielie* morâsuo zâkechü kethâ-
10 leshü dieu silie mozâluo kechüla. Süsia pethakelie sünia
tuola unia thuo unia kinu vâta.

Magdalin maria Jisu rheilasie keta ngukelie

11 Derei Mariawe chazou mekhru khieki thadi kratha;
sidi puo kra chakhra noukele mekou nu mehâshüru:
12 süpfü mia Jisu pie zhükechü chü puo tsütsatie puo
mu puo phitsatie puo idi teigei dieliemia mia kenia pfe kra-
13 puoi kechü dziedi ba ngulie. Sünia puo ki, Thenupfü, nâ
kidi kratuo ga? sita. Puo unia ki, Mia a Niepuu toupiete,
mu mia puo pievâ kirapuo zhüwate shi, a sü sikemo lalie;
14 sita. Puo sishüdi rei puo siatsa vapratse Jisu thadi
15 ngulie, derei süu üse Jisu ükechü silie mota. Jisu sie
puo ki, Thenupfü, nâ kidi kratuo ga? nâ supuo pfütuo
ga? sita. Puo süu üse tezie kepfeu zâ thenyüsiedi sie
puo ki, Kezhau, nâ hanunu puo toupiete, lirâ, nâ puo pie
vâ kirapuo zhüwate shiü a ki pushüchie; sirâ athuo puo

16 pie vâtatuo; sita. Jisu sie puo ki, Maria, sishü. Puo
reipradi sie Ibri die nunu puo ki, Raboni! puonhia Kepe-
17 thau! sishü. Jisu sie puo ki, Nâ a bie hie chie; a tsie-
rei a Puo ki sie mo zâluo mu. * Sikechüu monyü nâ a
siazekâ ki vâdi ukâ ki, A a Puo-u, sizâmonyü niekâ Puo-u
rei, mu a Jihova, sizâmonyü niekâ Jihova rei zâ kechüu
18 ki khâta tieya, isishüchie; sita. Magdalin Maria vâdi
pethakeliekâ ki, A Niepuu nguwe, ikechü mu puo puo-
thuo puo ki die hakâ push'ü zâ ükechü pushü.

JISUA PUOTHUO VÂ PETHAKELIE KER-KÂ MU THOMA REI SA PENGUKESHÜ

19 Sirâ sünhia puocha kerleizha theriathâ nhia thevatiaki
pethakeliekâa Judamia keprei la ukâ keba bounu kikha-
kâ khapfü kebaki Jisu vâr ukâ dânu thaliedi sie ukâ ki,
20 Niekâ keviu chülie! sita. Sirâ puo, ukâ ki die süu
kepuki, puo puodzienia mu puo sâchü rei sapie ukâ
kiashü. Sitse pethakeliekâ Niepuu ngukelie la ukâ
21 neiphita. Süla Jisu lasie ukâ ki, Niekâ keviu chülie
chie! A Puo a ketse keshü tuoi arei sütuoi niekâ
22 ketseshü ho! sita. Sirâ puo die süu pukeshü sia puo
hapie ukâ gei shüdi sie ukâ ki, Niekâ Kemesa Ruopfüu
23 lieliechie: niekâ mia kejâ vakeshükâ sükâ valie zâtuo;
niekâ mia kejâ vashümo batarâ, sükâ valiemo batatuo;
sita.
24 Derei Jisu ukâ ki kevâr ki Thoma, mia puo üse Didu-
25 ma üya kezha pethakeliekâ miapuo ukâ ze bamo. Süla
pethakeliekâ puo ki, Hiekâ Niepuu nguwe! isishü. Sirei
puo sie ukâ ki, A athuo puo dzienia nu thezhü pfü
nguzâdi adziekinuopie thezhüpfü nu shü, mu athuo
adziepie puo sâchünu shüzâ kemosia peleliel hâ zâ; sita.
26 Sirâ zha thetha sia ki puoa pethakeliekâ kinu ba mu
Thoma ukâ sa idi ki khapfü labaru, Jisu vâr ukâ dânu
27 thaliedi sie, Niekâ keviu chüliechie. Sidi puo Thoma ki,
Nâ n dziekinuo chapie phirdi nthuo adzie nia mehâlie-
chie; sizamonyü n dzie chapie phirdi pie a sâchünu shü-
28 chie: sidi pelekemo chütâ hiedi pelezâlie chie! sita. Tho-
29 ma sie puo ki, A Niepuu, mu a Jihova! sita. Jisu sie puo
ki, Nâwe a ngu kelie la pelekelie zâ: ngumozâdi peleketa-
kâwe ruokuothâ zâ; sita.

Leshü hau kethuu dié mu puo medâ

30 Sirâ Jisua pethakeliekâ kengukinu leshü hau nu thu-
31 shü mo keta ungâ zasi kekrei kekra rei chüsashü. Derei
die hakâ thupie tuo kelie mhakekreilamonyü niekâ bu
Jisua Jihova Nuo-u Khristau zâ kechü pelelie, mu
peleliedi niekâ bu puo za nunu kerhei ngulie ketuola zâ.

Jisu Galil dzükezha khie kinu pethakeliekâ huomia pengukeshü

21 Süsia Jisu Tiberia dzükezha khiekinu puothuo puo
khapie pethakeliekâ pengulashü; mu puo ukâ pengu-
2 keshü hamhie: Süki Simon Pitor mu Diduma üyakezhau
Thoma mu Galil Kanau Nathanael mu Zebedi nuonia
mu puo siadzikâ dânu kekreimia mia kenia rei sa keze tuo.
3 Simon Pitor sie ukâ ki, Awe tsu khuo tetuo, sisie. Ukâ
sie puo ki, Hie rei n ze tsutuo, sita. Ukâ tsu pradi
roupuonu lelie ru, sü zhü ukâ mhapuorei ngulie mota.
4 Derei teisâ pipar kezhüki Jisu vâ kesâ nu thalie. Sirei
5 pethakeliekâ süu üse Jisu ükechü siliemota. Süla Jisu
sie ukâ ki, Anuonuokâ, niekâ kechücha huo pfütuo ma?
6 sita. Ukâ sie puo ki, Mo, sita. Sitse puo sie ukâ ki, Niekâ
jal kelhoupie rou tsei thezatsatie shüchie, sirâ niekâ mha
ngulietuo; sishü. Süla ukâ kelhoushüru süuvawe ukâ
7 khuo krathâr ketala teshü liełhâta. Sükisü Jisu puo khrie
kevâr pethakelieu sie Pitor ki, Hauha Niepuu zâ; sita.
Sirâ Simon Pitor süu Jisu zâ ükechü silietse puo methuo
tuo kechüla puo boulia chü boulielie di prou dzükezhanu
8 leta. Derei pethakelie kekreikâ khuo tsupfü ketuo jal-u
merhashüse rou kechüu nu leta; ukâ kesâ nunu thu kria
9 kenia zie ba tuomiaru; Sidi ukâ par kesânu tsâlietse
mizhü pie mi kechü mu sügei khuo mu niekhrüda kezhü
10 ngulie. Jisu sie ukâ ki, Niekâ tsienu khuo tekeliekâ nunu
11 sevâro thia, sita. Sitse Simon Pitor pfüdi khuo kria mu
hiepengoua se bu tsupfü ketuo jal-u teshü kesânu parlie:
12 sirâ süthede tuorei jal-u rürhata mota. Jisu sie ukâ ki,
Niekâ vârdi mhachükechie; sita. Sirei pethakeliekâ süuü
Niepuu zâ ükechü siketala, Nâ supuoga? isidi puo dze
13 ketsâ nreita. Jisu vârdi niekhrüdau chüpielie, sidi kha ukâ
14 tsüshü; sirâ khuo rei pie si shü. Jisua kesiakâ dânunu
rheikelie-sia pethakeliekâ bu puo kengu hauha va seu.

Jisua Pitor ki Mhaketsâdi Mhapukeshü

15 Sidi ukâ mhachülietatse Jisu sie Simon Pitor ki, Jona
nuo Simon, nâ hakâ ki a khriekuoya mo? sita. Pitor
sie puo ki, Nzâ Niepuu, a n khrieya kechü nâ nthuo siya
tuo; sita. Jisu sie puo ki, Nâ a kuokâ vachülicchie; sita.
16 Jisu lasie vakeniau puo ki, Jona nuo Simon, nâ a
khrieya mo? sita. Pitor sie puo ki, Nzâ, Niepuu, a n
khrieya kechü nâ nthuo siya tuo; sita. Jisu sie puo ki,
17 Nâ a kuokâ thekeliechie; sita. Jisu va seuva puo ki,
Jona nuo Simon, nâ a khrieya mo? sita. Pitor Jisu puo ki
va se, "Nâ a khriey mo a khrieya mo?" ikechü pukechüla
18 puo nousuota. Sidi puo sie Jisu ki, Niepuu, nâ nthuo
mhapete siya; nâ nthuo a n khrieya kechü rei siya zâ;
sita. Jisu sie puo ki, Nâ a kuokâ vachüliechie. A n ki
putou shütuo, nâ n khriesakiwe nthuo n chiephaliedi n
medâra vâdia: derei nâ tsaketa siawe nâ n bou hya-
shüdi miabu n chiephashüdi n ze nâ vânyü kemora
19 vâtuo; sita. Puo kedipuo se chüdi Jihova bu zayie
chülietie shi kechü thashü ketuola puo die hau kepu
zâ. Sirâ puo die hau pu keshü sia puo Pitor ki, Nâ a
20 siamedziliechie! sita. Pitor rürei puo siatsa, vapra
rü, hadzü theva mhachü kebanu Jisu merür medetou nu
badi, "Harie Niepuu, supuonie n tepie mia dzienu shü-
tuo ga?" isidi ketsâketa Jisua puo khrie kevâr-u puo
21 siamedzi vâr kezhü ngulie. Sitse Pitor puo ngushüdi sie
Jisu ki, Niepuu, sirâ themia hau kedipuo chütata? sita.
22 Jisu sie puo ki, A vârkemochie puobu ba tuoü kechü a
medâ lirâ, nâ kidi si ga? Nâ a sia medziliechie! sita.
23 Süla pethakelie süu siataliefhâ ükechü siazekâ dânu die
süu kepu tuo zâta. Derei Jisu puo ki süu bu sia lielhâ
zâ isimonyü, "A vârkemochie puobu ba tuoü kechü a
medâ lirâ, nâ kidi si ga?" isi keshü zâ.
24 Pethakelie süusü die hakâ zhapu chükeshü, mu die
hakâ thu keshüu zâ: mu puo zhapu kethâzâ kechü hie
sitou bata zâ.
25 Sizâmonyü Jisu mha kekrei rei kekra chüsa shü zâ;
mha sükâ puo puo idi thu kreikrei vâtuo lirâ, anouleki
zâwe leshüda thulie ketuo sükâ kijü hau nu puo shü
jütatuo.

Calcutta:—Published by A. W. Young, for the British and Foreign Bible Society, 23, Chowringhee Road, and Printed by P. Knight, Baptist Mission Press.

Mha Kechükâ

DIE THERIAKÂ. JISUA PETHAKELIEKÂ KI PUKESHÜ PUODIE THELAKÂ, MU PUO TEIGEI SIEKETA

1 Harie, Theofil, a keriauva mhadze thukeshüu, süuwe
Jisu puothuo kedakelie apostelkâ ki Kemesa Ruopfü ze
2 diekhashüwadi, puo teigei khâketa nhia ketsâ puo
mhachü mu, mia petha sedeshü kechü khekâ dze zâ:
3 puo kemezhie kewa sia thedalieta ükechü zha hiediakâ
dânu ukâ mhingu chüshüshüdi dâ neiü chüdi puo rüli
4 thapie ukâ kiadi Jihova kedi dzekâ se ukâ ki pu: sirâ
puo ukâ ze kengudi ukâze kerüchü kechüki puoa ukâ
bu Upuo-u thiadzü pupie kezhüu ngulie kemochie
Jirusalem tseta hinu shü; *puoa pukechü*, Niekâ hadzü
5 die süu dze akinu siliete: Johanwe hadzü dzü nunu
mia baptaiz chü; derei niekâwe hasia zha chabakemonu
Kemesa Ruopfü nunu baptaiz chütno. si.
6 Süla ukâa vâ kengukelieki puo üse, Niepuu, nâ
tsiedâ Israel kedi khalashü tuo ma? sidi ketsâta.
7 Sitse puo ukâ üse. Upuo-ua puothuo puo kekuoü chüpie
kebakâ puoteitou morei puomesetoukâ niekâ bu si
8 lielhâ. Derei Kemesa Ruopfü niekâ gei vâr kelieki
süki niekâ kekuo ngulie tuo: sikeliezе niekâ Jirusalem
nurei, Judia mu Samaria kijü petenu, mu kijü vala
9 ketsâkâ nurei a zhapu chülietuo. Sita. Süsia puo die
sükâ paketharu ukâ puo mehâtharu puoze teigei khâta;
sükisü kimhoupuo vâ ukâ mhingukinu puo zepfü tuota.
10 Sirâ puo sikhâ ketaki ukâ tâsie teigei mehâ mhidi
motharu, harie, mia kenia pfe kekra sedi ukâ khieki
11 tha ngulie; sizâmonyü sünia ukâ üse, Harie Galil
themiakâ, niekâ kidi teigei mehâtha zâ ga? Jisu niekâ
kinu puoze teigei khâketa hauha, puo teigei khâketa
niekâ puo kengu tuoi, süsütuoi latsur zâtuo. Sita.
12 Süsia ukâa Oliv ükechü kijüthou Jirusalem kepenuo-

ki keba kerleizhanhia chatuo chiè kechü nunu tuola
13 Jirusalem nu vârta. Sidi ukâ sünu vârlietse ukâ tuose
ukâ ba kibou pesâ puogei khâta; ukâ sükâ Pitor
mu Johan mu Jakob mu Andria; Filip mu Thoma,
Bartholoma mu Mathi, Alfia nuo Jakob, Simon puorhie
14 chükezhau, mu Jakob nuo Juda. Ukâ sükâ pete,
thenumia krâpuo rei mu Jisu nuozuo Maria mu Jisu
siazedzüriakâ sadi keze noupuo chüdi cha uteitsâ chü
bazâta.

MIAKEKREIMIAPUO KEDALALIEDI PUOBU ISKARIOT JUDAS BANU BAKELIE

15 Sümesekisü themia kriadi mepfü vâ kengukebanu
16 Pitor sie puokezekâ dânu thaliedi sie, Akezenuokâ,
Jisu tekeliekâ zevâ thâ keshüu Judas dze thiadzü
Kemesa Ruopfüa David tianunu pukeshü kethâleshü
17 diesükâ chütseilie morâsuo. Mu puo rei sapie ukâ
sa phrüliete, sirâ ukam haunuha hadzü puo za rei bate.
18 Themia süu zâwe puo kesuokechü zhakhrau pie lietsapuo
khrülie: sidi puo te puotsü pesu tsudi puo kese tsiepha
19 phawadi puose puoria rei pete rüla hazou parta. Mu
puo rüli süsü Jirusalem nu bavakezha khekâ siphre:
süla uramia dienu lie süu üse, Akeldama, puo cha,
20 Thezia lieu, üsita. Sirâ chieli leshüdakâ mu,
Puo ba bu methuotalie,
Mu miapuorei bu sünu bahie,
Mu miakekreimia bu puo kam selie;
sikechü thupie zhü.
21 Süla Niepu Jisua Johan baptism kechü yawinu sede
22 siedi vâ puoze teigei khâketa nhia ketsâ, puo udânunu
khâ mu ke ketuoki uze seiketuomiapuo bu uze puo
23 rheila kesie zhapu chü morâsuo: sita. Sidi ukâ Josef
puoza barsaba ü mu Justa rei üya kezhau mu Mathia
24 unia miakenia kieliedi ukâ keze chadi sie, Harie themia
pete nou siya kezha Niepuu, eâ themia haniaha kiu bu
25 Judas-a puo thesia baketuonu vâlie ketuola khakewa
kam hau mu apostel liethâ nu puo sou chülie ketuo
26 n medâ shi kechü thashü hie kia chie. Isishü. Sidi
ukâ sünia za thushüdi keda; sitse Mathia za parlie;
süla puo phrüpie kerepuokrükâ salie.

ZHÀ HIEPENGOU NHIA PETHAKELIEKÂ GEI KEMESA RUOPFÜ KEKER; PITOR KEPETHA, MU SÜLA THEMIA UNOU KEDIKELIE

2 Sirâ Zhahiepeñgou keta teisâ nhia ukâ petekâ vâ
2 mhakipuo kengu baru. Teigeinu teikbria khriadi kevâr
pfe kemhiepuo *ukâ ki* mhazâ vârdi ukâ vâkeba kiunu
3 tsutou pfübata. Sirâ mi *themia* mhiü kemhie krâpuo
kevâr ngulie: mu sükâ 'prâkeza vâdi ukâ miapuopuo
4 *tsügei* baphreta. Sitse ukâ petekâ Kemesa Ruopfü bu
utsupfüdi, Ruopfüua ukâ bu punu keshü kemhietounu
ukâa mia ramia die kekreikrei kechükâ pu sieta.
5 Sükisü teikhrâ kelhou themia neiükâ dânunu Judamia
6 miathâmiakâ vâr Jirusalem nu baru. Themia neiü sükâ
mhapfe süu silietse krâdipuo chüdi keze vâr kengulie:
sirâ themia sükâsü *pethakeliekâ* ukâ ramia die nunu ukâ
7 ki diepu phreta keehü sikechüla ukâ ngâta. Sidi ukâ
petekâ ukâ ngâdi sie, Harie, themia diepu ketha hâkâha
8 Galilmia phrezâ mo ma? Di silirâ we ukâ tia nunu
9 kikidi urakhenu diekâ kepu siphre hita ga? Ukâ
huomia Parthiamia mu huo Mediamia mu huo Elamit-
10 mia; sirâ huomia Mesopotamia nu mu Judia mu
Kapadokia nu, Pontus mu Asia nu, Frugia mu Pamfulia
nu Ijupt nu mu Kurin rüna khie keba Libia rüna
11 nu kebamia; tsin huomia Judamia mu Judakemomia
vâr Judamia zhâ zeketa Rom nunu vâr keba rüsâkâ;
sirâ huomia Kritmia mu Arabmia zâ derei, ukâ kehu-
puorei themia hakâ uramia die nunu Jihovaa ungâ
12 mhathâ chükeshükâ dze rünyü bahue Sita. Sidi ukâ
petekâ ungâ mu ukâ vapethâ pfüdi sie huoniehuo üse,
13 Hau kikidi nilie ga? sita Derei kekreimia huomia
ukâ meledi sie, Ukâ khuobezu kesa kriadi meze bata
zâ; sita.
14 Derei Pitor kerepuokrükâ ze siethaliedi diepu puothâ-
chüdi sie themiakâ üse, Harie Judia themiakâ mu
Jirusalem nu keba petekâ, niekâ adie rünyüliedi die
15 hakâ siliechie. Themia hakâha niekâ noule tuoi meze
bamo zâwe; tsie teisâ kepar keba thepfü kevü mese
16 zâluo eru; derei haha dze thiadzü Joel siadzekesiu
bu puple zhü: puoa pukechu:
17 Jihovaa pushüa, Vâ kenuo kenuotsatie
A a Ruopfü rupie themia petekâ gei shütuo:

Sirâ niekâ nuonuo thenu rei thepfu rei siadze kesidie putuo,
Mu niekâ dânu khriesakâ mha ungâzâ kechükâ ngutuo,
Mu niekâ dânu ketsakâ umhâ silie tuo :
18 Si kethâ zâtuo, sükisü a a Ruopfü rupie a kituo thenu thepfu khekâ gei shütuo.
Sitse ukâ siadzekesi die putuo.
19 Sirâ a teigei ungâzâ kechü krâpuo [tuo ;
Mu teikhrâ kijü gei zasi krâpuo chüshü mia kia
Mhasükâsü thezia mu mi mu mikhu la kimhou chükeliekâ ;
20 Niepuu zha, meyiepie kemerie chükechü
Teisâu vârkechü mhâdzü
Niaki zeitatuo,
Mu khrü thezia mevütatuo.
21 Sirâ sidi. themia kehupuorei Niepuu zase chakelieu kelalie zâtuo. Si.
22 Harie Israelkâ, niekâ die hakâ rünyülieehie : Niekâ rei
siba tuoü, Nazaret Jisu niekâ dânunu Jihova puo zedi
themiaa chülie kelhâ ungâ mhathâkâ mu zasi neiükâ
chükeliekâ geinu Jihova puothuo thatoupie niekâ kia
23 keshüu ; Jihovaa pedzüperia sidi hrütou seketuo-u
mhiei, puo teliedi niekâthuo thezhâ seyakemomia bu
24 krus geinu puo gouwadi puo dukhriwate ; sirei Jihovaa
kesia kemezhie kechükâ nunu puo khashüwadi puo
chüperhei laliete : mhakekreilamonyü süusü bu puo
khase baliethâ zâ kechüla.
25 Süsütuoi David puo dze pu kechü,
A ambâdzüki Niepuu ngu sei vâr ;
Abu rünialielhâ ükechüla, puo a zatsa baya zâ :
26 Süla anou rei puonei, mu amhiü rei puoneidi chieli vâr zâ ;
Sü rürbei zâmonyü aphou ha rei puo dzüziedi rülei tatuo :
27 Mhakekreilamonyü nâ a ruopfü bu Hades khrü khrâ baliehâ,
Sirâ nâ N Kemesau bu chieürie rei taliehâ zâ kechüla.
28 Nâ kerhei chakâ thashü a kiawate ;

Nâ abu n mhingukinu anei lhemo tuotatuo Sipie
29 zhü. Harie akezekâ, a upuotsa David dze niekâ ki
pu kemechie tsuo shürei suo mo nhia: puo siatadi
miabu puo khruwate, sirâ puo mekhru tsierei uki tuo
30 zâa. Sirâ puo siadzekesi chürei sadi puose puoyiemia
puo bu puokediba gei batuoü kechü Jihovaa rüsezâdi
31 puo ki puzâ ükechü silie; puo pedzüperia die süu sike-
tuola Khristau khapie Hades khrükhrâ shü lielhâ, sirâ
puophouu burie chieürie rei talielhâ ükechü puo rheila-
32 kesie dze pushüzâ. Jihovaa Jisu süusü chüperheilietazâ,
33 mu hiekâ hakâ petekâ diesüu dze zhapukâ zâ. Sidi
puo Jihova dzie puo zatsapie puo chüpezhaliedi puo
Puopuo kinu Kemesa Ruopfü khashü tuoüdi pupie
kezhüu ngukelie sia puoa niekâ tsie si mu ngukebakâ
34 khapie *niekâ* pesipengu shüa. Sirâ David zâwe teigei
sie mo: sirei puo puothuo sei pukechü,
35 Niepuu a Niepu üse.
A n ngumvükâü n phizhâ chüwa kemochie,
Nâ azatsa ba zâchie; sipiezhü.
36 Süla niekâ krus geinu puo goukewa Jisu süusü,
Jihova puo chüpie puobu Niepu mu Khrista chülie keta
Isra'el yiemia petekâ bu süusü sikemechie toulie chie.
Sita.
37 Süla ukâ diesü silietse *diesüu* le ukânou vapechütei
zâliedi ukâa sie Pitor mu apostel kekreikâ üse, Keze-
nuokâ, hie kedipuo chülie morâsuo ga? sidi ketsâta.
38 Sitse Pitor sie ukâ üse, Niekâ *puo bu* niekâ kephuma
kelalashü niekâ tsü ketuola niekâ niekânou kedi
phreliedi Jisu Khrista zanunu baptaiz chüliechie:
silielirâ niekâ Kemesa Ruopfü mhaphruo-u ngulietuo.
39 Mhakekreilamonyü phrapiekezhü süusu niekâ mu niekâ
nuonuokâ, sizâmonyü rüna kepetsenu keba, Niepuu
Jihovaa kieze puo ki vârketuo khekâ larei zâ.
40 Sita. Sükâ zâmonyü puo diekekrei kekra rei sapie
zhapu chüshü mu ukâ tarhâshüdi sie ukâ üse, Niekâ
tsiedânuomia themia mezhükemo hakâ kinu niekâthuo
41 niekâ kereilie chie; sishü. Sitse puodie uneikeliekâ
baptaiz chüphrelie: sidi sünhia themia nyie se mese
42 sapie *ukâ krânu* shülie. Sidi ukâ apostelkâ ukâ kepetha
diekânu mu *ukezekâ ze* kepekrâ kechünu, niekhrüda
bietsie kechünu mu kechakânu rüdimo bazâta.

PETHAKELIE KERIAKÂ ZHÂKEVI MU UKÂ KRÂ KRAKELIE

43 Sükisü themia pete michie phreta: sirâ apostelkâ bu
mia mhâdzü ungâ mhathâ mu zasikâ kekra chülie.
44 Sükisü pelekezha khekâ keze krâpuo chübadi ukâ uvie
45 petekâ pie vierhe chüzâta; sidi ukâ ukâ kiliekâ mu
ukâ viekâ zesevârdi suomiamie kedithede ngulie morâsuo
46 shi, sü ledi keza phrelielieya. Sirâ teisânhia noupuo
chüdi kerüsuokinu rei mu uthuo ukinu niekhrüda
47 bietsie rei chü seiba zâta; sidi ukâ Jihova tsedi themia
petekâ mhâdzü therhu rei pfü di ukâ neisiei unou
mezhüdi mha rei chü ibazâta. Sirâ Niepuu teisânhia
kelakeliekâ bu ukâ salielie bazâta.

PITOR-A KERÜNYIEMIA PUO CHÜPEVI KESHÜ, MU SÜLA MHACHÜ KETAKÂ

3 Süsia khunhiapuo kechatei touki, keba se kevü
meseki, Pitor mu Johan unia keze kerüsuokinu khâ
2 zhüru. Puozuo vanunu rünyie zâdi penuokelie miapuo
pievâr; puobu mia kerüsuokinu kevâ khekâ kinu mha
chatuoüdi mia teisânhia puo pievâ kerüsuoki chare
3 Kezivin üyakezha nu pieba baya: themia süu Pitor mu
Johan unia kerüsuokinu letuoü kezhü ngudi unia ki
4 mhacha. Sitse Pitor Johan unia keze puo mehâ terdi
5 sie puo üse. Hienia mehâliechie; sishü. Sitse puo rei
6 unia kinu mha ngukelie ledi unia mehâ bazâta. Derei
Pitor-a sie, A raka mu suna setuo mo, sirei a seketuo-u
se n tsütuo: *a* Nazaret Jisu Khrista zase *nki pushü ho*,
7 nâ sie chatuolie chie. Sidi puo themia süu dzie thezatsa
teshü shüdi puo shüsielie: sitse puo phinia mu puo
8 phimhiru metei mhailie. Sirâ puo karhrüi siethaliedi
chatuo tuota; süsia puo unia ze kerüsuokinu ledi
chareituo mu rülhou khâ mu ke di Jihova tsezâ tuota.
9 Sitse puo chatuodi Jihova tseketuo themia petekâ puo
10 ngu: sidi ukâ puo üse kerüsuoki chare keziviu nu
mhakhruochü baya kezhau ükechü puo siliedi; ukâ puo
geinu chüpar keliekâ la ukâ ngâpie ukâ ngâda pfürei
mota.

Sirâpuo Pitor mu Johan zetha kechüla themia petekâ
ungâphidi tase Solomon kichiekhrâ üyakezhau nu

12 zâvâr ukâ khieki kengulie. Sitse Pitor süsü ngushüdi
sie themiakâ üse, Harie Israelkâ, Niekâ kiüdi themia
hau üse kethokhrü kechü kemhiepuo chüya ga ? Morei
kiüdi niekâ hienia üse hieniathuo hienia kekuo morei
hienia kevi la themia hau chüpie puobu chatuo kelie
mhieidi niekâ niakâmhi pelapie hienia mehâya ga ?
13 Abraham mu Isak mu Jakob nuokâ Rhuo-u, *süusü*
upuomokâ Rhuo-u Jihovaa puo nuo Jisu kekuopie mia
pesikeshü zâ ; niekâ thiadzü puo teshüdi, Pilat-a puo
khashüwanvü kesieki niekâ puo mhâdzü nunu puo
14 phrashümvütadia. Niekâ Kemesau mu Kemiathâu
phramvütadi miakedukhrimia puo khalashü niekâ tsü-
15 nutadi, ukerheirâ Bâu dukhriwata zâ ; derei Jihovaa
kesiakâ dânunu puo chüperheilaliete ; mu hienia rei puo
16 dze zhapu chüya kezhamia zâ. Sirâ puo zanunu pele-
kelie la puoza süusü thuo niekâ si mu nguya kezha
themia hau chüpekuo kelie zâ : kethâ, Jisu geinu kepar
kepeleu thuo niekâ petekâ mhâdzünunu themia hauha
17 chükeshürhâ lâtsâkelie zâ. Mu harie akezekâ, akele
niekâ rei mu niekâ mhâ kezhakâ rei mhalemodi süu
18 chükewa zâ. Sirei puo Khrista bu kemezhie ketuo dzekâ
Jihovaa siadzekesikâ petekâ tia nunu peria uki puke-
19 shükâ, puo sidi chütseishü. Süla niekâ niekâ kephumakâ
valie ketuola mu sidi Niepuu kinu thenou vapemvü
kelie tei bu vârlie ketuola niekâ nou kediliedi rüdi lalie
20 chie ; sidi Jihova bu niekâ la kedapie kebau Jisu
21 ketseshülie ketuola. Derei Jihovaa keriakithânu puo
kemesa siadzekesikâ bunu mhapete ketsâ kesa laketuo
tei tsâkelie mhâdzü puo zevâ teigei balie morâsuo.
22 Mosaa pukechü, Niepuu Jihovaa niekâ yiemia dânunu
siadzekesi a kemhiemia puo bu lhousier tuo ; mu puo
niekâ ki die kepu khekâ niekâ bu puo pfe rünyülie nushü.
23 Sirâ themia kehupuorei siadzekesi süu pfe rünyü kemo-
u nie themiakâ dânunu puo pekawatuoü sishüzâ.
24 Süuzâmonyü Samuel yawinu puo sia lhoukevâr siadze-
kesimia pete mhakepu khekâ zhasükâ dze pu phrezâ
25 kethâzâ. Niekâ siadzekesi sükâ nuonuokâ zâ ; mu
Jihova Abraham üse, Sirâ u seyiemia lanu kijü seyie
kekreikechü khekâ theja ngulie tuo, isidi nie puo-
tsanuokâ ze kediekhâpie kezhüu *niekâ rei niekâya*
26 *kenyikâ zâ*. Jihovaa puo Nuo süu bu niekâ la lhouria

sierdi, niekâ kehupuo bunu rei nie kerüzhükâ nunu
rüdilaliedi jashü niekâ tsü ketuola puo ketseshü. Sita.

4 Unia sidi themiakâ ki diepu thatse phichükâ mu
kerüsuokinu kezha chüyakezhau mu Sadukikâ tuo unia
2 ki vâr; unia themiakâ pethadi Jisu lanu kesia nunu
rheilasie kelie dze pu mia kia kechüla ukâ ukâ neimo-
3 phita. Sidi ukâ unia teliedi, sükisü thevata kechüla
miabu unia pfeba süsianhia tsâ. Sirei *Niepuu* die kesi
4 themia kekra pelelie: sidi themia sükâ lekesie nyie
pengou mese ta.
5 Sirâ süsianhia ukâ razou kezha chüya kezhakâ mu
pehükâ mu mhakesithâkâ vâr Jirusalem nu kengulie;
6 sükisü phichükezhau Anas rei, mu Kaifa mu Johan mu
7 Alekandra mu phichükezhau jat khekâ vâ ba. Sidi
ukâ unia ze vâ ukâ dânu thaliedi, Kedipuo kekuo üse
morei theza kikechüpuo se n nia hauha chülie ga?
8 sidi unia ketsâta. Sitse Pitor Kemesa Ruopfü puo
tsupfüdi sie ukâ üse, Harie razou, mhâ kezha chü
9 kezhakâ mu pehükâ, Niekâ thia themia kerünyie mia-
puo ngumezhie keshü dze hienia ketsâ menuodi kedi-
puomhieidi themia hau chükeshürhâshü shi kechü
10 sinyü lirâ; silirâ niekâ petekâ mu Israel miapetekâ bu
sitou zâliechie. Nazaret Jisu Khrista niekâ krus geinu
goukewau, mu Jihovaa kesiamia dânunu puo chüpe-
rheilakelieu za se mu puo lanu themia·hauha shürhâliedi
11 vâr niekâ mhâdzünu hitha kelie zâ. Jisu süu niekâ
12 kikechükâa puoü mhaümo keta tsieu puokenu puomvü
chükelieu zâ. Sizâmonyü puo geinu zâ kemosia kela-
kelie kekrei jü zâ; mhakekreilamonyü ubu ukelalie
morâsuo ükechü teikhrâ themia dânu theza kekrei
puorei khashü mo kechüla. Sita.
13 Sükisü ukâ Pitor mu Johan unia kethepfu ngulie, mu
unia leshüsi thâr kemomia mu miaümia zâ kechü
siliedi ukâ ngâta; derei ukâ unia üse hadzü Jisu
14 zetuoya ükechü lelie. Sirâ themia vilakelieu unia
zetha kechü ngudi ukâ mhapuorei pulie kenjüta.
15 Sirei ukâ unia bu tuo ukâ kehou therhie vâ mhatsapuo
bata nudi hukum khashüwadi sie ukâ thuo kerüchüdi.
16 Ukâ themia chünia se kedipuo chüwa râ vi tâ rürmu?
Unia mha ungâ mbathâ kemeyiese puo chütou shüwata

ze, mu süusü Jirusalem nu keba petekâ siphre bate;
17 mu ukâ zârei pumo lielhâta ze. Derei themia bu mha
sükâ dze si savâ molie ketuola, unia bu thia yawinu
theza hau se miapuo kirei puhie nudi ukâ unia
18 kechüwa khe! sita Sidi ukâ unia kiela zevârdi unia
bu Jisu za se miaki puhie zânu mu mia petba rei
hienudi unia khabeiwata.
19 Derei Pitor mu Johan lasie ukâ üse, Jihova mhâ-
dzünu Jihova pfe ze kechü ki niekâ pfe zekechüu puo-
20 toukuo tâ mo ki shi, niekâ thuo lephi chie: sirei hiewe
mhakehupuorei hie si hie ngukâ pumo kelie jü zâ; sita.
21 Sitse ukâ unia kechü sashüdi unia bu tuota; themiakâ
la unia gei mhapuorei chülie ketuo ukâ medâ süta
22 kechüla. Mhakekreilamonyü themia petekâ *unia* chü-
keshüu la Jihova tse phreta kechüla. Sirâ miabu puo
geinu themia chüpevikelie ungâ mhathâ süu chükelie
themia süu kelhouzha chie hiedia zie rei sa ketala.
23 Sidi mia unia khakewa sia unia uniathuo uniakrânu
vâdi phichükezhakâ mu pehükâ unia ki puketa khekâ
24 rükhruoshü. Sitse ukâ diesükâ siliedi ukâ noupuo
chüdi sie Jihova ki, Harie Niepu, tei mu kijü mu
25 dzükezha mu sükâ nu ketuo khekâ chükeshüu. Nâ

Kemesa Ruopfü bu n kituo-u hie-puo David tia nunu,
Kiüdi rünakekrei kreikechükâ uneimodi mehâya gâ?
Sirâ themia neiükâ kemethuo kemeruo medâya ga?
26 Niepuu mu puo Khrista ngumvüdi
Kijü mhâ kedikâ uthuo ukese sethate,
Mu rüna mhâ kezhakâ vâ kengu bate; sipiezhü ze.

27 Kethâzâ, Herod mu Pontia Pilat unia rei, rüna kekrei-
mia mu Israel themiakâ zedi n Nuo-u kemesau Jisu nâ
28 puo keda keshüu ngumvüdi vâr rüna hanunu kenguzâ;
sidi n dzie mu n dâ pedzüperia chütuoüdi hrüpie ketuo-
29 kâ chüwa. Sirâ Niepuu, nâ tsie ukâ mia kechükede
30 kechükâ mehâliechie: sidi nâ n dzie chashü mia chü-
keshürhâlie, sidi n kituokâ bu thepfu chüse chüdi
n die se mia ki pulie, mu n Nuo-u kemesau Jisu za nu
zasikâ mu ungâ mhathâkâ chüsalie chie; sidi cha.

31 Süsia ukâ chashütse ukâ vâ bakechüki sü rüniata; sitse
ukâ petekâ Kemesa Ruopfü utsu phrepfüdi thepfusedi
Jihova die se mia ki pu tuota.

PETHAKELIEKÂ KEZEPUO CHÜDI HUONIEHUO KHRIE BAKETA. ANANIA MU SAPFIRA KEJÂ KECHÜ. APOSTELKÂ KEKUO MU UKÂ KEIHEPFU

32 Sükisü kepelekâ krâu pete keze noupuo chü puo chü-
bata: sirâ ukâ miapuorei uthuo uvie üse uvie ü mota;
33 sidi ukâ mhapetekâ kerhe phreta. Sirâ apostelkâ *udie*
meteisedi Niepu Jisu rheila kesie zhapuchü bazâta: sirâ
34 *Jihova* ukâ petekâ ngumezhie phita. Süsü rürbeizâmo-
nyü ukâ miapuorei mhapuorei ketsâpfü jüta: mhake-
kreilamonyü ukijü rei uki rei kenyi khekâ sükâ zeliedi
35 sükâ zekelie makâ sevâr apostelkâ phinu piezhülie: sidi
mia bu suomianie kedithedede ngulie morâsuo shi kechü
ledi kezapie ukâ tsütsü bazâta kechüla.
36 Sükisü Josef, apostelkâ puoza üse Barnaba, puo cha
mia-nou-chükepeluo-u, üya kezha, Kupra nunu puo
37 penuokelie Levi viemia puo tuoru; puo puolie tsapuo
nyidi süu zeliedi raka sükâ sevâr apostelkâ phinu
shüwata.

5 Sirei Anania ükechümiapuo puokimia Sapfira unia
2 lietsapuo zelie; sirâ puokimia reize kenourhedi puoma
huo khapie zhütadi huo sevâr apostelkâ phinu shü.
3 Sitse Pitor sie, Anania, nâ kiüdi Satan bu n nouchüshü-
4 di Kemesa Ruopfü se tuoü mu n lie ma huo lie-lietuoü-
itaga? Lie süu n dzienu ba kechüki süu nthuo n vie
zâmo ma? sirâ zekelie siatsa rei *puoma* n medâ mo mâ?
Sirâ nâ kidi n nou die hikechü medâta ga? nâ themia
5 zâmonyü Jihova sewata ze; sita. Sitse Anania die
sükâ siliedi tetsudi siazhüta: sükisü süudze kesikâ pete
6 michie kemerie chüta. Süsia, khriesakâ siedi pfepie puo
keziliedi ukâ puo toupie chasia pradi puo khruwata.
7 Sirâ bavüdâ se vâketa sia puokimiaa siketa simodi
8 sünu vâr. Sitse Pitor lasie puo üse, N nie liepie südenu
zelie zâ mo kishiü aki pushü chie; sita. Sitse puo rei
9 sie, U, südenu zâ; sita. Sitse Pitor puo üse, Ka,
kiüdi n nia keze Niepuu Ruopfü medâphi tuoü hitaga?

Harie, n nupfu pievâ khrukewakâ kikha penuo laphirta-
zhütie, mu sükâ nâ reipie vâwatuo. Sita. Sitse puo te
10 mha puophinu tsudi siazhüta: sirâ khriesakâ sünu
lavârdi puo siakezhü nguliedi, ukâ puo toupievâ puo-
11 nupfu khiekinu puosa khruwata. Süla kehou pete mu
diesükâ kesi khekâ michiepie kemeriechüta.
12 Süsia apostelkâ themiakâ dânunu zasi mu ungâmhathâ
kekra chü twota: sidi ukâ petekâ keze noupuo chüdi
13 Solomon Kjfükhrâ baba zâta. Sirei miakekreimia dânu
miapuorei le ukâkrâ ze michieta: siüderei themiakâ ukâ
14 lepevi phita. Sirâ thenumia rei thepfumia rei kepelemia
kekra le ukâ saliedi Niepuu kitsa vâr miamiata.
15 Sürürbei zâmonyü Pitor tuo vârür râ, puokhrü bu zârei
huomia morei huomia vakeshü ledi, ukâ keehü kenyükâ
toupievâr chaükâ nu thezhükâ gei mu themia kepie-
16 boukâ gei piezhü zhüta. Sirâ Jirusalem rüna khie lu-
tsahatsa keba rünakâ nunu mia, kechümia mu kerhu
ruopfü bu ukehyutuo ketakâ kekra huopie huoze i vâr
salie: sirâ sükâ chükeshürhâ phreshü.

Apostelkâ tepie kediekinu shükewa;
sirâ sünunu ukâ praketa

17 Derei phichükezhau mu puo kezekâ petekâ sükâ
Sadukikâ krâu, ukâ keze siedi, ukâ râpie mhapuo chüdi
18 apostelkâ teliedi ukâ khapie kediekinu shü piebawata.
19 Sirei Niepuu dieliemiapuo theva vâr kedieki kikhakâ
20 khrüshü, sidi ukâze kitia pradi sie ukâ üse, Niekâ vâdi
kerüsuokinu thaliedi kerheiprü die hakâ petepie themia-
21 kâ ki pushülie chie; sita. Sitse ukâ *die sünu* siliedi
teisâtia meseki tuo kerüsuokinu leliedi mia petha bata.
Sükisü phichükezhau mu puokrâkâ vârdi kehou kezhau
mu Israelmia pehümia pete kie kengulie; sidi mia ketse-
pie kediekinu shüdi sükâbu apostelkâ zevâr nuta. Sirei
22 ukâ liekâ kediekinu vâdi apostelkâ pfüpejüta; süla ukâ
23 lavârdi sie. Kediekiu khapie chüse chüpie thazâ kechü
mu kediekepfekâ rei kikhanu thazâdi nguzâ: sirei hiekâ
24 kikha khrüle rei miapuorei kinu ba ngulie motazâ; sita.
Sirâ kerüsuokinu kezha chükezhau mu phichükezhakâ
die sükâ siliedi kedipuo chüla tâlâ shi idi apostelkâ dze
lepie ukâ medâ kejü chübata. Sikebanu miapuo vârdi

25 sie ukâ üse, Harie, niekâ themiadoupuo khapie kedie-
kinu shüpie kebakâ vâ kerüsuokinu thadi mia petha
26 batelie! sishü. Sitse kerüsuokinu kezha chüya kezhau
ukâ dieliekâ ze sadi vâ ukâ pesüpemvü bamodi ukâ
zevârta; mhakekreilamonyü ukâa mia ketsiepie ukâ
27 vakechü preiketa la. Sidi ukâ sükâ zevârdi ukâ bu
kehouu mhâdzünu thalie. Sitse phichükezhaua sie ukâ
28 üse, Hie niekâ bunu theza hauha se mia petha hie nudi
niekâ ki die kerese pushü mo ma? sirâ harie, niekâ
niekâdie pethapie Jirusalem nu tsuwâte: sidi niekâ
themia süu zia pie hie gei shütuoü kechü medâ tuota
29 ze; sita. Sirei Pitor mu apostelkâ lasie ukâ üse,
30 Hie themia die ki Jihova dieuwe zemorâsuo kuo.
Upuotsanuokâ *Rhuo-u* Jihovaa niekâ seigeinu goudi
31 dukhrikewau Jisu chüperheilaliete. Jihovaa thenouke-
dikelie mu kephumakâ kelashü ketsü kha Israelkâ
tsütuoü kechüla puothuo puodzie puo zatsapie Jisu
chüpezhapie puobu Kedi mu Kelakelieu chüliete.
32 Sirâ hie die sükâ zhapukâ zâ; sirâ Jihovaa puo die ze
keliekâ tsü keshü Kemesa Ruopfüu rei puo zhapu zâ.
Sita.
33 Süsia ukâa diesükâ siliedi ukânou rüpesedi apostelkâ
34 dukhriwanyüta. Sirei puoza Gamaliel ükechü Farisimia
puo, themia petekâ dânu therhupfü kezha thezhâ kesi-
thâmiapuo, kehouu dânunu siethaliedi mia bu zâpuo
35 apostelkâ ze kedeivâ mharapuo thalie hushü. Süsia puo
puokrâkâ üse, Harie Israel themiakâ, niekâ themia hakâ
gei mhachütuoüdi hrükebakâ menuolie morâsuo ho!
36 Niekâ rei lebatuoü, thiadzü Theuda puothuo puo üse
themia kezhamiapuo üsierdi, themiakrâpuo kria dia
mesepuo puodie zeta;. sirei themia süu miabu puo
dukhriwa, sirâ puodie keze khekâ whuo kechürewa di
37 jüta. Sirâ themia süu lhoukesier sianu *sorkari* themia
phrü kechüki Galilmia Juda rei sierdi themiakrâpuo
shütapie puo siamedzilieru: puo rei siata; mu puodie
38 keze khekâ rei taketuora simota iho. Süla niekâ adie
zedi, themia hakâ gei niekâ ketheliedi ukâ khashüwalie:
mhakekreilamonyü thedâ hauha morei mhathâ hauha
39 themia kinu zâlirâ biepejüwa zâtuo: derei Jihova kinu
zâlirâ, niekâ hau biepejüwalie kenjü zâ kechüla.
Menuoliechie, niekâ Jihova ze kegei zâtuoü bazâ rei

40 siliethâ muha! sita. Süsia ukâ puodie zeta: sidi ukâ
apostelkâ kiela zevârdi ukâ vüwadi ukâbu Jisu zase
41 diepuhie nudi ukâ khabeiwadi ukâ bu tuota. Süsia
ukâ kehou süu' nunu tuota; sidi ukâ Theza süu la
42 zhase pfü sü ükechü ledi ukâ nei tuota. Sizâmonyü
ukâ teisânhia kerüsuokinu rei mu *huoniehuo* kinu rei
Jisua Khristau zâ ükechü se mia petha mu pu mia kia
kechü khashü mo bazâth.

LIETHÂ CHÜ KETUOLA MIA THENIA KEDALIE; KEHOU KRAKELIE

6 Sükisü pethakeliekâ krapartatse Grikdie kepu
Judakâa Ibrikâ teisânhia mhaza kechüki ukâ samipfükâ
2 therhietata ketala sükâ gei kenyata. Sitse kerekenia-
kâa pethakeliekâ krâu kiezevâr ukâ ki shüliedi sie ukâ
üse, Hiekâ zâwe Jihova die *pie mia kepetha* khazâwadi
kechücha kezapie mia tsükechü chübata zhümiaru.
3 Süla, hie kezekâ, niekâ niekâthuo niekâ dânunu miatse
pfüyakezha, Kemesa Ruopfü mu mhakesiü tsukepfü
mia thenia kedaliedi ukâ themia sükâ bu chalie süusü
4 chükelie chülie chie. Derei hiekâ zâwe kechanu mu
Jihova dieu se mia kepethanu rüdimo bazâtuo. Sita.
5 Sitse ukâ pete die süu ukâ neiphreta: sidi ukâa kepele
mu Kemesa Ruopfü puotsu kepfü, Stefan ükechümia-
puo, mu Filip, mu Prokora, mu Nikanor, mu Timon,
mu Parmena, mu Antiokmia Judamia zhâ zeketa
6 Nikola kedaliedi; sükâ ze apostelkâ ki vâr: sidi ukâ
chashüdi ukâ dzie chapie sükâ mhâgei shü.
7 Süsia Jihova die kuo miamiata; mu pethakeliekâ rei
Jirusalem nu kraphita; sirâ phichükâ dânurei kekra
kepeleu dieze chüta.

STEFAN TEKELIE; PUO MIA KEPETHA; MU PUO SE

8 Sükisü Stefan-a ngukemezhie mu kekuo puo tsupfüdi
themia dânunu mha ungâphikechükâ mu zasikâ chü.
9 Derei Libertin kehou ükechü miakrâpuo, mu Kurin
mia, mu Alekandra mia, mu Kilikia mia, mu Asia mia
10 rei huomia sie Stefan ze kemeüta. Sirei ukâ puo mhasi
mu puo Ruopfü kekuo sedi diekepula ukâ puo meülie-
11 lhâta. Sitse ukâ mia hüshüdi miabu vârdi sie puo üse,

Puo Mosa mu Jihova thakechüdie kepu hie siwe, ikechü
12 punuta. Sidi ukâa themiakâ mu pehükâ mu mhakesi-
thâkâ ketsüshüdi sükâ bu vâr puo teliedi puo teze
13 pehükâ kehounu vâ. Sirâ ukâ ketijü zhapu krâpuo
kieshüdi sükâ bu sie, Themia hau kemesa chü hau mu
14 Mosa zhâu kethadie kepu puo tia bieya mo: hie puo
diepu si kechü, Nazaret Jisu hauha thechü bau peka-
watuo mu Mosaa thezhâ kha u ketsükâ rei chükedi-
15 watuoü situoya zâlie: sita. Sükisü kehou sünu keba
khekâ puo mehâ ter baru, puo zie teigei dieliemia
zie tuoi parketa ngu.

7 Sükisü phichükezhaua sie puo üse, Die sükâ kethâzâ
2 mo? sidi puo ketsâta. Sitse puo sie, Akezekâ mu a
puonuokâ, rünyüliechie, Upuo Abraham vâ Haran nu
keba mhâdzü Mesopotamia nu ketuoki zapuzayie kechü
3 Jihova puo ki vârdi puo üse, Nâ tuo n kijü mu n
seyiemia therhie pralieehie; sidi tuose a kijüpuo thashü
4 n kia tuomu sünusü vâliechie: sita. Sitse puo Kaldia
mia kijü nunu tuopradi vâ Haran nu balie: süsia
sününu puopuo siatatse Jihovaa puo ketse keyiepie
5 niekâ tsiedâ baya kezha kijü haunu shüwa. Sirei
Jihovaa kijü puoya phizhâ puorei rhuo puo tsü mo;
sirâ sükisü puo nuonuo jüzâü derei Jihovaa kijü hau
khapie puo mu puose puoyiekâ bu wetuoü kechü
6 pupiezhü. Sidi puose puoyiekâ bu vâ sikemo kijünu
lhou tuoü kechü mu ukâ bu chie kria dia miadie chüdi
7 mia bu ukâ pese tuoü kechü Jihovaa pushü. Jihova
pukechü, Sirei mia ukâ tepie udie chü kechükâ, a sükâ
pejâtuo: sirâ süsia ukâ laparliedi theehü hanuhanu
8 a liechütuo; sipiézhü. Sirâ Jihovaa zhükerezhâ khapie
puo tsü; süsia Abraham puonuo Isak ngulie, sidi zha
thetha nhia puo zhürelie; süsia Isak puonuo Jakob
ngulie, mu Jakob geinu upuotsanuo kerekeniakâ lhoulie.
9 Sirâ upuotsanuo sükâ Josef ngupie urâtadi puo zepie
Ijupt kijünu shüwa: derei Jihova puo zetuodi, kemezhie
10 kechü neiükâ nunu puo kelalie; sidi Ijupt kijünu kediu
Faro mhâdzünu puobu ugukemezhie pfü mu mhasipie
puo kia; süla Faro puo chüpie puobu Ijupt kijü mu
11 puoki petekâ mhârei kezhau chü. Sükisü Ijupt
mu Kanan kijü pete mhâ pekrie vârdi, themia bu

kemezhie phi: süla upuonuokâ ucha uva nguliẹ kenjüta.
12 Derei Ijupt kijünu telha ba ükechü Jokob-a siliedi
13 puothuo upuonuokâ ketsepie sünu shüria. Süsia süsiasâ
uva Josef-a puo siazedzüriakâ bu puo silie; sizâmonyü
14 Faro burei Josef seyiemia ketuo dze silie. Süsia Josef-a
puopuo Jakob-mu puose puoyiekâ pete mia hietheniaa-
15 pengoukâ kelieze puo ki vâta. Sidi Jakob Ijupt kijünu
16 kedi, puo rei mu upuonuokâ rei sünunu siatahu; sirâ
miabu ukâ mâpie Shekem nu vâdi Abraham-a Shekem
nu Hamor nuonuokâ kinu shükei raka pie puoma chüdi
17 khrüpie kezhü mekhruu nu piezhüwa. Sirei Jihovaa
thiadzü Abraham mhâdzünunu puphrapie kezhü puo-
18 diepu teitsâ vâr tazhütse, Ijupt mhâ kedi Josef simozâ
kechüpuo kesier mhâdzü themia sükâ Ijupt kijü nunu
19 lhoupie kruo miamia sieta. Kedi süu uyie sükâ gei
kedâdadi upuonuokâ bu ukâ nuonuokâ pelhou mvüdi
ukâ bu ukâ nuonuo nuoranuokâ kelhouwa ketuo ledi
20 ukâ pese phita. Sümesekisü Mosa penuolie ru, puo
21 zivi phi: sirâ puopuo kinunu khrü se puo theke: sidi
puo kelhouwatse Faro nuopfü puo chüpieliedi pie
22 puothuo puonuo chütuoüdi puo thekelie. Sirâ miabu
Ijuptmia mhasi khekâ pie Mosa petha; sidi puo puodie
23 zârei mu puomhathakâ zârei kuophi. Süsia puo
kelhouzha chie hiedia nuotatse puonoupuo puo thuo vâdi
24 Israel nuonuokâ puozekâ mehâkechü le sierta. Sükisü
ukâ miapuo miabu puozhase kechü nguliedi puo themia
süu yapie siedi puo kepeseu Ijupt-u dukhriwadi puozeu
25 khepulie: puoa Jihova puo la Israelkâ kelashü tuoüzhü
ükechü puo kezekâ silie tuo nhiamu ikechü le; sirei
26 ukâa sürei lelie mozâ. Sirâ süsianhia ukâ miakenia
kegeikezhüki puo sünia ki vârdi unia bu kezevila kelie
ledi sie unia üse, Azenia. n nia keze siazedrüria zâa,
mu kiüdi n nia huoniahuo gei n nia zhâsuoya mu?
27 sita. Sirei puo zanuomia gei puozhâ kesuo-u Mosa
khoukegewadi sie puo üse, Supuonie n bu hienia mhâ
kezha „ morei hienia nya pepikechüu chünushü ga?
28 Nâ ndu Ijupt-u dukhri kewa tuoi nâ arei dukhriwa
29 nyüya ma? sita. Die sükâ sidi Mosa tavâ Midian
kijünu lhou tuota; mu sünusünu puo nuonuo kenia
30 lhoulie. Situodi chie hiedia tseitatse teigei dieliemiapuo
Sinai kijüthou merhie nhadânu seipuonynhâ kechüyâpuo

31 gei mi tukebapuo nunu puo pengushü. Sirâ Mosa süu
ngupie puo ngâta: sidi puo süu mehâshü tuoüdi tuo
32 penuo phitse, A n puonuokâ Rhuo-u, Abraham mu Isak
mu Jakob nuokâ Rhuou *Jihova* žâwe, isikechü pfepuo
33 silie. Sitse Mosa pekhrukhrudi mehâ michieta. Sükisü
Niepuua sie puo üse, N phi geinu n phikou nia lhouwalie-
chie: mhakekreilamonyü n ketha chünu kijü mesa
34 kechüla. A athemiakâ Ijupt nu kebakâ kemezhie kechü
ngutou batazâ, mu ukâ meheimelâkechü, rei sibatazâ; sirâ
ukâ kelalie tuoüdi ker bawe; süla nâ tsie dâjüliechie, a n
35 ketsepie Ijupt nu shütuo mu; sita. Mosa süusü mia
puo meliadi sie puo üse, Supuonie n bu kezha morei
kenya pepikechüu chünushüga? iketau Jihovaa süu
ketseshüdi puobu seigeinu puo pengu keshü teigei
dielieu rei zesadi mia mhâ kezha mu mia kelakelie puo
36 rei chüsa. Themia süusü thuo Ijupt nu mu Kemerie
Dzükezha nu mu Nhadânu rei chie hiedia ungâ mha-
thâkâ mu zasikâ chüdi Israelkâ shüta zetuo tsâ.
37 Thiadzü miapuo Israelkâ ki, Jihovaa niekâ siazekâ
dânunu a kemhie siadzekesipuo bu lhousiertuo ikechu
38 pukeshüu Mosaa süusü zâ. Süusü thiadzü nhanu ketuo
kehouu mu Sinai kijüthougei nu puo rüchükechü teigei
dielieu mu upuonuokâ zeketuo-u zâ: puo kha utsü
39 ketuola *Jihova kinu* kerhei die ngukeliuu zâ. Sirei
thiadzü upuonuokâ puodie zenyümodi ukâthuo puo
khou kegewadi ukâ noua lavâ Ijupt tsa leta;. sisâmonyü
40 ukâ sie Aron üse, Nâ terhuokrâpuo chüshüdi sükâ bu
ukâ mhâdzü tuoliechie: mhakekreilamonyü Mosa, Ijupt
kijü nunu u meshüze kepar-u, puo kedipuo chüte shi, we
41 simoteru; sisata. Sidi sükisü ukâ mithunuoyâpuo
chüliedi mhasevâr miarhi süu rüsuodi ukâthuo ukâdzie
mhathâ lazârei uneipie mhapuo chü.
42 Derei Jihova ukâ khawatadi ukâ khapie ukâ bu
teigei ketuo *themvü kemhie* neiükâ rüsuo tuota; sükâ
dze siadzekesikâ leshüdau nu rei,

Harie Israel seyiekâ, niekâ chie hiedia nhadânu
ketuokikâ.
Perinuo dukhripie mu mha khapie a tsüdi a
rüsuo ma?
43 Sikechüu monyü niekâ Molok rüsuopfeki rei
Mu Rafan rhuo-u themvüu rei sa

Rüsuotuoüdi rhise toupfü tuo zâ.
Süla a nie whuopie Babilon tsewatuo ;
sikechü thupietuo.
44 Thiadzü upuonuokâ nhadânunu Zhapupfekiu se ; mu
süusü Mosa rüchüdi puobu puo kenguu rhi kemhie
chünu keshüu puoki kepu kemhie chü.
45 Upuonuokâa uthuo upuonuo kinu pfeki süu nguliedi ukâ
Joshua' ze vârdl ukâ mhâdzü hanu lhouketuo themia
neiükâ Jihoya thuo pedzü whuowadi ukâ bu pfeki süu se
46 lerkelie nhia nu vâr David kelhouki ketsâ bazâ. Süsia
David Jihova khriepfüliedi Jakob Rhuo-u *Jihova* bapuo
47 pfüshü nudi chata. Derei Solomon bu kipuo chü puo
48 tsü Siüderei petekâ mhâ kezhathâua thedzie se kechü
kikânu baya mo ; die süu dze siadzekesiua sie.
49 Teigei sü a kediba zâ,
Mu kijüasü a phizhâ' kechüpuo zâ : [tsüta ;
Niepua sie, Niekâ ki kedipuomhie puo chüpie a
Morei a rüleichüu kedipuoa ?
50 A athuo adzie se mhahakâ petekâ chü mo ma ? siya.
51 Harie, vâreilie kelhâ mu nie nou mu nie nyie nunu nie
zhürekemokâ, niekâ Kemesa Ruopfüu ngumvü seithaya
ze : nie puonuokâ thiadzü chükevâr mhiei niekâ tsierei
52 chübaya ze. Niekâ puonuokâ thiadzü siadzekesikâ
supuo pesemo sier ga ? ukâ Kemiathâu dze pedzü thapie
53 ukâ kia keshükâ dukhri ze. Niekâ teigeidieliemia dzie
nunu thezhâ nguliedi zeyakemokâ, niekâ tsie *kemiathâ*
süu teshü kechükâ mu puo kedukhrikâ ze. Sita.
54 Ukâ die sükâ silietse ukâ nourüpesedi puo gei ukâ hu
55 thegei piebata. Sirei puo kemesa Ruopfü puo tsupfüdi
teigei mehâ ter thata ; sükisü Jihova kezie mu Jisu puo
56 zatsa ketha nguliedi sie, Harie, a tei kâkeshü mu
Themia Nuo-u Jihova zatsa thadi ngu bate ; sita.
57 Sitse ukâ melie ukâ rhiechüdi udziepie unyie mekapfüdi
58 kezethuvâ puo vapielie ; sidi ukâ puo merhashüze
chasia pradi ketsiepie puo vata : sirâ puo lepejâ kechü-
59 kâ upfe lhepie Saul ükechü khriesamiapuo phinu piezhü.
Sirei ukâ ketsiepie Stefan vakechüki puo Niepuu ki
60 chadi sie, Niepu Jisu, nâ a ruopfü zeliechie ; sita.
Süsia puo khoutoupfüliedi melie puorhicchüdi sie, Nie-
puu, nâ kejâ haupie ukâ tsügei shühie chie ; sita. Sirâ
puo die süu pushütse metha zetsüita.

PETHAKELIEKÂ TA LUKI HAKI KEVÂ. SAMARIA KIJÜNU MU SÜSIA REI PITOR MU JOHAN UNIA KAM

8 Sirâ Saul rei puo dukhrikewa puo medâ zâ.
Sirâ sünhia nu mia Jirusalem nü keba kehou pesepie
kemerie chü sierta : süla apostelkâ rürbei sia ukâ petekâ
2 ta chüre Judia mu Samaria kijüria nu vâta. Derei
miathâmia krâpuo Stefan pievâ khruwa, mu puo
3 krükra rei phi. Sirei Saulwe kehoumia kemvü chüdi
ukâ kiükânu ledi thepfumia rei thenumia rei teshü zevà
kediekinu shü ituota.
4 Sirâ ta chüre keprakâ rühou luki haki vâdi *Jihova*
5 dieu pie mia petha tuozâta. Sükisü Filip Samaria
ükechü rünaunu kedi Khristau dze pupie mia kia.
6 Sükisü sünu themiakâ Filip zasi chükeshükâ si mu ngudi
7 puo die kepukâ, keze uter chüdi rünyü. Sidi uramia
kerhu ruopfü bu uketsi seketuokâ themia kekra nunu
kerhu ruopfü sükâ shiekhouidi prața : sizâmonyü kerü-
8 nyiemia mu lalhimia kekra chüpevishü. Süla rüna sünu
uneiphita.
9 Derei sükisü rüna sünu puoza Simon ükechü miapuo
thiadzü puo thuo puo üse kezhamia chüdi puo themoukâ
10 la Samariamia bu ungâphi ; sidi themia kechü kezha
petekâ puo die zedi sie, Themia hauha Jihova kekuo,
11 kezhau üya kezhau zâ ; sita. Sidi puo telhe puothemou-
12 kâ chüpie ukâ bu ukâ ngâtuo ketala ukâ puopfe zetuota.
Sirei Filip-a Jihova kedi mu Jisu zau dze dieliekevi
pupie mia petha kechü ukâa pelelietse ukâ thenumia rei
13 thepfumia rei baptaiz chülie. Sükisü Simon thuo rei
pelelie : sirâ puo baptaiz chülie tatse Filip ze seituo
zâta ; mu sükisü zasikâ mu ungâ mhathâ kezhakâ
chükelie ngudi puo ngâta.
14 Sirâ Jirusalem nu keba apostelkâa Samariamia rei
Jihova dieu zelieta ükechü silietse ukâ Pitor mu Johan
15 ketsepie sükâ kishü : mu unia ketse sükâ burei Kemesa
Ruopfü ngulie tuoüdi sükâ la chashü : mhakekreilamo-
16 nyü sükisürei puo sükâ mhâgei vâr mo zâluo ; ukâ
Niepu Jisu zanunu baptaiz chükelie rürbei zâ kechüla.
17 Sükisü unia uniadzie chapie sükâ gei shü ; sitse ukâ
18 Kemesa Ruopfü ngulie. Sirâ apostelkâ udzie chakeshü
geinu miabu Kemesa Ruopfü ngukelie, Simon-a ngudi
19 raka üse unia tsü tuoüdi sie, Abu rei adzie chapie miagei

shü râ, miabu Kemesa Ruopfü ngulie ketuo kekuo hau
20 atsüchie ; sita. Derei Pitor sie puo üse, Nâ shükei raka
se Jihova mhaphruo khrükelie lekechü la nâ rei n
21 shükei raka ze kêkanu vâtalie. Nâ haunuha n za morei
n ya puorei bamo : mhakekreila monyü Jihova mhâ-
22 dzünu n nou' mezhü bamo kechüla. Süla n noudâ
kesuokâ vashü n tsütuo mo lhe shiü n medâ kesuo hakâ
23 kediwadi Niepuu ki chafie chie. Mhakekreilamonyü nâ
n kerüzhükâ pie n reipfü tuo keta mu kesuo die chü tuo
24 keta a n ngu batà zeru. Sitse Simon lasie unia üse, N
nia kepukâ puo rei bu agei phir hienu kechüla n nia ala
Niepuu ki chachie ; sita.
25 Süsia unia Niepuu dieu zhapu chüdi se miaki puwadi
la Jirusalem nu vârta tuoü kezhüki Samariamia rüna
kekra nurei dieliekeviu pupie mia kiashü.

* * * *

FILIP—A DIELIEKEVI PIE ETHIOPIA MIAPUO KI PUKESHÜ

26 Derei Niepuu dieliemiapuo Filip rüchüdi sie, Nâ siedi
tuose pesâtsatie Jirusalem nunu Gaza nu keke chau nu
27 vâliechie ; süusü nha cha zâ ; sita. Sitse puo siedi tuoke
ru Ethiopia miapuo *ngulie*. Themia süusü Ethiopiamia
kedipfü Kandase khrâ, puo raka pete seya kezha
kezhaphi miapuo. Puo Jirusalem nunu Jihova rüsuo
28 tuoü vâdi lavâr zhü ; sükisü puo puobagei gei badi
Isaya siadzekesiu leshü phrütuo. Süla Ruopfüua Filip
29 üse, Nâ puo penuo vâdi bagei süu zetuolie chie ; sita.
30 Sitse Filip ta puo ki vâdi puo Isaya siadzekesiu leshü
phrüketuo siliedi sie puo üse, Nâ phrü ketuokâ *puocha*
31 si mo ? Isidi puo ketsâ. Sitse puo sie, Huomia pushü
a kia molirâ, a kikidi silieta ? sidi puo Filip bu pfü
32 puoze balie nuta. Mu puo Kethâleshü nu die phrüke
tuokâ hakâha zâ :

Tekuo dukhri tuoüdi zekevâ tuoi puo zevâ ;
Sirâ tekuonuonuo puomie kebeu mhâdzü keme-
krie ba kezha tuoi,
Süsütuoi puo puotia tiagashü chie mo :
Mia puo zhase kechüki mia puo dienya kechütou
mote :
Supuonie puo seyiekâ phrü kekralieta ?
Puo'kijü hanu bamota zeru.

33 Sirâ Ethiopiaua lasie Filip üse, Nâ aki pushü thia, Siadzekesiu diehauha pukechü, supuo dze puga ? Puothuo puodze mo miakekreimia dze ga ? sita. Sitse
35 Filip Kethâleshü sününu puchie šiedi Jisu dze pupie
36 puo kiavâta. Sidi unia tuo zâvâ zhüru vâ dzüpuo penuolie; sitse Ethiopiaua sie, Harie; *haki* dzü *be* ! mu
38 a baptaiz kechü khamo nhia mu ? sita. Süsia puo puobagei pethalie nushü; sidi Filip rei mu Ethiopiau rei unia keninia dzünu kedi; Filip bu puo baptaiz chü.
39 Sirâ unia dzü nunu partatse Niepuu Ruopfü Filip zetuota. Süsia Ethiopiau puo ngula chie mota. Derei
40 puo puonei sieidi tuo puora vâta. Sirei Filipwe vâ Azota nunu miabu puo ngulie : sününu rüna neiükâ nu vâdi dieliekeviu pupie mia kia zâ vâr Kaisarea tsâlie.

SAUL PUONOU KEDIKELIE ; SIDI DAMASKA NUREI MU JIRUSALEM NUREI DILIEKEVI PUPIE MIA PETHAKECHÜ

9 Derei Saulwe sükisürei Niepuu siadzikâ kechükede mu ukâ dukhri tuoü khuboupfüdi phichükezhau ki vâdi,
2 kepethadie süu zeya kezha thenu rei thepfu rei kehupuorei ngukeliekâ teliedi mhapie uphi udzie kekha ze Jirusalem nu vâta tuoüdi, puobu *süudze* leshü thupie Damaska rünanu *Judamia* kehoukikâ nu *hukum* khashünu kechü chalie.
3 Süsia puo tuovâ zhüru tuose Damaska rüna penuo vâlletse, teigei nu keziepuo zâpuomhazâ tsur puo khie
4 lutsa hatsa vapie ziekruoita. Sitse puo te kijü tsuta; sirâ sükisü miapfepuo puo üse, Saul, Saul, nâ kiüdi a peseya ga ? ikechü kepu siliedi puo sie. Niepuu, nâ
5 supuo ga ? sita. Sitse süua sie, A Jisu nâ puo peseya
6 kezhau zâ. Derei nâ siedi tuo rünanu lelie; sirâ n bu chü morâ kesuokâ se n ki pushü tuo ; sita. Derei
7 Puoze kevâkâ miapuorei ketha ngumodi puopfe rürbei
8 sizâ kechüla thâpfü thata. Süsia Saul kijünu sierta ; di mhirhâshüru, mhapuorei ngumota ; sidi puo kezekâ bu
9 puodzie merhashüliedi puoze Damaska nu leta. Sükisü puo zha se mha rei ngumo mu mhachü mhakria mo bata.
10 Sükisü puoza Anania ükechü pethakeliepuo Damaska

nu ba; mu Niepuu puozie geinu puo üse, Anania, si.
11 Sitse puo sie, Wei, Niepu; sishü. Sitse Niepuu
puo üse, Nâ siedi tuo Kemezhü üsiya kezha chaüu nu
vâdi Juda kinü Tarsmia puoza Saul ükechüpuo dze
ketsâchie: mhakekreilamonyü puo chabata kechüla;
12 mu puo rei Anania ükechümiapuo puobu mhangulie
nudi puo kinu lerdi puodzie chapie puogei keshü *puozie*
13 *geinu* ngulietę: sita. Sirei Anania lasie, Niepuu, the-
mia hauha Jirusalem nu n themia kemesakâ gei puo zhâ
14 suophi vârkechü a themia kekra kinu puo dze silie: sirâ
puo hanu zârei phichükezhau kinu N rüsuoya kezha
15 khekâ telie tuoükechü hukum chaliete; sita. Sirei
Niepuu puo üse, Nâ tuo-u tuovâlie: mhakekreilamonyü
a puo kedapie puobu Judakemokâ mu kedikâ mu Israel
nuonuokâ mhâdzü nurei azau se pushü tuoü kechüpuo
16 chülieta kechüla: sizâmonyü puobu aza la keme-
zhiephi morâkesuokâ rei a thashü puo kiatuo; sita.
17 Süsia Anania tuovâdi ki süunu le; sirâ puodzie cha
puogei shüdi-sie. Asiazeu Saul, Niepuu Jisu, puothuo
chala nunu n pengukeshüu, n bu mhanguliedi Kemesa
18 Ruopfü bu n tsulie ketuola a ketseshüwe; sishü. Sirâ
sishütse metha puomhi geinu mhalhe krâpuo rükou
tsuta, sitse puo mhangulie; süsia puo siedi baptaiz
19 chülie; sidi puo mhachüliedi meteilie.
Süsia puo zha huoyâ Damaska nu keba pethakeliekâ
20 ze ba; sidi Jisu Jihova Nuo-u zâ ükechü *Judamia*
kehoukikânu kenourheidi pu mia kia bazâta. Sükisü
21 puodie kesikhekâ ungâdi sie, Jirusalem nu Theza hau
rüsuoya kezha khekâ kechüpetsaza watuoü ketuo-u
hauha zâ moma? sizâmonyü puo hanuharei vârkechü
mhakekreilamonyü puo mia teliedi mhapie miaphi
miadzie kekha ze phichükezhakâ mhâdzünu vâtuoü
22 ketuo zâ; sita. Derei Saul puodie kuo sa kechüdi süusü
üse Khristau zâ ükechü pukemechie tsuo pie mia kiadi
Damaska nu keba Judakâ die vapejüwa.
23 Sirâ zha huoyâ sibadi Judakâ puo dukhriwa tuoüdi
24 keze kedâva bata: derei Saul ukâ dâ süu silie. Sidi
ukâ puo dukhrikewa ledi teisâ teizei kharukâ nu puocha
25 dze bata: sirei puodie pelekeliekâ pezei mekhâpuo nu
puopie shüliedi dahou kechiepuo nunu puo ketsiepie
dahou sia shüwa.

26 Süsia puo Jirusalem nu vârlietse pethakeliekâ ze
kepekrâlie nyüsie: derei ukâ puo üse pethakeliepuo
27 ükechü pelemodi ukâ petekâ puo preita. Sirei Barnaba
puoze apostelkâ ki vâdi, puo chała nunu Niepuu ngu
kechü mu Niepuu puoze kerüchü kechü mu puo Da-
maska nu Jisu zase thepfusedi mia petha kechükâ se ukâ
28 ki pushü. Süsia puo Jirusalem nu ukâ ze khâ mu kedi
29 thepfudi Niepuu zanunu ḿia petha tuota; sidi puo
Grikdie kepu Judakâ ze kerüchüdi kemeü bata; sirei
30 ukâ puo dukhrikewa hrüba zâta. Sükisü puo kezekâ
süsü silietse ukâ puoze Kaisaria nu kedi puo ketsepie
Tars nu shüwa.

KEHOU VIKELIE. LUDA MU JOPA RÜNA NIA NU
PITOR UNGÂ MHATHÂ KECHÜ

31 Sirâ Judia mu Galil mu Samaria rüna khekâ nu
kehoukâ lhou menedi, meteilie; sirâ Niepuu khrüpreidi
lhou mu kemesa ruopfüu bu unou chüpeluodi kralie.
32 Süsia Pitor rühou luki haki vâdi tuose Luda nu keba
33 kemesakâ kirei ke. Sidi sünusü puoza Ainea ükechü-
miapuo, chie thetha puo zhünu zhü seiketa puo 'ngulie;
34 themia süu rünyie. Sükisü Pitor puo üse, Ainea, Jisu
Khrista n chükeshürhâshü tuoüzhie mu nâ siedi n zhü
35 tsüliechie. Sishütsemetha puo siethata. Süla Luda
mu Sharon kijünu keba khekâ puo 'ngudi rüdi Niepuu
kitsa vârta.
36 Sirâ Jopa nu puoza Tabitha ükechü pethakelie pfü-
puo tuo; *Grikdienu* puoza Dorka üsi: thenusüpfüsü
37 mhapie mia tsü mia zakechü mu mhakevikâ rei chüphi.
Sirâ sükisü puo mhachüdi siata: sidi mia puo khrüpie
38 kibou pesâ puogei piezhü. Sirâ Luda mu Jopa unia
kepenuo kechüla pethakeliekâ Pitor üse sünu ba ükechü
siliedi mia kenia ketsepie puo ki shüdi puo chabeidi sie,
39 Nâ hie ki vâr menuota hiezâ, chie; sishü. Sitse Pitor
siedi unia ze vâ. Sirâ puo vârlietse ukâ puoze kibou
pesâgei vâ: sükisü thenu sami khekâ puokhieki thadi,
Dorka ukâ ze kebaki chüpie kezhü bouliakâ mu pfeme-
neikâ chüpie puo kiadi kratha.
40 Derei Pitor ukâ petekâ bu kitia pratadi khoutoupfüdi
chashü; sidi reivâ themâ tsatie petsoudi sie, Tabitha,

sieliechie! sishü. Sitse puo mhirhâlie; sidi puo Pitor
41 ngulietse puo sie balie. Sitse Pitor puo dzie teshüliedi
puo merhashüsie thalie; sidi puo kemesakâ mu thenusa-
mikâ kieliedi puo chüperhei sipie ukâ bu puo ngulie.
42 Sirâ Jopa nu keba petekâ süsü siphre bata; süla themia
43 kekra niepuu pelelie. Süsia Pitor telhe Jopa nu Simon,
chüzhü kechümiapuo, ze bata.

KORNELIA' REI MU JUDAKEMOMIA KRÂPUO REISA KEHOUNU LERKELIE

10 Süsia puoza Kornelia ükechü miapuo Kaisaria nu ba.
Puo Italia ükechü chüpaihimia krâ kriapuo mhâ
2 kezhapuo chü; mu puo puo kinukâ petekâ ze Jihova
khrü preidi mha rei kha mia tsa phi, mu Jihova ki cha
3 sei baya kezha themia kemiathâ puo chü. Puo khu-
nhiapuo thehesia keba se kevü meseki puozie geinu
mhapuo ngu: süusü Jihova dieliemiapuo puo ki kerdi
4 sie puo üse, Kornelia, isi. Sitse puo süu mehâ ter thadi
michiedi sie, Kiüga? Niepu; sidi ketsâ. Sitse süu
5 puo üse, N kechakâ mu n mhazakâ si khâ Jihova tsâ
bate. Mu mia ketsepie Jopa nu shüdi Simon, puoza
6 kekreiu Pitor ükechü miapuo kie zevârliechie: puo
Simon chüzhü chükezhamia, puo ki dzükezha khieki
7 keba miapuo kinu vâ baho; sishü. Sirâ teigeidieliemia
puo ze kerüchü kechüu tuotatse, puo puokituomia
miakenia mu chüpaihimia puolie chüsei baya kezha
8 kemiathâmia puo sa kielie. Sidi ukâ ki diesü petekâ
pumenuoshüdi puo ukâ ketsepie Jopa nu shü.
9 Sirâ süsianhia ukâ tuotuovâ rüna penuo kelieki Pitor
barâbazhü meseki chatuoüdi tuo ki mhâgei sie: sükisü
10 puova merüdi mhachü nyüta: derei mia kechücha
11 kesekebanu puo siamiakemi zhüta. Sükisü puo tei
kâkeshü, mu mhabou pfe kezha kemhiepuo ke diakâ
12 khedi petepie kijü keshü ngulie: mu sünusü nhachü
phidia pfü mu kijü goutuoya kezha khunuokâ mu
13 teirakâ neiükâ tuo. Sirâ mhapfepuo rei sa puo ki
14 vârdi, Pitor nâ siedi dukhri chüliechie; si. Derei Pitor
sie, Sisuo mu, Niepu, a mhakipuorei mhazhükemo mu
15 mhamesakemo puorei chüya chiemo mu; sita. Sitse
süsiasâ uvarei puoki, Jihovaa chükemesa keshüu nâ

16 süu pu perhu hiechie; silata. Sirâ sükemhie va se
chü: süsia mhabou süu sela teigei sieta.
17 Sitse Pitor-a puo mhakengu süu puocha kedipuo shi
hechü lepie puonou kephâkemâ chübatse, harie,
18 Korneliaa ketsekeshü themiakâ Simon ki ketsâ vârdi
chare ki thadi, Simon, Pitor üyakezhau vâr sünu bamo
19 moshi kechü mia kiedi ketsâ. Sirâ Pitor mhakengun
dze lekebanu Ruopfüua puo üse, Harie mia se n pfüya
20 lie; süla nâ siedi tuoke mhapuorei kenoudâ hiezâdi
sükâ ze vâlie: mhakekreilamonyü a ukâ ketseshü
21 kechüla; sita. Sitse Pitor themia sükâ ki kedi sie,
Harie, niekâ puo pfüya kezhau sü a zâwe: mu niekâ
22 kedipuola vâr ga? sita. Sitse ukâ sie, Kornelia,
chüpaihi kria mhâ kezha chüyakezha, themia kemiathâ
mu Jihova khrü preiya kezhamia, mu Judamia themiakâ
petekâ mhâdzü thetse pfüya kezha miapuo, Jihovaa
puodielie kemesamiapuo bu puoki pushüdi puobu mia
ketseshüdi n kieze puo kinu vâdi n kinu die rünyünu
23 shülie; sishü. Sitse puo ukâ kieze ledi ukâ pesâlie.
Sidi süsianhia puo siedi ukâ ze vâta, mu sükisü Jopa
24 nunu puo kezekâ huomia puoze vâ. Sirâ süsianhia ukâ
keze Kaisaria nu lelie. Sükisü Kornelia puoše puo-
yiekâ mu puo khriethâ khriechümia kenuora kebamia
25 kiezevâ kengudi ukâ pfeba. Sidi Pitor kinu letse khâ
puoze kengudi tsu puo phinu zhüliedi puo rüsuo zhüta
26 Derei Pitor puo phouliedi sie, Nâ siethalie chie; arei
27 themia zâwe; sita. Sidi puo Kornelia ze kerüchüdi
kinu leru themia kekra vâr kengu keba nguliedi sie
28 ukâ üse, Judamia miapuorei vâ rüna kekreimia ze
kepetsü kepekrâkechü morei sümia ki vâkechü thezhâ
mozâ kechü niekâ rei sibatuo; siüderei Jihovaa abu
miapuorei üse rhu morei mesamo ükechü puhie nushü:
29 a süla mia a kievârtse mhapuorei kenyamozâdi vârte.
Süla niekâ kedipuo kechü ledi a kelie shiü aki pushüchie;
30 sita. Sitse Kornelia sie, Thia zha diate, a thehesia
keba se kevüki a kinunu chaba ru, harie, miapuo pfe
31 kekra sedi vâr a mhâdzünu thaliedi sie a üse, Kornelia,
n kecha rünyüliete, mu nâ mhapie mia tsü mia za
32 kechükâ sikhâ Jihova tsâ bate. Süla nâ mia ketsepie
Jopa nu shüdi Simon, Pitor üya kezhau, kieze n ki
vârliechie: puo vâ dzükezha khieki Simon chüzhü

33 chüya kezhamiapuo kinu baho ; site. Süla a kenourhei
mia ketsepie n ki shüru nâ vâr kechü vise we. Sirâ
thia hiekâ n kinu Niepuu n ki pukeshü kheka rünyü
34 tuoüdi vâr Jihova mhâdzünu baphrewe ; sita. Sitse
Pitor sie,
35 Jihovaa miapuorei rhu pekreiya mo : derei themia
neiükâ dânu puo khrüpreidi lhou miathâya kezhamia puo
36 sümia ngu puonei kechü a letoulieta zâ. Jihova Israel
nuonuokâ bu petekâ mhâ Niepuu Jisu Khrista kinu
37 kevichükewa dieliekeviu kepu siliete. Niekâ rei sibatuo-
weü, die süusü Johan-a baptism kechü dze pupie mia
petha kechü sianu Galil nunu puchieliedi se Judia petekâ
38 nu puvâ ketau zâ Süusü Jihovaa Kemesa Ruopfü mu
kekuo kha puogei shüdi puo kedakelieu Nazaret Jisu
dze zâ : puo luki haki vâ mhakevi chü mu terhuokesuo
bu ukehyukezhie zetuoketa khekâ chükeshürhâlie ;
39 mhakekreilamonyü Jihova puo zetuo zâ kechüla. Sirâ
puo Judamia kijü petekânu mu Jirusalem nu mhachü-
kechü khekâ zhapukâ hie zâ ; mia seigeinu süu pie goudi
40 dukhriwata. Sirei Jihovaa zha senhia puo chüperhei-
41 laliedi puobu lavâ, themia petekâ monyü Jihovaa
thiadzü kedakelie puo zhapu hiekâ rürbei mhingu
chüshü ; mu hiekâ puo kesiakâ dânunu rheilasieketa
42 sia rei puoze mhachü mhakria rei zâ. Sidi puo hiekâ
bu mia mhâdzünu Jihovaa kesiakâ mu kerheikâ
nyiekechü kechüu chütuoüdi kedakeshüu sü puo zâ
43 ikechü pu mia kia mu puo zhapu chünushü. Sizâmonyü
puo pelekelie khekâ puo za nunu ukephumakâ valalie
tuoü kechü siadzekesikâ petekâ puo zhapu chüvâr zâ.
Sishü.
44 Sitse Pitor die sükâ pu ketha nu diesükâ kesi khekâ
45 gei Kemesa Ruopfü vârlie. Sükisü Pitor ze kevâr
uzhürepfü zâdi pelelie ketakâa kemesa Ruopfü Judake-
46 mokâ mhârei vârphi kechüla ukâ ngâta. Mhakekreila-
monyü ukâa Judakemokâ pfe neiü se mhapudi Jihova
47 tsephi'kechü si ketala. Sitse Pitor sie, U kemhie Kemesa
Ruopfü ngukelie hakâha baptaiz chühie nu kechü
48 huomianie dzü khalie vi ma ? Sidi puo ukâ bunu Jisu
Khrista za nunu baptaiz chülienu kechü puo die khashü.
Süsia ukâ puo bunu zha huoyâ ukâze banu beita.

11 Sirâ apostelkâ mu Judia nu keba kezekâa Judakemokâ
2 rei Jihova die zekelie silie. Süsia Pitor Jirusalem nu
vârtse uzhürekepfükâ puoze kemeüdi sie, Nâ uzhüreke-
3 mokâ kinu vâdi ukâ ze mhachü mhakriate dia; sita.
4 Derei Pitor süudze ukâ ki pu menuo shütuoüdi sie, A
5 hadzü Jopa rüna nunu chabaru: a ṣiamiakemi zhütadi
mhapuo ngu; süusü pfekezha kechü kemhie mhaboupuo,
puoke diakânu mhaüse khedi teigeinu ker; mu süu ker
6 a tsâiie. Sidi a puo mehâ terdi mhalé baru, sünusü kijü
gouyakezha nhachü phidiapfü mu nhamu tuoya kezha
nhachükâ mu khunuo gouya kezhakâ mu teirakâ rei tuo
7 ngulie. Sizâmonyü mhapfepuo rei sa silieru, süusü a
üse, Pitor, nâ sieliedi hakâha dukhri chüliechie; sita.
8 Derei awe sie, Suomu, Niepu; a mhakipuorei mha ke-
rhu morei mesakemo se a menu pelerya momu; sita.
9 Sirei süsiasâu varei teigei nu a üse; Jihovaa chükemesa
10 keshüu nâ süu puperhu hiechie; silata. Mu a üse si
11 se; süsia sükâ pete teshüla teigei khâta. Sirâ sükisü
Kaisaria nunu mia se ketsepie a ki keshükâ vârdi hiekâ
12 bakechü kiu mhâdzünu thata. Sitse Ruopfüua abu
kenoudâ hiezâdi ukâ ze vâlie nuta. Mu uzekâ mia sorou
hakâha rei aze vâ: sidi hiekâ keze Kornelia kinu lehetse
13 metha; puo sie hiekâ üse, hadzü teigei dieliemiapuo puo
kinu vârthaliedi sie, Nâ mia ketsepie Jopa nu shüdi Simon
14 Pitor üya kezhau kieze vârliechie; puo n ki diekrâpuo
pushütuo, die sükâsü se nârei mu n-kinukâ rei kelalie-
15 tuo; sita ü sita. Süsia a diepu sietse thiadzü tseki ugei
16 ketsur tuoi ukâ geirei Kemesa Ruopfüu tsurta. Sükisü
a, Niepuua puothuo sie, Johan thiadzü dzünunu niekâ
baptaiz chü, derei niekâwe Kemesa Ruopfü nunu baptaiz
17 chülietuo ikechü pupie kezhü dieu a sialelie. Ka, sirâ
thiadzü ukâ Niepu Jisu Khrista pelelietse, Jihovaa
Kemesa Ruopfü methuopie uketsü touu pie ukâ rei
tsülirâ, a themia kikechüpuodi Jihova khalie tuoga?
18 sita. Sirâ ukâ rei diesükâ silietse, kemekrie zeidi
Jihova tsedi sie, Süsiasü Jihova puothuo Judakemokâ
burei kerheinu vâlie ketuola ukâ nou chükedishü ukâ
tsüzeru sü; sibata.

Antioknu dieliekevi pupie mia kiashütse themia thenou kedikelie

19 Sirâ hadzü Stefan la kemezhie kesier uva rühou
chüre uthetseki kevâki ukâ Jihova dieu se mia petha
Fonikia mu Kupra mu Antiok nu vârei Judamia ki
20 rürbei sia miakekreimia ki puchiemo zâ. Sirei ukâ krâ-
mia Kupra mu Kurinmia krâpuo Antiok nu vârdi
21 Niepu Jisu dze pupie Grikmia rei kiashü. Sirâ Niepuu
kekuo-u ukâ zetuo kechüla themia kekra peleliedi rüzie
22 Niepuu kitsa vârta. Süsia Jirusalem nu keba kehouu
themia sükâ dze silietse ukâ Barnaba ketseshüdi puobu
23 zâ Antiok nu vâ. Mu puo sünu vâtse vâ Jihova puo-
thuo mia ngumezhie keshü nguliedi puo neiphita: sidi
puo ukâ bu unou uthâchüdi Niepuu pele tsapie balie
24 nudi ukâ non chü kethepfu shü: puo rei themia kevipuo
mu Kemesa Ruopfü mu kepele rei se puotse kepfümia-
25 puo zâ. Sirâ themia kekra Niepuu kitsatie vârlie.
26 Süsia puo Saul pfü Tars nu vâ; sidi puo ngulietse
puoze la Antiok nu vâr. Sidi unia chietepuo mese sünu
kehouu ze kehoubazâliedi themia kekra pethalie; sü-
kisü Antiok nu keba pethakeliekâ üse Khristan kieria
sieta.

Mia kehouu pese ketala Jirusalem nu kehou kemezhie kechü; Jakob kedukhri mu teigei dieliemia Pitor kelala keshü; mu kehouu ngukemvüu Herod siaketa

27 Sirâ sükisü Jirusalem nunu siadzekesi krâpuo Antiok
28 nu vâr. Mu ukâ miapuo puoza Agaba ükechüpuo sier
ukâ mhâdzü nu thaliedi Ruopfüu medâ nunu sie, kijü
petenu pekriepie kemerie chütuoü kechü puta: mu
29 süusü Klaudia kelhouki chü. Süla pethakeliekâ pete
chülie kevichie Judia nu keba ukâ kezekâ cha chü
ketuola mha kha ukâ khruohishü morâ kesuo lebata:
30 mu ukâ mha kha Barnaba mu Saul unia peseshüdi sevâ
pehükâ ki shü.

12 Sirâ sümesekisü Herod kediu kehoumia huo bie-
2 pesuo tuoü sieta. Sidi puo zhiechapie Johan nuo-
3 dzüriau Jakob dukhriwa. Mu süla Judakâ uneiketa

siliedi puo miabu Pitor rei telie. Mu sükisü khrei üse
4 shümodi niekhrüda kechü zhaki zâ. Sirâ puo puo
telietse puo khapie kediekinu shüwadi chüpaihimia mia-
diadia bu kevali puo pfepfe nuwata; sükisü puo kela-
kelienyiu sianu puo ze themiakâ mhâdzünu kevâ leba.
5 Süla Pitor khapie kediekinu ba: derei sükisü kehoua
puo la uteitsâ chüdi Jihova ki chaba. Sirei Herod
6 puoze parketuo mhâdzü zhü Pitor chüpaihimia kenia
dânunu thezhürâ kenia se puo khepfüdi zezhü: mu
rükhoumia krâpuo kikha mhâdzü nunu kedieki pfetha.
7 Sükisü harie, Niepuu dieliemiapuo vâr puo khieki thalie.
mu kediekibou sünu keziepuo mhava ziekrouita: sirâ
puo Pitor tie kepfüshüdi puo kesouliedi sie puo üse, Nâ
tuomha sieliechie; sita. Sitse thezhürâpie puo khepie
8 kezhünia puo dzie nunu rülhouta. Sitse teigei dielieu
puo üse, N pfepie n chisphaliedi n phikou rei chüpfülie;
sita. Sitse Pitor sikechü chülie. Süsia teigei dielieu
puo üse, N pfedzieu chüdzieliedi a siamedzilie; sita.
9 Sitse puo tuopradi puo siamedzilie; derei puo zie geinu
mhapuo ngu zânhiamu idi teigeidielieua chükeshükâ
10 kethâ ükechü letuo mo. Sidi unia keze rükhou keriau
mu süsiasâu chievâdi tuose mia rüna chüvá kezha
tsatie kevâ thezhü kharu kiki vâlie; mu kharu süusü
puothuo puo khrüpie unia tsü: sidi unia pradi chaüpuo
zevâzhü; sitse teigeidielieu puo khawadi *ngumo* mhata.
11 Sitse Pitor mechieliedi sie puothuo puo üse, A tsiewe
Niepuu puothuo puo dieliemia ketseshüdi Herod dzie
nunu mu Judamia medâ petekâ nunu a kelalieta zâke-
12 chü sitoute; si tuota Sidi puo die sükâ levâzhüru
tuose Johan, Mark üyakezhau, nuozuo Maria kinu vâr-
13 lie; ki sünu themia kekra vâkengudi chaba. Sükisü
puo chare kikhau ketou tharu, Rhoda ükechü rüümia-
14 pfüpuo mehâtuoüdi vâr. Sirâ puo Pitor pfe silietse
puo neidi kikha khrüshümota. sidi ta kinu ledi, Pitor
15 vâr kikha mhâdzünu tha ükechü se miaki pushü. Sitse
ukâ puo üse, Nâ nyate nhia; sita. Sirei puo puo thâ-
chüdi sie sizâ kethâ üta. Sitse ukâ sie, Puo khrü zâ
16 pekruo; sita. Sirei Pitor kikha ketou bazâta: süla ukâ
17 vâ kikha khrü pra puo nguliedi ukâ ngâta. Sükisü puo
ukâbu meliehie nudi dzieziashüdi, Niepuua kediekinunu
puoze parkeshü dze pu ukâ kiashü. Sizâmonyü puo

sie, Die hakâpie Jakob mu ukezekâ ki pushü chie ; sita.
18 Sishüdi puo tuose kekreitsatiepuo vâta. Sirâ teisâlietse
Pitor kedikipuo vâte shi isidi chüpahikâ dânu kebvü
19 petsa mota. Sükisü Herod puo pfüpejüdi kepfekâ ke-
tsâ kega menuodi sükâ dukhriwa nudi hukum khashü.
Mu sükisü Herod Judia nuuu Kaisaria nu vâdi sünu
ba.
20 Sirâ puo Tur mu Sidon mia gei puoneimo phi bayaru :
ukâ keze diepuo chüdi vâr kediu kituo kezhau Blasta
bu ukâ zhâpu chüdi ukâ rünamia kediu rüna nunu
mhangu chüya kezhala kediu ze kevi chüwa tuoüdi cha.
21 Sirâ zha chiekeshüpuo nhia Herod puo kedinyie se
22 puo ketsâliedi kediba gei baliedi ukâ ki mhapu. Sitse
themiakâ shiekhouidi sie, Puo pfe hau themia pfe
23 monyü Terhuomia pfe zâ ; sita. Sitse Niepuu dieliemia
puo, Herod-'a Jihova tsemo kechüla siazhapie puo tsü
mhashü : sitse zâchü bu puo chüdi siata.
24 Sirei Jihova dieuwe kruopie miabu siphi vâta.
25 Sirâ Barnaba mu Saul unia sünu unia mhathâ chü-
tseiwadi Johan, Mark üyakezhau, zedi Jirusalem nu
vâdi sünunu lavârta.

MIA RÜNANU VÂ DIELIEKEVIPIE MIA PETHA NUDI
BARNABA MU SAUL KEDAKELIE : SÜSIAREI KIJÜ-
RÜCHÜTSÂKEMO KUPRA NU KEVÂ. (CHAP-
TER 13 MU 14 PAUL, RÜVE THERIAUDZE)

13 Sükisü siadzekesikâ mu kepethakâ : Barnaba, mu
Niger üyakezha Sumeon, mu Kurinmia Lukia, mu mia-
nuonuo thekepie Herod siazeu chükelieu Manaen, mu
2 Saul, Antiok kehounu ba. Sirâ ukâ Niepuu liechü mu
mevâ kebaki Kemesa Ruopfüa sie, Niekâ Barnaba mu
Saul kelakreipie a kitsatie shüliedi a unia bu mhapuo
3 chütuoüdi unia kiekelieu chüliechie ; sita. Sitse ukâ
mevâ mu cha kechüki ukâ dzie chapie unia gei shüdi
unia ketseshüwa.
4 Sidi unia Kemesa Ruopfü bu unia ketseshütse, unia
5 Selukia nu vâdi sünu rou geinu Kupra nu vâ. Süsia
unia Salami nu kebaki unia Jihova die pie Judakâ
kehoukikâ nu mia pethashü ; sükisü unia Johan rei ze
6 unia lie chütuo. Sidi unia tuose kijürüchütsâkemo

süu petenu rühou vâdi Pafa tsâlie; unia sünustinu
Barjesu ükechü Judamia siadzekesikethâkemo themou-
7 miapuo ngulie. Puo rüna sünu kezha chüyakezhau
Sergia Paul ükechü mhakesimiapuo zebaya. Themia
süusü Barnaba mu Saul unia kieze puoki vâliedi Jihova
8 die rünyükechü medâta. Sirei themouu, miaramia dienu
Eluma rei üyakezhau kezhau kepeleu chükedikewa hrüdi
9 unia ngumvüta. Sirei Saul, Paul rei üyakezhau
Kemesa Ruopfü bu puo tsupfüdi themia süu mehâterdi
10 sie, Harie, kechür neiükâ mu kerüzhü khekâ se n tsuke-
pfü Satan nuo-u kethâ petekâ ngumvüya kezhau, nâ
Niepuu cha kemezhükâ chüpesuo kechü khawalielhâ le ?
11 Sirâ sizâmonyü, harie, Niepuu dzie n gei bate, mu nâ
zâpuo n mhichiedi niaki *kezie* ngumo batatuo; sita.
Sishütsemetha mhapuo vâr puomhi souliedi zeibouita;
süsia puo huomia bu puodzie teshüke nudi mia pfü phi
12 mu phi tuota. Sitse kezhau mha sükâsü chüketa ngudi
Niepuu die la puo ngâdi pelelie.

Paul mu Barnaba unia Pisidia kijünu Antiok
rünanu dieliekevi pupie mia petha kechü

13 Süsia Paul mu puo kezekâ ukâ Pafa nunu rou ze
tuoshü, sidi Pamfulia kijü Perga nu vâlie; sidi sünu
14 sünu Johan ukâ khawadil a Jirusalem nu vâta. Derei
ukâ Perga nunu tuozâ vâdi vâ Pisidia kijü Antiok tsâ-
lie; sidi ukâ kerleizhanhia sükâ kehoukinu ledi balie.
15 Sirâ thezhâu mu siadzekesi leshüda phrü keshü sia
kehouki sünu keseya kezhakâ mia ketse ukâ kishüdi
sie, Hie kezekâ, niekâ themianou chüpeluokeshü die huo
16 balirâ, pushüchie; sita. Sitse Paul siethaliedi puodzie
chasiedi sie.
Israel themiakâ, mu Jihova khrüpreiya kezhakâ,
17 niekâ a die rünyüshüchie. Israelmia hakâha Rhuo-u
Jihovaa keriaki upuonuokâ kedalie mu ukâ vâ Ijupt
kijünu lhouketuoki themia hakâ bu miaki vike mu puo-
thuo puo bou puo kekuo-u üse sünu sünu ukâ ze parlie.
18 Sidi chie hiedia mesepuo ukrünuo uketheke tuoi puo nha-
19 nunu ukâ theke ukâ vachü vâr. Süsia puo Kanan kijünu
themia seyie kekreikechü theniakâ pekakewa zenu ukâ
bu rüna süu nu chie kria dia di biepengou mese Niepu

20 chü. Sirâ süsia Samuel siadzekesiu lhousier kemochie
puo, ketsâ kezhakâ bunu ukâ mhâ kezha chü vâr.
21 Situodi süsia ukâ kedi puo chata: süla Jihovaa Ben-
jamin yiemia mïapuo Kish nuo-u Saul bu chie hiedia
22 dâki ukâ kedi chü. Süsia puo kedi süu whuolawadi
David bu lhousier ukâ kedi chü: Jihovaa puo zhapu-
chüdi sie, A anou keletouu kemhie miapuo amedâ khekâ
23 chüketuo-u Jesse nuo David nguliete: sipiezhü. The-
mia süu seyie nunu Jihovaa pupie kezhüu kelakelieu
24 Jisu bu lhou Israelkâ ki vâr; puo kevâr mhâdzü Johan-
a peria Israelmia petekâ mhâdzünu thenoukedi kelie
25 baptism pupie mia petha ria. Situodi Johan puo
mhathâ süu chütseiwa tuoü kechüki puo sie, Niekâ aü
supuo ükechü medaya ga? A süu mo. Derei harie,
miapuo a sia vâr zhü; a puo phikou pharei phrei sü
26 mo; si tazé. A kezekâ, Abraham seyiemia nuonuokâ
mu niekâ dânu Jihova khrüpreiya kezhakâ, thia kela-
kelie die süu khapie ukâ ki shüa.
27 Musirâ Jirusalem nu lhouya kezhakâ mu ukâ mhâ
kezhakâ puo si reimo mu kerleizha metsei siadzekesikâ
diekâ rei phrübaya zâ rei simo kechüla *puo* lepejâ
28 kechünu *sükâ* chütseilie. Sizâmonyü ukâ puo dukhri
kezhü mhapuorei nguliemo zâ derei, ukâ Pilat ki puo
29 dukhriwanu kechü hukum cha. Sidi ukâ puo dze
thupie kezhü khekâ chütsei phrewadi, useiu geinu puo
30 lhouse kerliedi pievâ mekou puonu pezhüwata. Sirei
31 Jihova kesiakâ dânunu puo chüperheilaliete: süsia puo
teisâzha kekra Galil nunu puoze Jirusalem nu kevârkâ
tsie themiakâ mhâdzü puo zhapu chüyakezhakâ pesi
32 pengu shü. Sirâ thiadzü upuonuokâ ki pupie kezhüu
Jihovaa ukâ nuonuokâ kinu Jisu süu chüperheiliedi
33 diesüu chütseilie, hie thia dieliekevi süusüse niekâ ki
vârthą. Die süu dze keriaki tsali keniau nurei, Nâ
anuo zâ, a thia n penuolieta zâ, ikechü thu reipie zhü.
34 Mu Jihovaa kesiamia dânunu puo chüperheilie kechü
puobu chieü rie latamo tuoüdi zâ, puoa süudze rei, A
David tsüketuo theja kemesa mu ngulie mechie zâ
kechükâ khapie n tsütuo, isikechü rei puoa pupie zhü.
35 Süla puoa keriaki tsali kekreipuo nurei, Nâ n kemesau
khapie puobu chieürie keta chülielhâ, ikechü pupie zhü.
36 David-a Jihova medâ zedi puothuo puo themiakâ

liechütuodi siata; sidi puo khapie puo puonuokâ
37 sakhruwa, sidi chieürieta; sirei Jihova puo chüperhei-
38 kelieuwe chieürieta mo. Süla, akezenuokâ, niekâ
siliechie: Themia süu geinu, kephuma kelala keshü se
39 niekâ pethaya: sizâmonyü puo lanu pelelieya kezha
khekâ Mosa zhâ nunu mezhülie kelhâ mhaneiükâ nunu
40 mezhülalieya. Süla niekâ siadzekesi leshüdakâ nu,
41 Harie, mia thiya kezhakâ, niekâ ngâdi kata
chie;
Mhakekreilamonyü a niekâ kélhouki huomia
niekâ ki pu zâ shierei niekâa pelelie kelhâ
Mhathâ sikechüpuo chütuoya zâ kechüla,
ikechü pupie ketuokâ bu niekâ gei vârmo ketuola nie
kireiliechie; sishü.
42 Süsia ukâ tuopratatuoü kezhüki hasiau kerleizha nhia
43 rei die sükâ pula shürudi puoki chata. Sidi kehou
kekhâ tatse Judamia dânurei mu Judamia zhâ zeya
kezha rüna kekreimia miathâmiakâ dânunu rei themia
kekra Paul mu Barnaba unia siamedzi tuota. Süki
unia ukâ ze kerüchüdi Jihovaa themia ngukemezhieunu
ba seizâlie nudi ukâ hüsashü.
44 Süsiau kerleizhanhia rüna süunu themia pétenuo
45 Jihova die rünyü tuoüdi vâr kengulie. Derei Judakâ
themia krâu ngutse, ukâ râpie mhapuo chüdi Paul diepu
46 keshükâ üse moüdi thaphita. Sirei Paul mu Barnaba
unia diepu thepfu phidi sie, Jihova dieu se niekâ ki
puria keshü mese. Sirei niekâ die süu meliakegewadi
kechachie kerhei ngulie sümo üketala, harie, hie tuo
47 Judakemomia kitsatie vâtatie. Niepuu hie ki rei,
A n bu Judakemomia keziepuo chü tuoüdi n
kelakreiliete;
Sidi n bu kijü valakânu mia kelakelie chütuo,
ikechü pushü zâ.
48 Süsia Judakemomiawe die süu siliedi uneiphidi ukâ
Jihova dieu tsephita: Sirâ ubu kechachie kerhei
49 ngutoulie tuoü ketuo khekâ sie pelelie. Sirâ Niepuu
50 die rüna sükhie sümhou keba khekâ nu si vâta. Derei
Judakâa thenumia therhu kepfü miathâkâ mu rüna
sünu pehükâ ketsüshüdi, sükâ bu Paul mu Barnaba
unia pesenu kechü mhapfükerhüshüdi unia whuopie
51 urüna chievâwa. Derei unia uniaphi gei nyâphe

52 kepfüpie ukâ kitsa shüwadi Ikonia nu vâta. Siürei
pethakeliekâ zâwe uneidi Kemesa Ruopfü bu utsupfü-
bata.

IKONIA, LUSTRA MU DERBE NU PAUL MU BARNABA UNIA MHATHÂ ; MU SÜNUNU LA ANTIOK NU KEVÂ

14 Süsia Ikonia nu unia keze Judamia kehoukinu
lekechü unia die la Judamia rei mu Grikmia rei themia
2 kekra pelelie. Derei pelekemvü Judakâa Judakemokâ
3 pfükerhüshüdi ukâ bu kepelekâ ngumvüta. Unia süla
telhe sünu badi Niepuu zase diepu urhie chübata ; mu
puoa unia bu zasikâ mu ungâ mhathâkâ chülie nudi
kekuo kha unia tsüdi puo miangukemezhie dieu zhapu
4 chüshü. Derei rüna sünu themiakâ krâ kenia chüta ;
sidi krâpuo Jüdakâ kitsa mu krâpuo apostelkâ kitsa
5 thata. Derei Judakâ mu Judakemokâ ukâ mhâ kezhakâ
zesadi unia zhase se mu ketsiepie unia vatuoü vâr tuoü
6 kezhü uniaa silietse, tase Lukaonia, Lustra mu Derbe
rünakâ mu sükhie sümhou rüna chükebakâ nu vâdi,
7 dieliekevi pupie mia petha tuota.
8 Sükisü Lustra nu miapuo puo penuolietsenu puophi
puolhesuodi mhakipuorei chatuo chiekemo kerünyie-
9 miapuo ba. Themia süu Paul mia kepethadie rünyü
ba ; sitse Paul-a themia süu puobu puo chüpevi shünu-
kechü pelekeba nguliedi puo mehâ ter di sie melie puor-
10 hiechüdi, Nâ sier n phiniapie rhuthaliechie ; sishü. Sitse
11 puo karhü siedi chatuo tuota. Sitse themiakâ Paul
mhathâ süsü ngudi melie urhiechüdi sie Lukaonia mia.
dienunu, Terhuomia themia rhi sedi ker uki tuote ;
12 isidi ukâ Barnaba üse Jupiter chü, mu Paul diepukuo
13 kechüla puo üse Merkuri chüta. Mu sükisü rüna süu
mhâdzünu keba rüsuokiunu *terhuo puo üse* Jupiter üya
kezhau phichûua thudâ mu nyiepou chükâ se kharu nu
14 vârdi themiakâ ze ünia rüsuonyüta. Derei apostel
Barnaba mu Paul unia die süu silietse unia uniapfe
unianei chierhadi tamhazâ themiakâ dânu vâ shie-
15 khouidi, sie, Harie themiakâ, niekâ kedipuo chüdi
mhahikechü chüya ga ? Hierei themia' niekâ kembie-
mia ze ; mu niekâ bunu mhakemethuo kemeruo hakâ

3

nunu rüdila tei mu kijü mu dzükezha mu sükâ nu ketuo
khekâ chükeshü rheituoya kezha Jihova ki vâlienu
16 kechü dieliekeviu sevâr niekâ ki thakechü ze. Puo
unhia nnhianu nu themia neiükâ bunu uthuo umedâkânu
17 tuo nuwate. Siüderoi puo teigeinu teiperürshüdi mha-
bu puo si rüchülie ketuo teikâ thâshüdi, kechücha mu
themia keneikâ se themia ketsukelhuo chüdi mhakevi
18 chüdi puothuo puo zhapu chü bayazâ; sita. Sîdi puo
die sükâ süse ukâ ki pudi themia sükâ bu unia rüsuohie
nukechü kha resedi khawa.
19 Sirei Antiok mu Ikonia nunu Judamia krâpuo sünu
vârdi themiakâ ketsüshüdi ukâ bu ketsiepie Paul
vadi puo üse siata üdi puo merhashüse pra ukâ chasia
20 shüwata. Derei sükisü pethakeliekâ puo houpfütharu
puo siedi tuose rüna süunu laleta; sidi süsianhia puo
21 Barnaba zedi Derbe nuovâta. Sirâ.unia rüna sünu rei
dieliekeviu pupie mia kiashüdi themia kekra pethalie,
sidi unia tuola Lustra mu Ikonia mu Antiok nu vâta.
22 Rüna sükâ nu ukâ bu kepeleunu rüdimo bazâlienu mu
we kemezhiekechü neiükâ nunu Jihova kedinu le morâ-
suo zâ ikechü pupie pethakeliekâ tarhâ, mu ukâ nou
23 chükethepfushü. Sizâmonyü unia kehou khekânu ukâ
keseketuokâ keda phreshüdi mevâ mu cha idi unia ukâ
24 kha ukâa puo pelekelie Niepuu dzienu shüwata. Süsia
25 unia Pisidia rüna vathese Pamfulia nu vârta. Süsia
unia Perga nurei Jihova die pupie mia kiashüdi Atalia
26 nu keta; süsia sünusünu rougei siedi tuose Antiok nu
lavâta. Rüna sünu mia hadzü unia khapie Jihovaa
themia ngukemezhie mhathâ chünushü; mu unia mha-
27 thâ süu chütseiwata. Sidi unia sünu vâlietse kehou
kie kengushüdi Jihovaa unia ze mhachükelie khekâ mu
puo Judakemomia la rei kepele kikhapuo khrükeshü.
28 die sükâ se ukâ ki pu kemechie tsuoishü. Süsia uniai
pethakelie sükâ ze ba cha thâta.

JUDAKEMOKÂ DÂNUNU PETHAKELIEKÂ MOSA ZHÂ ZE ZHÜ MOMO SHI KECHÜ DZE KERÜCHÜDI PEPIKECHÜ

15 Süsia Judia nunu themiakrâpuo kerdi *Antiok nu keba*
kezekâ pethadi sie, Mosa zhâ mhiei niekâ zhüre kemo-

2 sia niekâ kelakelie jü ; sita. Sükisü Paul mu Barnaba
unia sükâ ze kemeüdi ukâ kedierhechie motatse *sünu
keba ke.ekâa* Paul mu Barnaba mu ukâ huomia sadi
ukâ bu Jirusalem nu khâdi apostelkâ mu kehou keseya
3 kezhakâ ki süu dze ketsâ nuta. Sidi kehouu ukâ ze vâ
chalanu shüdi, ukâ Fonikia mu Samaria rüna pfüthe
vâdi miaki Judakemomia unoukedikelie dze pupie mia
nyienü reishü : sidi ukâ la kepelekâ petekâ bu uneipie
4 mhapuo chü. Süsia ukâ Jirusalem nu vâlietse kehouu
mu apostelkâ mu kehou keseya kezhakâ ukâ zelie, sitse
ukâ Jihova ukâ zetuodi mhaneiü chükelie khekâ se
5 miaki pushü. Derei peleketa Farisimia krâpuo dânu
huomia sie, Judakemokâ rei bu uzhüre mu ukâ bu Mosa
zhâ rei zeou kechü pukechü mese we ; sita.
6 Süsia apostelkâ mu kehou keseya kezhakâ vâ
7 kengudi süu dze kerüchü. Sükisü kerüchüse keba dânu
Pitor-a siedi ukâ üse,
Harie, akezenuokâ, niekâ rei sibatuo, Jihovaa a tia
nunu Judakemomia burei dieliekeviu siliedi pelelie
8 ketuola niekâ dânunu hadzüthâ a kedaliete. Sirâ
thenou rei siya kezha Jihovaa u ki chükeshü tuoi
9 Kemesa Ruopfü kha ukâ rei tsüdi zhapu chü shüa ; sidi
puoa kepele se ukâ nou chümemesashüdi sükâ mu ukâ
10 chüpie kekrei chiemo wate. Ka, di silirâ, niekâa ukâ rei
mu upuonuokâ rei pfülielhâ keta vâchieu pie petha-
keliekâ vâgei shüdi kidi Jihova neikemo chüya ga ?
11 Sikechüumonyü we rei Niepu Jisu u ngukemezhie la
sükâ tuoi kelakelie ngulietuo kechü peleba ze ; sita.
12 Sitse themia sükâ petekâ zeidi, Jihova Barnaba mu
Paul unia zetuodi Judakemokâ dânunu zasikâ mu ungâ
mhathâ chükeshükâ uniaa siedi sükâ kepu rünyü bata.
13 Sirâ ukâ kemekriezei batatse Jakob-a lasiedi,
14 Harie akezekâ, niekâ adie rünyüliechie ; Jihova
puothuo puoza nunu Judakemokâ dânunu themiakrâpuo
kielie tuoüdi ukâ ki vâ ria kechü dze Simon-a pushüa.
15 Mu siadzekesikâ die rei die süuze kerhe ze ; süu dze,
16 Hakâ sia a lavârdi David pru tsâketau chü latuo ;
Mu a puo tsâ puo rakâ rei chülaliedi,
Toula sesie balietuo :
17 Mhakekreilamonyü themia kekrei ba saluo
kechükâ

Mu Judakemo aza se tuoketa khekâ bu
Niepuu pfülie ketuola.
18 Keriakithânu mhasükâ chüpie mia pesikeshü
Niepuu hakemhie puya;
19 ikechü thupie zhü. Süla anou kele, ukâa themia
judakemokâ dânunu rüziela Jihova ki vârkeliekâ ke-
20 hyuhie nukechü; mu sikechüumonyü ukâa themia sükâ
bunu terhuomiarhi la rhuketakâ nunu, mu pieü kechü
nunu, mu khunuo chakhri di chachü kechü nunu, mu
thezia kechü nunu rei u kekhalie nukechü thupie sükâ
21 ki shü kechü vituo nhia ibazâ. Süsü nnhia nnhia nunu
rüna neiükâ nu kerleizha metsei *Judamia* kehouki
khekâ nu Mosa *zhâu* phrüdi pupie mia petha tuota
22 zeru; sita. Sitse apostelkâ mu kehou keseya kezhakâ
kehou pete rei sa uneiphretadi ukâ krâu dânunu themia
kedaliedi Paul mu Barnaba sa ketsepie Antiok nu shü
tuoüta; sitse ukâa kepelekâ dânunu pehümia Barsaba
23 üreiya kezha Juda. mu Sila unia *kedalie*. Sidi ukâ
leshü rushü sünia dzienu shü; mu sünu sü, Apostelkâ
mu kehou keseya kezhakâ mu niekâ kezekâa, niekâ
Judakemomia Antiok mu Suria mu Kilikia rünakâ nu
24 keba ukezekâ, kelushü ho. Hiekâ dânunu hiekâ ketsâ
mozâdi themia huomia niekâ ki vâdi die huopie niekâ
nou chüketsishüdi niekâ bu niekâ nou kehoukeruo
25 chübata kechü silie. Süla hiekâ kedierhedi themia *mia
kenia* kedaliedi sünia ketsepie uzenia Barnaba mu Paul
26 u Niepu Jisu Khrista zau la uphou rei khrieya kemo nia,
27 bu ze niekâ ki vâtuoü kechü hie medâtahu. Sidi hiekâ
Juda mu Sila unia ketseshü ho. Unia tia reipie hiekâ
28 diekâ se niekâ ki pushütuo ho. Süla Kemesa Ruopfüu
rei mu hie rei niekâ bu mhapie miarhi rüsuo kewakâ
29 nunu mu thezia kechü nunu, mu khunuo chakhri
kechükâ nunu, mu pieü kechü nunu niekâ kekhalie
morâsuomu kechüu sia niekâ bu mhachükere kekrei
chünu kechü hie medâ mo. Niekâ die sükâ zebalie
lirâ, vizâ tuo. Niekâ keviu chübalie chie. Sishü.
30 Sidi ukâ kekhâdi Antiok nu ke; sitse *kehou* miakâ
31 kiekenguliedi leshüu khapie ukâ tsüshü. Mu ukâ leshü
süu phrüdi ukâ nou chü kethepfukeshü dieu la ukâ
32 neiphita. Mu Juda mu Sila unia rei unia thuo zârei
siadzekesimia chüdi die neiükâ pie ukezekâ tarhâshü,

33 mu ukâ chüpebieshü. Sidi unia sünu zha huoyâ badi
unia kezekâ ze kezevidi kekhâdi la unia ketsekeshükâ
35 ki vâta. Sirei Paul mu Barnaba uniawe Antiok nu
batadi, sünu miâ kekreimia rei kekra zesadi Niepuu dieu
pupie mia kia mu mia petha bata.

DIELIEKEVIU PIE MIA PETHATUOÜDI KEVÂ PAUL RÜVE KENIAU. (CHAPTER 15: 36—18: 22 KETSÂ, PAUL RÜVE KENIAU DZE)

36 Sirâ zha huoyâ sianu Paul-a Barnaba üse, Khe, avu
keze thiadzü dieliekevi pupie mia pethapie kezhü rünakâ
nu lavâdi ukezekâ kedipuomhie ba shiü mehâshü khe;
37 sita. Sitse Barnaba Johan Mark üya kezhau rei ze unia
38 sa vâ nyüta. Sirei Paul-a Johan unia ze mhakam nu
vâmodi Pamfulia nugu unia khawadi tuoketau bu
39 unia zevâ kechü vinhia imota. Sidi unia süusüla
keprüliphi tadi unia kekhâta; sirâ Barnaba Mark ze rou
40 nunu Kupra nu vâta: derei Paulwe Sila kedaliedi unia
kezekâ bu unia khapie Niepuu ungukemezhieunu shüdi
41 tuovâta. Sidi puo tuose Siria mu Kilikia rüna pfüthe
vâdi kehoukâ tahi pevishü.

16 Süsia puo Derbe mu Lustra nianu rei vâru: harei,
pethakeliepuo puoza Timothi üsidi sünu ba; puoa
Judamia pfüpuo zâdi peleketa pfüpuo nuo; derei
2 puo-puo Grikmia puo. Timothi süusü Lustra mu
Ikonia nu keba ukezekâ puo pu peviphi kechüpuo.
3 Paul puo ze tuonyüta; mu sütsatie Judakâ lanu puo
Timothi zhüre: mhakekreilamonyü ukâ petekâ puopuo
4 Grikmia ükechü siphre kechüla. Mu unia rünakânu
kevârki Jirusalem nu keba apostelkâ mu kehou keseya
kezhakâa ukâ bu zebalienudi diekhakeshükâ se ukâ k
5 pushü. Sidi kehoukâ ukâ kepele rei meteiliedi teisânhia
mia ukâ sa *miamialie*.

PAUL EUROP NU VÂDI DIELIEKEVI PIE MIA PETHA KECHÜ. FILIPI NU PAUL MU SILA UNIA MHATHÂ

6 Süsia Kemesa Ruopfü unia bu Asia nu dieu se pumvü
ketala, unia tuose Frugia mu Galatia kijü pfüthe

7 vâzhü; sidi unia tuose Musia mhâdzütsa vâ kelieki unia
Bithunia nu vânyütuo; derei Jisu Ruopfüu unia bu
8 vâmvüta: sidi unia Musia therhie se Troa nu keta.
9 Siru theva Paul puo ziegeinu mhapuo ngu: Süusü
Makedonia miapuo thadi puo chabeidi sie, Makedonia
10 nu vârdi hie ngumezhie shüchie; sita. Süla Paul süu
ngutsemetha Jihovaa hie bu Makedoniamia ki dielieke-
viu pie mia pethashünudi hie kie zhü, kechü hie leliedi
hie sünu kevâ hrütuota zâ.
11 Süla hie Troa nunu rou geinu tuoshüdi tuo mezhüzâ
12 Samothrake nu vâ, di süsianhia Neapoli nu; mu
sünusünu Rom mia vâ rüna chükelie Makedonia nu rüna
keviu, Filipi nu vâ. Sidi hie zha huoyâ rüna sünusü
13 bata. Mu sükisü kerleizhanhia hie kharu sia pradi,
kerürkhiekipuo kecha chü ba ükechü hie ledi vâ sünu
balie, di thenumia vâr sünu bakelie krâpuo ze kerüchü.
14 Sükisü puoza Ludia ükechü Thiatira nu pfemeriemege
kechü zeya kezha, Jihova rüsuoya kezha miapfüpuo hie
die rünyü ba: Niepuua thenusüpfü nou chüphi shüdi
15 puobu Paul-a diepu keshükâ rünyü menuolie. Sidi
puorei mu puo kinumia rei baptaiz chülietatse puo hie
kiebeidi sie, Nie a üse Niepuu kepelemia ülirâ a kinu
vârdi sünu baliechie; sita. Sidi puo hie khashümvü
beita.
16 Süsia hie kecha chü nu vâ kezhüki rüümia themoumia
ruopfü zeyakezha pfüpuo vâr hieze keselie; puo puothe-
17 mou la puo niepumia bu praphiya. Thenusüpfü Paul
mu hiekâ siamedzidi shiekhouidi sie, Themia hakâ,
petekâ mhâ kezhathâu Jihova kituomia zâ; hakâha
18 kelakeliedâu thapie niekâ kiatuo zâ; situota. Sidi puo
telhe situota. Derei Paul, puoa puo kehyuphi tuo
ketala reipra ruopfüu üse, A Jisu Khrista zase n bu puo
nunu partanushü ho; sishü. Sitse puo sümesetoukisü
parta.
19 Derei puo niepukâ ukâ pra jüketa sidi ukâ Paul mu
Sila teliedi unia merhashü ze lhithâchünu kezhakâ
20 mhâdzünu vâta; mu ukâ unia ze kenya kechüya kezhakâ
21 ki vâlietse ukâa sie, Themia haniaha Judamia muru,
unia u-Rom mia bunu thezhâkemokâ chü mu zenudi
22 se pethadi urünamia vakebvüphi bate; sita. Sitse
themiakâ keze unia gei uneimota: sirâ kenya kechü

kezhakâ unia geinu unia pfenei lhewadi seipie unia
23 vünudi hukum khashüwata. Sidi ukâ unia vüperewadi
unia zevâ kediekinu khawadi kedieki kepfekezhau bu
24 unia pfe menuo balie nuwata: mu puoa hukum sikechü
nguliedi unia zevâ kedieki kinutsenu khapiebawa, mu
25 seiphikhanu uniaphi kekhawa. Sirei khisâteiluo meseki
Paul mu Sila unia cha mu chielipie Jihova tseshü,
26 sükisü kediekâ unia pfe rünyü ba. Sükisü kiükishü
kemerie chü mhavârta, sidi kedieki shükenie phita; sirâ
kikhakâ pete keniehiewata; sirâ sünu keba khekâ upha
rüprei phreta.
27 Sitse kedieki kepfekezhau châsierdi kedieki kikhakâ
khrüpie ketha nguliedi, kediekâ üse tata ükechü ledi
puo zhiecha zoupie puothuo puo dukhriwa tuoü thata.
28 Sirei Paul shie puorhiechüdi sie, Nâ n thuo n bie
pesuowa hiechie: hiekâ petekâ hanu ba phre zâmu; sita.
29 Sitse kedieki kepfekezhau mi chaliedi tale michiepie
pekhrukhrudi tsu Paul mu Sila unia mhâdzünu zhüta;
30 süsia puo unia ze pardi sie, Kezhania, a kelalie ketuola
31 a kedipuo chülie morâsuo ga? sita. Sitse unia sie, Nie
Niepu Jisu pelelie, sirâ nâ rei n kinukâ rei sa kelalie tuo;
32 sitâ. Sidi unia Niepuu diepie puo mu puo kinu keba
33 khekâ ki pushü. Süsia puo süzhüsü unia zevâdi unia
kevüpfükâ khrüphrewa; sidi kenourhei puo mu puo
34 kinukâ pete baptaiz chülieta. Süsia puo unia ze puo
kinu vâdi mha kapie unia tsüdi puo kinumia rei pete
ze Jihova peleliedi ukâ neipie mhapuo chüta.
35 Süsia teisâlietse kenya kechüya kezhakâ ukâ chaliekâ
ketseshüdi, Themia sünia bu tuotaliechie ikechü puwa
36 nuta. Sitse kedieki kepfe kezhau die sükâ pie Paul ki,
Kenyakechü kezhakâ n nia bu prata nukechü die
vârlie; mu süla n nia pradi n nia nou menedi vâtalie;
37 sita. Derei Paul sükâ üse, Ukâ hie nyie kechü modi,
hie Rom mia zârei, mechü hou nunu hie vüdi hie khapie
kediekinu shüwadi;, tsie pekhre hie khalashü watuo
üya ma? Silie kenjü zâwe; ukâ bu uthuo vârdi hie
38 khashüwa chie; sita. Sitse chalie sükâ diesükâ sevâ
kenya kechüya kezhakâ ki pushü; mu sükâ unia Rom
39 mia zâ ükechü silietse michiephita. Sidi ukâ vârdi
unia ki umezhiemelâta; sidi ukâ unia ze kitia vâdi unia
40 bu urüna tseta nudi chabeita. Süsia unia kedieki nunu

pradi Ludia kinu ledi, unia kezekâ ngulietse ukâ nou
chüpeluophi shüdi tuota.

THESALONIKA MU BEREA RÜNA NU PAUL MU SILA UNIA MHATHÂ

17 Süsia unia Amfipoli mu Apolonia pfüthe vâdi unia
Thesalonika nu vâr; mu sünusü Judamia kehoukipuo
2 ba. Sirâ Paul puothuo puozhâki chütuoya kezhala ukâ
kinu ledi kerleizha se kethâleshü nunu ukâ petha.
3 Puoa Khristau kemezhiephidi kesiakâ dânunu rheilasie
morâsuo kechü pukemechiepie ukâ kiashü. Sizâmonyü
puoa lasie, A niekâ ki sü puo dze pupie petha ketuo
4 Jisu Khristau zâ; sisashü. Sishütse ukâ dânu huomia
mu Grik mia kemiathâmia kekra, mu thenu pehümiapfü
5 rei krathâ Paul mu Sila unia zetâ. Derei Judamia
krâpuo urâdi themia dânu kerzhüthâmia krâpuo zevârdi
themia kekra kiekengu saliedi rüna vakebvüshü; sidi
ukâ vâ Jason ki redi unia teze mia mhâdzünu vâtuoü
6 kechü hrütuota. Sidi ukâ vâ unia ngulie motatse, ukâ
Jason mu kepelekâ huomia merhashü ze rünanu kezha
chüya kezhakâ mhâdzünu vâdi sie shiekhouidi, Themia
kijü thu pesurhukewa nia haki rei vâr ru, Jason unia
7 pesâlie. Mu ukâ hakâ petekâ puoza Jisu ükechü kedi
kekreipuo tuo ükechü pudi Kaisar djekhakeshükâ zeya
8 mo; sita. Die sükâ siliedi themiakâ rei mu rünamia
9 kezhakâ rei unou kehoukeruo chüta; siüderei Jason mu
kekreikâ rei mhakhashüdi jamin pfüliedi ukâ bu tuota.
10 Süsia kepelekâ pezei Paul mu Sila ketsepie Berea
nu shüwa: sidi unia sünu vâkelieki Judamia kehouki
11 nu le. Themia sükâ Thesalonika nu kebakâ ki unou
mezhükuo; mhakekreilamonyü teisâuhia kethâleshü
diesükâ puotou mo moshi kechü lemenuodi unou uthâ
12 chüdi diesükâ ze keliela. Süla ukâ dânu themia kekra,
Grikmiapfü thenupehü mu thepfumia rei sa pelethâta.
13 Derei Thesalonika nunu Judakâa Paul Berea nurei
Jihova dieu pupie mia kia keshü siliedi, ukâ sünu rei
vârdi keriauva tuoi themiakâ pfükerhüshü mu ukâ nou
14 chüpesuoshü. Sitsemetha kepelekâ kenourhei Paul
ketsepie puobu dzükezha khie zâvâ tanuta; derei Sila
15 mu Timothi uniawe sünu bazâta. Sirei Paul chaphize

kevâkâ puoze vâ Athen nu tsâshü; süsia Sila mu Timo-
thi unia bu pezi vârlienu kechü Paul kinu die nguliedi
ukâ tuolata.

PAUL ATHEN NU KEBA

16 Süsia Paul Athen nunu unia pfekebaki rüna sünu
terhuomiarhi chüpie tsukeba nguliedi puonou kemezhie
17 chübata. Sidi puo teisänhia Judamia kehoukinu Juda-
mia mu vâ sünu rüsuokeba kekreikâ rei, mu lhithâchünu
18 themia dzükeliekâ rei ze kerüchüba zâta. Sirâ mhakesi
Epikuri mu Stoik ükechü themia krâ kenia dânu
huomia puoze kemeü tuoüta. Huomia sie puo üse,
Diebou hau kedipuo punyüya shi? sita. Mu kekreikâwe
puo Jisu mu rheilakesie dze pupie mia petha kechüla
puo üse, Puo we sikemo rhuo krâpuo pupie mia petha
19 ketuopuo zemu ha; sita. Sidi ukâ puo merhashüze
Areopaga ükechü mharapuo vâdi sie, Nâ diekesa pu
mia pethatuo kechü hauha kedipuo shi kechü pupie hie
20 kiashü tieya mo? Nâ diekesa krâpuo sevâr hiebu
silie; süla die hakâha die dipuo shiü hie sinyülie; sita.
21 Athen mia mu themia tavâr sünu baketa petekâ
mhapuorei chümo zâdi mhakesapuo kepu mu rünyü
22 zâba utei pevâwawa tuoyazâ Sükisü Paul Areopaga
metsuonu thaliedi sie.
Harie Athen miakâ, a mhangukechü khekâ geinu
siliekechü niekâ nanyükâ nu pechü seyakezha doupuo
23 zâ. A rühou vâkechüki niekâa mha rüsuoya kezhakâ
mehâ tuoru, rüsuoba puo gei, "Sikemo Rhuopuo la,"
24 ikechü thezapuo thu rei pie badi ngulie. Ka, sirâ niekâa
simodi rüsuoya kezhau a süu thapie niekâ kiashütuo.
25 Kijü mu sünu ketuo khekâ chükeshü Rhuo-u *Jihova*,
puo tei mu kijü nia mhâ Niepuu zâ *kechüla* themia dzie
üse kechü kerüsuokikâ nu baya mo; mu puo mhapuo
tsâpfü keba kemhiei miabu miadziepie puo theke reiya
mo; mhakekreilamonyü puo puothuo kerheirâ mu keha
mu mhapetekâ khapie themia kebupuorei tsüya kezha
26 la. Puo pedzüperia ukâbu lhouketuo teikâ mu baketuo
riakâ rhieshüdi miapuo geinu kijü petenu balienudi
27 themia neiükâ chüshü; mu ukâ bunu Jihova pfüdi kese
zâvârâ puo nguliëtuo nhia ikechü puo madâta; sirei
28 puo ukâ kehupuo kireinu pechie tuo mozâ: mhakekrei-

lamonyü we puo lanu rhei mu mele mu lhoutuoya
kezhala; süudze niekâ dânu ükethukâ huomia rei, "U
29 rei puo yie zâ," ikechü pupie tuo. We süla Jihova yie
ülirâ, we Jihova üse themiadâ themiamhasi pie chükelie
suna morei raka morei ketsie miarhikâ mhie zâ ükechü
30 medâ zhümo. Jihovaa themia mhasikemo teikikâ
ngurei ngukemo mhiedi khawate; derei tsiewe puo
themia kehurapuo tuoya kezhamia zâshierôi unou ke-
31 dilienudi pushüwate. Sidi puo pedzüpéria keda setuo
keta Miapuo bunu kemezhütou nunu kijüu ze diekechü
tuoü kechü khunhiazhapuo kedatou setuote; süla puo
kesiakâ dânunu puo chüperheipie themia petekâ kiatou
32 pie zhüwate. Sita. Sirâ ukâa kesiamia rhelakesie dze
silietse huomia puo kreta; derei huomiawe sie, Hie
khunhiapuo nu die hau dze n kinu rünyülatuo; sita.
33 Sidi Paul tuo ukâ therhieta. Sirei themia huomia puo
34 zetuodi pelelie: mu sükâ dânu Areopaga Dionusi, mu
Damari ükechü miapfüpuo, sirâ kekrei miakrâpuo rei
ukâ ze satuo.

Korint nu Paul mhathâ; mu puo tuola Efesa, Kaisaria mu Jirusalem pfüthe Antiok nu kevâ

18 Süsia Paul Athina nunu tuose Korint nu vâr. Sükisü
2 puo Judamiapuo puoza Akila üsidi Pontu nunu lhou-
kesier miapuo sünu badi ngulie; Klaudia Judamia petekâ
bu Rom nunu tuotanu ketala themiasüu puo kimia
3 Priskila ze sümhâdzü zakinu Itali nunu vâr ba. Sirâ
unia pfeki kechümia zâ, mu Paul rei sükemhiemia zâ
4 kechüla puo unia ze badi ukâ keze mhachü. Sükisü
puo kerleizha metsei ukâ kehouki nunu ukâ rüchüdi
Judamia mu Grikmia hüphi.
5 Süsia Sila mu Timothi unia Makedonia nunu kekerki,
die süu thuo Paul nou chüshüdi, Jisua Khristau zâ
6 ükechü Judakâ mhâdzünu zhapu chüshü. Sirei ukâ süu
ngumvüdi tha batatse, puo puopfe kesoudi sie ukâ üse,
Niekâ kejâ kechü zhakhra bu niekâ tsügei vârlie; awe
mezhütazâ; mu tsieyawinu a Judakemokâ ki vâtatuo;
7 sita. Sidi puo sününu pradi tuose Tita Justa ükechü
miapuo Jihova rüsuoya kezhamiapuo kinu leta; puo ki

8 kehoukiu kepenuoki ba. Sirâ kehouki sünu keseyakezhau
Krispa, puo kinukâ petekâ ze Niepuu peleta; mu
sizâmonyü Korintmia kekra rei dieu sidi peleliedi
9 baptaiz chülie. Sükisü khuozhüpuo Niepuu puothuo vâr
Paul pengudi sie, Nâ michiehie chie; mu diepu bazâlie,
10 mu kemekrie batahie: mhakekreila monyü a n zetuo zâ
mu miapuorei n biepesuowa tuoü sie lielhâ kechüla;
mu sizâmonyü rüna hanu a themia rei baphi; sita.
11 Sirâ puo chie puo di khrü sorou Jihova dieu se mia
pethadi ukâ ze bata.
12 Sirei sükisü Galio Akaya kijünu kezha chülietse,
Judakâ keze noupuo chüdi sie Paul ngumvüdi puo teze
13 dienya kechüya kezha bau mhâdzünu vâdi sie, Themia
hauha mia hüpie miabu uzhâ kemo dâ kreipuo se Jihova
14 rüsuo nutuoya zâte; sita. Sitse Paul diepu tuoü sietse
Galio sie Judakâ üse, Djenya hauha mezhükemo morei
kerüzhünyapuo lirâ, harie Judakâ, a menuodi niekâ die
15 rünyü kechü mese; derei diekrâpuo la morei thezakrâ-
puo la morei niethuo niezhâpuo la keprüli kechüzâ lirâ,
niekâ thuo niekâ dânunu kechüliechie; a dienya si-
16 kechükâ pepi tuoü kechü a medâ mo; sita. Sidi puo
17 dienya kechü kezha bau nunu ukâ whuowata. Sitse
ukâ petekâ kehoukinu kezha chüya kezhau Sosthene
merhashüliedi dienya kechüya kezha bau mhâdzünunu
puo vüta. Sirei Galio sükâ puorei puonou mecha
mota.
18 Süsia Paul telhe sünu badi puo kezekâ ze kekhâta,
sidi sününu priskila mu Akila ze rou gei siedi Siria nu vâta.
Mu puo puothuo puodie puo la Kenkrea nunu hadzü
19 puotsü thiewa. Süsia ukâ Efesa nu vârlie ru puo unia
khapie sünu shüwa: derei puozâwe *Judamia* kehoukinu
20 ledi Judakâ ze kerüchü. Sirâ ukâ puo bu ukâ ze basa
21 nudi chasieru, puo mvüta; sidi puo ukâ ze kekhâta
tuoüdi sie, Jihova medâ lirâ, a la niekâ ki vârtuo,
22 isidi Efesa nunu rou gei siedi tuota. Süsia puo Kaisaria
nu pralietse puo pradi kehouukelushüdi Antiok nu keta.
23 Sirâ zha huoyâ *sünu* badi puo tuose Galatia kijü mu
Frugia vathese pethakeliekâ petekâ nou chükethesfu
vâ.

Apola mu Paul unia Efesa nu dieliekevi se mia kepetha. (Chapter 18: 23 nunu vâ 21: 16 ketsâ Paul rüve seu dze)

24 Sükisü Alekandria nunu lhoukesier puoza Apola
ükechü *kethâ* leshü siphi kechü Judamiapuo Efesa nu
25 vâr. Themia süusü Niepuu mia kepethadieu hadzü
silie, mu puo Johan baptism rürbei sizâdi Puo nou
kemezhie chüdi diepu mu Jisu dzekâ putou pie mia kia:
26 sirâ puo *Judamia* kehouki nunu thepfü sedi mia petha
bata. Derei Priskila mu Akila unia puo die sidi, puo
ze unia ki vâlie, sidi unia Jihova dze putou sapie puo
27 kiashü. Süsia puo Akaya kijünu vâtanyü tatse, puo
kezekâ puonou chü kethepfu sashüdi pethakeliekâ bunu
puo zelienu kechü leshü rei thushü: sirâ puo sünu
vârlietse puoa Jihova angukemezhie la pelekeliekâ gei
28 mhakevi chüphishü: mhakekreilamonyü puo Jisua
Khristau zâ ikechü kethâleshü nunu thapie mechü kia-
shüdi puodie kuosedi Judakâ die vapejüwa.

19 Sirâ Apola Korint nu kebaki Paul rüna pesâtsatienu
2 tuose Efesa nu vârdi pethakelie krâpuo ngulie: sidi puo
sie ukâ üse, Niekâ *Khrista* pelekelieki Kemesa Ruopfüu
ngulie ma? sidi ketsâ. Sitse ukâ sie puo üse, Mo,
3 Kemesa Ruopfü tuo ükechü hie si reimo; sita. Sitse
puo sie, Di sirâ niekâ kedipuo baptism se baptaiz chülie
4 ga? sita. Sitse ukâ sie, Johan baptism zâ; sita. Sitse
Paul sie, Johanwe themiakâ bu puo sia vâr kezhüu Jisu
pelelie nukechü pudi thenou kedikelie baptism se mia
5 baptaiz chü kechü zâ; sishü. Mu ukâ die süu silietse
6 ukâ Niepu Jisu za nunu baptaiz chülie. Sidi Paul puo
dzienia chapie ukâ gei shütse, Kemesa Ruopfüu ukâ
gei vârlie; sitse ukâ miabu siliekelhâdie nunu diepu mu
7 siadzekesidie rei puta. Mu themia sükâ mia kerekenia
mese.
8 Süsia puo *Judakâ* kehoukinu ledi khrü se mese
thepfusedi Jihova kedi dzekâ pupie mia rüchü, mu mia
9 hüphi. Derei huomia unou redi pelemvüdi themiakâ
mhâdzünupu kepethadie süu ngumvütatse, puo ukâ
therhieta; sidi pethakeliekâ kelakreiliedi teisânhia Tu-
10 rani leshükephrükiu nu miaze kerüchü bâzâta. Mu chie

kenia si seibazâlie; süla Asia nu kebakâ pete Judamia
11 rei mu Grikmia rei, Niepuu die silie. Mu sükisü Jihova
Paul bu ungâ mhathâ thiadzü ngukemo krâpuo chü;
12 sidi mia udziesü pfe morei pfe kekrei sevâ puomâ nyüdi
sevâ kechümia geinu ukechükâ whuo phrewa, sizâmonyü
13 kesuo ruopfükâ rei mia geinu sidi prata. Sirei rüverü-
hou tuokezha Judamia themoumia krâpuo rei Niepu
Jisu za" sedi sie kesuo ruopfü ugei tuo ketakâ üse, A
Paul-a se 'petha tuoya kezha Jisu za se rüse zâdi
14 niekâ ki pushü ho; situota. Sükisü phichü kezhakâ
mhâ kezha chüyakezha Judamia, Skiva ükechümiapuo,
15 nuonuo thepfumia thenia süsü chüya. Sirâ kesuo
ruopfüu rei sie ukâ mia kenia üse, A Jisu rei si mu Paul
16 rei si; derei n nia suomia ga? sita. Sitse kesuo ruopfü
puo nu ketuo u proupa unia vadi uniabu puolhâtadi
unia ki kuolieta; sidi unia ki sünunu methuo mu
17 rüzapfüdi tata. Mu süu dze Efesa nu baya kezha Judakâ
mu Grikmia rei pete si vâta; sidi ukâ petekâ michiepie
18 mhapuo chüdi Niepu Jisu za pu pezha phita. Sirâ
kepelekâ dânu themia kekra rei vârdi uthuo umhathâkâ
19 phra mu pupie mia pesi tuota. Sizâmonyü kemeduo
leshü sidi meduo tuoyakezhakâ dânu themia kekra ukâ
meduo leshükâ sevâr kenguliedi themia petekâ kenguki-
nu the pouwa: mu sükâ makâ lesiedi silie kechü raka
20 nyie bie pengou ma üsi. Niepuu dieu kuo süthede chüdi
mia penyülie.
21 Sirâ mha sükâ chüthe kelie sia Paul Makedonia mu
Akaya kijü vathese Jirusalem nu vatuoü kechü hrüdi
sie, A sünu vâkelie sia a Rom nu rei vâ morâsuo; sita.
22 Sidi miaze puo liechüketuokâ dânu Timothi mu Erasta
unia mia kenia ketsepie Makedonia nu shüwadi, puozâwe
zha huoyâ Asia nu bata.
23 Sirâ sükisü kepethadie süu dze kebvü kechü phi
24 sierta. Puoza Demetria ükechü raka rükreiya kezha
miapuo rakachü se Diana rüsuoki kechükâ chüdi
themia kekra bu mistri kam süu chüdi meviphiya.
25 Puo puokeze sükâ mu mhakam sükemhie chüya kezha
kekreimia rei kiekenguliedi sie, Harie themiakâ, niekâ
rei sibätuoü, ukâ mhakam hawa lanu mhanyi tuo zâa.
26 Mu niekâ rei si mu ngu ba tiea, Efesa nu rürbei zâmonyü
Asia kijü kekratsa rei Paul ükechü themia hau themia

hüdi themia kekra chüketsi zedi themia dzie ükechü
27 hakâha üse terhuomia moüdi pu tuote. Sirâ miabu
ukam hauha rhumo keta rürbei zâmonyü, Asia pete mu
kijü pete nu rüsuoya kezha Diana sü terhuokezhapfü za
pejüwadi puo rüsuoki reiü mhaümo keta preite; sita.
28 Sitse ukâ die süu sidi ukâ noumeyiepie mhapuo chüdi
shiekhouidi sie, Efesamia Diana terhuo kezhapfü zâ;
29 sibata. Sidi rüna sünu bouübita: sirâ ukâ keze diepuo
chüdi tavâ Paul ze rüveketuo Makedoniamia Gaya mu
30 Aristarka unia teshüdi ze kerüzhüchünu vâta. Sükisü
Paul themiakâ dânu vânyütaru, pethakeliekâ puo
31 khashümvüta. Sirâ Asia nu kezhakâ huomia rei puoze
khriethâ chüdi mia ketsepie puo ki shüdi puobu
32 kerüzhüchünu vâhiezâ nuta. Themia sükâ keboukebi
chüdi huomia diepuo mu kekreimia die kekreipuo pudi
shiekhoui bazâta; mu themia kekratsa ukâ kedipuola vâ
33 sünu kenguba shi kechü rei simota. Sirâ Judamia
Alekandra kieshüdi miabu pucze vâ themia mhâdzünu
shü. Sitse Alekandra puodzie chasiedi themiakâ mhâ-
34 dzü *Judamia* zhapu chütuoü sie. Sirei ukâ puo üse
Judamia ükechü siliedi, ukâ petekâ pfepuo chüdi bavüdâ
kenia mese shiekhouidi, Efesamia Diana Sü terhuo
kezhapfü zâ! sibata.
35 Sükisü rüna sünu dze thuya kezhau themiakâ kechü zei-
wadi sie, Harie Efesa themiakâ. Efesa rünau terhuokezha-
pfü Diana rüsuokiu mu terhuo Jupitér kinu tetsur kechü
36 miarhiu pfeva kezha supuonie simo batuo ga? Die sükâ
kethâ ükechü niekâ si lirâ niekâ kemekrie bakechü mese;
mu nie mehyumezhiedi mha chüzhü kemo chü mo rei via.
37 Mu niekâ themia hania ze kevâr, unia kerüsuoki nunu
38 mhasekechümia morei ukâ rhuopfü thakechümia mo. Sirâ
Demetria mu puoze badi mhachüya kezhakâ themia huo-
mia gei dienya huo ba lirâ, dienya kechü kechükikâ rei
bahua, mu dienya pepiyakezhamia rei beru: ukâ bu vâ *sü-*
39 *kâ ki* kenyalie. Simodi niekâ mhakekrei huo punyüya lirâ
40 dienya pepiya kezha teitouki pepiwalie morâsuo. Sizâ-
monyü thia puocha jüzâdi kebvükechü hau lawe *sorkari*
u pejâketa rei prei; mu themia hakâha vâr kengukelie
dze *uketsâ sierâ* we mhapuorei pulie kenjü tatuo; sita.
41 Sirâ puo die sikechü pushüwadi, themiakâ bu tuota.

Paul Grik rünanu vâ keniau va dze; mu süsia Troa mu Mileta nu kevâ

20 Sirâ kebvükechü süu khakewa sia Paul-a pethakeliekâ
kelieshüdi ukâ tarhâshü di Makedonia nu vâ tuoüdi ukâ
2 ze kekhâdi tuota. Süsia puo rüna sünu vathe kevâki
puo ukâ tarhâ phishüdi tuose Grik rüna nu vârta; mu
3 sünu khrü se balie. Di süsia rou geinu Siria nu vâtuoü
sieru, Judamia puo gei thedâ kesuopuo hrükeba siliedi,
4 puo süla Makedonia chazedi lavâketa medâta. Sükisü
Berea mia Pura nuo Sopetra, mu Thesalonia mia Aris-
tarka mu Sekunda; sirâ Derbe mia Gaya, sirâ Timothi;
5 mu Asia mia Tukika mu Trofima ukâ puo zevâ. Sirei
themia sükâsü hie mhâdzü riavâdi Troa nunu hie pfeba.
6 Sirâ khreiüshümodi niekhrüda kechü zhakâ sia hie Filipi
nunu rounu sieliedi zha pengou nu tuo Troa nu vârlie;
di sünu zha thenia bata.
7 Sidi deobadâ zha therianhia hiekâ niekhrüda bietsie-
chü tuoüdi kengukelieki Paul süsianhia tuota nyüdi
ukâze kerüchü; mu puo diepu zâba khisâteiluo tsâ.
8 Tsiu hiekâ kengukeba kibou pesânu mitu rei bapere.
9 Sükisü Eutuka ükechü khriesamia puo khirki nu badi
rüngu phi ba. Siba Paul diepu chasa batatse puo
rüngudi zetsu taru kibou lha seu nunu te kijü tsuta,
10 sidi puo phousieru siata. Süsia Paul kijü kedi, zâtsu
puo merepfüzhüliedi, sie, Niekâ melousuo hie, puo
11 rheizhü zâ. Süsia puo la pesâgei siedi niekhrüda bietsie
chüdi diepu sazâba teisâtia rei tsâ; sidi süsia tuota.
12 Mu süsia ukâ khriesa süyâ rheikelie la ukâ neida pfürei
mota.
13 Sirei hiewe Paul bu Aso nunu rou gei siekelie ledi rou
geinu tuoria sünu vâta: süsü Paul puothuo chatuo
14 sünu vârtuoü ketala. Sidi puo Aso nu vârlietse hie
15 puoze rou nu baliedi, tuose Mitulena nu vârlie. Sidi
süsianhia rei sünusünu rou gei siedi Khio mhâdzütou nu
vârlie, tsiu süsianhia hie vâ Samo tsâlie, di süsianhia
hie Mileta nu vârlie.
16 Mu Paul Asia nunu puotei pevâwa mo tuoü kechüla
rou geinu tuo Efesa chietanyü tuota; mhakekreila
monyü puo zha hiepengou nyiu nu chülievi lirâ Jirusalem
valie ketuola rükrizhü kechüla.

PAUL EFESA KEHOU KESEYA KEZHAKÂ PETHAKESHÜ

17 Süsia puo Mileta nunu mia ketse Efesa nu shüdi
18 kehou keseya kezhakâ kelieshü. Mu ukâ puo ki vârtse,
puo sie ukâ üse,
19 A Asia nu keler therianhia yawinu niekâ ze keba kikâ
kedipuomhieidi a kerüsiesiai sei, mu a mhidzü rei tu zâ,
mu Judakâ a rürkeba amedâkephi neiükâ dzü zârei,
Niepuu liechü zâba tsâ shi; süsü niekâ rei sibatuo.
20 Tsiu sirâ a niekâ bu si râ viketuokâ se niekâ ki pu,
morei mechühou nunurei morei kiükâ nunurei niekâ
21 petha motamo. Aa unou rüdiliedi Jihova kitsa vâkelie
mu u Niepu Jisu Khrista rei pelekelie dze rei pie Judákâ
22 mu Grikmia kirei zhapu chüshü zâ. Sirei tsiewe, harie,
a athuo a medâ chütuo rei chülie suodi, Jirusalem nu
23 vâtuoü zhie. Mu Kemesa Ruopfü rüna khekâ nunu aki
rüna sünu mia a tepie kedie chüketuo mu abu kemezhie
ketuo a pfekeba kepu sia, a gei kedipuo phirtuo shi a
24 süsü situo mo. Sishierei Jihova ungukemezhie dielie-
keviu zhapu chünudi Niepu Jisu kinu liethâ ngukelieu
chüketuo mu abu chünu keshü a mhathâ pete chütseilie
ketuo, sükâ ze kemejü sielie râ aphou zâwe amhâdzüki
25 mhathâpuo, mozâ. Sirâ harie, a niekâ dânu kediu dze
pupie petha tuokechü niekâ miapuorei chüsia azie ngula
26 lielhâ zâkechü a sibate. Süla a thia niekâ mhâdzünu
zhapu chüshü zhü ho. themia kehupuonie suota rei a
dakelie jü ho.
27 Mhakekreilamonyü Jihovaa themia kelalieketuo dâ
petepie niekâ ki pu khriedi a kethelietamo kechüla.
28 Niekâ niekâthuo rei mu Niepuu puothuo puo ziapie
khrükelie kehouu vachü nudi Kemesa Ruopfüa niekâ
bu süu kepfekâ chü baketa, krâ süu pete rei nie
29 kirei balie huchie A tuoketa sia sâchie puozhâ
kesuokâ niekâ dânu ledi niekâ krâu khrielielhâ kechü;
30 mu niekâ dânunu zârei pethakeliekâ meshüpie usiame-
dzilie ketuola diethâkemo kepu rei huomia sier zâtuo
31 kechü, a sibata zâ. Süla a chie se dâkânü rüserülei
mozâdi teisânia teizei metsei amhidzü tuzâdi niekâ tarhâ
32 batsâlie kechü, süu rükra zâliedi pechü baliechie. Sirâ
a tsiewe niekâ khapie niekâ chü pekruo pethelie di
mesalie ketakâ dânu puo kau khapie niekâ tsülie keviu

Jihova, mu puo themia ngukemezhie dieu pelewata tuo.
33 A miapuo shükei raka rei, morei suna, morei pfenei
34 rei lienyü vâr mo. Niekâ niethuo rei sibatuoü, A adziâ
hania pie mhachüdi a mu aze ketuokâ semorâkesuokâ
35 pfülielie vârzâ. A niekâ bunu thehie chüdi kethachüku
khruohilie ketµo mu Niepu Jisu puothuo, Mia kine
mhakelie ki mhapie mia ketsüwe vikuo, ikechü puo die
pukeshükâ rükralienu kochüla a mha hakâ thashü niekâ
36 kiashü ho. Sishü. Sirâ puo die sükâ pushüdi ke
37 khoutoupfüledi ukâ petekâ ze keze chashü. Sitse ukâ
38 petekâ puo diekâ dânu ukâ puozie ngusalielhâ ükechü,
puo die süu la ukâ nousuo kuodi Paul vâchiepieliedi
puo mebâdi kraphita. Sidi ukâ puoze zâphi puobu rou
gei sieta.

Paul Mileta nunu tuose Jirusalem nu kevâ

21 Sidi hiekâ ukâ ze kekhâtatse hiekâ rou geinu mezhü
zâvâ Kos tsâlie, di süsia nhia Rhoda nu vârlie, sirâ
2 sününu Patara nu vârlie. Mu sünusünu Fonikia nu
3 kevâ roupuo nguliedi hiekâ rougei siedi tuoshü. Sidi
tuo zâvâ Kupra kijü ngulie zhütse uvitsatieou puo
ngushüdi tuose Siria kijünu vârdi Tur rüna nu pralie:
mhakekreilamonyü rounu mhapfüketuokâ khapie rüna
4 sünu shüwa tuoü tuo kechüla. Sirâ rüna sünusünu
pethakelie krâpuo badi nguliedi hiekâ zha thenia sünu
bata. Sükisü ukâ Ruopfüu lanu *mha siliedi* ukâ Paul
5 bu Jirusalem nu vâhie nuta. Sirâ zha sütsuo keta
sia tuo lata tuoüdi tuoshü; sükisü ukâ petekâ unupfü
6 unuo rei zesadi hie zezâ par chasia shü. Sidi hie
keze dzükezha khiekinu khoutoupfüdi chashü, di süsia
kekhâta; sidi hiekâ rou gei pfüta, mu ukâa la uthuo
ukinu vâta.
7 Süsia hiekâ Tur nunu tuopradi, Tolimai tsâkelie
sia dzüilu tuosa mota; mu hiekâ sünu ukezemia nguliedi
8 ukâ kelushü, sidi khunhia ukâ ze bata. Di süsianhia
hiekâ tuola se Kaisâria nu vârlie; sidi hiekâ, mia
theniakâ dânu dieliekevi se mia pethava kezhau, Filip,
9 kinu ledi puo kinu bata. Themia süu puo nuonuo
10 siadzekosidie puya kezha rüümia mia dia ba. Sirâ hiekâ
zha huoyâ sünu kebaki, Agaba ükechü siadzekesi
11 miapuo Judia nunu ker. Puo hie ki rei vârdi Paul

chiepha chüpie puothuo puophi puodzie phadi sie,
Jirusalem nu keba Judakâ hidi chiepha hau se chiepha
hau keseu phaliedi puo khapie Judakemomia dzienu
shüwa tuoü sidi Kemesa Ruopfüa puya ho ; sita.
12 Sükisü hie die sükâ siliedi, hierei mu rüna sünu kebakâ
13 rei puobu Jirusalem nu khâhienu beisie. Sitse Paul sie
ukâ üse, Niekâ kedipuo chüdi, krapie anou chüpesuoya
ga ? A Niepu Jisu za lawe Jirusalem nunu miabu a
phaketuo rürbei zâmonyü sia reizâ tüoü kechü dâjüse
14 tuozâ ; sita. Sirei puo hie die liemvütatse hie sie,
Niepuu bu puo neiu chüliechie, sishüdi hie diepu
samote.
15 Sidi zha sükâ sia hie hienyakâ chüseliedi tuose
16 Jirusalem nu khâta. Sükisü pethakelie krâpuo Kaisaria
nunu, hie puo kinu batuoü ketuo puoza Mnason ükechü
Kupramia, thiadzü pethakelie chütuo ketapuo rei zesadi
hieze vâr.

JIRUSALEM NUNU MIA THEZHÜRÂSE PAUL PHAKECHÜ

17 Sidi hie Jirusalem tsâlietse hie kezekâ uneisiaidi
18 hie zelie. Mu süsianhia Paul hie ze Jakob kinu le :
19 sükisü kehou keseya kezha khekâ sünu ba. Mu puo ukâ
kelushüdi puo Judakemokâ dânu chalie kechüki Jihova
mha chükeshü khekâ dze puopuo idi pupie ukâ nyienu
20 shü. Sitse ukâ die sükâ siliedi, Jihova tsephita. Sirâ
ukâ sie puo üse, Siazeu, nâ rei sibatuo, Judamia dânu
zârei *dieliekevi* peleketa themia sâünyie bate ; mu sükâ
21 petekâ *Mosa* zhâ pelephiya. Sirâ ukâ nâ üse mia rüna
nu ketuo Judakâ petekâ bunu unuonuo zhüre hienu mu
uzhâ zehienu kechü pudi ukâ bu Mosa *zhâ* vawanu
22 kechü pethatuoya ükechü n dze sibate. Sirâ kita ? Nâ
23 vârta ükechü ukâ silie mechieta ze. Süla hie n ki
mhapuo pushütuo mu, nâ süu chüliechie.
Mia dia mhapuola diepuo puphrapie kezhü krâpuo hie
24 dânu bamu ; nâ sükâ ze vâdi, sükâ ze nthuo rei n
chükemesalie, mu ukâ bu ukâtsü thialie ketuola ukâ
zhakâ chü phrewalie. Nâ siwalirâ themia petekâ nâ üse
Mosa zhâ zetou tuoya zâ ükechü siliedi hadzü n dze
25 puketuokâ kethâmo ükechü silieta tuo. Sirei Juda-
kemokâ dânu dieliekevi peleketakâ la zâwe, hadzü
ukâ bunu terhuomiarhi rüsuokewa viekâ, mu thezia

kechü, mu khunuo chakhridi kechü, mu pieü kechü
26 nunu ukekhalie nudi putou shüdi thushüwate. Sitse
Paul themia süķâ zeliedi süsianhia puo rei ukâ ze puo
chükemesalie. Süsia puo kerüsuokinu ledi ukâ mia
puopuo la rüsuo chü ketuo zha kitsuo lirâ ukâ chükemesa
kechü chütsei lie tuo shi kechü se mia pesishü.
27 Derei zha theniakâ tseita zhütse Asia nunu kevâr
Judakâ kerüsuokinu puo ngulietse, themia petekâ
pfükerhüshüdi vâ puo teliedi shiekhouidi sie, Harie
28 Israelkâ, vâr kekhruoliechie! Luki haki uramia mu
Mosa zhâ mu uki hau thadi themia petekâ petha tuoya
kezhau themia hauha zâ! Mu sizâmonyü puo Grikmia
reize urüsuokinu vârdi ukemesaki haurei perhuwate;
29 sita. Mhakekreilamonyü ukâ hadzü Trofima ükechü
Efesamia puo puoze ukâ rüna nu phere ketuo nguru,
ukâ Paul üse themia süuze ukâ rüsuokinu vâ ükechü
30 medâta. Sükisü urünamia pete bouübita. Sidí themia
ta kewhuovâ Paul merhashüliedi puo merhashüze
kerüsuoki kitia prata; sidi kenourhei kikhakâ khawata.
31 Sirâ ukâ puo dukhriwa tuoü sietatse, Jirusalem pete
bouübi bata ükechü die pukhâ chüpaihi nyiepuo mhâ
32 kezhau tsâlie. Sitse puo chüpaihikâ mu kriamhâ
kezhakâ zeliedi ta mia dânu tsu: sitse themia sükâ
kezhau mu chüpaihikâ ngudi Paul vübadi khawa.
33 Sükisü nyiemhâ kezhau tuo Paul penuo phidi puo telie,
sidi miabu thezhürâ kenia üse puo khelie nuta; sidi
puoü supuo shi kechü, mu puo kedipuo chüwa shi kechü
34 ketsâta. Sitse themiakâ dânu huomianie diepuo pu,
mu kekreimia diekekreipuo pu idi shiekhoui bata:
sükisü themia kebou kechüla mhapuorei sikemechielie
kenjütatse puo hukum khashüdi miabu puoze chüpaihi-
35 kâ banu vâlie nuta. Sirâ puo ketsiekheya gei khâ
kezhüli, themiakâ puo khou toutouta kechüla chüpaihi-
36 kâ bu puo toupie khâ morâsuota; mhakekreilamonyü
themia sükâ petekâ puo siamedzi shiekhouidi sie, Puobu
lhoutuo hie! chütuota kechüla.

PAUL THEMIA MHÂDZÜ DIEKEPU; NYIEMHÂ KEZHAUA PUO KELASHÜ TUOÜ LASIE KECHÜ

37 Süsia Paul ze chüpaihikâ banu leta tuoü zhütse puo
sie nyiemhâ kezhau üse, A bu n ki die huo pulievi mo?

sidi ketsâ. Sitse nyiemhâ kezhau puo üse, Nâ Grik die
38 si le? Ka, di sirâ, nâ hadzü mia kedukhri nyie dia mhâ
kezha chüdi sükâ ze mharapuo ,vâ keta Ijupt-u zâ
39 monyü? Sitse Paul sie, A Judamia, Kilikia kijünu
Tars rünamia, rüna nasuomia mo. Abu themiakâ ki
40 die pushü thia. Sirâ nyiemhâ kezhau puobu diepu
nushütse, Paul ketsie kheyą gei thaliedi puodzie chasie.
Sükisü themia kemekrie zeita; sitse puo Ibri die nunu
ukâ ki mhapu tuoüdi sie.

22 Apuonuokâ, mu akezenuokâ, a tsie arüli pu tuoü
kezhükâ rünyüliechie; sishü.
2 Sidi puo Ibri die nunu ukâ ki diepu tuoü kesie silietse
khinyhü ki kemekriekuo bata. Sitse puo sie.
3 A Kilikia kijü Tars rüna nunu penuokelie Judamia
zâ; derei a rüna hanuhanu Gamaliel bu a kepetha chüdi
upuonuokâ zhâtouu phrüliedi phichülie. A hadzü niekâ
thia hanu kethakâ kemhiei Jihova liechüya üdi a
4 rhiechü sier. Sirâ Kepethadie hau zeyakezha thenu mia
rei thepfu mia rei tephapie kediekinu shüdi ukâ pesepie
ukâ dukhri rei watuoü zâ sie: süsü phichükezhau mu
5 pehükâ kehou pete rei sibatuo. A sükâ bunu leshü
thupie adzienu shüdi athuo se Damaska nu keba
akezekâ *Judakâ* ki vâdi, rüna sünu rei mia huo barâ,
sükâ teze Jirusalem nu vâdi ukâbu kedie chütuoü
6 kechü amedâ sie. Mu sükisü a tuose Damaska penuo
vâzhütse, khinhialuo meseki, teigeinu mhapuo ziepie
7 kemerie chüzâdi tevazâtsur a zepfülie. Sitse a te
kijü tsuta: sirâ sükisü, Harie Saul, Saul, nâ kiüdi
8 a peseya ga? sikechü mhapfepuo si. Sitse arei sie puo
üse, Niepuu, nâ supuò ga? sidi ketsâ. Mu puo rei
a üse, A Nazaret Jisu nâ puo peseya kezhau zâ; sita.
9 Sükisü azeketuokâ rei kezieuwe nguzâ, derei a rüchü-
10 kechü pfeu simota. Sirâ a sie puo ki. Niepuu, a kedipuo
chülie morâsuo ga? sidi ketsâ. Sitse Niepuu a üse,
Siedi Damaskapu lelie, silie lirâ n bu chütuoüdi hrüpie
11 ketuokâ sünusünu puphrepie n kieshütuo: sita. Sükisü
kezie süu amhi rür thârta kechüla a mhangulie motadi
azeketuokâ bu adzienia merhashüdi aze Damaska nu le.
12 Süsia Anania ükechü thezhâu zetoudi miathâ tuoyakezha
rüna sünu keba Judakâ tsepfü phreya kezha miapuo vâr

13 a khieki thaliedi a üse, azeu Saul, n mhi bu mhangulalie;
sishü. Sirâ sitsemetha a mhirhâ shüru puo ngulie.
14 Süsia puo a üse, Upuonuokâ Rhuo-u *Jihova* n bu
puo medâu silie tuoü kechü mu Kemiathâu ngulie tuoü
kechü, mu puo tia nunu kepar puopfeu rünyülie
15 tuoükechü hrüse tuote. Mhakekreilamonyü puo n bu
themia petekâ mhâdzünu n kesi kengu khekâ pupie puo
16 zhapu chülie ketuola. Sirâ nâ kedipuo chüdi tsierei
bazâ ga? Sieliedi baptaiz chülie, sidi puo zanunu n
17 mezhiemelâdi n kephumakâ khrüwalie; sita. Süsia a
tuola Jirusalem nu vâliedi kerüsuokinu nu chakebaki, a
18 siamiakemi zhüta; sükisü a puo nguru, puo a üse, Nâ
kenourhei tuo rükri Jirusalem chie pratalie; mhake-
kreilamonyü ukâ nâ a dze zhakepudie zenyü lielhâ
19 kechüla; sita. Sitse a sie puo üse, Niepu, ukâ rei
sibatuo, a Judamia kehouki khekâ nunu n kepelekâ
20 tepie kedie chü mu ukâ vü isie: sizâmonyü u zhapuu
Stefan kedukhriki a rei ukâze kenourhedi ukâ kepenuoki
21 thadi puo kedukhrikâ pfe pfethazâ; sita. Sitse Niepuu
a üse, tuoshülie: mhakekreilamonyü a n ketsepie
ketsekethounu ketuo Judakemokâ ki shütuoü zhü
kechüla; sita kechü pu.
22 Sirâ ukâ puo die süyâsü ketsâ rünyülie, süsia
shiekhouidi sie, Themia hikechümia dukhriwalie; puo bu
23 kijü lhoutuo zhümo. Mu ukâ shiekhoidi, upfe rhuokelhu
wadi, nyâphe kelhupie ukâmhâ shütatse, nyiemhâ
kezhau miabu puoze chüpaihikâ banu vâta nudi hukum
24 khashü; sidi mia kedipuola puogei uneimodi shie
hathede chüte shi kechü sinyü kechüla miabu seirâpie
25 puo vüdi ketsâ menuo nukechü pushü. Süsia mia puo
vütuoüdi puo phalietse Paul sie puo khieki ketha
kriamhâ kezhau üse, Rom mia zârei niekâ puo kejâ silie
26 kemonu puo vükechü thezhâ ma? sita. Sükisü kriamhâ
kezhau die süu siliedi, tuovâ nyiemhâ kezhau üse, Nâ
kedipuo chüdi hi tuoü thaga? themia hauha Rommia
27 ze! sita. Sitse nyiemhâ kezhau puothuo Paul ki vârdi
28 sie, Nâ Rommia zâ le? aki pushüchie; sita. Sirâ Paul
sie, U zâ; sita. Sitse nyiemhâ kezhau lasie, A Rommia
chükelie raka kekrapie khrüdi chükelie zâ; sita. Derei
Paul sie, Awe a penuolietsenu rei Rommia zâ; sita.
29 Sitse puo ketsâ tuoü kethakâ tuophreta: mu nyiemhâ

kezhau rei Paul üse Rommia ükechü sikelie ki, puo Paul tepie pha kechüla michie phita.

PAUL JUDAMIA PEHÜKÂ KEHOU NUNU DIEPU KECHÜ. ROM CHÜPAIHIKÂ BU PUO KELALA KESHÜ USEU

30 Sirâ süsianhia Judamia kedipuola Paul pejâ shi
kechü sitoulie kenyü la, nyiemhâ kezhau puo phrei-
shüwadi phichükezhakâ mu kehou petekâ bu vâr
kengulie nushü, sidi puo Paul ze kedi puo khapie sükâ
mhâdzünu shü.

23 Sitse Paul kehoukâ mehâterdi sie, A kezekâ, a thia
teisâ haketsâ anou mezhüdi Jihova mhâdzünu lhou
2 vârta zâ; sita. Sishütse phichükezhau Anania mia puo
3 khieki kethakâ bu Paul tia kepfü khawanushü. Sitse
Paul puo üse, Harie kethera kezhau, Jihova n siazha
kha n tsütuo. Nâ thezhâ tounuu a ketsâ tuoü badi,
4 nâ thezhâ varhuodi miabu a vütuo le? sita. Sitse süki
kethakâ sie. Nâ Jihova phichükezhau kerhieya zâ
5 monyü! sita. Sitse Paul sie. A kezenuokâ, a *sükisü* puo
üse phichükezhau ükechü letha mo; *kemosia*. Nâ n
themiakâ mhâ kezha chüya kezhau gei die kesuo pu suo.
6 ikechü thupie zhü; sita. Sirei Paul kehou süu doupuo
Sadukimia, mu doupuo Farisimia bakechü leliedi, puo
sükâ hou nunu shiekhouidi sie, Harie akezenuokâ, a
Farisimia mu Farisimia nuonuo zâ; mia bu a ketsâkechü
hauha mhakekreilamonyü thesia dzeu mu kesiamia
7 theila sieketuo dzeu la zâ; sishü. Sirâ puo sishütse
Farisikâ mu Sadukikâ kemeüta: sidi kehou süu la kenia
8 chüta. Mhakekreilamonyü Sadukikâa kesiamia üse
rheilasie lielhâ üya, mu terhuoümia rei jü mu ruopfü rei
jü üya: derei Farisikâwe hakâ nyiphre üya kechüla.
9 Süla ukâ kenya phita: sidi Farisikâ kitsa leshükesithâkâ
huomia siethaliedi miaze kemeüdi sie, Hiewe themia
hau kejâ puorei ngulie mozâ. Ka, di sirâ, ruopfü
morei teigei dieliemia puoa nnyhü puoze kerüchüü
10 mhaü lirâ, kita? sita. Sükisü keprüli petsamo tatse
nyiemhâ kezhau mia üse Paul chiechü chiethezâ kewa
preidi, chüpaihimia krâpuo bu ke mia dânunu ukâ
kemvü chüdi Paul teze chüpaihikâ banu khârta nudi
hukum khashü.

11 Süsia süzhü Niepuu vâr puo khieki thadi sie, N
melou thepfuliechie : nâ Jirusalem nunu a zhapu keshü
tuoi, nâ süsütuoi Rom nurei a zhapushülie morâsuo;
sita.

JUDAKÂ PAUL DUKHRIWA TUOÜDI THEDÂ HRÜBA KETA SILIETSE PUO KETSEPIE KAISARIA NU KEBA FELIKA KEBIU KI SHÜKEWA

12 Süsia teisâlietse Judakâ kedârhedi rüsezâdi sie, ukâ
Paul dukhriwa kemochie mhachü mhakrialielhâü
13 sibata. Mu ukâ thedâ süu hrükechü mia hiedia zie.
14 Sidi ukâ phichükezhakâ mu pehükâ ki vâdi sie, Hie
Paul dukhriwa kemochie mha methalielhâ üdi rüse
15 kere se hie phase batewe. Niekâ süla vâ pehükâ kehou
za sedi niekâ Paul ketsâ menuo sakelie mevivadi
nyiemhâ kezhau bu puoze niekâ ki ker nukechü
chalie râ hie neituo; derei puo ker hanu tsâkelie
mhâdzü, hie puo dukhriwatuoü dâjü bata zâwe; sita.
16 Sirei Paulnuo üpfü nuo-u mia puocha dze ba ükechü
siliedi, puo tuo chüpaihikâ banu ledi Paul ki pushü.
17 Sitse Paul kriamhâ kezha miapuo kieze puoki vârdi sie,
Nâ khriesa hayâ ze nyiemhâ kezhau ki vâchie: hayâ
18 puo ki diepuo pu tuoü tuolie; sita. Süla kriamhâ
kezhau puo zevâ nyiemhâ kezhau kishüdi sie, kedieu
Paul a kieze vâdi abu khriesa hayâ ze n ki vâr nutelie:
19 puo n ki diepuo pu tuoü tuo shie; sishü. Sitse nyiemhâ
kezhau khriesa süyâ dzie merhashüliedi puoze mhara-
20 puo vâdi pekhre puo ketsâdi sie, Nâ aki kedipuo
putuo ütuo ga? sita. Sitse puo sie, Judakâ tijüdi n
bu Paul rüli ketsâ sa kemechielie tuoüdi sâdu puoze
pehükâ kehounu ker nukechü n ki chatuo üdi kedâva
21 sebate. Sirei nâ ukâ die zehiechie: ukâ mia hiedia
kezie, puo dukhriwa kemochie mhachü mhakria lielhâ
üdi rüseü uphapfüdi puocha dze bata kechüla: sirâ ukâ
n kinu hukum ngukelie pfedi tsierei dâjüse merür bate;
22 sishü. Sitse nyiemhâ kezhau khriesayâ bu puo diesükâ
se vâr puoki pukechü se mia puo kirei pula hienu kechü
puwadi puobu tuota.
23 Süsia puo kriamhâ kezhamia kenia kieze puoki vârdi
sie, N nia tsiezhü keba thepfü kevü meseki chüpaihimia
kria kenia, mu kier gei ketuo chüpaihi hie thenia mu

rüngou kepie chüpaihi kria kenia bu Kaisaria nu
24 vâketuola kese shüliechie; sita. Sirâ ukâ bu Paul ze
Felika kediu ki menuo vâlie ketuola Paul bu baketuola
25 kierkâ rei keseshü nushü. Sirâ puo leshü rushü kechü
hamhiei,
26 Klaudia Lusiaa kedi kevithâu Felika keluphi shüho!
27 Themia hauha Judamia bu puo teliedi puo dukhriwa
tuoü tha ketaki, puo Rômmia zâ, ükechü a siliedi
28 chüpaihikâ ze mhatsu puo sekelalie. Sirâ ukâ kedipuola
puo pejâ shi kechü silienyüdi a puoze ukâ pehükâ
kehounu rei ke: mu a silie kechü, ukâ puo pejâ kechü
29 ukâthuo ukâ zhâ dze keprüli kechüla zâ; sirei puo tepie
dukhri morei puobu kedie chü kezhü die puorei pie
30 puo pejâ kechü ngulie mo. Sirâ mia themia hau
ngukemvü dâ hrü bata ükechü a silietse, kenourhei puo
ketsepie n ki shüwate ho: mu puo gei kenya kezhakâ
burei vâdi n mhâdzü nunu puo gei mhapulie nukechü
pushüwate ho.
31 Süsia chüpaihikâ puo die zedi Paul zeliedi pezei
32 puo ze Antipatri nu vâta. Derei süsianhia ukâ kier gei
ketuo chüpaihikâ bu puo ze vâlie nuwadi tuqla ukâ
33 chüpaihi banu vârta. Sirâ kier gei ketuo chüpaihikâ
Kaisaria nu vâlietse leshüu khapie kediu tsüshü, mu
34 Paul rei ze vâ puo mhâdzünu shü. Sirâ puo leshü süu
liepie phrüdi, puo kiramia shi kechü ketsâ. Sidi puo
35 Kilikiamia ükechü silietse puo sie, N ze kenya kezhakâ
rei vârlietse, a n dze sitoulie tuo: sita. Sidi puo mia bu
Paul khapie Herod ki nu balie nudi hukum khashüwa.

FELIKA MHÂDZÜ NUNU PAUL ZE DIEKECHÜ KECHÜ; MU PUO CHIE KENIA KAISARIA NUNU KEDIE CHÜ KECHÜ

24 Sirâ zha pengounhia phichükezhau Ananiaa pehükâ
huo ze mu puo za Tertula ükechü ukil miapuo zesa
kerdi kezhau mhâdzü nunu Paul ngukemvü die puta.
2 Sirâ Paul kieze vârlietse, Tertula Paul pejâ tuoüdi sie,
Harie kevithâu Felika, Hie n la lhou menephi keba
zâ, mu n dâ la hie themiakâ kerüzhükâ chüpetsei
3 philiete. Hie rüna petekâ nu mhasükâ siliedi n tsephi
4 bawe. Derei abu n kehyusamo ketuola nâ angume-

5 zhiedi adie huoyâ rünyüshü chie. Themia hauha
mhakebvüpesuo se kechü, mu kijü petenu Judamia
petekâ dânunu ukedi ngumvü kezha mu Nazarinkâ
dânu mia meshüze ketuo pehüpuo zâ kechü hie silieta
6 zâ. Sürürbei zâmonyü puo hie kerüsuokiu rei bieperhu-
wa tuoü sie; derei hie puo teliete; mu nâ tsie nthuo
puo ketsâmenuo sielirâ, hie kedipuola puo pejâtuo shi
9 kechükâ si phrelie tuo; sita. Sitse Judakâ rei puodie
pedi die sükâ üse kethâzâ üsita.
10 Süsia kediu Paul bu die punudi dziezieshü; sitse
Paul sie.
11 Nâ themia hakâ mhâ kezha chütuo keta teichie kekra
keta aa siliedi a aneidi arüli pushü tuoütha. Nâ rei
silietuo, a rüsuo tuoüdi Jirusalem nu kekhâ zha
12 kerekenia zie moluo : mu sükikâ a kerüsuokinu rei morei
Judamia kehoukinu rei, morei rünanu rei miapuorei ze
kemeütuo morei themia vakebvütuo miabu a ngulie
13 mozâ. Sirâ tsie ukâ theda dapie atsü kethakâ ukâ
14 miapuorei zhapu khashülie kenjü. Derei a ukâa kekrü-
kechü kepethadie üyakezhau zedi hiepuonuokâ Rhuou
Jihova rüsuotuoya kechü, die hau se n ki pumolie
kenjü : siüderei thezhâu nu ketuokâ mu siadzekesikâ
15 leshüdakânu thupieketuokâ pele phredi, Jihova kitsatie
hie siadzepuo nyikechü themia hakâha mhiei hie rei
letuoya; süusü kemiathâkâ la rei mu miathâkemokâ
16 la rei rheilakesie nyi zâ tuo. Süla Jihova kitsa rei
themia kitsa rei a medâ bu mezhülie ketuola arei a
17 hiechü seituoya zâ. Sirâ teichie kenia kese sünu rei
batamodi mia mhakha athemiakâ tsükeshükâ mu *athuo*
18 *alarei* rüsuo chüketuokâ sedi *Jirusalem nu* khâ : sükisü
miaa a kerüsuo kinunu a chükemesakelie ngulie zâ;
derei sükisü, themia kekra rei tuo mo morei kebvükechü
19 rei jü. Derei Asia nunu Judamia krâpuo vârba; themia
sükâ uthâü agei mhahuo putuo lirâ, n mhâdzünu
20 vârdi hanunu pukelie mese. Morei a pehükâ kehou
mhâdzünu kethaki a sie, Kesiamia rheilasie ketuo dze
la niekâ mhâdzününu thia a ketsâ ketha zâ ikechü,
21 a niekâ dânunu thadi shiekhoui keshü, a die süula zâ
kemosid akejâ kekrei huo baü lirâ themia hakâha bu
uthuo puliechie; sita.
22 Derei Felika kepethadie süu dze sikemechie zaliedi,

tsiesianu kechü tuo üdi sie, ukâ üse, Lusia nyiemhâ
23 kezhau ker lirâ a niekâ dienya kechütuo; sita. Süsia
puo kriamhâ kezhau bu puo khapie balie nushü, derei
puobu diesuomia mhie modi puo khriethâ kechümia
kehupuo burei puo liechü mvühie nu shüwa.
24 Sirei zha huoyâ sianu Felika puo kimia Drusila
Judapfü zedi ker, sidi Paul kelieshüdi puo kinu Khrista
25 Jisu kepele dze rünyü. Sükisü puo kemiathâ mu uthuo
ukekhalie morâ kesuo mu thesia *Jihova* u ketsâ ketuo
dzekâ thatou shütse Felika michie phidi sie, Nâ
tsieuvawe tuotalie, a akerüü tei ngulie râ, n kielashü
26 tuo; sita. Sizâmonyü puo Paul üse raka rei kha puo
27 ketsü ledi tsiemelie puo kieshüdi puoze kerüchü. Siba
chie konia tseitatse Porkia Festa vâr Felika sou chülie;
derei Felika Judamia nei chünyüdi hadzü puo khashüwa
mota.

FESTA MHÂDZÜNUNU PAUL ZE DIEKECHÜ KECHÜ;
MU PAUL KAISAR KI APIL KECHÜ

25 Sirâ Festa rüna sünu vârliedi zha se sianu Kaisaria
2 nunu tuose Jirusalem nu khâ. Sitse phichü kezhakâ
mu Judamia pehükâ vâ Paul gei kenyakechü diepie puo
3 ki pushü: sükisü ukâ puobu ukâ ngumezhiedi Paul
keliepie Jirusalem nu shünushü: silirâ ukâ chala nunu
4 puo dukhriwa ketuo hrüba. Siüderei Festa lasie, Paul
khapie Kaisaria nu shüpie bawata, mu puorei chabamodi
5 tuo sünu keta tuoü bata üsita. Sidi puo sie, Süla
themia süusü kejâ huo chüwaü mhaü lirâ, niekâ dânu
kekuo kenyimia bu aze kedi, sümia bu puo gei kenyalie
chie; sita.
6 Sishüdi puo zha thetha morei ker zie ukâze bamodi
Kaisaria nu keta; sirâ süsianhia puo dienya kechükezha
7 ba gei baliedi Paul zevâr nudi hukum khashü. Sidi
Paul vârtse Jirusalem nunu ker keba Judakâ vâr puo
houpfü thaliedi theda kere neiükâ pupie puo data;
8 derei sükâ zhapu khashülie kenjüta. Sükisü Paul
puothuo puo rüli pudi sie. A Judamia zhâu morei ukâ
rüsuokiu morei Kaisar rei ngukemvü mhathâ chü chie
9 mo; sita. Sirei Festa Judakâ khriepfülie nyüdi lasie
Paul üse, Nâ Jirusalem nu khâdi sünu a mhâdzünunu
10 miabu mhahakâ dze n ketsâ tuo mo? sita. Sitse Paul

sie, A tsierei Kaisar miadienya pepikechü ba mhâdzünu
thazâ, mu sünusünu a nyakechü kechü mese. Nâ rei
sitou batuo, a Judamia mhâdzünu zâwe kejâ puorei
chü mo zâ.
11 A thezhâ varhuokewapuo chülirâ morei a sia kesü
mhathâpuo chüwaü mhalirâ, a sia rei mvümo zâ : derei a
pejâ ketha die hakâha puorei kethâmo kechü sia,
miapuorei a khapie ukâ'dzienu shüwa keliejü. A Kai-
12 sar ki apil chüla tuo : sita. Sitse Festa puo pehükâ
ze kedârhedi sie, Nâ Kaisar ki apil chütuoü thate ; nâ
chüsia Kairsar ki vâlie morâsuo ; sita.

Paul-a Agripa kediu mhâdzünunu diepu kechü

13 Sirâ siba zha huoyâ sianu kediu Agripa mu Bernika
14 pfü unia Kaisaria nu vârdi Festa kelu. Sidi unia telhe
sünu bata ; mu sükisü Festa Paul dzepie kedi süu ki pu
tuoüdi sie, Felika miapuo khapie hanu puobu kedie
15 chüba ; mu a khâ Jirusalem nu kebaki phichükezhakâ
mu Judamia pehükâ themia süu rülipie a ki pushüdi
16 abu puo pejâ shünudi a ki chata. Sükisü arei ukâ üse,
Rommia zhâ nu miapuorei mia puoze kenya kebau
puo gei kenya kebakâ ze mhâtsou kengudi mia puo
gei kenya keba la puobu puothuo puo rüli kepu tei
puorei ngulie modi puo khapie puo gei kenya kebakâ
17 dzienu shükechü thezhâ mowe. Sidi ukâ vâr hanu
kengulietse a ârie chü chie modi süsianhia dienya kechü
kezha ba gei baliedi themia süu zevâr nudi hukum
18 khashü. Sirei puo gei kenya keshükâ vâr puo houpfü
thalie ru awe ukâ üse theda da suopie puo datuo
19 nhia ibaru sichie mo. Ukâ ukâthuo ukâ nanyü dze mu
Jisu ükechü siaketapuo Paul puo üse rhei tuo ü pukechü
dzepuo la puo gei kenya kechü zâta.
20 Mu a mhasükâsü dze ketsâ kechüdâ si kemechielie
motadi, a puobu Jirusalem nu khâdi mha sükâ dze
21 ketsâ tâ mo kita ? idi puo ketsâru. Sirei Paul kediu bu
dienya süu pepi tuoüdi apil chü tuo üta ; sitse a puo
ketsepie Kaisar ki shü kemokikâ mia bu puo khapie
22 ba nukechü hukum khashüwe ; sishü. Sitse Agripa
Festa üse, A rei themia süu die sinyü zâlie ; sita. Mu
puoa sie, Nâ sâdu puo die silie tuo ; sita.
23 Sirâ süsianhia Agripa mu Bernikapfü unia kerütsâsedi

nyiemhâ kezhakâ mu rüna sünu pehükâ zedi kediba
nu lelietse Festa hukum khashüdi miabu Paul ze
24 lerlie. Sitse Festa sie, Kediu Agripa, mu thia vâr u ze
keba themia petekâ, niekâ themia hau ngu batuo, puo
la Judamia petekâ a mhâdzünu vârdi kenyata ; sidi ukâ
Jirusalem nurei mu hanu rei puobu rhei satuo zhümo
25 üdi shiephrete. Derei sükisü a silie kechü puo sia kesü
mhathâ puorei chümo zâ ; sirâ puo kediu ki apil chü tuo
üta kechüla, arei puo ketsepie sünu shüwa tuoü kechü
26 hrüse bate. Derei a puo dze thupie a mhâ niepuu
kishü tuoü kechü mhapuorei sitoulie mo bate. Süla a
puo ze niekâ mhâdzünu mu bahurei, kediu Agripa, n
mhâdzünu vâr kechü zâwe; mhakekreilamonyü nâ puo
ketsâmenuo keshü sia a puo dze mhahuo thushükelie
27 ngulie tuo nhiamu ikechüla. Kediemia ketseshü tuoü
lirâ, mia puo gei kenya kechüdie puorei pushü mozâ
kechü, a mhâdzüki puotoumo zâ kechüla. sishü.

26 Süsia Agripa sie Paul üse, Tsie we nâ nthuo n rüli
pushülie rei vi ; sita. Sitse Paul puobou chasiedi puothuo
puo mezhü putuoüdi sie,
2 Kediu Agripa, harie, Judakâ a pejâkechü diekâ pete
la a thia n mhâdzününu a mezhü putuoü thakelie a
3 aneitha zâ; mhakekreilamonyü Judamia dânu thezhâ
ketuo khekâ mu keprüli tuoya kezha khekâ nâ siphre
kechüla. Mu nâ angumezhiedi rünyü n chamezie
4 tahiedi a die rünyüshü chie. A sietsenu Jirusalem nu
mu athuo athemiakâ dânu anhichu nunu vâr tsie ha
5 ketsâ arülisü Judamia pete siphrebe; mu a Farisimia
kethâmia chüdi ukâ nanyü kerethâu zeyakezhamia
chüsier kechü ukâ ukâthuo zhapu pfünyü lirâ, ukâ adze
6 si ketsâ bazâ. Sirâ a tsie Jihovaa upuonuokâ ki pupie
7 kezhü usiadzeu la niekâ bu a ketsâ ketha zâ. *Jihova
pupiekezhü* süu ngukelie ledi ukâ sevie kerekeniakâ
teisânhia teizeimetsei urhiechüdi Jihova liechü tuoya zâ.
Sirâ harie Kediu, siadze süu süla Judamia n mhâdzünu
8 a gei kenya kechü zâwe. Jihovaa kesiakâ chüperheilie
lirâ, niekâ kiüdi die süu pelelie kenjü ükechü medâya
9 ga? Thiadzü arei Nazaret Jisu zau ngukemvü mha
10 neiükâ chüzârei mezhüzâ ükechü medâ ter siezâ. Mu a
sükâsü Jirusalem nunu chü reizâ : sirâ a phichükezhakâ

kinu hukum chaliedi kemesakâ kekra rei tepie kediekinu
kha rei. mu ukâ dukhri kechüki rei arei amedâ
11 ükechü pushü zâ. Sizâmonyü a tsiemelie Judamia
kehouki khekâ ñunu ukâ pechüpenyü mu a ukâ bunu
Jisu tha tuoü kechü a hiechü sier zâ ; mu a ukâ ngupie
a neimosedi vâ mia rünanu rei ukâ pese phi shü zâ.
12 Sidi a phichükezhakâ kinu ukâ die mu hukum nguliedi
13 tuose Damaska nu vâ ; mu sükisü, harie kediu, khuonhia
khinhialuo meseki teigeinu keziepuo niaki kirei zie
kechü kechüpuo vaizâ tsur, a mu aze ketuokâ hiekâ
14 va ziekruoi kelie ngulie. Sükisü hiekâ petekâ te kijü
tsu phretatse, Ibri die nunu aki mhapuo pudi, Harie
Saul Saul, nâ kiüdi a peseya ga ? Nâ phipa pesiapa *mia*
seitsüpie mhathâ thu zeshüdi puobu tuovülieya kezha
15 seiu kepa kechü repere zâtuo ; sita. Sitse a rei sie, Nâ
suopuo ga, Niepu ? isidi ketsâta. Sirâ Niepuua lasie,
16 Asü nâ puo pesekezhau Jisu zâ. Derei nâ siedi
thalie ; mhakekreilamonyü a vâr n pengukechü, a n
bu nâ hadzü mhangukeliekâ rei mu tsiesia a mhapushü
n kiaketuokâ zhapu chü mu die sükâ se mia kepethapuo
17 chülie ketuola vâr n pengu keshü zâ. Mu a n themiakâ
dzie nunu rei mu Judakemokâ dzie nunu rei n kelalie
18 tuo. Mu a Judakemokâ bu rüdi kezei nunu kezienu
pralie ketuo, mu Satan kekuo nunu Jihova kitsa
pralie ketuo mu ukâ bu ukâ kephuma valie ketuola, mu
a peleliedi mesákeliekâ rei sa theka ngu kerhelie ketuola
ukâ mhi chü kemhirhâshünudi a n ketsepie ukâ ki
19 shütuo ; sita. Sidi, harie kediu Agripa, a teigei nu
20 mhasikelie diekâ zemvüta mozâ. Siketau monyü a
sükâ pupie Damaska nu kebakâ kiashü ria, sidi
Jirusalem nu kebakâ rei mu Judia kijünu keba petekâ
rei kiasashü ; mu sizâmonyü Judakemokâ burei unou
kedi lieyâ chülie kezhü mhathâkâ chüliedi unou kediliedi
rüdi Jihova kitsa vâlie ketuola a sükâ pupie ukâ rei
21 kia sashü zâ. Süusüla Judakâ kerüsuoki nunu a teliedi
22 a dukhriwa tuoü ukâ rhie chüta zâ. Sikechü nunurei
Jihova thuo a yapie kelie la a thia harei thadi kechümia
kirei kezhamia kirei siadzekesikâ mu Mosa nuokâ ukâ
kelhou siatsatie chüketuokâ kepu sia die kekrei puorei
23 pudi sükâ zhapu chümo zâ. Süusü Khristaa kemezhie
morâkesuo, mu puo kesiakâ dânunu rheilasie keriau

chüdi puothuo puo themiakâ mu Judakemokâ kirei
dieliekevi kezieu pie pesishü morâ kesuo die zâ. Sita.
24 Sirâ Paul puothuo puo zha pushütse, Festa sie
melie puo rhiechüdi, Harie Paul, nâ nyate ha! Nâ
25 leshü phrü thâr kechü la nyate; sita. Derei Paul sie,
Harie kevithâu Festa, a nya mo; sikechüu monyü a die
26 kethâ mu kemechiemia diekâ putha zâ. Sirâ kediu
thuo rei die hakâ sibatuo, a puo ki rei a kethe chie
modi putha zâ: sizâmonyü die hakâha puo sikemo
puorei mozâ ükechü a letou tha zâ; mhakekreilamonyü
27 hakâha mia kejüra nu chümo zâ kechüla. Harie kediu
Agripa, nâ siadzekesikâ die peleya mo? Nâ peleya
28 zâ kechü a sita zâ; sita. Sitse Agripa sie Paul üse, Nâ
rüü mekhrâ zâdi abu Khristan chüta tuoü tha nhia
29 ha! sita. Sirâ Paul lasie, Rüü shierei re shierei, nâ
rürbei zâmonyü thia a die rünyü ketha hakâ petekâ
burei a kedie chü ketha hakemhie modi a mhielie
nukechü a Jihova ki a mezhiemelâ thazâ; sita.
30 Sitse kedi süu mu rüna sünu kediu mu Bernikapfü
31 sirâ ukâ ze kebakâ rei siedi, ukâ thuo rüdei mharapuo
vâdi kerüchüdi sie, Themia hauha siata rei kevi morei
miabu puo pha kezhü mhathâ puorei chümo zâ; sita.
32 Sitse Agripa sie Festa üse, Themia hauha Kaisar ki apil
chü kemosiawe puo khashüwa rei vi zâtuo; sita.

PAUL ROU GEINU ROM NU KEVÂ; MU CHALA NUNU
ROU SÜU SUOKETA

27 Süsia hiekâ rougeinu Italianu vâketuo hrülie tse, mia
Paul mu kedie kekrei krâpuo rei sa khapie kedi kezhau
chüpaihi krâu nu Juliâ ükechü kria mhâ kezha mia-
2 puo pelewata. Süsia hiekâ, Asia kijü khie merhie vâtuoü
kezhü Adramutium rou puo nu leliedi dzücha ze tuoshü:
sükisü Thesalonika rüna Makedoniamia Aristarka rei
3 hie zetuo. Sidi süsianhia hie Sidon tsâlie: sitse Juliâ
Paul ngumezhiedi puo khashüdi puobu puo khriethâ
4 khriechükâ ki vâdi puo keleilie. Süsia hie mhâdzü
tsatie teikhrie reta kechüla hie sününu dzücha ze Kupra
5 phikhrâ merhie vâta. Süsia Kilikia mu Pamfulia unia
mhâdzü tsatie keba dzükezha pfüthese Lukia kijünu
6 Mura ükechü rünapuo nu vârtâ. Sünusünu Kriamhâ
kezhaua Italia nu vâtuoü kezhü Alekandria nu roupuo

7 nguliedi puo hiebu sünu balie. Sidi hie rüli tuo chaphi
vâdi resedi tuose Knida mhâdzütou nu vâdi, teikhria la
tuosa shülie kenjütadi hie rouze tuose Kreta phikhrâ
8 merhie vâdi Salmona mhâdzütounu vâlie. Sidi hie
rephidi sükhie merhie se kijü puo labou chüdi vipere
kechü kipuo vârlie; mu sü kepenuokisü Lasea rünau
rei ba.
9 Sidi hiekâ menhuophi tuota di Mevâya kezha nyi
rei nyikewa sia ta kechüla dzükezhanu rüvetuo kechü
10 michietatse, "Paul ukâ tarhâshü tuoüdi sie ukâ üse,
Harie themiakâ, A noukele ukâ dzünu rüve tsieuva
michie rei se mu kaphi tuo, ukâ mhapfü ketuohâ mu
ukâ rou rürbei zâmonyü, ukâ phou rei sa *katuo*; sita.
11 Derei kriamhâ kezhau Paul diekâ kirei rou kethu
12 kezhau mu rou süu niepuu unia die pele kuota. Kijü
labou sükisü teiseiki bakechü puotou mo kechüla
themia kekratsa chülie virâ vâ Foinikâ tsâliedi teiseiki
sünu bakelie ledi sünunu tuoshülienu kechü uneita;
Foinikâ süusü Kreta khieki kijü puo labou chüdi
niethutsa petsou di pesâtsa rei mu pekhrâtsa rei valie
13 kevi chüba zâ. Süsia pesâtsatienu teirükhria zaza vâr-
tse ukâ umedâ chütsei kelie ledi ukâ rou phreiliedi rou
14 thuse Kreta khie merhiese zâ vâzhü. Siru chabakemo-
nu kreta nunu teikhria khriadi, puoza Eurakulon
15 ükechüpuo, vâr ukâ heta. Sidi rou bu tuo teikhria
petsou vâlie kenjüta tse, hie süu khashüdi teikhria bu
16 puo heze tuota. Sidi hie Kauda ükechü kijürüchü-
tsâkemo kechüpuo phikhrâ merhie rhievâdi hie hie-
17 chüsedi rou kechüu merhashü sebalie; sitse miabu süu
teshü se sierliedi, dâ neiü chüdi rou kezhau pha
kemeteilie; süsia rou hepie Surtis nu shükewa preidi
miabu roupfeu lhe sekertadi teikhria bu rou hese zâ
vâta.
18 Sirâ teikhria bu hie he phita kechüla süsianhia mia bu
19 rougei mhapfü ketuokâ chükelhouwawa bata. Sibadi
zha senhia miabu uthuo udziepie rougei mhanyakâ keta
20 kelhouwata. Sidi niaki rei ngumo themvü rei ngumo
chaphita mu tei rei rükhria pie ketsapfü chümota tse,
21 hie rheikelie puorei pele motâta. Sirâ themiakâ mhachü
mhakria mo chaphitachü Paul sie ukâ dânu thaliedi
ukâ üse, Harie themiakâ, niekâ adie zedi Kreta nunu

rou thudi tuoshü mo lirâ vizâ tie chiü; silirâ kemichie
22 morei keka hikechü ngulielhe chiü. Sirei tsiewe adie
zedi nie melou suohie: rou rürbei uthâü niekâ miapuo
23 phou rei kata lielhâ. Mhakekreilamonyü a puo viezâ
mu a puo lie rei chüya kezhau Jihova teigeidieliemiapuo
24 n zhü vâr a khieki thadi aüse. Michiehiechie, Paul, nâ
Kaisar mhâdzünu rei vâzâ tuo; sizâmonyü, harie, Jihova
n lanu rounu n ze ketuo khekâ burei kata lielhâü bate;
25 siya. Süla, harie themiakâ, niekâ melou thepfüliechie.
Jihova aki pukeshüu chütsei shüzâtuo kechü a peleya
26 zâ. Siüderei ukâ khapie kijürüchütsâkemopuo nu
shüwa zâtuo pekruo; sita.
27 Sirâ Adria dzükezha nunu teikhria bu hie hepie lutsa
hatsa shü shü tuodi zha keredia zhü khisâteiluo mese-
kinu rouketkukâa ukâ thuo tuose rüna keba mharapuo
28 vâtazhü ükechü siliedi; dzü kesou mejü sieru chie mepfü
zâkechü ngulie; sirâ tsieza phidi dzü mejüla sieru chie
29 kerepengou zâta kechü ngulie. Sitse rou bu vâ dzükezha
khie ketsie gei sâkewa preidi, rou siatsatienu thezhü dia
30 khe kelhoushüdi, teisâkelie mer kelhâ bata. Sirâ
rouketkukâa rou geinu ta mharapuo vâketa hrüdi
thezhü khe kelhoupie rou mhâdzütsatie shükewa mevi
31 chüdi rou kechüu khapie dzükezha nu shüwata Sitse
Paul sie kriamhâ kezhau mu chüpaihikâ üse, Themia
hakâ rou nu bakemo sia niekâ rheikelie jüwe; sita.
32 Sishütsemetha chüpaihikâ sie rou kechüu kekhe râkâ
33 dathe shüdi puo bu tetsuta. Sidi teisâ par tazhütse
Paul-a themia petekâ bu kenouvalie nutuoüdi sie,
Niekâ mhapuorei chüükria modi thekhe chüdi tuozâ
34 keta thia zha kerediate. Süla niekâ adie zedi mhahuo
chüliechie: silie lirâ niekâ dze kevi zâ: mhakekrei-
lamonyü niekâ miapuo tsü geinu rei thaprü puorei kata
35 lielhâ zâ kechüla; sita. Sirâ puo die sükâ pushüwadi
niekhrüda chüseliedi themia petekâ mhâdzü nunu
36 Jihova tseshü; sidi süu chiehi chüthata. Sitse ukâ
37 petekâ umelou thepfudi ukâ rei mhachü bata. Sükisü
hiekâ rou nu ketuokâ pete kesa themia kria kenia di
38 hietheniaa sorou. Sidi ukâ mhachü chüse chülie tatse,
ukâ lhakâ rei chü kelhoupie dzükezhanu shüwadi rou
39 pie chü kemedzalie. Sidi teisâ parlieru ukâ kijü süu
silie mota. Derei puo khie lutsa hatsa kemetha di kijü

thuthepfü kevâ puo rürkoupuo nguliedi, ukâ rou
khoupie sünusü shü râ vituo momo tieshi kechü kerüchü.
40 Süsia ukâ thezhü kekhekâ phreipie dzükezhanu pie-
zhüwadi rou shükewhilie kezha phakâ phreishü, sidi
rou mhâdzütsatie ketuo pfekezhau sekhâ lhashüliedi rou
41 bu kijü kesâ tsatie vâlie. Derei ukâ tuose dzükezha
ketiase kechüpuo nu vâtadi rou nyâbanu zephepfü
bata. Sidi rou tia keriatsatie melemodi bataru, dzürüpfü
42 kere la puo siatsatie bietse phaphawata. Sitse chü-
paihikâa kediekâ üse dzü vüdi taketa preidi sükâ
43 dukhriwa tuoü kechü medâta. Derei kriamhâ kezhau
Paul kelalienyüdi ukâ khalieta: sidi puo dzüvü kesikâ bu
prou dzünu leliedi kesânu prarialienu, mu kekreikâ
bu huomia mela gei, mu huomia rou tsâkâ geinu, pralie
44 nu kechü hukum khashü. Sidi ukâ petekâ uphou kelase
kesânu pra phreta.

28 Sidi hiekâ ta sünu pralietse süze kijürüchütsâkemo
2 süu üse Melita ükechü silie. Sükisü sünu kebakâ hiekâ
ngumezhie pere shüzâ; sükisü tei rür mu meku rei sa
kechüla ukâ hiekâ zeliedi mi rei chüpie hiekâ peguo.
3 Sükisü Paul seikhrâpuo pievârdi khapie minu shüru,
tinyhü puo mhitsia kerhupuo mi nunu rürprei pra,
4 puodzie reipielie. Sitse themia sünu kebakâa khunuo
süu puodzie gei khepfü kezha nguliedi ukâ sie huoniehuo
üse, Kehuchürei themia hauha mia kedukhrimia zâ,
puo dzü kezha nunu puose kelalie zârei, mia zha chüshü
mia tsülie keviua puo perhei shühelhâ tazâ; sita.
5 Siüderei puo khunuo süu kegepie minu shüwata, mu
6 puo gei mhapuorei mozâ. Derei ukâ puo üse rümieliedi
tsu sia mha zhütatuo ikechü letha: derei ukâ puo
mehâhâ thadi puogei mhapuorei mozâ kechü nguliedi
7 ukâ nou rüdi lasie puo üse terhuomiapuo zâ üta Sirâ
kijü süu kepenuokisü Publio ükechü miapuo kijürüchü-
tsâkemo süu mhâ kezhau kiü lie rei nyi.
Puo hiekâ zeliedi zha se hiekâ pesâ pevise shü zâ.
8 Mu sükisü Publio nuopuo ruki mu theziabuo zhü: siru
Paul puo kinu ledi Jihova ki chashüdi puo dzienia pie
9 puo biedi puo chükeshürhâ shüwa. Sirâ sishütse
kijürüchütsâkemo sünu ukechü kenyi kekreikâ pete
10 rei vârdi puo bu ukâ chükeshürhâshü. Mu sükâ rei

hiekâ rhupie rütsürünyü zâ; sidi hiekâ tuota kechüki rei
ukâa hiekâ mha semorâkesuokâ neiükâ sevâr rounu
hie tsüshü.
11 Sirâ khrü se sianu Alekandria roupuo, puo gei zasi
kethu Dioskura üsidi, teiseiki vâr kijürüchütsâkemo
12 sünu baru, hiekâ sügei siedi tuo shü. Sidi tuose Surakus
13 nu vâliedi zha se sünu bata. Süsia hiekâ sünu sünu
rouze rüwhi vâdi Regium rüna tsâlie. Sirâ süsianhia
pesâtsatie teirükhria vâr hiekâ hepfülie, sidi süsianhia
14 hiekâ Puteoli nu vâlie. Sidi sünu sünu hiekâ zekâ
ngulieru, ukâ hie bu zha thenia ukâ ze banu beita; süsia
15 hiekâ Rom valie. Sümhâdzü sünu sünu hie zekâ ukâ
hie vâzhü ükechü siliedi, ukâ Apia lhithâchü mu
Rüsâkisekâ nu ketsâ vârdi hie zelie: sirâ Paul ukâ
nguliedi Jihova rei tse mu thepfu rei sata.

JIHOVA KEDI DIEPIE ROM NU KEBÂ JUDAKÂ PETHAKESHÜ.

16 Süsia hie Rom rüna nu lelietse Paul bu chüpaihimia
puo puo pfeketuo uthâü puo bu *kedikchükemomia mhiei*
puo ki krei bata.
17 Sirâ zha se baketa sianu puo Judamia dânu pehükâ
kelie phreshü. Sidi ukâ vâr kengulietse puo sie ukâ
üse, Harie a kezekâ, a athuo athemiamia rei ngumvü
mo, upuonuokâ zhâ zârei ngumvüdi mhapuorei chü mozâ
rei, siürei mia Jirusalem nunu a teze vär Rommia
18 dzienu shüwate. Mu ukâ a ketsâ menuo kesieki, ukâ a
dukhri kezhü agei mhacha puorei ngulie mota kechüla a
19 khashüwa nyü sie; derei Judakâ sükisü a khashüwa
hienuta; süla abu Kaisar ki apil chü morâsuota.
Süderei a athuo a themiakâ pejâ tuoüdi rei mo zâ.
20 A süla niekâ bunu vâr aze kengudi a rüchü nudi niekâ
kelie keshü zâ. A mia bu thezhürâ haupie a phase
ketuo mhakekreilamonyü Israelmia siadzeu la zâ; sita.
21 Sitse ukâ sie puo üse, Hie Judia rüna nunu n dze leshü
puorei ngu reilie mo. morei hie kezekâ miapuo rei
rüna hanuha vârdi rükhruo rei mo, morei n kethadie rei
22 puorei pumo. Derei nâ kedipuo leya shi hie süu sinyü
ba; mhakekreilamonyü kepethadie hau zeya kezhakâ
dze hie sikechü mia luki haki sükâ ngukemvü die
putuoya zâte; sita.

23 Sirâ ukâ khunhianu puo ki vâr tuoü kechü tiechie
shü ru, sünhiasü ukâ themia kekra keze puo ba nu vâr.
Sitse puo khise nu vâ theva ketsâ ukâ mhâdzü nunu
Jihova kedi dze zhapu chüshü, mu sizâmonyü Mosa
zhâu mu siadzekesikâ leshü nunu rei Jisu dze pupie ukâ
24 hü phi shü. Sirei huomia puoa pukeshü diekâ peleta
25 mu huomiawe pelemota. Sidi ukâ kedierhe motatse
tuota. Derei sü mhâdzütsatie Paul ukâ ki, Isaya
siadzekesiu tia nunu Kemesa Ruopfüua thiadzü nie-
26 puonuokâ ki putou pie zhüwe, puoa pukechü,

Nâ themia hakâ ki vâdi puchie,
Niekâ kerünyüwe rünyülietuo, derei mhakipuorei silielhâ.
Sirâ niekâ kenguwe ngutuo, sirei mhakipuorei lelielhâ.
27 Themia hakâ unou kerüzha zâ,
Mu ukâ nyie rei kenyiebi,
Mu ukâ mhi rei mhimia tuote.
Süusü mhakekreilamonyü
Ukâ mhipie mhangumo,
Mu ukâ nyiepie mhapfe simo,
Mu ukâ nou pie mhasilie mo,
Mu rüzie lalie kelhâ,
Mu abu rei ukâ chüpevi lie kelhâ chüketuola zâ ; sipiezhü.

28 Hahala niekâ siliechie: Jihovaa themia kelakelie die
hauha khapie Judakemokâ ki shüwatuo; mu ukâ die
hau rünyülie zâtuo. Sishüwa.
29 Sidi puo chiete kenia puothuo mia ki nyiekelie puo nu
30 bata. Mu sükikâ mia puo ki kevâ khekâ ki Jihova
kedi dze pupie kia, mu süzâmonyü thepfusedi Niepu
Jisu Khrista dzekâ pupie miâ petha batsâ; mu miapuo-
rei puo kha mo.

Baptist Mission Press, Calcutta.

Paul-a Leshü Thupie Rommiakâ Ki Keshü

1 Jisu Khrista kituo Paul, apostel chünudi kielie, sirâ
2 kelakreipie Jihova dieliekevi kam nu shüliete, *dieliekevi*
süusü Jihova siadzekesikâ bunu kemesa leshükâ nu
3 thiadzü pupie tuo, süusü puo Nuo dze zâ. Puochü
4 tsatiewe David seyiemia geinu lhou; mu puo ruopfü
kemesa tsatiewe, kesiamia dânunu rheilakelie la, kuo-
sedi puo Jihova Nuo-u zâ ükechü tha toushü; *puo* u
5 Niepu Jisu Khrista zâ. Puo la themia petekâ dânunu
mia bu puo peleliedi *puo* dieze chütuoü kechüla puo
za nunu hie ngukemezhie mu apostel kam ngulie.
6 *Puo dieze chükeliekâ* dânu niekâ rei Jisu Khrista *mia*
7 chütuoüdi kielie ketakâ zâ. *Paul süu kinu kha niekâ*
Rom nu keba petekâ Jihova khriekâ mu kemesakâ
chütuoüdi kiekeliekâ ki shü: niekâ u Puo Jihova mu
Niepu Jisu Khrista bunu niekâ ngumezhie mu keviu
chübalie.
8 Adie keriau, niekâ kepelc kijü petenu putuo ketala
a Jisu Khrista zase niekâ petekâ la a *Kepenopfu* Jihova
9 tse baya zâ. Sirâ a a kechakâ nu niekâ rükra me baya
zâ kechü puo Nuo dieliekevi kam nu aa anou nu
10 puo liechü tuova kezhau Jihova a zhapu ba; mhake-
kreilamonyü Jihova bu puo medâdi abu a ruokekuoü
tuodi vapuo niekâ ki vâr niekâ ze kengu nu kechüla
11 cha baya zâ. Niekâ bu meteilie ketuola aa ruopfü
theja huo se niekâ tsüshü thianyü idi a niekâ ngunyü
12 phi baya; süusü mhakekreilamo, a niekâ ze badi niekâ
rei mu a rei ukâ huoniehuo nou chüpeluolie ketuola zâ.
13 Sirâ, a zenuokâ, Judakemomia kekreikâ dânu tuoi
niekâ dânu rei nu a mhathâ si huo ngulie kenyü la,
a tsiemelie niekâ ki vârnyü siesieya, sirei tsieharei a
14 khapfü bazâkechü, a niekâ bu simo banyü mo. A

Grikkâ mu rünakekreikâ, mhakesikâ mu mhasikemokâ
15 pu rei pfütuota zâ. Süla anou zâwe, a niekâ Rom
nu kebakâ kirei dieliekeviu pupie kia tuoü kechü
dâjü se bazâ.

LESHÜ HAU DIERÂ.

16 Mhakekreilamonyü aa dieliekevi tsatiewe mengaya
mo; süusü Judakâ la ria; süsia Grikkâ la rei sa, idi
kehupuorei pelekelie khekâ kelalie ketuo Jihova kekuo-
17 u zâ kechüla. Süusü kepele nunu kêpele nu Jihova
kemiathâ thashü bata zâ, mu süu dze ha kemhie thupie
zhü: Kepele la kemiathâkâ rheilie zâ tuo.

JUDAKEMOMIA KEPELE SE MIATHÂLIE MORÂSUO.

18 Sirâ themia kethâkemo se kethâ kha kezhakâ ukâ
miathâkemo mu mezhükemo petekâ la teigeinu Jihova
19 noupfü pesishü bate; ukâ nounu Jihova dze silie kevi
thapie kia bata zâ kechüla; mhakekreilamonyü Jihova
20 süuse ukâ bu silie nushü ketala. Sirâ kijü chükelie
yawinunu puo zhâ puo rüli, süusü puo kechachie kekuo
mu ukepenopfü zâ kechü, ngulie lhâ ketuokâ puo
mhathâkâ geinu silie vi ketuola ngu kemechie tsuolie-
tuote; kekreilamonyü ukâ bu mha kepu ba ngulie
21 kelhâ la. Mhakekreilamonyü ukâa Ukepenopfu si zârei
puoü Jihova ü puo kevi rei pu morei puo theziereilie
mote. Sikechüu monyü ukâ noudâkâ nunu ukâ bie
kesialawa, sirâ ukâ nou mhalekemo chüpezeiwate.
22 Ukâa uthuo uüse mhasi üdi ukâ kenyamia mhiete,
23 sidi suotaliekelhâ Jihova keviu chükedipie suotaliekevi
themia mu pera mu nhachü phidiakâ mu khunuo gouke-
tuokâ rhipuo kemhie chüwate.
24 Süla Jihovaa ukâ bu kerüzhü nu unei unyü chünyürâ
chüchie idi ukâ kha mesakemo nu shüwate, sidi ukâ bu
25 ukâ thuo ukâ dânu uphou khriekemo chüwate; mhake-
kreilamonyü ukâ Jihova kediethâ pie ketijü chüdi
Chükeshüu monyü chükeliekâ rüsuorüsu tuo ketala;
sirei Jihova bu kechachie kevithâu chüliechie. Amen.
26 Hauhala Jihovaa ukâ khapie rüzhü uvapesuo kechü-
kâ nu shüwate; sidi unukâa uthuo uzhâ khawadi
27 uzhâkemokâ chüte; sirâ süsütuoi upfukâ rei thenumia

gei uzhâ khawadi ukâthuo huoniehuo rüya mehyume-
zhiedi thepfumia thuo thepfumia zedi uvapesuo tuote,
sidi ukâthuo ukâ kekrükechü siezha ngukezhükâ rei
ngulie.
28 Sirâ ukâa Jihova pie ukâ nou shünyü mo keta tuoi
Jihova rei ukâ bu *chünyü râ* thezhâ kemokâ chütuo
nudi ukâ khapie thenou rüpârüvü kechünu shüwate.
29 Sidi miathâkemo, kerüzhü, kemehou, kelhie kechü, ha
petekâ se unou shü tsupfü tuote: sirâ mia ngu urâ-
kechü, mia kedukhri, kegeikechü, mia se kedakechü mu
30 mia pupesuo kechü ü tsupfü tuote. Ukâa siaükechükâ,
mia kethakâ, Jihova ngu kemechükâ, kerüzhükâ, kekâ-
kâ, kemelhakechükâ, thiadzü siya kemo kesuo kesa chü-
31 shüya kezhakâ, ukrü die zekemokâ; mhalelieya kemokâ,
udieü udie chüya kemokâ, unoushü nouzhie kejükâ mu
32 mia ngumeahieya kemokâ zâ. Sirâ sükâa Jihova medâ
siya, süusü sikechü chüyakezhakâ sia *kethâ chüta* sü
zâ; derei süu sibaya zâlirei ukâa sükemhie kechü
zâmonyü mia chüya kezhakâ rei unei saya.

JUDAMIA REI KEPELIE SE MIATHÂLIE MORÂSUO.

2 Süla, harie themia, nâ kehupuo shierei, mia lepejâya
kezhau, nâ mhapuorei pukelie ba jü: mhakekreila-
monyü nâ mhachapuonu miakekreimia lepejâ râ, nthuo
n pejâ kezha ze; mia lepejâya kezhau, nâ nthuo zârei
2 mia kemhie chüya zâ kechüla. Sirâ Jihovaa themia
sikechü chüya kezhakâ pejâ ketuowe kethâtou se chü
3 ketuo we siba ze. Süla, harie themia, sikechü chüya
kezhakâ lepejâ kezhau, nâ nthuo zârei mia kemhie
chüya zâdi Jihovaa *mia* pejâketuo-u therhielie tuoü
4 kechü medâya ma? Mo nâ Jihova zhâ keviu n shüta
zevâ n bunu n nou kedilie tuoü kechüu simodi, puo zhâ
kevi mu shügeshühie kechü mu puo noukecha kehoume-
5 ka ba kechükâ meliaya ma? Sizâmonyü n nou kere
mu n nou mezhie kemo la nâ Jihova kemezhütou se
mia pejâketuo pesishü ketuo mu puo noupfü sier ketuo
6 teisâu la nthuo noupfü kengu keba ze; puo umhathâ
7 kembie chüpie themia tsü phre tuo; shügeshühiedi
mhakevi chüdi theza mu therhu mu jütaliekelhâ pfüya
8 kezhakâwe kechachie kerhei pie tsütuo: sirei uthuo uü

kezhakâ mu kethâu die zemodi kethâkemo die ze chüya
9 kezhakâ kiwe noupfü mu neikemo se tsütuo. Judamia
bu ria mu süsiasâ Grikmia reisa idi kemezhie kechü mu
kezia pie themia kesuo chü kezhá khekâ gei shütuo;
10 sirei Judamia ria, süsiasâ Grikmia rei sa idi theza mu
therhu mu noune pie mhakevi chüya kezhakâ tsü
11 phretuo: kekreila monyü Jihovaa puo nei mia si kreiya
12 mo kechüla. Mhakekreila monyü a-dieliekevi nu ke-
16 mhie Jihovaa Jisu Khrista bunu themia rüli kerüshükâ
kegaketuo nhia themia kehupuorei thezhâ kejünu
phuma ketuo khekâ thezhâ kejünu ukâ bu katuo; mu
themia kehupuorei thezhâ kenyinu phuma râ thezhâ
13 nunu ukâ nyie kechütuo. Mhakekreilamonyü Jihova
mhâdzükiwe thezhâdie kerünyükâ monyü thezhâ zeya-
14 kezhakâ rürbei üse kemiathâmia chütuo kechüla. Sirâ
thezhâ kejü rünakekreikâa, unou nu thezhâ nu chümo-
râkesuokâ chüya kezha, thezhâ jü zârei sükâsü uzhâ ta
15 zâ. Sidi ukâa thezhânu sekezhükâ ukâ melou geinu
thupie ketuo silieya, unoua süse zhapu chüshüya, sirâ
ukâ noudâkâ puoa ukâ pejâ mu kekreiua ukâ kemezhü
ituoya.
17 Sirei nâ Judamia üya râ, thezhâu pele mu Jihova mia
18 üdi nthuo n lepeviya nhia. Sirâ nâ thezhâu nunu mha-
siliedi Jihova medâkâ sidi mhakevithâkâ üse vi üya
19 nhia; mu sirâ thezhâ nunu mhakesi mu kethâ rhi ngu-
kelie la nâ cha tha pie mhichiemia kia ketuo puo, mu
20 kezeinu ketuokâ keziepuo chü, sirâ kemelâkâ bu mhasi-
lie kezhapuo chü mu pahyakâ kepethapuo chüya nhia.
21 Süla, mia pethaya kezhau, nthuo n pethaya mo le? Nâ
mia bu rüguhie nudi mia pethaya kezhau, nâ rüguya
22 le? Nâ mia bu pieü chühie nudi mia ki puya kezhau,
nâ pieü chüya le? Nâ terhuomia rhi rütseya kezhau,
nâ terhuomiarhi kerüsuoki nunu mha rügulieya le?
23 Nâ thezhâ seya üdi nthuo n lepevi kezhau, nâ thezhâ
24 varhuodi Jihova rhukemo chüya le? Mhakekreilamo-
nyü thiadzü thupie kezhü tuoi, Niekâ lanu Judakemo-
25 mia dânu Jihova za pupesuo tuote. Sirâ nâ thezhâ
zeya kezha sie zhükerea suo mo; sirei nâ thezhâ va-
26 rhuoya râ, n zhükerea zhürekemo chütaya. Süla zhüre-
kemomiapuoa thezhânu chümorâkesuokâ chüya lirâ,
27 puo zhürekemo üse zhükere mhie zâü mo tuo ma? U,

nâ, thupie-kezhü zhâ mu zhükere ngulie rei thezhâu
varhuoya lirâ, uzhükere uzhâ chüyakemo thezhâu ze-
28 tseiya kezhamia puothuo rei sie n pejâ tuo. Mhakekrei-
lamonyü chazou nu rürbei Judamia kechüzâwe Judamia
kethâ mo, morei umâ geinu zhükere zâwe zhükere ke-
29 thâmo kechüla. Derei unou nu Judamia Judamia ke-
thâ, mu sirâ umelou nunu zhükerewe zhükere kethâ;
süuwa ruopfü thuo chü, thukezhü zhâu nunu mo. The-
mia süu kevi—a themia kinu mo, sirei Jihova kinu

3 Sirâ Judamia chüünu kiüdi mia ki vikuota? morei
2 zhükere kedipuo kevi ba? Kehupuotsa rei mhakevi
baphi. Die kezhathâ hauha: Jihova diekâ pie ukâ
3 peledi ukâ dzienu shükewa la. Sirâ kita? Sükâ huo-
mia pelemo tuoü mha lirâ, sükâ pelekemo la Jihova
4 kediethâ vapejüwa tuo ma? Suo tuo! Themia pete
thuo tijü zâ shierei Jihova bu kediethâu chülie morâsuo.
Puo dze hakemhie thupie zhü:

N diepukâ nu mia nâü diethâ ütuo:
Mu mia n zevâ n ketsâ zâ rei,
Nâ mia ki kuolie tuo.

5 Sirei umiathâkemo la Jihova kemiathâ sikemechielie-
ya lirâ, we kedipuo puta? Jihovaa puo nouyiepfü mia
pesuo râ—a themia noudâ mhie idi putuo weü—puoü
6 miathâ mo ütuo ma? Suo tuo! Silirâ Jihovaa kikidi
7 themia nyie kechülie ta? Sirei a ketijü la Jihova ke-
diethâ sikechü salieya lirâ, kedipuola mia bu a pejâya
8 ga? Sirâ "Mhakevi chü phralie ketuola mhakesuo chü
ge!" ikechü hie üse puya üdi huomia hie thadi puya
kezha tuoi hie kiüdi pu mota? Sirei die sikechü kepu-
kâ pesuo kechü puotou zâ.
9 Sirâ kita? We mia ki vikuo ma? Motâ zâ! Nnyhü
Judamia rei Grikmia rei üse phumata üsishü luo weü.
10 *Sükâ dze* ha kemhie thupie zhü:

Themia kemiathâ jüte, puorei jüte;
11 Themia mhakele puorei jü,
Jihova kepfü rei puorei jü;
12 Ukâ pete cha vajâwate, ukâ mhachü mhathâ
mote;
Themia mhakevi kechü jüte, puorei tuo mote:

13 Ukâ mezharâ kesiamia mekhru pa kezhü tuoite ;
Ukâ mhiü se mia kese die puya :
Ukâ me nu tinyhü mhitsia tuo :
14 Ukâ tia nu mia rüpfü rüse kechü ü tsupfü :
15 Mia dukhri tuoü kechü ukâ phi cha rhürhü i zâ :
16 Ukâ ketuo chanu mha biepeka kechü mu kemezhie kechü rürbei zâ ;
17 Tsiu ukâa thenou kemeno cha si mo :
18 Sirâ ukâ dzüki ukâa Ukepenopfu khrükeprei puorei jü.

19 Sirâ thezhâunu mhapuya kezhakâ thezhâ kenyikâ ki
puya kezha zâkechü ukâa si tazâ. Süusüla themia pete
die rei vapejüwaya, mu sirâ teikhrâ kelhou themia pete
20 Jihova mhâdzü jâtaya: Mhakekreilamonyü thezhâ
zeya kezha la themia puorei puo mhinguki miathâ ülie-
ya mo kechüla. Thezhâ lanu kephtima dze silieya
kezha zeru.

THEMIA CHÜKEMIATHÂ KETUO THEDÂPUO BA.

21 Sirei tsiewe thezhâ nunu kemo Jihova kemiathâ puo
ba kechü tha u kiashüya; Mosa zhâu mu siadzekesikâa
22 süu zhapushüya. Süusü Jihova kemiathâ mu süu Jisu
23 Khrista kepele geinu pele kezha khekâ gei vârya. Sirâ
themia kehupuorei kekrei lielhâ; themia petekâ phu-
24 mate, mu Jihova zhâkeviu tsâlie mote. Sirei Khrista
Jisu geinu kelakelie dâ chükeshü puo ungukemezhie la
25 we puoma chümodi miathâlieya. Themia kehupuorei
pele lirâ süu ngulie tuo ikechüla Jihovaa *Jisu* zia pie
ruothâ puo chüshü. Süusü *Jihovaa* kevavuo ketuoki
themia thiadzü phuma ketuokâ puoa kesimo ketuo zâ
26 kechü mu puo kemiathâ thashü u kiaya. Süsütuoi
tsiedâ rei puoa miathâ zâ kechü thashünyüya. Puoa
sidi mia bu puo miathâ zâkechü, mu Jisu pelekelie
khekâ chü kemiathâlie vi ikechü silie ketuo thashüya.
27 Sirâ uthuo u tse ketuokâ sü kita luoa ? Sükâ sa mote.
Thezhâ kikechüpuo la shi ? Uthuo kechü zhâkâ la
28 ma ? Mo; sirei pelekelie zhâu la zâ. Süla themiaa
thezhâ nu ketuokâ la monyü, kepele la miathâlieya üke-
29 chü we si touliete. Mo Jihova üse Judakâ Kepenopfu
zâü ba ma ? Puo Judakemomia Kepenopfu rei mo ma ?

30 U, Judakemomia vie rei zâ mechie. Sizâ lirâ Jihova puo
zâ; tsiu uzhükeromia rei mu uzhüre kemomia rei peleu
pelelie lirâ puo sümia chükemiathâlie tuo.
31 Sirâ we kepele hau la Mosa zhâu kha kegewate ma?
Suo tuo! We thezhâ süu pu kemetei shüya kezha zâ.

ABRAHAMA KEPELE RÜRBEI LA MIATHÂ ÜLIE.

4 Sirâ upuotsa Abraham puothuo puokuo puohieü ngu-
2 kelie dze we kedipuo puta? *Mhapuorei ngulie mo.*
Mhakekreilamonyü Abraham-a puothuo puo mhathâ la
miathâlie ü lirâ, puoa puothuo puo tselie vi; sirei Jiho-
3 va puo tselielhâ. Kethâleshüa kedipuo puya:
Abraham-a Jihova pelelie,
Mu süla puoü miathâ üta.
4 Sirâ mhakechümia mhangulie rei süüse puo ngukeme-
5 zhie la üya mo, sirei puo zha zâ. Sirei mhapuorei chü-
keshü la mo zâ, derei miathâkemomia Chükemiathâlieya
Kezhau pele lirâ, puo kepele la puo üse miathâ ülieya.
6 Süsütuoi umhathâ lamo zârei Jihova u chükemiathâlie-
ya kezhamia ruokekuo dze David rei thiadzü ha kemhie
pu:
7 U kemou va u tsükewa mia,
Mu ukephuma kela utsü kewamia ruokuothâ;
8 Jihovaa puoü kephuma mia ükelhâu ruo ki ke-
kuo jü.
9 Sirâ tse sikeshükâ sü zhükerekâ mo zhürekemokâ rei
sa tse ga? *U, zhürekemokâ rei sa.* Hie kepu mhake-
kreipuolamo, Abraham puo kepele lanu miathâkelie zâ
10 kechüla. Kikidi shi sü? Puo zhürekelie zenu mo? mo
puo zhürelie kemo nu ga? Puo zhürekelie sianu mo,
11 derei puo zhürekemonu zâ. Tsiu puoa puo zhürekemonu
kepele la miathâkelie zhükere zasi mohor vükewa ke-
12 mhiepuo ngulie. Sidi puobu uzhüre kemonu rei pelekelie
khekâ puotsa chülie, sidi ukâa *pelekelie'la Jihova ukâ*
chükemiathâlie. Sizâmonyü puobu uzhürekeliekâ puo-
tsa rei chüsa; sükâ uzhürekelie zâmonyü upuo Abraham
puo zhüre kemonu pele ketuo kemhie kechükâ.
13 Tsiu sirâ Abraham mu puose puoyiekâ bu kijü pete
lie tuoüdi pupie ketuo thezhâu la monyü peleliedi mia-
14 thâkelie la ngukelie zâ. Simodi thezhâ lepeviya kezha-

kâ bu theka süu lie tuoü lirâ, kepele se mhapuorei
chükelie jüte, mu diepu pie ketuo-u rei thedâ chütatie.
15 Mhakekreilamonyü thezhâ ba kechüla noupfü rei ba;
derei thezhâ bakemo ra süu rei kechü rei jü kechüla.
16 Süla puoma chümodi methuo zâ ükechü silie ketuola
süusü kepele la zâ üta zâ. Mu thiadzü pupie ketuo die
süusü Abraham seyie petekâ la putou zâ; mu sükâsü
thezhâ lepeviya kezhakâ rürbei zâ monyü ukâ petekâ
puotsa Abraham kepele kemhie pele kezhakâ la rei sa.
17 Süusüla ha kemhie thupie zhü:

"A n bu themia neiü puotsa chütuo."

Sidi Abraham-a puo peleya kezhau kesia chüperheilie-
ya kezhau mu kejü rei chüpenyilieya kezhau Jihova
18 mhâdzünu *upuotsa chü*. Sirâ,

"N seyiemia bu ha kemhie tuo",

sikechü pupie kezhü tuoi puo bu themia neiükâ puotsa
chü tuoü ketuola mhapuorei chüliethâ mechie zâ kechü
19 nu rei puoa Jihova die lepevidi pelelie. Sirâ puoa
puokelhouzha chie kriapuo nuota mu tsa tâta zâ kechü,
mu Sara nuolhou lielhâ tazâ kechü le zârei puo kepele
20 rükreta mo. Sirei Jihovaa pupie ketuo-u puoa chütsei-
21 shü motalielhâ ikechü letoudi kenoudâ chiemodi Jihova
22 tsedi pele kechü miamiata. Süla

"Puo üse miathâ üta."

23 Sirâ süusü puo rürbei la zâ monyü ukâ la rei sa thupie
24 zhü. U rei kesia nunu u Niepu Jisu perheikelieu pele-
25 ya lirâ, ukepele la puoa u chükemiathâlie tuo. Üke-
phuma la puo bu sia mu u chükemiathâlie ketuola puo
perheilalie.

PELEKELIEKÂ KELALIE ZÂ TUO.

5 Sirâ kepele geinu miathâkelie la we u Niepu Jisu
2 Khrista lanu Jihova ze kezeviliete; Khrista lanu we
tsiedâ puo nu ketha ngukemezhie haunu kepele la ler-
kelie ze; mu we Jihova kinyikâ *uya ngulieketuo* lepie
3 unei bate. Mu sikechü rürbei zâmonyü we kemezhieke-
chükâ nurei uneituoya: mhakekreilamonyü kemezhie-
4 kechükâ la u chükemeteilieya; mu meteitha keliela
uzhâ vilieyu; mu uzhâ vikelie la usiadze rei nyilietuo
5 kechü sikechüla: sirâ siadze süu ubu mengata lielhâ;

mhakekreilamonyü thiadzü khashü utsü kewa Kemesa
Ruopfüu la Jihova kekhrie rupie unou shükewa la.
6 We thiadzü thachüketuoki Khristaa puoteitouki mia-
7 thâkemokâ souchüdi siawate. Miapuorei themia keme-
zhümia puo souchüdi sialielhâ nbia: rei lakipuo morei
lakipuo huomianie themia kevithâmiapuo souchüdi mi-
8 chiemodi sia reilievi nhia. Derei Jihova puothuo u
khrie kechü, we phumata zâ kechünu rei Khrista uphou-
9 sou chüdi siakechü geinu thatoushü u kiashü zâ. Sirâ
tsiewe puo zia lanu u chükemiathâlie ta lirâ, süki rei
we puo la Jihova noupfüu nunu u kelalie tuoü kechü
10 mechiekuota zâ. Mu we puo ngumvümia chüketuoki
thuorei puo Nuo se la Jihova ze kezevilie lirâ, puoze
kezevikelie sia, puo rheibaketa la puo u kelalie tuoü
11 kechü si kemechiekuo bata zâ; sürürbei zâmonyü we
tsie puo la kezevikelie u Niepu Jisu Khrista lanu Jiho-
va nunu unei rei sa bate.

Adam la kephuma, mu Khrista la kelakelie.

12 Sirâ themia puo la kephuma kijü vâr, mu kephuma
la kesia vârta; sirâ themia petekâ phuma keta la kesia
13 rei themia petekâ gei vârta; *Mosa* zhâ kevâr mhâdzü
kephuma kijü tuota zâ; derei thezhâ nyi kemora mia
üse phuma üya mo zâ.
14 Süderei Adam geinu vâ Mosa ketsâ kesia *themia mhâ*
di tuota zâ, Adam *Jihova* die varhuo kewa kemhie phu-
mata kemokâ mhâ rei zâ. *Adam* süu Vârtuoü-Ketuo-u
15 zasipuo rei chü. Derei *Jihova* die varhuokechü zâwe
methuopie ungumezhie keshüu mhie mo. Mhakekreila-
monyü miapuo Jihovadie kevarhuo la themia kekra siata
lirâ, sükirei Jihova kinu kepar ngukemezhieu mu miapuo,
süusü Jisu Khrista, ungukemezhie la methuo *khake-*
16 *shüuwe* themia kekra kelhuo chükuo tuo. Mu phumata
kechü puo rürbei geinu zâ, derei methuo kha uketsüuwe
sümhie mo: mhakekreilamonyü themia pejâwakechü
puorürbei geinu pardi mia pesuo, sirei methuo kha
keshüuwe Jihovadie kevarhuo kekra lanu vârdi themia
17 chükemezhülie. Mhakekreilamonyü thiadzü miapuo
geinu *Jihova* die varhuokewa la themia miapuo la thuo-
rei kesia *uthemia mhâ* di tuota lirâ, süki rei ngukemezhie

mu kemiathâ methuo khapie uketsukelhuo chükeshü
ngukeliemia miapuo, *süusü* Jisu Khrista, lanu rheiliedi
18 dikuo mechie. Süla *Jihova* die varhuokewâ puo rürbei
la themia petekâ pejâwadi *pesuokechü vârkechü* tuoi
methuo khakeshü kemiathâ mhathâpuo la themia chüke-
19 mezhüpie kechachie kerhei nu shükelie rei *vâr*. Sirâ
miapuo *Jihova* diezemo ketala themia kekra bu phuma-
ta kechü tuoi Mia Puo *Jihova* dieze keliela themia kekra
20 chükemiathâlie tuo. Sirâ thezhâ kevarhuo bu kralie
ketuola *Mosa* zhâ rei vârsa; derei kephuma kra kechü-
21 nu ngukemezhieu rei krakuote: mhakekreilamonyü ke-
phuma kesianu di ketuo tuoi miabu kechachie rheilie
ketuola kemiathâ sedi ngukemezhieu bu Uniepu Jisu
Khrista la di ketuo la.

JISU KHRISTA LA RHOU MORÂSUO KECHÜ.

6 Ka, di sirâ, we kedipuo puta? Ngukemezhie bu kra
2 parlie ketuola kephuma nu bazâ tuo ma? Suo tuo!
We kephuma kitsatie siaketakâ kikidi sünu lhousa vâ-
3 lievi tuo ga? Morei we Khrista Jisu ze baptaiz chüke-
lie khekâ puo kesia *cha si* kechünu baptaiz chülieta
4 zâ kechü niekâ simo bama? We baptaiz kechünu Puo
se ze puo chüdi ukhruwata ze: sidi Upuo-u kekuoü
kesiamia dânunu Khrista kesoukelie tuoi ubu rei uke-
5 lhou bu kesaliedi lhou tuolie ketuola. Mhakekreila-
monyü we puo se tsatie vâlie lirâ, puo rheilasiekelie
6 tsatie rei *vâlietuo*. Ukephumamiau pejüwaketuo mu
sidi we kephuma die chütuo samolie ketuola we uthe-
mia keweu pie puo sa krus geinu gouwata kechü, die
7 hau siliechie: mhakekreilamonyü *sidi* siaketau kephu-
8 ma chiepraliedi puo chükemiathâliete. Sirâ we Khrista
ze siata lirâ we puo ze rhei reilie tuoü kechü pele ba;
9 kekreilamoü Khrista kesiakâ dânunu rheikelie sia, siala
saliehâta kechü we si kechüla; puo mhâ kesia puo ke-
10 kuo basalielhâte. Sirâ puo sia kevidi siakechü *mia*
kephuma tsatie lazâ, derei puo rheituoketa kerheiuwe
11 Jihova kitsatie lazâ. Süsütuoi niekâ rei kephuma
tsatie la siatazâ, mu Jisu Khrista nunu Jihova kitsatie
rheituota ükechü leliechie.
12 Süla niekâ siataliekevi mâu menguka medâ zemolie

ketuola kephuma bu siataliekevi nie mâ hau nu di hie-
13 chie: morei miathâkemo medâkâ chümolie ketuola nie
mâ khapie kephuma kitsatie shübie chie; derei kesiakâ
dânunu rheila keta themia chüdi niethuo nie khapie
Jihova kitsatie shülie, mu kemiathâ medâkâ chülie
ketuola nie mâ rei khapie Jihova kitsatie shülieohie.
14 Silielirâ niekâ mhâzâwe kephuma bu di lielhâte: mha-
kekreilamoü niekâ thezhâu khrükhrâ modi ngukeme-
zhieu khrükhrâ bata kechüla.

THEZHÂU KHRÜKHRÂ BAMO LIREI KESUO CHÜSUO.

15 Di sirâ kita? We thezhâu monyü ngukemezhieu
khrükhrâ baketala kejâkemou chübazâ tuo ma? Suo
tuo!
16 Siata ketuola kephumau, morei miathâlie ketuola *Jih-*
ova dieze kechüu haniaha pho morei puo dieze chüdi puo
die chüta tuoü kechüla nie niethuo nie khapie süu
17 tsüwa di süu die chütakechü niekâ simo ma? Niekâ
thiadzü kephuma die chütuo zâ rei niekâ khalapie ke-
pethadie hau nu shükelie niekâ niethâ chüdi die hakâ
18 zekelie la a Jihova tseya; mhakekreilamonyü kephuma
nunu niekâ shüphraliedi niekâ bu kemiathâ kituo chü-
19 keta la. Niekâ chü niekâ phou *mhasi* thachü kechü la a
themia rüli geinu niekâ ki puya: niekâ thiadzü miathâ-
kemo chülie ketuola niekâ phou khapie mesakemo mu
miathâkemo die kechü tuoi, tsiewe lhou mesalie ketuola
20 niekâ phou khapie kemiathâ kituo chülieohie. Mu niekâ
thiadzü kephuma die chü ketuoki niekâ kemiathâ ki-
21 tsatie bamo. Niekâ kedipuo si ngulieya *ga*? Nie tsie nu
sükâ la menga bakechü ze; mhakekreilamonyü mha sükâ
22 la kesia ngulieya zâ. Derei niekâ tsiewe kephuma
chiepraliedi Jihova kituomia chüliete; mu süla nie
23 chükemesakelie ngulie, sidi kechachie kerhei *nie viete*.
Kekreilamonyü kephuma zhakhra kesia zâ; sirei Jihovaa
Uniepu Khrista Jisu nunu methuo kha utsükeshüuwe
kechachie kerhei zâ kechüla.

THEZHÂU MODI JISU KHRÜKHRÂ BAKETA.

7 Harie a zenuokâ, niekâ thezhâu sikelieekâ, a niekâ ki
puya: themia rheikeba chie thezhâu puo mhâ dituo zâ

2 kechü niekâ simo zâ ma? Mhakekreilamonyü thenu-
mia puo nupfunuo kenyimia puonupfu rheikebachie
thezhâa puo phasetuo zâ; derei puo nupfu siatarâ puo
puonupfu puo khazeketuo thezhâ süu chie prataya.
3 Sirâ sidi puo nupfu rheikeba nu puo thepfu kekreipuo
zelhouta râ, puo üse thenupieü ütuo: derei puo nupfu
siata lirâ, puo thepfu kekreipuo ze keri zârei puo the-
zhâunu mezhüzâ, puo thenupieü mo zâ.
4 Süsütuoi, azenuokâ, niekâ rei Khrišta mâu la thezhâu
kitsatie nie biekhriwate; mu süusü mhakekreilamonyü
Jihova kitsatie we usi rüchülie ketuola niebu kekrei-
puo, süusü kesiakâ dânunu rheikelieu ze lhouta ketuola.
5 Sirâ we thiadzü uchü-uphou medânu ketuoki ubu kesia
tsatie usi rüchülie ketuola thezhâu la *vapechâkeshü* ke-
6 phuma mengukâ umâ geinu chüshüya. Derei tsiewe
thiadzü uphaseketuo-u, kitsatie siaketa la we thezhâ
süu chiepraliete; sidi we weketa leshükhuu nunu mo-
nyü Ruopfüu thuo chükesakelie nunu *Jihova* kituo
chüya.

THEZHÂU MIA CHÜKEMESALIE KENJÜ.

7 Di sirâ, we kedipuo puta? Thezhâu kephuma *mhie*
zâ ma? Suo tuo! Siüderei thezhâu kemosia kephuma
rüli si lielhe chiü: kethâzâ, "Nâ mha mehou suo"
ikechü thezhâua pushü kemosia kemehou *mhakikechü-*
8 *puoshi* a sü silielhâ: derei kephuma puohievi chüdi
thezhâ *nu pukeshüu* la a *nou* nu kemehou neiükâ chü-
shü: kekreilamoü thezhâu tuo kemosia kephumaa sia-
9 keta mhiezâ tuo kechüla. Sirâ a thiadzü vapuo *puocha*
simodi thezhâu therhiedi lhou: derei thezhâunu die vâr-
10 tse kephuma vaperheilie, mu a siata; sirâ mia chüperhei
shü *thenyüsie* kechü dieu, u chüpesia tuoü kechü diepuo
11 tazâ kechü a siliete: kekreilamoü kephuma puohievi
chüdi thezhâu nu pukeshü dieu la a sewata, mu die
12 süupie a chüpesiawatazâ. Süla thezhâu mesa, puo die
13 mesa mu mezhü mu vi zâ. Di sirâ a siatakechü mha-
kevi süusü la ma? Mozâ! Süusü kephuma lazâ; Ke-
phumaa mhakevi süu sedi a chüpie kesia kitsatie shüwa;
mhakekreilamonyü thezhânu dieu la kephumaa suo
thâr kechü tha kemechietsuo shü ketuola.

14 Sirâ thezhâuwe ruopfü dze tsatiezâ kechü we sibazâ :
derei awe a zepie kephuma khrükhrâ shükewa uchü-
15 uphou dze tsatie zâ. Mu a chüya kezhau si mo : mha-
kekreilamonyü a mhachükenyüu chülieya mo ; derei a
16 chü mechü kezhau chüta taya kezhala. Sirei a chü-
nyükemokâ chü zârei, a thezhâu üse vi üdi puo ze kedie-
17 rheya. Süla a chüya kezha süusü a moü a kitsatie
18 keba kephuma thuozâ. A kitsatie, süusü achü-aphounu
mhakevi puorëi baya mo kechü a sita zâ : mhakekreila
monyü meda tuoü kechü aki bazâ derei mhakeviu chü
19 tuoü kechüwe bamo kechüla. Sidi mhakevi chü ke-
nyüu a süu chülieya mo : derei mha kesuo a chünyü
20 kemo u, a süu chüta taya. Derei a chünyü kemo-u
chüya lirei süu chüyakezhau a monyü a kitsatie keba
21 kephuma thuo zâ. A süla mhakevi chünyü kesieki
kesuo-u vâr aki balieya kechü thezhâ sikechü siliete.
22 Sirâ a anoutsatie Jihova zhâu ze anei tuote : derei
23 thezhâ kekreipuo amâ nunu anou kitsatie keba zhâu ze
keperhiedi a tezevâ amânu keba kephuma zhâu die
24 chüwaya kechü sibate. A themia hieshie hieruo za-
puoa ! kesia kitsatie themâ hau nunu supuonie a shü-
25 phrashü tuoga ? U Niepu Jisu Khrista la zâ tuo kechü
la a Jihova tseya. Silirâ a athuo anoupie Jihova zhâu
liechüya kethâ ; derei achü-aphoupie kephuma zhâu
kitsatie shüya.

KHRISTA NUNU LHOUKEZHAMIA DZE KEVI.

8 Süla tsiewe Jisu Khrista nu ketuokâ pesuo kechü
2 die jüte. Mhakekreilamonyü Krista Jisu kitsatie ketuo
kerheirâ Ruopfüu zhâu thuo kephuma mu kesia zhâu
3 nunu a shüphralieta kechüla. Sirâ thezhâu uchü-uphou
la kekuo jüdi chülielhâ ketau Jihovaa chülie. Süusü
puo puothuo puo Nuo-u ketsepie puobu kephuma chüu
mevidi kephuma dzetsatie la puo chüu geinu kephuma
4 pejâwate : mhakekreilamonyü we uchü-uphou kitsatie
tuo monyü Ruopfüu kitsatie tuo ketakâ bu thezhânu
chümorâkesuo kemezhükâ chütseilie ketuola.
5 Mu uchü-uphou kitsatieketuokâ uchü-uphou rülikâ me-
6 dâya ; derei Ruopfüu kitsatie ketuokâ Ruopfüu rülikâ
medâya. Sirâ uchü-uphou medâa kesia *tsatie* zâ, derei

7 Ruopfüu medâwe kerhei mu noune *tsatie zâ*. Mhakekrei-
lamonyü uchü-uphou medâa Jihova ngumvü zâ kechüla:
süusü Jihova khrükhrâ bayamo morei ba reilielhâ zâ:
8 mu uchü-uphou kitsatie ketuokâ Jihova nei chükelie jü.
9 Derei niekâwe uchü-uphou kitsatie bamonyü Ruopfüu
kitsatie bate, Jihova Ruopfüu nie nou keba sia. Derei
themia kehupuorei Khrista Ruopfüu nyikemomia sümia
10 Puo vie mote. Mu Khrista nie nu barâ, kephuma la
nie mâ kesia *kitsatie* ba, derei kemiathâ lawe nie ruopfü
11 kerhei *tsatie* bate. Derei kesiakâ dânunu Jisu perhei-
kelieu Ruopfüu niekâ nu barâ, kesiakâ dânunu Khrista
Jisu perheikelieu thuo, niekâ nu keba puo Ruopfüu la
korheirâ khapie siataliekevi niekâ mâkâ geirei shütuo.
12 Süla, azenuokâ, we uchü-uphou medâ ze lhou tuoüdi
13 uchü-uphou pupfü tuo mo: niekâ uchü-uphou medâ
zelhouya lirâ siazâ tuo; derei niekâ Ruopfüu pie nie
14 mâ mhathâkâ biekhriwa lirâ niekâ rheilietuo. Mhake-
kreilamonyü Jihova Ruopfüu bu ushüta ze ketuo khe-
15 kâ, sükâ Jihova nuonuo chüta zâ kechüla. Mu niekâ
michie la ketuo tsatie diekechü ruopfü ngulie monyü,
niekâ thekepie puo nuo chükelie ruopfü nguliete; süula
16 we Aba, Apuo idi kielieya. We Jihova nuonuo chülieta
17 kechü Ruopfüu puothuo uruopfü ze kezhapuya: mu
puo nuonuokâ *chüta* râ puo kayiekâ rei *ta* zâ: süusü
Jihova kayiekâ mu Khrista ze karhekâ zâ; we *puo* ze
zayie chülie ketuola *puo* ze kemezhie tuo kelie sia *situo*.
18 Sirâ amedâzâwe, tsiedâ kemezhie ketuokâ pie thesia
upesi pengu ketuo mhakevikâ ze kemejülie sümo ü
19 bazâ. Mhapetekâ thuorei Jihova nuonuokâ meyiemeluo
20 vârketuo menguphidi pfebazâ. Mhakekreilamonyü
mhapetekâ uthuo umedâ chüdi kemethuokemeruo medâ
21 zetamo, derei sükâ kekhakelieu la zâ. Süusü mhapete
suotaliekevi khrükhrânu ukâ shüphrapie Jihova nuo-
nuokâ umedâchüdi uneiphalie kelhâ kechü rei chülie
thenyüsiedi sita.
22 Mu tsie harei mhapetekâ ukechü tuopfü keze mehei-
23 melâ baya zâ kechü we siba zâ. Sirâ sikechüu rürbei
zâmonyü Ruopfü si ngulie keria ukâha thuorei utheke-
pie puonuonuo chülie ketuo-u, puocha umâ rhalie ke-
24 tuo-u, pfedzunou nu meheimelâ baya zâ. Makekreila-
monyü siadze bakechü *kepele* la ukelakelie zâ: sirei

ngulieketauwe üse siadze ükelie jü. Sirâ supuonie ngu-
25 lieketau üse ngulie tuo nhia ibaya ga? Derei we
ngulie moluo kechüu ngulie ketuo pele ba lirâ, we ukege
sedi süu pfebaya.
26 Mu süsütuoi Ruopfüu rei ukethachüki rei u khruohi-
shüya: mhakekreilamonyü we chalie morâkesuokâ rei
chalie siya kemo la; derei Ruopfüu puothuo usouchüdi
meheimelâ bayazâ; sükâsü *themia* dienu puphra keliejü.
27 Sizâmonyü unou keseya Kezhaua Ruopfüu medâ siya;
mhakekreilamonyü puo Jihova *medâ* mhiei kemesakâ
28 la cha baya zâ kechüla. Sirâ Jihova khrie mu rhuya
kezha, Puo thiadzü hrüpie ketuo-u la kiekeliekâ lazâwe
mhakehupuo chüzâ shierei ukâ dze kevi la phre zâ kechü
29 we sibate. Puo pedzüperia sükâ sidi sükâ bu puo Nuo-u
tha ukekiau mhielie ketuola puo pedzüperia sükâ la
hrüsa setuote: sidi puo Nuo-u bu ukezekâ kekra dânu
30 nuoriau chülie ketuola.' Sirâ puo pedzüperia hrüsetuo
ketakâ, puo sükâwe kie reiliete; mu puoa kiekeliekâ,
puo sükâ chükemiathâ reiliete; mu puoa chükemiathâ-
lie ketakâ, puo sükâ bu zayie rei chüliete
31 Di sirâ we mha sükâ dze kedipuo puta? Jihova uki-
32 tsatie lirâ, supuonie ungumvülie vita? Puothuo puo
Nuo-u thuorei khashü khriemodi ukâ petekâ la Khashü-
kewau, puo ungumezhiedi mha petekâ pie puo Nuo-u
33 sa utsüshü mo tuo ma? Supuonie Jihovaa kedakeliekâ
gei kenyalie vituo ga? Ukâ chükemiathâlieya kezhau
34 Jihova zâ. Supuonie mia pejâlie vi ga? Siata, mu
sizâmonyü kesiakâ dânunu rheireilie, sidi vâ Jihova
zatsa badi ula cha rei sa baya kezhau, süu Khrista Jisu
35 zâ. Sirâ supuonie Khrista ukekhrie nunu uchükhâ
setalie vituo ga? Kemezhiekechü? morei unoumezhie-
kechü? morei upesekechü? morei pekriekechü? morei
methuokechü? morei michiekechü? morei zhiechaa chü-
36 lie tuo ma? Thiadzü thupie kezhü hamhiei,

N la miabu zhate hie dukhriya;
Mia hie üse tekuo dukhri ketuo mhie üya.

37 Siüdzrei mhahakâ petekâ nu Ukhrieyakezhau lanu we
38 kuokelie sia rei kuosalieya. Sirâ kesia rei, kerhei rei,
terhuoümia rei, niepu kechükâ rei, tsiedâkâ rei, thesia
39 vârketuokâ rei, kekuokâ rei, kerükrie rei, kesou rei,
morei *Jihova thuo* pelhoukeshü kekrei kehupuorei Unie-

pu Khrista Jisu nu ketuo Jihova ukekhrieu nunu uchü-
khâwalie kenjü kechü a sitou bata zâ

JUDAMIA KHRISTA PELEKEMO LA PAUL NOUKEMEZHIE KECHÜ.

9 A Khrista nunu kethâtou puya, a tijüva mo; a
2 anou kemezhiese batakechü mu a amelou kechü chü se
tuotakechü, anou thuo Kemesa Ruopfü nunu a zhapu
3 chütuoya. Chülievi kechü siawe achü-aphoutsatie asia-
zedzüriakâ mu ase-ayiekâ *kelalie ketuola* Khrista bu a
4 rüsedi akhawa nu siezâtie chiü *si lielhe*. Sükâ Israelmia
ze; sükâ thekepie *Jihova* nuonuokâ chüketuokâ ze;
zapuzayie kechü rei, kedietsei kediekhâpie ketuokâ rei,
thezhâu khakeshü rei *Jihova* kituokechü rei mu *Jihova*
5 mhapupie kezhükâ rei sükâ vie ze. Sirâ upuotsanuokâ
rei ukâ puotsanuokâ ze; mu uchü-uphou tsatie levâ
râ ukâ geinu Khrista lhouvâr ze: puo petekâ mhâ
Kezhau mu kechachie thetse pfülie kesü Jihova zâ.

JUDAMIA JIHOVA LEPEJÀLIE KENJÜ KECHÜ.

6 Derei Jihova dieuwe kemethuo chütatuo isikechü pfü
mo. Mhakekreilamonyü Israel geinu lhoukeparkâ pete
7 Israelmia phre zâ mo; süsütuoi Abraham yiemia zâü-
rei sükâ puo nuonuo *kethâ* phre mo: mhakekreilamonyü
8 "Isak geinu n seyiemia ükechü kie sietuo" kechüla.
Süusü puocha: puochü puophouu nuonuokâ Jihova nuo-
nuokâ mo; derei pupiekezhüu nuonuokâwe üse puo yie
üte.
9 Mhakekreilamonyü phrapiekezhü dieu: Ha meseki a
vârtuo, mu Sara sükisü thepfunuomiayâ puo penuo
10 zebatuo, isi piezhü kechüla Mu süurürbei zâmonyü
Rebeka rei miapuo süusü upuo Isak nuo nuonipfü lie.
11 Sükisü Jihova pedzüperia mia kedakelie puo medâa
mhathâkâ la monyü ukiekelieu medâ lazâ tuoü kechüla,
puo nuonia penuokelie mhâdzü kevikesuo puorei chüwa-
12 mo zâluo kechünu thenusüpfü sü üse, Phichüu nhichuu
13 khrükhrâ batuo, isi piezhü. Sirâ, A Jakob khrie derei
a Esau ngumechü, isi kechü rei thupie zhü.
14 Di-sirâ, we kedipuo puta? Jihova gei mha mezhüke-

15 mo nyi ma ? Motâzâ ! Mhakekreilamonyü puo Mosa
ki, A mia ngumezhie ketuomia ngumezhie zâtuo, mu a
mia khrie ketuomia khrie zâtuo, isipie zhü kechüla.
16 Silirâ mia medâ· la reimo, morei urhie chüyakezhamia
17 la rei mo, sirei ngukemezhie kenyi Jihova la zâ. Süsü-
tuoi Kethâleshü Faro üse, A n geinu a kekuo khapie
mia pesishü ketuola mu aza pie kijü petenu mia pesi
kemeyie meluoshü ketuola, a medâ süusü chülie ke-
18 tuola a n pelhou keshü zâ, sipiezhü. Süsütuoi Jihova
puo medâmia ngumezhieya, mu puothuo puo medâmia
nou chüperewaya.
19 Di sirâ puo kedipuo chüdi mia pejâ laya ga ? isikechü
nâ aki pu sietuonhia. Mhakekreilamonyü miapuorei
20 puo medâ vachie keliejü kechüla. Silievi lirâ nâ themia
zâdi Jihova ze kenya kezhaha nâ supuo ga ? Mhanya
chükeliekâ sie puo chükeshjiu üse, Nâ kedipuo chüdi a
21 chüpie hishüwata ga ? isituo ma ? Morei likechümia rüga
krâpuo geinu huopie therhu nyapuo mu huopie therhu-
22 kemo nyapuo, chülie kevi rüga gei kekuo jü ma ? Di
sirâ Jihova puo noupfü mu puo kekuo pie mia pekia-
shünyü bazâ rei pekawata kesü puonoupfü ngulie ke-
sükâ geirei puonou chaphidi shügeshühielieya lirâ, sirâ.
23 kita ? Mu süusü mhakekreilamonyü puo pedzü peria
ubu zayie chüketuola keda seketuo ngukemezhie pfü
kesükâ gei puo kevi kinyikâ pie mia pesishü tuoü ke-
24 chüla zâ. Puo Judamia dânunu rürbei zâmonyü Juda-
25 kemokâ dânunu rei ukieliedi *ubu sükâ chütuo*. Puo
Hosea *leshüdanu* rei puyakezha hamhiei :

Thiadzü a themia kemokâ ü a themiakâ ü *kietuo*
Mu thiadzü a khriekemo pfü ü a khriepfü üdi
kietuo.
26 Sirâ thiadzü " Niekâ a themia mo " ikechü mia
ki puketuo ra rei,
Sükânu rei mia üse rheituoya kezha Jihova nuo-
nuokâ üdi kietuo.

27 Sirâ Isaya Israelmia dze pukemeyiemeluoshü kechü,
Israel nuonuokâ krapie dzükezhanu theshünyâkâ mhie
zâ shierei, kelakelie ngulieketuokâ zâwe keshakâ zâtuo :
28 kekreilamoü Niepuu kijü hanunu diekechü mhawadi
29 puo die chütseilie zâtuo kechüla, siya.' Süsütuoi Isaya
sümbâdzü,

Sabaot Niepuu huomia khapie utsia chüshü kemosia,
We Sodom mhieta mechie mu uchüpie Gomora tuoiwa zâtuo, sipiezhü.

JUDAMIA KHAWA ZÂREI UKÂTHUO QKÂ MEDÂ LA ZÂ.

30 Di silirâ we kedipuo puta ? Judakemokâ miathâke-
lie pfükenounyü mozâdi kemiathâ ngulie, süusü kepele
31 la ngukelie kemiathâ ; derei Israelkâ kemiathâ thezhâ
puo pfü kenounyü tuodi vâ thezhâ *süu* tsâlie mote.
32 Kedipuo laga ? Ukâ kepele semodi ukâ mhathâkâ se
pfülie thenyüsie kechüla. Ukâ mia phi mesü kezha
33 tsieu geinu ukâ phi mesüwate ; Süu dze thiadzü ha-
kemhie thupie zhü :
Harie, a mia phi kemesü tsiepuo mu mia peja-
waya kezha tsiepuo pie Sion gei pie zhü ho :
Sirei themia kehupuorei puo pelekelieu thenga
chütalielhâ.

10 A kezenuokâ, Judamia la anounyü tuo kechü mu
Jihova ki chatuo kechü, ukâ bu kelakelie ngulie tuoü
kechüla zâ.
2 Mhakekreilamonyü Jihova kitsatie ukâ nounyüya ke-
zhala a ukâ zhapuya ; derei thedâ touu kesi tsatie lamo.
3 Mhakekreilamonyü ukâ Jihova kitsatie kemiathâu simo
mu ukâthuo ukâ vieu chüpie puo bu metei balie tuoüdi
4 ukâ Jihova kemiathâu khrükhrâ bamota kechüla. Sira
themia kehupuorei pelekelieu bu miathâlie ketuola
Khristaa thezhâu chütsei kechüu zâ.

JUDAMIA RÜRBEI ZÂMONYÜ JUDAKEMOMIA REI KELALIE TUOÜ KECHÜ.

5 Süsütuoi Mosa rei thupiezhü : Themia kehupuorei
thezhâu nunu kepar kemiathâ diekâ chüüze kezhamia
süu la rheilietuo. Derei kepele geinu kepar kemiathâu
hakemhie puya : Nâ nthuo n nou nu, Supuonie teigei
7 sielieta ? puocha . *supuonie* Khrista zekerta ? Morei
Supuonie thekhekesounu keta ? puocha : supuonie ke
siakâ dânunu Khrista zekhârta ? ikechü puhiechie.

8 Derei *kemiathâ* süu kedipuo pulaya ga ? Die süu n pe-
nuo bazâ, n tia nurei, n nou rei bazâ ; süusü we se mia
9 pethaya kezha kepeledieu zâ. Süusü Jisu üse Niepuu
zâ ükechü n tia nunu pu parlie lirâ mu kesiakâ dânunu
Jihova puo chüperheilieta kechü n nou nu pelelie lirâ,
10 nâ kelakelie ngulietuo : mhakekreila monyü miathâlie
ketuola themia unou se pelelieya, mu kelakelie ngulie
ketuola utia se phralieya zâ.

DIELIEKEVI PIE THEMIA PETE PETHALIE MORÂSUO.

11 Sizâmonyü Kethâleshü hamhiedi puya : Themia ke-
12 hupuorei puo pelekelieu thenga chütalielhâ zâ. Mu Juda-
mia rei Judakemomia rei kekrei lielhâ : mhakekreila-
monyü Niepu süusü themia petekâ mhâ Niepuu zâ mu
puoa puo kichaya kezha kekâ puo kinyipie sükâ tsü-
13 phreya zâ kechüla. Sirâ, Themia kehupuorei Niepuu
14 za se chaya kezhau kelalie tuo. Silirâ, ukâa kikidi
pelekemo-u ki chalie tuoga ? Sirâ ukâ kikidi puopfe
simozâ kechüu pelelie tuoga ? Sirâ mia pupie ukâ
15 petha morâ kikidi ukâ puo pfe silieta ? Sirâ mia
ketseshü morâ ukâ kikidi mia pethalieta. *Sükâ dze*
thiadzü thupie hamhie piezhü : Mhakevi dze u kenei
dieliekevi sekevârkâ phi kedi kezivi ga ?
16 Derei petekâ dieliekevi süusü rünyülie mote. Süsü-
tuoi Isaya rei puya : Niepuu, supuonie hiekâ die pelelie
17 ga ? Süsütuoi kepethadieu nunu kepele *parya*, mu
kepetha die süu Khrista dieu nunu parya.

JUDAMIA REI JUDAKEMOMIA REI JIHOVA DIE SIMO BAMO.

18 Derei a putuo : Ukâ die huo rei sishü mo zâ ma ?
Silie zâ.

"Ukâ pfe kijü petenu sivâte,
Mu ukâ die rei kijü valakânu sivâte."

19 Derei a putuo : Israelmia süu si mo ma ? Mosa rei
thiadzü puzâ :

A niekâ bu ukedikejü themiakrâpuo ngupie niekâ
râ zâ kechü chüshü tuo ;
Mu themia mhasikemo krâpuo la nie bu nie nou
meyie kechü chüshü tuo.

20 Sirâ Isaya rei thepfu sedi hakemhie pu :
Thiadzü a pfütuo kemokâ a nguliete,
Thiadzü arüli ketsâ sanyüya kemokâ a simeyie meluoliete.
21 Derei Israelmia lawe puoa hakemhie pupiezhü : Mia
diezeyakemo mu mhakenya seiya kezha themiakâ kiwe
abou hyapie ukâ kietha zâ.

JUDAMIA PETE KHAWAZÂ MO.

11 Sirâ a putuo : Jihova puothuo puo themiakâ kha-
wate ma ? Mo zâ ! Mhakekreilamonyü arei Abraham
yie Benjamin seyiemia geinu lhoukesier Israelmia ze.
2 Jihova thiadzü puo themia siketuokâ khawamo zâ.
Morei Kethâleshüa Elia dze kepunu pupie ketuo-u
niekâ sü simo ma ? Puoa Jihova kinu Israelmia gei
3 kenyakechü hamhiei : Niepuu, ukâ nâa ketsekeshü
siadzekesikâ dukhrithewate ; ukâ n ruothâbakâ thie-
phrewate : mu a rürbei lhie keshü ze ; mu ukâ a dukhri-
4 wa tuoüdi a pfü tuote. Derei Jihova puo ki pulakeshü
dieu kedipuo mhie ga ? " Khoutoupfü tsu Baal rüsuo-
5 kemo a themia nyie theuia baluo sidia ! " ' Süsütuoi
tsiedârei ngukemezhie lanu kedakelie themia krâpuo
6 pesha baluo. Mu ngukemezhie lanu zâü lirâ, mia mha-
thâ lanu mote : sikemosiawe ngukemezhie ngukemezhie
7 chümotatiea. Sirâ kita ? Israelta pfüketuo-u puo süu
nguliemote ; derei kedakeliekâ süu nguliete ; mu keshakâ
8 nou chüperewate Sükâ dze thupie kezhü hamhie :
Jihovaa ukâ nou chü kerüvâwate ; vâr thia teisâ ketsâ
harei ukâ mhi bu mhangu hienu, mu ukâ nyie bu mhapfe
9 si hienu wate. Sirâ David rei pukechü hamhie :
Ukâ he bu ukâ makelie chülie, mu ukâ khalie.
Mu süu bu ukâ phi kemesü, mu ukâ siazha chülie :
10 Ukâ mhi bu mhangu molie ketuola zeitalie,
Mu nâ ukâ bu nuke seituo zâlie.
11 Sirâ a putuo : Ukâ bu krü ketuola ukâ bu ukâ phi
mesü ma ? Mozâ ! Ukâ kekrü lanu ukâ nou vapechâ
lalie tuoü kechüla kelakelie pie Judakemokâ tsükeshü zâ.
12 Sirâ ukâ kekrü la kijü *ketuo themiakâ* chüpenyishü mu
ukâ ketsa la Judakemokâ chüpenyi shüwata lirâ, ukâ

kra khâtsâlie lirâ *Judakemokâ chüpenyi* kuo shümo tuo
13 ma ? Derei a niekâ Judakemokâ ki puya : A Judake-
mokâ kitsatie apostel chü ta zâ *rei* a mhakam hau
14 chüpezha tuoya ;* süusü athuo a themiakâ hüpie ukâ
huomia burei unou mechaliedi kelakelie ngulie ketuola.
15 Sirâ ukâ khawadinu kijü pete bu *Jihova ze* kezevi lie
lirâ, ukâ zelakeliewe *kephuma* seu nunu chüperheila
16 kechü zâ mo tuo ma ? Krâpuo nunu keriakâ kelakrei-
pie *Jihova kitsatie* shülie vitarâ süu krâ pete rei sümhie-
lie vi zâ : mu*puo mvüu kelakreipie *Jihova kitsatie* shü-
17 lie vitarâ puo châkâ rei sümhielie vi zâ. Derei puochâ
huo biechuwadi, nha oliv zâkechü nâ ha biepie phi puo-
châkâ dânu pfedi phashülie lirâ *rheiliedi* olivbâu dzü
18 puomie nunu ngukelieu, lukâ ze vierhe chüte. Puochâ
biechukewakâ geirei kâhie chie : nâ kâtuoü kesieki nâ
puomvüu toupfü bamonyü puomvüu thuo n toupfü ba-
19 zâkechü rükraliechie. Sirâ nâa, A pie phi puo pfelie
20 ketuola puochâkâ huo biechuwate, isi sietuo. Kethâ
nhia ; sükâ, pelekemo la biechuwate, mu nâ n kepele la
bakelie ze. Nâ nthuo n lepezha hieü michielie chie.
21 Mhakekreilamonyü Jihovaa puo geinu thezâ kepar puo-
châkâ thuo rei biewa khriemo lirâ, puo n biewa khrie
22 rei lielhâ. Sirâ Jihova mia ngukemezhie rei mu puo
die kemetei rei leliechie : *biewadi* tetsuketakâ kitsatie-
we puo die metei ; derei n kitsatiewe, nâ Jihova nguke-
mezhie nu ba 'râ, n ngumezhie zâtuo : molirâ nâ rei
23 sawa zâtuo. Mu kekreikâ zârei kepelekejünu bamo
zâlie lirâ ukâ pie phi puopfelie tuo : mhakekreilamonyü
24 Jihova ukâ pie puopfe lakelie kekuo ba kechüla. Sirâ
sietsenu nha oliv bâ geinu n sapie vâ nâ ba n zhâ ki
chümo zâkechü olivbâ kevi gei pfelievidi pfelieta lirâ ;
kekreikâ sietsenu puochâ. zâkechükâ zâwe puobâ pievâ
ukâbâ bâthâu pfe *la* kelie puotou kuo zâ mo tuo ma ?

THESIA JUDAMIA KELALIE TUO.

25 Azethuokâ, a niekâ bu niekâ peledi kâmolie ketuola, a
die kesou puo pushü niekâ kianyü ba ; mu süusü Judake-
mokâ kra lâtsâkelie tei tsâlie kemochie Israelkâ huo nou
26 chüperewate ; süsia, Israel miapete kelâlietuo : süudze
thupie kezhü hamhie :

Sion geinu Kelakelieu partuo;
Puo Jakob *Yiemia* geinu kerüzhümhathâkâ chü
wa tatuo:
27 Sirâ a sidi ukâ kephumakâ chüwa ketaki
A die tsâkelie ukâ ngulietuo.
28 Dieliekevi tsatie lirâ ukâ niekâ la *Jihova* ngumvükâ
zâ: derei kedakelie tsatie lirâ ukâ upfutsanuokâ la *Jihova*
29 khriekâ zâ. Mhakekreilamonyü Jihova mha methuo-
pie mia ketsü mu mia kie kechü puo puonou keditaya
mozâ kechüla.
30 Thiadzü niekâ Jihova die zemo tuo derei tsiewe *Judakâ*
31 puo die zekemola niekâ puo khriepfü kelie tuoi, süsütuoi
niekâ ngumezhie keshüu la sükâ burei puo khriepfülie
32 ketuola ukâ tsie puo die zemo bate. Mhakekreilamonyü
Jihovaa themia petekâ ngumezhie ketsâshü ketuola
themia petekâ khapie puo die zekemonu shüwate.
33 Hou Jihova kinyikâ, puo dâ rei mu puo mhasi rei sou
za! Puoa se mia pejâkezhakâ mu puo medâkâ kikidi le
34 ketsâlieta! Kethâ: supuonie Niepuu nou silie ga?
35 morei supuonie thashü puo kia ga? morei supuonie kha
36 puo tsü lanudi se puo tsüriashü ga? Sikechüu monyü
puo geinu mu puo la mu puo kitsatienu mhapetekâ chü
phrelie zâ. Puo bu kechachie zayieu chüliechie.
Amen.

KHRISTAN KEHOUMIA ZHÂ DZE.

12 Süla akezenuokâ, Jihova ungukemezhie la, aa niekâ
bunu niekâ phou pie perhei ruothâ, kemesa, Jihova bu
lielie kesü chüpie puo tsü nu kechü niekâ hüshü zhie:
2 süusü nie nou puotou chüdi puo rüsuo kechü zâ. Sirâ
tsiedâki rülikâ mhieta hiedi, nienou chükesapie niezhâ
rei chüpekreiliedi Jihova medâu, süusü keviu mu puo
keneiu mu vilâtsâkechüu, siliechie.
3 Sirâ ngukemezhie kha a tsükewau la a niekâ dânu keba
kehupuo burei puothuo puo lepezha kechü tahiedi, Jiho-
vaa kepele mejüpie themia kehupuorei tsüphre keshüu
4 kembiei sedi mhalepesoulie nudi puya. Mhakekreila-
monyü we umâ puogei puoza kekrei kechü kekra ba.
5 mu sükâsü puo mhathâ kekrei phre kechü tuoi; süsu-
tuoi we rei kekra zârei Khrista nunu mâpuo zâ, mü
6 kekreikreidi huoniehuo thekeya. Sirâ ngukemezhieu

thuo kha utsükeshü kemhiei umhaphruo kekrei phre.
Ukâ kehupuorei siadzekesi mhaphruo kenyiu *puobu* puo
kepele de se *siadzekesidie pulie*; morei kehou liethâ kechü
mia lirâ, puobu liethâ süu chü menuolie; morei mia
8 kepethamia lirâ, puobu kepetha chü menuolie; morei
mia tarhâ kezhamia lirâ, puobu mia tarhâ menuolie.
Mu mha khashüva kezhamia lirâ, puobu khriemodi
puoneidi khashülie chie; mu kehou keseya kezhamia,
puobu shürheidi chülie; mu mia ngumezhiedi mha kha
mia tsüya kezhamia, puobu puo neisieidi chülie.
9 Ketheramodi mia khrielie. Mhakesuo rütselie; mha-
10 keviu rüyalie. Siazedzüria huoniehuo khrie kezha tuo!
niekâ huoniehuo khriephilie; niekâ huoniehuo rhu
11 rianyü kekialie. Nie shürhei bu thachü tahie; nie nou
12 leme bazâlie: Niepuu liechü bazâlie. Nie siadze lepie
nie neisiei bazâlie; kemezhie kechüki rei shügeshühielie;
13 niekâ cha terür bazâlie. Kemesakâ tsâpfü vaphi
14 bazâlie; mia pesânyü sieiliechie. Japie niekâ pese ke-
15 zhakâ tsülie; mia rüse monyü japie mia tsülie. Mia
neiya kezhamia ze nie neilie; kraya kezhamia ze kralie.
16 Niekâ huoniehuo ze kenourhelie. Kezha nou pfüta
hiedi miaümia reize kekrâ thâlie. Niethuo nie lepevita
17 hie. Mia niegei mhakesuopuo chürei nie khepu la
hie. Themia kehupuo mhâdzü rei mezhü ükechüu nie
18 nounyüdi süu chülie. Niethuo nie zhatsatie chülievi râ
19 themia pete ze kezevidi lhoubalie. Harie akhriekâ,
niekâ mia gei nie khepu hie zâdi khapie *Jihova* noupfü
tsatie shüzâwalie chie. Süu dze thupie zhü kechü
hamhie: Niepuua, "Mia khepu kechü sü a mese; athuo
20 siazha kha mia tsütuo", siya. Derei n ngumvümia
merür tuo râ, mhapie puo vachüshüchie; mu puo terhrü
tuo râ mhapie puo dieshü chie: mu nâ sishü lirâ mizhü-
21 ketu chüpie puo tsügei pfe keshü *mhie* zâtuo. Mhake-
suo bu ñ ki kuolie hieü, nâ mhakevi se kesuo-u penyülie
chie.

SORKARI GEIREI HUONIEHUO GEIREI KHRISTANMIA
MEZHÜ BALIE.

13 Themia kehupuorei umhâ kebakâ die zeliechie:
mhakekreilamonyü Jihova kinunu zâ kemosia miapuore i

mia mhâ zhakelie jüzâ kechüla ; mu mia mhâ zha keba-
2 kâ Jihova medâ nunu zâ. Süla themia kehupuorei
kezha sükâ ngumvü râ, Jihova die ngumvüya kezha zâ :
mu ngumvüya kezha sükâ uthuo siazha ngukelie zâtuo.
3 Mhakekreilamonyü kezha sükâ mhakevi chüya kezha
tsatie monyü kesuo tsatie miabu ukâ preilie tuoü kechü
krâpuo zâ. Sirâ nâ sorkari kitsatie kemichie süu terhie-
lie nyü râ, mhakeviu chülieçhie ; silie lirâ nâ sütsatienu
4 thetse pfülie tuo. Mhakekreilamonyü kezha süu n bu
vilie tuoü kechüla Jihova lie chü ba kechüla. Derei nâ
mhakesuo chüya lirâ, michielie chie ; mhakekreilamonyü
puo kemethuokehou nu zhiecha se bamo zâ kechüla.
Puo bu mhakesuo kechümia gei Jihova kheputuoü ke-
5 chüla puo liechü baya. Süla niekâ puo noupfüu la
rürbei zâmonyü nie nounu mhakevikesuo silieya kezhau
6 la rei puo die zelie morâsuo. Süusüla rei nie khezhanuo
rei chüya ; sirâ kezhakâ mha süu chü seidi Jihova lie
7 chübaya. Ukâ tsükezhükâ pie ukâ tsüphreshülie : puo
khezhanuo khruoshü kezhüu *khruopie puo tsülie* ; mhanya
pfükevâr zha chüshü tsü kezhüu *chüshülie* ; preike-
8 zhüu *preilie* ; mu rhukezhüu *rhulie*. Huoniehuo khrie
kechü tsatie sia miapuo pu rei pfü hie : puo siazanuomia
9 khrieya kezhamia thezhâu chütseilieya. Mhakekreila-
monyü, "Nâ pieü chü suo; Nâ mia dukhri suo, Nâ mha
rügu suo, Nâ mha mehou suo", mu sizâmonyü die
kekrei huo basa shierei, hakâ petekâ die puo nunu par
zâ ; mu süusü, "Nâ n siazanuomia khriepie n thuo
10 n kekhrie mhielie chie." ikechüu zâ. Kekhriea puo
siazanuomia gei mha kesuo chüya mo : süla kekhriea
thezhâu chütsei kechüu zâ.
11 Sirâ niekâ puotei hau sibatuo, süusü niekâ zekezhü
nunu châkelie teitou zâ : mhakekreilamonyü tsiewe
thiadzü we pelechie sier kelieki kirei kelakelie u penuo-
kuota kechüla.
12 Teizeizha kekratsa vâte, mu teisâzha tsâkelie tiate :
süla ukâ teizei mhathâkâ khawadi kezie nyiekâ chüpfü-
13 lie khe. Meze nyanyüi modi, pieü chü mu kethengakâ
chümodi, kegei mu mia ngu nie râ rei modi teisâgei tuoi
14 ukâ mezhüdi lhoulie khe. Sizâmonyü niekâ Niepu Jisu
Khrista chüdzielie ; mu nie chü niephou rüyakâ chü-
tuoüdi sütsatie mhapuorei kesehie.

WE HUONIEHUO RÜLI RÜKRALIE MORÂSUO.

14 Kepele kethachümia noudâkâ lepejâ hiedi niekâ sümia
2 zeliechie. Miapuonie mhapete chürei michiemo batuo;
3 derei *kepele* kethachümia ga *rürbei* chüya zâtuo. *The-*
muo kechümia chüyakemomia thi hie: mu *themuo* chü-
yakemomia rei kechümia lepejâ hie: mhakekreila monyü
4 Jihova puo zelieta kechüla. Nâ supuodi miakekreimia
kituomia lepejâya ga? puothuo thalie rei krüta rei puo
Niepuu thuo tiea. U, puo bu thalie zâtuo; mhakekrei-
lamonyü Niepuu puo pethalie ketuo kekuo ba kechüla.
5 Miapuonie teisâzha kekreipuo kirei teisâzha puo rhu-
kuoya: mu kekreipuoa teisâzha pete rhu *kemhieya*.
Themia kehupuorei puothuo puonou puotou chübalie-
6 chie. Themia kehupuorei teisâzha süu rhuya kezhau
Niepuu la rhuya kezha zâ; mu themia kehupuorei
themuo chüyakezhau Niepuu la chüya kezha zâ, mhake-
kreilamonyü puo Jihova tseya kezha la; sirâ themia
kehupuorei *süu* chüya kemo-u, Niepuu la chüyakemo
7 zâ, mu puo rei Jihova tseya. Sirâ we kehupuorei
uthuo ula rheibaya mo, mu uthuo ula sia reiya mo.
8 Mu we rhei shierei we Niepuu la rheiya; mu we sia
shierei we Niepuu la siaya: süla we rhei shierei sia
9 shierei we Niepuu vie zâ. Mhakekreilamonyü Khrista
10 bu kesiakâ mu kerheikâ rei mhâ Niepu chütuoü kechüla
siatadi rheilalie zâ. Derei nâwe kedipuola n siazeu
lepejâva ga? mu nârei kedipuola n siazeu thiya ga?
11 Ukâ petekâ Jihovaa dienya kechü kechüba mhâdzünu
thaphre zâtuo. Süudze thupie kezhü hamhie:

Niepuua, A rheituozâ kethâ kechü mhie
themia petekâ a mhâdzünu khoutou phre tuo.
Mu themia petekâ umhiüse Jihova tse phretuo.

12 Sirâ sidi u kehupuorei Jihova mhâdzü nunu uthuo
urüli lha phreshü tuo.
13 Süla ukâ huoniehuo lepejâhieü; niekâ kehupuorei puo-
thuo puo siazeu mhâdzünu puophi kemesü morei puo
14 perheshü ketuo chümolie ketuo-u lebalie chie. Mhake-
hupuorei sietsenu rhutuomo zâkechü a siya mu Niepu
Jisu lanu sitouta zâ; derei themia kehupuorei mhakehu-
15 puorei üse rhu ürâ, puo kitsatie süusü rhuta zâ. Sirei
n kechücha la n siazeu bu puo nousuota râ, nâ kekhrie-
zhâ nu tuo mote. Nâ n kechücha la Khrista puophou

16 souchüdi siaketau chüpesuowahie. Süla niekâ chülie
17 rei vi ükechükâ miabu thatha hie. Sirâ Jihova kedi a
kechü kekria monyü kemiathâ mu therou mene mhia-
18 kechü mu Kemesa Ruopfü nunu uneikechü zâ. Themia
sidi Khrista liechüya kezhamia Jihova khriekepfümia
19 zâ mu mia rei sümia rhuya. Süla mhakehupuo chü-
shierei kezevilie ketuokâ mu huoniehuo chüpevilie
20 ketuokâ pfü beilie khe. N kechücha lanu Jihova mhathâ
biepesuo wahie. Mha kehupuorei mesa zâ, kethâ;
21 derei mia chakha badi kechüu süu vinfo zâ. Themuo
chükemo, mu zu kriakemo, mu mhakehupuo chürei n
22 siazeu chakha chükemokâ sükâ mezhü zâ. Nâ mhapuo
sitou râ, süupie nthuo n kitsa mu Jihova mhinguki
ba zâlie. Themia kehupuorei mhakehupuorei sitoudi
23 püothuo puo lepejâya kemo-u ruokuothâmia zâ. Derei
kehupuorei kenouniadi chü râ, süu jâtaya: mhakekrei-
lamonyü puo pelemodi *chü* kechüla: mu mhakehupuorei
kepele nunu kemo khekâ kephuma zâ.

HUONIEHUO ZHAZHÜ KEPFÜ.

15 We chülievi kezhamia, uthuo unei unyü chüta-
2 hiedi, kethachükâ khâ rei valie zhü. Ukâ kehupuorei
usiazanuomia chüpevikelie ledi sümia nei chülie
3 khe. Süsütuoi Khrista rei puothuo puo zhazhü pfümo:
sikechüu monyü süudze hakemhie thupiezhü: Mia n
4 rhiekechü diekâ a tsü gei pfürte. Sirâ keriaki thupie
ketuokâ se u petha ketuola thukelie zâ. mhakekrei-
lamonyü ubu shügeshühie kelie mu Kethâleshü nunu
unou chüpeluokelie nguliedi usiadze nyilie ketuola zâ.
5 Sirâ shügeshühie kezha mu thenou chüpeluo kezha
Jihova bu niekâ huoniehuo nou chü kerhepie Khrista
6 Jisu *nou* mhiei shükelieu chüliechie. Silie lirâ niekâ
kenourhe mu kedierhedi Uniepu Jisu Khrista Nuopuo
7 Jihova tsekelie chülietuo. Süla Jihova bu zapuzayie
chülie ketuola Khrista niekâ zekelie tuoi niekâ rei
8 huoniehuo zeliechie Sirâ adie hauha: Thiadzü upfu-
tsanuokâ ki mhapupiekezhü diekâ Khristaa chükeme-
teishü ketuola Jihova kediethâu la zhükere liethâ
9 chüte; sidi Judakemokâ burei Jihova ungukemezhie
la puo tselie zâtuo. Süudze hamhieidi thupie zhü:

Süla Judakemokâ dânu rei a N tseshü tuo,
Mu N zanunu chieli rei shütuo.
10 Mu süsia rei puo pukechü :
Niekâ Judakemokâ puo themiakâ zedi,
nie neiliechie, si ;
11 Sirâ lasie :
Niekâ Judakemokâ pete Niepuu tseliechie ;
Sirâ themia neiükâ pete puo tseliechie, si.
12 Sizâmonyü Isaya lasie pukechü :
Jese mvüugeinu puo nuonuopuo pou siertuo,
Mu lhoukesier süu Judakemokâ mhâ kezha chütuo ;
Judakemokâ puo khremerür zâtuo, si.
13 Süla u siadze pfüshüya kezha Jihova bu niekâ bunu
Kemesa Ruopfü kekuo-u nunu puo khremerür phrelie
ketuola kepelo nunu uneikelie neiükâ mu thenou ke-
meneu sapie niekâ ketsu chüliechie

PAUL PUOTHUO PUODZE KEPU MU MIA KELUKESHÜ.

14 Sirâ, barie a kezekâ, niekâ mhakevipie niekâ ketsu
chüketuo, mu mhakesi neiükâ se niekâ ketsu chüketuo,
sirâ huoniehuo tarhâ rei shülie kevi, a athuo niekâ dze
15 sü sitou bazâ. Derei Jihovaa ngukemezhie kha a ke-
tsüu la niekâ bu mhapuo rükra la salie nyüdi a leshü hau
nu mharapuo thepfusedi thupie niekâ kishü ho.
16 Mhakekreilamonyü abu Judakemokâ kitsatie Khrista
Jisu liethâ chü mu Jihova dieliekevi phichükam chüdi
Judakemokâ khapie Jihova tsüdi Kemesa Ruopfü bu
sükâ chükemesapie puo bu lielie kevi chülie ketuola
17 A sidi Khrista Jisu la Jihova kitsatie a mhathâkâ lepie
18 a neiba zâ. Sirâ Judakemokâ bu puodie zelie ketuola
Khrista a geinu chükeshükâ sia a mhakekrei puorei pu
michiete ; mu sükâsü *a* die mu *a* mhathâkâ nunu,
19 zasikâ mu ungâ mhathâ kekuo-u nunu, mu Kemesa
Ruopfü kekuo-u nunu chükelie zâ ; sidi a Jirusalem
mu sükhie sümhoukâ nunu vâ Iluria ketsâ Khrista
20 dieliekeviu se mia petha ketsâshü. A sidi mia kekrei-
mia phe geinu kichü molie ketuola thiadzü Khrista za
simotâzâ kechüra dieliekeviu pie mia pethashü tuoü
21 kechü rür tuozâ ; sirâ,

Puo dze diepuo rei pie uki puya kemokâ bu puo ngutuo,
Mu puodie siyakemokâ bu sikeméchielietuo, isidi thupie kezhü mhie chünyü'tuo zâ.
22 Süla a niekâ ki vâr tuoü rei a khalie tata kuophi;
23 derei tsiewe hatsatie mharapuorei akam basamote, mu a
Spain nu vâ râ niekâ ki rei vâlie tuo ikechü a teichie
24 kekra le tuoya zâte. Mhakekreilamonyü a kevâki a
niekâ ze kengushüdi niekâ ze ba a neizalie riadi niekâ
25 bu aze sütsatie vâkechü le anei kechülâ. Derei tsieu-
vawe kemesakâ khruohishü tuoü kechüla a Jirusalem
26 nu vâta tuoü zhie. Mhakekreilamonyü Makedonia mu
Akaya *nu kehoukâ* mhahuo khapie Jirusalem nu keba
kemesakâ dânu kejükâ tsütuoü kechü uneita kechüla.
27 Kethâzâ, ukâ sikechü ukâ neita zâ; mu ukâ sükâ pu
pfü tuota zâ. Kekreilamoü Judakemokâ sükâ kinu
ruopfü nyakâ ngulie lirâ, ukâ kijünya tsatiepie sükâ
28 khruohi rei zhü, kechüla. Süla a hau khapie ukâ
dzienu shüwadi mhathâ hau chü tseilie lirâ a niekâ kiki
29 vâdi Spain nu vâtuo. Mu a vâ niekâ tsâkelie ki a
Khrista kinu theja ngutsei sedi vâtsâlie tuoü kechü a si
bate.
30 Sirâ akezenuokâ, niekâ angumezhiedi Uniepu Jisu
Khrista la mu Ruopfüu geinu kepar kekhrieu rei la arüli
31 rükradi aze nie hie chüdi Jihova ki cha bachie. Süusü
mhakekreilamonyü pelekemo Judianu'kebakâ dzie nunu
a kelashünu kechü, sirâ a Jirusalem nu kebakâ khruohi
32 tuoü tuokechü kemesakâ bu uneilie ketuo, sizâmonyü
abu Jihova medâ nunu aneidi vâ niekâ tsâliedi niekâ ze
33 rüleikelie ngulie ketuola. Sirâ thenou mene mhieikechü
kha mia tsüya kezha Jihova bu niekâ petekâ ze bake-
lieu chüliechie. Amen.

16 Niekâ pezia rei Kinkrea nu keba kehou liethâ chüya
2 kezha ukâ üpfü Foibe pfü rüli rükraliechie. Niekâ puo
üse Niepuu kitsa ketuomia üdi puo zeliechie; kemesakâ
sikechü mese. Sirâ niekâ puo ketsâpfüki mhakehu-
puonu zârei puo khruohilie chie: mhakekreilamonyü
puo puothuo zârei thiadzü themia kekra mu a hazârei
khruohi sier zâ kechüla.
3 Khrista Jisu kitsatie mhakam chüya kezha a zenia

4 Priska mu Akula unia kelushü chie; unia a se kelashü
tuoüdi unia phou rei khriemo sie zâ; mu a rürbei zâ
monyü Judakemo kehou khekâ zârei unia tse bazâ.
5 Sirâ unia kinu kehouya kezhakâ rei kelushü chie. Mu
akhrieu Epaineta rei kelushüchie; Khrista kitsatie puo
6 Asia nu tsia keriau zâ. Maria rei kelushü chie; puo
7 niekâ la thehie chüphi zâ. A seyie mu aze kediekechü
Adronika mu Junia unia kelushüchie; unia apostelkâ
dânu therhü kepfü kenia mu unia amhâdzü Khrista
kitsatie tuota zâ.
8 Niepuu kitsatie akhrieu Ampliata kelushüchie.
9 Khrista kitsatie ukâ ze kam chüyakezha Urbano mu
akhrieu Staki rei kelushüchie. Khrista kitsatie vakethâ
10 chüketau Apele kelushüchie. Aristabulo kinumiakâ rei
11 kelushü chie. A ramia Herodion rei kelushü chie.
Niepuu kitsatie tuoketa Narkiso nuo kinumia rei kelu-
12 shüchie Trifena mu Trifosa unia kelushü chie; thenu
sünia Niepuu kitsatie thehie chüdi puo liechüya. Mia
khrie kepfü pfü Persi rei kelushüchie: Niepuu kitsatie
13 puo hiechü phidi puo liechüya. Niepuu thuo kiekelieu,
14 Rufu mu hienia zuopfü rei kelushü chie. Asikrito,
Flego, Hermi, Patroba, Herma, mu sükâ ze keba uzekâ
15 rei kelu phreshü chie. Filologu mu Julia, Nirio mu
puo üpfü, mu Olimpa, sirâ sükâ ze keba kemesakâ pete
16 kelu phreshü chie. Khristanmia kemebâ keehü zhâ se
huoniehuo mebâdi kelushü chie. Khrista kehou khekâ
pete niekâ kelushü ho.
17 Sirâ harie akezekâ, niekâ pezia rei kehupuorei niekâ
hadzü kepethadie silie ketau ngumvüdi mha thurhuo
mu chakha huo chüya lirâ sükâ sitou pie balie mu sükâ
18 therhietalie. Mhakekreilamonyü themia siyakezhamia
Uniepuu Khrista liechü monyü uthuo uva liethâ chüya
kezha zâ; mu ukâ die vi mu pesi khuoi sedi miadâkâ
19 sekevsi tuoya kezhâ zâ kechüla. Niekâ *Jihova* diezeya
kechü themia pete site: süla a niekâ la anei ba. Derei
a nie bu mhakevi tsatie chü silie, mu mha kesuo tsatie
20 chü simolie ketuo anei. Sirâ miabu kezevilieya kezhau
Jihova chabamodi Satan khapie niekâ phizhâ chü-
watuo.

Uniepu Jisu Khrista kinu kepanngukemezhieu bu
niekâ ze bakelieu chüliechie.

21 A ze kedzie sedi mhakam chüyakezhau Timothi niekâ
kelushü ho; sirâ aramia Lokio mu Jason mu Sosipater
22 ukâ rei sishü ho. Leshü hau thukeshüu. a Tertio, rei
23 Niepuu za nu niekâ kelushü ho. A sâu Gaya mu kehou
petekâ rei niekâ kelushü ho. Rüna *haunu* raka seya-
kezhau Erasta mu uzeu Koarto rei niekâ kelushü ho.
25 Sirâ dieliekevi a tsükewau mu Jisu Khrista dze kepe-
tha dieu geinu Jihova niekâ chükemetei shülie vi.
Dieliekevi süusü kechachie pekhrepie ketuo die kesouu
26 pesikeshüu zâ. Derei tsiewe kechachie Jihova dieu la
siadzekesikâ leshükâ geinu die kesou süu sikemechielie-
di mia bu kepeledieu zelie ketuola pupie Judakemo
27 petekâ pesishüwate. Puo rürbei mhakesiu Jihova bu
Jisu Khrista la kechachie zavie chükelieu chülieohie.
Amen.

Paul-a Korintiakâ Ki Thukeshü Leshü Keriau

KELUKESHÜ MU DIE THERIAKÂ.

1 Jihova medâ la Jisu Khrista kitsatie apostel chü nud
2 kieliekeṭau Paul, mu usiazeu Sosthini, unia kinu ; Kha-
pie Korint nu keba Jihova kehouu, kemesakâ chü tuoü-
di kieliekeṭa Khrista Jisu nunu kelakreilieketakâ, mu
sizâmonyü ukâ mu hienia rüna *Akaya* petenu Niepu
Jisu Khrista zase chaya kezha petekâ kirei shüho :
3 Upuo Jihova mu Niepu Jisu Khrista kinu kepar ngu-
kemezhieu mu keviu bu niekâ gei vârkelieu chüliechie.
4 Jihovaa Khrista Jisu nunu ngukemezhieu kha niekâ
tsüwa ketala niekâ lanu a a-Jihova tse sei baya zâ :
5 mhakekreilamonyü niekâ die neiükâ nu mu mhasi
neiükâ nu rei Puo la mhapetekâ nu mhanyi bata
6 kechüla ; süsütuoi Khrista zhapuu niekâ nu ba chüse
7 chüte. Sidi niekâ mhaphruo kehupuo nurei rükreta
modi Uniepü Jisu Khrista meyiemeluoi vârketuo-u
8 pfebaze. Puo niekâ bu Uniepu Jisu Khrista zhanhia
jâtalie kelhâ chülie ketuola niekâ bu rünia ta mozâ
9 tha thela tsâ reilie zâtuo. Kehupuorei puo pelelie ke-
süu sü Jihova zâ ; puo niekâ kiepie niekâ bu puo Nuo
Uniepu Jisu Khrista ze kedzieseliete.

KEHOU KEDIEKREI KECHÜ MU DIELIEKEVI RÜLI.

10 Sirâ azenuokâ, a niekâ pete bu keze diepuo pulie nu
mu niekâ dânu kepfükrei molie nu, sikechüumonyü
niekâ bu kenourhe mu niekâ medâ kerbedi vitseilie
nudi, Uniepu Jisu Khrista za nunu niekâ tarhâshü nyü
11 zhie. Mhakekreilamonyü Kloe nuo kinumia kinu a
niekâ dze silie kechü niekâ dânu keprüli baü mhie.
12 Mu die süusü, Niekâ kehupuorei huomia, "A Paul

kitsatie", mu huomia, "A Apola kitsatie", mu huo-
mia, "A Kefa kitsatie," mu huomia, "A Khrista kitsa-
13 tie zâ" isi rüzâ baü mhie. Khrista chüphrâ sedia
chüwate ma? Paul pie krus geinu niekâ phousou
chüdi gou ma? Morei Paul zanunu niekâ baptaiz chü-
14 lie ma? A Krispa mu Gaya unia sia niekâ miapuorei
15 baptaiz chümo kechüla a Jihova tsebaya; mhakekreila-
monyü niekâ aza nunu baptaiz chülie üdi mia pu kesie
16 keprei la. Mu sirâ a Stefana nuo kinumia rei baptaiz
chü; süsia a kekreimia puorei baptaiz kechü simo.
17 Mbakekreilamonyü Khrista abu mia baptaiz chünudi
monyü dieliekeviu pu mia kia nudi a ketseshü kechü
zâ kechüla; derei Khrista krus-u kemethuo chüketa
keprei la mhakesidie rei se pumo.
18 Mhakekreilamonyü krus dieu kataketuokâ mhâdzünu-
we mhasikemodie; derei kelalieketa ukâ mhâdzünuzâwe
19 *die süu* Jihova kekuo-u zâ kechüla. Süudze thupie
kezhü hamhie:
A mhakesikâ mhasi biepekawatuo,
Mu thedâ kesikâ dâ chüpie kemethuo chüwatuo.
20 Mhakesimia kirapuo baga? Leshükesithâkâ rei kira-
puo baga? Tsiedâ kelhoumia dânu puodie kekuo-u
rei kirapuo baga? Jihovaa tsiedâ kelhoumia mhasiu
21 chüpie mhasikemo chüwata mo ma? Mhakekreilamo-
nyü Jihova puo mhasi *pie mia kia keshü ki* tsiedâ ke-
lhoumia uthuo u mhasi se Jihova silie mo ketala
mhasikemo die *kemhie* puo pupie mia kiadi pelékeliemia
22 kelalie tuoü kechü Jihova medâta kechüla. Judakâ
23 zasikâ ngunyü, mu Judakemokâ mhakesi pfüya: derei
hiezâwe Khrista pie krus geinu goukewa dze pie mia
pethaya; *mu süusü* Judamia neikemopuo, mu Judake-
24 momiawe *süu üse* mhasikemodiepuo üsi: derei kielie
keta, Judamia rei mu Judakemomia rei lazâwe Khrista
dze diesüu Jihova kekuo-u mu Jihova mhasiu rei zâ.
25 Mhakekreilamonyü Jihova tia nunu kepar mhasikemo-
die *kemhieu* zârei themia ki mhasikuo, sirâ Jihova tia
nunu kepar mechakemo *kemhieu* zârei themia ki mecha-
kuo zâ kechüla.
26 Sirâ azenuokâ, niekâ thuo rei niekâ dânu kielieketakâ
dze rei leshü phichie; sükâsü kiekelie uchü-uphou
medâ kemhie mhakesimia kekra rei mo, kezhamia

27 kekra rei mo, mu kevimia kekra rei kielie mo. Derei
Jihova mhakesikâ kengashü ketuola kijü hau nunu
mhasikemokâ kedaliete; mu Jihova kemechakâ kenga-
shü ketuola kijü hau nunu mechakemokâ kedaliete;
28 sizâmonvü Jihovaa mia ulepechü kezhakâ mu mia
uthiketakâ kedaliete; *sidi puo* kebakâ chüpejüwa ke-
29 tuola bakemo mhiezâ kechükâ *kedaliete.* Mhakekreila-
monyü themiapuo burei, Jihova mhâdzünunu puothuo
30 puo tse molie ketuola. Derei niekâ puo la Khrista
Jisu kitsatie bate; mu puo ula Jihova kinu mhakesi,
puocha uchükemiathâkechü mu uchükemesakelie mu
31 urhakelie chüte. Süla süudze hakemhie thupie zhü:
Themia kehupuorei *mhapuo ngulieta üdi* puo neiya ke-
zhau puobu puonei rei Niepuu lanu zâ ülieohie.

2 Sirâ azemiokâ, a rei hadzü niekâ ki vârdi Jihova dze
die kesoukâ pupie niekâ kia kechüki a die morei mhasi
2 silie kere sevâr mo. A Jisu Khrista mu puo pie krus
geinu goukewa dieu sia niekâ dânunu mhakekrei puorei
3 sinyü siemo. Mu a niekâ ze kebaki mecha rei mo mu
4 michie mu pesasa idi bawa zâ. Sirâ a diepu nu mu a
mha dze pupie mia petha kechükâ nurei miabu mehou
mengulie ketuo mhakesidiekâ sedi monyü Ruopfüu mu
5 kekuo-u bu thapie niekâ kia kechü zâ: süusü mhake-
kreilamonyü niekâ kepele bu themia mhasi geimonyü
Jihova kekuo-u gei balie ketuola.
6 Siüderei hie phichüketakâ dânu zâwe mhakesidie
puya: sirei mhakesidie süu tsiedâ kelhoukâ mhasiu mo,
morei tsiedâ kelhou haunu kezha thesia kemethuo chü-
taketuokâ mhasi rei mo.
7 Derei hie Jihova mhasi kesouu se puya; *mhasi* süusü
thiadzü pekhrepie ketuo *mhasiu* zâ, ubu süu se udze use
chü ketuola nnhia nnhianu kelhoukâ mhâdzü Jihova
8 pedzü ârüpie tuota zâ. Mu tsiedâ kelhoukâ mhâ
kezhakâ miapuorei süu silie mote: ukâ süu silie lirâ
zapuzayie kechü Niepuu pie krus geinu goukewa
9 pfümo. Derei *mhasi süu dze* hakemhie thupie zhü:
Umhi pie ngulie mo keta, mu unyie pie rünyülie
mo keta,
Mu themia melou nu lelie mo keta, mha sike-
chükâ

Jihovaa puokhrie puorhuya kezhakâ la kesepie
tuote.
10 Derei hie ki zâwe Jihova puo Ruopfüu bunu tha keme-
yie meluo shüwate: mhakekreilamonyü Ruopfü süu
thuo mhapetekâ, Jihova dze kesoukâ zârei, kehielalieya
11 zâ kechüla. Themia zârei puo nu keba ruopfüu zâ
kemosia themia dânu supuonie themia rüli silieya ga?
süsütuoi Jihova Ruopfüu, thuo zâ kemosia miapuorei
12 Jihova rüli silieya mo zâ. Derei hie bu Jihova methuo
khapie utsüwaketakâ silie ketuola hie kijü hau ruopfüu
ngulie monyü Jihova geinu kepar Ruopfüu nguliete
13 Mhasükâ dze hie themia mhasi se pethakeshü diekâ
monyü Ruopfüu thuo petha keshü diekâ sedi pu rei tuoya
14 zâ; sidi ruopfü diekâ sedi ruopfü dzekâ putuoya. Sirâ
unoukesalie kemo themiamia Jihova Ruopfüu diekâ le-
lieya mo; mhakekreila monyü puo mhâdzüki diesükâ
üse mhasikemodie üya kezhala; mu puo die sükâ cha
silie kenjü, mhakekreila monyü Ruopfüu bu sükâ leshü
15 puo kia morâkesuo la. Sirei Ruopfüu puo nou kebamia
mhapetekâ lekekreilieya, mu miapuorei puo rüli sidi
16 puo pejâlie kenjü zâ. Supuonie Niepuu nou sidi puo
pethalie vita? Derei hiewe Khrista nouu setuote.

3 Sirâ harie azekâ, a thiadzü ruopfü themiakâ ki kepu
mhiei niekâ ki mha pulie suote; derei uchü uphou
themiakâ ki kepu mhiei, sizâmonyü Khrista kitsatie
2 nhichu pahyakâ ki kepu mhiei mhapu kechü zâ. Aa
nudzü se niekâ vachü, mha kekhrü se niekâ vachü mo;
niekâ silie sü mo luo kechüla: sükizâmonyü tsierei
3 niekâ süu chülie sü mo ba ze ha. Mhakekreilamonyü
niekâ tsierei uchü-uphou themia chübazâ luo kechüla
Kethâzâ, tsierei niekâ dânu huoniehuo ngupie urâ mu
kezesuo baya zâ; süla niekâ uchü-uphou themia zâ mo
ma? sirâ niekâ themia zhâ se lhouya 'zâ mo ma?
4 Niekâ huomianie, "A Paul kitsa", mu huomia,
"A Apola kitsa zâ" ikesieki, niekâ themia zâ mo ma
5 sü? Ka, sirâ Apola kedipuoa? mu Paul rei kedipuoa?
Unia mia kituomia zâ; unia la niekâ bu pelekelie zâ;
mu süusü Niepuu puothuo *kepele* mejüpie unia tsü
6 keshü kemhie chükelie zâ. A leishü, Apola dzüpie pe-
7 tseshü; derei Jihova la lhou zha sier kelie zâ. Süla

leikeshüu rei mhapuo bamo, morei dzüpie petsekeshüu
rei mhapuo bamo ; derei pelhou pezhashükezhau Jihova
8 *puobâ* zâ Sirâ leikeshüu mu dzüpie petsekeshüu unia
kezepuo zâ : derei sünia kehupuorei umhathâ zha
9 ngu kekrei toulie tuo. Mhakekreilamonyü hie keze
Jihova liechüyą kezhamia zâ : niekâwe Jihova lie mu
Jihova ki zâ kechüla.
10 A Jihova kinu ngukelje ngukemezhieu medâ mhiei
kichükesimia mhiei a puomvüdze shü ; mu miakekreimia
sü geinu ki chüya. Derei themia kehupuorei sügeinu
kedipuomhieidi puo ki chüya shi puobu puo kireilie
11 chie. Mhakekreilamonyü puomvüdze piezhüwa ketau
zâ kemosia miapuorei puomvüdze pekrei la salie kenjü :
12 *dzepie zhükewu* süusü Jisu Khrista zâ. Derei themia
kehupuorei phe süugeinu suna, rakachü, ketsie puoma
13 kerepfü, sei, zâga mu rügu rei se chüya râ: themia
kehupuo mhathâ rei thesianu silietuo. Thelanhia süu
silietuo ; mhakekreila monyü *sünhia* mi nunu thashü
14 ketuola ; mu mi süu puothuo themia kehupuo mhathâ
rei kedipuo mhie shikechü kevikesuo thashü tuo. Phe
süugeinu kechü themia kehupuo mhathâ rei ba lierâ puo
15 mhamethuo ngulie tuo. Mu themia kehupuo mhathâ rei
thewa tarâ puo kaphi tuo : derei puozâwe kelakelie ngu-
lietuo; sirei mi nu kevâ kemhie idi *kelakelie ngulie* tuo.
16 Niekâ Jihova rüsuoki puo zâ, mu Jihova Ruopfüu nie-
17 kâ nu baya ükechü niekâ sü simo ma ? Themia kehu-
puorei Jihova rüsuoki süu biepesuowaya râ, Jihova rei
puo pesuowatuo ; mhakekreilamonyü Jihova rüsuoki
süusü mesa zâ kechüla ; mu niekâ rei sümhie zâ.
18 Themia kehupuo burei puothuo puo sekela kewa
chühie chie. Niekâ dânu themia kehupuorei jüta
ketuo kijü haunu puothuo puo üse mhasi ükechü
leya râ, puo bu mhakesimia chülie ketuola puobu
19 kenyamia chülie. Mhakekreila monyü jüta ketuo kijü
haunu mhasi-a Jihova mhâdzünu kenyazâ kechüla.
Süudze hakemhie thupiezhü : "Puoa mhakesikâ kemia-
20 da kesieki ukâ telieya." Sirâ pulasa piezhükechü
hamhie : "Niepuua mhakesikâ noudâkâ üse kemethuo-
21 kemeruo zâ ükechü siya." Süla kehupuo burei themia
la kemelha hiechie. Mhakekreila monyü petekâ nie vie
22 zâ kechüla. Paul shierei, Apola rei. Kefa rei ; sirâ kijü

hau rei, kerhei rei, kesia rei; tsiedâ ketuokâ rei, tseesia
23 vârketuokâ rei, petekâ niekâ vie ze. Mu niekâ Khrista
vie zâ; sirâ Khrista Jihova vie zâ.

4 Süla themia kehupuo burei hieü Khrista kituomia
mu Jihova die kesoukâ kipfemia üzâlie chie. Sirâ
2 kipfemia dze rei lesie râ, ukâ rei miabu ukâ pelelie ke-
3 sümia morâsuo. Derei azâwe niekâ bu morei themia
mechühou nunu a ketsâ kechüwe üse mhathâpuo ü
4 bamo: a athuo zârei a ketsâya mo. Mhakekreila
monyü a athuo akejâ puorei simo kechüla, derei siüdi
a mezhü reilie ta mo; sirei a ketsâya kezhausü Niepuu
5 zâ. Süla Niepuu vârkemonu pethou mhapuorei ketsâ-
hie: puo kezei nunu mha pekhrepie ketuokâ rei hielapie
kezienu shütuo, mu mia noudâkâ rei silie tuo; mu
sükisü themia kehupuo kevi putuo, rei Jihova kinu
zâtuo.
6 Sirâ azenuokâ, a hadzü niekâ zhazhü kevi ledi
mhapu kezhükâ a mu Apola hienia geinu thakia puo
chüdi pu keshü zâ; süusü mhakekreilamonyü niekâ bu
hienia geinu mhasiliedi thiadzü thupie ketuo diekâ
vazieta molie ketuola; sidi niekâ kehupuo burei huonie-
7 huo ngumvüdi kâ methuo tuo molie ketuola zâ. Su-
puonie u chüpezha pekrei shü ga? Sirâ nâ mia kinu
mhangulie kemo kedipuo baga? sire inâ mia kinu mha
süu ngulieta lirâ, kiüdi nâ mia la ngulie kemopuo mhie-
8 idi kemiakâya ga? Niekâ tsiekinu pevülie! niekâ
tsiekinu mhanyilie! sidi niekâ hiekâ zomodi kedi
chütuoü batatele! Niekâ kedi chübata kechüwe arei
aneizâ tiechiü; silirâ hierei niekâ ze di bata tiechiü.
9 A noukeleki zâwe Jihova hie apostelkâ chüpie miaki
kechüthâ krâpuo, mia upejâwadi vakhriwatuoü thake-
tamia mhieta zâü batazâ: mhakekreilamonyü mia hie
chüpie petekâ mhâdzünu hiebu terhuoümia rei mu the-
mia mhâdzünu rei miatha-miaphipuo chüwatazâ kechüla
10 Khrista la hie kenyamia chüte, derei niekâwe Khrista
la mhakesimia chüliete; hie mechamote, derei niekâwe
kekuomia chüte; niekâwe thetse pfüte, derei hiewe mia
11 tha pfüte. Tsie ha ketsâ rei hiewe merür mu terhrü
bazâ, hie pfe hie nei rei jü, mu mia duthe rei pfü, mu
12 hie ba hie zhü rei jü; sirâ hie hiethuo hiedziepie

mhachüdi kemezhie bazâ: mia hie kerhie rei hie japie
13 mia tsüya; mia hie pese rei hie shügeshühielieya; mia
hie pupesuo 'rei hie mia gei hie dieviya; hie tsie ha
ketsâ rei mia nyâpfü kemhie kerhukâ kirei kerhuthâ-
puo chütuote.
14 A niekâ kengashü kenyü, la monyü, niekâ a nuonuo
a khriekâ zâ kechüla niekâ tarhâshü kenyü la a die
15 hakâ thukeshü zâ. Sirâ niekâ Khrista kitsatie nie
kepethamia nyie ker bazâ shierei nie krünuo kemhiewe
kekra bamo. Mhakekreilamonyü Khrista Jisu kitsatie
dieliekeviu la niekâ penuopie anuonuo chükelie la.
16 Süla niekâ peziarei niekâ a dârielie liechie. Niekâ bu
17 silie ketuola a Timothi ketsepie niekâ kishü ho. Puoa
Niepuu kitsatie a puo pelelie kesü anuo akhreiu zâ;
kehou kehupuonu rei a se mia petha tuoya kezha Khrista
kitsatie kepetha, zhâ sükâ puo la niekâ bu rükra lalie
18 tuo. Sirâ niekâ huomia a üse niekâ ki vâlielhâ the-
19 nyüsiedi kâkhubou tuoya tuo. Derei Niepuu medâ râ a
pezi niekâ ki vârzâ tuo; mu sükisünu a themia kâkhubou
20 tuo kechükâ udie monyü ukekuo silietuo. Mhakekrei-
lamonyü Jihova kediwe dieü monyü kekuoü chülieya
21 kezhala. A bu seirâ se niekâ ki vârtieya mo miake-
khrie mu puozhâkevi Ruopfüu ze vârtuo ga? sünia kiu
niekâ medâtuo ga?

KEHOU ZHÂ ZEKEMO PUO DZE.

5 Niekâ dânu pieü chüya ükechü mia pubou tuote,
mu pieü kechü süusü Judakemomia dânu zârei chüya-
kemo pfüzâ, süusü niekâ miapuo puothuo puo puo
kimia pfü zeba üya.
2 Siüderei niekâ nousuodi niekâ dânunu themia sikechü
chükewamia khawa tuoü kechüu monyü niekâ kâkhu-
3 bou baya ze. A vâ niekâ ze keze bamo zâü derei
anounu vâ niekâ ze bazâ kechü kemhieidi a tsierei
themia mhakesuo sikechü chükewamia gei chükezhüu
4 hrütou sebate. Niekâ u Niepu Jisu zanunu a ruopfü
5 rei ze *kenourhedi* u Niepu Jisu kekuo-uü vâ kengudi
themia sikechümia khapie Satan dzienu shükewa mese;
süusü mhakekreilamonyü puochü-puophou pekawadi
Niepu Jisu zhanhia puo ruopfüu kelalie vi ketuola.

6 Niekâ melha süu vimo. Khrei keduonuoyâ puothuo
niekhrüda date thuorei bu poulieya kezha niekâ siya
7 moma? Niekâ niekhrüda dasa chülie ketuola khrei
keweu chüwaliechie; mhakekreiłamonyü niekâ khreiü
shükemokâ zâ kechüla. Kethâ, thiadzü rei ukelakelie-
nyi nyikechüki ukuonuo-u dukhripie u ruosuo chükewau
8 Khrista zâ. Süla ukâ khrei keweu semo, morei kelhie
kechü mu kerüzhü khreiu semonyü, khreiü shükemo
thenou kemezhü mu kethâ niekhrüda sedi *Khristan* nyi
nyituo zâlie khe.
9 A thiadzü thupie niekâ ki keshü aleshüu nu niekâ
10 bu pieümia ze kekrâthâ hienu shü. Derei a niekâ bu
kijü haunu pieümia, mia vie mehoumengu kezhamia,
mia kechü chükezhamia morei terhuorhi kerüsuomia ze
kerüchü hienu zâshü mo; mhakekreilamonyü sikechü
siawe niekâ kijü hau chieta morâsuo taza tuo kechüla.
11 Derei a diezâwe, themiakehupuorei *Khristan chüdi* nie
ze siadzüria chüketamia puonie pieü chü, morei miavie
mehoumengu, morei terhuorhi rüsuo, morei die kesuo
pie mia tha, morei meze, morei mia kechü chüta râ.
a niekâ bu sümia ze kekrâthâ hienushü, mu sikechüu*
monyü sikechümia ze mhachü mhakria rei * hienudi
thukeshü zâ.
12 A chazou ketuomia âwe ketsâ se kedipuo chüta?
Niekâ zâ rei kehounu ketuomia ketsâya kezha zâ mo
13 ma? Jihova thuo chazou ketuokâ ketsâya kezha zâ.
Niekâ niekâ, dânunu themia kerüzhümia khawalie
morâsuo.

DIENYA KECHÜ KECHÜ MU PIEÜ DZE.

6 Niekâ huomianie huomia gei kenya kechüpuo badi
süu se kemesakâ ki vâmodi miathâkemokâ ki vâdi
2 kenya kechü michie mo zâ ma? Morei, kemesakâ thuo
kijünumia ketsâ tuoü kechü, niekâ sü simo ma?
Sirâ niekâ bu kijünumia thuorei ketsâtuo lirâ, niekâ
3 mhakechükerürkâ ketsâlie suo üma? Tsiedâ kelhouki
rülikâ zâmonyü sümhâ rei we terhuoümia thuo rei ke-
4 tsâ tuoü kechü niekâ simo ma? Silirâ niekâ tsiedâ
kelhouki rülikâ kechü tuoü krâ, niekâ mia kehou üse
mhapuo üyakemokâ bu nie nyie kechü tuo le?

5 Niekâ bu mengalie ketuo la a die sükâ pushüzhü. Ka
di, keze siadzüria kechü mia dienya pepiliekevi mhake-
6 simia puorei niekâ dânu jüzâte ma? Sidi siazedzüria
keze vâ kenya; mu sürürbei zâmonyü pelekemokâ
7 mhâdzünu rei *vâ kenya* saya ma? Niekâ huoniehuo ze
kenyakechü la thuorei kaphita zhüze. Kiüdi miathuo
nie gei puotou kemopuo chürei nie neikuolieya mo ga?
Kiüdi miathuo nie sewa zâ shierei nie neikuolieya mo
8 ga? Sikechüu monyü niekâ niethuo rei mia gei puotou
kemo chüva mu mia seya, mu süsü nie siadzüriamia gei
9 zâ. Morei miathâkemomia Jihova kedinu kenipu chü-
lielhâ ükechü niekâ sü simo ma? Mhalekekrüwahie:
pierüü kechümia rei, terhuorhi kerüsuomia rei, pieü
kechümia rei, lhou ketheguo nyü kechümia rei, the-
10 pfumia thuo thepfumia ze ketheuga kechümia rei, sirâ
kerügumia rei, miavie mehoumengu kezhamia rei, keme-
zemia rei, diekesuopie mia thakezhamia rei, mia kechü-
chü kezhamia rei Jihova kedi nu kenipu chülielhâ.
11 Mu niekâ huomia rei thiadzü sikechümia zâ; derei
süsia niekâ khrüwate, sidi niekâ khapie Jihova kitsatie
shüwate, sizâmonyü Niepu Jisu za nunu mu Jihova
Ruopfüu nunu niekâ chükemiathâliete.
12 "Azâwe mhakehupuo chütuoü rei a kekha jü". *U,
kethâ*, derei mhapetekâ nu kemevi ba phre mo "Azâwe
mhakehupuo chütuoü rei a kekha jü". *U, kethâ*, derei
13 a mhapuo khrükhrâ rei le nyümo. Kechücha u vadi la
zâ, mu uvadi kechücha la zâ: derei Jihova sünia keni-
nia chüpejüwatuo. Derei pieü chüketuola umâ chüshü
mo, sirei Niepuu kitsatie la zâ: sirâ Niepuu rei umâ
14 kitsatie la zâ. Tsiu Jihova thuo Niepuu rei chüperbei-
15 liete, mu puo kekuoü urei chüperheilie tuo. Niekâ
mâkâ Khrista geinu thokeparkâ zâ ükechü niekâ simo
ma? Silirâ a Khrista viekâ chüsevâdi khapie thethe-
16 numiavie chü tuo ma? Suotuozâ! Morei, thethenumia
zekechümia unia mâpuo tazâ ükechü niekâ simo ma?
17 Sünia keze chüpuo chütatuo shieü siya. Derei themia
kehupuorei Niepuu kitsamia chüketamia, unia keninia
18 ruopfüpuo chüte. Ta pieü therhietalie. Kephuma ke-
kreikâ umâ nunu modi chazounu chü *pekuoya*, derei
pieü chükezhamia puothuo puomâ biepesuowadi phuma-
19 taya. Morei niekâ mâ kehupuorei niekâ Jihova kinu

ngukelie mu niekâ nu keba Kemesa Ruopfüu rüsuoki
zâükechü niekâ simo ma ? Mu niekâha niethuo nievie
20 motazâ : mhakekreilamonyü mbamapie niekâ khrülieta-
zâ kechüla. Süla niekâ niekâ mâ nunu Jihova khrie
mu rhuliechie.

Kese keri kechü Dze.

7 Sirâ niekâ hadzü leshü rupie a kishüdi mhadze ketsâ
kechükâ la *a hakâ thulashü zhie* : Thepfumia thenumia
2 zelhou mo zârei puotou. Derei pieü chüketa *keprei* la
thepfumia kehupuo burei puo kimia nyiphrelie, mu the-
3 numia kehupuo burei puo nupfunuo nyiphrelie. Mia
nupfunuo kechümia bu uthuo unupfünuo gei shüke-
zhüu se shühulie, mu süsütuoi unupfünuo rei unupfu-
4 nuo gei silie. Mia nupfünuo kechümia puo-u monyü
puo nupfu puomâ gei niepu chüte ; mu süsütuoi mia
nupfunuo kechümia rei puo-u monyü puo kimia puomâ
5 gei niepu chüte. Thenu thepfunia kediezhüdi zâpuoki
umezhiemelâ tuoü kechüpuo la zâ kemosia ketherhieta
hiechie. Satan bu nie medâphi keta keprei la *nie
mezhiemelâ kechü süu chükewa* sia *kehuchürei* nie kethé-
lie kelhâ la lavâ keze thenu thepfu chüdi lhoutalie.
6 Derei a diehauha kepu hukum zâmo, derei silie rei viwe
7 ikechü kepu zâ. Sishierei themia kehupuo burei a mhie
kechü anei. Siüderei themia kehupuorei Jihova kinu
ngukemezhie mhaphruo nguphrelieya, süusü miapuoa
zhâpuo mu kekreipuoa zhâkreipuo.
8 Derei kiya kemokâ mu thenusamikâ lazâwe a die
9 hamhie : Sükâwe a mhie balie râ vi zâtuo. Derei
ukâ ukethe lielhâ tuo lirâ, ukâ bu kiyalie chie ; me-
hyumezhie bakechüu ki kiya ketawe vikuo kechüla.
10 Derei kiyaketakâ ki zâwe, a zâmonyü Niepuu puothuo
puya kechü hamhie : Puo kimia bu puo nupfu khawa
11 hiechie ; siüderei puothuo tatuoü lirâ puobu nyhümodi
baliechie, morâ puobu puo nupfuu ze kedie zelaliechie.
12 Sirâ puo nupfu burei puo kimia whuowa hiechie. Derei
kekreikâ kiwe Niepuu *thiadzü* pu *phuoi* zâshümo derei
a hakemhie pushü zhie : Ukezemia puonie puo kimia
Khrista peleya mo, derei puo puo nupfu ze lhounyü
13 bazâ lirâ, puobu süpfü whuowa hiechie. Sirâ miapfü

puonie puo nupfu *Khrista* peleya mo, derei puo thenu-
süpfü zelhou tuonyü râ, puobu puo nupfu khawa hie
14 zâohie. Mhakekreilamonyü pelekemo puo nupfuu rei
puo kimiapfü la kemesa *kemhie* puo chülieta zâ, mu
pelekemo puo kimiapfü rei ukezeu la kemesa *kemhie*
puo chülieta, zâ kechüla. Sikemowe n nia nuonuo
mesamota tiechiü; derei tsiewe sükâ kemesa *kemhie*
puo chüte.
15 Sishierei pelekemo thepfuu rei thenupfü rei puothuo
tuotanyürâ puobu tuotalie. Mhahikechükâ nu usiazeu
morei uüpfü kediepuo zâ mo: derei Jihova ubu kezevidi
16 lhou nu kechüla u kiekelie zâ. Sirâ, harie mia nupfü-
nuo chüketa pfü, nâ n nupfuu kelalie zâtuoü kechü kedi-
puomhiedi silieta? morei harie mia nupfunuo chüketau,
nâ rei n kimia kelalie zà tuoü kechü kikidi silieta?
17 Themia kelhupuo burei Niepuua puothuo kezashü uketsü
kemhiei mu Jihova ukiekelie kemhiei lhou zâlie chie.
Sirâ aa kehou petekâ bu hakemhie chülie nukechü
18 pushüya ho. Themia kehupuorei uzhürepfü tuodi kielie
râ, sümia bu zhürekemomia chüla hie. Themia kehu-
puorei uzhürekemo nu kielie râ, sümia bu uzhüre hie.
19 Zhükere rei mhapuo mo. mu zhürekemo rei mhapuo mo;
20 sirei Jihova diekâ zekechüwe *puobâthâ*. Themia kehu-
puo burei puo kiekelieki puo kedipuo chütuoya shiü süu
21 chüzâ tuolie. Thiadzü n kiekelieki nâ mia die chütuo
ma? Süula n noumecha hie. Siüderei nâ tuopralie
22 vituo lirâ, sikelieu lepetoulie. Mhakekreilamonyü the-
miakehupuorei thiadzü miadie chütuodi puo kiepie Nie-
pu kitsatie shükelieu, themia süu Niepuua puo khashüwa
ketamia zâ; süsütuoi themia kehupuorei miadie chümo-
23 tuodi puo kiekelieu, puo Khrista die chüta zâ. Mhama-
pie nie khrüliete; mu niekâ themia die chülata hiechie.
24 Azenuokâ, niekâ kehupuorei kedipuo chütuodi niekâ
kielie shiü Jihova mhâdzü nunu süu chütuo zâlie.
25 Sirâ rüükâ dzewe Niepuu kinu die nguliemo; derei
Niepuu kinu ngukemezhie ngukelie la a dieleketh âlie rei
26 vi; mu süla a dieu pushütuo. Sirâ a medâa *niekâ*
tsiedâ kemezhie sikebala mhakevipuo ba, süusü themia
kehupuorei sizâ bakechüwe vizâtuo.
27 Nâ kiya bate ma? Kevata ketuo lehie. N kimia
28 jü ma? Kiya kechü lehie. Sirei nâ nthuo thenulie

zâshierei nâ kejâ chü mo; mu rüümia puonie nyhü
zâshierei puorei kejâ chü zâ mo. Siüderei themia sike-
chümia uchü-uphou kitsatie kemezhie kechü ngulietuo;
29 mu niekâ bu süu therhielie lirâ anel zâtuo. Derei, aze-
nuokâ, a diea haha : Puo tei chamote. Süla tsieyawinu
30 unupfünuo kenyimia nyikemomia mhie batalie; mu
kraya kezhamia bu krakemomia mhie batalie; mu
uneiya kezhamia bu unei vâr kemomia mhie batalie;
sirâ mhakhrü mhalieya kezhamia bu uviekejümia mhie
31 batalie; mu kijü haunu *nyaürakâ* seya kezhamia bu sükâ
sephreya kemomia mhie batalie; mhakekreilamonyü kijü
32 haunu rülikâ jütatuoü zhü kechüla. Derei a niekâ bu
mhapuorei le niekâ noukemezhie chümodi nienou mene-
mhia bakechü anei. Themia kehupuorei kiyata kemo-
mia kedipuo mhierâ Niepuu neiu chülie vitieshi idi Nie-
33 puu kitsatie rülikâ medâlieya : sirei kiyà ketamia kedi-
puo mhierâ puo kimia nei chülie vitieshi idi kijü haunu
34 rülikâ medâ baya : sidi lutsa hatsa letaya. Sirâ thenu-
mia nyhükemomia mu rüümia rei puomâ kitsatie mu
puo ruopfü kitsatie rei mesa tuolie ketuola Niepu
kitsatie rülikâ medâlieya : derei kiyaketapfüwe kedipuo
chürâ puo nupfu neiu chülievi tieshi idi kijü haunu
rülikâ medâtaya.
35 Sirâ a diehakâ pukechü niekâ kemevi bakechüla kepu
zâ; a niekâ tepie phazâlie nyümo, derei a niekâ bu lhou
puotou chülie mu niebu nienou chatsita modi nie Nie-
36 puu liechü terür zâlie kenyü la. Siüderei huomianie
puonuo rüüpfü nyhü sütadi penyhüwa zhütadi kha se-
keba puotou mo kechü le lirâ, puo bu puothuo puome-
dâ chülie; sirei puo kejâ jü; puo nuopfü bu nyhülie.
37 Derei themia kehupuorei puothuo puo nounu mha-
puorei chümo reivi idi puonou puothâ chüdi puothuo
puo medâ chülie vidi puothuo puo nounu puonuo rüü-
pfü khase balie tuoü kechü medâta lirâ, sirei vizâ tuo.
38 Süla themia kehupuorei puonuo rüüpfü penyhü rei vizâ:
mu themia kehupuorei puonuo rüüpfü penyhü molie
39 rei, süu vikuo kechü zâ. Mia nupfünuo chüketamia
puo nupfu rheikeba chie thezhâ se puo phapfü tuo
tsâtuo; derei puo nupfu siata râ, puothuo puo medâmia
ki nyita tuö rei puo kekha jüe; derei süu rei Niepuu
40 kepelemia zâ morâsuo. Derei a kele kemhie tuo lirâ,

puo nyhümodi bazâ râ vikuo tuo. Mu arei Jihova
Ruopfüu ngulieta ükechü létuota zâ.

TERHUOMIA RHISHUDI MHAPIE RÜSUOKEWAKÂ KECHÜ DZE.

8 Sirâ mhapie terhuomia rhi rüsuokewakâ dze *pushü-
tuo.* Mia putuoya kezha, " U kehupuorei siphre bata-
zâ " kechü hie sibato. Mhakesi-a kâmethuolieya, derei
2 kekhriea mha chüpevilieya. Themia kehupuorei puo
thuo puo üse mhasita üva lirâ, puo sikezhükâ silie
3 mozâ luo; derei themia kehupuorei Jihova khrieya lirâ,
4 Jihova bu puo silieya. Sirâ terhuomia rhi rüsuokewa
viekâ kechü dzewe, kijü haunu terhuo rhi-a mhapuorei
mozâ, mu Jihova zâ kemosia terhuo kekrei jüzâü kechü,
5 we siba zâ. Sirâ terhuomia rei kekra mu niepukâ rei
kekra ükechü tuoidi teigei zârei mu kijü zârei terhuo-
6 mia ükechü nyi zârei; ukâ lazâwe mhapetekâ puo
geinu par mu we rei puo kitsatie zâ kechüu süusü u Puo
Jihova zâü bazâ; tsiu sirâ mhapetekâ puo la lhoukelie-
u mu we rei puo la lhoukelieu zâwe Jisu Khrista rür-
bei Niepu kechü zâ.
7 Sirei ukâ petekâ mhakesi süu nyi phre ba *mo*: mu
huomia vâr tsieha ketsâ rei terhuomia rhi dze medâ
mezhie vâr ketala mha khapie terhuomia rhi rüsuoke-
wakâ chü kechüki süu dze rükra baya ze; süla sükâ mha-
kevi kesuo sikemechie moluo kechüla u thesuotaya.
8 Derei u kechücha lazâwe Jihova u kelbikreiwalielhâ: we
sükâ chümo zârei suokreita lielhâ; morei we sükâ chü
9 shierei süpfü vikrei reilielhâ. Derei niethuo nie medâ
chülie kevi süusü pie themia unoule meteikemokâ chüpe-
10 suo kewa keprei leterlie chie. Sirâ nâ n mhasi kenyiu
haa nu terhuomia rhi kerüsuokinu hiebadi miapuonie n
ngushü râ, themia süu puonoule metei mo râ, puo te-
rhuomia rhi rüsuokewa viekâ chü tuoü kechü puonou
11 thepfuta mo tuo ma? Sidi n mhasi süu la puonoule
metei kemo-u bu suotayia; mu themia süusü Khrista
12 thiadzü puosou chüdi siapie kezhü n siazeu zâ. Mu
süsütuoidi niekâ niekâ siazekâ gei kejâ chüdi ukâ noule
meteikemokâ thepesuoya lirâ, niekâ Khrista rei thepe-
13 suowayia. Süla kechücha la a siazemia chüpesuowaya

lirâ, a asiazemia chüpesuomolie ketuola chüsia mha-
kipuorei themuo rei chülielhâte.

PAUL PUO APOSTELKAM DZE KEPU.

9 Mhapuorei a kekha jüta moü ma ? a apostelmia moü
ma ? a Uniepu Jisu ngumoü ma ? Niepuu kitsatie
2 niekâha a mhathâ *la* zâ moü ma ? Miakekreimia ki-
tsawe a apostel moürei niekâ kitsawe a apostel tazâ:
mhakekreilamonyü niekâha Niepuu kitsatie a apostel-
3 kam mohor-u mese tazâ kechüla. A ketsâ terürya ke-
4 zhakâ ki pula ketuo a diea süusü zâ. Hiekâ rei mhachü
5 mhakrialie vi moü ma ? Hie rei apostel kekreikâ mu
Niepuu siazekâ mu Kefa nuokâ mhiei kepelemiapfü
6 lieliedi ze rüvetuolie vi moü ma ? Morei a mu Barna-
ba hienia rürbei hienia *doie se* mhachümolie kelhâmia
7 zâü ma ? Miapuonie chüpaihi chü chakhra puothuo
puova pfü satuoya ma ? Miapuonie khuobelie chiepie-
zhüdi puosi chümo taya ma ? Miapuonie peri vachü
8 tuodi puo nudzü kriamo taya ma ? A kepu die hakâ
themia die rürbei zâ ma ? thezhâu rei sükemhie puya
9 mo ma ? Mhakekreila monyü Mosa zhâu nurei, " Na
mithu ze lienyü kechüki mhapie mithutia pera hiechie "
idi thupie tuo zâ kechüla. Jihova mithu rüli medâya
10 kezha zâ mo ? mo puo ukâ la pu zâ ga ? U, ukâ la
pupie kezhü zâ: Mhakekreilamonyü liechieya kezha-
miabu mhangukelie ledi chie zhü, mu lienyü kezhamia
11 rei mha puoya ngukelie ledi *nyü* zhü kechüla. Hie nie
zhazhü kele la ruopfü tsia chieshüdi niekâ kinu kijü
12 lhakâ rechü lirâ, süusü mhakezha puo zâ ma ? Mia-
kekreimia nie kinu süu chalie reiviü lirâ, hiewe sizhü
kuo mo ma ? Siüderei hiewe sizhü zârei situo mo:
sikechüumonyü Khrista dieliekeviu chakha chükewa
keprei la hie mhakehupuo nurei keteivuo tuo zâ.
13 *Judamia* rüsuokinu chalie chüyakezhamia mhapie ruo-
suo kechü viekâ chüya kezha, mu ruosuo kechüba khie-
ki baya kezhamia rei ruosuoba geinu uya ngulieya
14 kezha, niekâ siya mo ma ? Süsütuoi dieliekevi pupie
mia pekiaya kezhamia rei dieliekevi *kam* süu la uva
15 nguchüzhü ükechü Niepuu pushü zâ. Derei azâwe
sürei liechü tuozâ mo: mu miabu süsüpie 'a tsünudi a

diehakâ thushüzhü-mo; miabu a hidi aneituo kechü
16 biepejükewa ki a siaketawe vikuo. A dieliekevi pie
mia pethakechü lazâwe thetse puorei a gei bamo; mha-
kekreilamonyü a süu chü morâsuo tuo tazâ kechüla; a
dieliekevi pie mia petha mo lirâ a siazha ngulie zâ tuo.
17 Mu a athuo a medâ chüdi mhakam hau chüya lirâ, a
zha liechü rei vi; derei athuo a medâ la molirâ mhakam
18 hau khapie a pelekewala zâ. Silirâ a zha kedipuo ngu-
lie ta? A dieliekevi pupie mia kia ketuoki dieliekevi-
kam süula *ava* liechü rei virei liechü modi dieliekevi
19 pupie mia kia kechüu zâ. A miapuo khrükhrâ
rei tuomo zârei mia ngukralie kevichie ngu kralie
ketuola a themia petekâ khrükhâ tuote. Sidi a
20 Judamia ngulie ketuola Judamia kitsatie rei Juda-
mia mhiete; mu thezhâ khrükhrâ ketuokâ rei ngu-
lieketuola a thezhâ khrükhrâ ketuokâ kitsatie rei, a
thezhâ khrükhrâ tuo mozâü rei, thezhâ khrükhrâ ketuo-
21 mia mhiete. A thezhâu kejükâ ngulieketuola thezhâu
kejükâ mhieliete; süderei Jihova kitsatie a thezhâ
kejümia monyü Khrista khrükhrânu puo zhâu zeya zâ.
22 Unoule kethachükâ ngulie ketuola a unoule ketha-
chükâ mhiete: Kehuchürei a huomia kelalie ketuola
themia petekâ zhazhü ledi azhâ arüli chüpie dâ neiü
23 chüte. Sirâ dieliekevi tsatie aya ngulie ketuola dielie-
24 kevi süu la a mha *sükâ* pete chüya Takewhuo kechü-
nu pete keze tatuo rei miapuo rürbei puozha ngulieya
kezha zâ kechü niekâ simo ma? Niekâ *niezha* süu
25 ngulie ketuola sümhie tazâ vâlie. Sirâ themia kehu-
puorei mia ze rüzhükevikia chü ketuomia mhapetekânu
ukethekere sebaya; derei miawe kuokelietsüre suotalie
kevi pfü ngulieketuola *süu chüya*, sirei uwe kuokelie-
26 tsüre suotalie kelhâ pfü *pfüyazâ*. Sirâ awe sitoumodi
27 tatuo mo; a kemethuo ze kevüituo mo. A amâ bu
amedâ nu tuolie ketuola amâ vütuo kechu *mhietuoya*
zâ; mhakekreilamonyü a mia petha tuodi *Jihova bu*
kenuotsa a khakewa keprei la.

TARHÂKESHÜDIE.

10 Sirâ azenuokâ, thiadzü upfutsanuokâ pete kimhou
hu uyapfüdi ukâ pete dzükezhanu *chie* vâ kechü aniekâ

2 bu simo tuonyü mo. Sizâmonyü ukâ petekâ Mosa
kitsatie kimhou mu dzükezha nia nunu baptaiz
3 chüphreliete. Sükâ pete ruopfü cha- puo chüphre.
4 Mu ukâ pete ruopfü dzü puo kria phre; mhakekreila-
monyü ukâ ze ketuo ruopfü tsie puo geinu kepar dzü
5 kria phre kechüla: sirâ utsie süu Khrista zâ. Siüderei
Jihova themia sükâ kekra gei puo nëimota; süla nha
6 nunu sükâ bu siata. Sirâ sükâ mhamehou mengu kechü
tuoi ubu mhakesuokâ mehoumengu molie ketuola sü-
7 kâpie umhâdzü thakia chükeshü zâ. Morei sükâ huo-
mia mhie terhuorhi rüsuo kezhamia chürei tahie; sükâ
dze thupie zhü kechü hamhie: "Mia kebadi mhachü
8 mhakria kelie sia siedi nashüta." Morei sükâ huomia
pieü chüdi khunhiava chü themia nyie mepfüa-se sia-
keta mhie, ukâwe sükemhie pieü chü molie khe.
9 Morei sükâ huomia Niepuu medâphi siedi tinyhü
krâpuo bu sükâ medukhri kewatuoi ukâwe sütuoi
10 Niepuu medâphi molie khe. Morei sükâ huomia mha-
kenya siedi mia biekhriya kezhau bu sükâ biekhri kewa
11 tuoi niekâwe sütuoi mha kenya hiechie. Mu themia
sükâ gei mhasükâ chüketa ubu ukireilie ketuola thakia
puo rei sa; sizâmonyü puotei thelathâunu kelhou ukâ
12 tarhâshü ketuola diesükâ thupie tuote. Süla themia
kehupuorei thalie ükechü medâ kezhau bu tetsuta re
13 silielhâmu menuoliechie. Niekâ bu hielie kelhâkâ
sevâr niekâ kedâ mozâluo: sirâ Jihova miabu puo
pelelie keviu zâ, mu puo niekâ hielie kevikâ kezie bu
niekâ kedâ lielhâ; sikechüu monyü kedâkechü kevârki
puo niekâ bu hielie ketuola kekuo rei khashü niekâ tsü
tuo.
14 Süla akhriekâ, niekâ ta terhuorhi kerüsuo therhielie
15 chie A niekâü mhakesïmia üdi niekâ rüchüya; niekâ
16 thuo adie lechie We piedi Jihova tseshüya kezha
thejahieu, süusü Khrista zia se uvierhe kechü *zasipuo*
zâ mo ma? We bietsieya kezha niekhrüdau, süusürei
Khrista mâu se uvierhe kechü *zasipuo* zâ mo ma?
17 Süsütuoi we kekraü rei keze niekhrüdapuo, mâpuo, zâ:
mhakekreilamonyü we keze niekhrüdapuo rürbei chüya
kezha la.
18 Uchü-uphou dzetsatie Israelmia *rüli* leshüphi: ruosuo
chükeshükâ chüyakezhakâ ruosuobau ze kerhe mo ma?

19 A süu geinu kedipuo punyü baga? Mhapie terhuo-
rhikâ rüsuokeshü, süu üse mhapuoü morei terhuorhi üse
20 mhapuoü kechü punyü bama? *Mozâ*. Derei a punyü
kebazâwe: Judakemokâ mhapie ukâ ruosuo chükechü
ukâ terhuokesuokâ rüsuoya kezha uthâü, Jihovawe
rüsuo mozâ; sirâ a niekâ bu terhuokesuokâ ze kerhe-
21 kechü a medâ mozâ ikechü kepuzâ. Niekâ Niepuu
bieu mu terhuokesuokâ hieu unia kria kesalie kenjü:
niekâ Niepuu mizhü gei mu terhuokesuokâ mizhü gei
22 sünia kenimia geinu mha chülie kenjü zâ. Mo ukâ
Niepuu neikemo chüpie puobu puo râta nyüya mamu?
ukâ puo ki kuo ma?
23 "Mhakehupuo chütuo rei u kekha jü"; derei mha-
petekâ mu ukemevi ba phre mo. "Mhakehupuo chütuo
rei u kekha jü"; derei mha petekâ u chüpevi phre
24 shüya mo. Themia kehupuo burei puothuo zâmonyü
25 puo siazanuomia *zhazhü kevi* pfülie chie. Themuo
kezechünu mhakehupuo zeya shierei kenyü mo kenyü-
26 moshi kechü ketsâ mozâdi khrüchü chie; mhakekreila-
monyü kijü hau mu hanu keba petekâ Niepuu vie zâ
27 kechüla. Jihova peleyakemomia puonie niekâ bu vâ
hienudi nie kie di nie vânyü râ, nie nounu puotou mo
puotoumo shi kechü ketsâ mozâdi mha khapie nie
28 ketsükâ chüchie. Derei huomianie nie ki, "Hauha
terhuorhi rüsuokewa viezâ" isirâ, pupie nie kia keshüu
zhazhü kele lą mu *puo* noule la niekâ mhasüu chühie
29 chie; a pukechüwo, n nouleu monyü kekreiu noule kepu
zâ. Kedipuo chüdi miakekreimia noulepuo la a kekhajü
30 ketaha lepejâ batuo ga? A mhapuo la *Jihova* tsedi
chüba lirâ, kedipuo chüdi miabu süu la a tha tuo ga?
31 Süla niekâ mhachü mhakria morei mhakehupuo chüzâ
shierei Jihova zau chülie ketuola sükâ chü phre zâlie
chie.
32 Niekâa Judamia rei Judakemomia rei morei Jihova
kehoukâ bu rei niekâ gei nu uphi kemesü chühie.
33 Süsütuoi arei athuo apra ashü pfümodi themia kekra bu
kelakelie ngulie ketuola ukâpra ukâshü pfüdi mhakehu-
puonurei themia kehupuo nei rei chünyüya.

11 A Khrista dârialieya kezhatuoi niekâ rei a mhieilie-
chie.

Kehou zhâ dze.

2 Sirâ niekâ mhakehupuonurei arei rükradi a mhatha nie
3 kia keshükâ chüüzetuoya kezhala a niekâ tseba. Siüde-
rei Khrista thepfukâ tsüu zâ, mu thepfumia rei thenumia
tsüu zâ, sirâ Jihovaa Khrista tsüu zâ kechü a niekâ
4 bu silienyü. Thepfumia kehupuorei puotsü dzepfüdi
cha morei pethaya lirâ puothuo puotsü süu rhu bamo
5 tazâ. Derei thenumia kehupuorei puotsü hiepfüdi cha
morei pethaya lirâ puothuo puotsü süu rhu bamo tazâ;
6 puo miabu utsü thiakewamia mhie tazâ. Sirâ thenumia
utsü dzemo lirâ puobu puotsü duwa reivi; derei
thenumia puotsü du morei thiakewa mhathengapuo
7 zâkechüla puobu puotsü dzepfülie. Tsiu thepfumiawe
puotsü dzepfü zhümo zâ; mhakekreilamonyü puo
Jihova rhiu mu puo la Jihova bu therhu pfülie
ketuo-u zâ kechüla: derei thenupfüwe thepfuu bu
8 puo la therhu pfülie ketuopfü zâ. *Sietsenu* thepfuu
thenupfü geinu *lhoulie* monyü, thenupfü thepfüu geinu
9 *lhoulie* zâ. Sürürbeizâmonyü thenupfü la thepfuu
10 chüshü monyü thepfuu la thenupfü chüshü zâ. Süusüla
thenumia teigeidieliemia rei *umehâkeba* la mia khrükhrâ
11 keba *zasipuo* se zhü. Siüderei Niepuu kitsatiewe the-
nupfü rei puo nupfu ki krei mo, mu thepfuu rei puo
12 kimia ki krei mo. Süsütuoi thepfuu la thenupfü lhouke-
lie tuoi thenumia geinu rei thepfumia lhoulieya: derei
13 sükâ pete Jihova kinu phre. Niekâ niethuo lephichie;
thenumia utsüdzemodi Jihova ki chakechü puotou ma?
14 Thepfumia utsü pesepie kechai tuo râ mia urhuyamo
kechü themia zhâ nunu zârei niekâ silieyamo zâma?
15 Derei thenumia utsü pese pecha pfütuo lirâ, u vapevi;
mhakekreilamonyü puotsütha khapie puo tsükeshü
16 puobu pie puotsü dzepfütuo nu kechüla zâ. Sirei
huomianie puoüü sielie rei, hierei mu Jihova kehoukâ
zârei thezhâ süu sia bamo.

17 Derei a niekâ dze putuoü kezhü haunuha mhapuola a
niekâ tselielhâ: süusü niekâ vilieketuola monyü suo-
18 kuota ketuola vâ kengulieya kezha zâ. Sirâ diekeriaua
hauha a sikechü niekâ kehoukelieki kepfükrei tataya
ümhie; mu amhâdzükizâwe kethâzâ thenyüsia.
19 Mhakekreilamonyü niekâ dânu kevitsatiekâ sikreilie

ketuola niekâ dânu kediekreikechü rei sier petuo zâtuo
20 kechüla. Silirâ niekâ vâ kehou kengudi siketa ki
Niepuu kerükracha chü *puotou* chüliesuo tatuo.
21 Mhakekreilamonyü niekâ süu kechüki huoniehuo pfe
modi uthuo uvavü chü chülietaya kechüla; sirâ huomia
22 uvamerür ba, mu huomia meze betaya. Ka sirâ,
niekâ mhachü mhakria tuoü kechü nieka ki jüzâdi
siyama? sirâ niekâ Jihova kehouü mhaümo mu kejükâ
burei menga ituoya ma? A bu niekâ ki kedipuo puta?
A bu niekâ tsenu ma? Haunuha a niekâ tselielhâ.
23 Sirâ a Niepuu kinu ngukelie dieu a thiadzü thapie
niekâ kia rei shüzâ. Mu süusü Niepu Jisu teshükewa
24 zhü puo niekhrüda chüpielie; sidi puo *Jihova* tseshüdi
niekhrüda süu bietsieliedi sie, Hauha niekâ lanu *khakeshü*
amâ zâ: niekâ a rükra tuolie ketuola hau chüchüchie;
25 sishü. Sirâ mhachükelie sia puo süsütuoi tehieu rei
chüpieliedi sie, Tehie hauha rei aziau la kedietsei
kediekhâkelie thezhâ kesau zâwe; niekâ hauha kekria
metsei a rükralie ketuola *kriakria* chie; sishü.
26 Mhakekreilamonyü niekâ niekhrüda hau kechü metsei
mu tehie hau kekria metsei Niepuu lavâr kemochie
27 Niepuu kesia dze thapie mia kia bazâ kechüla. Süla
themia kehupuorei puotou chümodi niekhrüda süu chü
morei Niepuu hieu kria lirâ Niepuu mâ mu puo zia ki-
28 tsatie jâtatuo. Derei themia kehupuorei puothuo puo-
rüli lemenuodi niekhrüda süu chü mu tehie süu kriachie.
29 Sirâ themia kehupuorei *Niepuu* mâu dze le menuo mo-
zâdi chü mu kria râ, themia süu puothuo puo kejâ chü
30 mu krialie taya. Hauha la niekâ dânu themia kekra
mechamo mu mhachüba, mu themia kekra siata zhü zâ.
31 Derei we uthuo u nounu süu lemenuo lirâ Jihova u pejâ-
32 lielhâ weü. Sirei ubunu kijünumia ze siazha chümolie
ketuola puo u pejârei Niepuu kinu kechü se upethaya
33 kezha zâ. Süla azenuokâ, niekâ süu chüketuola vâ ke-
34 hou kengukelieki huoniehuo pfebalie chie. Nie vâ kehou
kengu kechü bu jâta molie ketuola themia kehupuorei
merürba lirâ, puobu puothuo puo ki nunu mhachülie-
liechie. Sirâ die kekreikâ zâwe athuo kevârkinu puke-
mechie shütuo.

Ruopfü mhaphruo neiükâ dze.

12 Sirâ azenuokâ, a niekâ bu ruopfü mhaphruokâ dze
2 simo banyümo. Niekâ thiadzü Khristau chükemoki
mhapuorei lechie mozâdi mhapuo bu nie hüse terhuorhi
diepuliekelhâkâ kitsatie tuozâ kechü niekâ thuo rei
3 sibatuo. Süla themia kehupuorei Jihova Ruopfü nunu
mhapuya kezhamia Jisu rüseya mozâ kechü, mu süsü-
tuoi Kemesa Ruopfüu nunü zâkemosia miapuorei, Jisua
Niepu zâ, ikechü puyamozâ kechü, a pushü niekâ
kiashü zhie.
4 Sirâ mhaphruowe kekreikrei kechü nyi, derei Ruo-
5 pfüuwe puo zâ. Tsiu liethâ rei kekreikrei kechü nyi,
6 derei Niepuuwe puo zä. Mu mhathâ rei dâneiü nyi,
derei sükâ nu mhapetekâ chüya kezhauwe Jihova zâ.
7 Derei themia kehupuo burei sedi mevirelie ketuola
8 Kemesa Ruopfü kekuo kha tsü reshü wate. Sidi Ruo-
pfü süu geinu thedâkevi se huomia tsü, mu Ruopfü süu
9 geinu mhakesidie rei se huomia tsü : sirâ Ruopfü süu
geinu kepele se huomia tsü, mu Ruopfü süu geinu mia
10 chükeshürhâ kelie *kekuo* se huomia tsü. Tsiu ungâ
mhathâ chükelie *kekuo* se huomia tsü ; mu siadzekesi-
die pukelie üse huomia tsü ; mu ruopfükâ rei sikekrei-
kelie *kekuo* kha huomia tsü ; sirâ pfe neiü puliekevi kha
huomia tsü, mu pfe neiü sükâ cha pushülie kevi kha
11 huomia tsüwate. Derei Ruopfü puo zâkechü süuthuo
puo medâ chüzâdi keza kekrei phrepie mia tsü reshüdi
sükâ petekâ nu mhachü tuoya zâ.
12 Sirâ umâ puozâ, derei puozathâ kekreikrei kechü
kekra tuo, mu umâ gei puozathâ kekreikrei kechü
kekra ba rei petekesa mâpuo zâ kechü tuoi, Khrista dze
13 rei süsümhie zâ. Sidi ukâ Judamia rei Judakemomia
rei, miadiekechümia rei miadiechümoketamia rei keze
mâpuo chüketuola Ruopfü puo nunu baptaiz chüphre-
liete ; mu ukâ petekâ bu keze Ruopfü puo nunu kria phre-
14 liete. Sürürbei zâmonyü umâa zapuo zâmonyü kekra se
15 chü. Uphi-a sie, " A miadzie kemo la miamâ gei za-
puo rei mozâ," isirei miamâ gei zathâpuo chümo lielhâ.
16 Süsütuoi unyiea sie, " A miamhi kemo la miamâ gei
zapuo rei mozâ," ishierei puo miamâ gei zathâpuo
17 chümo lielhâ. Umâ pete bu umhi chüphreta râ kedipuo

se mhapfe rünyüta? *Umâ* pete bu mhapfe kerünyü
18 chütarâ, kedipuo se mhare sita? Derei sitamodi
Jihova puothuo puomedâ chüdi umâ gei puozathâ
19 kekrei kechü khekâ khapie umâ gei shüwate. Derei
sükâ petekâ bu zathâ puo rürbei ta lirâ, kedipuo se
20 umâ chülieta? Sirâ puo zathâ kekrei kechü kekrapie
21 mâpuo chüte. Sirâ umhi-a udzie ki, "A n ze mha-
puorei kechü jü," morei utsüa uphinia ki, "A n nia se
22 mhapuorei kechü jü," isi kelie jü. Sikechüu monyü
umâ gei puozathâ kekrei kechü mhathâmo thenyüsia
23 kechükâ zârei semorâsuo tuo taya. Sirâ we umâ gei
puoza kekrei kechü lepechü kezhakâ, we sükâ thuorei
rhudi *whe* kezivi setuoya; sidi ugei puozathâ kethevia-
24 kâ bu zivikuotuoya; derei ugei zathâ kezivikâzâwe
25 *puokewhe* se moreivi. Sirei ugei therhu jüzâ kechü
zathâkâ bu therhupfü kuolie ketuola umâ chükerepie
sishü; mhakekreila monyü sükâ bu umâ gei uthuo
ukhâkrei monyü puozathâ kekrei kechü sükâ bu huo-
26 niehuo rüli rükra kenounyülie ketuola zâ. Sirâ puoa
kemezhielie râ kekreikâ rei pete süu ze kemezhie vâya;
27 mu puoa therhupfü lirâ kekreikâ pete puo ze unei phre
vâya. Sirâ niekâ Khrista mâu zâ, mu niekâ miapuopuo
28 ha süu gei za puopuo zâ. Tsiu Jihova huomia bu ke-
hou nu apostel chüria, süsiasâu *huomia bu* siadzekesikâ,
useu *huomia bu* kepethakâ chü; süsia ungâ mhathâ
kechü, sirâ mia chükeshürhâ kelie, mia khruohi kelie,
29 mia kese kelie, pfe neiü pukelie kekuo rei khashü. Sükâ
pete apostel phre ma? pete siadzekesi phre ma? pete
30 kepetha phre ma? pete ungâ mhathâ *chükezhamia*
phre ma? Sükâ pete mia chükeshürhâ kelie kekuo
nyi phre ma? pete pfe neiü se diepu phre ma? pete
31 pfe neiükâ cha pu phre ma. Sirei mhaphruo kevithâkâ
mengu terürlie chie. Mu süurürbei zâmonyü a thedâ
kevithâpuo thashü niekâ kia tuo.

Khristanmia mia kekhrie dze.

13 Aa themia pfe morei teigei dieliemia pfe se diepulüi
zâ shierei, kekhrie anou bamo râ, a mesekekrei kecho
pfe morei thezhü khou pie kejâ kechü pfe mhie tatuo.
2 Tsiu a siadzekesidie *kepu mhaphruo* nguliedi diekesou

kheka mu mhasi pete silie rei, morei kijüthou burei tuo
rüditalie kevi kepele sikechü baphre rei, kekhrie anou
3 bamorâ, a mhapuorei mote. Sizâmonyü a avie petepie
kejümia vachüwa zâshierei mu amâ rei khapie mia tsüdi
mia bu a thekhriwa zâshierei, kekhrie anou bamo râ,
4 süula a kepra puorei jü. Kekhriea shügeshühie pechalie-
ya, *mu* mia ngurei mezhieya; kekhriea mia ngu pie puo
râya mo; kekhriea kâmethuo tuoya mo, *mu* puo thuo
5 puo lepezha reiya mo; *mia mhâdzünu* ketheviakâ rei chü-
yamo; puo thuo puo zhazhü rei pfüyâ mo, pfü khu-
bourei taya mo, mia puo gei kesuopuo chüshü rei se
6 puo nou shü setuoya mo. Sirâ kethâkemo tsatie puonei
7 monyü kethâtsatie puo neituoya; mhapetenu adielâ
chütuoya, *mia die* pete lepeviya, petekâ vilietuo nhia
8 ikechü leya, mhapetekâ nu hielieya. Kekhriea mhaki-
puorei jütalielhâ: derei siadzekesidie kepu ba zâshierei
sükâwe jütatuo; pfeneiü kepu ba zâshierei sükâ rei
pumotatuo; mhakesidie ba zâshierei süu bamota zâtuo.
9 Mhakekreilamonyü we *pete modi* zayâpuo rürbei siya
kezha zâ mu siadzekesidie rei zayâpuo rürbei puya
10 kezha zâ kechüla. Derei *mhakehu-puonurei* vilâ-
11 tsâkechü vâr râ, zasüyâsü bu puorürbei bamotatuo. Â
anhichuki nhichumia mhieidi diepu, nhichumia mhie-
idi mha le, nhichumia mhieidi mha medâ: *derei* a
12 phichüketa sia nhichu zhâ sükâ khaphrewate. Mhake-
kreilamonyü we tsiewe mhakemevapuo geinu ukhrü
ngumerürdi nguya, derei khunhiawe mhâtsou nguzâtuo
kechüla: a tsiewe *pete modi* zayâpuo rürbei silieya
kezha zâ, derei khunhiawe *Jihova* a si lâtsâkelie tuoi
13 arei sütuoi mha sitseilie tuo. Tsiu sirâ kepele, siadze
mu kekhrie, hakâ sekâ batuo; derei sükâ dânu ke-
khriea kezhathâ.

RUOPFÜ MHAPHRUOKÂ DZE.

14 Kekhrie whuozâ vâliechie, niekâ. Derei *Jihova* die
pupie mia kia kechü lepekuodi Ruopfü mhaphruokâ
2 rei pfü terür tuolie chie. Mhakekreilamonyü upfekreidi
mhapu kezhamia themia ki monyü Jihova ki puya kezha
zâ kechüla; mu miapuorei bu puopfe silie monyü ruopfü
3 nunu puothuo die kesoukâ pu baya kezha zâ. Derei

Jihova die pupie mia kiaya kezhamia mia chüpevi mu
mia tarhâ mu mia nou chüpeluoshü ketuola themia ki
4 puya. Puo· pfekreidi mhapuya kezhamia pûothuo puo
chüpevilieya kezha zâ; sirei Jihova die pupie mia kiaya
5 kezhamia kehou chüpevi shüya. Sirâ a niekâ petekâ
bu pfeneiükâ nu mhapu kechürei a nei, derei niekâ
bu Jihova die pupie mia kia kechüwe a neikuo: sirei
pfe nöü se mhapuya kezhamia kehou chüpevishü ketuol
puocha rei pushü mia kia kemosia süu ki Jihova die
6 pupie mia kiaya kezhamiawe zhakuo. Tsiu sirâ azenuo-
kâ, a mhanuü niekâ ki vârdi pesikeshüdie morei mhake-
sidie morei siadzekesidie morei kepethadie se niekâ
ki pumodi pfekekrei nunu mhapupie niekâ kia râ, a la
7 niekâ kedipuo kepra ngulie tuo ga? Puo pfe chülieya
kezha mha puo kerheirâ kejü luoü zârei kithar zâshierei,
sünia unia pfe chükekrei shü morâ, kiu luoü pfe mu
8 kiu kithar pfe shi kechü kikidi silieta? Süsütuoi ketsü
pfe khou kemechieshü mo lirâ, supuonie terhrükegei
9 ketuola ukeselie tuoga? Niekâ rei sükemhie, miabu
silie kerüü dieu se pushü morâ nie pukeshü diekâ mia
kikidi silieta? mhakekreilamonyü niekâ die pupie
10 teikria kethehe kechüdie zâ tatuo kechüla. Kijü hanu
die kekrei kechü kraphi bazâ pekruo, mu sükâ puorei
11 puocha kejü jü. Sirâ a miapfe miadie cha süu simo
lirâ diepu kethau mhâdzünu rüsâmia chütatuo, mu
12 diepu kethau rei amhâdzünu rüsâmia chütatuo. Süsü-
tuoi niekâ rei Ruopfü dzekâ pfü beiya ürâ, kehou
13 chüpeviphi shülie ketuo pfü zâlie chie. Süla themia
kehupuorei diekekrei puyakezhamia bu puocha rei
14 pusalie ketuola chaliechie. Mhakekreilamonyü a die-
kekrei kechü se a mezhiemelâ râ, a ruopfü thuo puo
mezhiemelâya, derei anoutsatiewe mhapuorei silieya mo.
15 Sirâ kituoga? A aruopfü ze a mezhiemelâtuo mu a
anoumhasiu rei ze a mezhiemelâtuo; a aruopfu ze
ketse tsali chütuo mu a anoumhasiu rei ze ketsetsali
16 chütuo. Modi nâ n ruopfü *rürbei* bu jashü râ, miaümia
n die siljemodi nâ *Jihova* tsekechükâ nu kikidi "amen"
17 pulie tuo ga? Nâzâwe *Jihova* tse peviphishü kethâyâ,
18 derei miaümiawe chüpevishülie mote. A niekâ petekâ
ki rei diekekrei se mhapukuo kechüla a Jihova tseba.
19 Siüderei kehoukinu zâwe die kekreikechü nunu die

nyie ker kepu kirei, mia kekreimia rei pethashülie
ke tuola, a mhasi mhale se die pengou rürbei kepu
aneikuo.
20 Azenuokâ, mhakeletsatiewe niekâ nhichumia chütahie:
sirei mhakesuo tsatiewe nuoranuomia chülie, mu mhake-
21 letsatiewe phichümia chülie. Niepuya, "A mia udie krei
kechümia bu mu rüsâmia tia nunu themia hakâ rüchü
tuo, mu siüderi ukâ adie rünyülielhâ," isikechü thezhâu
22 nu thupie zhü. Süla diekekrei kechü pukechüwe kepe-
lekâ la monyü pelekemokâ la zasipuo zâ: derei siadzeke-
23 sidie kepuwe pelekemokâ la monyü kepelekâ la zâ. Sirâ
mbanuü kehou pete vâ kengudi upfe kekreikechü se
mhapu phreta ümhadi miasamia morei pelekemomia
huonie lerür râ, sükâ niekâ üse nyata üsie motuo ma?
24 Derei petekâ Jihova die pupie mia kia phre batadi pele-
kemomia morei miasamia puo lerür lirâ, die kepu sükâ
petekâ la puo puothuo puo kejâ silieya, mu sükâ
25 petekâ la puo rüli lemenuolieya: puo nou kerüshükâ
mia bu si parlieya, mu sidi niekâ dânu Jihova bazâ
ükechü pudi puo zeretsu Jihova rüsuo tatuo.
26 Sirâ akezenuokâ, kiu râ puotou thâtuo ga? Niekâ vâr
kengukelieki niekâ kehupuorei huomia tsali chü, hüo-
mia mia petha, huomia pesikeshü diepu, huomia dieke-
krei kechu se mhapu, mu huomia die sükâ cha puya
tuo. Mhakehupuo chüzâ shierei mia chüpevi ketuola
27 chülieohie. Kehounu huomianie diekekrei kechünu
mha putuo lirâ, mia kenia morei se zie bu puhie, mu
sükâ bu rei ketherürdi pulie: sirâ miapuo bu puocha
28 pukemechie shülie. Derei puocha pukeshü themia jü
lirâ diekekrei kechü kepuu bu kehounu kemekrie bata-
lie; mu süu bu puothuo puokitsatie mu Jihova kitsatie
29 *meümodi* mhapu batalie. Tsiu siadzekesikâzâwe mia-
kenia kese bu mhapulie, mu kekreikâ bu puocha lelie.
30 Derei mia khieki kebamia puonie pesikeshü diepuo
31 silierâ khinyhü pushükeriau bu kemekrie batalie. Mha
kekreilamonyü niekâ sidi petèkâ burei silie mu petekâ
burei unou luolie ketuola niekâ petekâ miapuopuo idi
32 sidzekesidie pulie vizâ kechüla. Sirâ siadzedesikâ ruo-
33 pfükâ siadzekesikâ diezeya. Mhakekreilamonyü Jihova
mhakebou kechüu monyü menenuoi kechüu zâ kechüla;
34 kemesa kehou petekâ nurei situoya zâ.. Thenukâ bu

mechükehoukâ nu kemekrie balielie chie: mhakekreila-
monyü sükâ bu diepu modi thezhâu nu puya kezha
35 tuoi ukâ bu'mia dieze balie nuya kezhala. Mu ukâ mha-
kehupuorei silienyü lirâ, ukâ bu ukinunu uthuo unupfu-
nuo ki ketsâlielie chie: mhakekreilamonyü mechüke-
hounu thenumia diepukechü mhakemenga puo zâ
36 kechüla. Kia ? Jihova die niekâ kinu puobâ chü pra
ma ? Mo niekâ ki rürbei kevâr zâ ga ?
37 Niekâ dânu kehupuorei uthuo uü siadzekesi morei
ruopfü themia mia üya râ, süu bu a die thupie niekâ
ki shüzhü kechükâ ledi sükâ Niepuu hukum zâükechü
38 siliechie. Derei sikemvümia bu simo bachie.
39 Süla azenuokâ, niekâ siadzekesi kepethadie punyü
beilie chie, mu pfe neiü se mhakepu mia rei kha hiechie.
40 Derei mhakehupuo chürei kemezhü chüdi chülie mu
kesiasâ towtoudi chülie.

KESIAMIA RHEILAKESIE DZE.

15 Sirâ azenuokâ, a thiadzü dieliekevi pushü niekâ kia,
mu niekâ rei süu zelie, mu niekâ tsierei süuu thazâ kechüu
2 thalashü niekâ kia tuoü zhü. Niekâ kemethuonu pele-
tazâ kemosia niekâ a thiadzü pupie niekâ kia keshü
dieu thezetsa sebalie lirâ, *dieliekevi* süu la niekâ kela
3 reiliete. Mhakekreilamonyü arei thiadzü ngukelie *kepe-
thadie* kezha.süu a thiadzü khapie niekâ tsüwa ketala.
Süusü thiadzü kethâleshüa *pedzü* pupie kezhütuoi
4 Khrista ukephumakâ la sia; sidi mia bu puo khruwata;
sirâ kethâleshü *pedzü* pupie kezhütuoi zha senhia puobu
5 lasieta. Sidi puo vâ Kefa pengushü; süsia kerekeniakâ
6 rei. Süsia puo vâ vapuo chüdi ukezekâ mia kria pengou
kezie rei pengushü, sükâ ke'kratsa tsierei bazâ, derei huo-
7 miawe siate. Süsia puo vâ Jakob rei pengushü; süsianu
8 apostelkâ pete rei. Sirâ puo vâr a nuopemodi penuokelie
9 kemhieu rei pengu kenuothâ chüshü. Sirâ a thiadzü Ji-
hova kehou pese zâ'kechüla a apostelkâ dânu kechüthâu
10 zâ mu,aü apostel ükechü rei kie sü mo. Siüderei Jihova
a ngukemezhie la tsie chütuo ketau chülieta zâ: tsiu puo
angunezhie keshü süu thedâ chüta mote. Sikechüumo-
nyü a ukâ petekâ kirei mhachü kehiekuo: sirei azâ monyü
Jihova kinu kepar ngukemezhie aze ketuo-u thuo zâ.

11 Sirâ a shierei ukâ shierei hiekâ sükemhie pupie mia
pethatuo zâ, mu niekâ rei thiadzü süsü pelelieta zâ.
12 Di sirâ *apostelkâ* Khrista üse kesiakâ dânunu lasielieta
ükeçhü pupie mia pethaya zâ lirâ, niekâ dânu huomia
kedipuo chüdi kesiamia rheilakesie jü ükechü putuoya
13 ga? Sizâmonyü kesiamia rheilakesie jüzâ kechü sia
14 Khrista rei rheilasie keliejü: sirâ Khrista rheilalie
mozâ ülirâ, hie mia petha tuo kechü rei kemethuo
15 zâ, mu niekâ kepele rei kemethuo zâ. Sürürbei zâ-
monyü miabu hie üse Jihova zhapu chükezha ketijü-
mia ütatiea: kekreilamoü kesiamia rheilakesie jüzâ
kethâ lirâ, Jihova Khrista perheilie mo zârei, hie puo
üse Khristau perheilieta zâ ükechü zhapu chütuo ke-
16 chüla. Tsiu kesiamia rheilakesie jü ülirâ, Khrista rei
17 rheilasielie mota zâtuo: mu Khrista rhelasielie mota
zâü lirâ, nie kepele rei kemethuo ta zâ; sirâ nie kephuma
18 *zhakhra* tsierei nie gei bazâ luo. Süülirâ Khrista pele-
19 tuodi siaketakâ rei kate. We mhakevi ngulie tuoüdi
Khrista merür bakechü tsiedâ ukelhou ki rürbei la
zâ lirâ, we themia petekâ kirei umezhie kechüthâmia
tazâ.
20 Simonyü Khristaa siaketakâ dânu puosi keriau chüdi
21 kesiakâ dânunu rheilaliete. Sirâ themia lanu kesia rei
vârketa tuoi, themia lanu kesiamia rheilakesie rei vârta
22 zâ. Mkakekreilamonyü Adam lanu themia petekâ sia-
taya kezha tuoi, süsütuoi Khrista lanu themia petekâ
23 chüperheila reilie tuo. Derei kesiasâ phre vâzâtuo:
Khrista puosi keriau, süsia puo vâr ketuoki Khrista
24 themia chüketuokâ tuo. Sirâ puoa kezha khekâ mu
niepukechü mu kekuo khekâ chü pejü phrekewa sia
puo puokedi khapie puo Puo Jihova dzie nu shüwatuo:
25 sükisü thelaki tazâ. Mhakekreilamonyü puo puo ngu-
mvükâ petekâ pie puophi khrâ shüwa kemochie puo di ba
26 morâsuo zâkechüla. Chüpejüwa ketuo ngumvü thelau
27 kesia zâ. Mhakekreilamonyü, "Mhapetekâ khapie puo
phikhrâ shüwata" kechüla. Derei "Mhapetekâ khapie
puo khrükhrâ shüwata" ükechü puoa pukechü levâ râ,
mhapetekâ khapie puo khrükhrâ shüwaketa Süu samo
28 ükechü silievi. Mu mhapetekâ pie puo khrükhrâ shü-
lieta tse, sitse Nuo süu rei puothuo mhapetekâ pie puo
khrükhrâ Shüwaketau khrükhrâ batatuo: mhakekrei-

lamonyü Jihova thuo petekâ nu ketsukelhuo chütatuo
kechüla.
29 Silirâ sia kenyü la baptaiz chülieya kezhakâwe kita ?
Kesiamia rheilakesie jütâ zâü lirâ, themia sükâ kedipuo
30 chüdi süla baptaiz chüya ga ? We rei kiüdi bavüdâ
31 metsei kemichie nu thaya zâ ga ? A Uniepu Khrista
Jisu la niekâ ngupie anei tuoya kezha kethâzâ kechü
32 tuoi a teisânhia siata *nyonuo* kechü rei kethâzâ. The-
mia zhâ kemhietoudi a Efesa nu nhachükâ ze keperhie
vâr lirâ a kedipuo kepra ngulieta ? Kesiamia lakesie
jü lirâ, "Ukâ mhachü mhakria bazâta khe! We sâdu
33 siata tieru!" Mhale kekrütahie: "Vikemomia ze
34 kekrâthâ kechü uzhâkevikâ rei chüpesuowaya." Me-
chie mezhüla sielie mu kesuo chü sahie: kekreilamoü
niekâ houmia Jihova dzetsatie melâ bayazâ : a die *hau*
pukechü niekâ, bu mengalie ketuola zâ.
35 Derei huomianie, Kesiamia kikidi sielieta ? mu ukâ
36 mâ kedipuo mhieidi vârta ? idi ketsâ sietuo. Harie
kemelâu nâ uthuo zârei tsia setsu chie keshüu thuorei
37 sialie kemosia rheiliedi tsüparya mo: sizâmonyü
tsiesia puomâ chüpar ketuo-u zâwe nâ chieshü
mo, derei thoulha zâshierei morei kekreipfü puozâ
shierei puosi chüyâ setsu chiekeshü zâ. Sirei Jihova
38 *thiadzü* puo medâ la hrüpieketuo tuoi puo mâpuo
khashü, mu mhatsia pete bu puomâ kekreikechü khashü
39 phre. Puochü kenyi khekâ puochü kemhie zâ mo:
mu themia chü krei, sirâ khunuo phidiapfükâ chü rei
40 krei, mu pera chü rei krei, mu khuo chü rei krei. Sizâ-
monyü teigei ketuo mâ rei nyi, mu kijü ketuo mâ rei nyi :
derei teigei ketuokâ zivi krei, mu kijü ketuokâ zivi rei
41 krei. Niaki rei puo zivi krei, mu khrü rei puo zivi krei,
tsiu themvükâ rei puo zivi krei ; mhakekreilamonyü
themvü thuorei puo zivi huoniehuo ki krei krei phre zâ
42 kechülâ. Kesiamia rheilakesie rei süsütuoi zâtuo. Chieü-
rietalie kevipfü pie chieshü di chieürietalie kelhâpfü chü
43 rheila siertatuo : rütsedi pie chieshü di rheilasie thetse-
pfütuo : pie chiekeshüki puo kekuo jü, derei rheila kesie-
44 ki puo kekuo nyitatuo : pie chiekeshüki tsiedâ kelhou
mâu zâ, sirei rheilakesieki ruopfü mâu chütatuo. Tsiedâ
kelhou mâ rei nyikechü tuoi, ruopfü mâ rei nyi zâtuo.
45 Sirâ, "Themia keriau Adam bu rheikelie themia chüte,"

isikechü rei thiadzü thupie zhü. *Derei* Adam keniauwe
46 kerheirâ kha mia tsüya kezha ruopfüu chüte. Sirei ruo-
pfü dzekâ vâr riamodi, tsiedâ kelhou' dzekâ vâr ria, di
47 süsianu ruopfü dzekâ vâr. Themiâ keriauwe kijü hau
nunu zâ, mu rünyâ se chü: themia Keniauwe teigei nu
48 zâ. Kijü haununu keparkâ zâwe rünyâ se kechüu mhie
zâ tuo: mu teigei *rüli* seketuokâ rei teigei nu Kevâr-u
49 mhie zâtuo. Sirâ we rünyâ, üse kechüu rhi chüpfü keta
tuoi, we teigei nu *ketsur*-u rhi rei chüpfülie zâtuo.
50 Derei azenuokâ, a niekâ ki diehau pfünyü; We uchü
mu uzia *toupfüdi* Jihova kedinu nya ngukelie jü; mu
chieürietaliekeviu rei chieürietaliekelhâu nu puoya nguke-
51 lie jü. Harie, a die kesoupuo pie niekâ ki pushütuo;
Ukâ petekâ siaphreta lielhâ, derei ukâ petekâ krei
52 phretatuo; ketsü kekhou thelau nu, zâpuokinu mhi-
phrapuo nunu sitatuo: kethâ, ketsü süu khoushü tuo,
sitse chieürietamodi kesiakâ bu rheisielie tuo, mu
53 ukâ rei kreitatuo. Mhakekreilamonyü chieürietaliekevi
hauha chieürietaliekelhâu chüdzielie beituo, mu sia-
liekevi hauha sialiekelhâu chüdzielie bei zâtuo kechüla
54 Derei chieürietaliekevi hau chieürietaliekelhâu chüdzie-
lietse mu sialiekevi hau sialiekelhâu chüdzielietatse,
sitse "Kuoliedi kesiau sü mezuliete ho!" ikechü thu-
55 piekezhü dieu tseilietatuo. Harie kesia, nâ kuokelie
56 kirapuo bata? Harie kesia, n tha kirapuo baga? Ke-
phuma la kesia puotha nyita, mu thezhâu la kephuma
57 puo kekuo nyi keta zâ. Sirei u Niepu Jisu Khrista la
58 kuokelie kha utsü keshüu Jihova pezie. Süla azenuokâ
akhriekâ, Niepuu lanu nie kemezhiekeshükâ thedâ chü-
talielhâ kechü niekâ thuo siliedi shürheidi Niepuu mha-
thâ chü seidi chüse chütha zâlie mu rüdirülita hie.

MHAKENGUKECHÜ DZE; TARHÂKESHÜ MU KELUKESHÜ.

16 Sirâ kemesakâ la mhakengukechü dze: a Galatiakâ
kehoukâ bu chüuu kechü tuoi, niekâ rei süsütuoi chü-
liechie.
2 Deobadâ zha therianhia kehupuo burei puothuo kha-
shülie kevichie khakreipie baphrelie: sidi a kevârkinu
3 mhakengu bamo ketuo chülie. Sidi a vâr tsâlietse
niekâ themia kehupuorei peledi kedakeliemia a sümia

ketseshüdi sümia bu niekâ mha khakeshükâ se Jirusa-
4 lem nu vâ ketuola leshü rei khasashütuo. Mu abu rei
5 vâ râ vituo ülirâ, sükâ burei a ze vâtuo. Derei a Make-
donia kijü vathepfü vâtuoü bate; mu a Makedonia va-
6 thevâtsâ kelie sianu a niekâ ki rei vârtuo. Derei a
kenuotsa kehurapuo vâtuo shierei niekâ bu a ketseke-
shü ledi a vâ zâpuo niekâ ze batuo, teiseiki baphre
7 zâwa'rei silielhâ. A tsie chalanunu niekâ ze kenguzâ
nyümo; mhakekreilamonyü Niepuu medâ lirâ, *tsiesia-*
8 *nudi* a niekâ ze baza keshü a neituo zâ kechüla. Sirei
9 a Pentekost ketsâwe Efesa nu batuo; mhakekreilamo-
nyü kikha kezha kekuose kemhiepuo khrüpie a tsü pie
bata kechüla. Mu ngumvümia rei kekra sünu ba.
10 Sirâ Timothi vâr râ, puobu michiemodi niekâ ze bake-
tuo leliechie; mhakekreilamonyü puo rei a mhiedi
11 Niepuu mhathâkâ chjituoya kechüla. Süla miapuo
burei puo thi hiechie. Sikechüumonyü puo bu puonou
menedi aki lavârlie ketuola puo ketse shüliechie: ke-
kreilamoü a puo puokezekâ ze vârketuo pfebazâ kechüla.
12 Derei uzeu Apola dzewe: a puo hüpie puobu uzekâ ze
niekâ ki vânu beishü zâ; derei puo tsiewe vânyümo-
tâta zâ; sirei puo rei pfülie lirâ vâ zâ tuo.
13 Niekâ terâ terür bazâlie, kepeletsatie chüse chütha-
14 zâlie, thepfu bazâlie, kuo kechülie; niekâ Khristanmia
mia kekhrie zhâ sedi mhakehupuo chüsierei chülie.
15 Sirâ azenuokâ a niekâ tarhâshünyü ba. Niekâ Stefa-
na nuo kinumia sibatuo: ukâ üse Akaya nu *dieliekevi*
si theriakâ chükechü zâ, mu ukâ ukâthuo kemesa-
kâ khruohi tuoü kechü ukâ nou kenyü chüsie zâ.
16 Niekâ rei themia sikechükâ mu liethâ süunu urhie
17 chüya kezha khekâ rei rhuliechie. Tsiu Stefana mu
Fortunata mu Akaika ukâ aki kevâr la aneiphi zâ:
mhakekreilamonyü a niekâ mengubaru ukâ niekâ sou
18 chüshü zâ kechüla: ukâ anounyü rei mu niekâ nou-
nyü rei chüshü zâ kechüla. Niekâ süla themia sikechü-
mia rükra tuoliechie.
19 Asia nu keba kehoukâ niekâ kelushü ho. Akila mu
Priska unia mu unia kinu kehouya kezhakâ rei sa
20 Niepuu zanunu niekâ keluphishü ho. Ukezekâ pete
niekâ kelushü ho. Kemesakâ kemebâ kechü zhâ se
kemebâdi huoniehuo kelushüchie.

21 A Paul niekâ kelukeshü athuo adzie se thushü ho.
22 Themia kehupuorei Niepuu khrieü rhuya kemomia bu
23 rüsekewau chüliechie. Vârliechie, Niepu! Niepu Jisu
Khrista kinu kepar ngukemezhieu bu niekâ ze bakelieu
24 chüliechie. A Khrista Jisu nunu niekâ khrietuo kechüu
bu niekâ petekâ ze baliechie. Amen.

Paul-a Korintiakâ Ki Thukeshü Leshü Keniau

KELUKESHÜDIE; MU JIHOVA TSEKECHÜDIE.

1 Jihova medâ nunu Khrista Jisu kitsatie apostel chü-
ketau Paul, mu uzeu Timothi, hienia thupie Korint nu
keba Jihova kehouu mu Akaya petenu keba kemesa
2 khekâ ki keshü: Upuo Jihova mu Niepu Jisu Khrista
kinu kepar ngukemezhie mu nouneu bu niekâ ze bake-
lieu chüliechie.
3 Uniepu Jisu Khrista Nuopuo Jihova ketseu chülie-
chie; puo Upuo ungukemezhieu zâ, mu puo kinu the-
4 nou keluo pete parya kezha Jihova sü puo zâ. Puoa
hio mezhie petekâ nu hie nou chüpeluoshüya; süla hie
rei Jihova hie nou chüpeluo keshükâ se *niekâ* mezhie
5 kehupuonu shierei *niekâ* nou chüpeluolie vi. Mhake-
kreilamonyü hie Khrista mezhie ngu krakelie tuoi;
süsütuoi Khrista la hie nou chüpeluo kechü rei ngukra-
6 lieya kechüla. Derei hie kemezhielie zâshierei, niekâ
bu süugeinu nie nou chükepeluo mu kelakelie rei ngu-
lieya: morei hie nou chüpeluo kechü ngulie zâshierei
süugeinu nie bu nienou chüpeluo kechü ngulieya:
sidi hie rei kemezhie kechü ngulieya kezha tuoi
nie rei kemezhie kechü sikechükâ nurei nie kege-
7 piedi hielieya. Sizâmonyü niekâ vilie tuoü kechü lepie
hie neiâ hiedzüzie tuo zâ; mhakekreilamonyü keme-
zhiekechükâ nurei niekâ hieze kemezhieya kezha tuoi,
sütuoi hienou keluo ze niekâ nou rei luolie ketuo hie situo
8 zâ kechüla. Sirâ azenuokâ Asia nu kemezhiekechü hie gei
phir kechükâ dze hie niebu simo banyümo; süuvasü hie
pie mesipie hie kradapie hielie kenjüta zâ, mu hie rheike-
9 lie rei lepevimota zâ, Sitazâ kethâ, hie hiethuo hie pele
monyü kesiamia rei chüperheilieya kezhau Jihova pele-

10 di hie nouzâwe siata mechie kechü lebata zâ. Puo hie
se kemeriechü sitaketuo nunu rei hie kelaliete mu hie
kelalietuo: puo tsiesia rei hie kelasalie tuoü kechü ledi
11 puo pelekhru tuo zâ. Niekâ rei hie la keze chadi
hie khruohishüya: sîdi themia kekra lanu ngukemezhie
süusü kha hie ketsü la hie lanu rei themia kekra bu
Jihova tsetuo.

PAUL TSIEUVA KEDIPUOLA KORINT NU VÀRMOTE SHIKECHÜ DZE.

12 Hie neikechü hauha zâ: Jihova kitsatie hie hiechü-
hiephou mhasi semonyü Jihova kinu kepar ngukeme-
zhieu sedi hie kijü haunu niekâ mhâdzüuu pekuodi
lhou mesa mu mezhütou tuo kechü hie nou thuorei hie
13 zhapu chütuo zâ. Kekreilamoü hie die thupie niekâ
ki keshükâ nu niebu phrüdi puo cha silie kevikâ sia
puocha kekrei bamo: siü nie süu sizâ vâlie râ vituo.
14 Nie thiadzü rei hie dze huo si, süusü Uniepu Jisu zha-
nhia hie niekâ la hie neituoya kezhat uoi, niekâ rei hie
la nie neilietuo.
15 Sirâ die süu peletoudi niebu kemevicha keniau ngulie
ketuo ledi a hadzü niekâ ki vâ riatuoü kechü medâ sie:
16 sidi nie ra nu tuo Makedonia nu vâdi Makedonia nunu
la niekâ ki vârdi niekâ bu a ketsepie Judia nu shütuoü
17 sie. A situoü kechü medâkesieki niekâ nouleki a üse
anou rütsürünyü übama? Mo a mhapuo chütuoüdi
medâ kesiekâ nu a achü aphou medâ zedi " tuoü, moü "
18 ituoya ma? Derei Jihova diethâ kechü kethâzâ kechü
tuoi, hie niekâ ki diepu kechükâ rei tuoüshüdi moüla-
19 kechü pukemo rei kethâzâ. A mu Silvana mu Timothi
hiekâ niekâ dânu puo dze pupetha tuoya kezha
Jihova Nuo-u Jisu Khrista zâ, mu puowe " tuoü moü "
kechüu monyü puo nuzâwe " tuoü " kechüu sia jü.
20 Mhakekreilamonyü Jihova mhapupiezhü kechükâ
kekrazâ shierei Khrista nuzâwe " tuoü " kechüu
ketuo zâ kechüla. Süla u la Jihova bu thetse pfülie
ketuola Khrista la mia " Amen " isikechü pulieya.
21 Sirâ Khrista kitsatie hie mu niekâ chükemetei shülieya
22 kezha mu mhapie u kenhelie ketauwe Jihova zâ. Puo
ugei mohor rei vüliete, mu lhite kemhie Ruòpfüu kha-
pie unou shüpie utsüwate.

23 Derei a niekâ ngukemezhie la a tsieuva Korint nu
vârnyü mota kechü kethâzâ kechü Jihova bu a ruopfü
24 zhapu chülie tazâ. Hie niekâ kepele mhâ niepu chü-
kechü medâ monyü, nie kenei chüpekrashü ketuola nie
khruohi kezhamia chünyü kechü zâ: mhakekreilamo-
nyü niekâwe kepelenu tha chüse chütha kechüla.

2 Sirâ niekâ thepesuotuoüdi niekâ ki lavâ mo tuoü
2 kechü a süu medâ bate. Mu athuo niekâ thepesuo
shüzâ shierei, abu uthepesuo kewamia zâ kemosia supuo-
3 nie anei chülie tuo ga? A *keriauva niekâ ki* die thukeshü
kekreilamoü, a niekâ ki vâr râ, a mia la aneilie kezhükâ
la anou suoketa prei kechüla zâ; mu a keneiusü niekâ
4 petekâ neirei zâkechü siliedi niekâ pele bazâ. Sirâ a
kemezhiese mu anou kehukeruo chüdi krazâdi thupie
niekâ ki shü: mu sikeshü niekâ bu niekâ nou suota tuo-
üdi monyü a niekâ khriephiva kechü niekâ bu süu silie
ketuola zâ.

JÂ THÂRTA KEMOMIA ZELALIENU KECHÜ DIE.

5 Derei hadzü miapuo niekâ thepesuo shü kechüu a zâ
monyü niekâ petekâ rei thepesuo shü zâ; derei puo
pejâ terür zâtamodi puo nie thepesuo kechü rei thâr
6 mo ükechü *leliechie*. Hadzü niekâ themia kekra siazha
7 pie puo tsüwa kechü chizâreivi tatuo. Sisakechüumo-
nyü themia süu puo nousuo thâr vâdi suolâtsâ keta ke-
prei la niekâ puo kejâ vala shüdi puonou chüpeluoshü
8 râ vikuo tuo. Süla a niekâ bu puo khrie kechü zasi
9 chütoupie puo kialienu kechü niekâ hüshüzhü ho. Tsiu
a hadzü thupie niekâ ki keshü niekâ mhakehupuonurei
a die zeya mo moshi kechü sitou salie tuoü reidi
10 thukeshü zâ Derei niekâ mhakehupuonu rei mia
kejâ vashü râ, arei vashüya; sirâ a mhakehupuonu-
rei mia kejâ vashü râ, a mia kejâ vakeshü süusü niekâ
dze kevi ledi Khrista mhâdzü nunu süu va rei shüwata
11 zâ. Sikechüla Satan bu u ki vikuotayamo: kekreila-
moü we puo dâkâ simo bamo kechüla.

DIETSEI DIEKHÂKELIE KESAU DZE.

12 Sirâ Khrista *dieliekevi pupie mia kia* ketuola a Troa
nu vâr kechüki Niepu liethâ tsatie kikha kemhiepuo

13 khrüpie a tsü. Mu sükisü a asiazeu Tita ngulie kemo-
la anou menetsülie mota ; süla a ukâ khawadi tuose
Makedonia nu vâte.
14 Derei hie bu Khrista la kuo seilieya kezhau, mu
kehurapuorei miabu hie geinu puo mhasi rekethengu
15 silieya kezhau Jihova pezia ! Mhakekreilamonyü kela-
lietaya kezhakâ dzetsatie rei mu kataya kezhakâ dze-
tsatie rei hie Jihova neichü kelie Khrista rekethengupuo
16 chütazâ kechüla. Sirâ kenuo sükâ dzetsatiewe kesia
nunu kesia nu kevâ re puozâ, mu keria sükâ dzetsatie
kerhei nunu kerhei nu kevâ rekethengu puo zâ. Mu
17 suomia mhasikechü chülie sü ga ? Hiewe themia ke-
kra mhiedi Jihova die chüpesuotuo mo ; derei sikechüu
monyü Jihova kinu *sikelie kemhie* hie nou mezhüdi Ji-
hova mhâdzü nunu Khrista medâ nunu hie diepuya.

3 Hie tsie hiethuo hie tselaKie tazhü ma ? mo huomia
chüya kezha tuoi hie ketse leshü se niekâ tsü morei
2 niekâ kinu cha morâsuo ma ? Hie melou gei thupie
ketuo themia petekâ bu sidi phrülie kevi hie leshü sü
3 niekâ zâ. Kethâ, hie bu puo liechüdi thukeshü Khrista
leshü niekâ tazâ ; mu süusü leshüdzü ü monyü rheituo-
ya kezha Jihova Ruopfüu ü, ketsie geinu monyü nieme-
4 louchü geinu thulieta zâ. Sirâ hie Jihova kitsatie ke-
5 pele sikechü Khrista la nyite : derei hiethuo hie kinu
mhapuorei chütsei kelie medâ tuo mozâ : hie mhachü-
6 lie kevi sü Jihova kinunu zâ. Puo hie bu dietseidie-
khâkelie kesau liethâkâ chüliekevi kekuo kha hie rei
tsü ; süusü leshükhuu nunu monyü Ruopfüu nunu zâ :
kekreilamoü leshükhuuwe mha chüpesiawaya, derei
7 ruopfüuwe mha chüperheilieya kezhala. Derei ketsie
rhipie sügeinu thukelie kesia liethâu puo kezie ratsa
jüta zhüzârei, Mosa zie kezie süusüla Israel nuonuokâ
puo zie mehâ ter thalie suoketa, die süu thuo rei therhu
8 nyi lirâ ; sirâ Ruopfüu liethâdieuwe süki rei therhu nyi-
9 kuo mo tuo ma ? Sirâ upejâwaya kezha liethâu thuo-
rei therhu nyi râ, uchükemiathâlieya kezha liethâuwe
10 süki therhu nyi kechü tuo. Kethâ, *kenuo-u* hau therhu
nyikuo ta kechüla, thiadzü therhu kenyiu, puo therhu
11 jüte. Sirâ jütazhü kechüu thuorei puo therhu nyili
râ, jütalie kelhâuwe sükirei puo therhu nyi kechü tuo.

12 Süla hie siadze sikechüpuo nyi kechüla hie michie-
13 modi die putuoya; mu thiadzü Israel nuonuokâ bu
jütaketuo-u mehâ terür zâtha puo thelau tsâmolie ketuo
la Mosa bu mhapie puozie yakelie tuoi hiewe sükemhie
14 chüya mo. Derei sükâ nou chüperewa: süla thiaha
ketsârei kedietsei kediekhâpie ketuo diekeriau kephrüki
puo keyau tuoya zâ; mu süusü Khrista la biepejükewa
15 ukâ tsierei siljeya mo. Süla thiaha ketsârei Mosa die-
kâ phrü kesieki puo keya süu ukâ melou gei baya zâ;
16 sirei mia urlou rüdila Niepuu kitsa vaketaki puo keya
17 süu chüwataya Sirâ Niepuu sü Ruopfüu zâ: mu ke-
hurapuorei Niepuu Ruopfüu kebara u kekha rei jütaya.
18 Derei u potekâ uzie yamodi mhakemevapuo nunu mha-
ngu kezha tuoi Niepuu kezie mehâdi Niepuu Ruopfü
süu nunu uchükedipie keziepuo nunu kezie kekreiu nu
shüdi puo rhi kemhie chümiamialieya.

4 Süla *Jihova* hie ngumezhiedi hie bu liethâ hauha
2 ngukelie si kechüla hie hiedzü koutaya mo. Sikechüu
monyü hie kemenga mhathâ kerüshükerüviekâ khawa-
di hie kemiada rei mo, mu hie Jihova die pupesuo ke-
chüu monyü kethâ zâ kechü süu pu kemeyiemeluo
tuoya; mu sidi Jihova mhâdzüuu themia kehupuo bu-
3 rei hie rüli kevikesuo silie kevi chütuoya Sirâ hie pu-
pie mia kia ketuo dieliekeviu kevia tuo lirâ, kata ketuo-
4 kâ mhâdzünu *rürbei* keviawa taya kezha zâ. Mhake-
kreila monyü Jihova rhiu zayiekechü Khrista dieliekevi
kezieu bu mia vapeziemolie ketuola, tsiedâ kelhoukâ
rhuo-ua Khrista peleyakemokâ *nou* mhikâ chüpechie-
5 wate. Sirâ hie biethuo hiedze pupetha monyü Khrista
Jisu sü Niepuu zâ, mu hiewe Jisu la nie thekemia ke-
6 mhie zâ ikechü putuoya. Tsüu "Kezie bu kezei vapezie-
tuo" idi thiadzü kepuu Jihova zâ; Jisu Khrista zie
geinu zayie kechü Jihova mhasi kezieu khashü ketuola
puo hie nou vapezie shüwate.

DIELIEKEVI KEPETHAKÂ KUOKEMO, MU JIHOVA KEKUO KHA UKÂ KETSÜ; MU UKÂ SIADZE.

7 Derei kekuo kezha süusü hie geinu monyü Jihova
geinu par zâ kechü *miabu silie ketuola* kinyi hauha rünyâ
8 üse kechü hie mhabou nu tuo zâ. Lutsa hatsa mia hie

bu kemezhiephi zhüzâ, derei hie dâ jüta mo; hie nou
vakehou keruo chü shüya, derei hie zie jüta zhümo;
9 *mia* hie peseya. derei *Jihova* hie khawa̧va mo; mia hie
10 vüpie zhüwaya, derei hie kaü jüta zhümo. Mia bu
hiemâ geinu Jisu rheituota kechü rei silie ketuola hie
11 hiemâ geinu Jisu seu toupfü seituoya zâ. Mhakekrei-
lamonyü miabu siatalie kevi hiechü-hiephou geinu Jisu
rheituota kechü rei silie ketuola hie rheiketuonu Jisu
la miabu hie merhashü pie kesiatsatie shükuo phi
12 kechüla. Sidi kesiaa hie nunu *puomedâ* chülieya, mu
13 kerhei rei nie nunu *puomedâ* chülieya. Derei " A rei
pele, mu süla a pu " ikechü thiadzü kepele ruopfü dze
thupie kezhü tuoi hie rei peleya mu süla hie pu reiya.
14 Mu thiadzü Niepu Jisu chüperhei kelieu Jisu mhie puo
hie rei chüperheilietuo, mu puo hie bu niekâ ze puo
mhâdzünu tha rei salie, tuo kechü hie süsü sibata zâ.
15 Sirâ mha hakâ pete niekâ la chüketuo zâ; sidi themia
kekra bu ngukemezhie nguliedi süu chüpekra pie miabu
zayie kechü Jihova tse kechü salie tuo.

TEIGEI VÂ LHOULIE KETUO SIADZE.

16 Süla hie hiedzü kontaya mo; sikechüu monyü hie
chazou miau jütazhü zârei hienu kebamiau teisânhia ke-
17 sa miamiata zhüzâ. Mhakekreilamonyü zâpuoki zâke-
chü hie mezhie kemedzau la kechachie baya kezha zayie
18 chüketuo mesiu chüpekra kechülieya kezha la. Süla
hie mhakengukâ pfü monyü ngukemokâ pfüya; mhake-
kreilamonyü kengukâwe zâpuoki keba zâtuo, derei ngu-
kemokâwe kechachie bazâ tuo kechüla.

5 Sirâ kijü hanu hiemâ pfeki hau rürhuota zâshierei
thedzieü chükemo Jihova kinu ngulie ketuo kechachie
2 baketuo kipuo teigei bakechü hie sibate. "Tsiu tsiedâ
hie *ki* haunu kebakirei meheimelâdi teigeinu ngulieke-
3 tuo hie ki süu pie hie whekelie mengu baya zâ; mhake-
kreila monyü ki süupie whelie lirâ, hie methuotuo mota-
4 tuo kechüla. Kethâ, hie pfeki hanu bakechüki rei hie
meheimelâdi hie nou kenyü chübaya zâ; süusü hau
rhuokewa le monyü kerhei bu siatalie kevi hauha mezu
5 zâliedi hie whezâlie nyü ba zâ. Sirâ süusüla hie chüke-

shüu Jihova zâ; mu puo lhite kemhie Ruopfüu kha hie
6 tsüwate. Süla hie hienou thepfu seituoya zâ. Hie
7 hiemâki haunu keba chie Niepuu kinu balieyamo kechü
hie siba zâ, kekreilamoü hie ngudi monyü peledi lhou-
8 tuoyazâ kechüla. Derei hie hienou thepfu tuokechü
hie hiemâ hanu banyü monyü Niepuu kinu puoze ba-
9 nyükuo tuo zâ. Süla hie ki haunu shierei haunu mo
shierei, hie puo nei chü tuoü kechü hie hiechütuo zâ.
10 Mhakekreilamonyü ukehupuorei Khrista mia ketsâke-
tuo bau mhâdzünu thapetuo zâtuo kechüla; mu sükisü
wo umâ haunu kebaki chükewakâ kevi shierei kesuo
shierei, uzha ngulie zâtuo

Dieliekevi kepethakâ kam dze.

11 Sirâ Jihova khrüpreilie moràsuo kechü siliedi hie
themia bu *hie rüli* silie lutuoya; derei Jihova zâwe hie
rüli situoya; mu niekâ rei nie nou nu hie rüli kevi kesuo
12 silierâ anei zâtuo. Hie nie mhâdzünu hiethuo hie tse-
lanyü mo, sirei hie nie bu mia unoutsatie monyü cha-
zoutsatienu thetsepfünyüya kezhakâ ki mhapulashülie
ketuola hie la thetsepfükelie dâ thashü nie kia nyüya.
13 Sirâ hiethuo nyata rei, süu Jihova kitsatie zâ; morei
14 hie mechie tuo zâ shierei niekâ dzevi lazâ. Mhakekrei-
lamonyü Khrista ukekhrieu thuo hie hü setuo zâ ke-
chüla; miapuo peteka souchüdi siata, süla petekâ siata
15 kechü hie letoulieta zâ. Mu rheituoketakâ bu lhou rei
uthuo ukitsatie monyü u la siatadi rheilalie ketau kitsatie
16 lhoulie ketuola petekâ souchüdi puo siawate. Süla hiewe
uchü-uphou tsatie miapuorei situo mote: mu hie thiadzü
Khrista chüüphou tsatie puo situo zârei, tsiewe hie puo
17 sipie sükemhie chütuo mote. Süla themia kehupuorei
Khrista kitsatie bata râ, puo themia kesapuo chüte:
18 mhakewakâ jüte; mu harie, sükâ kesa phrete. Derei hie
chüpie hie bu Khrista la puo ze kezevila keta, mu keze-
viketa liethâ kha hie ketsüu Jihova kinu mhapetekâ
19 par zâ. Mu kezevilaketadie süusü: Jihovaa Khrista nu
tuodi kijü *hanu ketuokâ* chüpie ukâ bu puo ze keze-
viliete; puoa sidi mia kejâkemoukâ barei mia lepejâ-
mote, mu sizâmonyü kezeviketa dieu rei khapie u
tsüwate.

20 Hie süla Khrista kitsatie puo dieliemia chüya, sidi
Jihova hie geinu mia hütuoya: hie Khrista liechüdi
21 mia bu Jihova ze kezevilie nu beituoya. Puo la u chü-
kemiathâpie Jihova kinu kepar kemiathâu chülie ke-
tuola Jihovaa u dzevi la kejâkemou puorei kechü
sikemo-u chüpie kephumiamia chüwate

6 Sirâ puo ze mhachüdi hie nie bunu Jihova kinu kepar
ngukemezhieu kemethuopuo tuoidi liehie nureidi nieki
2 pu bei tuoya. Mhakekreilamonyü pukoa, "A puo tei
touki n die rünyüliete, mu kelakelie teisâkipuo a n
khruohishüwate," sipie zhü. Harie, puotei kevi sü
3 tsieki ha zâ; harie, kelakelie tsisâ sü tsieki ha zâ. Mia
bu hie puo liechü ketuo liethâ pupejâ molie ketuola hie
mhakehupuo nurei mia chakha puorei chüshüya mo.
4 Sizâmonyü hie Jihova liethâ chülie kesümia ükechü
mhakehupuo nurei miabu siliekevi chüshü tuoya zâ.
Süusü khashümvü petâ zâkechünu rei, kemezhie kechükâ
nurei, tsâpfüse zâkechükâ nurei, ziase zâkechükâ nurei
5 zâ; mia bu hie vü kechükâ nurei, kedie kechü nurei, ke-
bvü kechükâ nurei, mhachü rükhrerüyi kechükâ nurei
zemodi pfeüla kechükâ nurei, mhachümodi khe kechükâ
6 nurei zâ: mesadi lhou kechü tsa rei, mhakesi tsa rei,
adielâ chü tuo kechü tsa rei, mia ngumezhie kechü tsa
rei, Kemesa Ruopfü kitsa rei, ketheramodi mia khrie
7 kechü tsa rei zâ; diekethâ zâ kechüu kitsatie rei, Jiho-
va kekuo kitsatie rei, hie zatsa rei hie vitsa rei kemia-
8 thâ terhrünyie sekechü nurei zâ; therhu kepfü mu
zhase kepfükâ nurei, miabu hie dze pupesuo mu pupevi
kechükâ nu rei zâ; hie üse mia seya kezhamia mhieya,
9 derei kediethâmia zâ; mia hie siyakemomia mhie ü,
derei hie siphi; hie ü siata tuoü kezhü kembie, derei
harie, hie rhei tuo zâ; hie pechü penyü phi, derei hie
10 biekhrilie mo: hieü hie nou kemezhie phiya kezhamia
mhieya, derei hie nei seituoya; hieü mhakejümia mhie-
ya, derei themia kekra chüpie miabu mhanyilieya; hieü
mhapuorei tuomozâ kechümia mhieya, derei mhapete
hie vie zâ.
11 Harie Korintiakâ, hie niekâ ki mhapu hie kethetaya
12 mo. Hie bienou zhaphite. Hie nou niekâ ba mere
13 mbâ, derei niekâ nouwe hie ba mere. Sirâ a anuonuo-

kâ ki kepu tuoi a nie bu a pukechü mese chüdi nienou
mechü kralie nuzhü zâ.
14 Niepuu peleyakemokâ ze kethedemodi nie vâchie
kerhe hiechie. Kemiathâ mu kerüzhü unia kedipuo
mhiedi kekrâ thâ tuolie viga? morei kezie mu kezei
15 unia kedipuo kerhe ga? Sirâ Khrista mu Satan unia
kedipuonu khriethâ chüya ga? morei kepelemia peleke-
16 momia, ze kedipuo kezatuo ga? Sizâmonyü Jihova
kerüsuoki-a terhuorhikâ ze kedipuo kepupie zhüga?
Mhakekreilamonyü we rheituoya kezhau Jihova keme-
saki zâ kechüla. Süu dze thiadzü Jihova pupie kezhü
hambie: "A ukâ nu badi ukâ nunu lhoutuo, mu a ukâ
Kepenopfu chütuo mu ukâ a themia chütuo." Süla
Niepuua lasie,
17 Niekâ chükâ therhie parliedi niekâ thuo kreituolie-
chie;
Mu mhâmesakemokâ puorei bie hiechie;
Silie lirâ a niekâ zelietuo, sisa piezhü.
18 Sizâmonyü Niepuu kuokejâjü zâkechüua,
A niekâ Puo-u chütuo,
Mu niekâ thenu rei thepfu rei anuonuo chütuo, isi
sapie zhü.

7 Süla a khriekâ, mha sükâ pupie utsü piezhü kechüla,
ukâ uchü-uphou mu uruopfü rhutuoketa neiükâ nunu
uchükemesaliedi Jihova khrüpreidi uchükemesa tseilie
khe!

KORINTIAKÂ MEDÂ KEVIPUO LA PAUL PUONEI KECHÜ.

2 Hie ki nienou khrie hiechie: hie miapuo gei rei puo-
toukemo chüshü chie mo, hie miapuorei biepesuowa mo,
3 hie miapuorei se rei wa mo., A nie lepejâ tuoüdi dieha
pumo: sikechüumonyü a hadzü pushüluoü nie hie ze
4 siata zârei rheiba zârei nie hienouki tuo zâ. A kethe-
pfuse diese nie rüchüya; a niekâ la anoumvü phi tuoya;
a anou mene phi tuote; hie kemezhie kechü neiükâ
nurei a anei phakelhâ chütuote.
5 Sirâ hadzü hie Makedonia nu kevâki hiechü-hiemâ
tsatie kerürlei rei ngulie modi lutsa hatsa kemezhielie
zâ; chazoutsatie mia ze keperhie, mu thenoutsatie
6 michie phi. Siüderei thenousuo ketuokâ nou chüpe-

luoya kezhau Jihova Tita bu vâr kechüla hienou luolie ;
7 tsiu puo kevâr rürbei la zâmonyü puo niekâ kinu
puonou luokelie die *sikelie* la rei zâ ; kekreilamoü niekâ
a mengu baü kechü, nie *rüli ledi nie* nousuo kechü.
niekâ a la nie rhiechüba kechü dze puo hie ki pu
8 kechüla ; süla a neiphi sa. A hadzü thukeshü a leshüu
la niekâ bu niekâ nousuota zâürei a'süusü chüzhümodi
chümu ikechü le anoumecha bamo. Simogei a leshü
süu la zâpuoki zârei niekâ bu niekâ nousuota kechü
9 siliedi anoumezhieta. Derei niekâ kou chü pesuo
keshüla monyü niekâ noukesuo süu geinu nienou kedi-
kethâ chükelie la a tsiewe anei bate : mhakekreila-
monyü Jihova medâ mhiei niekâ nousuo kelie la, sidi
10 niekâ hie la mhakehupuo nurei kata mozâ. Mhakekrei-
lamonyü Jihova medâ mhiedi unousuokechüa ubu kela-
kelie ngulie ketuola sivâdi unou kedilieya kechüla ;
mu süusü la tsie-ia urâ tatalielhâ : derei kijü medâ
11 mhiedi unousuo kechüa, süula kesia ngulieya. Sirâ
harie, Jihova medâ mhiedi niekâ bu niekâ nousuoketa
hauha la niebu nie nounyüpie kedipfü chü sierlie shi !
mu niethuo nie pupie kemezhü kedipfü chüsie shi ! mu
nie nourüpe pie kedipfü chüsie shi ! mu nie miahie pie
kedipfü chüsie shi ! mu nie mia mengu pie kedipfü
chüsie shi ! mu nie nierhie chüpie kedipfü chüsie shi !
mu nie nie khepu tuoü pie kedipfü chüsie shi ! Sirâ
12 nie mha süunu jâmo zâü kechü miabu siliete. Tsiu a
keriauva mhapuo dze thupie niekâ ki shü kechü, mha-
kosuo kechüu la reimo morei süu bu puo geinu kesuo
chükewau la rei monyü nie hie la nierhie chünyüya
kechü niebu Jihova mhâdzü nunu silie kenyü la thuke-
13 shü zâ. Süusüla hie nou mene bate. Sürürbeizâmo-
nyü Tita kenein la rei hie hienei kechü sa bate ; mhake-
kreilamonyü niekâ petekâ la puobu puonou menetsüi
14 ketala. Sirâ a hadzü puo ki niekâ tse za shü kechü. süula
rei abu mengata mo : sikechüu monyü hie hadzü mha-
pie nie ki pukeshü petekâ kethâzâ kechü tuoi hie
Tita ki nie tsekeshü diekâ rei kethâ zâ kechü silietatiea.
15 Tsiu puo niekâ petekâ puo dieze kelie mu niekâ michie-
pie pe zâdi puo zekelie rükra vâdi puo rei niekâ khrie
16 phi tatuo. A mhakehupuo nurei niekâ pelelie vita ke-
chüla a neiphi bate.

MHA KENGUKELIE DZE.

8 Sirâ azenuokâ, Jihova Makedonia kehoukâ ngume-
2 zhie keshü dze hie pupie nie pesishü nyüya ; süusü mia
ukâ bu kemezhlepie rükhrerüyi kezhü dânu rei ukâ nei
phaliekelhâ chükeba mu mhajüpfüzâ kezhü dânu rei me-
3 phruo mevuodi mha khashü zâ. Tsiu a sikechü ukâ
chülie kevichie chü mu sü kozie rei uthuo u medâ chü-
4 di khâshü zâ, Mu ukâ, hiekâ ze keze kemesakâ khruo-
hi tuoüdi mia ngukemezhie mhathâ hau nu chütuoüdi
5 hie bü beitâ zâ. Mu hauha hie pedzüperia medâ ketuo
kemhie rürbei zâmonyü, Jihova medâ mhieidi Niepuu
kitsatie rei mu hie kitsatie rei ukâthuo ukâ kha peria
6 shüwata zâ. Süla hie Tita bu puo hadzü chüchie sie-
keta kemhie mia ngukemezhie mhathâ hauha niekâ
7 dânunu rei chütseishü nudi puo hüshü. Sirei niekâ
mbakehupfo nurei, kepelo, mu diekepu. sirâ mbakesi,
mu niekâ nierhie chükechü khekâ nu, mu nie hie khrie
kechü nurei chüse chüya kezha mhie mhaphruo hau
8 nurei kraphilie ketuo nie hiechülie chie. A hukum mhie
zâdi niekâ ki pu monyü mia kekreimia mia hiechüya
kezha dze pupie nie kiadi nie mia khrieya kechü puo-
9 tou mo mo shi kechü si nyüya kezha zâ. Mhakekreila-
monyü niekâ Uniepu Jisu Khrista mia ngumezhieya
kezha si kechüla ; süusü puo mhanyi zârei niekâ dzevi
kepfüla mhakejümia chüte, sidi niekâ bu puo kejü lanu
10 mhanyiliete. ' Sirâ a mha süu dze adâ pupie niekâ kia-
shü nyü ; mhakekreilamonyü thedâ süu niekâ dzevi zâ
kechüla. Niekâ nzhüsia rei chüchie tuoü kesie rürbei
zâmonyü chünyü rei sa siedi mia mhâdzü keria chülie zâ.
11 Derei tsiewe mhathâ süu rei chütseilie chie ; silie lirâ
nie hadzü chünyü baketa, kemhie chülie kevichie sü-
12 mhie chütsei reilie tuo. Mhakekreilamonyü chünyü ke-
chü balie lirâ, bakemo-u mhie monyü bakechüu mhiedi
13 Jihova puo neilieya kechüla. Sirâ mia kekreimia bu rüü-
14 lie mu niekâ bu kemezhieta ituoüdi a die hau pumo ; derei
niekâ bu ketoukelie ledizâ ; süusü nie kenyipie tsie ukâ
kejü vaphishü lirâ, ukâ rei *khunhia morei khunhia* ukâ
kenyipie niekâ kejü vaphilie tuo ; sidi niekâ ketoulie tuo,
15 Süu dze rei hakemhie thupie zhü : " Kekra kengukelieu
rei rükrülie mo, mu keduoyâ kengukelieu rei tsa reitamo."

16 Derei Tita nou chüpie puobu amhie niekâ ngu puo
17 nounyü kelieu Jihova pezia! Puo hie medâ rei ze
kethâzâ; derei puo niekâ ki vâkechü puothuo puo medâ
18 rei ta zâ. Sirâ hie dieliekevi tsatie kehou petekâ nu
puo tseya kezha usiazeu rei ketsepie puo sashü ho.
19 Tsiu sizâmonyü miabu Niepuu tselie ketuola mu hie
rei puo liethâ chünyü kechü miabu silie ketuola
rei hie pelekewa ngukemezhie liethâ hau nu bie ze
vâ nudi kehoukâ puo kedaliedi ketse rei shüzâ ho.
20 Mu süusü hie bu chüuu keshü mhakhakeshü liethâ
21 haunu miabu hie lepejâ molie ketuola zâ. Mhakekrei-
lamonyü Niepuu kenguki rürbei zâmonyü themia ke-
nguki rei kemezhükâ sü hie rei medâtuoya zâ kechüla.
22 Sirâ hie mha neiü nu puonou kenyü chü ketuo tsiemelie
sikezha hie kezemia puo rei ketsepie unia sashü ho;
puo tsiewe niekâ puo lepeviphi kezhala puonou kenyü
23 chükuo tuote ho. Sirâ Tita zâ shierei puo niekâ kitsa
tie hienia keze puo zâ mu a dziesemia zâ, mu uzenia
shierei unia kehoukâ dieliemia zâ, Khrista za chütuoü
24 ketuomia zâ. Süla niekâ mia khriewa ükechü mu hie
niekâ ketsedie rei kethâzâ kechü kehoukâ mhâdzünunu
thashü ukâ kiashülie.

9 Sirâ kemesakâ khruohikechü dzewe abu thukechü ba
2 babamo; mhakekreilamonyü niekâ süu chünyü kechü
a sibata kechüla; mu nie Akaya mia chiepuo mhâdzü
ukesese tuotakechü a süudze Makedoniamia mhâdzü
niekâ tsedi putuoya; mu niekâ shürhei süu la ukâ the-
3 mia kekra bu unou lesierlie tazâ. Siüderei a uzekâ ke-
tseshü kechü hie niekâ tsekechü diekâ bu hau nu diethuo
chütamo ketuola zâ; mhakekreilamonyü a hadzü puke-
4 shü tuoi niekâ bu niekâ kesese balie kenyü la zâ; simo
lirâ Makedonia nunu mia huomia aze vârdi niekâ kesese
bakemo ngulie lirâ, niekâ, pulie kenjüü hierei niekâ pe-
5 leketuo haunu mengalie tuo. Niekâ hadzü mha khapie
mia ngumezhie shütuoü keshükâ a uzekâ bunu peria
niekâ ki vâdi ,sükâ keselie ketuo la ukâ ketsüshü kechü
a medâta. A medâa niekâ kemvü chümonyü niekâ bu
niekâ medâ chüdi kengu sise balienu kechü zâ.
6 Derei niekâ die hauha rükralie: Kehupuorei tsia va
petsa keshüuve tsa tuo; mu kekupuorei tsia va pekra

7 keshüu süu re kra tuo. Themia kehupuo burei kenya
modi morei chü morâ michie mu imodi puothuo puonou
nu hrülie keta kemhiei khashülie chie: mhakekreila-
monyü Jihovaa uneisieidi khashüya kezhamia ngu puo
8 neiya kezhala. * Sirâ Jihova mhaneiükâ pie nie ngume-
zhie phi shülievi; sidi nie bu mhakehupuo nurei nie ke-
lhuo chüphre zâdi mhakevi kechü khekâ nu kra kechülie
9 tuo. Süu dze hakemhie thupie zhü:
*Puo mha kezapie, luki haki shüdi khapie kejümia
tsüwate;
Puo kemiathâ kechachie baya.
10 Sirâ tsia khapie miabu chie chü tuoüdi khashüya mu
mia bu mia cha chünudi telha khashüya kezhau niebu
setsu chie ketuola nie lhatsia khashüdi chüpe krashü
11 tuo; mu nie miathâ si rei chüpekrashü tuo. Sirâ niebu
nie neidi mha khaphishü lie ketuola mhakehupuo nurei
mhanyilie tuo; sidi mha kha hiedzienu shüdi hiebu sevâ
12 mia ketsüla mia Jihova tselie tuo. Mhakekreilamonyü
liethâ hau chükechü kemesakâ tsâpfü vaphi keshü
rürbei zâmonyü süula mia burei Jihova tse kechüphi
13 salie tuo. Niekâ Khrista dieliekviu peledi puo dieze
chükelie la mu niekâ mha khapishü themia sükâ
mu themia kehupuorei tsükeshü la mia niekâ liethâ
14 süusü siünguliedi Jihova tselietuo. Mu nie kinu mha-
ngulieya kezhamia rei nie la umezhiemelâdi niekâ nou
keba Jihova kinu kepar ngukemezhie kezha süu la nie
15 mengulietuo. * Mhamethuopie utsü keshü puphalie ke-
lhâu la Jihova pezia thâr we.

PAUL DIE KEKUO BA KECHÜ DZE.

10 Sirâ a Paul atliuo niekâ bu Khrista zhâkevi mu puo
noukemene rükralie nudi nie hüshü tuoüzhie. Aha
niekâ ze kebaki niekâ kengukiwe pesikhuoi mu niekâ
2 ngumotarâ niekâ gei adie kuophi taya. Niekâ pezia
rei abu niekâ ki kevâki a die re hiechie; derei huomia
hie üse hiechü-hiephou rülitsatie medâdi lhouya
3 ükezhakâ kiwe adie rephi shütuoü ba. Kethâ,
hie themia mhie lhou zârei hie themia medâ mhie
4 terhrükegeiya mo. Sirâ hie terhrünyie seya kezhakâ
themia medâ mhie monyü mia dahou meteisese
kechükâ bierhuowaliekevi Jihova mhinguki kekuo

5 krâpuo seya. Hie sükâ sedi mia noudâkâ rei mu
Jihova mhasi ngumvüya kezha kuda kerükrie kemhie
khekâ thurhuowaya : sirâ hie mia nou kehupuorei telie-
di sükâ bu Khrista die zelie ketuola sevâ puo khrükhrâ
6 shülieya. Mu niekâ puodieze chütseilie *nyüsielie* lirâ
puodieze chükemo khekâ a sükâ kengashü tuoü ba.
7 Niekâ umhiki kengukâ rürbei leya 'kezhazâ. Themia
kehupuorei puothuo puo üse Khrista vie ükeohü letouya
lirâ, puobu puo Khrista vie'kechü kemhie sükemhie hie
8 rei zâ ükechü sitoulie chie. Jihova hie bu nie chüpe-
suowa nudi monyü nie chüpevishü nudi kekuo kha hie
dzienu shüwate. mu a süu la kemelha za siezâ shierei a
9 mia dzü mengata lielhâ. A leshü thupie niekâ
kishüdi diebau pukechü niekâ kechiekerie ketuola mo.
10 Mia puya kechü, "Puo leshükâ nuwe puodie mesi mu
kuose. derei puothuo vârkechü kiwe puozâwe kuomo
11 mu mia puodiepu üse 'mhâ üya nlo," siya. Themia
sikechü puya kezhamia bu hie vârkemoki leshünu hie
diepu kemhie hie kevârki rei hie mhathâ nurei sümhie
12 zâtuo ükechü leliechie. Sirâ hiewe hie phrüpie themia
uthuo utseya kezha huomiawe sa morei ukâ ze kemejü
nyümo : derei sükâwe mhapuorei lemodi ukâ thuo ukâ
ze kemejü mu ukâ thuo ukâ pupie kemejü ituoya.
13 Jihova thiadzü hiebu vâ niekâ tsâzâ nudi hie ya thâke-
shü puo mejü hie tsükeshü sü zie hie kemelha vâlielhâ.
14 Sirâ hie vâr niekâ tsâ zhümodi kechü se vâr mo ; mha-
kekreila monyü hadzü rei hie Khrista dieliekeviu se vâr
15 niekâ tsâ zâ kechüla. Hie sidi hie thuo hietse thâr
tuomo. *süusü* mia mhathâ la hiethuo hie tse tuo mo ;
derei hie neituo kechü niekâ kepele vikechülieya kezha
tuoi hie yathâ shükewa tse kechüliedi niekâ dânu hie
16 mhathâ rei vikechülietuo ikechü letuo zâ. Süsütuoidi
hie dieliekevi pupie nie siatsatie kebakâ nu rei mia
pethalietuo : sidi mia yathâ shüdi mia bu vâ mhachü-
17 kewakâ nu la hie kemelhalielhâ. Derei themia kehu-
puorei puothuo kemelha zâ shierei Niepuu la kemelha-
18 lie chie. Puothuo puo tseya kezhau monyü Niepuu
kinu thetse pfüya kezhauwe puotou zâ kechüla.

11 A thuo kenyadie keduoyâpuo puzâ rei 'niekâ a gei
nie nousuofamo râ a neituo ; derei niekâ a gei nie

2 ketheya kezha a siba. Sirâ a Jihova tuoi niekâ mehou
tuo zâ; tsiu a niekâ khapie rüümia phouse mesakeba-
ki tuoi nie nupfunuo kemhie Khrista ki shüwa tuoüdi
3 a hadzü pushüwate. Derei anou kiwe thiadzü tinyhüu
puodâ vidi Iv se kewa tuoi niekâ nou Khrista kitsatie
4 mesa mezhü ketuo chüpesuokewa preituoya. Kekreila-
moü miapuonie vârdi hie thiadzü pupetha kemo
Jisu kekreipuo pupie petha, morei niekâ thiadzü
nguliekemo ruopfü kekreipuo ngulie râ morei
niekâ thiadzü zelie kemo dieliekevi kekreipuo pupie
niekâ pekia lirâ, niekâ themia sikechümiawe ngupie
niekâ neilietuo pekruo. Derei a noukeleki arei
5 apostel kezhathâkâ ki chü ütuo mo. Sirâ a diekepu
6 dâ simo zâ ürei a mhawe si motuo mo; sikechü-
mmonyü mhaneiükâ nu dâ neiü chüdi hie süuse
7 nie bu siliete. Mo a niekâ chüpezha shü tuoüdi
athuo a chüpechülie? Jihova dieliekeviu methuo
pupie niekâ petha keshü la a kejâ chüwa ma? A
8 niekâ liechü tuoüdi kehou kekreikâ kinu a zha lielie-
9 di ukâ sewate; sirâ a hadzü niekâ ze badi tsâpfükelieki
zarei a niekâ miapuo burei ala kenounyü chiemo;
kekreilamoü sükisü usiazemia huomia Makedonia nunu
kevârki ukâ a tsâpfü bakechükâ kha a tsüshü kechüla.
Mu mhakehupuo nurei a niekâ noupenyü vâr mo, mu
10 tsiesia rei niekâ nou penyülielhâ. Khrista geinu kepar
kethâu anou bakechü tuoi süsütuoi a Akaya kijünu ake-
11 nei hauba miapuorei a kha keliejü. Süusü kedipuola
ga? Süusü a niekâ khrieya kemo la ma? Jihova thuo
12 siba tuo. Mu a tsie chüya kezhakâ a tsiesia rei chüzâ-
tuo; sidi hiekâ hiekâ neituoya kezha mhielie tuoüdi
13 rür ketuokâ hie la ukâ khalie tuo. Sirâ themia sike-
chükâ apostel ketijümia zâ, mu ukâ Khrista apostelkâ
mevi chüdi mia sechütuoüdi mhakam chüya kezha krâ-
14 puo zâ. Mu puothuo siürei ungâpuo mo; Satan thuo-
rei puothuo kezie teigei dieliemia mevi chüya zeru.
15 Sirâ puo dieliemia thuo kemiathâu liethâkâ mevi chü
sie zârei mhakezhapuo mo; ukâ mhathâkâ mhiei ukâ
kata zâtuo.
16 Miapuorei bu a üse kenyamia ühiechie ikechü niekâ
ki pulashüzhie. Niekâ aü siya ülie, rei aü kenyamia
17 mhie ülіedi abu kemelha zaliechie. A die hakâ kepuki

Niepuu kinu pukepar mhie modi kenyamia mhie mi-
18 chiemodi kemelha tuoya. Themia kekra uchü-uphou
kitsatie kemelhatuoya kezha tuoi arei kemelha tuo.
19 Mhakekreilamonyü niekâ mhakesimia chüdi nie neidi
20 kenyamia gei rei adielâ chütuoya kezha la. Kethâ,
miapuonie niekâ telieta rei, niekâ techülieta rei, mu
niekâ tezevâ puo diechülieta zârei, mu puothuo puo
lepezha tuota zârei, mu puothuo theze shüpie nie tia ze
21 zârei nie themia süu geirei adielâ chütuoya. A athuo
arhumodi hiethuo hieü kuokemo mhieya. A kenyamia-
die mhie putuo: mia mhakehupuo nurei thepfu barâ,
22 arei thepfu bazâ. Sükâ Ibrimia ma ? a rei zâ. Sükâ
Israelmia ma ? a rei zâ. Sükâ Abraham yiemia ma ? a
23 rei zâ. Sükâ Khrista liethâmia ma ? a kenyamia mhie
putuo: a sükâ ki vikuo; awe sükâ ki puo lie chü kra-
kuo, kedie rei chü krakuo, miabu a vürei phi zâ, mu
24 tsiemelie siata nuonuozâ. Judamia bu va pengou
25 a vü kechü prüvâ kechü hiedia ketuo puo tsâmo.
Mia bu va se khrasei pie a vü mia bu vapuo ketsiepie
a va, rou suotadi abu va se kemezhiese, mu khunhia
mu khuozhü sa a dzü kesou nu tuo. A tsie melie rüve:
26 kerürkâ nurei kemichie dzüphi: sekechümia dânu nurei
kemichie dzüphi: athuo aramia dânu nurei kemichie
dzüphi: Judakemomia dânu nurei kemichie dzüphi:
rünanadiu nunu rei kemichie dzüphi: nha nunu rei
kemichie dzüphi: dzükezha nunu rei kemichie dzüphi:
ukezemia ketijükâ dânu nurei kemichie dzüphi. A
27 sükikâ rei mhakam chüdi kemezhiephi *morei* zemodi
bakuophi *morei* merür *morei* tehrü *morei* khe kuo phi
28 *morei* sei mu methuo tuoya zâ. Sirâ a puhulie mo ketakâ
siarei kehoukâ petekâ la a teisânhia anou kemezhie
29 chüdi tuoya zâ. Supuonie kuomo tuokechüki a puo
mhie mota ga ? Supuonie mia puo peja keshüki anou
30 mezhie mota ga ? A kemelha zhü lirâ, a kuomo keta
dzekâ pu kemelha zâtuo. A die hakâ kepu a tijümo
31 zâkechü kechachie thetsepfü kesüu Niepu Jisu Nuopuo
Jihova thuo siba. Thiadzüvapuo a telie ketuola
32 Damaska nu kediu Areta khrükhrâ kéba kezhau
Damaskamia rüna nadiu pfebata zâ. Mu sükisü mia
33 laboupuo nunu a khapie dahou kechie puo nu shüshüdi
a bu ta puo therhie kelie zâ.

12 Kemelha kechü mhapuorei kepra jü, derei *mia la*
morâsuoteru a Niepuu kinu mhakengukâ mu thashü a
2 kia kechükâ pu tuo. Chie keredia te a Khrista kitsatie
miapuo rüli sikechü, puo ze teilha seu nu khâ; puo mâ
rei sa khâ mo kishi a simo, morei puo mâ samodi mo
3 kishi a simo, Jihova thuo siba. A sikechü themia süu
ze kerüüchünu khâta, mu sükisü miapuorei pulie kelhâ
4 mu miabu pusuo kechü diekrâpuo si: mu sükisü puomâ
pfüdi khâ mo, mo puomâ samodi shi a simo, Jihova
5 thuo siba. Themia süu la a kemelha tuo, derei athuo
ala zâwe a kuokemo dzetsatie uthâü a kemelha lielhâ.
6 Derei mhanuü a athuo kemelha nyü siezâ shierei a
mhalemo zâdi pulielhâ; mhakekreilamonyü a kethâ-
touu puzâ tieru. Derei miabu a ngudi mu adie sidi
7 a lepezha keta keprei la athuo a ketheliete. Sirâ mha
thapie a kiakeshükâ diekezhase zâkechüla abu a lepezha
thâr keta preidi zohupuo pie a chünu shüwate, süusü
abu a lepezha thâr molie ketuola Satan dieliemiapuo bu
8 a vüshü shütnoya. Jihova bu a geinu süu chüwa nudi a
9 Niepuu ki va se cha. Derei puo aki, " A u ngumezhie
ketuo sia sü sa moreivi; mhakekreilamonyü *mia* kuoke-
mo nunu a kekuo sitsei parlieva kechüla"; site. A
süla Khrista kekuo bu agei balie ketuola a kuokemo
10 tsatie la kemelha kechü aneikuote. Süla a Khrista
lanu zâwe kuokemokânu rei, zhase kepfükâ nurei
ketsâpfükâ nurei, mia a pechüpenyü kechükâ nurei,
kemezhie kechükâ nurei a neituote: mhakekreilamonyü
a kuomo kechüki, sükisü a kuoba kechüla.
11 A nyate; nie la a si morâsuote; a niekâ kinu thetse
pfü rei zhü; mhakekreilamonyü azâwe mhathâpuo
mozârei apostel kezhathâkâ ki chüchie mo kechüla.
12 Apostel kechü zasi *a* niekâ dânumu shügeshühiekelie
khekâ zasikâ mu ungâ mhathâkâ mu kekuo mhathâkâ
13 chüshuwata zâ mechie. A niekâ nou penyü kemo-u
siatsa niekâ mhakikechüpuo nu kehou kekreikâ ki
suokuo ga? A kejâ süu va shü a tsüchie.

KORINTIAKÂ KI MHAKEPU THELAU.

14 Harie, a niekâ ki vâtuoüdi kesekelie hauha va seu ho;
mu *tsieuva rei* a niekâ nou penyülielhâ zâ; a niekâ vie

monyü niekâ pfü ketuo zâ: mhakekreilamonyü puo
nuonuoa puo khrü dze medâ monyü puo krüa puo
15 nuonuo dze medâya zâ kechüla. Tsiu a niekâ ruopfü
dzevi la a aneisieidi a vieketuokâyâ vashünyü bazâ
mu aphou rei khashü tsüzâ tuo. A niekâ khrie ha-
16 tsuohade chüyazâ rei niekâ a khrie petsa tuo le? Puothuo
si reite; azâwe athuo ala niekâ nou penyümo rei a dâvidi
17 thedâ pie niekâ teliete nhia. A mia ketsepie niekâ
18 ki shüdi sükâ huomia bu niekâ peseü mha ma? A
Tita bu vânushü mu a usiazeu ketseshüdi puobu puo ze
vâ. Tita niekâ peseü mha ma? hienia keninia Ruopfü
puo medâ nu tuo zâ mo ma? Hienia keninia phinyâ
kezhâpuo nu zhâtuo mo ma?
19 Hie mhahakâ kepunu niekâ hie üse niekâ mhâdzü
nunu hiethuo hie mezaketuo puo mhie bazâ; derei
hie Jihova mhâdzü nunu Khrista la mhapu keba zâ.
Sirei hie khriekâ, hie mhakehupuo nurei niekâ chüpe-
20 vishü ketuola zâ. A vâr kechü ki arei niekâ ngupie a
medâ mhie kemo mu niekâ rei a ngupie niekâ medâ mhie
kemo chüketa prei. Sikechüpuo chütse kegei kechü,
huoniehuo kevi ngu urâ kechü, noupfünouyie, kezekesuo,
ketha kechü, huoniehuo kebe kechü, kâ methuo kechü,
21 mhakebvü kechü, hakâ sier kechü prei. Sirâ a kevâr
ki niekâ dânu themia kekra hadzü kejâkemou chüke-
wakâ la mu ukâ kejâ chükewa mesakemo mu pieü mu
kethenga pete kechü la unou kedilie kemo la a Jihova a
bu niekâ la mengadi sükâ la abu anousuo phi ketuo
prei bazâ.

13 A niekâ ki vâr tuoü zhü kechü hauha va seu ho.
Mia kenia kese zhapu bata râ udie kehupuorei mezhü
2 taya. A niekâ ki vâ kechü va kenia uva a pedzü niekâ
tarhâshü, tsieuva rei kevâr mhâdzü a niekâ tarhâshü
zhü ho; niekâ kehupuorei hadzü kejâ chükewakâ rei
mu niekâ kekreikâ rei sa a lavâr kechü sia a miapuorei
3 khrie lielhâ. Mhakekrei lamonyü Khrista a nu badi
diepuya kezha kethâ mo moshi kechü niekâ sinyü baya
kechü a siba zâ kechüla. Mu puo niekâ nu ba kechü
4 kuomodi monyü kuosedi nie kitsatie tha zâ. Thiadzü
puo kuokemo la mia bu krus geinu puo gou, derei
puo tsiewe Jihova kekuo la rhei tuote. Sirâ hie rei

thiadzü puo kuokemo mhie kuomo derei hie niekâ ki
kevâ ki Jihova kekuola puo rheituo keta mhie lhoushü
5 niekâ kiatuo. Niekâa kepeleunu bazâ mo moshi kechü
niethuo nie rüli lephi chie; sidi nie puotou mo
moshi kechü lechie. Morei Jisu Khrista niekâ nu
bakechü niekâ sü sikemechielie mo zâ ma? Moü lirâ
6 niekâü puotou mo ütatuo. Derei a kelewe niekâ hieü
7 puotou moü kechü medâ lielhâ nhia ituo zâ. Sirâ niekâ
bu kesuo puorei chürüo balie ketuola hie Jihova ki
chabaya; süusü hie puotou chüketuo miabu ngu tuoüdi
monyü hiethuo puotou kemomia mhie zâ shierei nie
8 bu kemezhüu sü chülie ketuola zâ. Sirâ hie kethâu
yapie zâ kemosia kethâu ngu kemvü hie mhapuorei
9 chülie kenjü. Süla hie kuokemoki mu niekâ kuokebaki
hie neituoya; sirâ nie vitseikelieu la rei hie cha baya.
10 Hahala a niekâ ki bakemoki die hakâ thushü zhü ho:
sirâ Niepuua abu bierhüowa nudi monyü chükemeteishü
ketuola kekuo kha a ketsüu sedi niekâ ki kevârki abu
11 adie rehie. Chüsia, azenuokâ, niekâ nei baliechie
Vitseizâ vâlie; nie nou luo batalie; kenourhe balie;
kezevidi balie: silielirâ kekhrie mu thenou kemene puo
12 nu baya kezha Jihova niekâ ze balietuo. Kemesakâ
huoniehuo mebâ kezha zhâ se niekâ huoniehuo kelu-
shüchie.
13 Kemesakâ pete niekâ kelu phreshü ho.
14 U Niepu Jisu Khrista ungukemezhieu mu Jihova
u kekhrieu mu Kemesa Kuopfü uya chükeshüu bu niekâ
petekâ ze bakelieu chüliechie.

Baptist Mission Press, Calcutta.

Galatians
Ephesians
Philippians
Colossians

Angami
Naga

Galatiakâ, Efesakâ, Filipikâ mu Kolosiakâ Kikeshü Leshukâ

KALAKATA :
BRITISH AND FÂREN BAIBEL SOSAIETI THUO
CHÜ KEYIE KESHÜ
23, CHOWRINGHEE ROAD
1924

Paul-a Leshü Thupie Galatiakâ Ki Keshü

PAUL MISSION KAM DZE.

1 Themia kinu rei mo, morei miapuo la rei mo, derei
Jisu Khrista mu u-Puo Jihova, kesiamia dânunu Krista
2 kesou kelieu la apostel chükelie, *a* Paul, mu aze ketuo
azekâ pete kinu, kha, Galatia kehoukâ ki keshü : u-Puo
3 Jihova mu u-Niepu Jisu Khrista bu niekâ ngukeme-
4 zhieu chü, mu keviu chü balie. Puoa u-Puo Jihova medâ
mhiei tsiedâ kerzhü kijü hau nunu uze talie tuoüdi,
5 u-kephumakâ la puothuo puophou khashü : puo
bu telhekechachie vizapuzayie chükelieu chüliechie.
Amen.
6 Khrista Kinu Kepar ngukemezhieu la niekâ Kiekelieu,
niekâ rükri hathede chüdi puo thorhie dieliekevi kekrei-
7 tsatie vâtazhü kechü, a ngâ zâ ; süusü üse dieliekevi
kekrei ükechü rei pulie kenjü : themia huomia niekâ
kehyukezhiedi Krista dieliekeviu pupesuo nyüya kezha
8 zâ. Derei hie kehupuo shierei, morei teigei nu ketsur
terhuoümia zâ shierei, hie tsiedzü niekâ ki pupetha tuoya
kezhau kemo dieliekevi kekrei se niekâ pethaya lirâ,
9 süu bu keviu chükenyü. Hiekâ thiadzü niekâ ki kepu
kemhiei a tsierei sükemhie pulaya : themia kehupuorei
niekâ thiadzü ngukelieu kemo dieliekevi kekrei pupie
niekâ pethaya râ, puo bu keviu chükenyü. Ka, sirâ, a
10 themia khrie pfünyüya mo ? Jihova khrie pfünyüya
ga ? Mo a themia neichü tuoüdi a hiechüya ga ? A
tsierei themia neichüyaü lirâ, a Krista kituomia chülie
kenjü.
11 Sirâ azenuokâ, a dieliekevi pethaketuo-u themia medâ
12 mhie mo kechü, a nie bu silie nyü. Mhakekreila monyü
a süusü themia kinu ngureilie mo, morei mia burei süu

pupie a petharei mo, derei Jisu Khrista thuo thashü a
13 kia kechüla zâ. Mu sirâ niekâ a thiadzü Judamia zhâ
zeketuoki azhâ arülikâ situo, a Jihova kehou ngumvüle
ngumvüthâr sie di pejü rei watuoü sie zâ. Sidi a arüna-
14 mia dânu atsiepfumia zhâu se ateitsâ chüsedi atsü ademia
15 mhâdzü Judamia zhânu keriathâ puo chüsier. Derei
Jihovaa a azuo vanu ketuonu a kelakreiliedi puothuo a
ngukemezhie la a kiepie a bu Judakemokâ mhâdzünu
17 pie pethakeshü ledi, anou nú puo Nuo-u pie a pekiashü
tuoü kechü puo medâta kechüki, sükirü aa uthemia
medâ rüsarünyü mo: morei a amhâdzü chükeriakâ pfü
Jirusalem nu khâmo: derei a Arabia nu tsu, sirâ la
Damaska nu vâ.
18 Süsia chie se sianu a Kefa ze kemiasi tuoüdi Jirusalem
19 nu khâdi zha kerepengou puoze ba. Derei Niepuu nuo-
siazeu Jakob sa ngukechüu thâü apostel kekreikâ puorei
20 ngumo. Sirâ a thupie niekâ kishü ketuokâ, harie,
21 Jihova mhingukinu puya: die sükâ a tijüya mo. Süsia
22 a Siria mu Kilikia rünakâ nu vâr. Mu sükisü Khrista
peleya kezha Judia rüna nu kehoukâ ze kezie ngudi
kesimo. Derei ukâa, Thiadzüvapuo ungumvüketuo-u
23 tsiewe puo thiadzü biepekawa tuoü kesie kepeleu
pupie mia petha zhie! ikechü mia kepu kesi zâ. Sidi
24 ukâa a la Jihova tseta.

2 Süsia chie keredia ki a mu Barnaba hienia, Tita
2 rei sa zedi, Jirusalem nu lakhâ. Mu a mhapuo anou
nu aki pushü kechüla khâ; sidi a Judakemokâ mhâ-
dzünu pupetha kezha dieliekevi ukâ bu silie, derei
therhukâ mhâdzünuwe aü kemethuo puonu a hiechü
vâr, morei a teitsâ chütuo monhia kechü, pekhredi
ukâ rüchü. Derei aze ketuo Tita, Grikmia zârei,
3 puobu puo zhüre mo. Mhakekreila monyü süusü
4 unouuthâ modi ler kebakâ lanu zâ: sükâsü, we Jisu
Khrista la u kekha jüta kechü, süusü siliedi thezhâ
se u phalie tuoüdi kemiadadi ler keba zâ. Dielie-
5 kevi kethâu bu niekâ ze balie ketuola hie keduo-
nuoyâpuo rei ukâ die zechie mo. Derei therhu huoyâ
6 baza kechükâ,—ukâthuo kehupuo mhie shierei azâwe
anou kenyü jü; Jihovaa themia medâ ze kerheya
mo—therhu nyi kechü sükâ a kiwe mhakesa puorei

7 pumo. Sikechüu monyü zhükerekâ pie Pitor pele-
kewa tuoi, süsütuoi dieliekeviu se zhürekemokâ petha-
tuoü kechüla a pelekewa ukâ ngulie. Mhakekreila
8 monyü zhükerekâ lanu apostelkam pie Pitor tsükeshüu
Judakemokâ larei apostelkam kha a tsü kechüla.
9 Tsiu ngukemezhie hau kha a tsükewa lelietse Jakob
mu Kefa mu Johan nuokâ thekrü chüdi therhupfü
kebakâ a nu Barnaba hienia bu Judakemokâ ki
vânu, mu ukâ zhükerekâ ki, ituoüdi ukrâmia kechü
zasi udzie uzatsa se hienia dzie bie. Ukâ hienia bu
10 kejükâ rüli rükranu reisa; mu arei süu lepie a nounyü
bazâ.
11 Derei Kefa Antiok nu kevârki a puo kengukinu
puo kejâ puzâ: puo jâtazâ kechüla. Mhakekreila
12 monyü mia huomia Jakob kinu sünu vârkechü mhâdzü
puo Judakemokâ ze mhachü; sibadi mia vârtse puo
zhükerekâ la michiedi puothuo puo kereikrei se sükâ
13 ze krâ puo chü bamota. Tsiu Judamia kekreikâ rei
puo mhiei kethera ketuo zâ; sizâmonyü puo mhâ nu
kethera kechü süse Barnaba rei seze tuota. Derei
14 sükâ dieliekevi kethânu pupie ketuo mhie mezhütou
tuolie mota kechü aa ngulietse ukâ petekâ kesikengu
kinu a Kefa üse, Nâ Judamia chüdi Judamiazhâ semodi
Judakemomia mhie tuota kechü, kikidi Judakemomia
tüpie ubu Judamia zhâ zelie vituo ga? isishü. Avu
15 Judakemo phuma kechümia monyü; sietsenu Judamia
16 zâ nhia, derei Jisu Khrista pelekemo sia miapuorei
thezhâunu chülie morâkesuokâ chü kechüla miathâ-
lieva mo ükechü silie; süla avu thezhâu nu zelie
morâkesuokâ la monyü, Khrista kepele la miathâlie
tuomu idi Jisu Khrista pelete. Mhakekreila monyü,
Themia puorei thezhâu nu chümorâkesuokâ chüdi
17 miathâlieva mo, kechüla. Derei Khrista geinu mia-
thâlieva ükechü levâ râ, uthuo uüse phuma kechümia
ükechü rei sisalieva ürâ, Khristaü süla phuma kechü
liethâmia ülie vi ma? Si motâ zâ. Mu aa athuo
18 bieshuokewakâ chüla lirâ, a üse thezhâ varhuo kechü-
mia ütatuo. Mhakekreila monyü awe Jihova mhâ-
19 dzünu rheituolie tuoü kechüla thezhâu mhâdzünu thezhâ
se chütuota kechüla. Awe Khrista ze krus geinu a
20 gouwate; mu a rheituota kechü a monyü, a nu ketuo

Khrista thuo zâ: mu a tsie themia mhieidi lhoutuo
kechü, a kelhou süusü kepeleü lhoutuo kechü zâ;
kepele süusü a khriedi a lanu puo phou khakeshü
21 Jihova Nuo-u kepele zâ. A Jihova ungukemezhieu
pie kemethuo chüwaya mo: thezhâu keze la miathâ-
lieya ürâ. süsia Khrista sewe kemethuo puo mhie
tatiea.

KEPELE LA KELAKEȚIE NGULIȚEYA.

3 Harie kemelâ Galatiakâ, Supuo bu niekâ kemouwa
taga? kemowe niekâ mhingukinu Jisu Khrista pie krus
geinu gouwata kechü tha kemeyiemeluo shüze!
2 A diehayâha niekâ kinu sinyü kechü zâ: Ka, niekâ
Kemesa Ruopfüu ngukelie, thezhâu nu chümorâkesuokâ
3 chükechü la. mo kepeledie kesi la ga? Niekâ melâ
pie hapfü chübazâ ma? Ruopfüu medâ nunu sede
4 siedi tsie themia medâ nunu thekha chütuo ma? Niekâ
kemethuo nunu kemezhie hatsuohade chü vâr ma?
5 Niekâ thedâ chütuo kethâ le? Ruopfüu kha niekâ
tsü mu niekâ dânunu mha ungâzâ kechükâ Chüya-
kezhau, puo thezhâ nu chümorâkesuokâ sedi chüya,
mo kepelediekesi se ga? Abraham rei Jihova pelelie,
6 süla puo üse miathâ ükelie zâ. Süla kehupuorei
7 kepele nunu lhou ketuokâ sükâsü Abraham nuonuokâ
ükechü siliechie. Sizâmonyü kepele la Jihovaa Juda-
8 miakemokâ rei chükemiathâlie tuo ikechü pedzüperia
sidi Kethâleshüa peria Abraham ki. N geinu themia
petekâ theja lietuo, isidi dieliekevin pushü. Süla
9 kepele nunu lhouketuokâ. sükâ kepeleu Abraham ze
theja lieya. Derei thezhâu nu chümorâkesuokâ chüya-
10 kezha khe rüsewaya: kekreilamonyü, Themia kehupuorei
thezhâ leshüdau nu thupie ketuokâ chüüze phreya
kemo khe rüsewaya, isidi thupie zhü kechüla. Derei
11 thezhâu la themia puorei Jihova mhâdzüeu miathâ-
lieya mo ikechü si mechietsuo bazâ: mhakekreila
monyü, Kemiathâmia kepele la rheilie tuo, kechüla.
12 Thezhâu kepele nunu mba, derei sükâ chüphreya
13 kezhamia sükâ la rheilie tuo. Japie Abraham tsü tuoü
ketuo-u Jisu Khrista la Judakemokâ burei ngulie
14 ketuo, nu urei pelelie lirâ, pupie kezhü Ruopfüu
ngulie ketuo la, u la Khrista rüsewa; sidi thezhâu

nu rüsekewau nunu puo u rhaliete: mhakekreila
monyü, Seigeinu ugou kewa khe rüsewate, isi kechü
thupie kezhü la.
15 A kezenuokâ, aa themia rüli geinu mhapuo pushütuo:
themia thuo zâ rei mhapuo kepupie zhülie râ, mia-
puorei süu varei waya mo morei pukehie rei saya
16 mo. Sirâ mhapupiekezhükâ Abraham mu puo yieu
la zâ. Pupa pukechü, kekra dze kepu tuoi, "Mu
puo yiekâ," isi mba; derei puo rürbei dze kepu tuoi,
"Mu n yieu," si; süusü Khrista zâ. Sirâ a kepua
17 haha: Jihovaa pedzüperia mhapuo putoupie kezhüu,
vår chie kriadia di ser zenu ngukelie thezhâua thiadzü
pupie kezhüu die süu pupejüpie puo bu thedâ chütalie
18 kenjü. Sirâ theka süu thezhâu la lirâ, süusü pupie-
kezhüu la mote: derei Jihovaa pupiekezhüu la süusü
khapie Abraham tsü.
19 Thezhâu kedipuo laga sirâ? Puo yieu la pupiekezhüu.
süu vârkemokikâ thezhâkevarhuo la süu khakeshü zâ.
Mu süusü teigei dielieкâ bu kha thedânu dielie chüya-
kezhamia dzienu kevie keshü zâ. Thedânu dielie chüke-
20 zhauwe tietsatie puo rürbei lazâ mba; derei Jihova
21 we puo zâ. Sirâ thezhâua Jihova pupiekezhükâ ze
kerhekemopuo chü ma? Sisuo zâ! U chüperheilie kevi
thezhâ khashüwata likechü sia thezhâ süu la miathâlie
22 zâtuo. Derei Jisu Khrista kepele la pupiekezhüu pie
puo kepelekâ tsülie ketuola Kethâleshüa petekâ pie
kephuma bu khapie bate.
23 Derei kenuotsa pesishü ketuo kepeleu la, kepeleu
kevâr mhâdzü, we thezhâu khrükhrâ u khapfü tuo.
24 Thezhâua sidi uze Khrista ki vâlie tuoü kechü
unhichuki utheke kechüpuo chütuo, kepele nunu
25 u chükemiathâlie ketuola. Derei tsiewe kepele vârketa
sia we unhichu ketheкeu khrükhrâ bamote. Mhake-
26 kreila monyü Jisu Khrista kepele la niekâ petekâ
27 Jihova nuokâ chüta kechüla. Sirâ Jisu la baptaiz
28 chükelie khe Jisu chüdzieliete. Judamia mu Grikmia
üketuokâ kekreilielhâ, mia die mu miadie chükemo
rei kekreilielhâ, thepfu mu thenu rei kekreilielhâ;
mhakekreila monyü niekâ petekâ Jisu Khrista lanu
29 puo chüketa la. Tsiu niekâ Khrista vie chükelie

sia, thiadzü pupie kezhü tuoi, niekâ Abraham yie,
mu kayiekâ chülie tuo.

4 Derei a diewe haha: Kayieua nhichu ba kechüchie,
puo petekâ mhâ niepu zârei, kituomia ze kekreiya
2 mo; derei puo puoa puotei pushü kemochie puo
puokethekemia mu puomhâ kebamia khrükhrâ baya
3 zâ. We rei süsütuoi unhichuki kijü haunu kepethadie
4 keriakâ die chütuo: sirei puó zhatsâ vârlietse Jihovaa
puo Nuo-u ketseshüdi puo bu thenumiapfüpuo geinu
lhoudi thezhâu zetuoüdi pennolie, mhakekreilamonyü
5 puo thezhâu khrükhrâ ketuokâ rhalie tuoü mu ubunu
puo nuonuothâ chülie tuoü kechüla. Sirâ niekâ puo
6 nuonuokâ chüta kechüla Jihovaa puo Nuo-u Ruopfüu
7 ketsepie unou shü; puoa Aba a-Puo isishüya. Süla
nâ kituomia monyü nuothânuo te, sirâ nuothânuo lirâ,
Jihova la kayieu rei chüte.

Jihova ngukemezhie therhieta hiechie.

8 Kehuchürei thiadzü niekâ Jihova sikemoki niekâ
9 terhuokethâkemo krâpuo die chütuo: derei tsiewe
niekâ Jihova siliete, sizâmonyü Jihova bu niekâ siliete.
Sidi niekâ kiüdi la kethachü mu umezhiekechü kepe-
thadie keriakâ nu lavâdi sükâ bunu niekâ khapie u
diechünyüya ga? Niekâ teisâzhakâ mu thekhrükâ
10 mu puotei kekreikechükâ mu teichiekâ kenyütuoya.
11 A niekâ la amelousuo zâ, a niekâ la ateitsâ chütuo
kechü kemethuo chüzâwa thenyüsia.
12 Harie azenuokâ, niekâ peziarei niekâ a mhieliechie:
arei niekâ mhiete we. Niekâ thiadzü aneikemo puorei
13 chümo derei a keriauva amo kesuopuo la badi dielie-
14 keviu pupie niekâ kia kechü niekâ si batuo. Sirâ
amokesuo toupfü niekâ medâphi kechüpuo chüshü
zârei, niekâa sürei thi reimo morei melia reimo; derei
niekâa a reiü Jihova dieliemiapuo mhiei Khrista Jisu
15 rei mhie idi a zelie. Ka, sirâ tsiewe thiadzü niekâ
neiusü kirapuo vâta ga? Kekreila monyü sükisü a
niekâ rüli sikechü, niekâ chülie vi kechü sia niekâ
mhi rei kerlapie a tsüzâ ketuopfü chüsiezâ. Sirâ tsie
16 a niekâ ki kethâu pie pukeshüla niekâ aü niekâ ngu

mvümia chüte ma? Miakrâpuo uhiechüdi niekâ pfütuo
17 kechü kemezhü chatsa la mba, derei niekâ bu ukâ
pfülie tuoü kechüla ukâ niekâ khalie nyütuo kechü zâ.
18 Derei niekâa, a niekâ ze kebaki rürbei zâmonyü, niekâ
19 hiechüdi mhakeviusü pfüseituo zâliechie. Harie anuo-
nuokâ, nuopenuo kechü kemezhiephi kezha tuoi arei
Khrista bu le niekâ nu ba chüse chülie kemochie
20 avakechü chü labate; sizâmonyü a tsiewe niekâ ki
lavâdi apfeü chüpekrei lanyü bate; mhakekreilamonyü
a niekâ la anou kehukeruo chü bata kechüla.
21 Harie thezhâu khrükhrâ tuonyüya kezhakâ, niekâ
a ki pushü thia: Niekâ thezhâu *kephrü* siya mba ma?
22 Abraham nuo thepfumia kenia nyi ükechü thupie tuo
dia, puo puodiepfü nuo, mu puo puodiekemopfü
23 nuo. Derei kediepfü nuoa themia la lhou, sirei kedie-
kemopfü puoa pupiekezhü la lhou. Mha süniasü dievü
24 rei sazâ: *thenu* süniasü die kenia; puo Sinai kijüthou
25 geinu, puo nuonuo penuopie kedie chü, süpfüsü Hagar.
Sirâ Hagar süpfüsü Arabia nu Sinai kijüthouu, mu
tsiedâ keba Jirusalem-u mese: mhakekreilamonyü
26 puo puonuonuokâ ze kedie chüya kechüla. Derei
27 Jirusalem pesâgei kebapfü kedie chümo; süpfüsü
uzuo zâ. Sirâ,

Harie nuopenuokemo nuojüpfü,
nâ n neiliechie;
Harie nuopenuokechü kechü ngukemopfü,
nâ mepfükeruoilie:
Mhakekreila monyü puorürbei kebapfü
nuonuo puonupfu kenyipfü nuonuo
ki krakuo kechüla.

28 hau thupie zhü. Sirâ akezenuokâ, we rei Isak mhiei
29 pupiekezhü nuonuokâ chüte. Derei sükisürei uchü-
uphou *medâ* nunu penuokelieua Ruopfüu *medâ* nunu
30 penuokelieu pese, tsierei sümhiei bazâ. Derei Kethâ-
leshüa kedipuo puya? Kediepfü mu puonuo unia
whuowalichie. Mhakekreilamonyü kediepfü nuoa
31 kediekemopfü nuo ze kekarhelie kesuo la. Süla akeze-
nuokâ, we kediepfü nuonuo mba, kediekemopfü *nuonuo*
zâ.

5 Miadie chümo tuoü kechüla Khristaa u khashüwate:

süla chüse chüthalie, sirâ kedie vâchie bu niekâ vâchie
lahie.
2 Harie, a Paul niekâ ki puya: Niekâ, nie zhürepfülie
3 lirâ, niekâ Khrista kitsatie kemethuo zâ te. Tsiu sirâ
a uzhürekepfü khekâ zhapu lashü zhie, ukâ thezhâu
pete chüüzelie morâsuo phrete. Niekâ thezhâu la
4 miathâlie tuo üketuokâ, niekâ Khrista kitsatiewe
kemethuo chüte; niekâa ngukemezhieu therhiete.
5 Derei we Ruopfüu la peledi kemiathâ-we menguketuo-
u pfetuo zâ. Mhakekreila monyü Khrista Jisu kitsatie-
6 we zhürepfü rei zhürepfümo rei mhapuorei chükelie jü:
derei noushünouzhie se mhachüya kezha kepeleu zâ.
7 Niekâ thiadzü niekâ rhie chüsie zemu; supuonie niekâ
bu kethâu dieze hienudi niekâ khawa ga? Niekâ
8 nou chükeshü hauha niekâ kievakezhau kinu lielhâ
9 zâ. Khrei keduoyâpuo la puo da pete poulieya. A
10 niekâ bunu niekâ nou krei hienudi Niepuu la niekâ
pele tuo zâ. Derei kehupuo shierei niekâ kehyuke-
zhieya kezhau puo bu siezha chütuo. Derei aha,
11 akezenuokâ, a tsierei zhükere pu mia pötha tuoya zârâ,
mia kiüdi a zhaseya ga? *Süu pupethaya* zâlirâ, krus
mia kerei kechüu bamotatie. Niekâ nou chüpesuo
12 kezhamia bu uthuo uchiethe seketawe aneikuo.
13 Sirâ, harie akezenuokâ, miadie chümo tuoü kechüla
niekâ kieliete; derei niekâ kedie chümo kechü süusü la
uchü-uphou medâ chüta monyü, noushünouzhie sedi
14 huoniehuo liechüliechie. Mhakekreilamonyü, N siaza-
nuomia rei khriepie n mhieliechie, ikechü diepuo hau
15 nunu rei thezhâ pete tseilieta zâ kechüla. Derei niekâ
kemeki ketechü baya zâlirâ, niekâ huoniehuo peka-
wamo ketuo-u la menuoliechie.

Ruopfüu die zelienu kechü die.

16 Derei a diea haha: Ruopfüu bu nie zetuolie, silie-
17 lirâ niekâ uchü-uphou kemengukâ chüta lielhâ; uchü-
uphoua Ruopfüu neikemokâ menguya, mu Ruopfüu
rei uchü-uphou neikemokâ; mhakekreilamonyü süniasü
kengumvüya kechüla. Süla niekâa niekâ medâkâ chüta
18 lielhâ. Sirei Ruopfüu bu niekâ zetuolie lirâ, niekâ the-
19 zhâu khrükhrâ bamote. Sirâ uchü-uphoua chüyake-

zhakâ meyiemeluo pfüba, mu sükâsü pieü, mesakemo,
20 kerüyâ, terhuorhi shüdi rüsuokechü, themoukechü,
kengumvükechü, kegeikechü, miakevi ngu urâkechü,
unoukemeyie, ula kekreikechü, kedie kreikechü, umedâ
21 kekreikechü, mia bu u ki vinyümo kechü, mezekechü,
mezedi keze kethenga pete chükechü, hakâha mu ke-
krei sükemhie rei sa: sükâsüla a thiadzü niekâ tarhâ
keshü tuoi tsierei a niekâ tarhâ shüya, themia kehu-
puorei mha sikechükâ chüvakezhakâ Jihova kedikechü
nu uya ngu lielhâ. Derei kekhrie, uneikechü, kediethâ,
22 kâkemo, ukethekerekechü, hakâha Ruopfü sikâ: thezhâ
23 puorei mbahikechükâ ngupie uneikemo jü. Sizâmonyü
24 themia kehupuorei Khrista Jisu bu ukha puovie chüya
kezhakâa uchü-uphou pie ua mengu mu rüya kezhakâ
sapie krus gei gouwate
25 We Ruopfüu la rheituoya lirâ, Ruopfüu bu u zetuolie
26 khe! We huoniehuo nelkemo chü mu huoniehuo bu
huoniehuo ki vinyümodi kâmethuo tuomolie khe!

6 Harie akezenuokâ, themia kehupuorei phumata
kechü silie lirâ, niekâ Ruopfü themiakâ niekâ nie-
zhâ visedi themia sikechümia chükemezhü laliechie.
Sirâ nârei dâphi *sikechünu* le molie ketuola nthuo neha
philie. Niekâ kekhâvalie sidi Khrista zhâu chütsei-
2 liechie. Sirâ themia kehupuorei puo zâwe mhathâpuo
3 mozarei puothuo puoü mhapuo chülie kevi leya lirâ
sümia uthuo uketsiya kezha zâ. Derei themia kehu
4 puorei uthuo urüli si menuolie, silielirâ puo puoza-
nuomia la monyü puothuo puo kitsatie rürbei la thetse
5 pfülie tuo. Mhakekreila monyü themia kehupuorei
puothuo puopieusü puothuo pfüpfü phre tuo kechüla.
6 Derei themia kehupuorei kethâdie hau pie upetha-
lieya kezha khe mhakevi petepie puo pethaya kezhau
ze kezaliechie. Mia bu u sewa hiechie: Jihova
mesü kewapuo lielhâmu. Themia kehupuorei puothuo
7 prukeshüu puo süu re zâtuo kechüla. Tsiu themia
8 kehupuorei puothou puochü-puophouu la tsia vashürâ,
puochü-puophouu la kekau relatuo; derei themia kehu-
puorei Ruopfüu la tsia vashürâ, Ruopfüu la kechachie
9 kerheiprü relazâ tuo. Sirâ mhakevi chükechüu nyieta
hiechie: mhakekreilamonyü mezieta morâ, puotei touki

10 we relazâtuo kechüla. Süla kehukirei we chüliekeviki
themia petekâ geirei, mu kepeleu kinumia la pekuo idi
mhakevi chülie khe!
11 Harie, a leshükhu kezhazha idi athuo adziepie thupie
12 niekâ kishü ho. Themia kehupuorei uchü-uphouu medâ
nunu uthuo uchüpezha nyüyakezha khekâ thuo niekâ
bu niekâ zhürepfülienu beiya kezhazâ; themia sükâa
Khrista krus-u la zhase pfü molie ketuo kele la zâ.
13 Sizâmonyü uzhüre pfüya kezhakâ ukâthuo rei thezhâu
zeya mo; derei themia sükâ niechü-niephou kitsatie la
thetsepfülie ketuo ledi niekâ bu niekâ zhürepfülie nyüya
14 kezha zâ. Sirei u-Niepu Jisu Khrista krus-u la sia a
thetse pfülielhâ zâ. Puo la a mhâdzükiwe kijü *thetserü-
yakâ* pie krus geinu gouwate, mu kijü hau kitsatie rei a
khapie krus geinu gouwate. Mhakekreilamonyü uzhü-
15 repfü rei repfümo rei, süuwe mhapuo mo, derei chüke-
sakeliea *puobâ* kechüla. Tsüu sirâ themia kehupuorei
die ha zekelie khekâ mu Jihova themia Israelkâ bu
keviu chülie mu ngukemezhieu rei chülie
17 Thiayawiuu miapuorei bu a kehyu hietaluo: mhake-
kreilamonyü a athuo a mâ gei zârei Jisu *la* thepfü neiü
toupfü tuo kechüla.
18 Harie akezenuokâ, u-Niepu Jisu Khrista nguke-
mezhie bu niekâ ruopfü zetuo kelieu chüliechie.
Amen.

Paul-a Leshü Thupie Efesakâ Ki Keshü

KELAKELIE LA JIHOVA KETSE.

Jihova medâ lanu Khrista Jisu apostel kechümia
puo, Paul-a *thupie* Efesa nu keba kemesakâ mu Jisu
nunu kethâ chüyakezhakâ ki keshü : Upuo Jihova mu
Uniepu Jisu Khrista bunu niekâ ngukemezhieu chülie
mu niekâ keviu chübalie.
3 Khrista nunu teigei ruopfütheja neiükâ japie u
ketsüu u-Niepu Jisu Khrista Nuopuo Jihova bu
4 thetse pfükelieu chüliechie : Puoa ubu unoushü nouzhie
nyldi puo kenguki mesa mu jâmolie ketuola kijühau
chükelie mhâdzü Khrista nunu u kedalie : Puothuo
5 puonei puomedâ kevikâ chüdi Jisu Khrista la uthekepie
ubu puo nuo nuothânuo kemhiekâ chütuoüdi pedzü-
6 peria kesetoulie, mhakekreila monyü puo Khrieu la
methuo kha utsükeshü puo ungukemezhie zavie chü-
7 keshüu tselienu kechüla zâ : *puo Khrieu* la puo ungu-
mezhie thârya kezha nunu ukâ puoziapie ukâ rhaliedi
8 ukejâkemoukâ vakelie ngulie. *Ngukemezhie* sükâsü
puoa mhakesi kele neiükâ nu uketsukelhuo chüshü ;
9 sidi puoa puomedâ kesoukâ Khrista nunu chütuoü
tuokechü puonei puomedâ kevikâ thashü ukia ; *süusü*
10 mhakekreilamonyü zhatsâkelieki chütuoüdi hrüpie-
ketuokâ teigei ketuokâ rei kijü haunu ketuokâ rei
rhekesa phrepie puo chütuoü kechüla zâ ; puothuo
11 puo medâ nunu hrüliedi mhapetekâ chüpie puo medâ
chüyakezhau, puo medâ kemhiei pedzüperia chütou-
liedi we Khrista nunu theka rei welie. Mhakekreila-
12 monyü Khristau vârtuoüdi hie thiadzü pfeketuokâ bu
puo zapuzayie kechüu tselie ketuola ; puo nunu niekâ rei

13 kethâdie nie kelakelie dieliekeviu silie; puo nunu
pele rei kelie la niekâ pupiekezhü Kemesa Ruopfüu
bu niekâ gei mohor vüwate; süusü Jihova zapuzayie
14 kechüu tselie ketuola puovie chüketakâ rhalieketuo
we ngulieketuo thekau lhitepuo zâ.

KHRISTA MEDÂ ZEYA KEZHAKÂ SIADZE KEVI.

15 Süsüla niekâ Niepu Jisu pelekezha mu kemesakâ
16 petekâ ngupie niekâ neiya kezha sidi, rei akechakânu
17 *niekâ* rülipie pudi *Jihova* tsemodi bayamo. Niepu
Jisu Khrista Nuopuo-u zapuzayie kechüu Nuopuo-u bu
puothuo puomhasi nunu mhakele mu kesi Ruopfü
kha niekâ tsükelieu chülie; *puobu* niekâ molou mhikâ
18 chüpezieshüdi niekâ bu puo kedipuola niekâ kieya
19 shi kechü, süusü kemesakâ dânu puo ka vizapuzayie
kechükâ, mu puothuo puo kekuoü chülieya kezha,
we puo kepelekâ kitsatie puo kekuo süusü zhapie
20 kedipfü chüshi kechü sikelieu chülichie. Kekuo süu
se puoa thiadzü kesiakâ dânunu Khrista perheiliedi
21 puo khapie teigei puozatsa bata; sidi puo chüpie kedi-
kechü mu mia mhâ kezhakechü mu mia mhâ kekuo-
kenyi mu mia kekha kechü khekâ, tsiusirâ tsiedâ
kelhoukâ rürbeizâmouyü, lunu kelhoukâ dânu reisa,
thezakenyi khekâ mhâ kezhathâ chüwa. Sidi Jihovaa
22 mhapetekâ khapie puo phikhrâ shüwa, di puo bu
23 kehouu tsüu chüdi mhapetekâ mhâ bata: *kehou süusü*
puomâ chü, sidi mhapetekâ nu tsutuoya kezhau Khrista
puothuo *kehou* tsupfü bata.

2 Sirâ niekâ rei thiadzü niekâ kejâkemoukâ mu kephu-
makâ la siatuo; sükisü niekâ tsiedâ kelhoukâ zhâ
2 sedi tei *mu kijünia* dânu ketuo kekuokâ kediu medâ
zetuo, süusü tsiedâ miadie zekemo-u nuonuokâ nou
chüshüya kezha *uketsipesuo kezha* ruopfüu zâ; nuo-
3 sükâ krânu hiekâ petekâha rei thiadzü uchü-uphoua
chükenyükâ unei umedâkâ chüdi uchü-uphoua keme-
ngukâ chüse uzhâ kichüdi themiakâ kekreikâ tuoi
lhousie Jihova nouva-kemeyie kechü nuonuokâ chü-
4 tuota. Derei Jihovaa puo nouzhie nyisedi puoa
ukhriele ukhriethâr kechüla ukhrie kechü zâ; süla

5 thiadzü we thezhâ vajâpfüdi siatuota zârei puoa
uchüperheipie Khrista *saliete*. Puoa niekâ nguke-
6 mezhie la niekâ kelaliete! *Sikethâzâ* puoa ukesoupie
Khrista saliedi, Khrista nunu ubu puo ze teigei balie
7 ketuo chüliete: mhakekreilamonyü Khrista Jisu nunu
ungumezhiekechü puozhâvile vithâr kechü thesia ke-
8 lhoumia bunurei silie ketuola. Sirâ niekâa kepele la
ngukemezhie nunu kelakelie zâ; mu süusü nie *kevi*
kekuo lamozâ, Jihova thuo nie ngumezhie keshü zâ;
10 *nie* mhathâkâ la reimo, mhakekreilamonyü nie miapuo
burei kemelhanyü kemola. Sizâmonyü weha puo
mhathâ krâpuozâ, mhakevi chünudi Khrista Jisu
nunu uchükesa kelie zâ; Jihovaa ubu mhasükâ chü-
tuonu kechüla pedzüperia kesese tuote.
1 Süla niekâ thiadzü niekâ chüunu Judakemomia
chüdi thedzieüse uchü geinu uzhükerekâ bu niekâ
12 üse zhürekemokâ chü dia; sirâ sükisü niekâ Khrista
ze kepenuo tuomo, mu Israelmia ze keseyie rei tuomo,
mu pupie kezhüdiekâ kitsatie niekâ ya jüdia: sidi
nie siadze rei jü, tsie kelhou haunu rei nie Rhuo
13 jükechü, niekâ sialeshüchie. Derei thiadzü ratsa
tuozârei tsie nie Khrista Jisu nu baketakâ Khrista
14 zia bu nie ze puo penuo vârte. Sirâ puo uvithâu
zâ; puoa puophou pie ngumvü, süusü thezhâ miabu
zenu kechükâ, pekawadi puoa puo metsuonu kekhau
15 bierhuopie keninia se puo chüwate: mhakekreilamonyü
puoa kevichü siwadi sünia pie miasapuo chüpie puo
16 salie; sirâ puo sidi ngumvü pejüwadi krus-u la sünia
17 chükesapie mâpuo chüpie Jihova ze kezevilie ketuola.
18 Sidi puoa vâr niekâ kepetsenu ketuokâ ki vithâu mu
kepenuo kebakâ kirei vithâ pupetha: sirâ Khrista
la ukâ kehutsatie puorei Ruopfüu, nunu Upuo ki
19 vâlie vikelie zâ. Süla tsiewe niekâ rüsâ rünakekreimia
mote, derei kemesakâ mu Jihova kinumiakâ ze nathâ-
20 puomia chüte *niekâ kets eki kemhie* apostel mu sia-
dzekesikâa puo mvüdze *piekezhüu* geinu chülie, Khrista
Jisua puothuo *kisünu* puoke thâunu ketsie kezha-
21 thâu chüba. Puo nunu uki kechü *tsie* khekâ kere-
toutou, vâ Niepuu la kemesa rüsuokipuo chü sieta
22 zhie; niekâ rei Khrista nunu kesapie Ruopfüu bu
baketuo Jihova kipuo chüliete.

3 Hauhala a, Paul, niekâ Judakemokâ zhazhü ledi
2 Khrista Jisu die chütuo. Niekâ la Jihova unguke-
mezhie liethâu kha a tsüwaketa niekâ rei sibata pekruo,
3 a khinyhü die huoyâ thushüwata luoweü; süusü
4 *Khrista thuo* diekesou süu tha akia shüwate. Niekâ-
thuo süu phrü lirâ, a Khrista dze diekesou süu kesi
5 niekâthuo lelietuo: puo kemesa apostelkâ mu siadze-
kesikâ ki Ruopfüu nunu tsie thakia kezhü tuoi u-
mhâdzü kelhou themianuonuokâ kiwè süu thakia keme-
6 chie shümo; *diekesousü puocha* dieliekeviu lanu Juda-
kemokâ rei *Judamia* ze karhe, mu keze mâpuo gei
7 puo zathâ kekrei kechükâ, tsiusirâ Khrísta Jisu nunu
pupiekezhuü kezaketuokâ zâ; abu Jihovaa puo kekuo
üse chülieya kezha puo mia ngukemezhie liethâ a
8 tsüwaketa methuo ngukemezhie süu lie chüte. Keme-
sakâ petekâ dânu kechüthâu ki kechüu, a ha, bu
Khrista kinyi siketsâlie kelhâkâ pupie Judakemokâ
9 ki punu, mu themia petekâ bu mhapetekâ chükeshüu
Jihova nunu keriakikâ keviepie ketuo diekesouu kedi-
puo shi kechü sikemechietoulie ketuola ngukemezhie
10 hauha kha aki shü. Sidi tsie teigei dieliekezhakâ
mu kekuokâ bu kehouu geinu Jihova dâ neiükâ silie
11 ketuola; süusü Uniepuu Khrista Jisu nunu puoa hrüse
12 ketuo kechachie chütuoü ketuokâ zâ. Khristasüu
nunu ukâ puo peledi puo ze kemiasi keliela thepfudi
puo ki lekelie ze. Süla a niekâ zhazhü kevi ledi keme-
13 zhiekelie a niekâ bu süu lepie niekâ chamezie tahienu
bazâ: sükâ la niekâ neikelieu zâtuo.
14 Hauhala a khoutoupfüdi Upuo, puo kinu teigei rei
15 kijü rei theyie zathâ kekreikrei kechü thâpfü kelieu
16 ki chabaya; mhakekreilamonyü puo bu puo kevi
kinyikâ nunu kha niekâ tsüdi puo Roupfü bu kekuo kha
17 niekâ nu ketuo-miau chüpekuo shünudi; kepele la
Khrista bu niekâ melou nu balie nu; niekâ bu niekâ
18 miekrele kekhrie nu balie nu; sirâ kemesakâ petekâ ze
19 we sivâtsâlie kelhâ Khrista ukekhrie, puocha puozha,
puo rükrie mu puo kesou kedithede puoshi kechü levâ-
tsâlie kevi chülienu; sidi Jihova bu niekâ ketsu chülienu
kechüla.
20 Sirâ puo kekuo üse ununu, we chaü medâya kezha
petekâ mhârei chükehiese shüliekeviu tsieyawinu vâ

kenuo kenuotsa rei kechachie kehouu nu mu Khrista
nunu miabu puo ketseu chüliechie. Amen.

TARHÂ KESHÜ.

4 Süla a Niepuu nunu kedie chüketuo-u niekâ bunu
niekâ kiezelerkelie phreikie sününu lhoumezhü toulie
2 nudi, a niekâ ki a mezhiemelâya; sirâ niethuo nie
lepechü mu 'nie kemiakâmo tâdi, nienouchadi noushü
3 nouzhie sedi huoniehuo gei nie noushükhrelie; tsiu
Ruopfüu la kezevi puo chüketau ze seituolie tuoü
4 nie hiechülie. Themâ puo zâ, mu Ruopfü rei puo
zâ, süsütuoi niekâ kekie rei siadzele thedzükezie puo
la rürbei niekâ kiekelie zâ; Niepua puo, kepele rei
5 puo, baptism rei puo zâ; u petekâ mhâ ketuo, mu
6 pete ze ketuo, mu upetekâ nu ketuo upetekâ Puo-u,
7 süusü Jihovâ zâ. Derei Khristaa mejükeshü de,
süde ngukemezhie khashü ukehupuorei tsüphrewate.
Süla,
8 Puoa pesâgei sieketaki puoa *huomia*
tepie kedie chüwata,
Mu mha neiükâ kezapie themia tsüwate,
9 isikechü puoa pupiezhü. Ka di sirâ, puo sieta ükechü
dieu, puoa kijü kernuo nu tsur reiwata ükechü sia,
10 kedipuo cha pusaü baga? Puoa petekâ nu tuolie
ketuola keker süua teikâ petekâ mhârei kekhâu zâ.
11 Süsia puoa huomia bu apostel chünu, mu huomia bu
siadzekesi chünu, mu huomia bu prosar chünu, mu huo-
12 mia bu pastor mu kepetha chüsa nushü; sishü kechü
kemesakâ bu mhakevi chüsülie ketuola mu Khrista mâu
13 chüsielie ketuola zâ; sizâthadi ukâ petekâ kepelenu mu
Jihova Nuo dze tsatie kezepuo chüliedi phichükelie
tsâlie ketuola, süusü Khrista zhâkevi phichü de zâ.
14 Chüsia we themia meduo themia dâ se uketsi pesuo
ketuo, dzükerüpfü bu uhepie lutsahatsa vaketuo ke-
mhiei kepethadie neiükâ bu ukebvü se lutsahatsa vake-
15 tuo, nhichumia kemhiei chüsalielhâte; derei kekhrie
nunu diethâra pulie, mu mhapetekâ nu vikechü pie
16 *ukehou* tsüu Khrista kitsa valie. Sidi puo geinu rüchü-
kelie khekâ kerheirâ bu sükâ khephredi kereseva themâ
süu chükelie la keze mâpuo geinu zathâ kekrei kechü

kheka ukekuo nguphreliedi lhoulieya, sidi kekhrie nunu
kruosielieya.
17 Süla Niepuu nunu a kepu mu zhapu khakeshü
hauha zâ : Judakemokâ unoudâ kemethuo kemeruokâ
18 ledi tuoya kezha tuoi niekâ zhâa sisuo ; mhakekreila-
monyü ukâ mhasi zei ketala ; sirâ ukâ noukere la
rei mu ukâ dânu ketuo mhasikemo larei ukâ Jihovaa
19 khakeshü kerheiprüu nunu uchükhâliete ; ukâ kemenga
sichie modi mesakemo shüükâ pete chünyü mehyu-
mezhiedi uthuo uphou khapie kerüyâ nu shüwate.
20 Derei Khrista *dze* kesiwe sümhie mba ; *mu* anouki
21 niekâ puo sidi puo bu Khrista nu keba kethâu pie
22 niekâ pethalieta pekruo ; süusü thiadzü niekâ zhâu,
themia keweu, puothuo puo ketsikewa kemengukâ
23 la suo miamiata kezhau rhuowalie, sidi nie nou bu
24 kesa lala seilie ; siliedi, themia kesaa puo chüpie
kemiathâ nu mu kethâtou kechü kemesa nu Jihova
mhie keshüu dzielie chie.
25 Süla niekâ kehupuorei tijükechü khawataliedi nie
zanuomia ze diethâ kepu phreliechie : mhakekreilamonyü
ukâ keze *themâpuo gei* puo zathâ kekreikrei kechü
26 krâpuo zâ kechüla. Nie neimo rei kejâkemouwê
27 chütahie : nie noumeyie ba teiniaki pelehie : sirâ
28 Uugumvüdâu ba peria rei shühie. Thiadzü rügu-
kezhamia bu rügula sahie ; sizâmonyü puo mhapie
ketsâpfümia tsüüzalie ketuola puo bu puorhie chüdi
29 puothuo puodziepie mhakevi rei chüsalie. Kerütse
kerüra diepuorei bu nie tia nunu parhie, derei niekâ
die kerünyükâ bu viliekeṭuola pukezhüki diekevi rürpie
30 pulie. Sidi niekâ Jihova Ruopfü Kemesau thepesuo
hie ; niekâ rhalie ketuo teisânhia la puo nunu niekâ
31 gei mohor vülie teru. Niekâ niekânou nu mianou
vakerüda kechüdie mu noupfünouyie mu uneimo khu-
kechü mu miakerhie kechükâ petekâpie kelhiekechü
32 pete sa khawalie : sirâ Jihovaa Khrista nunu niekâ
ngumezhie niekâ kejâ vakewa tuoi niekâ rei huoniehuo
ngumezhiedi thenou kemezhü se huoniehuo kejâ va
huoniehuo tsülie.

5 Süla niekâ, puo nuonuo puo khriekâ tuoi Jihova
2 dârielielie ; sidi Khristaa niekâ khriedi niekâ la puothuo

puophou khapie Jihova ki mhakethengu *thekeshü*
reu kemhiei uruothâ ruorei chükewa tuoi kekhrie üse
3 nie zhâ chütuolie chie. Derei pieü, mu mesakemo
neiükâ, mu kemehou, hakâ za ha niekâ dânu kepu
4 rei chü zhümo; kemesamiawe sizhü zâ. Morei menga-
kemo, morei kethedakechü diepu, morei kethevu kechü
diepu rei puzhümo zâ; sikechüu monyü Jihova ki-
5 tsatie kethezie kechü mese. Sirâ pieü chükezhamia
rei, mesakemomia rei, mharhi khrieü rhukezha mhake-
mehoumia rei Khrista mu Jihova kedikechü nu uya
6 jü zâ ükechü niekâ hauha sitoulie chie. Themia
kehupuo burei diethuo dieruokâ üse niekâ sewahie:
mhakekreilamonyü *unyhü* pushü kewakâ *chüyakezhu*
la Jihova noupfü miadie zeyakemo-u nuonuokâ gei
7 phirya kechüla. Süla niekâ sükâ ze kerhetahie; mha-
8 kekreilamonyü niekâ thiadzüwe zeiru, tsiewe Niepuu
nunu zie bata kechüla: kezieu nuonuokâ chütuolie.
9 Mhakekreilamonyü uzhâkevi mu kemiathâ mu kediethâ
10 petekâ nu kezieu si baphre kechüla. Süla mhakehu-
1 puorei Niepuu neitoukâ leketsükenyüdi chülie; sidi
niekâ kezeiu mhathâ puosi vilieya kemokâ ze kekrâthâ
12 hie, sikechüu monyü sükâ pejâ sashülie; mhakekrei-
lamonyü rüshüdi chüyakezha sükâ mhathâkâ purei
13 menga zâ kechüla. Derei kezieu bu levapezieshü
râ mhapetekâ ngumeyie meluo partaya: mhakehu-
puorei ngu-meyiemeluo kelie khekâ kezieu la zâ
14 kechüla. Süla puoa, Nâ zeyakezhau, châliedi kesiakâ
dânunu sierlie, sirâ Khristaa n vapezielie tuo, siya.
15 Süla nie kikidi tuoya shi, niethuo le ter tuoliechie,
16 mhasikemomia mhiemodi mhakesimia mhielie; tsie-
17 dâha vimo kechüla thewekikâ urhie chülie. Süla
niekâ melâ batahie, di Niepuu medâu kikechüpuo
18 shi siliechie. Sirâ zu kria mezehie, zua uchüpenya-
wawa kezhala; sikechüumonyü Ruopfüu nu badi puo
19 bu nienou ketsu chülie; sidi kethâü mu chieli mu
kemesa tsalikâ chüpie huoniehuo rüchülie, sirâ nienou
niethâchüdi, üchü mu übou khoupie Niepuu kialie;
20 mhakehupuolarei Uniepu Jisu Khrista za nuuu Upuo
21 Jihova thezie seituolie; sirâ Khrista khrüpreidi niekâ
22 huoniehuo khrükhrâ banyülie. Mia nupfünuokâ rei
Niepuu ki ketuo tuoi niethuo nie nupfunuokâ khrükhrâ

23 tuolie. Mhakekreilamonyü Khrista kehouu tsü kechü
tuoi mianupfunuo kechüu rei puo kimia tsüu zâ;
Khristawe *sizâmonyü* puo mâu kelakelieu rei *chüsa.*
24 Derei kehouwe Khrista khrükhrâ ketuo tuoi, sütuoi
mianupfünuokâ rei mhakehupuonu zâshie rei uthuo
25 unupfunuo khrükhrâ tuolie. Mianupfunuokâ, niekâ
rei Khristaa kehou khrie mu süula puo phou rei kha
26 keshü tuoi nie nupfünuo khrieliechie; süusü mhake-
kreilamonyü *puo* Die nunu dzüpie 'khrükemesawadi
27 kehou bu mesalie kenyü la zâ; sidi süu bu mesa mu
chiekemo chülie ketuola kerhuda morei rürhür morei
mhasikechü puorei puogei tuomozâdi puo kehou kezi-
28 vipuo chüpie puothuo lielie ketuola. Süsütuoi mia-
nupfunuokâ rei uthuo unupfünuo khriepie uthuo uphou
kekhrie tuoilie zhüzâ. Themia kehupuorei puo nupfü-
29 nuo khrieya kezhamia uthuo ukhrieya zâ: sirâ
miapuorei puothuo puochü-puophou ñgumechüya chie-
mo, sikechüumonyü Khristaa kehou *vachü mu theke*
râria kezhatuoi puo rei süu vachü mu theke râriaya;
30 mhakekreilamonyü we Khrista mâu gei zathâ kekrei
31 kechükâ chü kechüla. Hamhiedi themiaa puopuo
puozuo vawadi puo kimia zelhou tatuo, sidi unia keni-
32 nia chüpuo chütatuo. Die hauha souse zâ, derei a
33 kepuwe Khrista mu kehouu unia dze kepu zâ. Siüderei
niekâ kehupuorei nie nupfünuo khriepie niethuo nie
khrie kezha mhielie; mu mia nupfünuo kechümia rei
puothuo puo nupfunuo khrüprei kechü leterlie.

6 Nhichukâ, niekâ rei Niepuu nunu nie krünuokâ
2 die zelie: sirâ puotou zâ kechüla. Nie puo nie zuo
rhuliechie, silielirâ nie vilietuo mu nie rünanu rhei-
3 chalie tuo, diehauha mhapupiekezhü saketuo diekeriau
4 zâ. Sirâ mia krünuokâ, niekâ rei nie nuonuo nou
vakerüdahie; sikechüumonyü Niepuu *puonei kechü*
thatha mu tahitarhâ kechü se ukâ pethaliechie.
5 Mia kituokishü kechükâ, niekârei Khrista kikeshü-
tuoi nienou mezhüdi nie mâ mhâ kekuo kenyi nie
niepukâ *neikemo chükewa* preisieidi sükâ die zechü-
6 liechie; sirei mia kengu kinu mia neichüya kezhamia
zhâ mhieta modi Khrista kituokâ unou uthâ chüdi
7 Jibova neikâ chüyakezhakâ *mhieliechie*; sidi themia

8 la zâ monyü Niepuu la zâ kechütuoi nie neisieidi *nie
rhiechülie*; niekâ puothuo kedie shierei kediemo shie-
rei kehupuorei mhakevi chüyakezha khe Niepuu kinu
mhasüu ngulalie tuomu ikechü, die hau siliechie. Sirâ
9 niepukâ, niekârei ukâ gei sükemhie chülie, mu ukâ
kechükede *shünyürei* adielâ chülie ; mhakekreilamonyü
ukâ mu niekâ Niepuu teigei ba, mu puo kengukiwe
miapuorei zhakrei mozâ kechü niekâ rei siba tieru.

KHRISTANMIA SEYA KEZHA TERHRÜNYIE.

10 Tsieyawinu Niepuu mu puo kekuo kezha nunu metei
11 baliechie. Ungumvüdâu uketsipesuo kezha dâkâ ze
keperhie thalie vi ketuola Jihova *kinu ngukelie* te-
12 rhrünyiekâ sephreliechie. Mhakekreilamonyü we miaze
keperhie kezha siaüjütaya kezhakâ ze keperhie monyü
kezhakâ rei ze, kekuokâ rei ze, tsiedâ kezeinu ketuokâ
kekha kezhakâ rei ze, mu tei *kijünia dânu* ketuo kesuo
13 ruopfükâ rei ze, keperhieya zâ. Süla nie medâphi
phir kechünhia keperhie thalie vilie ketuola Jihova
14 *kinu ngukelie* terhrünyiekâ sephrelie ; di sephrelie
lirâ thazâlie. Süla kethâu üse nie chiechanu phapfülie
mu kemiathâ thachüu kelielie, mu kevichükewa dielie
15 keviu pie pethanudi nie kese keshüu pie nie phikou
chüliedi *dâjü* thaliechie ; sidi Puozhâkesuo-u mipie
16 theütsie kechükâ pete biepemhewalievi ketuola kepele
17 zhüu chüpfülie. Tsiu sirâ kelakelieu liepie nie tsüre
chülie, mu Ruopfüu kinu ngukelie zhiechau rei, süusü
18 Jihova dieu, lielie. Nie mezhiemelâ mu cha dâneiü
chüdi sükâ chüchie, süusü Ruopfüu nunu kehukipuorei
chabalie, sidi kemesakâ petekâ la khawamo mu cha
19 dâneiü chüdi rhârhüpfür baliechie Sidi dieliekeviu a
thezhürâ se a phapfüdi puo liechüketuo-u diekesou
süu se putuoüdi a tia tiaga kesieki abu thepfudi pushü-
20 lie ketuola a la rei *chabalie* ; mhakekreilamonyü
dieliekeviu kepuuu abu pukezhükâ thepfudi pulie
ketuola.
21 Derei niebu arülikâ, süusü a kedipuomhie bashi mu
kedipuo chübashi kechükâ, Tukika, Niepuu nunu die-
thâdi chalie chüketuo-u mu asiazeu akhrieu thuo mha-
22 petekâ pupie niekâ kiashütuo. Sirâ niekâ bu arüli

silie ketuola, mu puobu niekâ nou rei chüpeluo shülie
ketuola a süusüla puo ketsepie niekâ kishü ho.
23 A kezekâ, niekâ keviu chübalie, mu Upuo-u Jihova
mu Jisu Khrista kinu kepele sakerei kechü kekhrieu
24 bu niekâ ze balie. Ngukemezhieu bu Uniepu Jisu
Khrista khrieü rhu kethâtou chüya kezha petekâ zeba-
liechie.

Paul-a Leshü Thupie Filipikâ Ki Keshü

Paul-a Filipikâ kelu keshü.

1 Khrista Jisu kituo Paul, mu Timothi, unia kinu
khapie Filipi nu keba Khrista Jisu nu ketuo kemesa
petekâ, ukâ pehükâ mu sükhrârükâ sakebakâ kikeshü :
2 Ngukemezhieu bu niekâ ze bakelieu chülie ; sirâ Upuo
Jihova mu Niepu Jisu Khrista kinu kepar vithâ mu
nouneu bu niekâ ze bakelieu chülie.
3 A niekâ rükrakelie metsei Jihova tsebaya zâ ; niekâ
4 zhazhü kele la a chakesie metsei a neisiedi cha seibaya
5 zâ ; mhakekreilamonyü niekâ rei *dieliekeviu pelelie*
tsenunu vâr tsie ketsâ, süu pupie mia petha tuoü kechü
6 niekâ mese rei sa zâ kechüla ; *sizâmonyü* niekâ nunu
mhakevi chüchie keshüu, puoa chüzâtha Jisu Khrista
zha vârketuonhia nu chütseishü ketuo, *a* süusü peletou
7 bazâ *kechüla.* Sirâ niekâ amelou nu bazâ kechüla a
niekâ petekâ la sikechü le zhü zâ ; mhakekreilamonyü
a phapfüketuokâ nurei mu dieliekeviu yapie mu puo
zhapuketuokâ nurei niekâ rei aze ngukemezhieu kerhe
8 phre kechüla. Sirâ Jisu Khrista nouzhieu sedi a niekâ
petekâ menguphi bayazâ kechü Jihova puothuo siba.
9 Sizâmonyü niekâ bu mhakesi kele kliekâ nu niekâ
nouzhie krakechü miamialie ketuola, a süusü *niekâ la*
chabaya zâ ; sidi niekâ bu mhakevithâuüse viülie ketuo-
10 la ; mhakekreilamonyü Khrista zha vârketuonhia la
niekâ mesa mu jâmo baliedi kemiathâsi Khrista la
11 ngukeliekâ pie niekâ tsupfüdi miabu Jihova tse mu puo
zapu kemeyielie ketuola rei sa.
12 Sirâ akezekâ, hadzü ageinu mhakehupuorei kechü
khekâ dieliekeviu *khakewau monyü* pukra sapralie

13 ketuola kechü zâkechü a niekâ bu süusu sinyü ; mhake-
kreilamonyü a phazetuo kechü , Khrista lanu *zâwe*
ikechü kediu rükhoukâ pete burei mu miakekreimia
burei sikemechie toulieta kechüla; sizâmonyü Niepuu
14 nuketuo ukezomia kekratsa aphapfü hiketuola pele-
kechü sadi michiemodi Jihova dieu se pu thepfu kechü
15 sate. Themiadou puoa miabu utse tuoü kechüla mu
miaze keprüli reidi Khrista pupie miapethaya zâ, derei
huomiawe mhakevi medâdi chüya ; süniasü tietsatie
puowe abu dieliekevi yapie nudi a kedalietu ükechü sidi
17 *a* khrie kechüla chüya, sirei kekreikâwe unoumezhüdi
monyü a phazeketuo nu abu anou kemezhie tuoü kechü
ledi *aze* kenurhe nyümo kechüla Khrista pu prosar
18 chüya. Puothuo sirâ mhapuo ma ? Kethera zâ shierei
morei thethâ chüshierei, kehupuo chüshierei miabu Khri-
sta dze silie zhüzâ ; mu süusüla a aneibazâ, mu aneizâ
19 tuo kethâ. Mhakekreilamonyü niekâ kecha rei la, mu
sidi Jisu Khrista Ruopfüu akhruo ahi keshü la, sükâsü
akelalie ketuola zâ ikechü a si kechüla. A puothuo
20 siarei rheirei, a kehuchürei mengatalielhâ, mu a
thepfusedi, hadzütuoi tsierei aphou ha geinu Khrista bu
zayie chütuo, a süsü peledi merür toui ketuo süuthuo
chütsei shütuo. Mhakekreilamonyü awe rheituo rei
21 Khrista *lanu* rheiketuo zâ, mu siatuo rei vikuo kechü
22 zâ. Derei a amâ hauha nunu rheiza sabadi aliethâ
nunu mhakevi huo parsatuol irâ, sirâ a kiu kedatieshi
23 a simo. Derei a sünia tietsapuorei vakemechielie mo
bata. A tuotadi vâ Khrista ze bata reinyü ba, süua
24 vikuo rei zâtuo kechüla : derei amâ haunu baza salirâ
niekâ dze vikuo zâ tuo nhia. Süla süusü peletou
25 kechüla a batuo, mu niebu kepeleu nunu vikechülie
mu nie neilie ketuola a niekâ petekâ zebazâ tuo kethâzâ
26 kechü a sibata ; mhakekreilamonyü abu niekâ ze kengu-
ladi niekâ burei a la Khrista Jisu nunu niekâ neiphilie
27 ketuola. Niekâ Khrista dieliekeviu themia chükesü
chüdi niethuo nie themiamia ze lhou zâlie ; sidi a niekâ
ki vârei vâmorei, dieliekevi kepele la nie raruo kerhe-
puo chüdi keze nierhie chü chüse chü thaya kechü
28 abu nie rüli sikechü, sirâ aneituo ; sirâ nie perhiemia
bu mhakehupuo nurei nie kechü pethâwahie. *Michie-*
kemo süusü ukâ bu kekanu vâtuoü kechü zasi kethâ-

puo zâ, derei niekâ lazâwe Jihova kinu ngukelie niekâ
29 kelakelie zasi zâ. Süusü niekâ bu Khrista pelelie
ketuola rürbeizâ monyü, puo la kemezhie rei salie
ketuola puo lanu süu methuo kha niekâ tsüwa ketala:
30 mhakekreilamonyü a thiadzü anounyüdi ahie chüvâr-
kechü niekâ ngukechü tuoi tsierei a sümhietou tuo
kechü niekâ sikechü niekâ rei sümhie niekâ hiechülie
ketuola.

TARHÂKESHÜ.

2 Süla Khrista nunu thenou vaketseiphrei kechü die
huorei, thenou thu kepeluo die noushünouzhie nunu
kepar huorei, Ruopfüu nunu mhakerhelie ketuo huorei
mu nouzhie mu kengukemezhie huorei *niekâ dânu*
bamo lielheru; süla niekâ kenou mhieliedi kekhrie
puo khrielie, mu kenourheliedi noupuo chülie, sidi anei
3 chütseiliechie. Niekâ kengumvü morei kâ methuodi
mhapuorei chühie; sikechüumonyü nie nou kerüzhata
4 modi nie huoniehuo üse nie ki vikuo ükechü lelie; sirâ
niekâ kehupuorei niethuo nie rüli rürbei rükra zâta
5 hiedi mia rüli rei rükralie. Khrista Jisu medâu se
6 niekâ nou shüse tuolie; puoa Jihova ze kemhie zâ rei
puo Jihova ze kethedekechü ketijünu puo zase kelie
7 puo chü mba; siüderei themia mevidi mia diemia ke-
8 mhie chüdi puothuo puo chüpejülie: sirâ themia mhi-
nguki themiazhâ themiarülikâ sedi, kesia nu rei, sizâ-
monyü krus geinu sia zârei *Jihova* dieze zâdi puothuo
9 puo chü kezhaselie. Süla Jihovaa puo chüpezhaphi
shü, sizâmonyü puo za chüpie theza petekâ mhârei
10 sashüwata; mhakekreila monyü teigei ketuokâ rei,
kijü ketuokâ rei, mu kijükhrâ ketuokâ rei, *sükâ*
11 *petekâ* Jisu za nunu khoutou phrelie ketuola, sirâ
Upuo Jihova bu thetse pfülie ketuola themia kehupuo
burei Jisu Khristaa Niepu zâ ikechü umhiü se puphre
zâlie ketuola.
12 Sirâ niekâ akhriekâ, niekâ thiadzü *Jihova* dieze chü
sei, kevâr tuoi, süsütuoi a kenguki rürbei zâmonyü a
ngukemoki pekuodi nie kela tseilie ketuola pechüsedi
13 *Jihova nei* chülie; mhakekreilamonyü puonei puo-
medâkâ chüzâlie tuoüdi nie nu chüpie nie bu chünyülie
14 mu chüjieya kezha süusü Jihova zâ kechüla. Panya-

para mu miaze kemeü hiedi mhakehupuorei chüliechie;
15 sidi kerheiprüdie thezetsa se mia pekiadi niekâ kijü hau
16 nu udânu khrüteiniaki kemhie tuokechü themia mezhü-
kemo mu unou kerüzha kechü krâpuo dânu niekâ
miabu niekâ pejâlie kelhâmia chüdi Jihova nuonuo
kemesakâ chüliechie. Niekâ kerheiprüdieu thezetsa
sebalie, silielirâ Khrista zhanhia a süla aneilie tuo;
mhakekreilamonyü a kemethuo nu arhie chütuo mo
morei kemethuo puo la a teitsâ chütuo mo kechüla.
17 Derei niekâ Jihova rüsuo chükechü kepele se rüsuo-
keshü gei puothuo azia kenge shüzâ tuo zhierei awe
anei bazâ; mu niekâ neikechüki arei niekâ ze anei ba
18 zâ; sirâ süsütuoi niekâ nei balie, mu a aneikechüki
niekâ rei aze niekâ neilie.
19 Derei a niekâ rüli silierâ arei aneilie tiemu kechüla
chabamodi Timothi ketsepie niekâ ki shütuoü kechü a
20 anou leba. Mhakekreilâmonyü puo nou niekâ rüli
rükra terür kechü a themia puo kemhie puorei jüzâ
21 kechüla. Kekreikâa Jisu Khrista rülikâ monyü uthuo
22 uzhazhü lephre zeru. Derei niekâ puo rüli sitou batuo,
puo krü puonuo tuoi puoa aze dieliekevi kam chütuote.
23 Süla a rüli kedipuomhie tieshi silie, zirei menuprei a
24 puo ketsekeshü medâ bazâ; sizâmonyü a athuorei pezi
25 vârtuoü kechü Niepuu lanu pelekhru bazâ. Derei asia-
zeu aze mhakam chükezhau mu aze *Khristian* chü-
paihi chükezhau mu niekâ puo ketsepie puo bu a ke-
tsâpfüki rei alie chükezhau Epafrodita ketse lapie niekâ
26 ki shü morâkesuo lesie; mhakekreilamonyü puo niekâ
27 petekâ menguphi bazâ ketala; puo hadzü suozhü kechü
niekâ bu sikechüla puo puonou kemezhiese; puo mha-
chüdi siata nyünuo zâ kethâ, derei Jihova thuo puo ngu-
mezhie lashü, mu puo rürbei zâmonyü, abu athekesuo
tsügeinu athesuosamo ketuola puo arei ngumezhie shü.
28 Süla a niekâ bunu puo ngulaliedi niekâ neilie ketuola
mu aburei anou mene zalie ketuola a anou kemezhie
29 chüdi puo ketselapie niekâ kishü ho. Süla niekâ rei
Niepuu nunu niekâ neiphredi puo zeliechie; mu themia
30 hikechümia rhuliechie; mhakekreilamonyü puoa Khrista
liechü ketuola niekâ agei chünyüdi chülie kelhâkâ
chüketuola puoa siata nuo zâ kechüla.

3 Chüsia sirâ azenuokâ. Niepuu nunu nie nei baliechie.
Kethu sia puo thu niekâ kishü zâürei azâwe kemezhie
kechüpuo ŋba, derei niekâ süla vikuo kechü zâtuo.
2 Tefükâ la nie kireilie, nie meshüpesuo kezhakâ larei nie
kireilie, uzhükeremia mevi chükezhakâ larei nie kireilie.
3 Ukâ ha uthâü zhükerekâ kethâ, ukâwe Ruopfüu nunu
Jihova rüsuoya mu Khrista Jisu nunu uneituoya,
4 uchü geinu kechüu zâwe peletuoya mba. Huomianie
uchü geinu kechüu pelekechü mese ülie râ, awe süki
5 kemelhakuo kechü mese: A penuokelie zha thetha
nhia a zhürekeliemia, a Israel seyiemia. Benjamin yie
nunu kelhoumia zâ, a Ibri kethâmia; thezhâu kitsatie
6 lesierâ a Farisimia; keshürhei tsatie lesierâ a kehou
pese kechümia; thezhâu nu ketuokâ ze kechüla miathâ-
lieya ükechü tsatie lesielie râ miapuorei akejâ puorei
7 ngukelie jü. Siüderei thiadzü mhakehupuorei amhâ-
dzüki viütuo kechükâ a tsiewe Khrista la mhasü üse
8 mhathâ puoü tuomote. Sizâ kethâ, mu a Niepu
Khrista Jisu mhasi kevithâu ze kemejü sierâ mhakehu-
puorei üse a mhapuoü bamote; abu puo la mha sükâ
petekâ pejü phrewate, sirâ a Khrista ngulie mu puo
bunu puo nunu a ngulie tuoü kechüla a sükâsü
9 üse nyârhu khakewakâ mhiewate; sidi thezhâu nu
ketuokâ zekechüla a miathâkelie kralie monyü, Khrista
nunu kepele la, süusü kepele üse Jihova kinu kemiathâ-
10 puo ngukelie zâ. Mhakekreilamonyü a Khrista ze
kesilie di puo rheila kesie kekuo-u rei silie mu puo
kemezhie kechükâ nu puo ze kemezhieliedi azhâ burei
11 puo kesiaki zhâ mhielie tuoü kechüla. Sidi a rei kesia-
12 kâ dânunu lasieketakâ tsâlie nyü kechüla. A tsie
sükâ tsâlie moluo, morei vitseilie moluo; derei a sükâ
tsâlienyü kechüla sükâ whuo zhüzâ; süusüla Khrista
13 Jisu rei vâr a tsâkelie zâ. A zenuokâ, a sükâ tsâlie
ükechü athuo zâmu ikechü a lemo zâluo; derei anoule
mhapuo ba, a asiatsatie kebakâ rükramozâdi amhâ-
14 dzütsatie kebakâ peyou beituo zâ; Khrista Jisu nunu
Jihova mhapuo pie atsü tuoüdi pesâgeinu a kiekezha,
a mhasü'u whuozhüzâ. Süla ukâ miawe chüketa khekâ
15 unou sükemhie lephrelie khe; mu niekâ nienou mhake-
krei huo rei lebarâ Jihova sükâ rei thashü nie kia tuo.
16 Siüderei ukâ tuo vâr tsâkelieu nunu tuo la sashülie khe.

17 A kezenuokâ, niekâ rei aze kesiadziliechie, mu sirâ
niekâ hiekâ bunu niekâ mhâdzüriadi thashü niekâ
18 kiaketuokâ mehâterlie. Mhakekreilamonyü themia
kekra dze a tsiemelie niekâ ki pushüshü tuozâ, mu tsierei
a krazâdi niekâ ki pushü tuoü zhüluoü, sükâ lhou we
19 lhouya derei sükâ Khrista krus-u ngumvükâ zâ. The-
mia sükâ thesia katatuo, ukâ vaa ukâ rhuo zâ, ukâ
ngaa ukâ nei zâ, mu ukâ kijü haunu dze pfüya kezha
20 zâ. Derei uwe teigei themia zâ; sünunu we Ukelake-
lieu Niepu Jisu Khrista rei vâr tuoü kechü pfebazâ.
21 Puo puothuo puo medâ chüdi mhapetekâ chüpie puo
khrükhrâ shülie vi, mu puo süusü üse puo umâ mhachü
mhathâkemo hauha chükesapie puo mâ vipie thedze
chüzâ kechüu mhielie tuo.

4 Süla a kezenuokâ, akhriekâ mu a mengutuoya
kezhakâ, aneikâ mu âkenitsürekâ,—harie akhriekâ,
niekâ Niepuu nunu chüse chüzâ thalie.
2 A Iwodia mu Suntuki unia bu Niepuu nunu kenourhe
3 balie nudi unia hüba zâwe. Harie akhriethâ kethâu,
a nburei thenu sünia ze keliethâ kechü anei bazâ; mha-
kekreilamonyü unia dieliekevi liethânu, Kliment rei
mu aze chalie chükezha kerheiprü leshüdau nu uza thulie
keta kekreikâ rei sadi aze urhie chü vârzâ kechüla.
4 Niekâ Niepuu nunu nie nei sei tuolie. A kepusia
5 pulazâ derei nie neituolie. Nie noukemezhü themia
6 kehupuo burei siliechie. Niepuu penuo bate. Mha-
puorei le nienou kemezhie chühie; derei mhakehupuo
nurei Jihova ki nie ketsâpfükâ pu cha mu melâ, mu
7 puo thezie sa bazâlie. Tsiusirâ Jihova noune umhasi
mhale petekâ ki kezhau thuo Khrista Jisu nunu niekâ
nou niekâ medâkâ rüguo setuolie tuo.
8 Süsia rei, akezekâ, niekâ mhakehupuo shierei kethâ
ükechükâ, vi ükecnükâ, mezhü ükechükâ, mesa üke-
chükâ, thenou vapemvü kechükâ, rünyü vi kechükâ,
uzhâ kevi mha*sikechükâ* huo, mu miabu thalie kelhâ
9 *sikechü* huo bamo moshi, sükâ leba zâlie chie. A
thashü niekâ kiashü mu a kha niekâ ketsükâ, mu niekâ
ageinu si mu ngukeliekâ, niekâ mha sükâ chüzâ tuolie;
silie lirâ puonou mene *mu süu pie mia tsü kezhau*
Jihova niekâ ze balie tuo.

Die thekhakâ.

10 Niekâ arüli rükra niekâ nounyüla keliela a Niepuu
nunu aneiphi bate. Niekâ hadzürei niekâ nounyü tuo
zâ, derei niekâ chülie kenjüta. A dieha pukechü a
11 ketsâpfü la pumo. Mhakekreilamonyü azâwe athuo
kehupuo chüshierei kenya kechü jü, athuo si setuote.
12 A metei kechüdâ rei si, mu a mephruo kechüdâ rei si;
mhaneiükâ nu mu mhakehupuo nurei, a kepevü rei
kemerür rei, pekra kechü rei petsa kechü rei, a thedâ
13 sükâ siliete. A chüpekuoshüya kezhau la a mhakehu-
puorei chülie tuo. Siüderei niekâ aze kemezhie kelie
14 niekâ vise zâ. Tsiu niekâ Filipikâ, a Makedonia nunu
15 tuo ketaki dieliekevi *pu prosar* chüsie theriaki niekâ
rürbei sia kehou kekrei puorei mhapie atsü mu akinu
16 mhalie chie mo kechü niekâ thuo rei siba tuo. A The-
salonika nu kebaki rei niekâ vapuo rürbei zâmonyü
17 vakenia mha khashü, atsâpfü vaphi. A niekâ bu mha
kha atsünu kechü pfü zâ tuo mo; derei niekâ bu süu
18 la vikechü kelieu pfüketuo zâ. Derei a tsiewe mhake-
hupuorei ba mu kehoumeka ba, mu Epafrodita niekâ
kinu mha sevâr a ketsü Jihova neikechü puoneidi lielie
kevi rüsuo re kethengukâ, nguliedi tsiewe a ketsu-
19 kelhuo chü bate. Sirâ a Rhuo *Jihova* puothuo Khrista
Jisu nunu puo mhanyi mu zapuzayie chükeba la niekâ
20 ketsâpfü khekâ nu niekâ vaphishütuo. Sirâ ukâ Rhuou
Upuo *Jihova* bunu teihekechachie zapuzayie chütuo
kelieu chüliechie. Amen.
21 Khrista Jisu nu ketuo kemesakâ keluphreshüchie.
Ukâ kezekâ aze kebakâ rei niekâ kelushü ho. Keme-
22 sakâ petekâ rei niekâ kelushü ho. Mu sükâ dânu
kaisar kinukâ niekâ kelushü beinuya.
23 Niepuu Jisu Khrista kinu ngukemezhie kepar-u, süu
bu niekâ ze bakelieu chülie.

Paul-a Leshü Thupie Kolosikâ Ki Keshü

Kelu keshü.

1 Jihova medâ la Khrista Jisu apostel kechüu a Paul
2 mu uzeu Timothi hienia kinu, kha Kolosi nu keba
Khrista nunu mesa keba mu diethâdi keze siazedzüria
chükezhakâ ki keshü: Upuo Jihova kinu kepar ngu-
kemezhie mu nouneu bu niekâ ze bakelieu chülie.
3 Hienia niekâ la chakechüki hienia Uniepu Jisu
4 Khrista Nuopuo Jihova tsebaya zâ; mhakekreilamonyü
niekâ teigei siadze medâ pie zhüketa la nie Khrista
Jisu peledi nie kemesakâ petekâ khrieya kezha la.
5 *Siadze* süusü dieliekevi vâr niekâ tsâkelie kethâdie süu
6 nunu niekâ sietsenu siliete; *dieliekevi* süusü kijü
petenu rei puosi rüchü se kra miamia zâ vâ niekâ rei
tsâlie. Sirâ niekâ Jihova ngukemezhieu sikelienhia
7 yawinu thiaha ketsâ hahi vârzhü ze. Niekâ diesüusü
niekâ la Khrista chalie chükezha kediethâ ukâ keze
8 chalie chükezha ukâ khrieu Epafra kinu silie. Mu puoa
Ruopfüu nunu niekâ nouzhie kenyi rei thashü hie kia.

Khristaa zha kechü, mu puo kepelekâ ruokekuo.

9 Süusüla hienia rei die süu sikelienhia yawinu vâr
tsie ketsâ niekâ bu Ruopfü mhasi mhale neiükâ sedi
Jihova medâ sitoupie nie tsupfülie ketuola niekâ la
10 hienia mezhiemelâ mu cha seibayazâ; mhakekreila-
monyü nie bu mhakevi neiükâ nu nie si rüchüliedi
Jihova dze mhasi kehieliedi, Niepuu neikâ chü chüse
11 chüdi lhoulie ketuola; silie lirâ puo kekuo kezha keba
kekuo sükâ neiükâ se nie chüpekuoliedi nie mhaneiükâ
12 nu shügeshühiedi rüdimo balietuo. Sirâ nierei nie

neidi Upuo nie chüpie kemesakâ kezie nunu theka ngu-
13 keliekâ ze karhe chülie keviu tselie tuo. Mhakekreila-
monyü puoa, kezei kekuo-u nunu uze parliedi uchüpie
14 puo Nuo puo Khrieu kedinu shükelie la. Puo la urha-
15 kelie zâ, *süusü* ukephuma vakeshü zâ ; mu puoa umhi-
se ngulie kelhâ Jihova kemhieu, mhapuorei pelhou-
16 keshü mhâdzü lhoutuota keriau zâ. Mhakekreilamonyü
puobu mhapetekâ, teigeikâ rei kijü mhâ ketuokâ rei, mha
umhi üse kenguka rei mu ngukemokâ rei, *teigei*
kedikâ mu niepukâ, mu *kijü* pehükâ mu kezhakâ rei
pelhou keshüla ; puobu mhapetekâ pelhoushü mu sükâ
17 puo la zâ. Sirâ puoa mhapetekâ mhâdzü tuozâ mu
18 mhapetekâ puo geinu hrüpfü bazâ ; sirâ puoa themâ,
süusü puo kehou, puoa süu tsüu zâ ; puo sietsenu ketuou,
kesiamia dânunu penuolie keriau : mhakekreila-
monyü, puobu mhapetekânu kezhathâu chü ketuola.
19 Mkakekreilamonyü Upuo ketsu chüketuo khekâ bu
20 Khrista gei rei batuo ükechü puo medâta ; mu krus
geinu *krukepar* Khrista zia pie kevi chüwadi puola
ketuokâyâ bu puo zevi phreta tuo kechüla. *U, puola*
kijü ketuo khekâ mu teigei ketuokâ reisa *sitatuo.*
21, Sirâ niekâ rei thiadzü mhakesuokâ chüdi nie nounu
22 Jihova ngumvüdi miakekreimia chütuo, derei tsiewe
Khrista sela puochü-puomâ nunu nie ze viliete ; mhake-
kreilamonyü nie chükemesapie chie reilie kelhâ mu pejâ
reilie kelhâ chüpie Jihova mhâdzünu shülie ketuola.
23 Niekâ kepele rüdimodi seimie kre kijü kele kemhie
chüse chüba zâlie lirâ, mu dieliekevi niekâ hadzü sike-
lieu siadze süu nunu tsiesia latamo bazâ lirâ, silietuo.
Dieliekevi süusüpie teikhrâ kelhou khekâ ki puvâta
zhüzâ ; mu a Paul harei *dieliekevi* süu lie chütuote.
24 A tsie niekâ la kemezhie zhü zârei anei bazâ ; mu
Khristaa puomâ mese puo kehouu la kemezhie kechü
siatsatie rei *kemezhie* sa morâkesuokâ arei aya tsatie
achü-aphou hauha nunu kehouu la chütseishü zhüzâ ;
25 Jihova die pu pepoushü ketuola niekâ la Jihovaa
26 mhakam kezha süunu abu dieliepuo chütuote. Kethâ-
die kesou süu khapie keriakikâ mu lhoukeriakikâ pesi-
pengushü mote ; derei tsiewe lhapie puo kemesakâ
27 kiashüwate. Jihovaa Judakemokâ dânu puo die kesou
süu kinyi zapuzayie chüketuo-u kedipuomhie shi kechü

se themia sükâ pesipengu shütuoü puo neita. *Kinyi*
süusü niekâ dânu keba Khrista za; puoa *ukâ* siadze
28 kevithâu zâ. Hienia Khrista *za* süu pupie shietuo zâ;
mu hienia themia kehupuo bunu rei Khrista nunu
vitseiliedi khapie *Jihova* tsüshülie tuoü kechüla thedâ
kevithâkâ se themia kehupuorei petha mu tahitarhâ
29 tuo zâ. Sidi puothuo puo kekuo üse anu chüshü
kezhau kekuo süu sedi a rhiechüdi süusüla ateitsâ
chütuo zâ.

2 Tsiusirâ niekâ larei mu Laodikia nu ketuokâ larei
mu azie nguya chiekemo kekreikâ larei a anounyüpie
2 meyhumezhie ketuo a niekâ bu sinyü; mhakekreila-
monyü a sükâ bu kekhrie nunu kezepuo chüliedi mha
sitoukelie kinyi khekâ sedi Jihova die kesou, Khrista,
sikemechietsuoipie unou chüpeluo setuolie kechü anei
3 kechüla; Khrista süu nu mhakesi kele khekâ keviepfü
4 tuozâ. A die hau pukechü mhakekreilamonyü mia-
puorei bu kemepfe kemenyhâ diekâ se niekâ selie nyü-
5 kemo la. Sirâ a amâu ha toupfü vâ niekâ ze bamo
shierei, a aruopfüu nunu niekâ ze badi niekâ mezhü
keba, mu niekâ Khrista peledi rüdimo bakechü-ngudi
6 aneise bazâ. Süla niekâ Niepuu Khrista Jisu liepie
nie vie chükelie kemhie, sümhie puo nunu lhou rei
7 tuolie; seimie kre kijü kele tuoi nie mie kre puonu
leliedi puo nunu rüchü sielie; sidi nie petha keshü
tuoi Jihova tse kenyü chie tsedi nie kepele la metei
miamia sielie.

Mia sedie zehienu kechü.

8 Miapuorei bu themia mhasi mu themiadâ üse niekâ
kebvü seketa chümolie ketuola nie kirei terlie; *mhasü-*
kâsü themia zhâ zâ, mu sükâsü Khrista *zhâ* monyü
kijü hanu nhichunuomia kepetha zhâ theriakâ zâ.
9 Mhakekreilamonyü Khrista geinu Jihova kinyi pete
10 themâ rhi sedi lhou kelie la; sirâ niekâa mia mhâ
kedikechü mu kekuo kenyi petekâ tsüu, *Khrista,* nunu
11 nie ketsu ngukelie zâ. Puo nunu niekâ rei zhürekewa
la nie kephuma mâchüu lhewadi thedzie üse kemo
12 zhükere *kekrei* puo nie geinu chüliete. Niekâ bap-
tism kechükirei puo sa khruwadi kesiakâ dânunu puo

perheila kelieu Jihova kekuo süu niekâ rei pelekelie la
13 puo sa rheilaliete. Sirâ niekâ thezhâ vachie kechü mu
niechü geinu nie zhürekemo la sia ketuokâ Jihova
niekâ rei chüperheipie Khrista saliete Puoa ukephu-
14 makâ rei va phreshüwate. Ukâ kekha ungukemvü die
thukeshükâ vawate. Sizâmonyü puo krus geinu the-
15 zhüpie sükâ zhiepejüwate. Sidi *kezeiu nu* kedikâ mu
niepukâ te phreliedi ukâ bu Khrista la mia mhingu-
16 kinu ukâ bu 'mia dzü kemenga chü. Süla miapuorei
bu kechü kekria, morei thenyi, morei khrü kesa, morei
kerülei zha, thezhâ hakâha pupie niekâ kiahie chie;
17 sükâsü vâr tuoü tuo kechüu khrü zâ, mu kevâr-u we
18 Khrista zâ. Kerüsiasia-i kechü mu teigeidieliemia
rüsuo kechü unei üya kezhamia miapuorei bu niekâ
sepie niekâ mhamethuo ngulie tuoü ketuo-u vajâwa
hiechie. Themia sikechümia puo *mhâ* kesikâ lepie
19 puothuo puo nou kerhü la kâ methuo tuoya. Puo
mâa puo kerekâ la puo kerheirâ vâ puo tsü süu ze
kekhe kehrüpfüdi Jihova kinu kekuo nguliedi vikechü
lieya kezha, ukâa puo *tsü süu* ze kekhepfü bamo.
20 Kijü haunu nhichunuomia kepetha theriakâ mhiei
, kechü tsatie niekâ thiadzü Khrista ze siata lirâ, sirâ
kiüdi kijü süu kitsatie tsierei rheituo zâ kechü mhiedi
21 miabu thezhâkâ üse niekâ phatuo üya zâ ga? Sükâa
themia die la niekâ bu nyükenyü, morei chükenyü,
22 morei biekenyü üya; *kechücha* sükâsü zeü jüketa vie
23 zâ. Mha sükâsü uthuoumedâ chüdi rüsuo kechü, mha-
kesidâ mhieda; mhakekreilamonyü ukâ uzhâ kevi
merieva mu uthuo umâ bu kemezhie tuoü kechüzâ
kechüla; derei *mhasükâsü* uchü-uphoua rüyakezhakâ
kekha kelie ba puorei jü.

3 Süla niekâ Khrista sa phoulie *kethâ* ülie râ, Jihova
zatsa haketa Khrista keba pesâ gei viekâ pfü bazâ
2 liechie. Niekâ niekâ noupie kijü gei ketuo viekâ
3 monyü pesâgei ketuo viekâ le bazâlie chie. Niekâa
siata, di niekâ kerheirâ pie Jihova kinu Khrista dzie
4 nunu keviepie tuote. Khrista, ukerheirâbâu, ngutou
kelie nhia, sünhia niekâ rei puoze zapuzayie chüdi
miabu nie ngutou tuo.
5 Süla niekâ kijü 'ketuo niechü-niephoua rüya kezha:

pieü, mesakemo, kerüya kechü, kesuo chünyü kechü,
mu mhamehou kechü süusü terhuo rhidi räsuokechü;
6 hakâha pesiawalie chie. Mhasükâsü la miadie zeyakemo
7 unuonuokâ gei Jihova noupfü shüta sevârya. Niekâ
thiadzü mhasükâ chüdi tuoya kezhaki niekâ rei sükâ
8 chüdi lhou vâr zâ. Derei tsiewe niekâ rei, noupfü,
nouyie, uzhâkesuo, mia tha kechü, nia tia nunu menga-
9 kemo die pukechü, hakâha pete khawalie chie. Huo-
niehuo gei tijühie; mhakekreilamonyü niekâ themia
10 keweu mu puo mhathâka khawata kechüla. Sizâ-
monyü niekâ themia kesau dzieliete; *themia* süusü
chükesa lapie mhasi kethâu nu puo Chükeshüu mhie
11 miamialieya. Süla huomia üse Grikmiaü, huomia üse
Judamiaü. huomia üse zhükeremiaü, mu huomia üse
uzhürekemomiaü: mu huomia üse kemelâmiaü, Skut-
miaü, kediemiaü, miadie chükemomiaü, isi lielhâ; derei
Khristaa sükâ petekâ *vie zâ*, mu puo ukâdânu ba phre.
12 Süla niekâa Jihovaa kedakeliekâ chüdi mesa mu puo
khriekâ chü keta la, noushü nouzhie, kâmo mu mene-
13 kechü, puo nou chakechü, hakâha dzieliechie. Niekâ
huoniehuo gei thenou shükhre ketsüchie, mu niekâ
huomianie huomia gei kenyaü mha lirâ kengumezhiedi
vapie huoniehuo tsüchie. Khristaa nie ngumezhiedi
14 vapie nie ketsü tuoi, nie rei sümhie chüchie. Sidi sükâ
petekâ mhâ mhakehupuorei chütseilieya kezha chiepha
15 kemhie, kekhrieu se nie chiephalie chie. Tsiusirâ
Khristaa khakeshü nouneu bu niekâ nou nu niekâ
keseliechie; mhakekreilamonyü niebu süu sedi mâpuo
chübalie tuoü kechüla nie kiekelie zâ. Sirâ niekâ Jihova
16 tsetuolie chie. Niebu mhasi kethâ chülie ketuola
Khrista dieu bu nie nou bapevilie chie. Kethâ tsali,
kemesa tsali mu ruopfü tsali chüdi niekâ huoniehuo
petha mu tarhâ bazâlie chie; mu nie nounu Jihova
tsedi chieli tuozâlie. Sizâmonyü nie dienu rei mu nie
mhathâkâ nurei nie mhakehupuo kechü nurei Niepuu
Jisu za nunu mhasükâ petekâ chüliechie; mu puo la
Upuo Jihova tse seituolie chie.
18 Mia nupfünuokâ, niekâ nie nupfunuokâ khrükhrâ
tuolie; mhakekreilamonyü Niepuu nu *ketuomia* sikechü
19 mese zâ kechüla. Mia nupfunuokâ, niekâ rei nie nu-
20 pfünuokâ khrielie, mu ukâ pese hiechie. Nhichunuokâ

nieká rei nie krünuoká dieze zâ tuoliechie, mhakekrei-
lamonyü Niepuu nu *ketuomia* sikechü vizâ kechüla.
21 Mia krünuokâ, niekâ rei nie nuonuokâ pechü pelhie
22 bahie, ukâ udzükezie jütatuo mu. Mia kituokâ, themia
nie mhâ kezha chü kebakâ die ze seituolie, mia mhi-
ngukinu mia neichüya kezha rürbei zâmodi, nie nou
23 mezhüdi Niepuu khrüu preidi chüzâlie chie. Niekâ
mhakehupuo chü shierei, themia la zâ monyâ, Niepuu
24 lanu nie nounyie thâ chüdi chüliechie. Sirâ niekâ rei
sibatuo, niekâ nie Niepuu *Khrista* kinu nie zha mese
nie puo kâ ngulietuo. Nie Niepuu Khrista liechü tuo
25 zâ. Musirâ mhakam chü kemezhü chükemomia keme-
zhü chükemo zhakhra ngulietuo. Mu puo miapuorei
ngumezhie kreilielhâ.

4 Kezhakâ, niekâ rei neikâ kituo kishüka gei puotouu
mu chükezhüu chüchie; mhakekreilamonyü teigei niekâ
ki kezha puo bakechü niekâ rei siba kechüla.
2 Niekâ cha petehie chie. Mu chakechüki niekâ nou
3 niekâ thâ chülie; mu Jihova thezie bazâlie. Sizâ-
monyü a puo la kedie chüketuo-u Khrista die kesouu
pupie kialie ketuola Jihova bu die süu cha pfüshü
4 hienia tsülie ketuola hienia larei chabalie chie. Abu
5 sidi pukezhüu pu kemechielie ketuola rei sa. Cha-
zoukâ kenguki *rei* udâ vise tuolie, mu uzha va khrielie.
6 Nie diepu metsia pie kenhe kechü *kemhie* mia ngume-
zhie sieidi miaze kercühü melie; sidi niekâ mia nie ki
7 mha ketsâ keshü khekâ pukezhüu pu silie. Tukika
thuo arülikâ pie niekâ ki pu phreshütuo. Puo ukâ
siazeu ukhrieu mu Niepuu nunu hienia ze chalie chüya
8 kezha chalie kediethâ puo zâ. Niekâ bu hienia rüli
silie mu puobu niekâ nou rei vakethepfu shü ketuola,
9 a süusülanu puo ketsepie niekâ ki keshü zâ ho. Sirâ
niekâ krâmia kechü niekâ zemia kediethâ, niekâ khrieu
Onisima rei puoze vâtuo. Unia niekâ ki hanu mhake-
hupuorei chü keba khekâ pushütuo.
10 Hienia keze kedie chüketuo, Aristarka rei nie kelu-
shü ho; mu Mark, Barnaba nuosiazeu, reisa. Niekâ
hadzü puodze die ngulicte. Puo vâr râ, puo zeliechie.
11 Tsiu Jesu, Justa rei üyakezhau, rei niekâ kelushü ho.
Hakâha uzhükerekâ krâ nunu keparkâ zâ: *krâ süu*

nunu kepar hakâha zârürbei tsie aze Jihova kedi chalie
chüya kezha zâ; mu themia hakâha a dzüthupeluo vârtsâ.
12 Nieka krâmia Epafra ükechü, Jisu Khrista kituomia
puo, rei niekâ kelushü ho. Puo niekâ bunu Jihova
medâ khekâ sikemechie tsuoilie ŝi chüse chüthalie
ketuola puo kecha khekâ nu niekâ la puo rhiechübaya
13 zâ. Mu puo niekâ la rei, mu Laodikia nu ketuokâ la
rei, mu Hirapoli nu kebakâ la rei puo noukenyü chü-
14 baya zâ kechü arei sitou bazâ. Ukâ khrieu Luk daru-
15 kesiu rei, mu Dema rei niekâ kelushü ho. Laodikia nu
keba ukezekâ ki rei, mu Nimfa ki rei mu puo kinu
kehouya kezhakâ ki rei, a ukâ kelushü ükechü puchie.
16 Sirâ niekâ leshü hau phrüwatse khapie Laodikia kehou
burei phrüchie, mu niekâ rei Laodikiakâ kinu leshü
17 puo vârtuomu, süu rei phrüchie. Sirâ Arkipa burei
puo Niepuu nunu mhakam ngukelieu, süu chüvâtsâ shü
ketuola menuodi chübazâlie puchie.
18 A Paul, athuo adzie üse niekâ kelukeshü die hau
thushü ho. Thezhürâ se adzie kekha se ketuokâ rü-
kramota suo ho. Ngukemezhieu bu niekâ ze bakelieu
chüliechie.

Baptist Mission Press, Calcutta.

Paul-a Leshü Thupie Thesalo-niakâ Ki Keshü Keriau

KELUKESHÜ DIE : KEHOU RÜLI

1 Paul mu Silvana mu Timothi ukâ thuo khapie Upuo
Jihova mu Niepu Jisu Khrista kitsatie baketa Thesalonia
kehou u ki keshü : ngukemezhieu bu niekâ gei balie mu
keviu chü balie.
2 Hie hie kechakâ nu niekâ rüli pudi niekâ petekâ la Jiho-
3 va tse sei baya zâ. Hie niekâ Upuo Jihova mhâdzü nunu
kepele nyidi mhachüya kezha mu kekhrie nyidi shürheiya
kezha mu Uniepu Jisu Khrista kitsatie nie siadze lepie
4 rüdimozâ keba rükrapie hie nouki shüsei sebaya zâ ;
mhakekreilamonyü, harie hie kezekâ Jihova khrie kepfü-
5 kâ, niekâ kedakelie dze hie sitou kechüla ; süusü hie
sepuketuo dieliekeviu vâ niekâ tsâkelie, diekepu rürbei
zâmonyü puokekuo rei nyi mu Kemesa Ruopfü rei puo
zetuo mu sikemechietsuo kelie die zâ : mu süsütuoi
niekâ dzevi la hiezhâ hierüli rei kedipuomhiedi chüshü
6 niekâ kia shi niekâ thuo rei sibatuo. Sirâ niekâ keme-
zhiephi kechü dânurei Kemesa Ruopfüa niekâ nouva
pemvü shüdi niekâ bu die süu zeliedi niekâ hie rei mu
7 Niepuu dirie rei lieliete. Sidi Makedonia nu mu Akaya
nunu pele sier kelie khekâ mhadzünu niekâ rei thakia
8 kevipuo chüpie mia kialiete. Mhakekreilamonyü niekâ
kinu Niepuu dieu pu chie prakelie zâ kechüla ; musirâ
Makedonia mu Akaya nu rürbei zâmonyü luki haki rei
Jihova kitsatie nie kepele nyikechü miabu si vâte ; süla
9 süu dze hie mhapuorei pumo rei vite. Mu sükâ uthuo
rei hie kedipuomhiedi niekâ ki lelie shi kechü, mu rhei-
tuoya kezha mu kethâtou kechü Jihova neichü tuoüdi
terhuorhi rüsuoya kezhakâ nunu niekâ kedipuo mhiedi
10 rüdi se Jihova ki vâlie shi kechü, tsiu sizâmonyü teigei

nu tsur tuoü kezha puo Nuo-u pfe tuota kechü, ukâ dze
sükâ pu rükhruo tuote. Mu Nuo süu, Jihovaa kesiamia
dânunu chüperhei Iakelie Jisu zâ; mu puo thesia ugei
pfüphir ketuo nunu ukelalieya kezhau zâ.

Kehoumia rüli

2 Sirâ hie kezekâ, hie niekâ dânu kele sausü thedâ
2 chütamo kechü niekâ thuo rei sibatuo. Siketau monyü
hie hadzü Filipi nunu kemezhie phi mu mia hie pesephi
zârei Jihova la thepfu zâdi hie kemichie neiükâ dânu rei
3 Jihova dieliekeviu pupie niekâ kia zâ. Kekreilamoü hie
nie hütuo kechü niebu kekrüta ketuola rei mo, hie thuo
hie kerüzhüla reimo, morei nie sepenyawa ketuola reimo
4 zâ kechüla: sikewau monyü Jihova thuo hie lepevidi
dieliekeviu pie hie pelekewa tuoi hie rei sütuoi mia ki
puya. Hie themia neiu monyü unou puotou mo moshi
5 kechü silieya kezha Jihova neiu chünyüya. Tsiu hie
mhakipuorei mia se mia thezie rei tuodi niekâ bu simo,
hie mhamevi chüdi *nievie* rei mehou tuomo kechü Jihova
6 hie zhapu ba. Sirâ hie Khrista kitsatie apostel chüdi hie
kekuo nyikechü pulievi rei hie niekâ kinu rei motei
7 kekreimia kinu rei themia kinu thetse pfütuo mo zâ. Sirei
hie thiadzü niekâ dânu kebaki uzuonuo unuonuo pahya-
kâ theke menuo kezha tuoi hienou menedi lhou zâ.
8 Sidi hie niekâ khrie thâr kechüla niekâ ngupie hie
neisieidi hie Jihova dieliekeviu rürbei zâmonyü niekâ
9 la hiephou rei khashü tuoükechü hie neiphi sie zâ. Sizâ,
hie kezekâ, niekâ niethuo rei hie hiechie chüdi mhachüke-
chü mu kemezhiekechü rei niekâ siale batuo: hie mhake-
hupuo nurei niekâ noupenyümo ketuola theva rei khinhia
rei mhachü mu Jihova dieliekeviu rei pupie niekâ kia zâ.
10 Sirâ peleyakezha niekâ gei hie hiezhâ hierüli mesa mu
miathâ mu miabu hie lepejâlie kelhâ chükeshü niekâ
niethuo rei mu Jihova rei hie zhapu bata zâ. Sizâmonyü
11 puopuoa puo nuonuo gei keshütuoi hie niekâ kehupuorei
tahitarhâ mu nienou chükethepfu dâneiü chükechü niekâ
12 thuo rei sibatuo; sidi hie nie hüpie nie bu puo kedi mu
zayie chükebanu vâlienudi nie kieya kezhau Jihova nei-
chüdi lhoulienu shü zâ.
13 Sirâ niekâ hie kinu dielie pukeshü die hau, *puocha*

Jihova *dieu*, ngukelieki niekâ rei die hau üse themia die
mhie monyü Jihova die üdi süu zelieta zâ ; süla hie Jihova
tse sei baya zâ. Mu *nie ki kepu* die süu niekâ pelekezhakâ
14 nou chüshüya kezha Jihova die kethâu zâ. Tsiu, hie
kezekâ, niekâ rei Judia kijünu Khrista Jisu la Jihova
kehou chüketakâ siadzichü sieta zâ ; mu sükâ Judakâ
kinu kemezhiekelie tuoi niekâ rei niethuo nierania kinu
15 kemezhielieta zâ. Juda sükâsü thiadzü Niepu Jisu rei
mu siadzekesikâ rei dukhri, mu hie whuo reiwa, sizâmo-
nyü Jihova neikemo chüya mu themia kehupuo ngumvü
16 rei chütuote ; sükâ Judakemokâ bu kelakelie ngulie
kelhâ la hie bu sükâ rüchühie nudi hie khaya. Sidi ukâ
kejâkemou chüvâ puotei chütuote. Sirei noupfüu resedi
ukâ gei vâr bate.
17 Derei hie kezekâ, hie zâpuoki, hie noutsa monyü hiemâ
toupfü nie therhie keta la hie nie mengusieidi nie zie
18 ngushü tuoüdi medâ bei sie. Hadzü rei hie niekâ ki vâr
tuoü sie, mu a Paul zâwe vapuo rürbei zâmonyü va kenia
19 rei zâtuoüsie: derei Satan thuo hie khawate. Derei
Uniepu Jisu vârketuoki niekâ zâ kemosia hie supuo la
hie dzüzie morei hie nei morei thetsepfülie tuo ga ? Hie
20 thetsepfülie ketuo mu hie neilie ketuosü niekâ la zâtuo.

3 Süla hie ge sabalie kenjü tatse hie hie rürbei Athen
2 rüna nu ba râ viketuo medâdi ; hie usiazeu mu Khrista
dielie keviu la Jihova liethâu Timothi ketseshüdi puo bu
niekâ chü kemetei mu niekâ kepele dzetsatie rei niekâ
3 nou chüpeluoshü ; silirâ niekâ miapuorei kemezhiekechü
hakâha la puonou tsiesiata molie ketuola ; mu ubu sükâ
dzü zâ tuoü kechü thâpie ugei shüpie bata kechü niekâ
4 thuo rei sibatuo. Sirâ hie niekâ ze kebaki rei ukâ
kemezhie zâ tuoü kechü pedzüperia niekâ ki pushü zâ ;
5 mu süsütuoi chürei zâkechü niekâ rei sibatuo. Sirâ
hahala arei ge sa balie kenjü ta ; mu niekâ kedâkechüu
niekâ kedâ kechüla hie mezhie bu thedâ chüketa preidi
6 niekâ kepele dze si kenyü la a *mia* ketseshü. Derei tsiewe
Timothi niekâ kinu la hiekâ ki vârte, mu puo niekâ
kepele mu kekhrie mu niekâ hie rüli rükra seidi hie nie
ngunyüba kechü tuoi niekâ rei hie ngunyü ba kechü die
7 kevi sükâ sevâr hie petsâshü ; süla hie kezekâ, hie niekâ
kepele la hie kemezhie kechü mu hie nou rei kemezhie

8 kechü khekâ nurei niekâ la hie nouluolie. Sirâ nie
9 Niepuu kitsatie thalie keta sia hiesü rheiliete. Tsiu
niekâ la hie Jihova mhâdzünu hie neikelie khekâ la hie
10 niekâ la kedipuomhiedi Jihova tse la râ vitieshi! Hie
niekâ zie rei ngushü mu niekâ kepele khatsâmo kebakâ
rei chükhâtsâshü kenyü la theva rei khinhia rei châ
hierhie chübaya zâ.
11 Sirâ Upuo Jihova thuorei mu Uniepu Jisu burei hiebu
12 niekâ ki vâketuo la hie cha pfükeshüu chüliechie. Mu
Niepuu burei niekâ nou chüpie hie niekâ khrieya kezha
tuoi niekâ bu huoniehuo rei mu themia kehupuorei khrie
13 kechü miamia kelieu chüliechie. Sidi puobu niekâ nou
chükemetei pie Upuo Jihova mhâdzünu nie bu mesapie
jütaliekelhâ chüzâ setha Uniepu Jisu puo kemesa khekâ
zedi laketsur tsâkelieu chüliechie.

LHOUMESA MEZHÜDI JISU PFEBAKELIE DZE

4 Sirâ chüsia hie kezekâ, nie hie kinu puotou chüdi
lhoukelie mu Jihova neichü keliekâ siliedi nie tsierei sidi
lhouya kezha tuoi, mu sü kezie rei chükechü miamialie
ketuola Niepuu Jisu la hie niekâ hü mu niekâ tarhâshü
2 zhü ho. Niepuu Jisu zanunu hie niekâ bu chünu keshü-
3 kâ niekâ rei sibatuo. Jihova niekâ bu mesa bakelie,
4 puocha pieü chümo bakelie; mu niekâ kehupuorei Jihova
5 siyakemo themia neiükâ tuoi kekhriekezeta monyü mesa
mu *mia mhâdzü rei* therhu nyidi puothuo puo kimia
6 zelhou kelie dâ sikelie; mu sirâ miapuorei bu thezhâ
varhuodi puo kezeu pesemo kelie; mhasükâsü Jihova
medâ zâ. Mhakekreilamonyü hie pedzüperia niekâ tarhâ
mu thashü niekâ kia keshü tuoi Niepuua puothuo
7 mhahakâ petekâ gei puo khepuya kechüla. U, Jihova
ubu mesamo tuo nu monyü u kemesa kreipie puo ki-
8 tsatie shülie ketuola u kielieta zâ. Sala themia kehupuo-
rei die süu zekemo-u puo themia zâ monyü Kemesa
Ruopfüu kha niekâ tsüya kezhau Jihova die zemvüya zâ.
9 Derei siazedzüria huoniehuo khrieketuo dzewe miabu
leshü thupie niekâ kishü mo rei vituo: mhakekreilamo-
nyü huoniehuo khrieketuo dze niekâ niethuo Jihova kinu
10 silie keta la. Kethâzâ niekâ Makedonia nu keba nie
kezekâ petekâ gei süu chüya zâ. Derei, hie kezekâ, hie

niekâ bu *süu chü* kechü miamia salie nudi nie hüshü
11 zhie. Sizâmonyü hie hadzü niekâ bu chünu keshü tuoi
hie niekâ bu' menedi lhoulie nu mu niethuo nie mhathâu
chülie nu mu niethuo nie dzie se mhachülie nudi *nie*
12 *hüshüzhie*. Silie lirâ chazou ketuokâ mhâdzünu rei
niekâ theviamodi tuolie tuo mu mhapuorei ketsâpfü
jülie tuo.
13 Derei hie kezekâ, hie nie bu ze ketakâ dze simo tuo-
kechü hie medâ mo; kekreilamoü nie bu mia kekreimia
usiadze jüzâ kechükâ tuoi nie nousuo mo tuolie ketuola.
14 Sirâ we Jisu siatadi lasie keta pele tuoya lirâ, süsütuoi
Jisu kitsatie tuodi zeketakâ rei Jihovaa Jisu sa zevâtatuo
15 kechü rei kethâzâ. Kethâzâ hie nie ki puya kezha die
hauha Niepuu kinu ngulie zâ mu süusü ukâ rheibadi
Niepuu latsur ketuoki batsâlie ketuokâ zeketakâ mhâdzü
16 rialielhâ zâ. Mhakekreilamonyü teigeidielie kezhau
kuokeliepfe chüdi shieshü mu Jihova ketsüu khoushütse
Niepuu puothuo teigeinu kerzâtuo kechüla. Sitse
17 Khrista kitsatie tuodi siaketakâ rheisieta riatuo; süsia
ukâ rheiba süki tsâketuokâ rei chüse kimhou nunu sükâ
sa khâdi khâ lugeinu Niepuu ze kesetuo; mu sidi we
18 Niepuu ze sei tuota tuo. Sizâtuo kechüla niekâ diehakâ
üse huoniehuo nou thupeluo zâtuolie chie.

Die thekhakâ

5 Derei hie kezekâ, süusü kedithechiepuo tuodi kedi-
kechükipuonu tuoshi kechü dze miabu thushü niekâ ki
2 shümo rei vituo. Mhakekreilamonyü kerügumia theva
zenu vârya kezha tuoi Niepuu *kevâr* teisâ rei sümhiezâ
3 tuo kechü niekâ niethuo sitou bata kechüla. "Noucha
jüte! Chüsia kemichie jüte!" ikechü mia pu sie ketuo-
ki. sükisü thenumia nuonuo vachü chü mhavâr kezha
tuoi keka ukâ gei mha vârtuo; mu ukâ mhapuorei chüdi
4 tatherhielie kenjü tatuo. Derei hie zenuokâ, niekâ
kezeinu badi teisâzha süu bu kerügumia mhiei niekâ ki
5 vârtuoü bamo: mhakekreila monyü niekâ petekâ kezie
nuonuokâ mu teisâu nuonuokâ zâ kechüla: ukâwe
6 theva morei kezei *nuonuokâ* mo. Süla ukâwe kekreikâ
mhie zezhü zâ hieü châbalie mu mechie phrüi pfübalie
7 khe. Zekezhakâwe thevaze zeya, mu mezekebakâwe

8 theva nu meze baya zeru. Derei ukâwe teisâu nuonuo
zâ kechüla kepele mu kekhrie thachü kelielie mu ukela-
lieketuo lepie unei ketuo-u pie utsüre chüliedi mechie
9 phrüi pfübalie khe. Mhakekreila monyü Jihova ubu puo
noupfü kitsatie vâ tuoüdi monyü Uniepu Jisu Khrista la
ukelakelie ngulie ketuo tsatie vâtuoüdi medâ bata
10 kechula. We châba zâ shierei morei zeta zâ shierei Jisu
11 ubu puo sa rheilie ketuola uzhazhü ledi sia. Süla niekâ
tsiedâ rei chüya kezha tuoi huoniehuo nou thupehuo mu
huoniehuo chüpevi tuo zâliechie.
12 Sirâ hie kezekâ, hie niekâ bunu niekâ dânu *dielikevi*
kam chüya kezha mu Niepuu kitsatie niekâ mhâ badi
13 niekâ tahitarhâya kezhakâ rhulie nudi nie hüshü zhü ho.
Sükâ urhie chü ketuola niekâ ukâ khrie sedi ukâ le
14 pezhaphilie chie. Mu niekâ zârei kezevi balie chie. Sirâ
hie kezekâ, hie niekâ bunu mezhütuonto ketakâ tarhâshü
nu mu umeloukesuokâ chükethepfu shü nu mu kuokemokâ
khruohishü nu mu niekâ kehupuo geirei nie nou shükhre
15 shühielie nudi niekâ hüshü zhü ho. Miapuo burei miapuo
gei kejâ kechü zhada vümolie ketuo lezâlie chie; sike-
chüu monyü niekâ huoniehuo geirei mu themia kehupuo
16 geirei keviu siadzi chü seituo zâliechie. Nie nou nie nei
17, 18 seituo zâlie chie. Cha petemo bazâlie. Mhakehupuo
nurei *Jihova* tse zâlie: mhakekreilamonyu Khrista Jisu
19 la niekâ bu sikechü Jihova medâta kechüla. Ruopfüu
20 biepemhewa hiechie. Siadzekesidie kepu reiü mhapuomo
21 üta hie; mhakehupuorei vi mo suo shi kechü lechie;
22 sidi keviusü thezetsa setuolie. Kesuo shüükâ therhie
zâlie.
23 Sirâ thenou chükemenewaya kezha Jihova bu niekâ
chü kemesa pepouwalie; sidi niekâ ruopfü, niekâ kerheirâ
mu niekâ mâ bu kru phre zhüdi Uniepu Jisu Khrista
24 kevâr nhia jâtalie kelhâu chüliechie. Nie kieya kezhau
sü diethâ zâ: mu puo puothuo sükâ chülie zâ tuo.
25 Hie kezekâ, niekâ hiekâ la chabalie chie.
26 Kemesakâ kemebâya kezha zhâ se ukezekâ pete
27 kelushüchie. A niekâ bu leshü hau phrüpie ukezekâ
petekâ kia phreshü nudi Niepuu za se niekâ ki pubeishü
zhü ho.
28 Uniepu Jisu Khrista kinu kepar ngukemezhieu bu
niekâ ze bakelieu chülie chie.

Paul-a Leshü Thupie Thesaloniakâ Ki Keshü Keniau

KELUKESHÜ DIE MU UKÂ NOU CHÜKETHEPFU KESHÜ

1 Paul mu Silvana mu Timothi ukâ khapie Upuo Jihova
mu Niepu Jisu Khrista kitsatie baketa Thesaloniakâ
2 kehouu ki keshü ; Upuo Jihova mu Niepu Jisu Khrista
kinu kepar ngukemezhieu mu nouneu bu niekâ ze
bakelieu chüliechie.
3 Hie kezekâ. hie niekâ la Jihova tse sei kechü hie zha te;
mu sikechü puotou zâtuo. Mhakekreilamonyü niekâ
kepele vi kechüse tazhü mu niekâ kehupuorei
huoniehuo khrie kechü miamia phrelie zhü kechüla.
4 Süla hie biethuo zârei mia niekâ pesekechü khekâ nu rei
mu kemezhiekechü nie gei phirya kezha khekâ nu rei nie
shügeshühie kezha mu nie kepele lanu Jihova kehoukâ
5 nu niekâ la hie neiphi tuoya. Niekâ kemezhie kezhakâ
rei Jihova kedi lazâ ; mu niekâ bu süu *ngulie* kesü
chülie ketuola Jihova medâa mezhüzâ ükechü sükâ pie
6 zasipuo chüpie kia keshü zâ. Sirâ Niepu Jisu Khrista
thuo Jihova siyakemokâ mu Uniepu Jisu dieliekeviu
7 diezechüyakemokâ gei puo khepu tuoüdi mi tuzâ keba
nunu puokekuo puo dieliekâ ze sadi teigei nu mia mhi-
8 ngu chüzâ tsur ketuoki, mia tsiedâ niekâ pechüpenyü
kezhakâ pechüla ketuo mu niekâ tsie kemezhiekezhakâ
burei hie ze rüleita ketuo Jihova mhâdzünu zâwe mezhü
9 zâ. Sünhia puo puo kemesakâ la zayie chütuoüdi mu
puo pelekelie khekâ mhâdzünu ukâ bu puo ngupie
10 ungâzâ tuoüdi vâr ketuoki *dieliekeviu diezechüyakemokâ*
bu Niepuu zie mu puo kekuo ratsa kere nunu siazha
chüdi kechachie keka ngulietuo : niekâ hie niekâ ki puo
11 zhapu chükeshü dieu pelelieta zeru. Süla hie Jihova
bu niekâ üse puo phrei chülie kesümia ülie ketuo, mu

niebu niezhâ vilie kenyü khekâ mu nie kepele mhathâ
khekâ kuosedi chülie ketuola hie rei niekâ la cha seibaya
12 zâ. Sidi u Jihova mu Niepu Jisu Khrista *kinu kepar*
ngukemezhieu la niekâ geinu Niepu Jisu zau meyielie
tuo, mu niekâ rei puo geinu meyielie tuo.

KHRISTA LAVÂR KETUO MU THEMIA KERÜZHÜU DZE

2 Sirâ hie kezekâ, Uniepu Jisu Khrista lavâr ketuo mu
ukâ vâ puo mhâdzünu kenguketuo dzé hie nie hüpie.
2 nie bu Niepuu kevâr teisâzha tsie hata ükechüpuo
tuoidi nie bu nienou kehu keruo chümhata morei ruopfü
mhasi puola morei mia die la morei hie kinu leshü
ngulie üdi niekâ noukemezhie mo ketuo chüshü ho.
3 Mia bu thedâ kehupuorei se nie sewahie zâ chie: mia
lata peria mu kaketau puo-u, themia kerüzhüu mia
4 mhingu chüvär kemonu *süu chülielhi*. Süu uthuo uüse
Jihova de chü morei miabu urüsuoya kezha khekâ ngu-
mvü mu puothuo puo chüpezha tuo; sidi puo puothuo
Jihova mevi chüdi Jihova kerüsuokinu balie tuo.
5 A thiadzü niekâ ze kebaki mhasükâsü se niekâ ki pu
6 keshü niekâ siale mote ma? Sirâ puo bu puo teitoukinu
parlie ketuola kedipuo tsiedâ puo khaba shi niekâ rei
7 sibatuo. Mu kerüzhüu kekuokâ mia pesipengumodi
tsierei chüchie bate: derei tsie puo kha kebau miabu
8 puo chüwa ria morâsuo. Sidi süsianu kerüzhü süu puo-
thuo miamhingu chüpartuo; derei Niepu Jisu tia nunu
kepar puo thesü pie süu pekawatuo, mu puo mia mhingu
9 chü vârdi *kerüzhü* süu chüpejüwatuo. Satan puo
hükeshü la *kerüzhü* süu kekuo mu zasikâ mu ungâ mha-
10 thâ kethâkemo neiükâ, mu kethâkemo se mia seya kezha
khekâ sedi vâr suota ketuokâ ketsituo; süusü mhake-
kreilamonyü sükâ kethâu khrielie lirâ ukâ kelalie tuo
11 ikechü dieu zelie mo ketala. Tsiu ukâ bu ketijü peleta
ketuola süusüla Jihova miabu kekrüta ketuo krâpuo
12 chüshü tuo: sidi kethâu pelemonyü kethâkemo-u nu
uneituoketa khekâ pejâwatuo.
13 Derei Niepuu khriekepfü hie kezekâ, Ruopfüu thuo
nie chükemesaliedi niebu kethâu pelekelie la Jihova
sietse nu niekâ kedapie kelakelie tsatie shüpie tuo ketala
14 hiewe niekâ la Jihova tse sei tuo zhüte. Puo süusüla

hie dieliekeviu bu niekâ kiepie Uniepu Jisu Khrista zayie
15 chüketuo tsatie shüliete. Süla hie kezekâ, niekâ chüse
chütha zâlie, mu niekâ hie die zârei morei hie leshü
nunu kepethadie sikeliekâ chüüzetuo zâlie.
16 Sirâ Uniepu Jisu Khrista burei mu Upuo Jihova ungu-
kemezhie la u, khrie mu kechachie unou thukepeluo mu
17 usiadzekevi kha uketsüu burei niekâ nou thupeluoshü
mu mhakevikechü mu die neiükâ nu nie nou chüpebie
shükelieu chüliechie.

Tarhâ keshü die thekha

3 Chüsia hie kozekâ, Niepuu dieu bu niekâ dânu chüya-
kezha tuoi *kekreiki dânu rei* chüsa zâ vâlie mu therhu-
2 pfülie, tsiu hie burei themia mhalekemo mu kerüzhümia
dzie nunu rei tapralie ketuola niekâ hie la chabalie chie;
3 themia petekâ kepelemia zâ miaru. Derei Niepuu sü
kediethâu zâ; puo niekâ chükemetei shü mu kerüzhüu
4 dzienunu niekâ kelashütuo. Sirâ hie niekâ ki mhapu
keshükâ niekâ sükâ chüya mu tsiesiarei, chütuo ikechü
5 niekâ dze zâwe hie Niepuu pele baya zâ. Sirâ Niepuu
bu niekâ nou khiese Jihova *kinu kepar* kekhrieu mu
Khrista *kinu kepar* shüge shühie kezhau nu vâkelieu
chüliechie.
6 Sirâ hie kezekâ, hie niekâ bu nie kezemia kehupuorei
kehou reinu tuoya kemo mu nie hie kinu kepethadie
sikeliekâ rei zeyakemomia ze kepekrâ molie nudi Uniepu
Jisu Khrista za nunu hie die kha niekâ ki shüzhü ho.
7 Niekâ hie dârialielie zhü kechü niethuo zârei siba tieru:
mhakekreilamonyü hie thiadzü niekâ dânu kebaki rei
8 mia rei zemodi lhoumo zâ kechüla. Sizâmonyü hie
sükisü miapuo dzienunu rei puoma chümodi mha lieke-
chüu monyü, hie niekâ miapuo nourei penyü nyü kemo-
la thevâ rei khinhia rei mhachü kemezhie rükhrerüyi zâ.
9 Süusü *hie va liekechü* puotou momu idi monyü niebu
tsiesia hie dâria lielie ketuola hiethuo thakiapuo chüshü
10 niekâ kiashünyü sie kechü zâ. Sizâmonyü hie niekâ ze
kebaki rei "Themia kehupuorei mhachü kemechümia,
puobu puo nouva rei chühie" isidi hie niekâ ki die
11 khashü zâ. *A die hau kepu* mhakekreila monyü hie
niekâ dânu huomia uthuo umhathâ puorei chümodi mia

kehyu khâ mu kedi miarei nu tuoya mo kechü si kechü
12 lazâ. Süla hie themia sikechümia bu rürbiadi uthuo
uvakrachü tuonu kechü Niepu Jisu Khrista zase diekha-
13 shü mu tarhâ sashü zhü ho. Derei hie kezekâ, niekâ
zâwe mha *kam* kehupuorei chürâ vi ükechükâ chü nie
14 shüshüta hie. Tsiu themia kehupuorei leshü hau geinu
thukeshü hie die zeya kemomia, niekâ themia sümia
sipie balie; sidi puobu mengalie kethola niekâ puo ze
15 kepekrâ rei hie. Siüderei puoü nie ngunvümia mhiezâ
tahiedi nie kezemia mhiedi puo tahitarhâ tuo zâlie.
16 Sirâ thenou chükemenewaya kezha Niepuu bu kehuki-
puorei, kehupuonurei puothuo noune süu khapie niekâ
tsütuo kelieu chülie chie. Niepuu bu niekâ petekâ zetuo
kelieu chülie.
17 A Paul thuo nie kelukeshü athuo adzie se thushü ho;
hauha a leshü khekâ nu *a kieu zâ ükechü* zasipuo zâ; a
18 hidi thuya. Uniepu Jisu Khrista kinu kepar ngukeme-
zhieu bu niekâ petekâ ze bakelieu chüliechie.

Paul-a Leshü Thupie Timothi Kikeshü Keriau

Kelukeshü

1 Ukelakelieu Jihova mu usiadzebâu Khrista Jisu unia
die la Khrista Jisu kitsatie apostel chükelieu Paul thuo ;
2 khapie kepele tsatie a nuo kethâu Timothi ki keshü :
Upuo Jihova mu Uniepuu Khrista Jisu kinu kepar
ngukemezhie, kekhrie mu nounou bu bakelieu chüliechie.

Kepethadie kemezhükâ zelie morâ kesuo

3 A thiadzü Makedonia nu và tuoü kezhüki n bu
Efesanu badi miakrâpuo bu kepethadie kekrei se mia
4 pethahie nu, morei kemethuo kemeruo dze kepukâ rei
mu upfutsanuo za pukekralie kelhâ chükebakâ rünyühie
nudi n ki pukeshü mhie tsie rei puia shüzhü ho ; sükâ-
süla *miabu* kepele nunu Jihova medâ tsatie vi vâ kelieu
5 monyü miabu keprülituo kezha rürbei zâ. Derei *ubu
dieliekevi se mia petha nudi* u kam khakeshü, mhakekrei-
lamonyü miabu unou mesa mu unoule mezhü mu kethe-
ramodi pelekechü nunu kekhrie nyi parlie ketuola zâ.
6 Themia buomiawe mhahakâ vajâpfüdi rüdei vâ diethuo
7 dieruo keputsatie tuote ; themia sükâ uthuo udiekâ rei
morei ukâ mhadze sitouüdi kepu kezhakâ rei simo zârei
thezhâu cha pupie mia petha kezhamia chünyü tuoya zâ.
8 Derei thezhâu zârei miapuonie süu zetouya lirâ vizâ
9 ükechü u kehupuorei sibazâ ; derei hie kesizâwe thezhâu
chükeshü miathâmia la monyü miazhâ varhuo kezhamia
mu miadie zeyakemomia la, miathâkemomia mu kemou
chüketamia la, mesakemomia mu kerüzhümia la, upuonuo
kedukhrikâ mu uzuonuo kedukhrikâ la, themou kechümia
10 la ; pieü kechümia la, thepfumia thuo thepfumia ze

kekhrie kechümia la, themia rügulieya kezhamia la;
tijüya kezhamia la, tijüdi rüseya kezhamia la, sizâmonyü
mhakekrei huo rei kepethadie kemezhüü ngukemvü barâ.
11 sükâ la rei khakeshü zâ. *Kepethadie* süu rei üse a pele-
waketa kevithâu Jihova dieliekevi zayiekechüu ze kerhe
zâ.
12 Uniepu Khrista Jisu a chüpekuoshü kezhau, puo a
lepevidi abu puo lie chünudi a kedakelie la a puo tseya :
13 a thiadzü puo tha, mia pesê mu mia pesüpemvü sier zâ
rei *puo a ngumezhieta :* süderei pelekemóki a mhasimodi
sükâ chü sier kechüla puothuo a ngumezhie kewa zâ.
14 Süsia Uniepuu kinu kepar ngukemezhieu mu Khrista
Jisu kitsatie kepele mu kekhrie sa pie *a* tsuziephi pfü
15 tuote. Khrista Jisua kephumakâ kelalie tuoüdi kijü
tsur kechü, die süu kethâtou zâ, mu themia kehupuorei
die süu ze ketsei ketsâlie rei zhü : kephuma sükâ dânu a
16 phumadâu zâ. Süderei puo a ngumezhiekewa mhake-
kreilamonyü kenuotsa puo peleliedi kechachie kerhei
nguliekotuokâ bu a rüli geinu puo miagei puonou shükhre
shühie thâr tuoya kezha thashü mia kia ketuola a
17 ngumezhie pekuo keshü zâ. Sirâ kechachie Kedi, siaü
jütalie kelhâ umhi pie ngulie kelhâ, puo sia kekrei kejü
Jihovau tseü rhu seituo kelieu chüliechie. Amen.
18 Anuo Timothi, hadzü n dze pukeshü siadzekesidie tuoi
a n bu sükâ se n rhie chüdi miaze keperhie thalie ketuola
19 a diehau kha n kishü horu; nâ sidi kepele mu n noule
kemezhüu sethazâlie. Themia huomiawe sünia khawadi
ukepele tsatie dzü nunu rou hetse hetsa kewatuoi suote;
20 sükâ dânu Huminia mu Alekandra unia rei sa; sünia bu
Jihova tha suo kechü silie ketuola a sünia khapie Satan
dzienu shüwate.

KEHOUA MIA LA CHALIE MORÂ KESUO

2 A n ki puria shünyü bakechü *kehouu bu* themia kehu-
puo larei cha mu umezhiemelâ mu mia zhapu rei chü mu
2 Jihova rei tse nushü zhüho. *Sikechüki* kedikâ mu mia
mhâ kezha chüya kezha khekâ larei *chabazâlie ;* silielirâ
mia rei ukehyukezhie mo mu ubu miaze kezevidi lhou di
3 kethâle menuo mu mezhütuolie tuomu kechüla. Ukela-
kelieu Jihova mhâdzükizâwe sikechü vizâ mu puo nei

4 zeru ; puo themia petekâ bu kelakelie ngulie kechü mu
5 kethâ mhasiu nu vârlie kechü puo medâ zâ. Tsiu
Jihovaa puo' zâ, sirâ Jihova mu themia dânu ketha rei
6 puo zâ, *puo* themia *chüketa* Khrista Jisu zâ ; puo puophou
khapie themia petekâ rhapie zhüwate ; puo teitouki süu
7 dze zhapu chüshü morâsuota. Süusüla kepele mu kethâ
nunu abu Judakemokâ kepethapuo süusü dieliekevi pie
mia kepethapuo mu apostelpuo chü tuoüdi a kedaliete :
mu süusü a kethâtou puzâ, a tijümo zâ.

Kehou nu thepfumia mu thenumia dze

8 Süla a thepfumia bu kehurapuorei kechaki unou
meyiemo mu mia ze keprüli rei modi udzienia bu mesadi
9 ubou hyapie chakechü a medâ. Süsütuoi a thenumia
burei unganyi mu unou mezhüdi upfe unei puozhâtou se
uketsâ setuo kechü amedâ ; süusü utsütha chie dâneiü
chüpfü mu suna morei mukutpfü morei upfe unei puo
10 makerethâkâ se monyü ; thenumia kethâ leyaü kezhamia
vakezivi kezhakâ sedi mhathâkevi neiükâ chüpie *uketsâ-*
11 *lie nu zhüzâ.* Thenumia bu mhakehupuo nurei mia
khrükhrâ badi menedi mia ukepethadie siliechie.
12 Sizâmonyü a thenumia bu sie mia petha morei thepfumia
mhâ kezha chü kechüu monyü menedi ba *miapfe rünyü*
13 kechü chünyü. Mhakekreilamonyü thiadzü zârei Adam
chülie riadi, süsianu Iv chüzâ kechüla. Sizâmonyü
14 thiadzü Adam sewamonyü thenupfü sewatadi puobu
15 kejâ chüwata zâ. Derei thenumia unou mezhüdi kepele
mu kekhrie mu kemesatsatie tha zâlie lirâ nuokepenuo
lanu ukâ rei kelakelie ngulie zâtuo.

Pastor mu dikon dze

3 Themia kehupuorei kehou kepfe kam chünyü kezhau
2 mhakari kezha pfüya. Süla kehou kepfeu miabu puo
thalie kelhâmia, puo kimia puo rürbei kenyimia,
mhakehupuonurei puo kethekere kezhamia, puozhâ
kevimia mu themia kemenuomia, mia pesünyüya kezha-
3 mia mu mia pethalie kesümia *morâsuo.* Puo kemezemia
mu mia vünyüsie tuoya kezhamia monyü themia keme-
zhümia *morâsuo ;* puo miaze kenyanyüsieya kemomia mu
4 shükei raka mehenya kemomia *morâsuo.* Puo puothuo

puo kinumia rei kekha menuoze tuoya kezha puo nuonuo
burei puo khrüpreidi puo die zetuolieya kezhamia morâ-
5 suo. (Simodi themia kehupuorei puothuo puo kinumia
kekhalie siya mo lirâ, puo kikidi Jihova kehou kese
6 menuosetuolie vituo ga?) Puo kâmethuo tuodi Satan
mhiei *Jihova bu* puo pejâkewa keprei la miasamia zâ suo.
7 Sizâmonyü puo mia tha pfüta mu Satan rathâ nunu puo
mapfülie keta keprei la chazoumia mhâdzünurei therhu-
pfüya kezhamia morâsuo.
8 Süsütuoi dikonkâ rei themia kemezhümia, udie
chürürkemomia, zukrianyü bakemomia, kemethuonu
9 miavie lie chüya kemomia *morâsuo;* sükâ unoule
mezhüdi kepeledie kesou setuoya kezhamia morâsuo.
10 Sirâ themia sükâ rüli kevikesuo sivâ periadi, ukâ kejâjü
11 zâ lirâ ukâ bu dikon kam chüchie. *Dikon* pfükâ rei
sümhie uzhâ mezhü mu miatha miamele kezhamia
monyü mhakehupuonurei ukethekere kezhamia mu
12 kediethâmia morâsuo. Dikoumia uuupfünuo puo rürbei
zâ kechümia, unuonuo mu ukinukâ kekha menuose
13 kezhamia morâsuo. Tsiu dikou chü menuo kezhamia
ukemetei rei nyiliedi Khrista Jisu kitsatie ukepele thepfu
kechü miamialieya.

Khrista Jisu liethâmia dze

14 A n ki vâr zikechü ledi die hakâ thupie n ki shüzhü
15 ho. A ba chata zâshierei Jihova kinu kebamia uzhâ
kedipuo mhielie morâsuo shi kechü n bu sinyü; *ki* süu
rheituoya kezhau Jihova kehonu, kethâu ketou châu mu
16 puo pheu zâ. Sirâ kethâle kechü puodie kesouwe
mhakezhapuo touzâ. Puo thiadzü.

"Themia mevidi mia mhingu chü vâr,
Puo ruopfü geinu puoü miathâ zâükechü silie;
Teigei dieliemia puo ngu;
Themia neiükâ dânunu puo dze pupie mia kia;
Kijü haunu kelhoumia puo pele;
Puo ze pesâ kevithâ gei khâte."

4 Derei Ruopfüua pu kemechietsei shüya kechü thesia
huomia ukepele vawatatuo mu useketsi kezha ruopfükâ
mu terhuo kerüzhükâ se mia petha kesie diekâ rünyü-

2 tatuo, *Terhuo kesuokâ* themia kethâ merieva kezha,
tijüya kezha mu ukâ noule geirei thezhü the pechüpie
zasi vükewa kemhiemia ze mhasükâ chütuo. Themia
3 sükâ mia bu kesekeri hienu mu Jihovaa puo kepelekâ mu
kethâu siketakâ bu puo tsedi se ucha chünudi chükeshü
4 kechüchakâ chühienu sietuo. Derei Jihovaa mhachüke-
shü khekâ vi phrezâ, mu mhakehupuorei we puo tsedi
5 lielie keta sia thi mo rei vi; mhakekreilamonyü Jihova
die la ukecha rei la süu üse mesalie üta kechüla.
6 Nâ die hakâ pie ukezekâ nou nekete shülie lirâ, nâ
nthuo zârei zetuo keta kepeledie mu kepethadie kevikâ
thuo n thekepie n bu Khrista Jisu liethâ kevimia chülie-
7 tuo. Derei die kethevia mu ketsapfükâ kehanya kechü
diekepukâ rünyühiedi kethâkele tsatie nthuo n kephra
8 seituolie. Tsiu umâ kezhaphrei kechü zâwe keduonuoyâ-
puo kemevi lazâ; derei kethâkeleuwe puo kepra neiünei
ba mu tsiedâ rei mu thesia rei kerhei ngulie ketuo die
9 sünusü ba. Die hakâ kethâtou zâ mu zeketseiketsâlie
10 kezhü die zâ. Süusüla we rheituoya kezhau Jihova gei
usiadze bata kechüla shürhei uteitsâ chütuoya kezhazâ.
Jihova sü themia petekâ kelakelieu zâ, derei pelekezhakâ
11 pekuo. Die hakâ pupie mia bu zelie nushülie mu se mia
12 pethalie. Nâü khriesa zâ luo üdi miapuorei bu n mele
keta chülhieü, kepelekâ mhâdzünu nâ n dienu rei, n zhâ
n rülikânu rei, sirâ kekhrie mu kepele mu mesadi lhouke-
13 chünu rei thakiapuo chü ukâ kialie. A vârkemochie nâ
kethâleshü phrüpie mia kia kechü, mu mia tahitarhâ
kechü mu mia pethakechükâ nu n hie chübazâlie. Nâ
14 ketsakâ udziekha n gei keshüki siadzekesidie la Ruopfü
mhaphruo kha n phruowa keta n gei keba süu semo
15 bahie. Nâ *mhakehupuonurei* vi kechülie tazhü kechü
themia kehupuo burei silie ketuola nâ die hakâ leterür
16 zâdi sükâ chüüze phrezâlie chie. N zhâ n rüli tsatie
zârei nu nâ mia kepetha tsatie zârei menuolie. Nâ die
hakâ zeba zâlie; mhakekreilamonyü nâ siba zâlie lirâ n
thuo rei n kelalietuo mu n die kerünyükâ rei kelalietuo
la.

KHRISTA LIETHÂMIA KAM DZE

5 Ketsamia gei die kere pukechüu monyü sümiaü n
puonuo kemhie chüzâdi hüzâlie; sirâ khriesamiaü n

2 siazemia kemhie, mu ketsapfükâü n zuonuo kemhie
chüzâlie, mu n nou mesa mezhütoudi rüükâ reiü n
üüpfünuo kemhie chüzâdi sükâ rei hüzâlie.
3 Sami rei sami kethâpfükâ khrieliechie. Derei thenu-
4 sami unuonuo morei unuonuo nuovie kenyimia, sükâ bu
uthuo ukinumia kitsatie kethâ zhâtouu chülie mu uthuo
ukrünuo vaphi lakelie dâ sirialie : Jihova mhingukiwe
5 sikechü puotou zâ kechüla. Sirâ puo rürbei zâ keta
thenusami kethâ mia, Jihova kepele zâtaya mu theva rei
khinhia roi cha mu umezhiemelâ sei tuotaya. Derei
6 thenusami rüzhü puonei puo nyükâ châtuo ketamia
7 rheiketuonu siatuota zâ. Mia bu sükâ thamolie ketuola
nâ kehou ki die hakâ pushülie chie. Sirâ niekâ kehu-
8 puorei uthuo uthemia mu uthuo ukinumia thuo rei
vaphi morâ, puo kepeleu thawate mu pelekemomia kirei
9 suokuote. Thepfu puo ki rürbei nyituodi sami ketamia
puo kelhouzha chie hiesorou kelhâmiawe *vaphi tuoüdi* uza
10 thuhiechie. Puo mia mhâdzünu rei puomhathâ kevi la
thetse kepfümia morâsuo ; puo nhichunuomia theke sier,
puo rüsâ pesâ, puo kemesakâ phi khrü, puo kemezhiekelie-
mia vaphi, *sidi* mhakevikechü khekâ siadzi chüterür kevâr
11 mia morâsuo. Derei thenu sami chie hiesorou khrâkâwe
vaphi hiechie ; sükâ Khrista medâ zemodi kerüzhü
12 lesier tatse ukâ nyhünyü tatuo ; mu ukâ die keriau vawa
13 ketala jâtatuo. Sirâ sidi ukâ mhachü kemechüdâ rei si
sedi kiükâ nu mere tuotatuo ; sirâ sükâ mhachü mechü-
keta rürbei zâmonyü die puzhâkemokâ rei pudi siaü rei
chü mu kethekhia kechü diekâ putuotatuo. Süla a
14 thenu phichütakemo sükâ bu ungumvümia thapfütamo
ketuola nyhüdi nuopenuo, ukinumia theke kechü a medâ ;
15 mhakekreilamonyü huomia tsierei cha vajüpfüdi Satan
siamedzita kechü baketala. Kepelemiapfü kehupuorei
16 thenu sami sikechü barâ puobu pie kehouu nou penyü-
modi puothuo sükâ vaphiliechie ; sidi kehouu bu thenu-
sami kethâkâ vaphi kelie chüliechie.
17 *Kehou* phichükâ, kehou kese menuo kezhakâ bahurei
dieliekeviu pupie mia kia mu mia potha urhie chükezha-
kâ rhu petoukuolie chie. Kethüleshü nurei, "Nâ mithu
18 bu lienyü kethaki mhapie puotia perahieçhie," mu,
"Mhathâmia puo zha nguchü zhü," isiya. Kehou phichüu
19 gei mhachapuo sier zârei mia kenie kese si mu ngutouta

20 zâ molirâ rünyü hiechie. Kesuo chüketamia kejâ pupie
puo kiachie ; mu mia kekreimia burei michielie ketuola
21 kehou mechühou nunu süu chüchie. A nbu sikemechie
kemonu mia pejâtamodi mhahakâ chünu kechü Jihova
mu Khrista Jisu mu teigei dielie kedakeliekâ mhingu
nunu a dieha kha nki shüzhü ho : nâ miapuorei yapie
22 pekreimodi hakâ chüchie. Pemo zâdi miatsü gei n dzie
khashü hiechie ; mu miakekreimia kejâ rei bu vâr ndou
23 kechü chü hie zâchie : mu mesa bazâlie chie. Hasia dzü
rürpie kria zâhiedi nâ tsie melie mhachü tata kezha n
va *kechü* la khuobedzü keduoyâpuo pie rei kriakria chie.
24 Huomia kesuo kechüwe meyiemeluo mu ukâ jâta zâtuo
kechü ukâ kesuo thuo ukâ mhâdzü vâ miaki putuo taya.
25 Mu huomia kesuowe u siatsatienu rei mia bu silieya.
Süsütuoi mhakevi kechü rei meyiemeluo kechü nyi : mu
sümhie kemokâ rei rüshürüyia talielhâ.

6 Miabu Jihova za mu puo pie mia petha kezha diekâ
thaketa keprei la mia kituo chü mia vâchie khrâ tuoketa
khekâ bu uthuo uniepumia rhu ketsei ketsâ kezhü lelie-
2 chie. Sirâ Khristanmia kituo chüketamia bu uniepumia
rei uze siadzüriamia zâ mu idi rhumota hieü ukâ liethâ
lanu kepra ngukeliemia rei kepelemia mu ukhriethâmia
tazâ kechüla uneikuodi sükâ liechülie chie. Die hakâ
pupie mia kialie mu mia tahitarhâ tuolie.
3 Themia kehupuorei kepethadie kekrei se mia pethadi
u shükerhei diekâ *puocha* Uniepu Jisu Khrista diekâ mu
4 kethâtsatie kepetha diekâ uneiya kemomia, sümia
mhapuorei simo zârei kâmethuo tuoya, sirâ kenyamia
mhiedi ketsâ zhükemokâ rei ketsâ mu mia ze keprüli
isituoya. Mha sükâ lanu kengupie urâkechü, kegeikechü,
5 kethakechü, huoniehuo lepesuokechü *parya ;* sizâmonyü
unoule suoketa mu kethâ therhie keta themia sükâ kethâ-
kele la *shükei raka huo* prakelie ledi miaze keperhie rükhre-
6 rüyi tuoya. Derei themia unou uneisieidi kethâle râ kepra
7 baphi zâ. Mhakekreilamonyü we mhapuorei se kijü
hanu vârmo, mu we mhapuorei se lapra rei talielhâ zâ
8 kechüla. Derei ucha mu ukewheu bakelie sia we
9 mhapuorei kenya balielhâ. Sirei mhakenyi leya kezha-
mia te dâphi mu mia rathâ mu kemethuo kemeruo mu
uchüpesuowaya kezha kemengu neiükâ nu letaya ; mha

sükâsü mia zoupfü keka mu kesuochü *kesounu* letaya.
10 Shükei raka kemehoua mhakesuo neiükâ bâpuo zâ;
huomia süu pfü tuodi ukepele rei vajâpfü tuote mu
unousuo pie mhapuo chüdi kemezhiephi tuote.
11 Derei Jihova themiau, nâzâwe mhahakâ therhieliedi
kemiathâ, kethâkele, kepele, kekhrie, unoushükhre shü-
12 hiekechü mu thenou kemene pfütuo zâliechie. Themia ke-
perhie kezhatuoi kepele dzetsatie n rhię chülie; sidi kecha-
chie kerhei se n vie chüzâlie; thiadzü rei süula n kielie mu
nârei themia kekra mhâdzü nunu n die kevi süu pushü-
13 shü vârta zâ. Mhapetekâ pelhoukeshü bâu Jihova, mu
Pontia Pilat mhâdzünunu die kevi pupie kethâ zhapu
14 chükeshüu Khrista Jisu mhingu nunu a nbu Uniepu
Jisu Khrista latsur kemochie nki pukeshü diekâ chüüze
zâ sedi miabu die sükâ chietamo mu thata mo kechü
15 chüba zâlienu kechü a die khashü he. *Puo kevár* sü
puothuo puo teitoukinu miabu ngulietuo; puo sü kedikâ
mhâ Kediuzâ, sizâmonyü niepuka mhâ Niepuu mia mhâ
16 kezha puo rürbei sia kejüu, kevithâu zâ. Siatalie kelhâu
sü puorürbei zâ; puo we ngu vâtsâlie kelhâ kezienu
baya; themia puorei puo ngumo mu ngu rei lielhâte.
Puo bu therhu pfü kelieu mu kechachie kekuo-u chülie.
Amen.
17 Tsiedâ kelhoumia mhakenyikâ bunu kemiakâtamonyü
mu kinyi sebatuo kemo sikemechie kemokâ monyü ubu
uneidi setuo nudi mhaneiükâ khapie uketsukelhuo chü-
18 shüya kezhau Jihova pelelie nuchie. Ukâ bu mha kevi
chülie, mhakevi kechü tsatie mhanyi kelieu chülie, ukâ
19 bu mephruodi mhapie miatsü nyüsieilie nuchie; sidi
ukâ bu rhei kethâ chüta ketuo-u ngulie ketuola mhake-
ngupie ukinyi bâ keviu deliechie.
20 Harie Timothi, *mhakâm* kha n pelekewau rüguo menuo
zâliechie. sidi miathuo tijüdi üse mhakesidie üya kezhau
nunu kepar diethuo dieruokâ mu kengukemvüdie mesake-
21 mokâ therhie zâliechie; huomia die süu zeya üdi kepele
dzetsatie kekrüte.

Ngukemezhieu bu n ze bakelieu chüliechie.

Paul-a Lešhü Thupie Timothi Ki· Keshü Keniau

1 Khrista Jisu nunu kepar kerhei ngulie ketuo dieu la
Jihova medâ nunu Khrista Jisu kitsatie apostel chüke-
2 lieu Paul kinu kha, anuo akhrieu Timothi ki keshü :
Upuo Jihova mu Uniepu Khrista Jisu kinu kepar
ngukemezhie, kekhrie mu nouneu bu *n gei* bakelieu
chüliechie.
3 A anoule mesamezhüdu apuotsanuokâ rei rüsuo
kevâr-u Jihova rüsuodi puo tsebaya. Sidi theva rei
khinhia rei a kecha khekâ nu a nrüli rükra seibaya zâ.
4 Sirâ a n mhidzü krükechükâ rükra sier râ, aburei aneilie
5 ketuola n ngunyü siei babaya zâ. Mhakekreilamonyü n
kepele kethâtou zâkechü rükra kelie la. Kepele süusü
thiadzü n zuotsa Lowi mu n zuo Ewoniki unia nu tuo.
mu süu n nu rei tuo kechü a sitou bazâ.

Kepethamiâ urürbei zâ rei chümorâ kesuo

6 Hauhala a nbu a thiadzü adzienia kha n gei keshüki
nâ Jihova kinu mhaphruo ngukelieu *mi mhe petulieya
kezhatuoi* süu mhepetu sashülienudi n nou chüshü kezhü-
7 zâ. Mhakekreilamonyü Jihovaa ubu michie tuonu
kechü ruopfüu monyü kekuo mu kekhrie mu unou
8 kemezhü Ruopfüu kha utsüwa ketala. Süla nâ Uniepu
zhapu kechü tsatie rei mu a puo die chüketuo tsatie rei
le mengata hieü Jihova kekuo-u sedi dieliekeviu la
9 kemezhie zâlie. *Jihova* umhathâkâ la monyü puothuo
hrüpie ketuo keriakithânu Khrista Jisu la ngukemezhie
10 kha u ketsü la ukelalie keta zâ. Sirâ tsiewe Ükelakelieu
Khrista Jisu vâr mia mhingu chüwate ; puoa kesia rei chü-
pie kemethuopuo · mhiewadi dieliekeviu lanu rheilie
ketuo mu chieüriatalie kelhâ dzepie mha dzü vapeziewate.

11 A bu dieliekevi süu pupie mia kia kechü mu apostel mu
12 kepetha puo chünudi a kedaliete. Süusüla a kemezhie
kechü hakâ rei ngulie kezha zâ : siürei a mengatalielhâ ;
sizâmonyü a puo peletuo Ketau a'süu situoya zâ, mu a
mhapie puo pelepie tuo kewau, puo süu rükhierüguo
setuo teisâzha kezha nhia tsâlie vi kechü a sitou bata zâ.
13 Nâ akinu sikelie ushüvaperhei kechü diekâ pie Khrista
Jisu kinu ngukelie kepele mu kekhrie, nunu n'mhâdzünu
14 thakiapuo chü setuo zâlie. Mhakevi khapie n dzienu
shüwa ketau nâ unou tuoketa Kemesa Ruopfüu bu n
khruohidi rükhierüguo setuo zâliechie.
15 Asia nu keba khekâ a kitsatie thamota hu kechü nârei
sibatuo; sükâ dânu Fugilo mu Hermogini unia rei sa.
16 Niepuu bu Onesifera kinumia ngukemezhieu chüliechie :
mhakekreilamonyü puo tsiemelie vâr anou chüpeluoshü
mu thezhürâ se a khesekętuo larei mengatamo zâ kechüla.
17 Sikechüumonyü puo Rom nu kebaki a pfüterür zâ vârdi
18 angulie zâ. Puobu teisâzha kezhanhia Niepuu khrie-
pfülie ketuola Niepuu bu süu chüpie puogei shükelieu
chüliechie. Puo Efesa nu zârei mhakevi keditsuo kedi-
thede chüshi kechü nârei siphi batuo.

2 Süla, anuo, nâ Khrista Jisu kinu kepar ngukemezhieu
2 nunu metei miamialie chie. Sirâ nâ themia kekra
kesikengu nunu a kinu die rünyükeliekâ, nâ sükâ khapie
miakekreimia rei pethalie kevimia, miaburei upelelie
3 kevimia dzienu shüshülie chie. Nârei Khrista Jisu chü-
4 paihi kevimia mhieidi a ze kemezhielie chie. Themia
kehupuorei chüpaihi kam chü ketuoki mhakekrei chü
u kenyha salie kenjü ; süusü mhakekreilamonyü puobu
chüpaihi chütuoüdi puoza rukelieu nei chülie ketuola.
5 Sizâmonyü themia kehupuorei miaze rüzhü kevikia chü
ketuomia thuorei thezhâtoukichü rüzhü molirâ kuo-
6 kelietsüre pie puo tsüya mo. Uthuo mhachüzâdi
liechie kezhamia *miakekreimia* mhâdzü umhathâsi ngulie
7 riatuo. A kepukâ leshüchie ; Niepuu puothuo mhakehu-
8 puo nurei mhakesikele kha ntsü shütuo. Jisu Khrista
rükra bazâlie ; a dieliekeviunu *pupie mia kia ketuo* tuoi
puo kesiakâ dânunu rheila siete, mu puo David yieu zâ.
9 *Dieliekevi* süu la kejâkechümia tuoi miabu a khese
kemezhie hituo kechü zâ : derei Jihova diewe pha khawa

10 zhümo zâ. Süla kedakeliekâ bu Khrista Jisu geinu
kepar kelakelie pie kechachie zayie kechü sa ngulie
11 ketuola a mhàpetekâ nu shügeshühie tuoya. We puo ze
12 sia râ, puo ze rhei reilie tuo: we shügeshühie lieya râ,
we puo ze direilie tuo; we puo za pumvü râ, puo rei
uza pumvü tatuo: we diethâmo shierei puoa diethâ sei
13 bazâ; mhakekreilamonyü puo zâwe puothuo puodie
moüta lielhâ zâ kechüla; die hakâ kethâzâ.

MECHÜ KEZE CHÜLIE MORÂ KESUO

14 Nâ ukâ bu die hakâ rükralienu shüchie, mu Niepuu
kengukinu *ukâ* bu diepie keprüli hienu shüchie; *keprüli*
kechü mevikelieu monyü kerünyümia chüpesuowaya
15 kezha zâ. Jihova bu nâ üse vi ülie ketuola n ra chülie-
chie; mhathâ kevi chülie silie lirâ nâ mengatalielhâ;
16 kethâdieu kezatoudi sezâlie. Sirâ diethuo dieruo mesa-
kemokâ mechü zâlie: mhakekreilamonyü sükâ *puyake-
17 zhakâ* kethâlemo kechü miamia tatuo kechüla. Mu ukâ
die teletekou kechü tuoi thuo miamia tatuo: sükâ dânu
18 Huminia mu Fileta rei sate: unia kethâu vajâwatadi sie
rheilasie ketuo sü tseiwate isidi huomia kepele thurhuo-
19 wata zhüzâ. Siüderei Jihova puo bâde keshüu zâwe
metei bazâ, mu süu gei: "Niepuu puothuo puo viekâ
sibazâ" mu, "Themia kehupuorei Niepuu za seyakezha-
kâ kethâkemo-u therhietaliechie," ikechüpie mohor vüpie
bazâ.
20 Sirâ ki kevi kezhanu zârei mhaboukâ suna mu raka
chü üse kechü mpie zâ monyü sei mu rünyâ rei üse kechü
rei baya; sirâ huo therhupfü tuo mu huo therhupfü
21 lielhâ. Süla themia kehupuorei uthuo upekhrei kemesa
se *therhupfükemokâ* therhielie râ, puo chüpie therhu
kepfü, mesa keta, Niepuu bu se mhachülie kesü mhathâ
22 kevi khekâ la kelakreikelie mhaboupuo chülietuo. Tsiu
nâ ta themia lhounyüki kemengukâ therhieliedi unou
mezhüdi Uniepuu za ñunu chaümelâ kezhakâ ze kemiathâ,
kepele, kekhrie mu noune, hakâ siadzi chüzâlie chie.
23 Derei mhalekemo mu mhaketsâ zhükemo ketsâkechü
diekâ rünyümvü zâliechie; sükâ la miabu keprülitaya
24 kezha *nârei* siba tieru. Sirâ Niepuu liethâmia keprüli
suo; sikechüu mounyü kehupuo geirei puozhâ vilie morâ-

suo, mu puonou shükreshühie mu miapetha si morâsuo.
25 Jihova thuo sükâ nou chükedipie kethâmhasi tsatie
shülie tuo nhiamu ikechü ledi puonou menedi *kethâ*
26 ngukemvükâ kejâ pupie kiadi pethaliechie. Silie lirâ
Satan sümhâdzü ukâ tepie puomedânu shülieta zârei ukâ
ta puo rathâ therhie parlie tuo.

3 Sirâ teisâzha thelakâ nu kemichie tei vârzâtuo kechü
2 die süu siliechie. Sükisü themia uthuo uzhazhü kepfü,
shükei raka kemehou, kemelha, kemiakâ, mia ketha, ukrü
3 diezekemo, mia thezieya kemo, mesakemo, unoushü nou-
zhie kejü, yalieyakemo, siaükechü, uthuo ukekhalieya
4 kemo, uzhâ suose kechü, kevi ngu uneikemo, kechürür,
mia die rünyüya kemo, kâmethuo kechü, Jihova kekhrie
5 ki uthuo unei unyü chünyü kuo kezhamia siertuo. Sükâ
kethâkele mevi chü. derei puo kekuo simvütatuo. Sike-
6 chümia rei therhietalie chie. Sükâ dânu huomia goumelia
se miakinu vâdi thenu udâkejükâ selieta zhie; thenu
sükâ kesuo chükese keba. ukâ mengu neiükâ thuo ukâ
7 sesetuo; ukâ mia ukâ kepethadie si seiya derei kethâ
8 mhasitsatie vâlie chie kemo krâ zâ. Tsiu Jani mu Jambri
unia thiadzü Mosa ngumvü keta tuoi hakâ rei kethâu
ngumvüya: themia sükâ ukâ noutsatie suote, mu ukâ
9 kepele tsatie rei kethâ mote. Derei sükâ sa kechü pra
lielhâ: mhakekreilamonyü hania tuoi sükâ kenya rei
10 mia pete bu silie zâ tuo kechüla. Sirei nâzâwe a mia
kepethadie, a zhâ, a medâ, a kepele, anou shükreshühie
11 kechü, a mia kekhrie, a shügepfütha kelie, miabu a
pechüpenyü kechü mu Antiok, Ikonia mu Lustra nu agei
pfür kechükâ kemhie a kemezhiekechükâ siadzi chüliete.
A kemezhie kechü sükâ hieliete, mu sükâ petekâ nunu
12 Niepuu a kelaliete. Süsütuoi Khrista Jisu kitsatie
13 kethâledi lhou kenyü khe mia upechüpenyü lhutuo. Derei
themia kerüzhü mu mia seketsikezhamia mia se mu mia
burei ukâ se idi suo miamia tatuo.

KETHÂLESHÜ DZE

14 Derei nâwe pupie n kiashüwa ketakâ mu sitoulie keta-
kâ chüüze bozâlie; mhakekreilâmonyü nâ supuo kinu
15 *die* sükâ silie shi kechü si bata kechüla. Sizâmonyü nâ

n nhichu nunu kemesa leshükâ siliete; Khrista Jisu kinu
kepar kepeleu la sükâ thuo thedâ thashü n kiadi nbu
16 kelakelie ngulie kevi chülieya. Kethâ leshüu pete Jihova
kinu haphra par zâ, mu süua kepetha la, mia tahitarhâ
ketuola, mia chüpevi ketuola mu mia ketsüpie kethâtsa-
17 tie shülie ketuola rei sa idi mia dze vi la zâ. Sidi
Jihova-themia bu vitseiliedi mhathâ kevi khekâ chülie
kesü thâmia chülieya.

4 Aa Jihova, mu kerheikâ mu kesiakâ ketsâ ketuo-u
Khrista Jisu mhâdzünu, mu puo vâr ketuo mu puo diketuo
2 larei nki a die khashü zhü ho: Kethâ dieu pu mia petha
bazâlie; puo teitou kirei, puo teitou kemoki rei n teitsâ
chüba zâlie; shükhreshühie mu pethadi mia kejâ pu mia
3 kia mu kechüdi petha mu tahitarhâ seiba zâlie. Mhake-
kreilamonyü mia zâpuo kepethadie ushükerhei chüzâ
kechükâ rei rünyümvü tuo kechü teipuo vâr zâtuo ke-
chüla; *sükisü* mia unyie mesâdi kepetha unei unyükâ
4 pfü kengu philietuo. Sirâ unyie shükerei se kethâu
5 therhie se kethâkemodze tsatie vatatuo. Derei nâzâwe
mhakehupuonu zârei n melou mechie bazâlie, kemezhie-
lie, dieliekevi pupie mia kepetha kam chüba zâlie, nâ
liethâ chütuoü kebau chütsei zâlie.

Die thekhakâ

6 Sirâ azia rei kenge shüwa tuoü bate, tsiu a tuovüta
7 ketuo tei rei tsâbate. Keperhieya kezhakâ dânu kevi-
thâunu a miaze keperhie lâtsâwate, a miaze ta keria
kezikia kechüu nu a tavâ tsâwate, aa kepeleu sezâ batsâ-
8 liete. Thiayawinu miathâ bakelie tsüreu khapie a tsüpie
zhüwate; Niepuu diethâtoudi mia ketsâ ketuo-u puothuo
teisâzha kezhanhia süu chüshü atsütuo, mu arürbei
zâmonyü puo lavârketuo uneiya kezha khekâ rei tsü
phretuo.
9 Nâ pezi aki vâr tuoü kechü le n hiechübalie chie.
10 Dema kijü haunu viekâ vakhrie kechüla a khawadi Thesa-
lonia nu vâte; Kresken Galatia nu mu Tita rei Dalmatia
11 nu vâte. Luk rürbei aze keba zâte. Nâ Mark rei ze
zâ vârchie; chalie kechü tsatie a puo la kemevi ngulie
12 zâtuo kechüla. Tikiu a Tukika ketsepie Efesa nu shüwate.

13 Nâ vârketuoki a thiadzü apfe khapie Troa nu Karpo dzie-
nu shükewau mu leshüdakâ zhühu rei leshütsükâ pekuo
14 idi sevârchie. Mese rükrei kezhau Alekàndra a sesewate :
15 Niepuu thuo puo zhada vüshütuo. Nâ rei puo gei n
kireilie chie ; mhakekreilamonyü puo hie diekâ ngumvü
16 phi ketala. A athuo arüli pu keriau vą miapuorei a yapie
kechüu monyü a khawadi tuo phreta zâ : *Niepuu* bu ukâ
17 gei süula mhapuorei chühie. Derei sükisü Niepuu a
khieki thadi a chüpekuoshü zâ ; süusü mhakekreilamonyü
abu puo dieu puphreshülie ketuo mu Judakemokâ pete
burei süu silie ketuola zâ : sidi puo losha tia nunu rei a
18 sekelalie. Niepuu puothuo mhakesuo kehupuo nunu rei
a kelalie zâtuo, sidi a kelaze vâ teigei puo kedinu shülie
zâtuo. Puo bu kechachie zapu zayie kechüu chüliechie.
Amen.
19 Priska mu Akila unia mu Onesifera nuo kinumia rei
20 kelushüchie. Erastawe Korint nu bate : derei Trofimawe
21 mhachütadi a puo khapie Mileta nu shüwate. Nâ teisei
mhâdzü aki vâr tuoü kechü rür bazâliechie. Eobolo rei
mu Poden mu Lino mu Klaudia mu uzekâ petekâ rei sa
n kelu phre shü ho.
22 Niepuu bunu n ruopfü ze bakelieu chüliechie. Ngü-
kemezhieu burei nze bakelieu chüliechie.

Paul-a Leshü Thupie Tita Ki Keshü.

KELUKESHÜ DIE

1 Jihovaa kedalie ketakâ seya kezha kepeleu mu
kethâzhâ tsatie keba kethâ mhasiu la a Paul, Jihova
2 kituo-u mu Jisu Khrista kitsatie apostel *chüte.* Süusü
mhakekreilamonyü tijülie kelhâu Jihova nnhia nnhianu
mhâdzüba pupie kezhü kechachie kerhei ngulie tuoü
3 ketuola zâ. Sirâ Ukelakelieu Jihova die la puothuo
puoteitoukinu pie a pelekewa puodielieu nunu puo medâ
4 pupie mia pesishüwate. *A leshü hau* thupie kepele
vierhe kechü tsatie anuo kethâ chüketau Tita kishü ho.

KEHOU KEPFEMIA ZHÂ DZE

5 A nbu mha chütsâliekemokâ chükemechie shülienu
mu a thiadzü nki a diekha keshü tuoi rüna kezha khekâ
nu kehou kepfekâ kedapie balienudi, süusüla a u khapie
6 Kreta nu piebawate. Themia kehupuorei upejâlie
kelhâmia, puo kimia puo rürbei kenyimia, puo nuonuokâ
rei kepele kenyimia, mia sükâ üse rüzhü morei mia die
7 zemo üdi upejâkemomia bu chülie morâsuo. Sirâ
kehoukepfemia Jihova kituomia zâ kechüla mia upejâlie
kelhâmia morâsuo; puo puothuo puomedâ chüta kezha-
mia, mia gei puoneimo mhataya kezhamia, kemezemia,
mia vüvüya kezhamia, morei kemethuonu miavie lienyü
8 kezhamia bu chüsuo. Puo rüsâpesâ kezhamia, mhakevi
unei kezhamia, unou kemenuomia, unou kemezhümia,
kemesamia mu uthuo ukethekere kezhamia morâsuo.
9 Puo ushükerhei chükechü die tsatie mia tahitarhâ mu
kethâu ngumvü puya kezhamia diedawalie kevimia chülie
ketuola dieliekevi kepethadie ze kerhekechü die kethâu
kitsatie mengu petâ setuoya kezhamia morâsuo.

Kehou kepfemia kam dze

10 Tsiu miadie zeyakemo themia, diethuo dieruo pudi mia
seya kezhamia rei bahu, mu sükâ dânu uzhürekepfümia
11 pekuo. Sükâ tia kepfü khawa morâsuo; ukâ kerütse
kechü kepra krâpuo nguliekechü kele la mha pupie mia
petha zhü kemokâ se mia pethadi mia kinumia pete
12 thurhuo phrekewa nyite. Uthuo uramia zâkechü miapuo
thiadzü siadzekesi chüdi hakemhie pupie zhü: "Kreta-
mia sü tijü seiya kezhamia, uzhâ kesuo khunuo krâpuo,
13 mu mhachü modi mhakechü khu krâpuo zâ." Ukâ dze
14 kepu die hakâ kethâzâ. Süla ukâ bu kepele tsatie ukâ
thâ chülie ketuola, mu Judamia ketijüdzekâ mu kethâu
therhieketa themia diekâ rünyü molie ketuola ukâ kejâ
15 putsashüdi ukâ pethaliechie. Kemesakâ lazâwe mhape-
tekâ mesa zâ: derei rhuketakâ mu pelekemokâ lawe
mhapuorei kemesa jüte; sükâ zâwe unou zârei mu umedâ
16 zârei rhu phrete. Ukâ tia zâwe ukâ Jihova si üya, derei
ukâ mhathâ gei zâwe ukâ puo simo üya; ukâ kerütse
kechümia, miadie zekemomia, mu mhathâ kevi kehu-
puonurei ukâ vimo phre.

2 Derei nâzâwe ushükerhei chüzâ kechü kepethadieu ze
2 kerhe kechü diekâ puzâlie chie. Süusü ketsakâ bu uthuo
ukethekere, mesümedei, unou menuo, kepele, kekhrie mu
3 shügeshühie kechütsatie rei vi ilie chie. Süsütuoi
ketsapfükâ burei mia mhâdzünu rei mia rieprei sieilie mu
miatha miameleyakemomia morei zu krianyü baya kemo-
mia mu mhakevikâ pupie mia pethaya kezhamia chülie
4 morâsuo. Silie lirâ sükâ mia nupfünuo kemedzükâ
pethapie sükâ burei uthuo unupfunuo khrie mu unuonuo
5 khrie, sirâ unou mene, mesamezhü keba, kinuthâkâ kechü,
mia khrie mia ngumezhie kechü, uthuo unupfunuo die rei
zekechü chülietuo. Silie lirâ Jihova dieu thawa lielhâ.
6 Süsütuoi thepfumia zharata kemomia burei unoumenuo-
7 lie nu shüliechie. Sirâ nâ mhakehupuo nurei mhathâ
kevi neiükâ kechü thakia puo chüpie mia kialiechie; nâ
mia kepethadiekâ nurei n nou kemezhü mu die kemesi
8 thashü mia kialie. Ungumvükâ bu ugei mhakesuo puo-
rei pukelie ba jüdi mengalie ketuola nâ miabu lepejâwalie
9 kelhâ die kevikâ puliechie. Mia kituo kishükechükâ
bunurei uniepumia prülita modi mhakehupuo nurei sükâ

10 diezechü mu sükâ neichüliechie; sükâ bu udzie zuzu
ita monyü mhakevi neiükânu diethâ shüliechie; sidi sükâ
bu mhakehüpuo nurei ukelakelieu Jihova kinu kepar
11 kepethadieu vâkezivi zâliechie. Mhakekreilamonyü
Jihova kinu kepar ngukemezhieu thuo kelakelie die se
12 themia petekâ ki vâr mia pesishüwata kechüla. Die süu
ubu kethâkemo tsatie mu kijü haunu umengukâ khawadi
ubu tsiedâ kelhouki rei unou menuo mu miathâ mu kethâ-
13 ledi lhou nukechü tha ukiaya; *sizâmonyü ubu* usiadze kevi-
thâu chütsêishü utsü ketuou mu umhâ kezhathâu Jihova
mu ukelakelieu Jisu Khrista zayie chüdi vârketuo pfeba-
14 lie nu saya. Puoa kerüzhü petekâ nunu u rhalie mu u
chükemesapie puothuo puo themia chüpie puo vie chüdi
mhathâ kevi neiükânu ubu urhie chülie ketuola puothuo
puo khapie uphousou chüwate.
15 Nâ n die kekuo nyise zâdi die hakâ pie pushülie, mu
mia kejâ rei pu khriehie. Miapuorei bu n lepesuo keta
chühie.

3 Nâ miabu sorkari mu umhâ kezhakâ khrükhrâ balienu
kechü, miadie zelie nu kechü mu mhathâ kevikechü tsatie
2 chünyüsie balie nu kechü, sirâ miapuo geirei die kesuo
pumolie ketuo, mia ze kesa kenya molie ketuo, mu unou
menedi themia pete gei uzhâ vilie ketuo pushü mia kialie
chie.
3 Tsiu we rei thiadzü mhalemo, mia die zemo, miabu u
sese tuo, umengukâ mu unei unyükâ chüvâr, mia gei
kelhie mu mia ngu urâ, mia rütse mu huoniehuo ngu
4 mechüdi lhou vâr zâ. Siüderei ukelakelieu Jihova mia
ngukemezhie mu puo mia kekhrieu mia mhingu chü kevâr-
5 ki, we uthuo kechü ukemiathâ mhathâkâ la monyü
puothuo ungukemezhie la penuokesakelie dzüluu mu
Kemesa Ruopfüu bu chükesakelieu pie puothuo u kela-
6 kelie zâ. Puo Ukelakelie Jisu Khrista geinu *Kemesa*
7 *Ruopfü* rupie uketsu chüshüwate. Süsü mhakekreila-
monyü puo ubu kechachie kerhei ngulie tuoü ketuo-u
kitsatie puo kayie chülie ketuola puothuo ungumezhiedi
8 uchükemiathâ kelie zâ. Die hakâ kethâtou zâ, mu
Jihova peleketakâ bu mhathâ kevikâ u terür chüdi chü-
sei balie ketuola a ubu die hakâ dzeha michiemodi pu
bazâkelie a medâtzâ. Die hakâ vizâ mu mia larei kemevi

9 ba zâ. Derei mhaketsâ zhükemo ketsâkechükâ mu
useyie za kephrü mu kedierhekemokâ mu thezhâu dze pu
keprüli kechükâ therhie zâlie; mhakekreilamonyü die
sükâ mhapuorei kepra jü mu kemethuo kemeruo zâ
10 kechüla. Mia pfükhâ tuoü kezhamia tarhâshü kevi kenia
11 keshü sia puo rünyühie; kekreilamoü themia sikechümia
uthuo upejâ sedi kethâ therhie vâ kesuo chü tuota kechü
nârei siba zâtuo kechüla.
12 A Artema morei Tukika ketsepie nki shürâ, nâ, Niko-
poli nu vâr a tsâlie beichie; mhakekreilamonyü a teiseiki
13 sünu bazâtuoü tuota kechüla. Nâ thezhâkesiu Zena mu
Apola unia rüve kevâki uniabu chanu tsâpfümo ketuola
14 unia khruohishüdi unia bu vi vâlie. Sirâ ukezekâ bu usi
nyilie ketuola mia ketsâpfü kehupuo nurei mhathâ kevi
15 rei uteitsâ chüdi chümezhielie chie. Aze keba khekâ n
kelushü ho. Kepeletsatie hie khrieva kezhakâ kelushü-
chie.

Ngukemezhieu bu niekâ petekâ zeba kelieu chüliechie.

Paul-a Léshü Thupie Filemon Ki Keshü.

FILEMON DIEU ONESIMA NGUMEZHIEDI ZELALIE NUKECHÜ DIE

1 Jisu Khrista kituo-u Paul mu ukezeu Timothi unia
leshü thupie ukezeu uze kedziesedi mhakam chükezhau
2 Filemon ki, mu u üpfü, Apfia ki, mu uze kedziesedi
Khrista chüpaihi chükezhau Arkipa, mu n kinu kehouya
3 kezha kehouu ki keshü : Upuo Jihova mu Niepu Jisu
Khrista unia kinu kepar ngukemezhieu mu nouneu bu
niekâ ze bakelieu chüliechie.
4 A akecha khekânu n rülipie pudi a Jihova tse sei baya
5 zâ ; mhakekreilamonyü nâ Niepu Jisu kitsatie mu keme-
sakâ petekâ kitsatie rei n noushü nouzhie mu u kepele
6 bakechü si kechüla. *A kechau* Khrista bu *zapuzayie*
chülie ketuola nâ n kepele nyidi mia ngumezhieya kezha
la miabu ukâ nu keba mhakevi petekâ sitoulie ketuola zâ.
7 Mhakekreilamonyü, asiazeu, n la kemesakâ nou meneke-
lie la nâ mia khrie kechüla a hadzü a neiphi mu anou rei
luolie zâ kechüla.
8 Süla, a Jisu Khrista kitsatiewe thepfusedi nbu chülie
kezhükâ hukum kha nki shülie vi zârei, *avu huoniehuo*
9 kekhrie la, mu a, Paul, a tsate mu a Khrista Jisu die rei
10 chütuota kechüla n hüshü zâ kechüwe aneikuote. A ke-
die chü ketuo kinu athuo penuo kelieu anuo-u Onesima
11 la a nki amezhiemelâya. Puo thiadzüwe nbu puo la
kepra jü sier, derei tsiewe nârei mu abu rei puo la kepra
12 nyi bate. A puo ketse lapie nki shü zhü kechü amelou
13 chiethepie nki keshü mhie zâ. A dieliekeviu la kedie
chüketuoki puobu n sou chüdi a theketuo nyü sie zâ.
14 Derei a athuo n ketsei sezâlie monyü nbu n medâ chü
zâ nyü, kechüla ta n medâ rüsarünyü modi mhapuorei

15 chünyü mote. Sirâ puo zâpuoki n therürta kechü nà
16 kechachie puo zetuolie tuomu ikechüla nhia. Nâ chüsia
puo üse n die mhiezâ monyü n diemia ki vikuoü mu n
siazeu n khrieu ütatuo ; *puo cha* a kitsatie pekuo, derei
uchü-uphou tsatie rei mu Niepuu kitsatie rei kedithede
17 nze kepenuokuo taga! Süla nâ aü n krâmia ülirâ amhie
18 puo zeliechie. Sirei puo n gei mha chüzhükemo huo
chüwata, morei n pupfüzhü ümha râ, azanu thüpie zhülie
19 chie. A Paul athuo adzie se haha thushü ho, athuo
chüwatuo ho : nâ n phou zârei avie mhieta zâ, derei a
20 süu pulielhâ. Kethâ zâ, asiazeu, Niepuu kitsatie abu
nla aneituo chie : nâ Khrista la anou vakemene shülie-
chie.
21 Nâ dieze chüketa sitoudi a haha thu n ki shüzhü. mu
22 nâ a nki kepu kezie rei chüzâtuo kechü a siba zâ. Sizâ-
monyü npezia rei aba puorei kesepie bachie : mhakekrei-
lamonyü a ledi anei bakechü niekâ kecha la mia a khala
niekâ kishü tuo pekruo.
23 Khrista Jisu la aze kedie chüketuo-u Epafra n kelushü
24 ho ; sirâ aze kedziesedi mhakam chüya kezhakâ Mark.
Aristarka, Dema *mu* Luk ukâ rei n kelushü ho.
25 Uniepu Jisu Khrista kinu kepar ngukemezhieu bu
niekâ ruopfü zebakelieu chüliechie. Amen.

Ibrikâ Ki Keshü Leshü.

JISU TEIGEI DIELIEKÂ KI ZHA KECHÜ

1 Jihova keriaki zâwe kedâ shüshüi mu dâ neiünei chüdi
siadzekesikâ bunu upuonuokâ rüchü vâr; mu tsiedâ
2 thelatsatiekâwe puo Nuo-u bu u rüchü tuote. Puo
puo Nuo süu kedapie mhapetekâ mhâ kenipuu chüwate,
3 mu puoa thiadzü puobu mhapetekâ chüshü zâ. Jihova
kezieu urür keshüu puo zâ, puo Jihova rhi kethâu zâ, mu
puo puodie kekuo la mha petekâ theze setuo zâ. Themia
kejâ kephuma shüükâ chükemesa shü ketuo-u chüwadi
4 puoa Kekuo Kezhathâu zatsa bate. Tsiu puo teigeidie-
liekâ ki theza kevithâu ngukelie tuoi puo ukâ ki zha
5 kehiekuo bate. Sirâ puo mhakipuo teigeidieliekâ huomia
üse,

Nâ a Nuo zâ,
A thia n penuoliete;

sizâmonyü,

A puo Puo chüzâ tuo,
Mu puo a Nuo chü zâtuo,

isikechü pu ma?

6 Süsütuoi puo puo Nuo nuoriau zela kijü tsur ketuoki
dzela puoa pukechü,

Jihova dieliekâ pete' bu
Puo rüsuochie. Siya.

7 Mu teigeidieliekâ dzewe puo pukechü.

Puo puodieliekâ chüpie teikhria chüwaya,
Mu puo liethâkâ chüpie mi tukeba chüwaya. Siya.

8 Derei puo Nuo dzewe puo pukechü,

Harie Jihova, n kediba kechachie baya,
Mu nâ diketuo theuwe mezhütoudi diketuo theu
zâ.

9 Nâ kemiathâ ngu n neite, mu kerüzhü ngu mechüte ;
Süla Jihova, n Jihova puo kenei tier-u se n kenhepie
N bu n krâmia petekâ mhâ *zha* kuote.
10 Sizâmonyü,
Niepuu, nâ sietsenu kijü bau dze shüwate.
Mu teikâ rei n dzie mhathâ krâpuo zâ ;
11 Sükâ jütatuo, derei nâzâwe ba seizâ tuo :
Mu sükâ pete pfemenei tuoi puokra chütatuo.
12 Tsiu pfe tuoi nâ sükâ tsüwata tuo.
Mu pfe tuoi sükâ thudiwatuo :
Derei nâzâwe thiadzü mhie bazâtuo,
Mu n teichiekâ mhakipuorei jütalielhâ. Siya.
13 Derei puo teigeidieliekâ huomia dze mhakipuo,
A n ngumvükâ khapie n phinyâ chüwa kemochie
Nâ a zatsa bachie,
isi ma ?
14 Sükâsü pete ketsepie kelakelie ngulieketuokâ zhazhü kele
la liethâ kechü ruopfükâ zâ mo ma ?

2 Süla we rünyülie ketakâ we sükâ therhie keta keprei
2 la we uterür chüdi sükâ le menuolie zhü. Tsiu teigeidie-
liekâ tia nunu kepar die thuo rei chükediwalie kenjü ü
mu thezhâ kevarhuo rei mu dieze chükemo khekâ rei
3 uthuo usiazha ngutoulie taü lirâ ; we kelakeliedâ zhapie
hathede chükechüu zeliemota râ, we kikidi suota molieta ?
Kelakeliedâ süu Niepuu thuo puria vâr, mu diesüu
4 rünyükeliekâ uthuo uki rei puo zhapu chüshü : mu
Jihova rei puothuo puo medâ chüdi zasikâ mu ungâ
mhathâkâ mu kekuo neiükâ mu Kemesa Ruopfü mha-
phruokâ pie *diesüu* rünyükeliekâ khruohidi zhapu chüshü.
5 Sirâ puo we puodze putuoya kezha tsiesia kelhou-u
khapie teigei dieliekâ khrükhrâ shü motazâ. Derei
6 miapuo mharapuo zhapu chüshü kechü.
Themia ha kedipuo üdi nâ puo rüli rükraya ga ?
Morei themia nuo ha kedipuo üdi nâ puo ki vâvâya
ga ?
7 Nâ puo chüpie keduoyâpuo teigei dieliemia ki chü
za wâte ;

Nâ zayie mu therhupie puo keditsüre mese chü-
wate,
Mu nâ puobu nthuo ndzie se kechü nmhathâkâ
mhâ kezha chüwate.

8 Nâ mha petekâ khapie puo phikhrâ shüpie *puodieze*
chüwate. Siya.

Mu puo mhapetekâ khapie puo khrükhrâ shükewaki puo
puo khrükhrâ shükemo mhapuorei khapie bamota zâ.
Derei we tsierei mhapetekâ puo khrükhrâ leta kechü
9 nguphre bamo. Derei teigeidieliekâ ki keduokipuo puo
chü kerünuokewau Jisusü siadi kemezhiekelie la zayie
mu therhu pie puo keditsüre mese chülie keta we puo
ngu bate; süusü mhakekreilamonyü Jihova kinu kepar
ngukemezhieu la puobu themia kehupuo sourei chüdi sia
10 tuoü tuo kechüla. Mhapetekâ puo kitsatie kebau mu puo
mhapetekâ Chükelieu puo nuonuo kekra zevâr zayie
chülie ketuo mu sükâ kelakelie Krüu bu kemezhiedi
11 vitseilie ketuo puo zhata kechüla. Sirâ ukâ chükemesalie
Kezhau mu mesalieketakâ rei, sükâ keze Puo geinu par
phre zâ: süsüla puo mengamozâdi ukâ üse puo siazekâ
üdi sie,

12 A n za pupie asiazekâ pesishü zâtuo,
A hiekâ kehoukrâ nunu nketse üchüshü zâtuo;
siya.

13 Mu lasie, " A puo peletuo zâtuo," sireiya. Tsiu lasie,
" A mu Jihova thuo khapie a ketsü puo nuonuokâ,
14 harie!" siya. Sirâ nuo sükâ uchü-uzia chüpfü kechüla
puo zârei süsütuoi puochü-puozia chüpfü; süusü mhake-
kreilamonyü puo siadi kesia-kekuo keseu, puocha terhuo
15 kerüzhüu, kekuo chüpejüwa ketuola; sizâmonyü kesia
preidi ukerheichie puo diechü ketuokâ petekâ ze par
16 phretalie ketuola. Kethâ, puo teigeidieliekâ mengupielie
tuoü monyü Abraham seyiekâ mengupielie tuoü touta zâ.
17 Süla puo themiakâ kephuma neiükâ ruothâ chüwa tuoüdi
Jihova liethâ tsatie mia ngukemezhie mu kediethâ phi-
chükezhau chülie ketuola, süla puo mhakehupuonurei
18 puo siazekâ mhielie morâsuota. Sirâ mia puo medâphidi
puo kemezhie kechü ngukelie la puo puothuo zârei themia
medâ kephi ngukeliekâ khruohilie vi bate.

Jisu mosa ki zhakuo kechü

3 Süla, asiazekâ kemesakâ, teigei phrei chütuoüdi kiepie
baketakâ niekâ ukâ puketuo Apostel-u mu Phichükezhau
2 Jisu rüli leshüchie. *Jihova* kinukâ petekâ dânu Mosa
thiadzü diethâ kesie tuoi Jisu rei puo kedakelieu
3 mhâdzünu diethâ shü zâ. Tsiu ki chükeshüu ukiu ki
therhu nyikuo kechü tuoi puo rei Mosa ki puoza meyie
4 kechüliete. Sirâ ki kehupuorei puo chükeshümia nyi,
5 derei mhapetekâ chükeshüuwe Jihova zâ. Mu Mosawe
tsiesia se pushü ketuokâ zhapu chü ketuola kituomia
chüdi *Jihova* kinukâ petekâ dânu diethâ shüzâ kethâ.
6 Derei Khrista zâwe nuothânuo chüdi *Jihova* kinukâ dânu
diethâ shü ; mu we usiadzeu geinu kepar ukethepfu mu
uneikechüu mengukemetei sezâtha thela tsâlie lirâ, we
rei puo ki süu ta zâ.

Pelekemvü mu diezechükemvü la mia tarhâkeshü

7 Süla Kemesa Ruopfüa thiadzü pupie zhükechü hamhie :
Niekâ thia puo pfe silie lirâ,
8 Thiadzü Jihova neikemo kechü tuoi,
Mu nha dânunu puo medâphi kechü nhia tuoi
niekâ nou retahie chie.
9 Niekâ puonuokâ nha sünunu a kedâdi
a rüli silie,
Sidi chie hiedia a mhathâkâ nguwate.
10 Süla a süki kelhoukâ gei aneimote,
Sidi a sie, Ukâ ukâ nounu kekrü
seituoya zâte, siwate :
Derei ukâ anei amedâkâ siliechie mota.
11 Sidi abu aneimodi sie rüsedi,
Ukâ bu a kerülei nu ler lielhâte ; siwate.

12 A kezekâ, niekâ huomia rheituoya kezhau Jihova geinu
rüprütadi pelekemvü thenou kerüzhü nyiketa kepreila
13 nie kirei tuolie chie. Derei kephuma mia sekezhau bu
niekâ huomia nou chüperekewa keprei la "Thia" ükechü
kebachie teisânhia niekâ huoniehuo tarhâ bazâlie chie.
14 Mhakekreilamonyü we sietsenu puo sitoukelieu theze
kemetei sezâtha thelau tsâlie lirâ, ukâ Khrista pie vierhe
15 chüketakâ ta zâ kechüla. Sirâ,

"Niekâ thia puo pfe silie lirâ,
Thiadzü Jihova neikemo kechü tuoi,
niekâ nou retahie chie" ikechü kepuki
16 Suomianie puo pfe sidi puo neikemo chüwaga? Mosa bu
17 Ijupt nunu ukâ ze kepar khekâ moü ma? Tsiu puo chie
hiedia suomia gei puo neimo tuo tsâga? Kejâkemou
chüwadi umâ vapie nhanu shükewakâ gei zâ moü ma?
18 Sirâ puo die zemo ketakâ zâ kemosia suomia bu puo
19 kerülei *chü* nu lelielhâ üdi rüsega? Tsiu we hageinu silie
kechü ukâ pelekemvü la sünu lelielhâketa zâ.

4 Süla puo kerülei nu lelie ketuo diepuo zhü luo kechüla
niekâ huomia süu vajâwa ketuo mhie bata zeru, sikewa
2 keprei la ukâ michielie khe! Mhakekreilamonyü sükâ
ki tuoi ukâ ki rei dieliekeviu pushü bata zâ kethâ kechü-
la: derei sükâwe die rünyü kechüki kepele sabaliemo
ketala die süu kerünyü la ukâ kepra puorei ngulie mote.
3 Sirei we pelelie ketakâwe kerülei süu nu leta zhüzâ.
Kijü chülietse nunu puo mhathâkâ chütseilieta zâürei,
puo süudze hakemhie pupiezhü.
Abu aneimodi sie rüsedi.
Ukâ bu a kerülei nu lerlie lhâte: siwate.
4 Sirâ puo mharapuo zha thenia nhia dze hakemhie pupie-
zhü: "Mu Jihova puo mhathâ pete chükewasia zha
5 thenia nhia rüleita." Derei hanuhawe.
Ukâ bu a kerülei nu lerlie lhâte; silaya.
6 Sirâ huomiawe lelie zâtuoü kechü die zhü zâ, derei thia-
dzü dieliekeviu pupie ukiakewakâ zâwe dieze chümvü
7 ketala lelie mota kechü *sibata* zâ. Süla "Thia" isidi
süsiabanu David *tia* nunu nnyhü pushüwa keta tuoi
khunhia zhapuo thâladi sie.
Niekâ thia puo pfe silie lirâ,
Niekâ nou retahie chie; silaya.
8 Sirâ Joshua kerülei kha ukâ tsüwa ülirâ, *Jihova* vâr
9 süsianu teisâzha kekreipuo dze pulalielhâ. Süla Jihova
themiakâ lazâwe kerürleizhapuo bazâluo.
10 Sirâ Jihova kerüleinu leketamia, sümia Jihovaa puo
mhathâkâ chüwadi rülei keta tuoi, sütuoi rüleitatuo.
11 Süla diezechümodi kaketakâ tuoi miapuo burei katamo
ketuola kerülei sünu lelie tuoü kechü ukâ urhie chülie

12 khe. Tsiu Jihova dieu kerhei mu puo kekuo kenyi die,
zhiecha puoü lutsahatsa kechü ki rei puoü vikuo; mu
unou mu uruopfü zekhrâpfü ukere mu ukeleikânu rei vâdi
zekhâ kekreiwalie vi.; mu unoudâkâ rei we chünyü ke-
13 bakâ rei kesedi silieya. Tsiu *puoa* chüpie kebakâ puorei
puomhi therür keba jü; sizâmonyü we puo mhâdzü nu
vâdi uthuo urülipie pu phrezâ ketuoᵘu mhi mhâdzünu
zâwe mhapetekâ hiepie meyie meluo pfü batazâ.
14 Sirâ teikâ pfüthe khâketa uphichü kezhathâ puo, süusü
Jihova Nuo-u Jisu, nyi bata kechüla, we *puo dzè* putuo
15 keta udieu setsa bazâlie khe. Tsiu ukitsatie ketha u
phichükezhau zârei we kemezhie kechükâ nu urüli rükra
puo noukemezhielie kelhâu monyü umhiedi puo mhake-
hupuonu zârei medâkephi ngulie, derei puozâwe kephu-
16 ma puorei jü. Süla we ngukemezhie pfülie ketuola mu
morâkesuoki rei puobu ungumezhiedi ukhruohishülie
ketuola ukâ michiemodi ngukemezhie kedibau penuo
vâlie khe.

Jisu Aron ki rei zhaphi kechü

5 Sirâ phichükezha kehupuorei themiakâ dânunu keda-
liedi puobu *themia* ukephuma rükraliedi mha sekevârkâ
khashü mu ruothâkâ chü ketuola themia dzevi la Jihova
2 kitsatie liethâkâ chünudi khapie baya. Puo puothuo
zârei vilâtsâmo kechüla puo mhasikemokâ nu kekrü
3 kezhakâ geirei puonou mezhielie vi. Mu süla themia
larei mu puothuo puo larei puoa kephuma neiükâ ruothâ
4 chü morâsuo. Tsiu miapuorei puothuo zâ monyü Aron
kemhie Jihova puo kiekelie zenu therhu süusü ngulieya
5 kezha zâ. Süsütuoi Khrista rei puothuo zâ monyü puo
ki mhapu keshüu puobu phichükezha chü nudi theza
khashüdi puo üse.
Nâ a Nuo zâ,
A thia n penuoliete; si:
6 mu kekreirapuo rei puo pukechü.
Nâ Melkizedek mhiedi
Kechachie phichü chüte; isiya.
7 Puo puochü-puophou se ketuoki kesia nunu rei puo kela-
lie keviu ki rei puo mhidzü krüpie mhapuo chüdi kra-
khouidi puo mezhiemelâ mu chaiphi; sirâ puo kethâle

8 menuo tuo zâ kechüla puo kecha chü puo tsü. Puo
Jihova Nuo zâürei puo kemezhiekeliekâ nunu dieze ke-
9 chüdâ silie. Sirâ puo vilâtsâliedi puo diekeze khekâ
kitsatie kechachie kelakelie krüu chübate; mu Jihova
10 puoü Melkizedek mhiei phichü kezhaü kechü thâliete.

Vi kehie pralie morâkesuo dze

11 Puo dze hie die kekra pusa ketuo ba; derei niekâ
12 nyie kenyiebi ketala puocha pushü nie kialie rete. Sirâ
puotei rei chaphite, niekâ mia kepetha rei chülie zhüte;
sirei niekâ miabu Jihova die puo diebâ keriakâ pupie
niekâ kiala morâsuo bate; tsiu niekâ kechücha kemeteiu
monyü nudzü pie uva chü morâ kesuo mia mhie bate.
13 Mhakekreilamonyü themia kehupuorei nudzü pie uvathâ
chü kezhamia kemiathâ dzeu dze umhasi siermo zâ luo;
14 puo pahya bazâ kechüla. Sirei kechücha kemeteiwe
phichülie ketakâ cha chüya; sükâ unou se mhale mezhie
ketala mhakevi kesuo sikekreilieya.

6 Süla Khrista dze kepethadie keriakâ khapie zhüliedi
ukâ vilâtsâlie ketuo dzetsatie lepetoulie khe. Sidi
umhathâ kesiatsatie la thenoukedi kechü mu Jihova
2 kitsatie kepele. sirâ baptism mu udzie kha miatsügei
keshü mu kesiamia lasie ketuo sirâ kechachie nyie la
3 ketsâketuo dze kepetha diekâ bâde kesa molie khe. Tsiu
4 Jihova ubu chünu lirâ, we süu chütuo. Derei huomia
thiadzü udzükezie ngulie mu teigei mhaphruo rei
5 metha mu mia ze Kemesa Ruopfü rei vierhe chü tsiu
Jihova die keviu rei mu thesia kelhou mu kekuokâ rei
6 metha, sidi lata râ, themia sikechükâ bu thenoukedi
lalie ketuola ukâ chükesa lalie kenjü zâ; mhakekreila-
monyü ukâ Jihova Nuo-u pie krus geinu goula mu mia
mhâdzü puo bie kethenga shü zâ kechüla.
7 Sirâ kijü tsiemelie teirür tsurür puo vakeshükâ metsü-
liedi mha pelhoushü kezhükâ pelhoupie puo chie keshü-
8 mia tsüshü râ Jihova kinu theja ngulieya: derei kijü süu
zohu mu kikhahukâ pelhoushüta lirâ, mia puo khawataya
mu miabu puo rüsewata nyünuo bataya; sirâ kenuotsa
9 puo thewa ketuo zâtatuo. Sirâ hie khriekâ, hie hiethuo
hakemhie pushü zâürei hie niekâ dze mha süki kevi krâ-

puo sitou batazâ, mu mha sükâsü nie kelalie ketuo dze
10 zâ. Mhakekreilamonyü nie thiadzü kemesakâ liechü
vârkechü mu tsie rei chüya kechü nie mhathâ sükâ nie
Jihova za sedi puokhrie puorhu keshükâ rükramota
11 ketuo Jihova diethâmo pie siba mo kechüla. Tsiu hie
medâa niekâ kehupuo burei shürhei kemhie zâdi nie
siadze batou zâ kechü pfü zâvâ puothela tsâlie nu bazâ.
12 Silielirâ niekâ nie shüshüta modi mia kepele mu shüge-
shühie kechü nyi kelie la mhapupie utsü tuoü kezhükâ
ngukeliekâ mhielie zâ tuo.
13 Sirâ Jihova thiadzü miaża se rüselie kevi puoki zhakuo
kechü bamo ketala puothuo puoza se rüsedi Abraham ki
14 mhapuo pupie puo tsü pie zhükechü hamhie: A japie n
15 tsü petuo tuo mu a n chü pekruoshü petuo tuo. Tsiu
puo shügeshühie se sizâ vârdi mhapupie puo tsü pie
16 kezhüu ngulieta zâ. Kethâ themia zâ rei uki kezhau za
se rüseya, di rüseu üse udienya kehupuorei pepiwaya.
17 Süsütuoi Jihova rei mhapupie tsütuoü kezhüu ngulie
ketuokâ ki puodie kediwalie kelhâ ukâ bu sikechülie nyü
18 kechüla rüse pie thedânupie zhüwata zâ. Mhakekreila-
monyü puodie rüditalielhâ zâ kechü, die sünia geinu
Jihova mhakipuorei tijü talielhâ zâ kechü we ta puo
khrükhrâ kevâkâ bu umhâdzütsatie kezhü siadzeu
thezetsa setuolie ketuo le ukethepfu nyi selie ketuola zâ.
19 We nyi bata kechü siadze süusü u ruopfü hepfü lutsa-
hatsa vâtalie kelhâ nyau vi mu metei zâ kechü, mu süsü
zâ le pfelha pie khapie zhawa ketau nu tsâ kechü *siadze-*
20 *puo* zâ. Jisu Melkizedek mhie kechachie phichü kezha
chüdi u la peria sünu lete.

JISU PHICHÜ CHÜKETAWE MELKIZEDEK MU ARON YIEMIA
PHICHÜ KECHÜ KI REI ZHAKUO KECHÜ.

7 Sirâ Melkizedek hauha Salem nu kedi chü, mu kezha-
thâu Jihova phichü rei chü; Abraham thiadzü kedimia
krâpuo geiwadi lavâr kezhüki puo seliedi japie puo tsü.
2 Sükisü Abraham mhakehupuorei za ker chüdi zapuo
pupie puo tsü. Themia süu puoza puo cha theriau
"Kemiathâ kedi," mu sirâ Salem nu kedi, puo cha
3 "Vithâ kedi" reisa. Puo puopfo jü, puo zuo jü, puo
pfutsanuokâ rei jü; puo lhoukesier rei mu puo kelhou

chüpejü zâkewa rei jüzâdi Jihova Nuo-u mhie ta zâ;
Sümhie zâ keçhüu badi phichü chü sei bate.
4 Sirâ upfutsa Abraham terhrünunu ngukelie mhake-
zhathâkâ za ker chüdi zapuo pie puo ketsü themia süu
5 zhapie kedipfü chü shi kechü leshüphi chie. Tsiu phichü-
kam ngukelie Levi nuonuokâ thezhâu die la themiakâ,
puocha Abraham yie nunu lhoukesier ukâthuo ukâ sia-
6 dzüriakâ kinu zârei za ker zapuo lie phre zâ. Derei ukâ
yie nunu lhoukemo kezha süu thuorei Abraham kinu za
ker zapuo lielie mu japie mhapupie puo tsü kezhükâ
7 ngukelieu tsü. Sirâ kechüu kezhau kinu theja ngulieya
8 kechü miapuorei moü lielhâ. Tsiu chapuonu siata zâ
ketuomia bu za ker zapuo lie, derei puocha kekreiu nu
9 rheituoya zâ üdi putuo ketau *bu lie*. Sirâ za ker za puo
ngulieya kezhau Levi zârei chapuonu Abraham rei chü
10 kechüla za ker zapuo kha mia tsü zâ; mhakekreilamonyü
Melkizedek puo puo ze kese kechü ki puo sükisü puo puo
nu tuo zâ kechüla.
11 Tsiu puo khrükhrâ tuodi themiakâ thezhâ ngukelie
Levi phichü nu vitseikechü nyita ülirâ, kedipuo chüdi
Aron kechü mhie kechü lemodi Melkizedek kechü mhie
kechü Phichü kekreipuo bu lhou lasier morâsuo sietuo ga?
12 Sirâ phichü kechü rei kedi ketala thezhâu rei chükedi
13 morâsuote. Puo dze die hakâ pupie kezhüu theyie
kekrei thiadzü miapuorei rüsuoba nu mhakam chümo zâ
14 kechümia ta zeru. Mhakekreilamonyü Uniepuuwe Juda
geinu lhousier zâkechü mia rei sitouta zâ kechüla; mu
Mosa theyie süu bu phichü kechü dze puchie mozâ.
15 Sirâ Melkizedek kemhie phichü kekreipuo uchü uphou
16 kitsatie die zhâu la monyü kechachie kerhei kekuo la
chükelie puo sierür ükechü sia hie kepu diewe kethâzâ
17 ükechü sikemechiekuo te: mu süudze hakemhie pupie-
zhü:

Nâ Melkizedek kechü mhiei
Kechachie phichü chüte.

18 Sürei chapuonu die keriau puo kekuo kejü mu vikemo la
19 jüketa zâ; mhakekreilamonyü thezhâu mhapuorei chüpie
puobu vitseilie kenjü kechüla; mu kekreiu nu siadze
kevipuo se lerür pdo mese chüliete, mu süula we Jihova
20 penuo vâlieya. Tsiu süu kechüwe rüse samodi chülie-

21 lhâta; kethâ hadzükâ zâwe rüse samodi phichü chüvâr
zâ. Derei hauwe puo dze Pukezhüu bu rüsedi chü; mu
puo die hamhie:
Puo die keditalie kelhâ Niepuua rüsedi,
N bu kechachie phichü chütuo, isipie zhü.

22 Süsütuoidi Jisu rei dietseidiekhâ pie kezhünia dânu ke-
23 viu tsatie jamin kepfüu chüliete. Sirâ sizâmonyü kesia bu
ukâ deiwawa di ba sa lielhâ tata kechüla themia kekra
24 bu phichü chüvâr zâ; derei süuwe kechachie rhei bata
25 kechüla puo phichükam kediwa lielhâte. Süla puo puo-
za se Jihova penuo vâlieya kezha khekâ kelalielie zâ
vâ tsâlie vite; mhakekreilamonyü puo kechachie rhei sei-
badi sükâ la puo mezhiemelâ bayazâta kechüla.
26 Sirâ we rei phichükezha sikechüu semorâsuote; puo
mesa, kejâ jü, rhuta mo, kephumamia therhie, teigeikâ
27 ki rei zhakuote; puo zâwe phichükezha kekreikâ tuoidi
puothuo puo kephuma ria mu süsia puo themiakâ kephu-
ma la rei teisânbia ruothâkâ chü morei vite; mhakekrei-
lamonyü puo puophou pie mia ruothâ chükewaki vapuo
28 chüdi süu chüphrewata kechüla. Sirâ thezhâu zâwe vilâ-
tsâkemo themia kedapie phichü kezha chüya; derei the-
zhâu sianu kevâr *Jihova* thuo rüsedi pukeshü dieu zâwe
kechachie vilâtsâ keta *puo* Nuo-u *kedaliete.*

Jisu phichü kechü dze: Aron viemia phichü kechüzâwe Jisu phichü chüketuo mevipuo zâ: derei Jisu phichü zâwe phichü kethâ mu kekuo kenyi phichüu zâ

8 Sirâ hie niekâ ki puketuo puodie cha kezhau ha mhie:
Uwe teigei Kezhathâu kedibau zatsa baketa sikechüpuo
2 pie u Phichü kezha chübate. Mu süu themia bu monyü
Niepuu thuo chükeshü pfeki rüsuoki kethâu nu mu kemesa
3 chüu nu chalie chü bate. Mhakekreilamonyü phichükezha
kechü khekâ bu mia mha se kevârkâ rei khashü mu
ruothâkâ rei chü ketuola kedalieya kechüla: süla phichü
kezhau hau rei mia ruothâ chüketuola mhahuo sevâ
morâsuota.
4 Sirâ puo kijü hanu bazâü mhali kechü sia puo phichü
chülie kenjü zâtuo; mhakekreilamonyü thezhâu nu kepu
kemhie mha sevâ mia ruosuo kechü krâpuo bazâ kechüla.
5 Sükâzâwe teigei chüketuokâ mevi mu puo khrü mesepuo

zâ; süu dze Mosa rüsuo pfekiu chüthelie ketuo tiaki
Jihova puo tarhâdi hakemhie pushü: "Kijüthou geinu
tha n kiakeshü puorhiu nâ menuodi sükemhie chüphrelie
6 chie." Sirâ Khrista zâwe sükâ kirei liethâ vikuo kechü-
puo ngulie keta tuoi süsütuoi mha pupie utsü tuoü
kezhükâ dânu keviu pie chükelie dietsei diekhâ piekezhü
7 keviu dânu kethau rei chü bate. Sizâmonyü dietsei die-
khâ piekezhü keriau vitsei ülirâ, kekreipuo pfü ketuo ba
8 puorei bamo zâ. Derei puo mia pejâdi sie,
Niepuua, Harie teisâzha krâpuo vârtuo,
Mu sükisü a Israel yiemia mu Juda yiemia
ze dietsei diekhâ kechü kesapuo chütuo.
9 Süuwe a Ijupt kijü nunu ukâ pfutsanuokâ dzie
teshü ze par kelie nhia
A ukâ ze dietsei diekhâpie kezhüu mhie mo.
Ukâ sükisü aze dietsei diekhâpie kezhüu vawate;
Süla arei ukâ rünyü mote, Niepuu puothuo
sükemhie puya.
10 Tsiu Niepuua, Teisâzha sükâ siatsatie,
A Israel yiemia ze dietsei diekhâ ketuo-u hauha zâ:
A azhâkâ khapie ukâ nou shüshütuo,
Mu a sükâ thupie ukâ melou gei rei shütuo:
Mu a ukâ Jihova chütuo,
Tsiu ukâ bu a themia chütuo.
11 Sirâ ukâ kehupuorei uramia ki mu themia
kehüpuorei uthuo usiadzüria kirei,
Niepuu siliechie ikechü pu sükâ
petha motatuo:
Mhakekreilamonyü sükâ petekâ kechüthâmia
nunu vâ kezhathâmia ketsâ
A si phre tatuo kechüla.
12 Sirâ a ukâ kesuo kechükâ ngumezhiewa zâtuo,
Mu a ukâ kemoukâ rükramota zâtuo. Si.
13 Puo *dietsei diekhâ kechü* kesapuo ikeshükisü puo theriau
piese keweu chüwate. *Derei weta kezhü mu tuoria* ketau
jüta ketuo tiate.

9 Sirâ dietsei diekhâ pie kezhü keriau zârei kerüsuo
2 zhâkâ mu kijü haunu puo rüsuoki rei nyi. Tsiu thiadzü
rüsuopfeki puo chüpietuo, mu bou keriau nu mitubau
mu mizhüu sirâ mia pekia keshü niekhrüdakâ sa zhüya:

3 bou süu üse Kemesaba üya. Sirâ süsiasâ pfelhapie kha-
4 kechü bouu üse Kemesa-siarei-mesakechü-ba üya. Sünu-
sü suna üse kechü mharekethengu, rüsuoba mu dietsei
diekhâpie kezhü bou suna zhü se puomhâ daphre kechüu
rei ba; mu sünusü suna li mana pie shüse ketuo-u mu Aron
the puo nyü the kesier-u tsiu dietsei, diekhâpie kezhü
5 kethutsie nia pie shüpie zhü. Sirâ sümhâ gei kezie
cherub kenia unia shü lhapie ngukemezhie bau whepfüba.
Tsie hie mha sükâ dze puopfio idi pumenuo bakelie jü.
6 Sirâ mhasükâsü chüpie sipie bazâ. Mu phichükâ bou
7 keriaunu ledi rüsuo chüchüya; derei süsiasâu nuwe phi-
chükezhau thuo chiepuonu vapuo leleya; *mu sükisü* the-
zia semodi leya mo; mu puo süupie puothuo puo la rei
mu puo themiakâ kekrükewakâ larei rüsuo chüchü vâr.
8 Rüsuopfeki keriau kebachie Kemesa Ruopfüa sügei sünu
Kemesabau nu kele cha pupie mia kiashü mo zâ luo
9 kechü silie vi. Süupie sükikâ la puomevi puo chükeshü
zâ; thezhâ sükâ zedi mhasekevârkâ mu rüsuo kechükâ
khapie rüsuoshü zârei mia nou chüpevi tsei shülie mo.
10 Sükâsü mhakechü kekria, u khrükechü neiükâ sakechü
uchü-uphou zhâ krâpuo thezhâ chükesala kemokikâ, chü-
tuonu keshü rürbei zâ.
11 Derei Khrista mhakevi vârketuokâ phichükezhau chü-
vârdi thedzie üse chükemo, puocha tsiedâ kengukâ ha
kemo, rüsuoki zhakuo mu vitseikuo zâkechüu mu lete.
12 Süusü temvü mu mithu nuonuo zia se monyü puothuo
puo zia sedi mia rhapie kechachie tuolie ketuo chükelie
13 sianu vapuo chü Kemesabau nu lete. Tsiu themia
rhuketakâ gei temvü mu thudâ zia pie thekewa thuünuo
14 mige sa kegeshüdi uchü chükemesalieya ülirâ, süu ki
kechachie ketuo Ruopfüu sedi puothuo puo khapie
miapuorei puo chietalie kelhâ chüdi Jihova rüsuokewa
Khrista ziauwe mia mbathâ siaketa kembiekâ nunu
mia chüpie rheituoyakezhau Jihova rüsuolie ketuo unou
15 chükemesa kuo shülie motuo ma? Sidi kielie ketakâ bu
kechachie baketuo kau pupie kezhüu ngulie ketuola
dietsei diekhâpie kezhü keriau khrükhrâ nu thezhâ va-
rhuo ketuokâ rhalie ketuola mia *sou chüdi* siawadi dietsei
diekhâ kesala kechüu nu puo thedânu kethau chüte.
16 Sirâ mhapupie mia tsüpie kezhü leshü zhü râ, mhapu
17 keshüu siadi ngulieya. Mhakekreilamonyü süu se sia

mhapupie kezhü leshüu puo kekuo nyitaya, derei mhapu-
keshüu rheikeba chiewe mhapuorei chülie kenjüta ke-
18 chüla. Süla dietsei diekhâpie kezhü keriau rei thezia
samodi pupevilie suota zâ.
19 Sidi thiadzü Mosa bu thezhâ sedi puo themia petekâ ki
diepuo khakeshü metsei puo mithu nuonuo mu temvü
zia pie dzü mu tekuomie meriehara kechü mu hisob
nhapfü saliedi kegepie leshüdau rei mu puo themia pete-
20 kâ rei va phreshüdi sie. Hauha Jihova niekâ ki diekha
21 keshü dietsei diekhâ kelie ziau zâwe, isisiya. Mu süu
rürbei zâmonyü rüsuopfekiu mu sünu seya kezha mhabou
pete geirei süsütuoidi puo theziau kegepie va phrephreya.
22 Tsiu thezhâ süu zâ rei mha kekratsa thezia se chükeme-
salielie vár; mu thezia semodi kejâ vakelie jüzâ.
23 Sirâ teigei kebakâ rhi hakâ thuorei mhasükâ se chü-
kemesalie morâsuota zâ; derei teigei kebakâ zâwe sükâ
24 kirei ruosuo kevi semorâsuo kuo zâ. Sizâmonyü Khrista
zâwe kethâu modi puorhi zâ kechü thedzie se kechü
Kemesaba nu le monyü; uzhazhü kele la teigei zâ
25 ledi tsie Jihova mhâdzünu thate. Sizâmonyü phichüke-
zhau puothuo puo zia monyü *perinuo* zia sedi teichie
kepra Kemesabau nu le kevivi kezha tuoi Khrista zâwe
26 tsiemelie puo phou pie ruosuo chü chü baliehâte. Simo-
tuoü kechü siawe kijü chülietse munu vâr kenuotsa ketsâ
puo tsiemelie kemezhie zhie morâsuota zâtuo. Derei vâr
kenuo kenuo tsatienu puothuo puophou khapie ruosuo
chüwadi kejâ-kephumakâ vawa ketuola vapuo chü puo-
27 thuo mia pesipengu vârwate. Sirâ themia bu vapuo sia
28 di süsia ketsâkechü vâr, situoüwa ketatuoi; Khrista rei
themia kekra kejâkemoukâ pfülietuoüdi vapuo puophou
khashüwate, sirâ hasiauva kejâkemou dzelamonyü puo
pfekebakâ kelaliekeituola vâr zâtuo.

JISU PHICHÜ CHÜ KETA DZE

10 Sirâ thezhâu zâwe mhakevi vârketuokâ rhitou-u zâ-
monyü puokhrü puo zâ kechüla teichiekepra pie ukâ
ruosuo chüseiya kezha ruosuo sükâ sedi penuo vâr kezha-
2 kâ chüpevi tseilie kenjütáta zâ. Simoülirâ ukâ ruosuo
chü motazâ mo tuoü ma? mhakekreilamonyü themia
sükâ vapuo chüdi uchükemesalieta kechü ukâa kesuo

3 simota zâtuo. Derei ruosuo sükâ kechü geinu mia
bu teichie kepra uthuo ukejâkemoukâ rükralalielieya
4 kezha zâ. Mhakekreilamonyü thudânuo mu temvü zia
zâwe themia kejâkemoukâ setalie kenjü zâ kechüla.
5 Süla puo kijü vâr tuoü kesieki puo sie,
Nâzâwe ruosuo kechü mu mha se ruosuo chütuoü kevâr n medâ motadi,
Nâ themâ puo chüpie a tsüwatâ.
6 Mha thepie ruosuo kechü mu kejâ kemou ruothâkâ nu nâ n neiya mo.
7 Sitse a sie, Harie, leshü tsüu nu a dze thupie kezhü tuoi,
Harie Jihova, a n medâu sü chütuoüdi vârtewe; si.

8 Nnyhü pukeshükâ nu, Ruosuokâ mu mhasevâr ruosuo
kechükâ sirâ thepie ruosuo kechü mu kejâkemou ruothâ-
kâ nâ n medâ mo, sizâmonyü n nei rei mo (mhasükâsü
9 thezhâu la pie ruosuo kechü zâ), süsia puo lasie, A
n medâu sü chü tuoüdi vârtewe; isizâ. Kenuo-u pie
10 keriau banu shülie ketuola puo keriau chüsete. Puo medâ
süu la Jisu Khrista mâu pie vapuo chüdi uruosuo chü-
11 nyhâkewala uchükemesaliete. Sirâ phichü kehupuorei
thadi teisânhia chalie chüdi tsiemelie ruothâ kechüpuo
chülala thaya zâ; mu sükâsü mia kejâkemoukâ setalie
12 kenjütâ zâ. Derei Khristawe mia kejâkemoukâ la kecha-
13 chie la ruothâpuo chüwatadi vâ Jihova·zatsatie bate; mu
puo süyawinu vâ puo ngumvükâ bu le puo phikhrâ balie
14 kemochie pfeba zâte. Mhakekreilamonyü ruosuochükevi
wadi chükemesalie ketakâ chüpevi tseipie kechachie
15 bakelie chüwata kechüla. Sizâmonyü Kemesa Ruopfü
thuo rei uki puo zhapu chüsa shüya; puo sie,
16 Niepuua sie, Zha sükâ sia a ukâ ze dietsei diekhâ laketuo-u hauha zâ:
A ukâ melou gei a zhâdiekâ khashütuo,
Mu ukâ nou gei rei a sükâ thushü tuo; isiya. Si.

17 Süsia puo lasie,
Sirâ a ukâ kejâ kemoukâ mu ukâ rüzhükâ rükramo tatuo; si.

18 Sirâ kejâkemou hakâha vakelie nyita râ, chüsia kejâke-
mou la ruothâ rei chüsa mote.

SHÜGESHÜHIELIE NUDI TARHÂKESHÜ

19 Süla, a zenuokâ, we Jisu zia se thepfudi Kemesabau nu
20 lelie vite; mhakekreilamonyü puo pfelhapie khapie ke-
zha, süusü puo cha puochüu la cha kesa kerheipuo pfüpie
21 utsüwa ketala. Tsiu Jihova kinu u phichü kezha puo
22 bate. Süla ukâ unou kethâ chüdi kepele se chüse chüdi
Khrista ziapie kegepie unounu jâta ütakechükâ vakeme-
salie mu dzü kemesathâ pie umâ rei khrüwadi puo penuo
23 lelie khe. U siadze rüditalie kelhâ la die süu theze kemetei
se bazâlie khe Mhakekreilamonyü mhapupie utsü kezhüu
24 puo diethâzâ kechüla. Sirâ ukâ huoniehuo hüpie kekhrie
25 mu mhakevi nu shükechükuo keshü leba zâlie khe. Huo-
mia zhâ tuoita modi ukâ uthuo u kehou vâ kenguya kezha
khakewau monyü huoniehuo tarhâ bazâlie khe; teisâzhau
upenuo miamjata zhü kechüla sükâ chü bei zâlie khe.
26 Tsiu we kethâ mhasiu ngulie keta sia uthuo ukhre ura
chüdi kejâkemou chürâ. kejâkemou ruothâ puorei basa
27 mote. Sikechüumonyü upejâkechü kemerie chüzâkechü-
kâ pfekeba zâte; mu mi kemerie chüzâkechü puo thuo
ngumvü sükâ thetuo.
28 Themia kehupuorei thiadzü Mosa zhâ üse kemethuo
kemeruo puo chürâ, mia kenia kese die lanu zârei
29 puo ngumezhie mozâdi puobu siaya. Sirâ niekâ thuo
lephichie, themia kehupuorei Jihova Nuo pie puophi khrâ
shüdi kede sirâ thezia pie chükemesaliedi dietsei diekhâ-
kelieu üse mesakemo puo mhieta mu ngukemezhie Ruo-
pfüu rei thi ketamia süki rei puo siazha rekuo kechü
30 ngulie zhü zâ mo tuoü ma? Mhakekreilamonyü, Khepu-
we a zha zâ; a athuo siazha kha mia tsütuo, isiya kechü
ukâ puo siba ze. Sirâ lasie, Niepuu puothuo puo themia-
31 kâ pejâ zâtuo. siya kechüla. Sirâ rheituoya kezhau
Jihova dzienu letuoü kechü we mhakemichie se puo bazâ.
32 Derü niekâ theriakikâ mhasilie keta sia kemezhiephi
33 kechü rei hiekeliekâ rükralashü phichie. Sükisü niekâ
lakipuo miabu niekâ kenga mu niekâ pechüpenyü rei
sapie mia tha mia phi chüzâ; mu lakipuo sikechükâ rei ze
34 kräpuo chü zâ. Tsiu niekâ süki mia diechüketuomia rei
ngupie niekâ nou mezhie, mu niekâ kinyi kevi bachalie
ketuo puo nyi batakechü sidi mia niekâ vie pekapejüwa
35 rei niekâ neituo zâ. Süla niekâ nie kethepfu puo zhakhra

36 zhase zâ kebau kha kegewahie zâchie. Süla niekâ Jihova
medâkâ chüliedi puo mhapupie kezhüu ngulie ketuola
niekâ shügeshühie pfü balie morâsuote:
37 Mhakekreilamonyü zhachabâkemonu
Vâr tuoü ketuo-u vâr zâtuo, mu puo menuo
balielhâ.
38 Derei a themia miathâkelieu puo kepele la
rheilie tuo :
Sirei puo tsiesia lata lirâ, a puo gei aneilielhâ zâ.
39 Derei ukâ zâwe tsiesia la kekanu vâketakâ monyü
kepele nyidi uruopfü kelalieketuokâ zâ.

Kepele dze

11 Sirâ kepelea siadze ngulie tuoü ketuokâ dze sitou keta
2 mu mhangukemokâ sitou ketapuo zâ. Kekreilamoü sünu
3 sünu upuotsanuokâ rei kethâ ükechü sikelie zâ. Kepele
geinu wo tsie kengukâ ha umhi ki kengukâ geinu chüke-
lieu monyü Jihova die nunu kijü hau pete rüchü parkelie
4 zâü kechü silieya. Kepele la Abel Kain ki ruosuo vikuo
kechü puo chüpie Jihova rüsuo kelie zâ; mu sügei
sünu puo üse miathâta ükechü Jihovaa puo mha sevâr
puo tsükeshükâ la puo zhapu chükeshü die ngukelie
zâ : mu süusüla puo siata zârei tsierei diepu baya zâ.
5 Kepele la Inok bu rei kesia ngulhâ üdi ze khâta zâ, mu
Jihova thuo puo zekhâ ketala puo ngumota zâ : tsiu puo
zekhâ keta mhâdzü puo Jihova neichülie ükechü zhapu
6 puo ki vâr tazâ. Sirâ kepele semodi puo neichülie kenjü
zâ; mhakekreilamonyü Jihova ki kevârmia puo bazâ
kechü mu puo mhamethuo pie puo pfüyakezhakâ tsüya-
7 kezhau zâ ükechü pele morâsuo. Kepele lanu Noa rei
mha ngumo zâluo kechükâ dze Jihova kinu die nguliedi
michie kethâ chüdi puo kinukâ kelalie ketuola dzümhâ-
rüdza tuolie kevi kipuo chülie; mu sünu geinu puoa kijü
pete bu jâta, sidi kepele la puoa kemiathâ kayieu chüte.
8 Kepele la Abraham zârei Jihova puo kie keshü ki puo die
peledi puobu thekapuo ngulie tuoü kechü nu vâkelie zâ; mu
9 puo paokevâ kevü cha simo zârei tuoprata. Kepele la puo
puothuo puorüna mozâ derei pupie puo tsüpiekezhü
rünau nu rüsâmia chüdi puoze mhapupie ukâ tsüpieke-
zhüu karhe zâkechü Isak mu Jakoh unia rei sa ze pfekinu

10 lhou. Puo süki rünanadi puophe metei zâkechüu pfeba;
11 süu chü mu rhi keshüu Jihova zâ. Kepele la Sara thuo
rei puo tsazenu puoyie lhoukelie kekuo ngukelie zâ, puoa
12 mhapupie kezhüu die lekediethâ kelie la. Süla kesiamia
kemhiepuo geinu zârei teigei themvükâ de mu dzükezha
khieki huocha kezhü mhie themia kekra phrühulie kelhâ
lhousierte.
13 Themia sükâ petekâ mhapupie kezhükâ nguliemo zâluo
kechünu siaphrete; derei ukâ ratsa nu sükâ ngudi ukâ
neitazâ, mu ukâ kijü haunu rüveketuomia mu rüsâmia
14 zâ ükechü putazâ. Tsiu die sikechü puyakezhakâ uthuo
urüna chüzâ ketuopuo pfütuo zâ ükechü mia rei sita zâ.
15 Simodi ukâ tuo parketa rünau rükra kethâ chüü kechü
16 siawe, ukâ la sünu vâta zâ tiechiü. Derei ukâ sükisü
rüna süu ki vikuo kechü. puocha Teigei, mengu tuota zâ:
süla Jihova, ukâ bu puoü ukâ Kepenopfu ükechü kie
mengamotazâ;' kekreilamonyü puo rünanadipuo chüpie
ukâ tsüpie bata kechüla.
17 Abraham-a Jihova puo rüli kevikesuo situoü kesieki
kepele la Isak kha puo rüsuowa zâ: kethâ, mhapupie
puo tsükeshükâ puo neisieidi lielie ketau puothuo puo
18 nuopfüliu khapie rüsuoshüwatazâ. Mu Abraham ki thia-
dzü. Isak geinu n vie ütatuo. isipie zhü zârei *se rüsuowa-*
19 *tazâ.* Jihova kesiakâ dânunu rei puo perbeila shülievi
ükechü puo süu leta zâ; sünunu rei puoa dievii ke-
20 mhie puo ngulalie tazâ. Kepele la Isak rei tsiesia vâr-
ketuokâ dze pudi japie Jakob mu Esau unia tsüshü zâ.
21 Kepele la Jakob rei siata tuoü kezhüki japie Josef nuonia
tsüphre shüzâ; sirâ puo the nerhupiedi Jihova rüsuota zâ.
22 Kepele la Josef rei puose tiaketaki Israel nuonuokâ tuopra-
ta ketuo dze putazâ; sidi puo ru rhuokechü dze rei
23 puo die khashüta zâ. Kepele la Mosa rei pemuokelieki
puopuo puozuo bu puo nuokezivipuo zâkechü ngudi khrü
se kevic pie ba; sirâ sükisü unia kediu die rei preimo tazâ.
24 Kepele la Mosa rei phichükelie gei miabu puoü Faro nuo-
25 pfü muo ükechü kie nvütazâ. Puo zâpuokirei kesuo chü
puonei puonyü chü keba kirei Jihova themiamia ze mia-
26 bu puo pese kechü puo neikuota. Puo Ijupt mia vie
petekâ kirei Khrista la thetha kepfüwe puo kinyi zhakuo
ükechü leta: mhakekreilamonyü puo zhakhra keviu pfü
27 tuota kechüla. Kepele la puo kediu noupfü rei preimodi

Ijupt vawadi tuota: mhakekreilamonyü puo umhi üse
ngulie kelhâu nguzâ ketha mhiedi puo kegepfü thata zâ
28 kechüla. Kepele la puo nuoriakâ peka kevâr-u bu vâr
ukâ tsâmolie ketuola kelakelienyiu mu thezia kegepie
29 vakechüu kesevüta. Kepele la ukâ Kemerie Dzükezha
nu zârei kijü sâ parliedi phita zâ: *mu* sükisü Ijuptkâ rei
30 si dâjü siedi dzü bu ukâ pelheikhriwata. Kepele la ukâ
31 zha thenia Jeriko dahou whishütse kretsu zhüta. Kepele
la thethenupfü Rahab rei puo neisieidi urüna ria kevâr
nia pesâkelie la *Jihova* die zekemokâ keka ze kata mota.
32 A hasia kedipuo pu sa ta? A Gideon, Barak, Samson,
Jefta, David mu Samuel mu siadzekesikâ dze pu phrevâ
33 tuoü lirâ, pu pfülielhâ tatiea. Sükâ rei kepele la kedikâ
penyülie, kemiathâ mhathâ chülie, mhapupie kezhükâ
34 rei ngulie, loshakâ tiakâ rei pha khakelie zâ. Ukâ mira-
tsa rei biemhelie, zhiechaü rei therhie kelie zâ, meteike-
monu rei meteilie, terhrüñu rei kuolie, mu rüna kekreikâ
35 rüpfünuokâ rei whuokelie zâ. Thenukâ rei uthemia
siaketakâ rheilakelie ngulie; sirâ kekreikâ rei ukâ sekela-
kelie uneimo tadi miabu ukâ pechü; süu mhakekreila-
monyü ukâ rheilakesie vikuo kechüpuo kralienyü ketala.
36 Sirâ kekreikâ rei miabu ukâ kre mu ukâ vü, tsiu sürürbei
37 zâmonyü ukâ tepie pha mu kediekinu rei shü. Miabu
ketsiepie ukâ va, miabu seigei pie ukâ gei phaphawa,
miabu ukâ kedâ, miabu zhiechapie ukâ dukhri; ukâ
tekuozhü morei temvüzhü dziedi rühou khâ mu ke; ukâ
38 mhajütâ, kemezhie, mu miabu ukâ pese phi. Ukâ rühou
themia tuokemokâ nurei mu kijüthougei rei mu kechie-
kikâ nu rei mu kijü kechiekâ nurei vâ. Kijüa themia
39 sükâ ze balie sü mota. Sirâ themia hakâ; petekâ ukâ
kepele la mia ukâ tsephi zârei mhapupie kezhüu ngulie
40 mote. Derei ukâ dze Jihova mhakevi huo kesepie bate:
süusü mhakekreilamonyü ukâ samodi sükâ chüpevi tsei-
shü nyümo ketala.

THEPFU MU SHÜGESHÜHIELIE KETUO

12 Süla zhapukâ kemhou mhiedi hathede chü u houpfü ba
kechüla ukâ u kekha khekâ mu u kupfüdi ubiepesuowa
tuoü baya zâ kechü kejâkemou u kha kegewadi shüge-
2 shühie pfüdi ta umhâdzü tsatie whuozâ vâlie khe. Sidi

ukepele kha uketsüu mu chütsei shüya kezhau Jisu mehâ
zâlie khe. Puo mha puo keneipuo puo mhâdzütsatie
bakechüla kemenga kechü rei üse mhapuo kemo mhie idi
krus se rei hielieta zâ, sidi vâ Jihova kedibanu thezatsa-
3 tie thata zâ. Niekâ bu niekâ ruopfü dzetsatie niekâ
shüshüdi kechazie tamo ketuola kesuokechükâ puo ngu-
kemvüdie pûpie mhapuo chü rei shüge shühielie keta
4 niekâ puo *rüli sükâ* leshüphi chie. Niekâ thezia thu-
pfülie kemochie kejâkemonu ze keperhie zâthalie mozâluo.
5 Sirâ niekâ puo nuonuo kemhie chüdi.

Anuo, nâ Niepuu u pechüdi n pethaya kezha dieu
lekemedzata hiechie;
Sirâ puo n kejâ pu n kia kechüki ndzüzeita hie-
chie.
6 Mhakekreilamonyü Niepuuwe puo khriemia pe-
chüdi pethaya.
Mu puo puonuonuo zelieketa khekâ vüdi zelieya
kezhala;

isidi nie tahi tarhâdi nie rüchüya kezha diekâ rükratuolie
7 mote. Niekâ bu vilie ketuola niekâ pechüdi niekâ
pethaya kezha ze; Jihova niekâü puo nuonuo kemhiedi
niekâ gei siya kezha zâ. Süsütuo! nuo kikechüpuonie
8 puopuo puo pechüyakemo ba ga? Derei miakekreimia
pete ukepechü ngulielu mu niekâ nie kepechü nguliemo
lirâ, niekâa nuothânuokâ monyü tekhruonuo zâ tatuo.
9 Süzâmonyü uchü-uphou tsatie hazârei upuonuo upechüdi
upetha râ we sükâ rhuya: sirâ we rheilie ketuola süki
rei we u ruopfükâ Puo-u die ze chükuo zhü mo ma?
10 Sükâzâwe sirei vi nhia idi zâpuo zhaki upechüdi upetha
kechü zâ; derei Süu zâwe ubu puo kemesa ngulie ketuola
11 ukemevi ledi chüya. Pechüdi pethaya kezha khekâ tseki
zâwe ukeneiu monyü unou pesuo kechü mhie zâ, derei si
pfülie mezhie kezhakâ kenuotsa süusüla thenou kemene
12 siu, puocha kemiathâ siu parlieya. Süla nie bou nganga
tuo ketakâ mu niekâ khoudza meteimo ketakâ hya shülie
13 chie; sirâ phihyâkâ bu ukâ cha therhie prata monyü
vilie, ketuola nie phi bu tuolie ketuola nie chakâ chüke-
mezhülie chie.
14 Niekâ themia petekâ ze kezevikelie mu puo sa morâ
miapuorei Niepuu ngulie kelhâ uchükemesalie kezhau
15 pfüzâlie chie. Themia kehupuo burei Jihova ungumezhie

keshüu vajâwamolie ketuo, mu kepfü bâpuo burei tsü-
pardi niekâ kehyu kezhiepie puo la themia kekra bu
16 rhuta molie ketuo; mu pieü puorei morei Esau thiadzü
vathâ puo lanu puothuo puo phichü zha zechü kelie
kemhie miathâkemo puo burei parmolie ketuola pechülie-
17 chie. Puo kenuotsatienu thejau ngulienyü di puo krazâdi
chabei sie zârei kha puo tsü mvüta kechü niekâ rei siba-
tuo; süusü mhakekreilamonyü puo mhapuorei chüdi
puonou kedilakelie bapuorei ŋguliemo ketala.
18 Tsiu niekâ miabu puo bielie kevi mu mi tuzâkeba
kijüthou ki, sirâ krümelei mu zeiboui kechü mu rükria
19 rükhria kechüu ki, sirâ ketsükekhoupfe mu diekepupfeu
ki vârmo. Diekepupfe süu kesi khekâ ukâ ki diepu sahie
20 nudi umezhiemelâ phreta zâ. Mhakekreilamonyü, Khu-
nuo zârei kijüthou süu nyü lirá ketsiepie vakhri zâ tuoü
kechü, die süu la ukâ mhapuorei chüjie kenjü tazâ ke-
21 chüla. Tsiu kemichie süthedê chü kechü nguketala Mosa
rei sie, " A michie sedi pe zâte :" sita zâ. Derei niekâ
22 zâwe Sion kijüthou gei mu rheituoya kezha Jihova rüna
nadiu teigei Jirusalem-u gei, sirâ teigeidieliekâ phrühulie
23 kelhâkâ ki, tsiu teigei uza rulie keta penuolie keriakâ
kehou ukenei themia krâkâ nu, sirâ themia petekâ nya ke-
chü ketuo-u Jihova ki, mu kemiathâmia chüpevi tseishülie
24 keta ruopfükâ ki, sirâ dietsei diekhâ kesakelieu nu thedânu
kethau Jisu ki, mu Abel zia ki pupevikuo kezha kegepie va-
25 kechü ziau ki vârbate. Niekâ rüchü kethau die meliawa
molie ketuola nie kireilie chie. Mhakekreilamonyü sükâ
thuorei kijü nu ukâ tarhâ keshüu diezemvü ketaki ta the-
rhielie kenjüta lirá, we sükirei teigeinu u tarhâshü kethau
26 die rünyümo tarâ ta therhielie lhâkuo ta zâtuo. Sükisü puo
pfe kijü pfükenieta zâ : derei tsiewe puo diepupie zhüta
kechü hamhie, A khunhia vapuo kijü rürbei zâ monyü
27 tei rei sa pfükenie shü zâtuo. Sirâ " khunhia vapuo "
ikechü dieu geinu pfükeniewakemokâ bu bulie ketuola
pfükeniewa ketakâ, puocha mha pelhoukeliekâ, chükedi-
28 wa ketuo silieya. Süla ukâ rüse rünialie kelhâ kedikechü
puo ngulie keta la ngukemezhieu nyilie khe. Silielirâ we
Jihova rhu mu puo khrüprei sie idi puo neikechü liethâu
29 chülie tuo. Mhakekreilamonyü u Jihovawe mi bu mha
thepejüwaya kezha kemhiepuo zâ kechüla.

KHRISTANMIA ZHÂ NEIÜ MU DIE THEKHA.

13 2 Siazedzüriakâ huoniehuo khrie bazâlie. Rüsâmia
khrie kechü rei rükra mota hie : süulanu rei *thiadzü* huo-
3 mia teigeidieliemia rei pesâhrülie zâ. We rei kedie zeru
idi kedie chü ketuokâ rüli rei rükralie : ukâ rei umâ *kechü*
puo chü pfü tuo hu zeru idi mia bu u peseya kezhakâ rüli
4 rei rükralie. Niekâ kehupuorei kiyakechü üse therhu
puo chüzâlie; unia zhü bu kerüzhü zhü chü suo : mhake-
kreilamonyü Jihovaa pieü kechükâ mu pierüükâ pejâ zâtuo
5 kechüla. Niekâ shükei raka kemehou chükechüu monyü.
nie vie ketuokâyâ zârei se nie neituo zâlie morâsuo :
mhakekreilamonyü Jihova puothuo. A mhakipuorei n
vajâwalielhâ morei a mhakipuorei n kha reiwalielhâ,
6 isi shüwata zâ kechüla. Süla we rei thepfudi,
Niepuu a khruohiya zâ ; a michie lielhâ ;
Themia aü kedipuo chülieta ? isi tuoya zâ.

7 Niekâ mia thiadzü niekâ mhâ kezha chü vâr kechükâ mu
Jihova dieu pie niekâ ki pukeshükâ rüli rükra zâdi,
ukâ kikidi lhouvâ tsâwa shi kechü rei ledi ukâ kepele
8 dârielielie chie. Jisu Khrista zâwe ndu rei thia rei
9 kenhie bazâ, mu kechachie situo zâtuo. Miabu die
sa neiükâ pie niekâ ketsikewa chühiechie : thehe thehieu
monyü ngukemezhie bu niekâ nou chü kemetei keliewe
vikuo ; sükâ chüya kezhakâ rei kemevi rei ngulieya
10 mo. Rüsuopfekiu nu chalie chü kezhakâ puo geinu
11 mhachü zhükemo we sikechü rüsuoba puo nyite. Tsiu
kejâkemou ruothâ chü tuoüdi phichükezhau bu puo
zia se kemesa bau nu kele khunuo mâkâ sepra dahou
12 sianu thewawa vâr. Süla Jisu rei puothuo puo ziapie
themiakâ chükemesalie ketuola kharu sianu chü mu
13 siawate. Süla ukâ rei puo mhie zhase pfüliedi dahou sia
14 praliedi puo ki vâlie khe. Mhakekreilamonyü hanuwe
ubu ba seizâ ketuo rüna bamo, mu we tsiesia vârketuo
15 rüna-u pfütuota zâ kechüla. Süla ukâ puo zase Jihova
ketse ruosuo kechü, puo cha utia üse puo za pukechü siu
16 üse puo rüsuo seizâ tuolie khe. Derei mhakevi kechü mu
mha khapie mia tsü mia zakechü rükramota suo : Jihova
17 ruosuo sikechükâ puo neiphiya kechüla. Niekâa niekâ
pehükâ die zelie mu sükâ khrükhrâ balie : mhakekreila-
monyü sükâa nielhâ ruopfükâ dze tsiesia mha pulazâ

ketuo ledi sükâ theketuoya zâ kechüla. Süla sükâ bu
unousuo monyü uneisieidi süu chükelie chüliechie : mha-
kekreilamonyü ukâ bu unousuo râ niekâ rei kemevipuo
rei jü zâtuo kechüla.
18 Niekâ hie la chaba zàlie chie : tsiu hie mhakehupuo
nurei diethâdi lhounyü tuo zâkechü hie nou le kemezhü
19 puo tuota zâkechü sitou tuota zâ. Derei a khala pezipie
niekâ ki shülie ketuola niekâ bu süu chübazâ nukechü
niekâ hü bei bazâ.
20 Sirâ kechachie dietsei diekhâ kewa ziau la tekuo kepie
kezhau chüketa Uniepu Jisu bu kesiakâ dânunu lavâr
21 kelieu thenou kemene khashüya kezha Jihova bu Jisu
Khrista la unou chüshüdi abu puo kenguki puo neikâ
chüliedi niekâ chüpevi tseipie mhakevi kehupuo nurei
puonei puomedâkâ chükelieu chüliechie: puobu kechachie
zayie chükelieu chüliechie. Amen.
22 Derei azenuokâ, a niekâ bu niekâ hükeshü diekâ gei nie
neimota hienudi niekâ hüsashü zhüzâ; a die ru pedzü pie
23 niekâ kiashü zeru. Ukâ siazeu Timothi khashüwata
ükechü niekâ süu siliechie. Puo pezi vâr lirâ, a rei puoze
vâdi niekâ ze kengutuo.
24 Niekâ pehükâ rei mu kemesakâ petekâ rei kelu phreshü
chie. Itali nu kebakâ rei niekâ kelüshü ho. Ngukeme-
zhieu bu niekâ petekâ zebakelieu chüliechie. Amen.

Jakob Leshü

SHÜGESHÜHIELIE MU JIHOVA DIE ZELIE MORÂ KESUO.

1 Jihova mu Jisu Khrista kituo-u Jakob-a chüre tuoketa
seyie kerekeniakâ kelushü ho.
2 A kezekâ, dâphi neiükâ niekâ ki kephirki niekâ neiphi
3 zâ üliechie: mu niekâ kepele kevikesuo mehâ kechüla
4 shügeshühie kechü nyiparlie tuoü kechü siliechie. Sirâ
niekâ mhakehupuo nurei tsâmota modi vitseiü tsâlie
ketuola shügeshühie kechü bu puo medâ chütseilie chie.
5 Derei niekâ kehupuorei mhasi jü lirâ, puobu mephruo
mevoi mu mia kechümo zâdi khapie kehupuorei tsüya
kezhau Jihova ki chaliechie; sirâ khapie puo tsütuo.
6 Sirei puobu kenoudâ chie mozâdi pele zâdi chalie chie:
mhakekreilamonyü kenoudâ kezhauwe teikhria ba hepie
lutsa hatsa vaketuo dzükezha rüpfü mhie zâ kechüla.
7 Sirâ themia sikechümia bu Niepuu kinu mhakehupuorei
8 ngulie tuoü kechü lehie chie: noukenia miasü mhakehu-
puo nurei puo aou jü balieya mo zeru.
9 Derei ukezemia miasuo miaruomia burei kezhamia mhie
10 zâ ükechü ledi puo neilie chie. Sirâ kenyimia burei
miasuo miaruomia mhiezâ ükechü ledi puo neilie chie:
mhakekreilamonyü puo rei nhapou kemhie jütazâ tuo
11 kechüla. Niaki puo teinia chüse sierdi nha phie posia-
waya sidi puo poukâ rür rhâtaya tsiu puo zivikâ suotaya:
süsütuoi mhakenyimia rei unhie chüdi pfü ketuokâ ra
jütazâ tuo.
12 Dâphinu rei shügeshühielieya kezhamia ruokuothâ za:
mhakekreilamonyü puo vi ükechü silie lirâ, Niepuua
pupie puo khrie puo rhu kezhakâ tsütuoü kezhü kerheiprü
13 keditsüreu puo bu nguliezâ tuoü kechüla. Themia kehu-
puo burei dâphi puo gei phir kechüki, Jihova thuo
a medâphiya, ikechü puhie chie; mhakekreilamonyü Ji-
hova kedâ pie puobu mhakesuo chülie kenjü, mu puo

14 zârei miapuorei medâphiya mo zâ kechüla. Derei themia
kehupuorei dâphi puo gei phir kezhamia puo mengukâ bu
15 puo meshüliedi puo seketsilieya kezha la zâ. Sükisü
puo mengukâ nuonipfüliedi kephuma penuoshüya; sirâ
16 kephumau phichülietse kesia penuoshüya. A zekâ a-
17 khriekâ, miabu niekâ sewa hiechie. Mhaphruo kevi khekâ
mu mhaphruo vitsei zâ kechü khekâ pesâ gei keziekâ
Puo-u kinu ker phreya; puozâwe ukhrü kemhie rüdirüli-
18 ya mo. Puo ubu puothuo pelhoukeshükâ dânu puo
mhathâ si keriakâ chülie ketuola kethâ dieu gei nu puothuo
puo medâ chüdi u penuo keshü zâ.
19 A keze akhriekâ, niekâ rei sibatuo. Derei themia
kehupuo burei rünyü chürhü lie, diepu dada hie, uneimo
20 mhata hiechie: kekreilamonyü themia noupfü geinu Jiho-
21 va miathâu parlieya mo kechüla. Süla niekâ mesakemo
shüükâ mu niekâ nou kerüzhü basaluo kechükâ khaphre-
wadi nie nou menedi nie ruopfü kelalie kevi die leipie
22 nienou piezhü kewau lieliechie. Sirei niethuo nie se
penyapie rünyüya kezhamia rürbei chüzâta monyü dieu
23 chü mu zeya kezhamia chüliechie. Mhakekreilamonyü
themia kehupuorei dieu rünyüya derei chü mu zeya mo
zâlirâ, themia süu mhakemevapuo nunu puothuo puo zie
24 nguya kezhamia mhie zâ: puothuo puo ngushüdi tuo
rüdeita, sidi puo kedipuo mhie shi kechü rükramo mha-
25 taya kechüla. Derei themia kehupuorei ukhashüwalie
kevi thezhâ vitseizâ kechüu ngushüdi mehâzâba keliemia
rünyüshüdi puo sialemota modi chü mu zeya kezhamia.
26 sümia puothuo puo mhathâ nunu theja ngulietuo. The-
mia kehupuorei puothuo puo lekemiathâdi puo tia kekha-
lie modi puothuo puonou sepenya seketuomia, puo nanyü
27 rei kemethuo zâ. Puo krü kejümia mu thenusamimia
mezhie rükraya kezha mu kijü hau nunu puothuo puo
perhu mo seba keliemia, sümia nanyü Upuo Jihova
mhâdzünu mesa mu rhumo balieya kezha zâ.

Kekhrie mu mhakevi kechü

2 A zenuokâ, niekâ u Niepu Jisu Khristâ mu zayie
kechü Niepuu pele kechüki huomia khrie pekrei tahie.
2 Sirâ miapuonie suna dziekhanyü mu pfelâkemese pfü
dziedi nie kehoukinu lerür mu kejümiapuo rei puopfe

3 puonei kesuo sedi lerür; sitse niekâ puopfe puonei kevi
keseu rhudi puo ki, "Nâ theba kevi hanu baliechie" si;
derei niekâ mhakejüu kiwe, Nâ chünu thalie," morei.
4 "Ke a phikhrâ balie," isi lirâ; niekâ niekâ thuo niekâ
dânu rei themia khâ kekrei mu niekâ noudâ kesuo
5 sedi mia le kekreiya mo ma? A zenuokâ akhriekâ,
rünyüshüchie; Jihova kiju haunu mhakejükâ kedapie
ukâ bu kepele tsatie mhanyi mu puo khrie puo rhuya
kezhakâ ki puo thiadzü pupie kezhü kedikechü kayiekâ
6 chüta mo ma? Sirei niekâwe kejümia rhumote. Niekâ
peseya kezha mu niekâ merhashüze dienya bakâ nu vâya
7 kezhakâ mhakenyikâ thuo zâ mo ma? Therhu za thâpie
niekâ gei shükechü zathâ süu sükâ thuo thaya zâ mo
8 ma? Siüderei "Nâ n siazanuomia khriepie nthuo n
kekhrie mhieliechie" idi Kethâleshü nu pupie kezhü
9 kedizhâ hauha niekâ chütseilie râ, sirei vizâ tuo. Derei
huomia khrie kreita râ niekâ kejâ chübata zâ, tsiu the-
zhâu bu niekâ pejâpie thezhâ varhuo kezhamia chübata
10 zâ. Sirâ themia kehupuorei thezhâu pete zeya zârei
11 chapuo nu tsâmo ta râ. petekâ nu puo jâtaya. Tsiu
"Pieü chühiechie" idi pukeshüu "Mia dukhri hiechie"
ikechü rei pusa shü zâ. Süla nâ pieü chümo zârei
mia dukhriya râ, nâ thezhâu varhuoya kezhamia chütuo-
12 ta zâ. U khakemo zhâu bu niekâ ketsâ ketuo lezâdi
13 niekâ *puotoukâ* pu mu chüzâlie chie. Derei mia ngu-
mezhieva kemomia ngumezhie mozâdi puo nyie kechütuo;
siüderei ngukemezhiewe dienya mu kuolietuo.
14 A kezenuokâ, miapuonie puo kepele nyi üsie rei puo
mhathâ jü lirâ, kedipuo kemevi ngulieta? Puo kepele
15 süu puo kelalie vi ma? Nie siazemia morei nie üpfünuo-
16 puo methuo tuo mu thia thia va rei jü tuo, mu sükisü nie-
kâ miapuo sümia üse, Nie nousuo hiedi mi peguolie
mu mhachü pevüliedi vâlie. ishü derei nie mhapuorei pie
puomâ vakemeteishü morâ, kedipuo kepra ngulie tuo ga?
17 Süsütuoi kepele rei puo mhathâ jü lirâ. puothuo zâwe
18 siata zâ. Sirei huomianie sie, Nâ n kepele nyi, mu awe a
mhathâ nyi, isi sierei siliethâ. Sirâ n mhathâ samodi n
kepele kha a kiashüchie, mu arei amhathâ geinu akepele
19 kha n kiashü tuo. Ukepenopfu Jihova puo zâ ükechü nâ
rei peleya tuo: sirei vi zâ: mu terhuokesuokâ rei süsü
20 peledi michie pe baya. Derei harie mhalekemo-u, kepele

puo mhathâ kejü pfüwe kemethuo zâ ükechü nâ silietâmo
21 mota ? Ukâ puo Abraham puo nuo Isak khapie ruosuo-
ba gei shüdi ruosuo chü kechüki puo mhathâ suü la puo
22 üse mezhülieta üta mo ma ? Nâ rei sibatuo, puo kepele
mu puo mhathâ keze puo zâ mu puo mhathâ geinu puo
23 kepele chütseishüwa ta zâ. Sidi " Abraham Jihova pele,
süla puo chükemiathâlieta " mu " puo üse Jihova zeu üta"
24 isidi Kethâleshünu pupie kezhünia chütseilie ta zâ. Nie-
kâ rei sibatuo, themia puo kepele rürbei la zâ monyü
25 puo mhathâ rei sa kechüla mezhülieya. Sirâ süsütuoi
Rahab thethenupfü rei thiadzü mialiechü kevânia pesâlie-
di unia ketsepie cha kekreitsatie shükewa la mezhülieta
26 zâ moü ma ? Mhakekreilamonyü umâ zârei ruopfüu sa
bamo râ siataya kezhatuoi kepele puo mhathâ samo lirâ
süsütuoi kesia zâ kechüla.

Utia kekhalie Morâkesuo' dze

3 A zenuokâ, mia ki ukâ ketsâ menuokuo ketuo sibata zâ
2 kechüla kepotha chü kra hie. Kekreilamonyü ukâ kehu-
puorei mhaneiükâ nu kekrütaya zâ kechüla. Themia
kehupuorei puo diepu nu kekrütaya molirâ, themia süu
vitsei kechümia mu puo puomâ pete rei kekhalie vi.
3 Sirâ we mhapie kier me douliedi puobu umedâ zelievi
lirâ, we puo mâ pete rei kehwipie umedâkânu vâlieya.
4 Süsütuoi rou puothuo zhapie mhapuo chü mu teikhria
khriadi bu puo hepie tuota zâ shierei roukethumia rou
shükehwikelie nya kechüphiyàpuo bu puo shükehwi-
5 pie puothuo puo medâtsatie vâlieya. Sükemhie umhiü
ugei mhakechüthàyà puo zârei sedi kemelhase kechü die
rei pulieya. Sizâmonyü mi keduonuoyâpuo thuo rei ketsa
6 kedithede thewaya ga ! Sütuoi umhiü rei mipuo zâ ; umâ
gei puo zathâ kekreikechükâ dànu umhiüa mhakesuo
kechü dâpuo zà ; puothuo umâ pete chüperhuwaya mu
ukelhouzhâ pete theshüya ; mu umhiü mizia nunu mi
7 ngulieya. Sirà themiaa nhachü mu pera mu khunuo
gouketuokâ mu dzükezhanu ketuo neiükâ kekhapie umedâ
8 chülievi, mu thiadzü rei kekhalie zâ. Derei miapuorei
umhiüwe kekha kelie jütuo zâ ; süusü jü baliekelhâ mha-
kesuopuo zà, mu themia reikhriwalie kevipfü puo gei
9 tsupfütuo zâ. We süu sedi Upuo Uniepuu tsereiya mu
süu sedi we themia chüpie Jihova mhie keshükâ rüse reiya.

10 Tiapuo nunu theja rei mu mia rüse kechü rei parya.
11 Azenuokâ, mhahakâ hizhümo zâ. Dzüluo ki puo nunu
12 dzü kria kevi rei mu kepfü rei parlieya ma ? A kezekâ,
chiede bâ geinu Oliv si, morei khuobe bâ geinu chiede si
vülieya ma ? Kezia dzüluo nunu dzü kria kevi rüluo
parlieya mo zâ.
13 Niekâ dânu supuonie puodâvi mu mhasi baga ? Puo bu
lhou mezhü kechü geinu puozhâ kevi mhasi se chüya kezha
14 puo mhathâkâ tha mia pekialiechie. Derei niekâ nienou
mia ngupie nie râse kechü mu kengukemvü ba lirâ,
15 kemelhadi kethâdie pukechürür hie. Sikechü mhasiwe
pesâ geinu vârmo. Sirei süu kijü hanu vie, uchü-uphou
16 medâ mu terhuokesuo medâ zâ. Mhakekreilamonyü mia
ngu urâ kechü mu kengukemvü kebara kebvü kechü mu
17 mhakesuo kechü neiükâ rei baya kechüla. Derei pesâ geinu
kevâr mhasiu zâwe theriau mesa, mu süsia kezekevi, uzhâ
kevi, kediezelie kerüü, mia ngumezhie mu umhathâ kevi
18 kraphi kechü. noupuo zâ kechü, mu ketherakemo zâ. Sirâ
kezeviya kezhakâ kezevidi kemiathâ siu leishüya.

TARHÂKECHÜ DIE NEIÜ

4 Kedipuola niekâ dânu kegeikechü mu keprülikechü
sierya ga ? Niekâmâ geinu kegei kezha niekâ nei niekâ
2 nyü kechükâ nunu sierya moü ma ? Nie mha menguya
derei ngulielhâ, sidi nie mia dukhriya. Mu nie mha
mehouya derei ngulielhâ, süla nie keprüli mu kegeiya.
3 Nie chaya kemola ngulieya mo. Nie se nie nei nie nyükâ
chünyüdi chazhükemokâ cha kezhala nie charei ngulieya
4 mo. Harie thenupieü kemhiekâ, kijü hau ze khriethâ
kechüa Jihova ngumvü zâ kechü, niekâ siya mo ma ?
Süla kehupuorei kijü hau ze khriethâ chü kenyümia
5 Jihova ngumvümia chütaya. Kethâleshüa kemethuopuo
puya ükechü niekâ medâya ma ? Puo ruopfüu chüpie
unu banu keshüu mia ngu puo râkechü leya ma ? Derei
6 puo ngukemezhie kha krashüya. Süla Kethâleshüa,
Jihovaa kemiakâ kezhakâ mese chüya derei kemiakâkemo-
7 kâ ngumezhieya. sikechü puya. Süla niekâ Jihova dieze
chülie, mu terhuokesuo-u mese chülie ; sitse puo ta nie
therür tatuo.
8 Niekâ Jihova penuo vâlie ; sitse puo rei niekâ penuo
vâlietuo. Harie mhakesuo kechükâ, niekâ niekâ dzie

chükemesalie; sirâ harie noukeniakâ, niekâ niekâ nou
9 chükemesalie. Niekâ kemezhie mu niekâ noumezhie mu
kralie: niekâ kenyü bu nouzhie mu niekâ kenei bu niekâ
10 thekou kechü chütalie. Niepuu mhâdzünu niethuo nie
nou kerüsiasielie, sitse puothuo nie chü pezhashü tuo.
11 Akezekâ, niekâ huohuo gei diekesuo puhie. Themia
kehupuorei puo zeu gei die kesuo pu morei puo zeu
lepejâ kezhau thezhâu gei die kesuo puya mu thezhâu
lepejâya kezha zâ. Derei nâ thezhâu lepejâya lirâ, nâ
thezhâu chüüze kezhamia monyü sünu lepejâ kezhamia
12 chüte. Thezhâ khakeshü mu mia lepejâ kezha puo rürbei
zâ; süuthuo mia kela reilie vi mu mia biepesuo rei walie
vi. Derei n siazanuomia lepejâ kezhau nâ supuo ga?
13 Sirâ rünyüliechie, niekâwe. "Ukâ thia morei sâdu rüna
luu nu vâdi chiepuo sünu badi thelhi chüdi kemevi
14 pfütuo" isiya. Sirei sâdu kedipuo chütieshi niekâ sü
siya mo. Niekâ kerheirâ ha mhakikechüpuo ga? Niekâ
mha kekhu zâpuoki pardi ngumo lataya kezha kemhie
15 krâpuo zâ. Süla, "Niepuu medâ lirâ, hie rheibadi mha
hau morei luu rei chülie tuo," niekâ sikechü pu zhü.
16 Derei niekâ kemiakâdi kemelhatuoya: kemiakâ sikechü
17 khekâ vimo zâ. Süla themia kehupuorei mhakevi chüke-
zhü si zârei chüyamo lirâ, sümia mou zâ.

5 Sirâ harie, mhakenyikâ, kemezhie kechü niekâ gei phir
2 tuoü ba ketakâ la kra khouiliechie. Niekâ kinyikâ chieü
3 rietazhie, mu niekâ pfeneikâ puokhu bu puo chülieta zhie.
Niekâ suna mu niekâ rakakâ mhouthie bu chüwata zhie;
tsiu mhouthie sükâ nie kejâ tha nie kiashütuo, sidi mi
mhie niechü chülietuo. Niekâ thelatsatienu niekâ kinyi
4 kenguliete. Sizâmonyü niekâ kemiadadi mia bu niekâ
liere keshükâ zha chümo keta uzhathuo shiekhoui zhüte;
mu liekerekâ shiekeshüpfe rei phrühuliekelhâkâ. Niepuu
5 nyie nu lete. Niekâ kijü hanumu lhou ketheguo mu nie nei
nienyükâ chüwate; nie niethuo nie thekepie nie dukhri-
6 ketuo nhia pfebate. Niekâa miathâu lepejâdi dukhri-
wate; puo niekâ mese chüya mo.

Die thekha

7 Süla akezekâ, niekâ shügeshühie pfü zâba. Niepuu
lakevâr tsâlie chie. Liechiemia rei puo lie nu puo lhasi

bu vikelie ledi tei rürshü keriau mu rür thelau bu puo lie
8 vakeshü rürterüpfüdi pfebaya zâ. Niekâ rei niekâ nou
shükhreshühie se bazâlie; niekâ nou bu jü bazâlie;
9 mhakekreilamonyü Niepuu kevâr tiata kechüla. A keze-
nuokâ, miabu niekâ pejâmolie ketuola niekâ huoniehuo
gei kenya hie: chügei. niekâ ketsâ ketuo-u nie kikha mhâ-
10 dzünu tha zâ ho. A kezekâ, niekâ thiadzü siadzekesikâ,
Niepuu zase diepu kevârkâ, üse kemezhie mu shügeshü-
11 hielie nu kechü thakia puo zâ üliechie. Harie, we hieke-
liekâ üse hievithâmia üya. Niekâ rei Job puonou shü-
khreshühie kelie dze silie mu Niepuu süu la kedipuo
chüshü shi kechü ngu reilieta tuo: Niepuu mia khrie mu
mia ngumezhie phiya zeru.
12 Derei akezenuokâ, die bahurei niekâ tei rei kijü rei pu
rüse hiechie morei rüse kekrei rei rüsehie: sikechüumonyü
nie die kethâ rà uülie mu mo rà moülie; süusü mia bu nie
pejâ molie ketuola.
13 Niekâ dânu huomia kemezhie ba ma? Sümia bu cha-
14 lie. Huomia uuei ba ma? Sümia bu kelilie. Niekâ
dânu huomia mhachü ba ma? Sümia bu kehou kese
kezhakâ kielie; sidi sükâ bu Niepuu zase teir pie puo
15 kenhedi puo la chalie. Sitse peledi kecha la mhachü
kezhüu kelashütuo, mu Niepuu puothuo süu bu sielietuo;
tsiu puo mhakesuo huo chüwa zâ shierei vashü puo
16 tsütuo. Niekâ süla shürhâlie ketuola huoniehuo mhâ-
dzünu nie kejâkemoukâ puzâ walielie chie. mu huoniehuo
la chalielie chie. Kemiathâmia uhiechüdi cha lirà mha-
17 kezha phi chülieya. Thiadzü Elia nuomia zârei ukemhie
themia puo zâru, puo puohie chüdi tei bu rür hienudi
chaba zâlie ru chie se di khrü sorou tei bu rür
18 kijü tsur mota. Kenuotsa puo lasie cha shüru tei bu
rürlie, sidi mha bu kijünu lhou laparlie zâ.
19 Akezekâ, niekâ dânu huomia kethâu therhietadi kekrü-
20 ta, sidi huomia puonou chükedi lalie rà, sümia bu sitou-
liechie: mhakesuo chuketau nou chükedipie puo bu puo
kejâkemou kechü chau therhielie ketau puo mia puo se
kelalie tuo tsiu kejâkemou kekra whelietuo.

Pitor Leshü Keriau

UZHÂ VI BALIE MORÂKESUO

1 Jisu Khrista kitsa apostel chüketau Pitor-a khapie
kedakeliekâ tavâ Ponta, Galatia, Kapadokia, Asia mu
2 Bithuniakâ nu chüretuo ketakâ kikeshü. Upuo Jihova
sietsenu *niekâ* bu Jisu Khrista dieze chü mu puozia kege-
pie *niekâ* valienudi Kemesa Ruopfü bu *niekâ* chükemesa-
lie tuoü tuota zâ. Ngukemezhie mu nouneu bu niekâ
gei baphi kelieu chüliechie.
3 Uniepu Jisu Khrista Nuopuo-u Jihova pezie! Puo
puothuo ngumezhie thâr kechüla Jisu Khrista bu kesia
nunu rheilasieliedi upenuo kesalapie kerhei siadzetsa va-
4 liete. Sikechü ubu kaüjütalie kelhâ mu rhukemo mu
ruotalie kelhâ thekapuo kengupie teigei nu nie va chü-
5 pie zhü ketala. Thelatsatienu pesishütuoüdi kesese
ketuo kelakeliepuo nie bu ngulie tuoüdi nie kepele
la Jihova puothuo puo kekuo üse nie rükhie setuo kelie
6 zâ. Süla nie tsie zâpuoki zâwe mia niekedâ dâneiu chüdi
7 nienou pesuo zâshierei nie neiphi zâliechie. Süusu niekâ
kepele kevikesuo sikelie süu bu Jisu Khrista miamhingu
chü vârketuorhia thetse, therhu mu zayie chülie ketuola:
nie kepele süusü minunu thedi kevikesuo siwa zârei suo
8 taya kezha suna ki vikuo zâ. Niekâ thiadzü *Khrista*
süu ngumo zârei puo khrie puo rhutuova: niekâ tsierei
puo ngumo zârei puo pele kezha la niekâ neiphalie kelhâ
9 chü mu nie nei lhemodi nie neiphi tuoya zâ. Mhake-
kreilamonyü niekâ mhapuola peleketuo-u puocha nie ruo-
10 pfü kelakelie ngulie tuoü bata kechüla. Ngukemezhie
niekâ gei vàrketuo-u dze siadzekesidie pupie kezhü sia-
11 dzekesikâ rei kelakelie süu pfü mu pfüterür vâr zâ. Süki-
sü ukâ nu ketuo Khrista Ruopfüu thuo pedzüperia
Khrista kemezhie ketuo mu sükâ la zayie chüketuokâ dze
pukeshüki kedike chükipuo morei kedipuo kemhie kipuo

12 dze pushü shi kechü pfü vâr zâ. Sükâ uthuo ula zâ
monyü niekâ lanu liethâ sükâ chüvâr kechü ukâ bu silie-
ta zâ. Mu ṭeigei nu ketsekeshü Kemesa Ruopfüu la die-
liekevi kepethakâ bu tsie mhasükâ dze pushü niekâ kia-
watazâ : teigeidieliekâ zârei mhasükâ dze sinyüphi baya
zâ.

KHRISTANMIA ZHÂ PUOTOU CHÜLIE MORÂKESUO

13 Süla niekâ'niekânou chatsa pielie mu nienou jüdi Jisu
Khrista mia mhingu chü vârketuoki nie ngumezhie shü-
14 tuoü kebau pelekhru pfübazâlie. Niekâ *Jihova* diekeze-
nuonuokâ chüdi thiadzü nie mhasikemoki mengutuoya
15 kezhakâ zhâkâ sehiechie. Sikechüumonyü niekâ Kieke-
lieu mesa kechü tuoi niekâ rei niekâzhâ niekârüli khekâ
16 nu mesa zâlie chie. Süu dze Kethâleshü nu hakemhie
thupie zhü zâ :

Niekâ mesalie morâsuo,
Kekreilamoü A mesa zâ kechüla.

17 Tsiu mia puo gei rei puonei sikreimodi themia kehupuo
zhakhra rei chüpie tsü ketuo-u üse niekâ Puo üdi kieva
lirâ niekâ miara ketuokikâ michie sieidi lhouwalie chie.
18 Niekâ rei sibatuo, nie puonuokâ kinu sekevie vârkechü
niezhâ nie rüli kemethuo kemeruokâ nunu kaüjüta ketuo
shükei raka chü morei suna chü se niekâ rhalie mo.
19 Sirei tekuonuo kemesa mu chiewalie kelhâ zia kemhie
puoma kerethâ zia pfüpie niekâ rhaliete ; süu Khrista zia
20 zâ. Puo dze kijü chülie kemonu si tuota zâ ; derei
vâr thelatsatienu niekâ la puo vâr mia pesi pengu keshü
21 za. Niekâ puo la kesia nunu puo kesoukelie mu puo bu
zayie chükelieu Jihova pelete : süla niekâ kepele mu nie
siadze rei Jihova kitsatie batazâ.
22 Sirâ niebu kethera modi nie zekâ khrielie ketuola
nie kethâu dieze chükelieu thuo nie nou chü kemesaliete;
süla niekâ niekâ nou niekâ thâchüdi huoniehuo khrielie-
23 chie. Mhakekreilamonyü niekâ kaüjütalie keviu geinu
monyü kaüjütalie kelha tsiau geinu Jihova dieu la penuo-
lalie tazâ kechüla ; mu *die* süu kerheiprü die zâ mu
baseiya zâ.
24 " Puochü-puophou chükepfü khekâ zâwe nha
mhie zâ
Mu ukâ zivi zârei nhapou mhie phre zâ.

Nha siataya mu puopoukâ rürhâ taya:
25 Sirei Niepuu die zâwe kechachie ba seiya."
Mu pupie niekâ kia keshü dieliekevi dieu süu zâ.

2 Süla niekâ thezhâ kesuo neiükâ, mu kemeda neiükâ,
mu kethera kechü, mu miangu urâkechü, mu die kesuo
2 kepu neiükâ khaphrewalie chie. Sirâ niekâ zha miamia
vâ kelakelie tsâlie ketuola nuoranuo penuo zekebakâ tuoi
3 kerbu kejü ruopfü nudzüu mengusiei zâlie; niekâ Niepuu
4 mia ngumezhieya zâ kechü sibata tieru. Niekâa rheituo-
ya kezha tsie, themia puo thiwa tazâ, derei Jihova puo
üse kedakelie mu puoma kereu üya Kezhau ki vârliechie.
5 Sirâ niekâ rei phichü kemesa krâpuo chülie ketuola
rheikeba tsie krâpuo chüdi ketou kerepfü sie ruopfü
kipuo chülie chie; sidi Jisu Khrista la Jihova bu puonei-
6 lie kevi ruopfü ruothâ krâpuo chüshülie chie. Kethâle-
shü nurei süu dze thupie kezhü hamhie:
Harie, A Sion geinu puokethâu nu keshü
kedakelie, puoma kere tsieu pie pfekrü pie
zhüwate ho:
Sirâ kehupuorei puo pelekelieu mengatalielhâ zâ.
7 Süla pelekeliekâ niekâ mhâdzünu zâwe süusü puoma
kereu tazâ. Derei pelekemokâ mhâdzünu zâwe,
Ketsie kechükâa khawa ketau zâ.
8 Süu pie puokethâu nu tsieu chüte. Mu.
Mia perhe keshü tsie mu mia neikemo tsie chüte.
Mhakekreilamonyü ukâ die süu zekemvü la sügeinu u
perhe khrüwawaya kezhala: tsiu ukâ bu siketuola hrüpie
9 tuota zâ. Derei niekâzâwe keda setuoketa seyie krâpuo,
kedimia phichü krâpuo, themia kemesa krâpuo, Jihova
vie chüzâ keta themia krâpuo tazâ; süusü mhakekreila-
monyü niekâ bu kezei nunu niekâ kiepie puo kezie ungâ
phi zâkechüu nu shülie ketau kevi kezha pupie mia pesi-
10 shülie ketuola zâ. Thiadzüwe mia niekâ üse themia ütuo
mo; derei tsiewe niekâ Jihova themia chüte; thiadzüwe
mia niekâ ngumezhie mo, derei tsiewe ngukemezhie ngu-
liete.
11 A khriekâ, a niekâ üse rüsâmia mu rüvemia kemhie
chüdi niekâ bu uchü-uphou mengu ruopfü ze keperhie
tuoya kezhakâ nunu nie kethelie nudi nie hüshü zhü ho.

12 Niekâ mia dânu kemezhü chüdi lhoutuo zâlie; sidi mia
niekâ üse mhakesuo kechümia üdi niekâ tha sie rei, ukâ
bu niekâ mhathâ kevikâ nguliedi Jihova ukâ pfüvâr
ketuo nhia puo tselie ketuo chüliechie.
13 Niepuu lanu niekâ themia thezhâ chükelie kehupuo
dieze rei chüliechie; puocha themia mhâ diya kezha
14 kediu die zârei; morei siazhapie mhakesuo chüya kezha-
mia tsünu mu mhakevi chüya kezhakâ üse vi üdi punudi
15 ketsekeshü kezhakâ die rei zelie. Sirâ Jihovaa niekâ bu
mhakevi chüpie mhasikemomia diethuo dieruo kepukâ
16 vapejü tuoü kechü puo medâta zâ. Mhapuorei ukekha
jüketamia mhie idi lhoulie; derei nie kekha jüketa süupie
nie kerüzhüzhâ hweta hieu Jihova ukhapie puo kituo
17 chüketamia mhiezâlie. Themia kehupuorei rhulie. Nie
siadzüriamia khrielie. Jihova khrüprei sieilie. Kediu
rei rhulie.
18 Mia kituo kechükâ, niekâ nie mhâ niepu kechükâ, kevi
mu uzhâ kevimia rürbei zâmonyü uzhâ kesuomia khrü rei
19 prei kethâ chüliechie. Mhakekreilamonyü themia kehu-
puorei Jihova kitsatie puonou puotou chütuoya kezha sia
mia kehunu puonou pesuodi puo bu kemezhie kezhau
20 Jihovaa sikechümia puo neiya zâ kechüla. Niekâ mha-
kesuopuo chüshüdi miabu niekâ vüwadi *niekâ kemezhie*
lirâ, süula therhu kikechüpuo ngulieta? Derei niekâ
mhakevi chüshüdi mia niekâ pechüpenyü rei niekâ shü-
21 geshühielie lirâ, Jihovaa süu ngu puo neiya. Niekâ
bu silienu kechüla niekâ kie kelie zâ: mhakekreilamonyü
Khrista rei niekâ bu puo siamedzituolie ketuola thiadzü
niekâ la kemezhieliedi thakia puo chüpie niekâ kiapie
22 zhawatazâ kechüla. Puo zâwe kejâ puorei chümo, mu
23 puo tia nunu zârei die mezhükemo puorei nguliemo. Mia
puo kerhie kechüki zârei puo mia kerhie la chiemo; puo
kemezhie kechüki zârei mia kechie kede kechüu monyü
puothuo puo khapie mezhütoudi puonyie kechü kethau
24 pelewata zâ. Puo ubu mhakesuo kechü se chüwadi
kemiathâ kelhou se lhoulie ketuola puothuo sei geinu we
mhâ kesuokechükâ pie puo mâ gei shüpfülieta zâ: miabu
puo kevüpfükâ la niekâ chükemeneliete. Sirâ niekâ
thiadzü tekuo mhiei rütsi tuota zârei tsiewe la nie ruopfü
Kepfeu mu Seyakezhau ki vâr te.

3 Süsütuoi mia nupfünuokâ rei niethuo nie nupfunuo
die ze chülie; silielirâ sükâ huomia Kethâdieu zekemo huo
baümharâ, ukâ ki mhapumo zâshierei. unupfünuo zhâ
2 lanu rei pele parlietuo; mhakekreilamonyü sükâ nie
3 kemiathâ zhâ se ukâ die zechü bakelie ngukelie la. Nie
rütsâ bu nietsütha chiekefpü mu suna chüü thuokâ
sekechü morei rütsâ neiünei se kese keba kechü nie mhâ
4 chazou rütsâkâ ta hie; derei kâkemo, thenou kemene
rütsâ, kaüjütaliekelhâ pfü sekechü lukhrâ ketuo miau se
nie rütsâ chülie; süusü Jihovâ mhâdzüki therhu thâ zâ.
5 Sirâ süsütuoi thiadzü zârei nuthâ Jihova pelekhrudi
lhoukechükâ rei rütsâ sükemhie pfü se uketsâpfüdi uthuo
6 unupfunuo dieze chüdi lhouzâ. Sara zârei thiadzü Abra-
ham üse puo niepuu üdi puo dieze zâ: tsiu niekâ rei
michiemozâdi mhakevi chüya lirâ niekâ rei puo nuonuo
tazâ.
7 Mia nupfunuokâ, niekâ rei süsütuoi nie nou mhaledi nie
nupfünuo zelhouliechie. Nie kechaki mhapuo burei nie
chakha chümolie ketuola nie nupfünuo üse nie ki kekuo
ketsa themia ülie derei nie keze kerheiprü ngukelie mha-
phruo kerhe zâ ükechü leliechie.
8 Chüsia, niekâ kehupuorei kenoumhiei, kengukenoutzhie,
siazedzüria huohuo khrie, nie nounvü, kâmo izâliechie.
9 Mia nie gei mhakesuo chüshü rei chüla puo gei shühie, mia
nie kerhie rei mia kerhie la hie; sikechüumonyü japie
ketsülie; mhakekreilamonyü niekâ bu tkeja ngulie ketuo-
10 la niekâ kielie zâ kechüla. Sirâ.

Themia kehupuorei rheibanyü
Mu teisâzha kevikâ ngu kenyümia.
Sümia bu umhiü pie diekesuo puhie
Mu utia pie mia kesedie rei puhie.
11 Sirâ puobu mhakesuokâ therhieliedi
mhakevi chülie;
Puo bu nouneu whuopfü zâ valie.
12 Mhakekreilamonyü Niepuu mhi-a kemiathâmia
phi terür tuoya,
Mu puo nyie mia rei sükâ kecha rünyü terür
baya:
Derei Niepuu ziewe mhakesuo chükezhakâ
ngu puoneimo baya zâ kechüla.

13 Sirâ niekâ keviu sü la nie rhie chüya lirâ, supuonie
14 niekâ biepesuowatuo ga? Sirei nie miathâ kechüla mia
nie bu kemezhie ümha râ, niekâ theja ngulie zâtuo:
süla niekâ sükâ preidi michie rei hie, mu nie nou keme-
15 zhie rei hie. Niekâ nounu Khristaü Niepuu zâükechü
ledi rhu zâlie; sirâ nie nienounu siadze kevipuo letuota
kechü kedipuola shi kechü themia kehupuorei niekâ ki
süudze ketsâ lirâ, pushülie ketuola dâjü setuo zâliechie:
sirei kâtamodi pukekrükewa preisie idi puzâ shülie.
16 Niekâ Khrista nunu ñiezhâ vidi lhoutuoya kechü thaya
kezhakâ bu nie ketha die sükâ la mengalie ketuola niekâ
17 noule puotou chüzâlie chie. Sirâ niekâ mhakesuo chüdi
kemezhie kelieu monyü Jihova medâ lirâ, mhakevi
18 chüdi kemezhiekeliewe vikuo. Khrista zârei mia kejâ-
kemoukâ la thiadzüvapuo kemezhie. Puo uze Jihova ki
vâlie ketuola puozâwe miathâ zârei miathâkemokâ phou-
sou chü *kemezhiewatazâ*. Puochü-puophou tsatie miabu
19 dukhriwa, derei ruopfütsatie zâwe perheilaliete. Ruo-
pfü süu nunu puo *thiadzüvapuo vâ tsie* kediekinu keba
20 ruopfükâ petha. Sükâ thiadzü Noa kelhouki Jihovaa
puo dzümhâ-rüdza-tuolie-kevi-kiu chükeba chie puonou
shükhre shühiepfüdi pfe kebaki puodie zemvüta zâ. Ki
sünu ketuomia huoyâ, puocha, mia thetha dzü nunu kela-
21 kelie zâ. Süusü tsiedâ baptism chüdi niechüniephou gei
kerhukâ khrükewa la monyü Jisu Krista rheilasie keta
la nie noule puotou chüdi Jihova ki cha kechüla nie
22 kelalieya kezha *zasi* kethâpuo zâ. Khrista süu teigei
khâdi Jihova zatsa thata zâ; teigeidieliekâ mu mia mhâ
niepu chükezhakâ mu kekuokâ rei puo khrükhrâ bata zâ.

4 Sirâ Khrista puochü puophou tsatie kemezhie keliela
niekâ rei thenou sikechü se nienou chüzâliechie. Mha-
kekreilamonyü themia kehupuorei puochü puophou
tsatie kemezhiekewamia kejâkemou kechütsatie basamo-
2 taya kechüla. Süla niekâ niechü-niephou nunu rheisa
phi ketuokikâ niekâ themia mengukâ se monyü Jihova
3 medâ zedi lhouliechie. Niekâ hadzükâ zârei kerüzhü,
mhâkesuo chükenyükâ, khuobezu kekria, *meze* kechü,
kethenga pete kechü, mu rütse zhüdi terhuorhi rüsuoke-
chükâ chüdi Jihova sikemokâ chünyüya kezhakâ chü
4 nie kelhuo chüwatazâ. Sirâ *tsiewe* niekâ *ukâ* mhiedi ta

kerüzhü ziaunu le kemola ukâ ngâdi niekâ thatuoya zâ.
5 *Derei* ukâ tsiesia khunhia kerheikâ rei mu kesiakâ rei ke-
tsâtuoü dâjüse Baketau mhâdzünunu urüli hieshü zâtuo.
6 Sirâ süusüla thiadzü dieliekeviu pupie siaketakâ rei kiashü
zâ; sidi ukâ bu uchü-uphou tsatiemia mhiedi pejâwata
derei uruopfü tsatie Jihova mhiedi rheilie ketuola.
7 Sirei mhakehupuo zâshierei kelatei tsâ vârbate: süla
niekâ nie melou tseiphrei, mhalemenuodi chaba zâliechie.
8 Chümorâsuo hurei niekâ huoniehuo khrie beizâ pekuo-
liechie; kekhrie la kejâkeinou kekra rei whelieya
9 zeru. Panyapara mozâdi huoniehuo pesâ zâliechie.
10 Kehupuorei uthuo umhaphruo ngukelieu se mhaphruo
neiükâ khashüya kezha Jihova kituo kevimia mhieidi
11 niekâ huoniehuo liechü zâlie chie. Kehupuorei diepuya
kezhau, Jihova die puya kezhamia mhiedi pulie; kehu-
puorei mhakevi chalie chükezhamia, Jihova thuo kha-
shüya kezha kekuo-u sedi chalie chülie. Sidi mhakehu-
puonurei Jihova bu Jisu Khrista la zayie chüzâlie: zayie
kechü mu kedi kechü telhekechachie puo vie zâ. Amen.
12 A khriekâ, niekâ kevikesuo siketuola mi pie the
kechü kemhie tsie niekâ dânu par kebakâ üse mhakethe-
khrü kechüpuo niekâ gei phir ba üdi lepie niekâ ngâta
13 hiechie. Derei niekâ Khrista ze nie yatsatie kedithede
kemezhielie zhü shi süde nie neiliechie; silielirâ puo
zayie chüdi mia mhingu chüvâr ketuoki niekâ rei nie
14 neipie mhapuo chütuo. Niekâ Khrista zau la thetha
pfülie lirâ niekâ theja ngulietuo; mhakekreilamonyü
zayiekechü mu Jihova Ruopfüu niekâ gei bata kechüla.
15 Sirâ niekâ miapuorei miakedukhri morei kerügu morei
mhakesuo kechü morei kemharhrü kechüpuo chüdi süla
16 kemezhie kechü chühie chie. Derei *themia kehupuorei*
Khristan chüya kezhala kemezhie kechü ngulie lirâ,
puobu süla menga hieü theza süula puobu Jihova tse
17 zâliechie. Tsiu Jihova kinukâ ketsâ sieta ketuo teitsâ
bate; süla ukinu sede ria sieta râ, Jihova dieliekeviu
18 zeyakemokâ rüliwe kenuotsa kedipuo vârta? Sirâ ke-
miathâmia thuo rei kelakelie ngulie resedi ngulieya
lirâ, kethâ leyakemo mu kephumakâwe kedipuo mhieta?
19 Süla Jihova medâ la kemezhieya kezhakâ burei mhakevi
chüdi uphou khapie mhapete pelhoukeshü 'Kediethâu
dzienu shüliechie.

5 Arei *kehounu* phichümia chü, mu Khrista kemezhie
kechü zhapumia, mu a puo thesia zayie chüvâr ketuo-u
nurei aya kenyimia puo zâ. A süla niekâ dânu phichü-
2 kâ hüshü tuoü zhü: Niekâ dânu keba Jihova krâkâ
thekhelie mu mia kesekechükâ nu mia die la monyü
Jihova medâ zedi chünyü sie idi süu chülie; mu kerütse
3 kechü kepra leta hieü nie neidi chülie. Sürürbeizâmo-
nyü *themia* khapie nie pelekeshükâ mhâ niepu chüta
4 hiedi thakia kevipuo chüpie themiakrâ süu kialie. Sirâ
u Kepfe kezhathâu mia mhingu chü vâr ketuoki niekâ
sükisü keditsüre suotaliekelhâ keditsüre zayie chüzâ
5 kechüu ngulietuo. Süsütuoi niekâ süsákâ rei phichükâ
dieze chülie. Sizâmonyü niekâ kehupuorei thenou ke-
mene se nie chiecha pfüliedi huoniehuo liechüliechie:
mhakekreilamonyü Jihovaa kâ kezhamia mese chüya
derei ngukemezhie pie thenoukemenemia tsüya kezhala.
6 Süla Jihova bu puotei touki nie chü pezha shülie ketuola
nie nou menedi Jihova dzie kekuo-u khrükhrâ baliechie;
tsiu puo niekâ rüli rükra baya zâ kechüla niekâ nounyü
8 petekâ pie puo pelewalie chie. Nie noujü balie mu
hrâhrüi pfübalie. Niekâ ngumvüdâu Satan niekâ kehu-
puorei techülie keviu telie tuoüdi losha keruotuoi
9 ruorüidi pfükhâ pfüketuoya zâ. Kijü *pelenu* ketuo nie
kezekâ rei nie mhiei kemezhieya kezha sidi niekâ rei nie
10 kepele meteiliedi puo perhielie chie. Sirâ niekâ zâpuo
kemezhiekelie sia puo geinu mia ngukemezhie pete
parya kezha Khrista munu niekâ kiepie kechachie kerhei
tsatie shükelieu Jihova thuo niekâ chüpevi tsei mu
11 niekâ chükemetei mu niekâ chüpekuoshü tuo. Puo bu
telhe kechachie mia mhâ dikelieu chüliechie. Amen.
12 A Silvana üse uzemia kedicthâpuo ükechü ledi die thu
pedzü pie *poubu sevâ* niekâ tsünushü ho. *Mu a leshü
hagei hanu niekâ* tarhâ rei shü mu Jihova ungumezhie
keshü ha *ngukemezhie* kethâu zâü kechü zhapu rei sa
13 chüshü ho. Niekâ süunu chüse chüthazâlie chie. Niekâ
sa kedalieketa Babilon nu keba *kehou* pfü mu anuo
14 Mark rei sa niekâ kelushü ho. Huoniehuo khriedi ke-
mebâ kechü zhâ se niekâ huoniehuo kelushü luo.

Thenou kemene bu niekâ Khrista kitsatie tuo keta
khekâ nou bakelieu chüliechie.

Pitor Leshü Keniau

Unoujü balienu kechü

1 Jisu Khrista kituo mu apostel-u Simon Pitor-a khapie u
Jihova mu u Kelakelieu Jisu Khrista kemiathâ la hie
2 kemhie kepele kevithâ ngukeliekâ ki shü ho. Jihova mu
Uniepu Jisu dze kesi tsatie ngukemezhie mu nouneu bu
3 niekâ gei bakra kelieu chülieehie. Sirâ puothuo puo
ketsei kevi zayie chüzâ kechü ü ukiekelieu dze sikelie la
puo kekuo kezhau thuo ukuu mezhüdi lhoulie ketuola
4 mhaneiükâ khapie utsüwate. Sidi puo mhakezha kevithâ
pupiekezhükâ khapie utsüwate ; mhakekreilamonyü kijü
haunu umengu suotaketuokâ therhieliedi *mhapupiekezhü*
sükâsü la niekâ bu Jihova zhâ Jihova rülikâ selie ketuola.
5 Sizâ kethâzâ, mu silie ketuola niezha mese tsatie nierhie
chü dâneiü chüdi niezhâ kevipie niekepele salie ; mu
6 mhakesi pie niezhâ kevi *salie ;* sirâ nie kethekerekechü
pie niemhasi *salie ;* mu shügeshühie kechü pie nie kethe-
kerekechü *salie ;* mu kethâlekechü pie shügeshühiekechü
7 *salie ;* tsiu siazedzüria huoniehuo ngumezhie kechü pie
kethâlekechü *salie ;* mu kekhrie pie siazedzüria huoniehuo
8 ngumezhie kechü salie. Tsiu niekâ mhasükâ se nie vie
chü mu se philie lirâ, sükâ la Uniepu Jisu Khrista dze
kesi mhasitsatie niekâ shüshü morei niekâ si vülie kelhâ
9 chütalielhâ. Sirâ mhasükâ kejümia puo khieki kebakâ
rürbei ngudi puo mhichie bate, tsiu puo kesuokerhu
thiadzü ketuokâ chükemesashü puo tsükewarei rükramo-
10 taya. Süla akezekâ, niekâ kiekelie mu niekâ kedakelie
sikemechie tsuolie ketuola nierhie chüsalie : niekâ mha
11 sükâ chülie lirâ mhakipuorei niekâ phi mesülielhâ. Silie
lirâ Uniepu mu Ukelakelieu Jisu Khrista kechachie
kedinu niekâ bu lelie ketuo kekuo kha niekâ tsüphi
shütuo.
12 Süla niekâ die sükâ si mu niekâ ze keba kethâu nu

chüse chüba zârei a niekâ bu die sükâ rükra lalielie ke-
13 tuola ahie chü seiba zâtuo. Sirâ a kithâkemo hauku
kebachie, niekâ hüshüdi niekâ bu die sükâ rükralielie ke-
14 tuo puotou zâtuomu kechü lebazâ. Uniepu Jisu Khrista
thuo thapie akia keshü tuoi a ki kithâkkemo-u meze kha-
15 wata tuo kechü sibata zeru. Kethâzâ a jüketa sia nie bu
kehukipuorei die hakâ rükralielie ketuola a ahie chüzâtuo.
16 Mhakekreilamonyü hie Uniepu Jisu Khrista kekuo mu
puo lavârketuo dze pupie niekâ kia kechüki hie kemedadâ
se hrükelie, dzekâ puvâ monyü hiethuo hiemhi pie puo
17 kekuo nguzâ kechüla puzâ. Puo thiadzü Kekuothâu
kinu, " Hauha a Nuo akhrieu ; a Puo ngu a keneithâu zâ "
isikechü die puo ki pu ker kechüki puo Puo Jihova kinu
18 therhu mu puoza kemeyie ngulieta zâ. Mu hie puo ze
kemesa kijüthouu gei kebaki puopfe süu teigeinu ker ke-
19 chü hierei si zâ. Sürürbei zâmonyü ukâ siadzekesidiekâ
sükirei mechiêkuo kechü nyibata ze. Teisâ pipar mu
teiziepfü nie melou nunu thupar kemochie mi petupie
kezeinu vapezieshüya kezha tuoi niekâ die süu leterür
20 bazâ lierâ vituo. Kethâleshünu siadzekesidie puorei
themia uthuo unoudâ nunu pumo zâ ükechü niekâ diehau
21 silie morâsuo zâ. Mhakekreilamonyü themia medâ nunu
siadzekesidie puorei pupar chie mo: derei Kemesa
Ruopfü thuo themia hüshüdi themia bu Jihova kinu
sepukepar zâ kechüla.

Kepetha ketijükâ therhielienu kechü

2 Sirei themia dânu siadzekesi ketijü krâpuo sier kechü
tuoi niekâ dânu rei kepetha ketijü krâpuo sier tuo. Sükâ
kedâdadi mia chüpesuo kechü thezhâkemodie puvârtuo
mu ukâ khrükelie Niepuu za rei simo ütatuo ; sidi kepeka
2 meshüpie ukâthuo ukâ tsü gei shü mhailietuo. Sirâ
themia kekra ukâ rüzhü ukâ rüyâkâ siadzi chütuo, mu süla
3 miabu kethâzhâ thata tuo. Tsiu ukâ mhakemehou la
ukâdie kerüsie siei sedi niekâ pie thelhi chütuo. Ukâ sia-
zha hadzü rei tsie rei rüleimo zhü zâ, mu ukâ kepeka rei
4 zetsuta mo zhü zâ. Sirâ thiadzü teigeidieliemia krâpuo
phuma ketaki Jihova sükâ khriemozâdi sükâ tepie kesou-
thâunu shüwate, mu ukâbu ba ketsâkechü nhia tsâ
5 tuoüdi ukâ khapie thekhe kezeikâ nu shüwate. Tsiu puo

thiadzü dzü chüpie miathâkemokâ kijünu keshüki ke-
miathâ dze pupie mia kepethau Noa mu kekreikâ mia
theniakâ rürbei kelakelie sia keriaki kijü süu khriemo-
6 wata zâ. Sirâ Jihova thiadzü Sodom mu Gomora rü a-
nia pejâdi sünia pekapie mige meviwatazâ ; sidi thakia-
puo chüpie thesia lhouvârketuo miathâkemokâ tarhâshü-
7 wata zâ. Derei kerüzhükâ kerüyâ zhâkâ la puonou
8 kemezhiese kelie Lot kemiathâu kelalie. Themia kemia-
thâ süu ukâ dânu kebaki ukâ thezhâ kemo mhathâ
chükechükâ si mu ngudi teisânhia puo nou miathâtuo
9 kezha bu kemezhiephi. Niepuu süsütuoi medâkephikâ
nunu rei miathâkâ kelakelie mu siazha pie miathâkemo-
kâ tsüdi ukâ bu ba ketsâkechü teisâ nhia tsâlie ketuo dâ
10 rei si. Derei uchü-uphou medâ zedi kerüyâ nunu uthuo
uperhuwaya kezhamia mu mia khrükhrâ tuo mechü
kezhamia gei *siazha* pfü pekuoya. Sükâ miehie mozâdi
uthuo umedâ chü miamhâ kezha zayie chükebakâ rhie
11 preiya mo ; sirei teigeidieliemia ukâ ki zha mu kuo ke-
chükâ thuo rei Niepuu mhâdzü nunu ukâ lepejâdi ukâ
12 rhieya mo. Derei themia sükâwe upfeuva sikemo khu-
nuo. lhou sier mia bu uteliedi ubie pejüwaya kezha
kemhiei ukâ mhadze sikemokâ rei krenyüdi uthuo *mia*
biepekawaya kezha tuoi ukâ rei keka zie ngu mechie zâ.
13 Ukâ kesuo kechü la kesuo zhakhra ngula zâtuo. Ukâ
teikesânhia rüyâ ketuo letuoya zâ ; *sükâ* kerhu mu
mhamesakemo krâpuo mhieidi niekâ ze keze hiekebaki
14 rei mia se ukânei ukânyü chütuoya. Ukâ mhi nurei pieü
rürpie tsupfütuo zâ, mu sükâ mhakesuo khawalielhâ zâ.
Ukâ themia unoujü chüse chüliekemokâ meshü pesuo-
waya ; *ukâ* mha kemehou pie ukânou chü setuote ; *ukâ*
15 rüse kepfü nuonuo krâpuo chütuote. Ukâ chakemezhüu
khawadi rühou nyatuote. *Ukâ* Beor nuo Balam cha ze
tuote. Puo mhakesuo kechü zha liechü nyüphi ; derei
16 puo mhakesuo chü kechüla miabu puokejâ pupie puo
rhie : *sidi* diepulieyakemo gadbapfü thuo themia pfe
17 chüsiedi siadzekesi *süu* kenya thukhalieta zâ. Themia
sükâ dzü bamoketa dzüluokikâ mu teikhriaa hese kevâr
mhousâkâ zâ ; zeibouikechü chüpie sükâ merürpie bate.
18 Sirâ ukâ diethuo dieruokâ pu khubou pfüdi uchü-uphou
rüyakâ se lhoudi ukâ rüzhü pie kekrüdi lhouketuokâ
therhie pratatuoü kezhükâ meshü pesuotuoya zâ. Ukâ-

19 zâwe kaüjütaketuo diekâ zârei sükâ bu miadie chümolie
tuoü kechü putuova zâ. *Ukâ miadie zâkechü* mhakekrei-
lamonyü kehupuorei mia la kuolie râ sümia die chüla
20 taya kechüla. Tsiu kehupuorei Niepuu mu Ukelakelieu
Jisu Khrista dze sikelie la kijü haunu mha uchüpesuo-
waya kezhakâ therhie pra keliemia, lale sükâ bu uphalie-
di upenyüligta râ, themia sükâ rüli thelatsatiekâ the-
21 riatsatiekâ ki suokuotaya. Mhakekreilamonyü kethâ
chau siliedi ukâbu chü mu zenu keshü kemesadieu therhie
laketau ki *kethâ chau* simozâ kechümiawe vi reikuo zâ
22 tuo kechüla. Sükâ dze mia, "Tefü merürshüdi puothuo
puo merür chüla kechü, mu vâkrü puo khrükemesashü
rei lale phruobuoya." üdi putuoya kezha mhietouta zâ.

KHRISTA LAVÂRÜR KETUOLA PUO MERÜRBALIE MORÂKESUO

3 Harie akhriekâ, a leshü thupie niekâ ki keshü keniau
bauha ho; mu hania keninia nu a niekâ bu niekâ siale
lalienudi a niekâ nou mezhükebau hü lashü zhüho.
2 Süusü mhakekreilamonyü niekâ bu kemesa siadzekesikâ
thiadzü pupiekezhü diekâ. tsiu niekâ nie apostelkâ bu
Niepuu mu kelakelieu kinu diekhakeshükâ rükra lalienu
3 kechüla. Thelatsatie mhakrenyü zâkechü krâpuo mia-
4 krenyüzâ vâr tuo; sirâ ukâ rüyâ unei unyü chüdi, sie, "Puo
vâr tuoü kechü die kirapuo pupie zhü ga? Upuonuokâ
siaketa yawinu vâr tsie ketsâ mhapetekâ sietsenu ketuo-u
5 kemhie tuoze" isituo kechü, niekâ silie morâsuo zâ ho.
Siketuo mhakekreilamonyü sükâ uthuo umedâ chüdi,
teikâha keriakithâ nunu tuotazâ mu Jihova die la kijü
6 bau dzü üse mu dzü nunu chükelie zâ; mu *Jihova die*
la keriaki kijüu dzü bu thou yârünie pardi peka rei wata
7 zâ kechü, rükranyümo tazâtuo. Sirei die süu la tsiedâ
keba teikâ mu kijü hau zâwe khapie mi pfe keba zâte,
mu kathâkemokâ ketsâketuo mu peka ketuo teisâu merür
keba zâte.
8 Sizâmonyü harie akhriekâ. Niepuu mhâdzünu zâwe
khunhia teisâ zârei teichie nyiepuo, mu teichie nyiepuo
zârei khunhia teisâ mhie zâkechü, die bauha niekâ siale
9 motahie chie. Huomia nouleki menuota-ükechü kele
mhie Niepuu zâwe puo *vârtuoüdi* pupiekezhü dieu tseiü
tsâshü menuotalielhâ zâ; derei puo themia kehupuo bunu

rei kaketau monyü ukâ petekâ bu ukâ nou kedi phrelie
kenyü la puo niekâ gei puonou chaphi bazá. Sirei
10 Niepuu zha zâwe kerügumia *kevâr* mhie vârtuo. Sünhia
teikâ puopfe kemerie chüdi jütatuo, sirâ mhapie *sükâ*
kechükâ zârei lethâr kechüla zhata tuo, tsiu kijü mu mha
sügei kebakâ rei the pejüwatuo.
11 Sirâ mha sükâ pete kaüjüta ketuo sibata kechüla niekâ
Jihova zhau kevâr pfe mu mengu sieidi lhou mesa mu
miathâ pie themia kedipuo kemhiemia chülie zhü shi.
12 *Teisâzha* süu la teikâ rei the pezewatuo, mu lethâr kechüla
13 mhapie sükâ kechükâ rei zhata tuo. Siüderei uzâwe
puodie pupie kezhüla tei kesa mu kijü kesa. kemiathâ
rürbei thuo bayakezhakâ, merür kebazâte.
14 Süla akhriekâ niekâ mhasükâ ngukelie le kechüla
niekâ rhumo mu jâmodi kezevi mu nienou mene ba puobu
15 nie ngulie ketuola niekâ teitsâ chübazâlie. Sirâ Niepuua
puonou chabakechü niekâ kelalie ketuola zâ ükechü
leliechie. Uzeu ukhrieu Paul rei mhasi kha puo ketsü
kemhie touu thupie niekâ kishü kechü rei sümhie zâ;
16 puo süu dze pukechü puo leshü khekâ nu kepu kemhie
puzâ. Sükâ nu die silie kere huo bazâ, mu mhasikemo
mu unoujülie kemo themia doupuo uthuo upekakelie
pfüdi die sükâ kehwipie umedâ chütuoya; ukâa kethâ-
leshü kekreikâ rei se sükemhie chütuoya zâ.
17 Sirâ akhriekâ, niekâwe pedzü die sükâ sibata kechüla
kerüzhümia die kekrükechü bu niekâ seze vâdi niekâ bu
18 tsie nie noujü kebau ha therhieta rei silie kelhâ la
pechüba zâlie chie. Sizâmonyü niekâ Uniepuu mu Uke-
lakelieu Jisu Khristaa *khakeshü* ngukemezhieu mu
mhakesi tsatie krakechü miamialie chie. Puo bu tsierei
mu kechachie rei zapuzayie chütuo kelieu chüliechie.
Amen.

Johaǹ Leshü Keriau

JIHỌVA ZE KEKHRIETHÂ KECHÜLA MHAKEVI NGULIEYA

1 Sietse nu ketuo, we sikelie, we umhi rei pie ngukelie,
we mehâḍi udzie reipie bie zâ kechüu, *süu* kerheirâ Dieu
2 dze zâ. Sirâ kerheirâ süu pie mia pesi penguwate, tsiu hie
rei nguliedi puo zhapu chüya; sirâ kechachie kerheirâ
süu, Upuo-u ze ketuo-u hie pesipengu keshüu dze pupie
3 niekâ kiaya. Nie bu rei hie ze kekrâthâlie ketuola
hie ngu mu sikelieu dze rei pupie nie kiashü ho: mu
hiezâwe Upuo-u mu puo Nuo Jisu Khrista ze kekrâthâ
4 tuo zâ. Sirâ ukâ bu rei ukâ nei tseilie ketuola hie die
hakâ thupie niekâ kiashü ho.
5 Tsiu hie puo kinu sikelie mu pushü niekâ kia kechü
dielieu zâwe Jihovaa kezieu zâ, mu kezei puorei puo nu
6 tuo motâ zâ ikechüu zâ. We puo ze kekrâthâya ükechü
puyadi kezei nu tuoya lirâ, we tijütuoya mu kethâu chüü-
7 zeya mo. Derei puo kezieu nu tuoya kezha tuoi we kezieu
nu tuoya lirâ, we huoniehuo ze kekrâthâya, mu puo Nuo-
u Jisu zia thuo kephuma petekâ nunu u chükemesa
8 shüya. We phumaya mozâ ülirâ, we uthuo use tuoya
9 kezha zâ, mu kethâu unu bamo zâ. We ukephumakâ
puphra shülie lirâ, puozâwe diethâ mu miathâdi ukephu-
makâ vashü tuoü mu miathâkemo khekâ nunu u chüke-
10 mesa shü tuoü bazâ. We phumata mo ükechü puya lirâ,
we puo üse ketijüu chüya, mu puo die rei unu bamo.

2 A nuonuokâ, niekâ bu phuma molie ketuola a die
hakâ thupie niekâ kishü zhü ho. Tsiu huomia phuma-
taya lirâ, Upuo-u ze keba u Ukil kemiathâu Jisu Khrista
2 bazâ. Sirâ puoa u kephumakâ la u ruochükewau zâ;
3 derei ukâ la rürbei zâmonyü kijü pete la rei sa. Tsiu
we puo silieta ükechü sikechü mhakekreilamonyü, we
4 puo diekhakeshükâ zeya kechüla zâ. Themia kehupuo-

rei, " A puo siya," isidi puo die khakeshükâ zeya kemo-
5 mia ketijümia zâ, mu kethâu puo nu bamo. Sirei kehu-
puorei puo die zeya lirâ, Jihova *kinu kepar* kekhrieu puo
nu ba tseita kethâ zâ. Sügeinu we puo nu ba ükechü
6 silieya. Themia kehupuorei puo nu baya ükezhamia,
sümia rei Khrista mhie tuolie zhü.
7 A khriekâ, a niekâ ki diekhakeshü kesa monyü niekâ
sietsenu setuoketa die keweu thushü kezhü zâ : diekhake-
8 shü kewe süusü niekâ thiadzü sikelie dieu zâ. Süsia
a diekhakeshü kesapuo thupie niekâ ki shü zhie, mha
süu puo nurei mu niekâ nurei kethâ zâ ; mhakekreilamo-
nyü kezeiu jütazhü mu kezie kethâu zie par bata kechüla.
9 Themia kehupuorei kezieu nu baya üdi puo siazedzüria-
10 mia mechüya kezhamia tsierei kezei nu bazâ luo. The-
mia kehupuorei puo siazedzüriamia khrieya kezhamia
11 kezieu nu baya mu puo nu thephi kemesü ba tuomo. Sirei
themia kehupuorei puo siazedzüriamia mechüya kezha-
mia kezeiu nu baya mu kezeiu nu tuoya, tsiu kezeiu
puomhi chüpechie kewala puo kirapuo vâzhü shi, sü rei
siya mo.

JIHOVA KINU KEPAR KETHÂU MU KEKHRIEU NU BÂ SEIZÂLIENU KECHÜ

12 A nuonuokâ, puo za nunu niekâ kephuma vashü niekâ
13 tsükewa la a thupie niekâ kishü zhie., Mia puonuokâ,
niekâa sietse nu ketuo-u siketa la a thushü niekâ kishü
zhie. Khriesakâ, niekâ kesuo-u penyülie keta la a thupie
niekâ kishü zhie. Nhichukâ, niekâa Upuo-u silie ketala
14 a thupie niekâ kishüwate. Mia puonuokâ, niekâa sietse
nu ketuo-u siketa la a thupie niekâ ki shüwate. Khrie-
sakâ, niekâa kuo, tsiu Jihova dieu niekâ nu baya, mu
niekâ kesuo-u penyülie keta la a thupie niekâ ki shüwate.
15 Kijüu rei mu kijüu nu ketuo viekâ khriehie zâ chie.
Themia kehupuorei kijüu khrieya lirâ, Upuo-u kinu kepar
kekhrieu puo nu bamo. Mhakekreilamonyü mha kijüu
16 nu ketuo khekâ sü, uchüuphou mengukâ, mu umhi
mengukâ, ukelhouki kemiakâ kechükâ zâ ; *mu sükâ*
Upuo-u kinu monyü kijüu nunu zâ, kechüla. Sirâ kijüu
17 mu süu nu mengukâ jüta zhie : derei themia kehupuorei
Jihova nei chüya kezhamia kechachie baya.

18 Nhichukâ, thela teiu sü vâr bate: sirâ Khrista-ngumvüu
vârta zhü ükechü niekâ siketa tuoi, tsierei Khrista-ngu-
mvükâ kekra sier bate; sügeisünu thela teiu sü vâr bata
19 ükechü we silieyâ. Sükâ ukâ dânunu tuoprata zâ; derei
sükâ ukrâmia mozâ; kekreilamoü sükâ ukrâmia ülirâ,
sükâ uze bazâ tiechiü. Derei sükâ ukrâmia mo zâ
20 ükechü miabu silie ketuola *siketa zâ*. Sirâ niekâwe
Kemesau kinu kenhekelie nguliete, mu niekâ mhapetekâ
21 siya. Niekâ üse kethâu simo üdi a thupie niekâ kishü
mo; derei niekâ süu siya kezhala mu ketijüpuorei kethâu
22 nu bakemo la zâ. Jisua Khrista zâ ükechü puphramvüya
kezhau sia ketijüu sü supuo ta? Upuo-u mu puo Nuo-u
23 phramvüya kezhau sü Khrista-ngumvüu zâ. Themia
kehupuorei Nuo süu phrashü mvüya kezhamia Upuo-u
puo ki tuo mo: themia kehupuorei Nuo süu phraya ke-
24 zhau Upuo-u rei puo ki tuo. Niekâ zâwe sietsenu sikelie
süu bu niekâ nu bazâlie. Niekâ sietsenu sikelie süu
bu niekâ nu balie lirâ, niekâ rei Nuo süu nu mu Upuo-u
25 nu balietuo. Mu puo thiadzü pupie u tsü pie kezhü ke-
26 chachie kerheirâu sü die süu zâ. Niekâ seketsiwa nyüya
27 kezhakâ dze a die sükâ thupie niekâ ki shüwate. Sirâ
niekâ zâwe puo kinu kenhe kelie ngukelieu niekâ nu
baya, süla niekâ mia bu niekâ petha kechü chü mo rei vi;
derei puo niekâ kenhelie ketau thuo mhapetekâ dze pupie
niekâ kiaya, mu süu kethâ zâ, mu ketijü bamo; süla
süu thapie niekâ kia keshü kemhie niekâ puo nu baliechie.
28 Tsiu sirâ, a nuonuokâ, niekâ puo nu baliechie; silie lirâ,
puo mia mhinguchü vâr ketuoki ukâ rei thepfu balietuo.
29 sirâ puo kevâr ki puo mhâdzü nunu mengataliethâ. Puo
miathâ ükechü niekâ siya lirâ, kehupuorei miathâ kechü
chüya kezhamia puo nunu u penuolie zâ ükechü niekâ
rei sibatuo.

JIHOVA KINU KEPAR KEKHRIE MU MIA JIHOVA KHRIE KECHÜ

3 Harie, u üse Jihova nuonuo chüta ükechü, Upuo-u
ukhriepie kedipfü chüshi kechü. leshüchie; sirâ we
sita zâ. Kijüu u simo kechü mhakekreilamonyü puo
2 silie mo keta la, zâ. A khriekâ we tsiewe Jihova
nuonuokâ chüte, mu tsiesiawe we kedipuo mhie tuo

shi meyielie mo zâ luo. Derei puo mia mhingu chü-
vâr ketuoki we rei puo mhie zâtuo kechü we sibate,
mhakekreilamonyü we puo kedipuo mhie be shi we
3 süu nguzâtuo kechüla. Sirâ themia kehupuorei puo la
siadze süu kenyimia puo mesa kechü tuoi sümia rei uthuo
4 uchükemesa setuoya. Themia kehupuorei phuma kechü
chüya kezhamia thezhâkemo rei chüya; mu kephumaa
5 thezhâkemo zâ. Sirâ kephumakâ chüseta tuoüdi puo
thiadzü mia mhingu chüvâr zâ kechü niekâ rei sibatuo;
6 mu puo nu kephuma puorei bamo. Themia kehupuorei
puo nu ba seiya kezhamia phumataya mo: themia kehu-
puorei phumataya kezhamia puo ngu reilie mo, morei puo
7 si reilie mo. A nuonuokâ, miapuorei bu niekâ seketsi
seta hiechie: themia kehupuorei miathâ kechü chüya
kezhamia puo miathâ zâ kechü tuoi sümia rei miathâ zâ.
8 Themia kehupuorei phumaya kezhamia terhuokerüzhüu
kinu zâ; kekreilamoü terhuokerüzhüu sietse nunu phuma
tuota zâ kechüla. Jihova Nuo-u thiadzü mia mhingu
chüvâr kechü mhakekreilamonyü puo terhuokerüzhüu
9 mhathâkâ biepejüwa tuoü kechüla zâ. Themia kehupuo-
rei Jihova nunu u penuolie ketamia puo tsiau puo nu ba
seiya zâ kechüla kephuma chü chieya mo: sirâ puo Jiho-
10 va nunu puo penuolieta kechüla phumalie kenjü. Sügei-
sünu Jihova nuonuokâ mu terhuokerüzhüu nuonuokâ
si kekreilieya: Themia kehupuorei miathâ kechü chüya-
kemomia mu themia kehupuorei u siazedzüriamia khrieya
11 kemomia Jihova kinu mo. Mhakekreilamonyü u bu huo-
niehuo khrielie nu kechü niekâ sietsenu sikelieu die süu zâ
12 kechüla; Kain kerüzhüu kinu pardi puothuo puo siazeu
dukhriwa keta kemhie chüzhü mo. Sirâ kedipuola puo
süu dukhriwa ga? Mhakekreilamonyü puo mhathâkâ
zâwe suo, mu puo siazeu *mhathâkâ* mezhü zâ kechüla.
13 A siazenuokâ, kijüu thuo niekâ rütseya zâ shierei,
14 niekâ ngâhie chie. We u siazedzüriamia khrieya kezha
la we kesia chie kerhei nu prata kechü we sibate.
Themia kehupuorei mia khrieya kemomia kesia nu
15 baya zâ. Themia kehupuorei puo siazedzüriamia rütse-
ya kezhamia mia kedukhrimia zâ: mu kechachie kerhei-
râ mia kedukhrimia nu bayamo ükechü niekâ rei sibatuo.
16 Puo puophou khapie u phousou chüwa ketala, we süla
kekhriea *kedipuo shi kechü* silieya: sirâ u rei u siazedzüria-

17 mia la uphou khashülie zhü. Derei themia kehupuorei kijü
nyakâ nyidi puo siazedzüriamia ketsâpfü ngushü rei
puo nounu mia ngumezhie kepar-u khalieta lirâ, Jihova
18 *kinu kepar* kekhrieu kikidi puo nu balieta ? A nuonuo-
kâ, ukâ die mu utia se zâ monyü, mhathâ mu kethâ se mia
19 khrielie khe. Silielirâ we kethâu nunu par zâü kechü
silietuo, mu, puo mhâdzünu unou rei mene tuolie tuo.
20 Mhakekreilamonyü unoua u pejâya lirâ, Jihovaa unou
21 ki zhakuo mu mhapetekâ siya kezha la zâ. Akhriekâ,
unoua u pejâya mo lirâ, we Jihova mhâdzünu u kethe-
22 pfu nyite. Sirâ we puo diekhakeshükâ zeya mu puo
kenguki mha puo nei üya kezhakâ chüya kezha la, we mha-
23 kehupuo cha rei we puo kinu ngulieya. Sirâ puo die kha
u ki keshü kemhie ubu puo Nou-u Jisu Khrista za nunu
24 peleliedi huoniehuo khrielie nu kechü, süu puo die zâ.
Tsiu themia kehupuorei puo die khakeshükâ zeya kezhamia
puo nu baya mu puo rei süu nu baya. Sirâ puo unu baya
ükechü puo khapie u ketsü Rucpfüu la we süu silieya.

4 Kekhriekâ, niekâ ruopfü kehupuorei peleta monyü
ruopfü sükâ Jihova kinu *vârmo* moshi kechü ria menuo-
lie chie; mhakekreilamonyü siadzekesi ketijü kekra par
2 kijü tuo ketala. Niekâ hakemhie Jihova Ruopfüu silie-
chie: ruopfü kehupuorei Jisu Khrista üse puo chü chü
pfüdi vâr zâ ükechü phraya kezha khe Jihova kinu *vâr* zâ.
3 Mu ruopfü kehupuorei Jisu phraya kemo khe Jihova kinu
vâr mo zâ. Tsiu süusü Khrista-ngukemvüu *ruopfü* zâ:
süu vâr zâ tuoü kechü niekâ puo dze silieta zâ, mu
4 puo tsierei vâr kijü tuo ta zâ. A nuonuokâ, niekâwe
Jihova kinu *par* zâ mu sükâ penyülieta zâ; mhakekreila-
monyü niekâ nu baketauwe kijüu nu baketau ki zhakuo
5 zâ kechüla. Miawe kijüu nunu *par* zâ: süla ukâ kijüu nu
6 mhie mha puya, mu kijüu ukâ pfe rünyüya. We Jihova
kitsatie zâ: themia kehupuorei Jihova siya kezhamia
upfe rünyüya; Jihova kitsatie kemomia upfe rünyüya mo.
Sügeisünu we kethâ ruopfüu mu kekrüketa ruopfüu
si *kekrei* lieya.
7 A khriekâ, ukâ huoniehuo khrielie khe; mhakekreila-
monyü kekhriea Jihova kinu *par* zâ kechüla; sirâ mia
khrieya kezha khekâ Jihova nunu u penuolieta zâ mu
8 Jihova siya. Mia khrieya kemomia Jihova siya mo;

9 mhakekreilamonyü Jihovaa kekhrieu zâ kechüla. Ubu
puo la rheilie tuoüdi Jihovaa puo Nuopfüliu ketsepie
kijü shü ükechü sünunu Jihova kinu kepar kekhrieu
10 pie u nunu u pesipengu shüwata zâ. We Jihova khrielie
monyü, puothuo u khrieketa zâ. sidi ukephumakâ la
uruothâ chüwa tuoüdi thiadzü puo Nuo-u ketseshü zâ, süu
11 kekhrieu zâ. A khriekâ, Jihova u khriepie hathede chü-
12 shü lirâ, we rei huoniehuo khrielie zhü. Miapuorei
mhakipuorei Jihova ngumo : we huoniehuo khrieya lirâ,
Jihova unu baya, mu puo *kinu kepar* kekhrieu ununu
13 tseilieya. We puo nu baya kezha mu puo rei unu baya
kezha sikelie mhakekreilamonyü puo puo Ruopfüu kha
14 utsüwa ketala zâ. Sirâ kijüu Kelakelieu chütuoüdi
Upuo-u puo Nuo-u ketseshü kechü hiewe ngu rei zâ
15 mu süu zhapu chütuoya zâ. Themia kehupuorei Jisua
Jihova Nuo-u zâ ükechü phraya kezhamia Jihovaa süu
nu baya, mu süu rei Jihova nu baya.
16 Sirâ Jihova ukhrieya kechü we sibata zâ mu pele rei
bata zâ. Jihovaa kekhrieu zâ ; sirâ themia kehupuorei
kekhrieu nu baya kezhamia Jihova nu baya, mu Jihova
17 rei puo nu baya. Ketsâ kechünhia ubu thepfulie ketuo-
la sügeinu kekhrieu ukitsatie tseite ; mhakekreilamonyü
18 puo mhie we rei kijü haunu bazâ tuo kechüla. Kekhrieu
nuwe kemichie puorei jü ; sikechüu monyü kekhrie tsei-
kelieu puothuo kemichie whuowaya ; kekreilamoü kemi-
chiea puo siazha ba kechüla ; sirâ themia kehupuorei
19 michieya kezhamia kekhrieu nu tseilieya mo. Puo u
20 khrie riashü kechüla we rei mia khrieya. Miapuonie
"A Jihova khrieya" isidi puo siazedzüriamia rütseya
lirâ, themia süu ketijümia zâ. Kethâzâ, themia ke-
hupuorei puoa nguketa puo siazedzüriamia khrieya ke-
21 momia puoa ngukemo Jihova khriekelie jü zâ. Sirâ
themia kehupuorei Jihova khrieya kezhau puo siazedzü-
riamia rei khrielie morâsuo kechü, die hau we puo kinu
nguliete.

KEPELEA KUOLIEYA

5 Themia kehupuorei Jisua Khristau zâ ükechü pelekezhamia Jihova nunu puo penuolieta zâ ; sirâ themia kehupuorei mia penuoshüya kezhau khrieya kezhamia puo
2 nunu penuo par ketau rei khrieya. We Jihova khrie mu

puo diekha keshükâ chüüzeya lirâ, sügeisünu we Jihova
3 nuonuokâ khrieya kechü we silieya. Sirâ we Jihova
khrieya kechü puocha, we puo diekhakeshükâ zeya
4 kezhau zâ. Mu puo diekhakeshükâ re mo zâ. Sirâ
mhakehupuorei Jihova nunu penuo parketau kijüu ki
kuolieya; mu kijüu ki kuolie keta kuokelie süu ukepele zâ.
5 Tsiu Jisua Jihova Nuo-u zâ kechü pelekezhau sia kijüu ki
6 kuolieya kezhamia suomia ga? Dzü mu thezia ze kevâr-u,
Jisu Khristaa, süusü zâ; dzü rürbei ze monyü dzü rei ze
7 mu thezia rei ze. Sirâ zhapu chüshüya kezhau sü
Ruopfüu zâ; mhakekreilamonyü Ruopfüua kethâu zâ
8 kechüla. Sirâ zhapu chüshüya kezhakâ se ba: Ruopfüu.
9 mu dzüu, mu theziau; mu sükâ sekâ keze puo zâ. We
themia zhapu thuo zeya lirâ, Jihova zhapuuwe sü ki
zhakuo: mhakekreilamonyü Jihovaa puo Nuo-u dze zha-
10 pukechü süusü puo zhapuu zâ kechüla. Themia kehupuo-
rei Jihova Nuo-u pelekezhamia zhapu süu puo nu bata zâ.
Themia kehupuorei Jihova peleya kemomia *Jihova* üse
ketijümia chüwate; mhakekreilamonyü themia süu Ji-
hovaa puo Nuo-u dze zhapu chükeshüu pelemota kechü-
11 la. Tsiu zhapu süusüa Jihovaa kechachie kerheirâ kha-
pie utsüwata, mu kerheirâ süusü puo Nuo-u nu baya
12 kechüu zâ. Themia kehupuorei Nuo-suü ngulie ketamia
kerheirâ süu nyite. Themia kehupuorei Jihova Nuo-u
ngulie kemomia kerheirâ süu bamo.
13 Niekâ, *puocha* niekâ Jihova Nuo-u zanunu peletuo
ketakâ, bu kechachie kerheirâ ngulie ketala a die hakâ
14 thupie niekâ ki shüwate ho. Sirâ puo kitsatie ukethe-
pfü batakechü we puo nei puomedâ mhieidi mha kehu-
15 puorei cha râ, puo upfe rünyüya ükechüu zâ. Tsiu we
mhakehupuo cha rei puo upfe rünyüya ükechü si lirâ, we
16 puo kinu chakeshükâ ngulieta ükechü silie taya. Themia
huomianie puo siazedzüriamia siata kesü kephuma ke-
mopuo chükewa ngu râ, puo bu chachie; silirâ Jihovaa
siata kesü kephuma zâkemo chükewakâ la kerheirâ kha-
pie puo tsüshütuo. Siata kesü kephuma rei nyi zâ;
17 a miabu chanu kechüuwe süu lamo. Miathâkemo kehu-
puorei kephuma zâ; mu siata kesü zâ kemo kephuma rei
nyi.
18 Themia kehupuorei Jihova nunu penuolie ketamia
phumaya mo ükechü we sitazâ; derei Jihova nunu

penuolie ketau menuo tuotaya, süla kerüzhüu puo bieke-
19 lie jü. We Jihova kitsatienu zâ kechü, derei kijü pete
20 kerüzhüu *khrükhrâ* tuota zâ ükechü sibata zâ. Sirâ
Jihova Nuo-u vârdi ubu kethâzâ kechüu silie ketuola
mhakesi kha utsüwata ükechü we sibate ; tsiu we kethâ-
zâ kechüu *süusü* puo Nuo-u Jisu Khrista nu bate. Ke-
thâzâ kechü Jihova mu kechachie kerheirâu süuzâ.
21 Anuonuokā, niekâ terhuorhikā therhie zâlie chie.

Johan Leshü Keniau

THUPIE KHRISTANMIA PFÜPUO KIKESHÜ

1 Phichüua khapie kedakelie miapfüpuo mu puo nuo-
nuokâ, a rei ukâ khrie kethâ chüya, mu a rürbei
zâmonyü kethâu siya kezha khekâ rei sükemhie chüya
2 kezhakâ kishü ho. Süusü mhakekreilamonyü unou tuo-
keta mu kechachie unou tuo seizâ ketuo kethâu lanu zâ.
3 Upuo Jihova kinu mu Upuo-u Nuo-u Jisu Khrista kinu rei
theja, ngukemezhie mu noune kepar-u bu kethâ mu
kekhrie tsatie ukâ ze balietuo.
4 We Upuo-u kinu die ngukelie kemhie a n nuonuokâ
5 *huomia* kethâu nu tuo kechü ngulicdi aneiphi ba. Sirâ
tsiewe, thenupfü, a n hüshü tuoü zhükechü, a n ki die-
khakeshü kesapuo monyü we sietse nu ngulie keta, we
6 huoniehuo khrielie morâkesuo die thu keshü zâ. Sirâ ke-
khrieu puocha: we puoa diekhakeshükâ nu tuo morâsuo
kechüu zâ. Niekâ bu puo nou tuo nu kechü niekâ sietse-
7 nu die khakeshü sikelieu süusü zâ. Mhakekreilamonyü
mia seya kezha kekra par kijü tuo ketala; sükâ Jisu
Khrista üse uchüuphou nunu vâr ükechü puphrashüya
mo. Süusü mia sekezhau mu Khrista ngumvüu zâ.
8 Niekâa we chükeliekâ pejüwa monyü niekâ zhakhra
9 ngutseilie ketuola niethuo nie terür chüliechie. Themia
kehupuorei Khrista kinu kepar kepethadieu nu bamodi
mia mhâdzü riapra kezhamia Jihova puovie mo: themia
kehupuorei kepethadie süu nu baya kezhau Upuo-u mu
10 puo Nuo-u unia themia süu vie zâ. Huomianie kepetha-
die süu semodi niekâ ki vârya râ, puo ze nie kinu vâ
11 hiechie; mu puo kelu rei hie chie. Sirâ themia kehu-
puorei puo keluya kezhamia puo mhathâ kesuokâ unia
vierhe zâ.
12 A niekâ ki mha kekra thushü tuoü ba rei a leshü mu
leshüdzü se thushünyü mo; derei niekâ bu niekâ nei

tseilie ketuola a niekâ ki vârdi mhâtsou kerüchü zâ
13 kechü le ba. Kedakelie n siazepfü nuonuokâ n kelushü
ho.

Johan Leshü useu

LESHÜ THUPIE GAYA ÜKECHÜ MIAPUO KI KESHÜ

1 Phichüua khapie a puo khrie kethâ chüya kezha
akhrieu Gaya ki shü ho.
2 Akhrieu, n ruopfü vilieya kezha kemhie nâ rei mhake-
hupuo nurei vikechülie mu shürhâlie ketuola a *n la*
3 chaya. Sirâ nâ kethâu nu tuoya kezha ukezemia vârdi
4 n kethâu zhapu chü keshüki a neiphi zâ. A nuonuokâ
kethâu nu tuoya kezha dze kesikisüki a kenei kezha jü.
5 Akhrieu, Nâ ukezemia mu rüsâmia gei mhakehupuorei
6 chüya kezha nâ kepelemia mhathâu chüya zâ. Kehou
mhâdzünunu ukâ nâa khriekeshü zhapu chüya. Jihova
mhâdzünunu mhachükezhükâ chüdi ukâ rüve chanu *ukâ*
7 *khruohishüdi* ukâ bu tuoshü râ viphi zâtuo. Mhakekrei-
lamonyü ukâ Judakemomia kinu mhapuorei chü semodi
8 theza süu lanu prata zâ kechüla. Süla u rei themia
sükemhiemia ze kedzie sedi kethâu liethâ chülie ketuola
sikechümia n'gu u neilie zhü.
9 A kehou ki mhahuo thushü, derei pehü chünyüya
10 kezhau Diotrifia hiekâ zelieya mo. Süla a vâr râ,
puo chüya kezha puo mhathâkâ, puo hie gei diekesuokâ
pumu pupubaya zâ kechü, a süu dze pula shütuo. Puo
siya kezha rürbei zâmonyü puo ukezekâ rei zelieya mo,
mu puo mia ukâ zelieya kezhakâ rei khaya mu kehou
11 nunu sükâ za rei pekawaya. Akhrieu, nâ kesuo-u monyü
keviu dârialielie chie. Themia kehupuorei kevi chüya
kezhau Jihova kinu zâ: themia kehupuorei kesuo chüya
12 kezhau Jihova ngulie mo zâ. Petekâ mu kethâu thuo
rei Demetria zhapuya; u, hie rei puo zhapuya; mu
hie zhapu kethâzâ ükechü nâ rei siba.
13 A mhakekra thupie n ki shü tuoü ba, derei a leshü-
dzü mu leshükethusei se thupie n ki shünyü ba mo.

Sirei a pezi vâr n ze kengudi avu mhâtsou kerüchü tuoü kechü leba. Nouneu bu n ze bakelieu chülie chie. Ukezekâ n kelushü ho. Ukezekâ kelu phreshü chie.

Juda Leshü

KEPELE TSATIE URHIE CHÜLIENU KECHÜ

1 Jisu Khrista kituo mu Jakob siazeu Judaa khapie kie-
lie keta mu Upuo-u Jihova khriepfü keta mu khapie
2 Jisu Khrista merür baketakâ ki shü ho. Ngukemezhie
mu noune mu kekhrieu bu niekâ gei ba krakelieu chülie-
chie.
3 Akhriekâ, u mechü kelakelie dze thupie niekâ ki
shütuoü di a teitsâ chü sie ru *mhapuo la* abu thupie nie-
kâ kishüdi niekâ hüpie thiadzü vapuo khapie kemesakâ
ki shükewa kepeleu la nie hiechütuolie nu shü nute.
4 Mhakekreilamonyü themia huomia pekhre gou ukâ dânu
ler ketala; sükâ siazha dze thiadzü peria thupie tuote.
Sükâ kethâ leva kemomia, sükâ u Jihova kinu kepar
ngukemezhieu kedipie kerüyâ nu shüwate; tsiu ukâ
umhâ Kezha mu Uniepu puozâ kechüu Jisu Khrista
phramvü te.
5 Sirâ thiadzü vapuo Niepuua Ijupt kijü nunu themia
krâpuo kelalie di süsia pelekemokâ pekawa kechü, niekâ
mhasükâ si phre ba zârei a niekâ bu sükâ rükralalie
6 nyüte. Sirâ teigeidieliemia krâpuo thiadzü uthuo u
kezha sebalie motadi ukâ uba touu rei khawa ketakâ,
puoa sükâ khapie kezeiu khrükhrâ mu kechachie phapie
ketsâ kechü teisâ kezhau pfe bate.
7 Süsütuoi Sodom mu Gomora rei mu sünia khie lutsaha-
tsa keba rünakâ rei hakâ mhie uthuo u khapie pieü kechü
nu shü, sidi themia zhâkemo kerüzhükâ chütuota, süla ke-
8 chachie mi nunu siâzha ngudi thakiapuo chüpie bata zâ.
Siüderei umhâgei tuoi ketuo themia hakâ rei süsütuoi u-
thuo uchü-uphou bie perhu mu miabu umhâ kezha kechü
rei rünyü mo, mu zhapie zapuzayie kechümia rei krenyü
9 tuoya zâ. Derei Mikael teigeidielie kezhau thuorei thia-
dzü Mosa mâ dzo terhuokerüzhüu zekemeüdi keprüli ke-

sieki puo kredi puo pejâ zâ shü michiedi sie, Niepuu
10 thuo n ruo tuo, sita. Derei hakâzâwe mhadze si kemokâ
zâ rei krenyüya : sirâ uthuo unounu silieya zârei ukâ khu-
nuo upfe uva siyakemokâ mhie mhasükâ nunu kataya.
11 Sükâwe che! Mhakekreilamonyü ukâ Kain chanu rei
vâ, mu zhakhra ngulie ketuola tase Balam kekrüketa die
rei ze, mu Kora *nuonuokâ* ukâ mhâ kezhamia die zemvü
12 kesieu nunu katahu kechüla. Themia hakâha niekâ
huoniehuo kekhrie he kechüki niekâ ze hiekechükâ nu
mhagei kerhu dapfü ketuo krâpuo, tekuokepfekâ michie-
modi uthuo u vapfüchüya kezha krâ ; teikhria bu heseke-
tuo tseünhuokemo kemhou krâpuo ; teiseiki sei puosi kejü
kesia siarei siakechü, puo miekâ shülou zâ kewa seibâ
13 krâpuo ; uthuo unga toupfü meluo zâketuo dzükezha
rüpfü khuzâ kezhü krâpuo ; kechachie teizei bouu khapie
ukâ merürtuo keta rühou sei tuokezha themvü krüpuo zâ.
14 Tsiu sükâ dze rei Adam geinu lhoukepar *phou* theniau
Inok siadzekesidie pudi sie, " Harie, Niepuu puo kemesa-
15 kâ nyie ker zevâr; sidi puo themia petekâ ketsâtuo,
mu ukâ kethâlekemo mhathâ chükewa, ukâ kethâlekemo
mhathâ petekâ dze kethâlekemo themia khekâ, sirâ
kethâlekemo kephumakâ puo gei diekere pukewa khekâ
16 kejâ thashü kiatuo," isipie zhü. Themia hakâ uneimo
seituoya kezhakâ mu kenyatuoya kezhakâ zâ ; ukâ rüyâ
ukâ medâ chütuoya zâ, mu ukâ tia nunu diepu khubou
tuoya zâ ; ukâ ukâkepra ngukelieu ledi mia rhutuoya
kezhazâ.
17 Derei niekâ, akhriekâ, niekâ zâwe Uniepu Jisu Khrista
18 apostelkâ thiadzü pukeshü diekâ rükrashü chie ; sükâ
niekâ ki pupie zhü kechü, Thelatsatie themia kethâleke-
mo rüyâ uthuo umedâ chütuoya kezha mhakrenyü zâke-
19 chü krâpuo, siertuo, sishü zâ. Themia sükâsü mia
pfüphrâ ketuo krâpuo zâ ; *ukâ* uchü-uphou rürpie sia
20 Ruopfüu jü zâ. Derei akhriekâ, niekâwe Kemesa
Ruopfüu nunu chadi niekâ kepele kemesathâu geinu
21 vikechü miamia zâlie chie. Niethuo nie khapie Jihova
kinu kepar ngukemezhieu nu piebazâlie, mu kechachie
kerheirâ *ngulie* ketuola Uniepu Jisu Khrista kinu kepar
22 ngukemezhieu pfebazâlie. Sirâ huomia kenoudâ ba lirâ,
23 niekâ sükâ ngumezhielie. Sirâ mi punu huomia mezapie-

liedi sükâ kelalie; mu uchü-uphou la upfe-unei perhuke-
wakâ rütsechakhra michiedi huomia ngumezhielie.
24 Chüsia niekâ phi mesü ketuo nunu niekâ rüguo setuolie
keviu mu uneisiaidi niekâ bu jâtamodi niekâ khapie
puothuo zayie chüketuo-u mhâdzünu shütou pie balie
25 ketuo-u, Uniepu Jisu Khrista la Ukelakelie puorürbei u
Jihova chüzâ kechüu, süu bu nnhia nnhianu rei tsiedâ rei
mu kechachie rei zayie, kezha, kedi mu kekuo-u chülie-
chie. Amen

Calcutta :—Printed by P. Knight, Baptist Mission Press and Published
by the British and Foreign Bible Society.

PESIKESHÜ

DIE THERIAKÂ. KELUKESHÜDIE. NIEPUU DZE KENGU

1 Jisu Khrista kinu Pesikeshü, Jihova puo bunu pezi
chüta ketuokâ se puo kituokâ pesishünu kechüla kha
puo tsü keshü : mu puoa puo dieliemia ketseshüdi sümia
2 bunu pupie puo kituo-u Johan kiakeshü. Puoa Jihova
die mu Jisu Khrista zhapu kesi kengu khekâ dze zhapu-
3 shü. Kehupuorei kephrümia mu kehupuorei siadzekesi
die hakâ sidi, sükânu thupie ketuokâ chüüze kezhamia
ruokuothâ : puo tei penuctei ketala.
4 Johan-a kha Asia nu kehou theniakâ ki keshü : Tsiedâ
mu thiadzü ketuo-u mu thesia vârketuo-u kinu, mu puo
kedi ba mhâdzünu baya kezha ruopfü theniakâ kinu,
5 mu kijünu kedikâ mhâ Kediu mu kesiakâ dânunu penuo-
lie keriau, kediethâ zhapuu Jisu Khrista kinu nguke-
mezhie mu keviu bu niekâ gei vârkelieu chülie.
U khriekezhau mu puo zia pie ukephumakâ nunu u
6 Kelakelieu : mu puoa ubu kedi puo nuo krâpuo chülie-
tuoü tsiu puo Puo mu Jihova mevâkâ chütuoüdi uchü-
kelieu, süu bu rei kechachie vi zapu zayie chü kekuo-
7 thâu chüliechie. Amen. Harie, puoa kimhou gei tsur-
yia ; Sirâ themhi petekâ, mu puo zekeshükâ mhi rei sa
puo phituo ; tsiu kijü ketuo themia seyie petekâ puo ngudi
kratuo. Sizâ, amen.
8 Tsiedâ mu thiadzü ketuo-u, thesia rei vârketuo-u,
Kuokejâjükechüu Niepuu Jihova puya, A Alfa mu
Omega we.
9 A Johan, niekâ zeu mu kemezhie kechünu mu kedike-
chünu rei niekâ ze puo chükezhau mu Jisu Khrista ze
kege kezhau, Jihova die mu Jisu Khrista zhapu kechü la,
10 Patma ükechü kijürüchütsâkemo u nu tuoya. A Niepuu
zhanhia Ruopfüu zetuoru aa ketsükekhou kemhie a siatsa-
11 nu die kemeriekechüpuo si ; süua, Nâ kengu khekâ pie
leshüdapuo nu thaliedi se kehou theniakâ ki shüchie ;

Efesa nu, mu Smurna nu, mu Pergama nu, mu Thiatira nu,
12 mu Sardia nu, mu Filadelfia nu, mu Laodikia nu rei salie,
13 isi. Tsiu a rüchükechü pfeu mehâshü tuoüdi reipra. Ru
reipra suna mitubou thenia ngu; mitubouká dânu themia
nuo mhiekechü miapuo, süu puo pfe tsu puo phi tsâ,
14 mu puo mer gei suna chiephapuo phapfü tha. Sirâ puo
15 tsü mu puo tha krapie tekuomie mu pekrie tuoi, tsiu puo
mhi miü tuoi; mu puo phi mese miü nunu thekeharapie
16 kezhü tuoi, mu puo pfe rürdipfe tuoi. Tsiu sirâ puo
dzie puo zatsa puo themvü thenia setha, mu puo me
nunu zhiecha lutsa hatsa puoü hekechüpuo par, mu puo
17 zie niaki le puo ra kechüki tuoi. Tsiu a puo ngutse a te
puo phinu tsu, kesiamia mhie pfüzhüta. Sitse puoa puo
dzie puo zatsapie a biedi, Michiehiechie, a theriau mu the-
18 lau we; mu a rheituo kezhau. A siata, sirâ haire, a kecha-
chie rheituote; mu aa kesia mu kesiamiarüna sabi seya.
19 Süla n kengukâ thuliechie; mu tsiedâ ketuokâ mu thesia
20 vârketuokâ rei sa; a dzie a zatsanu nâa kengu themvü
theniakâ mu suna mitubou theniakâ dze die kesou.
Themvü theniakâa kehou theniakâ dieliekâ, mu mitubou
theniakâwe kehou theniakâ ho, isi.

THUPIE KEHOUKÂ KI KESHÜ LESHÜ DIA

2 Thu pie Efesa nu kehou dielieu ki shüchie: Puo dzie
puo zatsa themvü thenia se kethau, suna mitubou the-
2 niakâ dânu phi mu phi thaya kezhau kakâ puya: A n
mhathâkâ mu n rügei mu shügeshühie kezha, mu nâ
uzhâ kesuomia n medelie kenjü kechü, mu uthuo uü
apostelkâ üya derei mo, sükâ rüli riadi ukâ tijü
3 silieya; di nâ shügeshühieya mu a za lawe n mededi n
4 nyietaya mo kechü siya. Sirei nâ n kekhrie theriau
5 khawa kechü a süusü n gei a nei mo. Süla nâ kirapuo-
nu lateshi süu n sialedi thenou kedi pevilie, mu sirâ
mhathâ theriakâ chülie; siliemolierâ, n nou kedipevilie
kemosia a n ki vârdi mitubou bau nunu n mitubou
6 chüse tatia. Derei Nikolaitankâ mhathâkâ, a rei rü-
tseya kezhau chü, nârei rütseya kezha hayâ hauthâü nâ
7 be. Themia kehupuorei puo nyie kenyimia ümia bu
Ruopfüua kehoukâ ki kepu pfe rünyühechie. Aa
Jihova kerüüchü nu baya kezha kerheiprübâu geinu
khapie kehupuorei kuolieya kezhalnia bu chütuo.

8 Sirâ thupie Smurna nu kehou dielieu ki shüchie: The-
riau mu thelau, siatadi rheilakelieu, mha hakâ pushü:
9 A n mezhie mu n kejü (derei nie mhanyi) tsiu Judamia
modi Satan kehou zâ chiü, ukâ thuo ukâ üse Judamia
10 üdi kethekreya kezha a si. Kemezhie kechü n ki phir
tuoü kezhükâ preihiechie. Lerei, Ungumvüdâu niekâ
huomia tepie kediekinu shüwa tuoü bate, mu süla niekâ
rüli riatuo: tsiu zha ker niekâ kemezhie tuo. Nâ sia
zâü rei n rhie chüzâlie, sirâ a kerhei tsüreu pie n
tsütuo.
11 Themia kehupuorei puo nyie kenyimia, sümia bu
Ruopfüua kehuokâ ki kepupfe rünyüliechie. Kehupuo-
rei kuolie kezhamia sümia kesia keniau bu u pechülielhâ.
12 Tsiu thupie Pergama nu kehou dielieu ki shüchie,
zhiecha lutsa hatsa puo ü hekechü seya kezhaua pushüa:
13 A n kebachü si, Satan kediba kebau nu; niekâ dânu
Satan-a bäya kezha nunu a kediethâ zhapuu Antipa
dukhriwe, sükisürei nâ a za sekemetei balie, mu a kepele
14 phramvütamo dia. Sieri a n gei khekemo die rei ba,
nâ sünu Balam kepetha huo zeba; puoa Balak bu Israel
nuonuokâ mhâdzünu thephi kemesüpuo khashünu petha,
süusü miarhi kerürsuo viekâ chünu kechü mu pieü chünu
15 kechü. Süsütuoi nâ Nikolaitankâ kepetha huorei zeba.
16 Sikechülanu n nou kedipeviliechie, morâ a tuohrü n ki
17 vârdi a tia zhiechau se sükâ ze kegeitia. Themia kehu-
puorei puo nyie kenyimia, sümia bu Ruopfüua kehoukâ
ki kepupfe rünyüliechie. Kehupuorei kuolie kezhamia
a kerüshükerüvie mana pie sümia tsütuo, mu a ketsie
kekrapuo rei sapie puo tsütuo; ketsie süu gei theza
kesapuo thupietuo, theza süu liekeliemia zâkemo sia mia-
puorei siyamo.
18 Sirâ thupie Thiatira nu kehou dielieu ki shüchie,
Jihova Nuo-u puo mhi miü kemhie kechüu mu puo phi
19 mese thekehara kezhütuoi kechüua hakâ pushüa: A n
mhathâkâ mu n kekhrie mu kepele mu liethâ mu kege.
kechü si; mu n mhathâ thelakâ theriakâ ki krakuo
20 Sirei nâ Jezebel pfü, puothuo puo üse siadzekesi chü-
ketsopfü, lepejâkemo, a n gei hauha aneimo; süu
puoa a kituokâ petha mu ukâ meshü pesuo pie ukâ bu
21 pieü chü mu miarhi rüsuo chükeshükâ chütuoya. Sirâ
a puo bu puo nou kedipevikelie tei khashü; derei puoa

22 puo pieü kediwanyü mota. Harie, a puo kha thezhü-
puo gei shüwatuo; mu puo ze pieü kechükâ kha keme-
zhie phi kechünu shüwatuo, ukâ süpfü mhathâkà nunu
23 ukânou kedilie kemosia. Sizâmonyü a kesia se puo nuo-
nuokâ pekawatuo; mu kehou petkâ aa mia mechümelou-
kâ keseya kezhan ükechü silietuo; tisu a niekâ mhathâ
24 kheki sü chüpie niekâ tsü phretuo. Şirei Thiatira nu
keba kekreikâ, huomianie Satan die kesoukâ üdi puya
niekâ sü siya kemokâ, a sükâ ki puya: 'A niekâ gei thepie
25 kekrei puorei goushü lielhâ. Siürei niekâ sekebakâ
26 sekemetei zâba a kevâr tsâchie. Sirâ themia kehupuorei
kuolieya mu kehupuorei a mhathâkâ chütha puo teichürâ,
27 a rüna kekreikâ mhâ kekuo kha puo tsütuo: tsiu puoa
lithâmia li prâphata kezha tuoi thezhüthe se sükâ kekhâ-
28 tuo, arei a Puo kinu ngukelie tuoi: mu a teiziepfü kha
29 puo tsütuo. Themia kehupuorei puo nyie kenyimia.
sümia bu Ruopfüua kehoukâ ki kepupfe rünyüliechie.

THUPIE KEHOUKÂ KI KESHÜ LESHÜ SE

3 Sirâ thupie Sardia nu kehou dielieu ki shüchie, Jihova
ruopfü thenia mu themvü thenia sekezhaua die hakâ
puya: A n mhathâkâ si, nâ rhei ketheza ketuo zâ, sirei
2 sia tuo. N melou perhei baliechie, mu siatevüta tuoü
baketa keshakâ chükemeteilie: aa a Jihova, mhâdzünu
n mhathâ puorei vizhatsütsâ kechü nguliemo kechüla.
3 Süla nâ kikidi lilie mu rünyülie shi, süusü n sialeliedi zelie
mu n nou kedipevilie. Nâ süla n melou perhei balie
morâ, a kergumia mhiei vârtuo kikechü mesepuonu a
4 zâ nki vârtieshi nâ sü silielhâ. Sirei upfe unei perhu-
wakemo Sardia nu nâ theza krâyâpuo tuo: mu ukâa unfe
unei kekra se aze rühou khâ mu ketuo: ukâa sisü
5 kechüla. Themia kehupuorei kuolieya kezhamia sidi pfe
kekra se ketsâtuo; mu kerhei leshüdanu a puo za peka-
walielhâ zâ, tsiu a apuo mhâdzünu mu puo dieliekâ
6 mhâdzünu puo za kevi phrazâ tuo. Themia kehupuorei
puo nyie kenyimia, sümia bu 'Ruopfüua kehoukâ ki
kepupfe rünyüliechie.
7 Sirâ thupie Filadelfia nu kehou dielieu ki shüchie. Ke-
mesau, kethâtou-u, David sabi seya kezhau, puo khrü-
shürâ miapuorei khaliekelhâu mu khawarâ miapuorei

8 khrüliekelhâua die hakâ puya: A n mhathâkâ si.
Harie, a miapuorei khawalie kelhâ kikha khrüpie ke-
thapuo khapie n mhâdzünu shüshü ho; nâ nkekuo kedu-
nuoyâpuo be, sirâ a die zedi a za phramvüta mo.
9 Harie, aa Satan kehou nunu uthuo uüse Judamia
üya, derei mo, tijüya kezha zâ, sükâ kinu hhashütuo;
harie, a sükâ bu vârdi n phi mhâdzü nunu rüsuo shütuo
10 mu a n khriekechü ukâ bu silietuo. Nâa kegekechü
die zekelie la kijünu kelhoukâ medâphi ketuola kijü peteki
11 vâr tuoü baketa meseki arei nrüvuolietuo. A tuohrü
vâryia: miapuorei n keditsüre sesetalie mo ketuola nâ
12 seketuo-u sekemetei balie. Themia kehupuorei kuolieya
kezhamia, a sümia bu a Jihova kerü suokinu kipuchâ
kemhie chütuo, sirâ puo sünunu mhakipuorei kitia pra-
salielhâ: tsiu a puo geinu a Jihova za, mu a Jihova rüna
Jirusalem kesau teigei a Jihova kinu tsurketuo-u za mu a
13 zathâkesau thutuo. Themia kehupuorei puo nyie kenyi-
mia, sümia bu Ruopfüua kehoukâ ki kepupfe rünyüliechie.
14 Sirâ thupie Laodikia nu kehou dielieu ki shüchie.
Amen-u, zhapuu kepelethâ mu kethâtou-u, Jihova
15 pelhou keshükâ bâua, die hakâ puya: A n mhathâkâ si,
süusü, nâ meku rei mo, le rei mo: nâ meku morei
16 letse a nietuoru. Süla nâ le rei mo, meku rei mo, lewi-
kechü zâ kechüla aa a me nunu n melouwa tuoü bate.
17 Nâa, A mhakenyimia, a mhanyi, a mhapuorei ketsâpfü
jü ikechü puya; serei siase kechümia mu kejümia mu
18 mhichiemia mu methuo kechümia zechiü siyamo, süusüla
a n bu mhanyilie ketuola a kinu mipie thepevikelie suna,
mu nkemethuo kemenga mia bu ngumodi whelie tuoü
kechüla pfemenei kekra, mu mhangulie tuoü kechüla
nmhi keva daru, hakâ khrülie nudi thedâ pu nkiashüa.
19 A themia kehupuorei khrieya kezha khekâ, a sükâ kejâ
pupie kia mu kechü se pethaya, Nâ süla nrhiechüdi.
20 nnou kedipevilie. Harie, a kikha ki thadi kikha ketou
thaya; themia kehupuorei a pfe sidi kikha khrüshürâ,
sirâ a puo ki ledi puo ze hietuo, tsiu puo rei a ze hietuo
21 A kuoliedi a Puo ze puo kedibanu bakelie tuoi sütuoi
kehupuorei kuolieya kezhamia, a sümia bu a kedibanu
22 ze balietuo. Kehupuorei puo nyie kenyimia, sümia bu
Ruopfüua kehoukâ ki kepupfe rünyüliechie.

JIHOVA RÜLI DZE KENGU

4 Süsia a mhangu, tsiu harie, teigei kikhapuo khrüpie
tha, mu a puo pfe silie keriau ketsü kekhou pfe mhiei
aze kerüchü, süua Hagei sierliechie, sirâ hasia chümo
2 lielhâ kechükâ a sükâ tha nkiashütuo, si, Sitsemetha a
Ruopfüu ze thata, sitse harie, teigei kedibapuo chüpie
3 ba, mu kediba süu gei miapuo ba; tsiu sügei kebau
ngupie jasper mu sardiu kemelei-tsie kemhie: tsiu kedi-
ba süu pfesei ja puo whipfü ba, puo ngupie emeral-tsie
4 kemelei kepejâ pfü tuoi. Sirâ kediba süu kediba me-
pfüadia bu puo houpfü ba: mu kediba sükâ gei pehü-
mia mepfüadia, pfe kekra se kerütsâ, mu utsü gei suna
5 keditsüre pfü ba. Tsiu kediba süu geinu teikemela,
6 mhapfe mu teikesekâ par. Sirâ kedibau mhâdzünu
tukeba mitubou thenia ba, sükasü Jihova ruopfü
theniakâwe; tsiu kediba süu mhâdzünu khrüva üse kechü
dzükezha kemhie, kristal kemelei pfü kemhiepuo ngu;
mu kediba süu metsuonu mu puo khie lutsa hatsa khu-
nuo kerhei dia ba, khunuo süka uzietsa mu urünoutsa
umhi tsupfü tuo.
7 Sirâ khunuo keriau losha mhie, kenuo-u thudânuo
mhie, mu useu puo zie themia mhie, mu udiau pruo
8 kezha tsüürapfü mhiei. Tsiu khunuo kerhei sükâ diakâ
ushü sorourou, sükâ chazou mu puo noukou umhi tsupfü
tuo; mu ukâ teisânhia mu teizeimetsei,

Niepuu Jihova kuokejâjü kechüu,
thiadzü mu tsiedâ ketuo-u,
mu thesia vârketuo-u,
kemesa, kemesa, kemesa,

chü rüleimodi pu baya zâ.
9 Sidi khunuo kerhei sükâ kechachie rheituoya kezha
kediba süu gei kebau tse, rhu mu puo thezie shü ketuo-
10 ki, süki pehü mepfüadiakâa kediba süu gei kebau mhâ-
dzünu tsu zerepfüdi, kechachie rheituo kezhau rüsuotuo,
mu uthuo ukeditsürekâ kelhoupie kediba süu mhâdzünu
shüwadi,
11 Harie, hie Niepu mu hie Jihova, [illegible]tse, terhu
mu kekuo-u ngulie kesüu, nâ zâ: nââ mhapetekâ
pelhoushü, nmedâ la sükâ tuo mu pelhoulie,
kechüla, isituo.

MOHORPIE VÜKEWA LESHÜDATSÜU

5 Sirâ kediba süu gei kebau dzie nu puo zatsa puo nou-
kou mu puo ŋakouzou kethu leshüda tsüwadi mohorpie
2 vü thenia kewapuo tha a ngu. Tsiu aa teigei dielie ke-
kuomiapuo ngu, süua puo pfe kemerie chüdi, Supuo-
nie leshüdatsü luu lhalie mu mohor vükewakâ bielie sü
3 ga ? si. Sirei teigei morei kijünu morei kijü khrâ leshü-
datsü süu lhaliekevi morei süu mehâliekevi miapuorei
4 jü. Tsiu leshüdatsü süu lhalie morei mehâlie kesü mia-
5 puorei ngulie kemola a bu kraphi : sitse pehükâ mia-
puoa aki, Nâ krahiechie ; haric, Juda yiemia Loshau
mu David Mvüu, puoa leshüdatsü süu mu mohor
6 theniakâ lhakelie kekuo, ngulie, si. Tsiu kediba süu mhâ-
dzütsa mu khunuo kerhei diakâ dânu, mu pehükâ dânu
dukhrikewa tuoi kechü Tekuonuopuo ketha a ngu ;
süu puo kia thenia, mu puo mhi thenia, umhi sükâ ke-
tsepie kijü petenu kethü Jihova ruopfü theniakâ.
7 Puoa vârdi kedibau gei kebau zatsanu leshüdatsüu chülie.
8 Süu chülietse khunuo kerhei diakâ mu pehü mepfüadia-
kâa tsu Tekuonuo-u mhâdzünu zerepfü zhüta ; ukâ
dzienu übou mu mhatsa puore kethengu pfü ketsu suna-
9 hie sephretha ; sükâ kemeseka kecha. Tsiu ukâa tsali-
cha kesapuo kie chieli,

Nâ rürbei leshüdatsüu mu sügei mohorkâ lhalie
10 kesü zâ : ndukhriwata, di seyie mu die, mu the-
mia mu themialhou ketuo petekâ kinu Jihova la
nthuo nziapie khrülie, mu Jihova kitsa ukâ bu
kedinuokrâpuo mu puo mevâkâ chülie ; tsiu sükâ
kijü mhâ kedi chütuo, kechüla, isi.

11 Tsiu a mehâtharu a kedibau mu khunuo kerheikâ mu
pehükâ khie lutsa hatsa teigei dieliemia kekra pfe si,
mu sükâ lekesie nyie ker chü nyie ker mu nyie chü nyie
12 ba ; ukâ ukâ pfe kemerie chüdi,

Tekuonuo dukhrikewau süu kekuo mu mhakenyi
mu mhakesi mu kedikechü mu therhu mu theza
kemeyie mu theziekechü pfü sü, si.

13 Tsiu teigei mu kijü mu kijü khrâ mu dzükezhanu pe-
lhoukekü khekâ mu sükânu ketuo khekâ die hakâ kepu
a si :

Kediba gei ba kezhau mu
Tekuonuo-u kethezieu, mu

rhukechüu, mu zapukechüu, mu
kedikechüu kechachie chüliechie.
14 Sitse khunuokerhei diakâa, si. Amen, si. Mu pehü-
kâa tsu zerepfüdi rüsuo.

MOHORKÂ BIEKELIE

6 Süsia Tekuonuoa mohor theuiakâ puo bielietse a ngu ;
sitse khunuo kerhei diakâ-puo puo pfe teikese tuoidi,
2 Vârliechie, kechü kepu si. Tsiu sirâ, karie, a kier ke-
krapuo ngu, mu süu gei kebau dzienu theüpuo tuo : mu
keditsürepuo pie puo tsü : sitse puo 'kuolielieya mu
kuolie tuoüdi prata.
3 Sirâ puoa mohor keniau bielietse, sitse khunuo kerhei
4 keniaua, Vârliechie, kechü kepu si. Siru kekreipuo rei
par, kier kemerie puo : tsiu süu gei kebau bu kijünu
vithâ kelawanushü, mu themiakâ bu' huonie huo dukhri-
tuo : tsiu zhiecha kezhapuo kha puo tsüshüwa.
5 Süsia puoa mohor useu bielietse, sitse khunuo kerhei
useua, Vârliechie, kechü kepu si. Siru, harie, a kier
ketei puo ngu : mu süu gei ketuo-u dzienu râshükhou-
6 puo tuo. Süsia khunuo kerhei diakâ dânunu mhapfe
kemhie puo si. Thoulha shier puo ma doulei mu lhamie
shier se ma doulei ; mu tier rei khuobedzü rei se kehou-
chüwahie, isi.
7 Sirâ puoa mohor udiau bielietse, sitse khunuo kerhei
8 udiaua, Vârliechie, kechü kepu si. Siru, harie, kier
nyielakechü puo ngu : mu süu gei kebau puo za Kesia ;
mu kesiamiarüna puo siamedzituo. Tsiu zhiechaü, mu
pekriekechüü, mu kesiaü, mu kijünu nhachükâü kijü za
dia zapuo mhâ biekhri tuoü kechü sünia ki pushüwata.
9 Sirâ puoa mohor pengouu bielietse, sitse Jihova die
la mu ukâ seya kezha zhapuu la dukhrikewakâ ruopfükâ
10 rüsuochü khrânu aa ngu : tsiu ukâa mekie urhiechüdi,
Harie, Niepuu, kemesa mu kethâtouu nâ zha kitsuo
ketsâ mo, mu kijü mhâ rüna chü ketuokâ gei hie zia
11 khepu mo, batuo ga ? si. Sitse pfe kekrapie ukâ pede-
kejünuoyâ tsüwa ; tsiu mia kituokechü ukâ siazekâ reisa
mu ukâ siazekâ ukâ mhiedi dukhriwa ketuokâ tseilie
kemochie rüleiza baluo nudi ukâ ki pua.
12 Süsia a mehâsie puoa mohor sorouu bielietse, sitse kiü-

13 kishü kemerie chüta ; tsiu niaki teipie chü-miepfe mhieta,
mu khrü thezia kemhie chüphreta ; mu teikhria khriadi
bu chiedesi mekemokâ heriakewa tuoi teigei themvükâ
14 rüria kijü tsuta. Sitse tei leshüdatsü tsükewa tuoi
vâta ; tsiu kijüthou mu kijürüchütsâkemo pedekejükâ
15 ukâ tha nunu ukâ chükediwa. Sirâ kijünu kedikâ, mu
pehükâ, mu rüpfünuo mhâ kezhakâ, mu kenyikâ, mu
kekuokâ, mu nriadie, mu miadie chükemokâ, sükâ pede-
kejükâa kechiekikikânu mu kijüthou gei tsiekriekâ dânu
16 uthuo vâ rüshü ; di kijüthou sükâ mu ketsie sükâ ki,
Te hie gei tsurliechie, di kedibau gei kebau zie mhâdzü
17 nunu mu Tekuonuo-u noupfüu nunu hie kevialiechie :
unia noupfü keretei vâr ketala ; tsiu supuonie thalievi
tuoga ? si.

JIHOVA KITUOKÂ GEI MOHOR VÜKEWA

7 Süsia aa teigei dieliemia mia dia teikhria bu kijü mhâ
morei dzükezha mhâ morei seibâ geirei he kemvü la kijü
2 ke diakânu kijünu teikhria diakâ, tese kotha ngu. Tsiu
niethutsatienu teigei dieliemia kekreipuo, rheituokezhau
Jihova mohor se kesier, aa ngu, ru puoa melie puo
rhiechüdi kijü mu dzükezha sekehouchütuoü kekuo
3 ngukelie teigei dielie diakâ ki. Hie bu Jihova kituokâ
teikhie gei mohor vüwa kemochie niekâ kijü morei
4 dzükezha morei seibâkâ sekehouchüwahie si. Süsia
ugei mohor vükewakâ lekesie, Israelmia seyie petekâ
kesa, nyie kria puo di hiediaadia vükelie silie :
5 Juda yiemia mohor vükeliekâ nyie kerekenia ;
Ruben yiemia nyie kerekenia ;
Gad yiemia nyie kerekenia ;
Asher yiemia nyie kerekenia ;
6 Naftali yiemie nyie kerekenia ;
Manase yiemia nyie kerekenia ;
7 Simeon yiemia nyie kerekenia ;
Levi yiemia nyie kerekenia ;
Isakar yiemia nyie kerekenia ;
8 Zebulon yiemia nyie kerekenia ;
Josef yiemia nyie kerekenia ;
Benjamin yiemia mohor vükeliekâ nyie kerekenia.
9 Sirâ süsia a mehâsie ru, harie, themiâlhou ketuo mu

seyie pedekejukâ, u themiakâ mu udiekâ nunu, pfe
kekra kedzie miapuorei phrühulie kelhâ themiakrâdi-
puo kedibau mu Tekuonuo-u mhâdzünu tha, mu ukâ
10 dzienu kukuonyü se tha ; tsiu ukâa melie urhiechüdi
Kelakeliea kedibau gei keba
Jihova mu Tekuonuo-u zâ, si.
11 Tsiu teigei dielie petekâa kedibau mu pehükâ mu
khunuo kerhei diakâ houpfü tha ; mu ukâa tsu kedibau
12 mhâdzünu zerepfüdi Jihova rüsuodi,
Amen : Theja, mu zapukechü, mu
mhakesi mu thetse, mu therhu, mu kekuo,
mu niepukechü kechachie
Jihova kitsalie ! Amen, si.
13 Süki pehükâ miapuoa a rüchüsie a ki, Pfe kekra
kedzie hakâha suomia ga ? mu ukâ kirapuonu vâr ga ?
14 si. Sitse as puo ki, Haŵe a Niepu,' nâ sü siya, si. Tsiu
puo a ki, Hakâha kemezhiepie ungâthâr kechü nunu
kevârkâ we, mu ukâ Tekuonuo-u ziapie ukâ pfe menyi
15 pekrawate. Süla ukâa Jihova kediba mhâdzünu tha ;
tsiu ukâ teisânhia teizeimetsei puo kersuokinu puo
rüsuobaya : sirâ kediba gei kebau ukâ mhâ puo thuo pru
16 chüshütuo. Ukâ mer salielhâ, terhrü reilielhâ, teinia
17 morei kele puorei ukâ valielhâ : kediba metsuonu keba
Tekuonuo-u ukâ kepfeu chütuotuo, mu ukâ ze ke-
rheidzü dzüluo nu vâtuo, kechüla : mu Jihova ukâ mhi
gei umhidzükâ süphrewatuo.

MOHOR THENIAU MU KETSÜKHOU DIA THERIAKÂ

8 Süsia puoa mohor theniau bielietse, sitse bavüdâ puo
2 tie mese teigei kemekriezei bata. Mu aa Jihova mhâd-
zünu ketha teigei dieliemia theniakâ ngu ; siru ketsü
thenia pie ukâ tsüwa.
3 Tsiu tegei dieliemia kekreipuo, mhareketbengu kepe-
tubou sunapie kechü pfü separdi, rüsuochü gei thata ;
sidi kedibau mhâdzünu keba suna üse kechü rüsuochü
gei, kemesakâ petekâ kecha sashünu kechüla, mhareke-
4 thengu kha puo tsüpereshü. Sirâ teigei dielieu dzienunu
mharekethengu kekhu, kemesakâ kecha rei sa Jihova
5 mhâdzünu khâta. Sitse teigei dielieua mharckethengu
kepetubouu rüsuochü nunu mipie tsukedi kelhoupie

kijü shü: sitse teise, mu melie, mu teimela, mu kiü
kishü ta.
6 Tsiu ketsü thenia kepie teigei dieliemia theniakâa
ketsükhoushü tuoü kerjielie.
7 Sirâ theriau khoushütse, thezia sakeri kechü prü mu
mi chüta, mu sükâ kelhoupie kijü shüwa sitse kijü za
se chüdi zapu thewa, mu seibâkâ rei za se chüdi zapuo
thewa, mu nha kerhei petekâ thewata.
8 Süsia teigei dieliemia keniaua khoushütse, sitse mi
tuzâ keba kijüthou kerükriesepuo kelhoupie dzükezhanu
keshü tuoi shü; siru dzükezha za se chüdi zapuo thezia
9 chüta; mu dzükezhanu khunuo rheiketuokâ za se chüdi
zapuo siata; mu dzükezhanu ketuo roukâ za se chüdi
zapuo pekawa.
10 Sirâ teigei dielie useua khoushütse, sitse mitu mhie
kechü themvü kezha kechüpuo teigeinu rüria kerürkâ za
11 se chüdi zapuonu mu dzülokânu tsuta; mu themvü
süu za Tsiena: sitse dzükâ za se chüdi zapuo tsiena
chüta; tsiu dzü pfü ketala, dzü la themia kekra siata.
12 Süsia teigei dielie udiau khoushütse, sitse niaki za se
chüdi zapuo, mu khrü za se chüdi zapuo, mu themvü-
kârei za se chüdi zapuo, sükâ za se chüdi zapuo bu zeita,
mu khunhiazha za se chüdi zapuo bu ziemota, mu theva
burei süsükemhie chüta ketuola sükâ pedekejükâ za se
chüdi zapuo pechüwa.
13 Tsiu a mehâhâ tharu, tsüürapfüpuo teimeluo nunu
pruodi puo rhiechüdi mhapuo kepu si, Teigei dielie-
mia mia sekâ ketsü khoushü tuoü kethakâ, ukâ tsükhou
kesha sükâ la kijü baya kezhakâ, che, che, che chütuo.

Ketsükhou pengouu mu sorouu

9 Süsia teigei dielie pengouua khoushütse, sitse teigeinu
themvüpuo te kijü tsuketa ngu: mu thekhe kesouthâu
2 sabi se puo tsüwa. Tsiu thekhe kesouthâ süu puoa hie-
shütse, thekhe sünunu mimo chüse shüdi miü khusier
kechü tuoi khusier; sirâ thekhenu mikhu sükâ la niaki
3 mu teiseibouta. Sitse mikhu sükâ nunu kuprie kijü
par; sirâ kijü seba ukâ kekuo kenyi tuoi kuprie burei
4 ukâ kekuo nyita. Tsiu ukâ bunu kijü nhapuorei morei
gapuorei, morei seibâpuorei, sekehouchüwahienu si, the-
mia uteikhie gei Jihova mohor tuo kenlokâ rürbei kepu

5 zâ. Mu ukâ bu sükâ dukhriwa tuoümo, sirei khrü
pengou sükâ pechü tuoü keshüzâ: sirâ seba themia
keürâ chüyakezha tuoi, sükâ kepechü rei sümhie tuo.
6 Tsiu sikechüki themiakâa kesia pfütuo, sirei puo ngu-
lielhâ; tsiu ukâ siaketa mengutuo, sirei kesia ta ukâ
7 therhietatuo. Sirâ kuprie sükâ rhi ze terhrükegei tuo-
üdi kese seketha kier tuoi, mu ukâ, tsü gei keditsüre
suna kemhie pfü kepfü tuoi, mu ukâ zie themia zie tuoi.
8 Tsiu thenumia tsütha tuoi ukâ tsütha nyi, mu ukâ hu
9 loshapfü hu tuoi. Tsiu ukâ merürkeya thezhüpie kechü
merürkeya pfü tuoi; mu ukâ shü pfe kier-a bagei shüpfü
10 terhrünu vâkezhü pfe tuoi. Mu seba tuoi ukâ rei ukâ
mei mu ukâ tha nyi; tsiu khrü pengou themia pechü
11 ketuola ukâ kekuo ukâ mei gei tuo. Kesouthâunu die-
lieu ukâ kedi chüya: Ebri dienu puo za Abadon, mu
Grik dienu Apolyon.
12 Che kechü theriau vâte; harie, hasia che kechü kenia
vâr satâlâ.
13 Süsia teigei dielie sorouua khoushütse, sitse Jihova
mhâdzünu keba suna rüsuochüu kiakâ geinu mhapfepuo
14 si, pfe süu ketsü se ketha teigei dielie sorouu ki Eufrata
rürdiu kiki dieliemia mia dia phapie kebakâ phrei-
15 shüwachie, si. Sitse themiakâ za se chüdi zapuo
dukhriwa ketuola teigei dieliemia diakâ bu bavüdâ süu,
mu sünhia, mu süu khrü, mu süchie süla kesepfü kebakâ
16 phreishüwata. Tsiu kier gei kesie rüpfünuo lekesie nyie
ker chü nyie ker rür kechü kenia: a sükâ lekesie si.
17 Tsiu aa ngukechü kier sükâ mu sükâ gei ketuokâ ngu-
pie hamhie: Ukâ merürkeya mi tuoi, teimezie mu
mehe: tsiu kierkâ tsü loshapfü tsü tuoi: mu ukâ me
nunu mi, mikhu mu mitsie par; ukâ me nunu kepar
18 mi, mikhu mu mitsie, thepe hakâ sekâpie themiakâ za
19 se chüdi zapuo biekhriwa. Tsiu kier sükâ kekuo ukâ
menu mu ukâ mei gei tuo; ukâ mei tinyhü tuoi, mu
20 sükâ utsü nyi; mu sükâ se mha vaya. Thepe hakâpie
themia biekhri kepeshakâ, ukâa terhuo kesuokâ, tsiu
mhangu mu chatuohe kelhâ suna mu raka mu mese mu
ketsie mu sei miarhi kerüsuo vawa kekrie la, uthuo
21 udzie se kechü mhathâkâ nunu unou kedilie mota; tsiu
ukâa mia kedukhri, morei ukâ themou, ukâ pieü, morei
ukâ rügu, hakâ nunu rei ukâ nou kediliemota.

Teigeidielie kemechakemekhrâu mu leshüda kechüu

10 Süsia kimhoa se puo rütsâkechü teigei dieliemia
kemechakemekhrâmia kekreipuo teigeinu keker aa ngu ;
mu puo tsü gei pfesei japfütuo, puo zie niaki tuoi, puo
2 phi mi-châ tuoi ; mu puo dzienu leshüdatsü kechüpuo
lhapie tuo : mu puo phi puo zatsapie dzükezhanu, mu
3 puo vitsapie kijü shülie ; mu loshapfü keruo tuoi puoa
shiepie puo pfe kemerie chüta : tsiu puoa shieshütse, sitse
4 teikese theniakâ ukâ pfe chülie. Sirâ teikese theniakâ
mhapushütse a thulie tuoü thata : sitharu a teigeinu
mhakepupfe hauha si, Teikese theniakâa mhakepukâ
5 mohorpie vüliechie, mu sükâ thuhiechie. Süsia dzüke-
zha mu kijü mhâ ketha aa kengu udielieu, puoa puo dzie
6 puo zatsa chapie tei petsoudi, teigei mu sünu ketuokâ,
tsiu kijü mu sünu ketuokâ sirâ dzükezha mu sünu ke-
tuokâ, sükâ petekâ Pelhoukeshüu mu telhe kechachie
7 rheituo kezhau za se rüseru, keyiesalielhâ üsi : sirei tei-
gei dielie theniaua puo ketsü khoushü tuoü kethaki, süki
Jihova die kesoukâ, puoa puo kituo siadzekesikâ ki
dieliekevi pukeshü, puo die khekisü chütseitatuo. Tsiu
8 a teigeinu mhapfe kesiua a rüchü ladi a ki, Nâ vâdi
dzükezha mu kijü mhâ ketha teigei dielieu dzienu
9 leshüdatsü kechü lhapie kethau lieliechie, si. Sitse a tei-
gei dielieu kiki vâdi puo bu leshüdatsü kechüu se a
tsünudi pu. Siru puoa a ki, Lieliedi chüliechie : tsiu
hauha nvanu pfütatuo, sirei nmenuwe moupie mepfidzü
10 mhiezâtuo, si. Sitse a teigei dielieu dzie nunu leshüdatsü
kechü süu liepie chülie : tsiu süu a menuwe moupie
11 mepfidzü mhiezâ : sirei a chülietatse a vanu pfüta. Süsia
ukâa a ki, Nâ themia, mu seyie, mu die, mu kedi kekra
dze siadzekesidie pula morâsuo, si.

Zhapu mia kenia mu ketsü khou theniau

11 Süsia tekhrie mhakemejü sei tuoi kechüpuo pie a
tsü : dia ki, Nâ siedi Jihova kersuoki, mu rüsuochü, mu
2 sünu rüsuo kezhakâ mejüchie. Sirei kersuoki chazoutsa
sahie, mu mejühie : süupie rünakekreikâ tsüwata
kechüla ; mu ukâa rünanadi kemesau khrü hiediaakenia

3 kedetuo, si. Tsiu aa a zhapu mia kenia bu gakhrâpfe
dziedi zha nyiepuo mu kria kenia di hiesorou siadzekesidie
4 putuo. Haniaha kijü Niepuu mhâdzü thaya kezha jâlfai
5 bânia mu mitubounia. Tsiu huomianie unia pechünyü
sierâ, sirâ unia tia nunu mi pardi unia ngumvümia
pekaya; mu kehupuorei unia pechünyüsierâ, sümhiedi
6 siazâtuo. Unia siadzekesidie kepu teikikâ, sükikâ tei bu
rür mo ketuola tei khalie tuoü kechü sünia kekuo nyi:
tsiu unia dzükâ bu thezia mevi, mu thepe kehupuorei bu
7 kijü pechünyü kesie metsei unia kekuo nyi. Sirâ uniaa
unia zhapu chüthewatse, sitse kesouthâu nunu chüke-
khriekezeiu par unia ze kegeituo mu unia penyüwadi
8 unia dukhriwatuo. Sitse unia mâ rünanadi puo zathâ
kekrei Sodom mu Ijupt chanu zhütuo; rüna sünu rei
9 unia Niepu pie krussei geinu gou. Tsiu themia neiü, mu
seyie, mu die, mu themia jat neiükâ dânunu zha se mu
puotie unia mâ mehâ batuo, mu unia mâ pie khruwanu
10 shülielhâ. Tsiu kijü lhouya kezhakâ unia la uneiphidi
rüzhütuo; mu ukâ mhamethuo pie huoniehuo tsütuo;
siadzekesi sünia kijü rüna chüya kezhakâ bu kemezhie
11 kechüla. Sirâ zha se mu puotie sia Jihova kinu kerhei-
thesü unia nu letse unia sier thalie: sitse unia mehâ
12 kethakâ ukâ michiephi ta. Süsia uniaa teigeinu melie
kemeriechü kechü pfe hau unia ki kepu si, Hagei khârlie-
chie. Tsiu unia kemhou geinu teigei khâta, mu unia
13 ngumvükâ unia mehâ tha. Siru sikechükisü kiükishü
kemerie chüta, siru rünanadiu za ker chüdi za-puo
tsâta: mu kiükishünu themia vukhrikewakâ nyie thenia:
mu keshakâ ukedethe pfüliedi teigei Jihova tseta.
14 Chekechü keniau vâte: harie, chekechü seu mha-
vâryia.
15 Süsia teigei dielie theniaua khoushütse, sitse teigeinu
mhapfe kemerie kechü hakâha,

Kijü kelhou pete u Niepu mu
puo Khrista vie chüte:
tsiu puoa kechachie kedi
chütuo, isi.

16 Sitse Jihova mhâdzünu ukâ kediba gei keba pehü
17 mepfüadiakâ tsu zerepfüdi Jihova rüsuodi,
Harie, tsiedâ ketuo mu tniadzü ketuo Niepu
Jihova Kekuothâu, hie ntseva; nâ nkekuo kezha

18 sedi kedi chü. Tsiu themiakâ uneimota, sirei
nnoupfü, mu kesiaka ketsâ ketuo, mu nkituo
siadzekesikâ mu kemesakâ mu nzanu nkhrüprei
kezha kechü kezha petekâ zhakhra pie tsüketuo,
mu kijü peka kezhakâ peka ketuo, tei tsâ vârte.
19 Süsia teigei keba Jihova kersuoki khrüshü ; sitse puo
kersuokinu puo diekhâkeshü bu ngu ; tsiu teikemelakâ,
mu mhapfekâ, mu teikesekâ. mu kiükishü, mu prü
krü kemerie kechü vâr.

Razieramounu kehou rüli

12 Süsia teigeinu zasi kezhapuo ngu : süu thenumia-
pfüpuo niaki se kertsâ, mu puo phi khrâ khrü, mu puo
2 tsü gei themvü kerekenia keditsürepuo ; mu puoa nuo-
nipfü ; mu puoa nuopenuo ketuola, nuonuo vachü chü
3 kemezhiephidi ruor tha. Sirâ teigei zasi kekreipuo ngu ;
tsiu harie, tinyhü kemerie kezhapuo. puo tsü thenia, mu
4 puo kia ker. mu puo tsükâ gei keditsüre thenia. Sirâ
puo mei teigei themvükâ za se chüdi zapuo teshü
kelhoupie kijü shüwa ; mu tinyhü süua thenupfü penuo
tuoü kethapfü penuoshütse puo nuo mezulie tuoü ke-
5 chüla thenupfü mhâdzüki tha. Süsia thenusüpfüa the-
pfumiayâpuo penuolie, süyâ thezhüthe se themia kelhou
ketuo petekâ kekhatuo ; tsiu puo nuo süyâ toupie Jihova
6 mu puo kediba nu vâta. Sitse thenusüpfü zha nyiepuo
mu kria kenia di hiesorou sükâ bu puo theke tuoü
kechüla Jihova puo ba kesepie kezhü razieramo-u nu
tavâta.
7 Tsiu teigei terhrükegei : Mikael mu puo dieliekâa
tinyhüu ze kegeituoüta ; sirâ tinyhüu mu puo dieliekâ
8 rei miaze kegeita ; sirei ukâ mialhâta, tsiu teigei ukâ ba
9 ngusaliemote. Süsia tinyhü kezhau kelhoupie pekhrâtsa
shüwa : süu tinyhü keweu, kijü pete se-ketsi kezhau,
puo üse Ungumvüdâu mu Satan ükezhau ; puo kelhoupie
kijü shüwata, mu puo dieliekâ reipie puo sa kelhou-
10 shüwata. Sitse a teigeinu melie kemerie chüdi mhakenu
pfepüasi,
Chüsia kelakelie mu niepukechü mu kedikechü
Jihova vie, mu kekuo-u puo Khrista vie chüte :
teisânhia teizeimetsei Jihovâ mhâdzünu uzenuokâ

tha thaya kezha ukethau pie kelhouwa ketala.
11 Tsiu ukâa Tekuonuo-u zia la mu ukâ zhapu dieu
la puo penyüliete, mu ukâa uphou khrie momo
12 vâ use rei tsâ. Süla harie teigeikâ, mu niekâ
sünu ketuokâ nie neiliechie. Kijü mu dzükezhawe
che: Ngumvüdâua puo tei dzü kechü sidi puo
nourüpesedi niekâ ki ke ketala.
13 Süsia tinyhüua mia puo kelhoupie kijü shükewa sidi
14 thepfunuo miapuo penuo keshüpfü huopeseta. Sirei
thenusüpfü tinyhüu zie ngu kemoranu zâpuoki, zâpuo-
kikâ, mu zâpuoki puotie, puo theke ketuola pruo
puothuo puo tha razieramo-u nu vâta ketuola tsüüra-
15 dipfü shü kenia pie puo tsüwa. Süsia tinyhüua dzü bu
thenupfü zoupfütsulie ketuola puo me nunu kerür-
16 kemhie dzü kepfü puo siashü. Sirei kijüa thenupfü
khruohi; di kijüa mekuoshüdi tinyhüu puo me nunu
17 kerür kepfü keshüu mezulie. Sitse tinyhüu thenupfü gei
puo nourüpe sietadi puoa vâ thenusüpfü seyiemia kesha-
kâ, Jihova die khakeshükâ zeya kezha mu Jisu zhapu
seya kezhakâ ze kegei tuoü ta: tsiu puoa dzükezha
huocha gei thata.

Khristangumvüu dze pesi-keshü

13 Süsia aa dzükezha nunu nhachüpuo kepar ngu; puo
kia ker mu puo tsü thenia; mu puo kiakâ gei keditsüre
2 ker, tsiu sirâ puo tsükâ gei ketha za tuo. Aa nhachü
kenguu khurhüpfü tuoi, mu puo phi thega phi tuoi, mu
puo tia loshapfü tia tuoi; tsiu tinyhüua puothuo puo
niepukechü, mu puo kediba, mu kekuo kezha kha puo
3 tsü. Süsia puo tsükâ dânu tsüpuo dukhridapie kezhü-
puo tuoi aa ngu; tsiu dukhridapie kezhü süu chükeme-
newa: sitse kijü pete nhachü süu rüli lepie ukâ ngâta;
4 mu tinyhüua kekuo kha nhachüu tsükeshü la, ukâa
puo rüsuota; sirâ ukâa nhachüu rüsuodi, Suopuonie
nhachüu mhieta, mu suopuonie puoze kegeilie vita?
5 sita. Sirâ diezhakâ mu kethakâ kepu tia se puo tsü-
wata; tsiu puo bu khrü hiediaa-kenia sizâ bapuüi kekuo
6 kha puo tsüwata. Sitse puoa Jihova gei kethadie se
puo za, mu puo rüsuoki, mu teigei ketuokâ thatuoü
tiagasielie. Tsiupuo bu kemesakâ ze kegeinu mu sükâ

7 penyülienu shüwata: tsiu seyie pedekejükâ, mu themia.
mu die, mu themia ukedi kenyi pedekejükâ mhâ kekuo
8 kha puo tsüwata. Sitse kijü chülietsenu dukhrikewa
Tekuonuo-u kerheiprü leshüdanu uza thuliekemo kijü
9 rüna chüya kezha petekâa puo rüsuotuo. Themia
kehupuorei unyie kenyimia, sümia bu rünyüliechie.
10 Themia kehupuorei mia tepie kedie chünyürâ, sümia ke-
diekechünu 'vâtuo: themia kehupuorei zhiechapie mia
dukhrirâ, sümia mia bu zhiechapie puo dukhrituo. Süu-
sü kemesakâ shügeshühie kechü mu kepele ba.
11 Süsia aa kijünu nhachü kekreipuo kepar ngu; sirâ
puoa tekuonuo tuoi puo kia kenia nyi, mu puoa tinyhü
12 tuoi diepu. Tsiu puoa nhachü keriau mhâdzünunu puo
kekuo petekâ se. Mu kijü mu sünu ketuokâ bu puo
dukhridapie kezhü chükemenekewa unhachü keriau rü-
13 suoshü. Sirâ puoa zasi kezha chüpie mia kia, sidi the-
mia mhâdzü nunu puoa teigeinu mi bu rei kijü tsur.
14 Sidi nhachüu mhâdzü nunu puo bu zasi chüpie mia kia-
nu kewala puoa kijü mhâgei rüna chüketuokâ seketsi-
tuo, sidi unhachü zhiecha bu puo duwazârei rheikelieu
kemhie miarhi chülienudi kijü mhâgei rüna chüketuokâ
15 'ki puta. Tsiu nhachü miarhiu bu diepulie, mu nhachü
miarhiu rüsuoyakemo khekâ dukhriwa ketuola, puo bu
16 nhachü miarhiu keha khasünu shüwa. Sitse puoa
kechü mu kezha, kenyi mu kejü, kediekemo mu kedie,
petekâ ukâ 'dzie ukâ zatsa morei ukâ teikhie gei zasi
17 chüshüwa; tsiu zasi süu kepfü, nhachüu za morei puo za
nâmbor kepfükâ sia miapuorei bu mhakhrü morei zelie-
18 lhâta. Hauha mhakesi ba. Kehupuorei mhakesimia,
sümia bu unhachüu nâmbor phrüchie; süusü themia
nâmbor eru: mu puo nâmbor kria soroudi hiesoroua-
sorou.

Kelalieketakâ mia ki kuolie ketuo

14 Sirâ süsia aa 'mhangu, mu harie, Tekuonuo-u Sion
kijü thou gei tha, mu uteikhie gei puo za mu puo Puo za
thukepfü mia nyie kriapuodi hiediaa-dia puo ze tha.
2 Tsiu aa teigei nu dzükekra pfe mhie kechü mu teise
kemerie kechü pfe mhie kechü mhapfepuo si: mu aa
3 mhapfe kesiu kithar kekhoukâa ukithar kekhou tuoi: sirâ

ukâa kedibau mhâdzünu mu khunuo kerhei diakâ mu
pehükâ mhâdzünu tsalicha kesa tuoi kechüpuo chieli
tha: tsiu kijünu urhakelie mia nyie kriapuodi hiediaa-
diakâ sia mia kekreimia puorei tsalicha süu chülielhâta.
4 Hakâha phousemia kechüla ukâ thenumia ze u vape-
rhumo. Hakâha Tekuonuo-u kehurapuo vâ rei puo sia-
medziya kezhakâ. Hakâha Jihova mu Tekuonuo-u si
5 theria chütuoüdi themiakâ dânunu ukâ rhalfe. Sirâ
ukâ me nunu ketijü puorei nguliemo: mia ukâ chiewalie
kelhâkâ.
6 Süsia aa tei meluo nunu teigei dielie kekreipuo pruo-
tuo ngu: puoa kijü mhâgei rüna chüketuokâ, mu ukedi
7 kenyi mu seyie, mu die, mu themia pedekejükâ ki shieshü
tuoüdi kechachie dieliekeviu sedi puo pfe kemerie chüdi
Jihova khrüpreilie mu puo tselie: puoa ketsâkechü tei
tsâteru; tsiu tei mu kijü, mu dzükezha mu dzümhidzürkâ
chükeshüu rüsuoliechie, si.
8 Tsiu kekreipuo, teigei dielie keniau, vârdi, Babel rüna
kezhapfü, puo pieü noupfüzupie rüna petekä diekeshü-
pfü, kate, kate! si.
9 Süsia kekreipuo, teigei dielie useu, ukâ sianu vârdi
melie puo pfe kemeriechüdi, Themia kehupuorei unha-
chüu mu puo miarhi rüsuo, mu puo teikhie gei morei
10 puo dzie gei zasi serâ, puo rei Jihova noupfü hieu nu
puo noupfüzu mhapie reimodi chüpie kebau kriatuo;
tsiu teigei dielie kemesakâ mhâdzünu mu Tekuonuo-u
11 mhâdzünu rei mi mu mitsie se puo pechütuo: tsiu ukâ
kepechü mikhuu kechachie khusieya; mu unhachüu mu
puo miarhi kersuokâ, mu themia kehupuorei puo za
zasi kesekâ teisânhia teizeimetsei ukâ kerülei puorei jü.
12 Hauha Jihova die khakeshükâ seya kezha mu Jisu
kepele seya kezha kemesakâ kegekechü ba, si.
13 Süsia aa teigeinu mhapfepuo siru, Thuliechie: Tsieya-
winu Niepuu nu tuodi siaketakâ ruokuo thâ; si: Uwe,
Ruopfüua puya, sükâ ukâ mhathâkâ nunu rüleitatuo;
ukâ mhathâkâ ukâ zevârtieru.
14 Süsia aa mhangu, mu harie, kemhou kekrapuo; mu
kemhou mhâ themia nuo tuoi kechüpuo, puo tsü gei
suna keditsüre pfü, mu puo dzienu zupfinuo puo ü
15 hekechüpuo se ba. Süsia teigei dielie kekreipuo rüsuo-
ki nunu par, di kemhou mhâ kebau ki melie puo pfe

kemeriechüdi shieshü, Nzupfinuo chüshüdi reliechie:
16 lie kere tei vârteru; kijü lha metâteru. Tsiu kemhou
mhâ kebaua puo zupfinuo khapie kijü shü, di kijüu relie.
17 Süsia teigei kersuoki nunu teigei dieliemia kekreipuo
18 par, puo rei zupfinuo puo ü hekechüpuo setuo. Tsiu
teigei dieliemia kekrei, mi mhâ kekuo keseu, rüsuobau
geinu par; sirâ puoa melie puo pfe kemerie chüdi zu-
pfinuo puo ü hekechü sekethau kiedi, Nzupfinuo puo
ü hekechüu khashüdi kijü khuobesi phrâkâ pfü kengu-
19 liechie; khuobesikâ melâtsâteru, si. Sitse teigei dielie-
ua puo zupfinuo kha kijü shüdi kijü khuobekâ pfü-
kenguliedi kelhoupie Jihova noupfü khuobedzü kethebou
20 kezhau nu shüwa. Sidi rünanadiu chasianu khuobedzü
kethebouu kedewatse khuobedzü kethebouu nunu thezia
pardi chüzhü kier me kedou rükrie chiedi maildâ kria
kenia chie vâta.

Khrüva üse kechü dzükezhau mu thepe thenia thelathâkâ

15 Süsia aa teigeinu zasi kekreipuo ngu, zha mu ungâzâ
kechüpuo, teigei dieliemia theniaa thepe theniakâ se
ketha: sükâ thepe thelakâ; sükâ geinu Jihova noupfüu
tseilietuo.
2 Süsia aa mipie kereidi khrüva üse kechü dzükezha
kemhiepuo ngu: tsiu unhachüu mu puo miarhi, mu puo
za nâmborkâ penyükeliekâa Jihova kitharkâ sedi
3 khrüva dzükezha khie tha ngu. Tsiu ukâa Jihova
kituo-u Mosa tsalicha, mu Tekuonuo-u tsalicha kie
chielidi:
4 Harie, Niepu Jihova kekuothâu, nmhathâkâ
sü zha mu ungâzâlie; nzhâkâ sü kethâ mu
mezhü, kechachie kediu nâ. Suopuonie nkhrü-
prei mota, Niepu mu nza tsemotatuo ga? Nâsü
Kemesau ze; themianuo petekâ nmhâdzünu
vârdi nrüsuotuo; nmhathâ kemezhükâ pie mia
pesishüwateru.
5 Tsiu hakâ sia aa mhangu, mu teigei zhapupfeki rüsuo-
6 kiu khrülie: Sirâ rüsuokiu nunu teigei dieliemia mia
theniaa ketsie mesapie phriephrie kechü se kertsâ, mu
suna chiecha pie umer chapfüdi thepe thenia se par.

7 Tsiu khunuo kerhei diakâ puoa kechachie rheituo kezha
Jihova noupfü üse tsu kechü suna hiekhou thenia se
8 teigei dieliemia theniakâ tsü. Mu rüsuokiu Jihova
kezieratsa mu puo niepukechü geinu 'khukepar se tsuta;
tsiu teigei dieliemia mia theniakâ thepe theniakâ
chütsei shüwa kemochie, miapuorei rüsuokinu lelielhâta.

Hiekhou rupie kijü shü keshukâ

16 Süsia kersuokiu nunu mhapfe meyiemeluo kechüpuo
teigei dieliemia mia theniakâ ki kepu aa si, Niekâ vâdi
Jihova noupfü hiekhou theniakâ rupie kijü shüchie, si.
2 Süsia keriaua vâdi puo hiekhou rupie kijü shü; tsiu
unhachüu zasi kese mu puo miarhi kersuo themiakâ gei
chüpie kechüpfü kerütse chüta.
3 Tsiu süsia keniau puo hiekhou rupie dzükezhanu shü;
sitse süu kesiamia zia kemhie chüta; mu dzükezhanu
ketuo mhakemele petekâ siata.
4 Süsia useu puo hiekhou rupie kerürkâ mu dzümhidzür-
5 kâ nu shü; sitse sükâ thezia chüta. Tsiu dzükâ die-
lieua die hakepu aa si, Nâ tsiedâ rei thiadzürei ketuo-u,
6 nâ kemiathâu mu kemesau, nâ chidi ketsâ eru: hakâha
kemesakâ mu siadzekesikâ zia bu kru, mu süla nâ
7 theziapie ukâ diea: ukâa sisü. Tsiu rüsuochüu die
hakepu aa si, Uwe, harie Niepu Jihova kekuothâu
nâ mia ketsâ kechü diekâ kethâ mu mezhü.
8 Tsiu süsia udiaua puo hiekhou rupie niaki mhâ shü;
9 mu puo bu mipie themiakâ thepechü nushü. Sitse
themiakâ lese kechü se u tliepfüdi, sidi thepe hakâ mhâ
kekuo kebau Jihova za thata; sidi unoukedipie puo
za pu kemeyie mvüta.
10 Süsia penguua puo hiekhou rupie nhachüu kediba gei
shü; tsiu puo kedikechü zeibouta, mu ukâ kechü la
11 ukâ thuo ukâ mhiü tata; sidi ukâ kechü mu ukâ kechü-
pfükâ la teigei ketuo Jihova thata, tsiu ukâ mhathâkâ
nunu ukâ noukedilie mota.
12 Süsia sorouua puo hiekhou rupie kerür rüdiu, Eufrata
mhâshü; sidi niethutsatie kedikâ cha kese kesuola dzü
13 sünu bu sâta. Tsiu aa tinyhüu tia nunu mu nhachüu tia
nunu mu kechürüsiadzekesiu tia nunu kerhu ruopfü se
14 theüüu mhiadi pangu: sükâ terhuo kesuokâ ruopfükâ

ungâ mhathâ'chükezhakâ ; ukâa kekuothâu üihova zha
kezhanhia terhrükegei kechünu kijü petenu kedikâ pfü
15 kengu kêtuola sükâ ki praya. (Harie, aa kergumia
kevâr mhie våryia. Themia kehupuorei methuo tuomo
ketuo mu mia bu puo kemenga ngumo ketuola puo pfe-
16 neikâ kete sedi pfeba keliemia ruokuothâ.) Süsia sükâ
pfükengüze Ibri dienu Harmagedon ükechü thechüpuo
nu vâta.
17 Tsiu theniaua puo hiekhou rupie teinu shü ; tsiu ker-
suokinu mu kedibau nunu mhapfe meyiemeluo kechü-
18 puo par, Chüliete, si : sitse teimela mu mhapfe mu teise
vâr ; tsiu kijü mhâgei themia lhoukelie sia kiükishü
kere zha sikechü sier kemo pfüchü kiükishü shüdi shüta.
19 Sirâ rünanadi kezhapfü kezapie za se chüwa, tsiu rüna
kekreikâ nadikâ kata : mu Jihova noupfü ngumeriezâ
kechü zu kemhia hieu pie Babel kezhapfü dietuoü kechü
20 Jihova rükralie. Sirâ kijürüchütsâkemo pedekejükâ
21 tata, mu kijüthoukâ nguliemota. Tsiu prü zhapie mâm
puotie mesi dede kechü teigeinu krür themiakâ gei tsur :
sitse prükrür tsur kechü thepeu la themiakâ Jihova
thata ; thepe süusü rethâr eru.

DIE KESOU BABEL KEZHAPFÜ

17 Süsia hiekhou thenia se ketha teigei dielie theniakâ
miapuoa 'vâr aze kerchüdi, Haki phirchie, dzü kekra
mhâ baya kezha thethenu kezhapfü siazha a se npekia-
2 shütuo ; kijünu kedikâa puo ze kekhrieya, mu puo
pieü zupie kijünu rüna chüya kezhakâ diekemezewate,
3 si. Tsiu puoa Ruopfü nunu a toupie razieramopuo nu
vâta : sitse ketha za se tsukepfü, mu puo tsü thenia mu
puo kia ker kenyi, nhachü meriehara kechüpuo gei
4 thenumiapfüpuo keba ngu. Sirâ thenusüpfüa pfe me-
riemege mu meriehara kechü se kertsâ, mu suna tsiu
chü puoma kere, mu mukut pfü rei se kertsâ, mu puo
dzienu suna hie puo pieü kerhukâ mu kerütse kechükâ se
5 tsukepfüpuo se, mu puo teikhie gei theza, DIE KESOU,
BABEL KEZHAPFÜ, IHECHÜ KIJÜNU KERÜTSE KECHÜKÂ MU
6 THETHENUKÂ ZUOPFÜ thupfütuo. Süsia thenusüpfüa
kemesakâ zia mu Jisu zhapuya kezhakâ zia kria mezetuo
aa ngu. Tsiu aa puo kenguki ngâpie a ngâda pfümo.

7 Sitse teigei dielieua aki, Nâ kiüdi nngâ ga ? A thenupfü
rüli die kesouu, mu puo toupfü ketuo unhachü, puo tsü
thenia mu puo kia ker kenyiu, dze aa se nki pushütuo.
8 Unhachü, nâa kenguu, tuo ru tuomo late; sirei kesou-
thâu nunu pardi kekanu vâtuoü bate. Sirâ kijü chülietse
nunu kerheiprü leshüdau nu uza thuliekemo kijü mhâgei
rüna chüya kezhakâ unhachüu tuoru, tuomolata, sirei
9 lavâr ketuo ngutse ukâa ukâ ngâtuo. Hauha udâ kenyi
zhazeru: Tsü theniakâsü kijüthou theniakâ zâ : sükâ
10 gei thenupfüa ba; mu sükâsü kedi theniakâ rei zâ :
pengoukâ jüte, mu puoa ba, kekreiua siermoluo; tsiu
11 puoa sier tse keduokipuo keba zâtuo. Sirâ nhachüu
tuodi tuomola ketau rei si; puo sa thethau, sirei thenia-
12 kâ nunu; tsiu puoa kekanu vâtatuo. Süsia nâa kengu
kia kerkâ kedi ker kedi chülie moluo kechükâ; sirei
ukâa unhachüu ze bavüdâpuo kedikechü kekuo ngulie-
13 tieya. Hakâha noupuo se, sirâ ukâa ukâ niepukechü mu
14 ukâ kekuo kha nhachüu tsütieya. Hakâha Tekuonuo-u
ze kegeitieya, mu Tekuonuo-u bu ukâ penyülietuo, puoa
niepukâ mhâ Niepu mu kedikâ mhâ Kediu ze eru; mu
puo ze ketuo kiekelie mu kedakelie, mu kediethâkâ
15 rei puo ze sükâ penyülietuo. Sirâ puo aki, Nâa dzü the-
thenupfü puo mhâgei keba kengukâ, sükâ themiakâ, mu
themia krâkâ, mu themia ukedi kenyikâ, mu diekâ.
16 Tsiu nâ kengu kia kerkâ mu nhachüu, sükâsü thethenu-
pfümechütuo, mu puo biepejü mu bie kemethuowatuo, di
17 puo chü chütuo, mu mipie puo thewatuo. Jihova
diekâ tseilie kemochie puo medâ chütuoü kechüla ukâ
bu noupuo chüdi ukâ kedikechü kha nhachüu tsünudi
18 Jihova ukâ nou chüshü. Tsiu thenu nâ puo kengu
pfüa kijünu kedikâ kekhaya kezha rünanadi kezhapfü,
si.

Babel kezhapfü kaketa

18 Mha hakâha sia aa teigei dieliemia kekrei puo, teigeinu
kekuo kezha sedi keker ngu; tsiu puo kezieratsa se
2 kijüu vapezielie. Sirâ puoa shie rükriekradi, Babel
kezhapfü kate, kate, mu terhuo kesuo ba, mu kerhu
ruopfü pedekejükâ dieki, mu pera kerhu tsiu kerütsekechü
3 pedekejükâ ruo chüte. Mhakekrei lanko, puo pieü nou-
pfüzu la themia petekâ kate, mu kijünu kedikâ puo ze

pieü chüta, tsiu kijünu lhithâkâ puo melhakere kinyi la
mhanyita kechüla, si.
4 Süsia åa teigeinu mhapfe kekreipuo siru, Harie a the-
miakâ, niekâa puo kephumakâ puo ze chümolie ketuola,
mu thepe chü puo vakechükâ niekâ ngumolie ketuola
5 puo kinu parliechie: puo kephumakâ khâ tei tsâte, mu
6 Jihova süpfü kesuokechükâ rükraba ketala. Puoa mia
zha chüpie mia ketsü tuoi puo zha rei chü puo tsüchie,
mu puo mhathâ puo deü puo de sakeshü khekisüchü
shüchie; mu uhie nu puo pie reikeshü puo depie puo de
7 sashüi. Puo puothuo puo tse kechü mu puo melha
kinyi kruokelie de kepechü mu kekra süde se puo tsü-
chie: puoa puothuo puo nounu, Aa kedimiapfü chü-
baya, mu aa thenu samimiapuo moru, a kekra ngukelie
8 pfüpuo tenyümu, sikechüla. Süla kesia mu kekra mu
pekrie kechü thepe puo vaketuo hakâha khunhiava chu-
vârtuo; tsiu mi bu puo thepouwatuo; puo ketsâkechü
9 Niepuu Jihova kuo eru. Tsiu kijü nu kedi puoze pieü
chüdi puo ze lhou kesuo theguo kechükâ puo the kechü
10 mikhu ngutse ukâ puo krükratuo, mu puo pechü kechü
keprei la ratsa thadi, Hou! che! che! Babel rünanadi
kezhapfü, nadi kekuopfü! Bavüdâpuonu nketsâ kechü
11 vârteru, si. Tsiu kijünu lhithâkâ puo krükra bate,
12 miapuorei ukâ lhi khrüya moteru; ulhi sükâ suna, shü-
kei raka, mu ketsie puo ma kerepfü, mu mukutpfü,
mu lineu pfe puo lâ kemese pfü, mu meriemege kechü
pfepfü, mu loutsapfe, mu pfe meriehara kechüpfü,
mu sei rekethengu pedekejükâ, mu tehie mekhou sei puo
ma kerethâpfü mu mese mu thezhü mu marbel tsiepfü
13 sekechü khekâ; tsiu seichü, mu mâshola, mu tehoutsa,
mu tier rekevipfü, mu dhunatsapfü, mu khuobedzü
mu tier, mu thou kememhiepfü, mu thoulha, mu mithu,
mu tekuo; mu kier, mu bagei, mu kedie, mu themia
14 phoulhikâ. Tsiu nhasi nruopfüa mengu kezhakâ jü
ntherhiete, sirâ mhachükevikâ mu kelhekâ ka nthe-
15 rhiete, sirâ themia bu sükâ ngu salielhâ zâte. Hakâha
se thelhi chüdi puo la mhanyi keliekâ puo kepechü prei
16 keahüla krükradi kepechienu thadi, Hou! Rünanadi
kezhapfü, linen pfe puo lâ kemese pfü, mu meriemege ke-
chüpfü, mu pfe meriehara kechüpfü se kerütsâ kechü mu
suna mu ketsie puo ma kerepfü, mu mukutpfü se kerütsâ

17 kechüpfü; che, che! bavüdâpuo nunu kinyi hathede
kaketa ha, situo. Tsiu rou kethu kezha khekâ, mu dzü-
kezha nunu uva kra chütuo kezha khekâ, mu dzükezha
nu rou ze luki haki vâya kezhakâ, mu dzükezhanu mha-
kam chükezha khekâ, ratsa thadi puo thekechü mikhu
18 ngutse ukâa shiekhouidi, Rüna kikechüpuonie rünanadi
19 kezhapfü mhieta? si. Tsiu ukâa nyâphe kelhoupie ukâ
thuo ukâ tsü gei shüdi, krükra shiekhouidi, Hou! rüna-
nadi kezhapfü, dzükezhanu rou sekezha petekâ puo vie
puo ma kerekâ la mhanyilie, rünasüpfü che, che! bavü-
20 dâpuo nu puo chüpejükewa ha, si. Harie tei, mu keme-
sakâ, mu apostelkâ mu siadzekesikâ, puo rüli la niekâ
neiliechie; Jihova niekâ ketsâ kechü se puo ketsâwa
ketala, si.
21 Süsia teigei dielie kekuomiapuo ketsie, mhakegetsie
kezha kemhiepuo, chü kelhoupie dzükezhanu shüdi, Hidi
Babel rünanadi kezhapfü kemvüchü puo kelhoupie shü-
22 watuo, mu puo nguchie motatuo. Tsiu kithar khouya
kezhamia, mu ükechümia, mu luoü kekhoumia, mu ketsü
kekhoumia pfe ndânunu si salielhâte: mu mhakehu-
puorei chüsikechümia ndânunu ngulalielhâte, mu mha-
23 kegetsie se mhakege pfe ndânunu sisalielhâte; sirâ mitu
kezie ndânu ziesa motatatuo; tsiu ndânu yasa mu
yasapfü pfe sisalielhâ zâ: nlhithâkâ kijünu kedikâ zeru;
24 nthemouü themia lhou ketuo petekâ sewateru, si. Tsiu
rüna sünunu siadzekesikâ mu kemesakâ mu kijü nunu
dukhrikewa petekâ zia nguliete.

19 Mhahakâ sia aa teigeinu themia krâdipuo upfe keme-
rie kechüpuo tuoidi mhapu kechü siru,
Haleluya; kelakelie, mu zapu, mu niepu kechü
2 Jihova vie zâ; puo mia ketsâ kechü diekâ
kethâ mu mezhü zeru; puoa thethenu kechapfü,
puo pieü se kijü pesuo kewapfü ketsâwate, mu
süpfü dzienunu puoa puo kituokâ zia khepuwate
ru, si.
3 Süsia va keniauva ukâa, Haleluya, si. Tsiu süpfü
4 mikhu kechachie khusiezhü zâtê. Sirâ pehü mepfüa-
diakâ mu khunuo kerhei diakâ zeretsu kedibau gei
5 keba Jihova rüsuodi, Amen. Haleluya! si. Süsia kedi-
bau nunu mhapfepuo pardi.

Jihova kituo petekâ puo khrüprei kezha, kechü-
kâ rei kezhakâ rei, niekâa Jihova tsechie,
si.
6 Tsiu aa themia krâdi pfe mhie kechü, mu dzükekra
pfe mhie kechü, mu teise se kechü pfe mhie kechüpuo
siru,
Haleluya: Niepuu, Jihova Kuokejâkejüu dite.
7 Khe, ukâ unei mu unoumvüselie khe tsiu ukâ
puo tselie khe: Tekuonuo-u kiyakechü tei tsâte,
mu puo kimia puo thuo puo keselie, ketala.
8 Sirâ puo bu linen pfe puo lâ kemese, kemeva mu
kemesa pfü se puo ketsâlie nushü: linen pfe puo
lâ kemesepfüa kemesakâ mhathâ kemezhükâ
zeru, si.
9 Süsia puoa a ki, Thuliechie, Tekuonuo-u kiyake chü
henu kiepie baketakâ ruokuothâ, si. Süsia rei puoa a
10 ki, Hakâhâ Jihova die zâ kethâ. Süsia aa puo rüsuo
tuoüdi puo phinu zeretsu, sitse puoa a ki, Menuolie,
nâ chihie: a rei nze mu nzenuokâ, Jisu zhapu seya
kezhakâ ze mia kituo puo zâ: Jihova rüsüolie-
chie: Jisu zhapu kechüa siadzekesi die kepu nou kepfü
zeru.
11 Süsia aa tei kâkeshü ngu; tsiu harie, kier kekrapuo,
mu puo gei kebau üse Kediethâ mu Kethâ üya; tsiu
12 puoa kemezhüü dienya kechü mu terhrü kegeiya. Tsiu
puo mhi miü, mu puo tsü gei keditsüre kekra; sirâ puoa
theza puo thupfü, süu puo rürbei sia miakekrei miapuo-
13 rei simo. Tsiu puoa pfemenei thezia kegepie va kechü
14 puo se kertsâ: sirâ puo za üse Jihova dieu thâ. Tsiu
teigei ketuo rüpfünuokâ, linen pfe puo lâ kemesepfü,
kekra mu kemesa se kier kra kechükâ geinu puo
15 siamedzita. Sitse puo tia nunu puoa se themiakâ du
ketuo la zhiecha puo ü hekechüpuo par: sirâ puoa the-
zhüthe se sükâ kekha tuo; tsiu puoa Kuokejâkejüu
Jihova noupfü umiakemehou kechüu khuobedzü ke-
16 thebouu kedewaya. Tsiu puoa puo pfenei gei mu puo dâ
gei theza, KEDIKÂ KEDI MU NIEPUKÂ NIEPU ükechüpuo
thupfütuo.
17 Süsia aa teigei dieliemiapuo niaki gei ketha ngu; tsiu
puoa puo pfe meyiemeluodi pera pruo tei meluo nu ketuo
18 petekâ ki, Niekâa kedikâ chü, mu rüpfünuo mhâ kezha-

kâ chü, mu themia kekuokâ chü, mu kierkâ mu sükâ gei
ketuokâ chü, mu themia miadie chükemo mu miadie
kechü, kechü kezha petekâ chü chüketuola vârdi Jihova
19 he kezhau nu kenguliechie, idi pu. Süsia nhachüu,
mu kijünu kedikâ, mu ukâ rüpfünuokâ kier gei kebau mu
20 puo rüpfünuo ze kegei tuoü vâ kengulie aa ngu. Tsiu
unhachüu telie, mu ketijü siadzekesiu, puo mhingukinu
zasikâ chüpie unhachüu zasi ngukeliekâ mu puo miarhi
kersuokâ sekelieu rei sa; unia keninia perhei kelhoupie
21 mitsie pfüpie thepie kezhü miziau nu shüwa; sirâ kesha-
kâwe kier gei kebau tia nunu zhiecha kepar-u pie du-
khriwa: tsiu pera petekâ sükâ chü chüpevülie.

TEICHIE NYIEPUO MU DIENYA THELATHÂU

20 Süsia aa teigei dieliemiapuo thekhe kesouthâu sabi
mu puo dzienu thezhürâ kezhapuo sedi teigeinu keke-
2 ngu. Tsiu puoa tinyhüu, tinyhü keweu, süu Ungumvür
3 dâu mu Satan, teliedi chie nyiepuo puo phapie bata, sidi
puo kelhoupie thekhe kesouthâu nu shüwadi, khawadi,
puo mhâ mohor vüwa, puo chie nyiepuo tseilie kemochie
themiakâ se samo ketuola: hasia keduoyâkipuo puo
phreishütuo.
4 Süsia aa kediba krâpuo ngu, tsiu mia sükâ gei ba, sirâ
ukâ bu dienya kechü nushü: tsiu Jisu zhapu la mu
Jihova die la utsü ziekewakâ, mu unhachüu mu puo
miarhi rei rüsuokemokâ, mu uteikhie gei mu udzie gei
puo zasi sekemokâ ruopfükâ aa ngu; tsiu ukâ rheiliedi
5 chie nyiepuo Khrista ze kedi chü. (Kesiamia kesha-
kâwe uteichie nyiepuosü tseiliekemochie rheilie mo.)
6 Hauha rheilakesie theriau. Themia kehupuorei rheila-
kesie theriau nu uya kenyimia kemesa mu ruokuothâ:
sükâ mhâ kesia keniau puo kekuo jü; sizâmonyü ukâa
Jihova mu Khrista mevâkâ chüsa tuo, tsiu chia nyiepuo
puo ze dituo.
7 Tsiu teichie nyiepuosü tseitatse kedieki süu nunu
Satan phreishütuo, sidi kijü kediakâ nu keba themiakâ,
8 Gog mu Magog, seliedi sükâ pfükengu ze terhrüu vâr-
tuoüdi partuo: sükâ lekesie dzükezhanu huochâ mhiei
9 Tsiu ukâa kijü zhaze vâdi kemesakâ rübachü mu rüna-
nadi uneithâu houpfülie: sirâ teigeinu mi tsurdi sükâ

10 pekawa. Tsiu ukâ kese Ungumvüdâu kelhoupie mi mu
mitsie zianu shüwa, sünusü nhachüu mu siadzekesi keti-
jüu rei ba; sirâ teisânhia mu teizeimetsei kechachie ukâ
pechütuô.
11 Tsiu aa kediba kekra kezhapuo ngu, mu sügei kebau
mhingukinu tei mu kijü tata; tsiu unia ba ngulalie
12 mota. Sirâ aa kesiamia, kechü mu kezhakâ, kedibau
mhâdzünu ketha ngu; süsia leshüda huo lhalie: mu le-
shüda kekrei puo lhalie, süu kerheiprü leshüdau: tsiu
kesiakâ mhathâ khekisüchü leshüdakâ nu thupie kezhü-
13 kâ se ukâ dienya kechü. Sitse dzükezhaua kesiamia puo
nu ketuokâ khashü: mu kesia mu kesiamiarüna kesiamia
unia nu ketuokâ khashü; sirâ themia pedekejüka mha-
14 thâ khekisüchü ukâ dienya kechü. Süsia kesia mu kesia-
miarüna unia kelhoupie mizianu shüwa. Mizia hauha
15 kesia keniau. Tsiu kehupuorei kerheiprü leshüdau nu
puo za thuzhü nguliekemo-u, süu kelhoupie mizianu
shüwa.

MHA PETEKÂ CHÜKESAWA KECHÜ

21 Süsia aa tei kesapuo mu kijü kesapuo ngu; tei keriau
mu kijü keriau jüteru; tsiu dzükezhau; rei basamote.
2 Mu aa rünanadi kemesa, Jirusalem kesau, yasapfü
kertsâ dâjü se, puo nupfu ki kevâtuoi teigei Jihova kinu
3 keker ngu. Sitse aa kediba nunu mhapfe meyiemeluo
kechüpuo siru, Harie Jihova pruu themia ze bate tsiu
puoa ukâ dânu batuo, sirâ ukâa puo miakâ chütatuo,
tsiu Jihova puo thuo ukâ ze badi ukâ Jihova chütatuo:
4 mu puoa ukâ mhi geinu ukâ mhidzü pedekejükâ
süwatuo; tsiu sünu kesia jüzâtuo; unoumezhie, morei
5 kra, morei chü rei salielhâ: mha keriakâ jüte, si. Süsia
kedibau gei Kebaua, Harie, aa mhapetekâ chükesawayia.
Tsiu puoa, Thulie: die hakâha diethâ mu kethâwe, si.
6 Sirâ monyü puoa aki, Chüliete Aa Alfa mu Omega, Keriau
mu Kenuo-u. Aa kerheiprü dzüluo nunu methuopie
7 terhrüya kezhamia tsütuo. Themia kehupuorei kuolieya
kezhamia mhaliakâ welietuo; tsiu aa puo Jihova chülie-
8 tuo, mu puoa a nuochütatuo. Derei umeloukesuomia,
mu pelekemvükâ, mu kertsekechü chüya kezhakâ, mu
miakedukhrikâ, mu pieükâ, mu themouya kezhakâ, mu
miarhi kersuakâ, mu tijüya kezha petekâwe mitsie mu

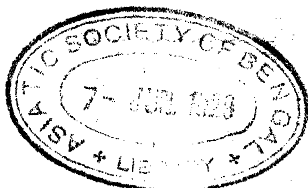
mi tukezhü ziau nu ukâ ya ngulietuo ; süu kesia keniau,
si.
9 Tsiu hiekhou thenia kese thepe thenia thelakâ se tsu
kepfü teigei dieliemia theniakâ miapuo var ; mu puoa
aze kerchüru, Hatsa phirlie, aa yasa Tekuonuo-u kimia-
10 pfü thapie nkiatuo, si. Sidi puoa Ruopfü nunu a tou-
pie kijüthou kezha kerkriepuo gei vâ di teigei Jihova
kinu Jihova kezieratsa se keker, Jirusalem rünanadi
11 kemesapfü thapie a kia ; puo keziea ketsie puo ma
kerethâpfü, jasper tsiepfü tuoi, kristalkhrüvapfü keme-
12 chie tuoi : puo dahou zha mu rükrie ; puo kharu
kerekenia, mu kharukâ nu teigei dieliemia kerekenia ;
mu sükâ gei theza krâpuo thupie ba, sükâ Israel nuo-
13 nuokâ seyie kerekenia za : niethutsatie kharu se ; tsiu
pekhrâtsatie kharu se ; mu pesâtsatie kharu se ; mu
14 niekratsatie kharu se. Tsiu rünanadi dahou puo mvüdze
kerekenia, mu sükâ gei Tekuonuo-u apostelkâ kere-
15 kenia za kerekenia ba. Sirâ aze kerchü kechüua rüna-
nadipfü mu puo kharukâ, mu puo dahou mejü ketuola
16 suna üse kechü kemejü thepuo se. Tsiu rünanadiu ke
diakâ kethede, mu puo cha rei puo zha rei kethede : mu
puoa puothe üse rünanadipfü mejüru, maildâ kriakere-
pengu : puo cha, mu puo zha, mu puo rükrie ketou za.
17 Sirâ puoa dahou mejüru, themia kemejü süusü teigei die-
18 liemia kemejü tuoi, thu kria mu hiediaa-dia. Tsiu puo
dahou jasperpfü pie chü : mu runanadipfüwe suna mesa-
19 pie khrüva kemechie mhie kechü se chü. Rünanadipfü
dahou mvüdzekâ ketsie puo makere neiüpfü se ketsâ.
Puo mvü keriau jasperpfü, keniau safir, nseu kalkedon,
20 udiau emral, upengouu sardon, sorouu sardiu, theniau
krisoli, thethau beril, thepfüu topas, ker-u krisopas, kere-
21 puokrüu hiasin, kerekeniau ametis. Tsiu kharu kere-
keniakâa mukut kerekenia ; kharu khekâ mukut puo-
puo ; mu rünanadipfü cha suna mesapie khrüva kemesa
22 mhangukhrâza kechü pfü mhie kechü se chü. Sirâ aa
kersuoki puorei sünu ba ngumo : Niepu Jihova petekâ
mhâ Kuokejâjükechüu mu Tekuo nuo-ua sünu rü-
23 suoki zâ. Mu rünanadipfü niaki mu khrü bu puo vape-
ziemo rei vi : Jihova kezieratsa puo vapezie, mu mituusü
24 Tekuonuo-u za. Tsiu themiakâa puo kezie dânu tuo-
25 tuo : mu kijünu kedikâ ukâ nyie se sünu vârya. Mu

puo kharukâ khinhia khawalielhâ zâ, mu sünu theva
26 jü: tsiu mia bu themiakâ therhu mu unyie se sünu
27 vârtuo: sirâ mha mesakemo puorei, morei kertse kechü-
mia mu ketijümia bu sünu lelielhâ zâ: derei Tekuonuo-u
kerheiprü leshüda nu uza thupie ketuokâ rürbei kele
zâtuo.

PARADIS CHÜLA KELIE

22 Süsia puoa Jihova mu Tekuonuo-u kediba nunu
kepar kerheiprü dzüzür kristal khrüvapfü kemelei mhie
2 kechüpuo thapie a kia. Rüna chapfüu dânu mu süu rür
khie lutsa hatsatie thekhrü metsei puo si vüvüdi va
kerekenia puo si vüya kezha kerheiprübâ ba; tsiu usei-
3 bâu nyükâ se themiakâ va keshürhâya. Mu süsia mha-
puorei rüse kenyüte; sirâ Jihova mu Tekuonuo-u kediba
sünusü batuo: mu puo kituokâ bu puo theketuo: tsiu
4 ukâa puo zie nguttuo; mu puo za ukâ teikhie gei tuotuo.
5 Tsiu teizei salielhâ; mu mitu morei niaki kezie semo rei
vi; Niepuu Jihova ukâ vapezietieru: tsiu ukâa telhe
kechachie dituo.
6 Sirâ puoa aki, Die hakâha diethâ mu kethâ zâ: tsiu
Niepuu siadzekesikâ ruopfükâ Jihova chü pezi zâta
ketuokâ thapie puo kituokâ kia ketuola puo dielieu
7 ketseshü. Sirâ harie, a mhai vârtuo. Themia kehu-
puorei leshüda hanu siadzekesi diekâ zeya kezhau ruo-
kuothâmia, si.
8 Süsia mhahakâ si mu ngu kechüusü a Johan zâ. Tisu
si mu ngutse, aa mhahakâ thapie a pekia keshü teigei
9 dielieu phinu puo rüsuotuoü zeretsu. Sitse puoa aki,
Menuolie, nâ chihie: arei nze nzenuokâ siadzekesikâ
ze, mu leshüda haunu diekâ chü mu ze kezhakâ ze mia
10 kituo kechümiapuo zâwe: Jihova rüsuoliechie, si. Tsiu
puoa aki, Leshüda haunu siadzekesi diekâ mohor
11 vüwahjechie; puo tei penuotei ketala. Miathâkemomia
bu miathâmo zâ bachie, mu rhukechümia bu rhu zâ
bachie: tsiu miathâkechümia bu miathâ zâ bachie, mu
12 kemesamia bu mesa zâ bachie. Harie, aa mhai vârtuo;
tsiu themia pedekejükâ mhathâ khekisü chüshü ketuola
13 a zhakhra setuo. A Alfa mu Omega, Theriathâu mu
14 Thelathâu, Sietseu mu Kenuothâu. Kerheiprübâu nu
vâkesü mu kharukâ ze rünanadiu nu lelie kezhü chülie

ketuola uthuo upfenei menyiwaya kezhakâ ruokuothâkâ.
15 Chazoutsa tefükâ, mu themoukâ, mu pieü kechükâ, mu
miakedukhrikâ mu miarhi kersuokâ, mu ketijü mu tijü-
16 kechü uneikezha pedekejükâ batuo. A Jisu, kehoukâ
lanu niekâ ki zhapu chütuoü kechüla, a dieliemia ketse-
shüwe. Aa David mvü mu puo yieu, teiziepfü phrie-
phrie keehüu zâ.
17 Sirâ Ruopfüa mu yasapfüa, Vârliechie, si. Tsiu kehu-
puorei rünyü kezhamia, sümia burei, Vârliechie, chü
kieliechie. Mu terhrükechümia bu vârliechie; uneike-
chümia bu kerheiprü dzüu puo ma chümodi lieliechie.
18 Aa leshüda haunu siadzekesi diekâ rünyu kezha themia
pedekejükâ ki zhapu chüshüya, Themia kehupuorei mha-
huo pie diehakâ perâ, Jihova rei leshüdau haunu
19 thupie ketuo thepekâpie puo sashütuo: tsiu themia
kehupuorei siadzekesi leshüda haunu diekâ huo vawarâ,
Jihova rei kerheiprübâu unanu, mu leshüda haunu
diekâ thupieketuo rünanadi kemesau nunu puo ya
pejüwatuo.
20 Die hakâ zhapu chükeshüua, Kethâ zâ, a mhai vârtuo,
si. Amen: vârliechie, Niepu Jisu!
21 Niepu Jisu kinu ngukemezhieu bu kemesakâ zetuo
kelieu chüliechie. Amen.

CALCUTTA :—Published by A. W. Young for the British and Foreign
Bible Society, 23, Chowringhee Road, and Printed by
P. Knight, Baptist Mission Press.